

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

44752

349513

IOSEPHI
DE ANTIQVI
TATIBVS IVDÆO-
RVM LIBRI X.
POSTERI-
ORES.

20

VIRTUTE DVCE,

CONITE FORTVNA.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,

1539.

70

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA

tis Iudaica liber undecimus.

De reditu Iudæorū ad Hierosolymam licētia Cyri,
& ædificatione templi.

CAP. I.

PRIMO imperij anno regis Persarum 1. Esd. 1.
Cyri, cui septuagesimus concurrebat, ex 3. Esd. 3.
die quo nostrum populum contigit ex
proprijs finibus ad Babyloniam migrare,
miseratus est captiuitatis deus, & illius
calamitatis infelicium Iudæorum: & sicut
per Hieremiam prophetam ante prædixerat, quam ciuitas euer
teretur, postquam seruierunt Nabuchodonosor eiusq; nepo-
tibus, & hanc sustinuerunt seruitutem per annos fere septua-
ginta, rursus eos ad propriam restituit terram, & templum
reædificare, & præterita frui felicitate decreuit. Cõcitans er-
go animum Cyri, fecit eum per omnem Asiam scribere: Cyrus
rex hæc dicit: Quoniam me maximus orbis terrarum deus re-
gem constituit, credo hunc esse quem gens Israëlitarum ado-
rat. Is enim & meum prædixit nomē per prophetas, & quo-
modo tēplum eius ædificaturus essem in Hierosolymis in ter-
ra Iudæa. Hæc autem cognouerat Cyrus legens librum quem
inter suas prædicationes Esaias reliquerat ante ducētesimum
& decimum annum. Sic enim in arcano prædicauerat dixisse
deum: Quoniam uolo Cyrum, quem multarum & magnarum
gentium regem constitui, mittere populum meū ad propriam
terram, & templum mihi reconstruere. Hæc Esaias prædica-
uerat, ante annos centum & quadraginta destructionis tem-
pli. Quem dum legeret Cyrus, & miraretur nomē suum, im-

4 FLAVII IOSEPHI ANTIQVIT.

petus quidam eum accepit, ut munificam scripturā impleret. Conuocans autem clarissimos Iudeorum, qui Babylonem habitabant, dixit se concedere Iudeos ad propriā remeare prouinciam, & ciuitatem Hierosolymam, & templum dei construere, se eos scilicet adiuuante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ uicinis, ut aurum conferrent & argētum ad templi renouationē, insuper & immolanda pecora. Hæc Cyrus cum Israëlitis dixisset, egressi duarum tribuum principes, Iudæ ac Beniamin, unā cū Leuitis & sacerdotibus, ad Hierosolymam peruenerunt. Multi uerò resederunt Babyloniæ, minime passi possessiones suas relinquere. Quò dum uenissent, omnes amici regis adiuuabant eos, & conferebant ad tēpli renouationem, alij aurum, alij argentum, quidam autem & equos ac iumentorum multitudinem, & uota deo reddebant, & constitutas secundum ueterem cōsuetudinem immolationes celebrabant, tanquam creatam & antiquam religionis cōsuetudinem redituam. Transmisit etiam Cyrus uasa dei, quæ auferens à templo rex Nabuchodonosor, ad Babyloniā usque portauerat. Quæ reuehenda tradidit Mithridati suorū thesaurorum custodi, præcipiens ea dari seruanda Abassaro, donec templum reedificaretur: perfecto autem eo, traderet sacerdotibus & principibus uulgi reponēda in templo. Direxit etiam epistolam Cyrus ad Syriæ satrapas, hæc continentem: Rex Cyrus Sisinnio & Sarabasnæ salutem, Iudeos terram meam inhabitantes, qui uoluerunt ad suam patriā remeare permisi, & ciuitatem renouare, templumq; dei in Hierosolyma rursus ædificare, in eodem loco in quo prius fuerat constitutū. Misi autem & Mithridatem thesaurorum meorū custodem, & Zorobabelum principem Iudeorum, ut fundamenta resituant, templumq; recōdant. Cuius altitudo sit sexaginta cubitorum, eorundē & latitudo: & faciant tres parietes lapideos ex la-

pide

iri epistola.

pide polito, & unum parietem ligneum ex materijs ipsius
prouincia: similiter & altare, super quod immolēt deo. Sum-
ptus uerò de meo in his omnibus uolo fieri. Transmisi etiam
uasa, quæ de templo rex Nabuchodonosor abstulerat, tradēs
ea Mithridati pecuniarū mearū custodi, & Zorobabel prin-
cipi Iudeorum: quatenus ea ad Hierosolymam reportent, &
templo dei restituant. Quorum numerus est tantus: Refrige-
ratoria aurea quinquaginta, argētea quingenta: situle aureæ
quinquaginta, argenteæ quingentæ: libatoria aurea triginta:
patere aureæ triginta, argenteæ duo milia quadringentæ: &
uasa alia maxima mille. Concedo etiam eis honorem, quo po-
tebantur parentes eorum. Præterea pro iumentis, & oleo &
uino, drachmas ducētas quinque milia quingētas: & ad simi-
lam tritici, uiginti quinque milia, quadringentas artabas: quæ iubeo
præberi de tributis Samaria, faciantq; immolationes in Hie-
rosolymis sacerdotes secundum leges Mosaicæ, & offerētes
supplicet deo pro salute regis & generis eius, ut regnū Per-
sarum permaneat. Eos uerò qui hæc contempserint uel infir-
mauerint, iubeo crucifigi, substantiasq; eorum esse regales. Et
epistola quidem hæc habuit. Hi autem qui ex captiuitate ad
Hierosolymam conuenerunt, fuerunt milia sexcentado, &
quadringentis sexaginta duo.

De prohibitione Iudeorum à templi ædificatione
præsidum factione.

C A P. I I.

SEd cum mitteret templi fundamenta, & nimis circa ædi- 1. Esd. 4.
ficia festinarent, omnes in circuitu gentes, præsertim Cu- 2. Esd. 2.
thæi, quos à Media & Persida terra Salmanasar rex Assy-
riorum migrans, habitare fecit Samariam, cum exinde popu-
lum Israëlitarum tulisset, petebant satrapas, & eos qui ædifi-
ciacurabant, ut impedi-
rent Iudeos, ne instaurarent ciuitatem
templumq; construerent: qui pecunijs corrupti, uendiderunt

Epistola Camba-
se missa.

ambase epi-
stola.

Cuthæis negligentiam & socordiam ædificationū. Hæc Cy-
rus ad bella occupatus ignorabat, qui exercitum ducens con-
tra Massagetæ, uita priuatus est. Cambyse autem filio Cyri
principatum suscipiente, qui in Assyria, & Phœnice, & Am-
monitide, & Moabitide, & Samaria morabantur, epistolam
mittunt hæc continentem: Domine, serui tui Rathimus omnia
accidentia scribens, & Semelius scriba, & curatores Syriæ
iudicesq; Phœnices. Cognoscere te oportet rex, Iudæos qui
Babyloniam deducti fuerant, ad nos redisse, & ciuitatem re-
bellem ac maliuolam & fores eius, ac muros ædificare, tem-
plumq; reconstruere. Scito autē, his perfectis neq; tributa eos
pati reddere, neq; obaudire, sed etiā regibus resistere, & ma-
gis imperare quam obsequi festinare. Dum autem ædificatur
templum, & fieri festinatur, optimum nobis uisum est, rescri-
bere tibi quatenus monumenta parentum tuorum inquiras, in
quibus inuenies rebelles Iudæos & regibus inimicos, ideoq;
ciuitatem eorum fuisse destructam. Propterea uisum est nobis
& hoc uobis certum facere, quod fortasse nescitur: quoniam si
ciuitas sic renouata, & muris undique munita fuerit, uia tibi
claudetur ad inferiorē Syriam & Phœnicen. Postquam uerò
Cambyses hanc legit epistolā, natura maleuolus existens mo-
uetur, & hæc scripsit dicens: Rex Cambyses Rathimo acci-
dentia scribenti, & Belesemio, & Semelio scribæ, & reliquis
constitutis, & habitantibus Phœnicen & Samariā, hæc dicit:
Legens missos à uobis apices, iussi parentum meorum inquiri
uolumina: & inueni ciuitatē hanc inimicā regibus semper
existere, & seditiones ac bella habitatores eius cōmouisse, re-
gesq; eorum cognouimus potenter & uiolenter tributa infe-
rioris Syriæ ac Phœnices exegisse: Igitur præcipio, minime
concedi Iudæos ciuitatem ædificare, ne plus crescat eorū ma-
litia, qua semper contra reges usi sunt. Cum has literas legis-
sent

ſent Rathimus & Semelius ſcriba, & qui cum eis erant, ſtatim equis deueſti, propere ad Hieroſolymam ducentes ſecum multitudinem, aduenerunt: & ciuitatem & templum Iudeos edificare uetabant. Quæ quidem opera per annos nouẽ impedita ſunt, uſq; ad ſecundum annum Darij regis Perſarum. Nam Cambyſes ſex annis regnauerat. Qui cum ſubiectis Aegyptijs reuerteretur, deſunctus eſt in Damasco.

De propoſitæ quæſtionis diſſolutione, Iudeorum redditu, & templi reſtauratione, impedimẽtoq; multiplici.

CAPVT I I I.

Poſt Magorum uerò interitum, qui deſuncto Cambyſe, principatum Perſarum anno tenuerunt, hi qui ſeptem domini nuncupabantur apud Perſas, filium Hiſtaſpis Darium regem ordinauerũt. Qui dum priuatus eſſet, deũ orauit, & ſi fieret rex, omnia dei uafa quanta Babylonie inuenirentur, ad templum Hieroſolymitanum mittere ſe promiſit. Contigit autem eodem tempore profiſci Zorobabel ducem captiuorum Iudeorũ ab Hieroſolymis ad Dariũ, qui regi quondam amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cuſtos cum alijs duobus dignus iudicatus, quẽ ſperauerat honore potitus eſt. Pri- 3. Eſd. 3.
mo uerò imperij ſui anno, Darius ſummo apparatu coenã ex- & 4.
hibuit amicis, & uernaculis ſuis, & ſatrapis Perſarũ, & præfectis Indie & Aethiopie magiſtratibusq; centumui-
gentiſeptem prouinciarum. Cum autẽ completis dapibus unusquiſq; ad dormiendum rediſſet, rex Darius ad cubiculum ueniens, paucũq; noctis requieſcens, & expergeſactus, quod noctis reſtabat reliquum inſomne protraxit: ſermonemq; ad tres corporis ſui cuſtodes conuertit, promiſitq; ſummo honore ſulciendum, qui eius interrogationi ſapienter & uere reſpondere ualuiſſet: & indui purpura, & in poculis aureis bibere, & ſuper aurum dormire, curruq; frenis aureis or-

nato uehi, & cidari byssina ac torque aurea uti, & post se ipsum sedere propter sapientiam, affinemq; suum esse uocitandum. Cum igitur hæc illis dona promississet, primum interrogauit utrum fortius sit uini, secundo utrū rex, tertio utrum mulieres, aut his omnibus magis fortior sit ueritas. Has cum illis proposuisset quæstiones requieuit. Lucescente autem die cōuocauit omnes magistratus, & satrapas, & præfectos Persarum & Medorum: sedensq; in solio quo solebat, unūquēq; corporis custodem corā omnibus iussit pronunciare, quid eis de propositis quæstionibus uideretur. Tunc primus excellentem uini fortitudinem ostendens, ait: Cum ego uere uini fortitudinem conijcio, omnia id hoc modo uincens inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes, & animas: reges etiam pupillo & infanti similes facit: seruum quoq; ad liberi audaciam concitat, & pauperes similes diuitibus parat. Conuertit enim & reformat animas, & calamitatibus cōpressas reficit: mortem extinguit, alienaq; debitores pecunie ad obliuionem perducit, ita disponēs eos, ut se omnibus ditiores putent, nihilq; uile loquātur: sed memores diuitiarū, felicibus utantur uocabulis, & reges magistratusq; cōtemnant. Amicorū quoq; solitam expellit memoriam. Nam scit homines etiam contra amicissimos armare, societatesq; dissoluere: & cum ad sobrietatem, per noctem uina relinquentes, peruenerint, excitantur, nihil penitus de his quæ in ebrietate commiserant cogitantes. Hæc ergo considerans, omnibus fortitudinem uini comperio potiolem, & uiolenter omnia uincens. Postquā hæc primus de fortitudine uini quæ dicta sunt disseruit, secundus dicere cōcepit de regis fortitudine, ostendens eum superiorem ac potentiolem his quæ ualida iudicantur. Modum autē approbationis hinc assumpsit, & dixit: Dum omnia sub hominum cōercentur potestate, qui mare ac terras cogunt compescunt

*quid uini in
mū faciat.*

regis fortitudo.

tenter sibi seruire, etiam ipsi homines sub manu regum, ac potestate degunt. Qui ergo super tam potens, & ualidū animal dominantur, cur non insuperabiles illi uirtute, ac fortitudine iudicentur? Vnde & bella, & pericula subiectis imponentes audiuntur, & eos contra inimicos dirigentes propter suam fortitudinem habent obediētes: nōtēs quoq; dirui, muros, ac turres deponi iubent, qui propterea occidere, ac interfici patiuntur, ne regum praecepta transcendere uideantur. Vincentes autem praeda, quam ab illis abstulerint bellis, regi reportant. Hi quoq; qui non militant, sed terram colūt arantes, cum laborauerint, & omnem operum miseriam tolerauerint, messem facientes, ac fructus colligentes, tributa regibus offerunt, & quod uel dixerint, uel iusserint sine dilatione completur. Qui cum omni luxuria uel libidine saturati, dormierint, alijs uigilantibus custodiuntur, tanquam ipso timore uictis: minime enim audent dormientem relinquere, uel discedere, & sibi providere: sed unum opus, hoc existimant necessarium, ut permanentes custodiant regem. Cur itaque non uidetur rex cunctos fortitudine superare, cui tot populi obsecundare praecipiuntur? Isto quoque tacente, de mulieribus & ueritate tertius Zorobabel cōpit docere, dicens: Sic equidem forte uinum fortis & rex est, cui omnes obaudiunt, sed his potentior pulchritudo mulieris existit. Nam regem enixa mulier ad uitam edidit, & eos qui uites plantauerunt, unde profluit uinum, mulieres creauerunt, & aluerunt. Nihil autem est, quod non ab his habeamus, Nam & uestes nobis ab his texuntur, & domus nostrae per has curantur, atq; seruantur, & non possumus à mulieribus segregari. Sed etiam aurum multum, & argentum si possideamus, & quicquid aliud fuerit preciosum et industria dignum, cum uiderimus decoram mulierem, omnia relinquentes, speciem eius obstupescimus: patimur omnia conce-

*mulieris quā
faciat pulchritudo.*

dere, quæ posidemus, ut desiderata pulchritudine potiamur. Patres, & altricē terram, sæpius & amicos obliuiscimur propter uxores, & animas unā cum ipsis perdere non timemus. Non ne laborantes, & omnem tolerantes miseriam per mare, ac terram, cum aliquid per laborē acquirimus, totum offren-tes uxoribus, tanquā dominis credimus, uel tradimus? Regem quoq; uidi aliquando tantorum dominum, à filia Rabazaci Themasi, nomine Apama, concubina eius, alapis percuti: & diadema tollentem capiti eius & sibi met imponentem, & hæc omnia tolerantem, ridebatq; cum illa risisset: & cum irata fuisset, mox litia confusus, & blandimentis placauit muliērem, rogans eam, & se nimis humilians, si quando eam uidisset tristēm. Post hæc inuicem afficientibus satrapis & ducibus, idem Zorobabel disputare de ueritate cœpit, euidenter quidē ostendens, quantum muliēres fortes existant: debiles tamen & istæ & rex ad comparationem ueritatis apparent. Nam si terra maxima est, & cœlum altum & uelox, hæc omnia uoluntate dei mouentur. Verus autem deus & iustus, & ex eadem causa oportet ueritatem fortissimam iudicari, quodq; nihil contra eam iniquitas ualet. Insuper & cætera quidem quæ fortia uidentur, mortalia & citius deficientia probantur: ueritas autem & immortalis est, & sempiterna: nobis autē non pulchritudinem tempore tabescentem accommodat, neq; substantiam casibus auferendam, sed iusta & regalia discernit, ab his quæ iniusta uel iniqua monstrantur. Cum ergo terminasset Zorobabel de ueritate sermonem, laudate multitudine optime eum dixisse, quomodo ueritas fortitudinē immutabilem & non senescentem sola posidet, imperauit ei rex petere præter promissa, quæ uellet: nam præstaturum se ei dixit, eò quod sapientior, & prudētior alijs apparuisset. Iussitq; etiam secum eum sedere, & affinem uocari. Tunc Zorobabel ammonuit eum,

ut notum

vincit omnia
ueritas.

ut uotum quod deuouerat, si regnum perciperet, adimpleret. Votum autem quod deuouerat, hoc erat: reaedificare Hierosolymam, templumq; dei construere, & uasa restituere, quæ auferens Nabuchodonosor rex ad Babyloniam deportauerat. Et dixit: Hæc mea est petitio, quam nunc iubes me poscere, eo quod iudicatus sum sapiens, ac prudens. Rex autem in hoc lætatus surrexit, & eum osculatus, toparchis & satrapis scripsit, præcipiens, ut deducerent Zorobabel, necnon & eos qui ad templi renouationem cum eo profecturi essent. Præterea mandauit Syria, ac Phœnices magistratibus, ligna cedrina à Libano decisa Hierosolymam transmittere, & cum eis recondere ciuitatem. Scripsit etiam liberos esse omnes Iudeos, qui à captiuitate redierunt ad terram Iudeam: prohibuitq; satrapas, ac procuratores suos imperare Iudeis opera regalia. Super hæc præcepit & omnem terram, quam colere uoluissent, sine tributis eos possidere. Iussitq; etiam Idumæos, & Samaritanos, & eos qui humilem Syriam habitabant, reddere uicos Iudeorum, quos tenebant. Insuper ad templi adificationem quinquaginta dari talenta mandauit. Sacrificare quoq; eos legitimas immolationes permisit: omnem autem impensam, & sacram uestem, qua seruiunt in templo principes sacerdotum & reliqui sacerdotes, & Leuitis instrumenta, quibus domino cantent, de suo fieri præcepit. Custodibus quoq; ciuitatis & templi, iugera terre per singulos annos, & pecunias constitutas ad necessaria uite dari decreuit. Transmisit etiam uasa, & omnia quæ Cyrus ante ipsum de Iudeorū restitutione facere uoluit, eadē Darius definiuit impleri. His omnibus à rege donatis, Zorobabel exiens de domo regia, respexit sursum ad cælum, & cepit agere gratias deo sapientiæ, per quam uictoriam Dario præsentē perceperat, dicens: Nequaquam his dignus fuissē, nisi te domino propitio. Ita deo gratias agēs de præsen

presentibus, petebat, ut ei in futuris adiutor existeret. Peruenit autem ad Babyloniā, et contribulibus suis regis mandata patefecit. Audientes illi deo gratias referebant, qui eos patrie sue restituebat: et ad potum, conuiuiaq; conuersi, per septem dies summa letitia fruebantur, restorationem et regressionē patrie festina gratulatione celebrabant. Postea omnes principes tribuū ad Hierosolymam profecturi, cum uxoribus, et filiis, ac subiugalibus, elegerunt homines Darij, quos cum eis rex usq; Hierosolymam destinauit, et cum letitia, et iucunditate uel cantibus, tibijsq; ac sonantibus cymbalis ibāt. Praecedebat autem eos et reliqua multitudo Iudeorum cum lu-

2. Esd. 2. 3. dis. At illi ad Hierosolymam conscendebant ab unaquaque parte patrum, tribuumq; certus numerus existēs. Sed mihi minime uisum est nomina patrum recensere, ne legentium animos à rerum consequentia suspendens, obscuram eis facerem narrationem. Septem uerò cantores, et cantatrices ducentē quadragintaquinq; cameli quadringentitriginta. Summa uerò multitudinis euntium, qui circa duodecimum annum etatis habebant, ex tribu Iuda, et Beniamin, fuerunt quater mille milia, et sexcentuigintiocto milia, Leuitae autem quatuor milia septuaginta. Mulierum autem, et infantū commixtim corpora fuerunt quadraginta milia, septingenti quadraginta duo. Præter hos uerò Leuitas fuerunt cantores centum uigintiocto, ianitores centumdecem, serui templi trecenti nonaginta duo: insuper et alij sexcentis sexaginta duo, dicentes se quidē Israēlitas, nullo modo tamen ualentes suum ostendere genus. Repulsi uerò sunt quidam à sacerdotali honore, qui uxores sibi copulauerant. Hi nec suum genus dicere præualebāt, nec in generatione Leuitarum uel sacerdotum inuenti sunt, qui fuerunt quasi quingenti uiginti quinq;. Mancipiorum uerò multitudo sequebatur eos, qui ad Hierosolymam pergebant,
numero

numero septem milia trecentiugintiquinq; subiugalia uerò quinq; milia quingentaugintiquinq;. Dux uerò dinumerate multitudinis Zorobabel fuit, filius Salathiel, ex filijs David genitus de tribu Iuda, & Iesus filius Iosedech, princeps sacerdotum, necnon & Mardocheus, & Serebæus, qui à populo principes fuerant constituti, & contulerunt auri quidem mīnas centum, argenti autem quinq; milia. Sacerdotes autem & Leuitæ, parsq; totius populi Iudeorum, quanta in Babylone fuit, ita ad Hierosolymorum rediens ciuitatem ibidem habitauit, reliqua uerò multitudo ad suas patrias discessit. Cumq; scriptum uenisset mensis, ex quo de Babylone egressi sunt, mitens Iesus princeps sacerdotum, & Zorobabel iudex, cunctos ex prouincia Hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione construxerunt altare in loco, quo prius edificatum fuerat, & legitimas super ipsum hostias obtulerunt secundum legem Mosi. Dumq; hæc facerent, gentes offēdebantur uicinæ, quæ eis odiose erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum, quemadmodum legislator Moses præceperat. Præterea & oblationes, & quos dicunt Endelechisinos, & hostias sabbatorum, & omnium sanctorum dierum sacrificabant uota reddentes, à primo die septimi mensis. Cœperunt etiam renouare templum, multas præstantes pecunias lapidū cesoribus, & edificatoribus insuper & alimenta operantibus ministrabant. Sidonijs uerò leue & suaue uidebatur à Libano ligna cedrina deponere : quæ ligantes in modum ratiū, ad portum Ioppæ transferebant. Nam sic antè præceperat Cyrus, sed tunc iubente Dario fiebat. Quæ secūdo anno perfectionis Iudeorum ad Hierosolymam mense secundo deuecta sunt: cum & templi renouatio urgeretur, & fundamentis reſtitutis super edificaretur, à prima die sequentis mensis anni secundi. Operibus uerò præposuerunt Leuitas, uicesimum iam annum

Mardocheus

annum ætatis agentes: & Iesum, & filios, & fratres, & Abdoëlum fratrem Iudæ, & Aminadab, & filios eius. Itaq; templum omni studio fabricantibus eis qui ædificationem curabant, prope quàm sperabatur consummatio euenit. Perfecto autem templo, sacerdotes cum tubis, ornati habitu solenni, & Leuitæ & filij Asaph surgentes, laudabant dominum laudibus, quas Dauid prius eis ostēderat. Cumq; sacerdotes, & Leuitæ, & seniores prouinciariū uetus recordarentur templum ingenti magnificentia conditum, & nouum uiderent per inopiam non ita constructum: arbitrati quantum à priori felicitate minores existerent, tristēs ac dolorē minime tenere ualentes, ad lachrymas lamentationesq; proruperunt. Populus uerò presentibus contentus erat, & de templi ædificatione letabatur, nullam prioris memoriam faciens, nec antiqui comparatione cruciabatur. Vincebant autem tubarum sonos, & populi latitiam sacerdotum, & seniorum lamentationes, eò quòd eis uidebatur minor templi constructio instituisse. Cumq; clangores tubarum audissent Samaritæ, odium erga tribum Iudæ, & Beniamin habentes, concurrebant, causam tubæ uolentes agnoscere: uidentesq; quòd captiui Iudæi à Babylone redeuntes, templum reædificassent, petierūt Zorobabelum, & Iesum principes tribuum, ut ipsis quoq; permitteretur unà cum eis templum renouare, & in commune laborare. Nam non colimus dicebant minus ab illis deum, quoniam & religionis cupidus ex illo tempore sumus, ex quo nos hic Salamanasar Assyrius rex ex Chutia & Media migrauit. Postquàm hæc locuti sunt, Zorobabel, & princeps sacerdotum Iesus, & duces tribuum Israëlitarum responderunt quidem impossibile esse eis communicare, quoniam ipsis permissa esset templi innouatio, prius quidem à Cyro, nunc autem à Dario: adorare uerò si uellēt licere, & hoc solum illis esse commune, & omnibus hominibus

minibus uenientibus in templū adorare deum. Postquā uerō hęc audierunt Cuthæi (nam hac appellatione Samaritæ uocantur) indignati persuaserūt gentibus Syriæ petere suos sacras eodem modo quo prius sub Cyro, & Cambyse, ut cum illis templi renouationem prohiberēt, & festinantibus Iudæis moram afferrent, ac tarditatem. Per idem tempus ascenderunt Hierosolymā Sisinnius Syriæ, ac Phœniciæ præfectus, & Sarrabarzanes cum alijs, & interrogauerunt Iudæorum magistratum, quis eis concessisset templum sic edificare, ut magis castrum uideretur esse, quā templum, uel cur portas & ciuitatem tam munito circūdedissent muro. Zorobabelus uerō & princeps sacerdotum Iesus, seruos quidem se esse maximi dei dixerunt: hoc uerō templum ipsi deo quondam à rege suo felicissimo, & qui omnes airtute mortales uicerat, fuisse constructum, multisq; temporibus permāsisse: sed cum sui patres iniquitate coram deo gessissent, Nabuchodonosor rex Chaldeorum, & Babylonie, sua potentia superans ciuitatem euerit, templumq; depopulatus incendit, & populum captiuum ad Babyloniam migravit. Cyrus autem qui post eum Persarum, & Babylonie rexit imperium, scripsit, ut templum reedificaretur: & exinde omnia quæ Nabuchodonosor extulit ornamenta, & uasa, Zorobabelo, & Mithridati custodi pecuniarum tradidit, præcipiens, ut hęc iterum ad Hierosolymam reportarent, & in propria renouato restituerent templo. Hoc enim mandauerat festinanter fieri, ideoq; Sabassarum ascendere iussit ad Hierosolymam, ut operi faciendo omnimodis immineret. Qui postquā à Cyro literas accepit, ueniens studiose fundamenta disposuit, & ex illo tempore hætenus hæc construxit, sed propter malorum inuidiam imperfectum adhuc remansit. Igitur si uultis, ac probatis, scribite Dario, ut inquirat imperatorum monumenta, & inueniet nihil penitus

nos fuisse mentitos. Hæc dicente Zorobabelo, et principe sacerdotum, Sisinnius et qui cum eo erant, edificationem quidem templi uetandam iudicauerunt, donec regi Dario suggererent. Statim uero ei propter hæc conscripserunt. Tunc Iudei timentes, et exterriti, ne aliud quam prius iusserat, regi uideretur de templi constructione, fiduciam à duobus prophetis, qui per idem tempus apud eos erant, Aggeo, et Zacharia acceperunt, dicentibus nihil penitus à Persis durum esse metuendum, cum deus positum templum prædixerit innouari. Qui cum credidissent prophetarum sententiæ, edificationem curabant nullum prætermittentes diem. Dario uero scribentibus Samaritis, et accusantibus per epistolam Iudeos, qui ciuitatem munirent, et templum castello magis simile, quam templo construerent, et dicentibus non ea, quæ fiunt ei prodesse: insuper epistolas ostendentibus, per quas Cambyses templi edificationem fieri uetuisset, cognoscens rempublicam suam non esse tutam Hierosolymis restitutis: cum literas à Sisinnio et ab his, qui cum eo erant directas, legisset, iussit, in monumentis regalibus de his inquiri: et inuentus est in Egbatanis constructa turre in regione Medie codex, in quo hæc conscripta leguntur: Primo imperij sui anno rex Cyrus iussit templum in Hierosolymis renouari et altare, cuius altitudo esset cubitorum sexaginta, latitudo eorundem: ex tribus parietibus lapideis lapide polito, et ligneum parietem unum ex materijs ipsius regionis. Sumptus autem à rege fieri disposuit, et uasa, quæ abstulit Nabuchodonosor, et ad Babyloniam portauit, reddi Hierosolymitis. Quorum curam Sabbassar, Syria, ac Phœnices præfecto, et magistratibus collegis eius iniunxit, ut ipsi quidem à locis illis recederent, seruis uero dei Iudeis, et magistratibus eorum, templum edificare permitterent. Iussit quoque, ut adiuuarent eos ad opera, et ex tribus

butis provincie quam curabant, darent Iudæis immolationis
 causa tauros, & arietes, agnos, ac hœdos, & similes, oleumq;
 & vinum, & alia quæcunq; peterent sacerdotes, ut orarent
 pro salute regis atq; Persarum. Eos uerò qui eius mandata con-
 temnerent, crucifigi præcepit, & eorum substantias regie do-
 mui deputari: deprecatus quoq; orationibus deum, ut si quis
 auderet templi renouationem uetare, hunc talem percuti, eumq;
 à sua iniquitate suspendi. Hæc inueniens in commentarijs Cy-
 ri Darius, rescripsit Sisinnio, & collegis eius, dicens: Rex
 Darius Sisinnio equitum præfecto, & Sarabazeni, & colle-
 gis eius salutem: Exemplar epistolæ, quam in monumentis in-
 uenimus, transmisi, & iubeo omnia fieri, quæ in ea continen-
 tur. Valete. Igitur epistolam cognoscentes Sisinnius, & qui
 cum eo erant, regis uoluntati de reliquo competentia facie-
 bant: & instabant sacris operibus, adiuuantes seniores, & ma-
 gistratus Iudeorum, & procedebat summo studio templi cõ-
 structio, prædicantibus Aggeo, & Zacharia secundum man-
 data dei: & cum uoluntate Cyri, & Darij regum ædificatum
 est septem annis. Nono autem imperij anno Darij, uicesima-
 tertia die mensis undecimi, quem Hebræi uocant Adar, Ma-
 cedones Distrum, sacerdotes, & Leuitæ, ac reliqua Israëlita-
 rum multitudo, post captiuitatem pro renouatione ueterum
 bonorum, & dedicatione templi obtulerunt hostias, tauros
 centum, arietes ducetos, agnos quadringetos, & hircos duo-
 decim pro duodecim tribubus (nam tantæ sunt tribus Israël)
 pro suis unaqueq; peccatis. Sacerdotes uerò, & Leuitæ se-
 cundum legem ordinauerunt ianitores per singulas ianuas.
 Nam ædificauerat iam Iudei templi porticus, in circuitu in-
 terioris sacrarij. Veniente autem die festo Azymorum primo
 nense, quem Macedones Xanticum, nos autem Nisan nomi-
 namus, omnis populus ab agris in ciuitatem confluit: diesq;
 festos

Darij epistola

*Adar
Distrum.*

*Xanticum
Nisan.*

festos sanctificati cum suis uxoribus, & filiis secundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod Pascha dicitur, quartadecima die eiusdem mensis immolauerunt, & per septem dies nullis abstinere delitijs. Holocaustum autem offerentes, deo sacrificabāt, agentes gratias, quod iterum eos terræ patriæ, legibusq; restituisset, mentemq; regis Persarum propitiā eis præbere dignatus est. Quibus rebus admoniti, deo munifice nimis, & locupletabiliter immolabant. Habebant autem in Hierosolymis, & optimatum gubernatione regebantur. Nam sacerdotes tractabant eorum negotia, usque quo regnare contigit nepotes Asamonei. Nam ante captiuitatem & transmigrationem, à Saul, & Dauid, qui primi imperium gentis Iudaicæ susceperunt, alia illis erat forma reipublicæ, per quingentos trigintaduos annos, menses sex, dies decem. Ante hos autem reges, præfules eos regebant, qui appellabantur iudices, & monarchæ. Et hac republica usi sunt annis plus quingentis, post mortem Mosi, & ducis Iesu. Hæc quidem reductis à captiuitate Iudeis temporibus Cyri, & Darij omnia contigerunt. Samaritæ uerò inuidi uel molesti aduersum eos erecti, multa in Iudeos operati sunt, diuitijs cōfidentes & cognationi Persarum, quoniam ex his fuerant progressi. Nam quanta iuebantur à rege immolationis causa de uestigalibus præberi, nullatenus dare uolebant: & ut præfectos equitum fauentes sibi in hoc & cooperantes haberent, aliq; multa, quibus nocere Iudeis per se aut per alios potuissent, non eos pigebat efficere. Placuit igitur Hierosolymitis mittere legationem ad regem Darium, quo accusarent Samaritas. Legatus itaque missus est Zorobabel, & alij quatuor de senioribus. Cū uerò crimina & causas, quas contra Samaritas ferebant, à legatis rex cognouisset, dedit eis epistolam deportandam ad præfectos equitum, & curiam Samariæ,

quæ

que huiusmodi erat scripta: Rex Darius Tangane, & Sam-
 bale prefectis equitum, & Sadrace, & Velueni Samaritis,
 & reliquis conseruis eorum in Samaria constitutis: Zoroba-
 bel, & Iamias, & Mardocheus legati Iudeorum nos accu-
 sant tanquam molestos, & impediētes templi constructio-
 nem, & nullatenus uelle prestare ad hostias, quos uobis præ-
 cepimus sumptus. Volo igitur, ut legentes præsentem episto-
 lam præbeatis his ex regalibus thesauris, & tributis Samariæ
 omnia, quæ illis ad immolationem sunt utilia, quemadmodum
 sacerdotes uobis indixerint: ut non prætermittant diurnis sa-
 crificijs, & pro me, & pro Persis sacrificare deo. Epistola
 quidem hæc continebat.

De redeuntibus Hierosolymam sub Esdra, & Nees-
 mia: de uxoribus abdicatis, & muro extructo opera
 Neemiz.

CAP. V.

Dario autem defuncto, filius eius Xerxes regnum susci- 1. Esdr. 7.
 piens, uoluntatis paternæ colendi, & honorandi deum
 heres apparuit. Omnia namq; faciebat, quæ religionis erant,
 patremq; secutus Iudeis liberaliter utebatur. Per illud tempus
 princeps fuit sacerdotum filius Iesu, nomine Ioachim. Erat
 autem in Babylone uir iustus, & gloria magna potens apud
 multitudinem, primus populi sacerdos, nomine Esdras. Qui
 cum legum Mosi integram haberet experientiam, Xerxi re-
 gi amicus factus est. Ad Hierosolymam autem ascendere deli-
 berans, & ducere quosdam secum de Babylone Iudeos, à re-
 ge poposcit epistolam sibi ad satrapas Syriæ dari, per quam
 notitiæ eorum, quis esset, intimaretur. Rex autem ad satrapas
 huiusmodi direxit epistolam: Rex regum Xerxes Esdræ sa-
 cerdoti, & lectori legis dei, salutem. Opus esse meæ clemen-
 tiæ putans, eos qui uolunt ex gente Iudaica, uel sacerdotes,
 uel Leuitas sub nostro regno constitutos, pergere ad Hiero-
 solymam

bb

2

solymam

Dary epistola

Regis Xerxes
epistola

solymam præcipio, si desiderant, ut eant, quemadmodum et
 mihi, et septem consiliarijs meis uisum est, quatenus uisitent
 Iudeam, et secundum ritus legû dei portet dona deo Israël,
 quæ deuoni ego, et amici mei. Aurum et argentum, quan-
 tum inuentum fuerit in terra Babylonie deo dicatum, hoc o-
 mne ad Hierosolymam deportetur pro sacrificijs dei: nec non
 et quodcumq; uolueris ex auro uel argento construere, liceat
 tibi cum tuis fratribus facere. Vasa etiam sacra, quæ tibi tra-
 dita sunt, dispone: et quicquid mente cogitaueris, ut fiat, im-
 pendi à nobis iussimus, ut ex regalibus thesauris efficias. Scri-
 psi etiam custodibus pecuniarum Syrie, et Phœnices, ut dili-
 gentiam habeant circa ea, quæ per Esdram sacerdotem uel le-
 ctorem legum dei, mandata noscuntur. Igitur ut nequaquam
 de me aut de nepotibus meis iram deus assumat, omnino præ-
 cipio ad usq; tritici modios centum deo secundum legem da-
 ri. Vos autem sacerdotibus, et Levitis, ac sacris cantoribus,
 et ianitoribus, sacrisq; seruis templi scribis nullo modo aut
 tributa imponatis, aut aliquid captiosum, uel onerosum. Sed
 etiam tu Esdra secundum dei sapientiam censores ordina, qui
 omni Syrie, et Phœnicie, tuam legem scientibus indicent,
 eamq; discendam ignorantibus trade. Et si quis ex gente tua,
 dei sui legem uel imperatoris transgressus fuerit, puniatur: et
 non tanquam ignorans uideatur transgredi, sed cognoscens
 audacter negligere, comprobetur. Ergo huiusmodi cōtemp-
 tes aut morte, aut pecunijs condemnentur. Vale. Tunc Esdras
 hanc epistolam accipiens, letatus, deum adorare cepit: et re-
 gie beneuolentiæ ipsum confitebatur autorem. Ideoq; omnes
 ipsi gratias dicebant esse referendas. Legens autem epistolam
 Iudeis Babylonie constitutis, eam quidem signauit. Exemplis
 autem eius ad omnes Israëlitas, et Mediam habitantes trans-
 misit. Hi uerò cognoscentes regis circa deum pietatem, et fæ-
 uorem,

norem, quem in Esdras habere probabatur, eum dilexerunt omnes. Multi siquidem facultates suas deportantes, ad Babyloniam uenerunt, cupientes ad Hierosolymam descendere. Totus autem populus Israel in illa prouincia permansit: ideoque due tantum tribus consistunt per Asiam, et Europam obsequentes Romanis. Decem autem tribus hactenus trans Euphratem commorari probantur, quarum multitudines inestimabiles minime possunt numero comprehendere. Venerunt etiam ad Esdras multi sacerdotes, et Leuitae, et ianitores, cantoresque, sacrique serui: quos congregans de captiuitate, trans Euphratem tribus diebus moratus ieiunia eis imposuit, ut deo uota persoluerent, ne quid in uia paterentur aduersum, aut per hostes, aut per aliam quandam difficultatem forsitan accidere. Nam Esdras regi praedicens, quod deus eos perduceret, iam non petijt, qui eos precederent equites: et postquam uota perfecterunt, ab Euphrate surgentes, die duodecimo primi mensis, septimo imperij anno Xerxis, ad Hierosolymam peruenerunt, quinto mense eiusdem anni. Et illico Esdras custodibus pecuniarum, ex sacerdotali genere existentibus, restituit sacras pecunias, argenti talenta sexcenta, quinquaginta uasa argentea talentorum centum, uasa aurea talentorum uiginti, et uasa aurea auro meliora, habentia pondo talenta duodecim. Haec namque rex et consiliarij eius, et omnes Israelitae Babyloniam habitantes donauerunt. Cumque Esdras tradidisset ea sacerdotibus, obtulit deo legitimas hostias in holocaustum, tauros tredecim: pro communi uero populi salute arietes nonaginta, agnos septuagintaduos, hircos pro purgatione delictorum, duodecim. Regis quoque dispensatoribus, et praefectis humilis Syriae, et Phoenicis, regias literas obtulit, qui denuntiationem eius agere compellebantur, gentemque honorabant, et ad omne opus bonum cum eis elaborabant. Haec igitur quemadmodum

1. Esdr. 9. & ipse Esdras deliberauerat, processerunt: deo eum, ut arbitror, dignum in his, quæ uoluit iudicante, propter iustitiam, ac benignitatem eius. Quem pauco tempore trāscunte, aliqui adierunt, accusantes, quòd quidam sacerdotum, & Leuitarum transgressi sunt patrias leges, uxores alienigenas ducētes, & genus sacerdotale confundentes: Petebantq; ut legibus subueniret, ne communis super omnes ueniēs ira calamitatibus iterum eos inuolueret. Quæ cum audisset, mox præ maxore uestem dirupit: & caput, barbamq; contumeliosè dilacerans, sese prostrauit in terram, quod tale facinus populi primates commisissent, existimans, quia si præciperet eis uxores earum filijs deserere, nemo eorum obediret: & ideo permanebat in terra iacens. Concurrerant autem omnes meliores eorum ad eum, & dolorū eius in his, quæ facta sunt, participes erant. Cum autem Esdras à terra surrexisset, & manus ad cœlum tetendisset, dicebat: Confundor quidem à deo propter populi delicta ueniam suscipere, qui etiam de sua memoria parentum nostrorū iniquitates remisit. Rogabat uerò deum, qui semen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate, uel captiuitate seruauerat, & rursus ad Hierosolymam & propriā terram restituerat, qui & reges Persarum impendere eis misericordiam præparabat, ut ueniam solita pietate concederet: se uerò morte quidem digna commisisse, bonitatis autem dei esse hos tales à tormētis eripere. Qui postquā orando cōticit, cunctis lugentibus qui cum uxoribus, & filijs ad eum conuenerant, quidā Achanomius nomine primas Hierosolymitanus, accedens ad eum dicebat, ipsos quidem peccasse, cohabitantes cum alienigenis uxoribus: persuadebatq; ei omnes iurare, quatenus suas uxores cum earum filijs amouerent: & hos punirent, qui legi obedire contemnerent. Flexus igitur Esdras, fecit principes tribuū, & sacerdotum, & Leuitarū, & Israëlitarum

tarum iurare, quod uxores suas, & filios secundū Achanonij
 consilium incunctanter abijcerent. Suscipiens uerò sacramen=
 ta, statim egressus ē templo, ingressus est habitaculum Ioannis
 filij Eliaſib, & nihil penitus illo die propter mœrorem conte=
 dens, ibidem commoratus est. Facta autem prædicatione, iubet
 omnes qui ex captiuitate redierant, ad Hierosolymam colligi:
 & hos qui non ante biduū aut tres dies occurrissent, alienari
 à multitudine, & substantias eorum auferri decernens, secun=
 dum iudicia seniorum. Conuenerunt itaq; intra tertium diem
 ex tribu Iuda, & Beniamin, in uicesimo die noni mensis, qui
 secundum Hebræos Kisleu, secundum Macedones Apelleos,
 uocatur. Cumq; in superiori loco templi confedissent, præsen=
 tibus senioribus, & propter zelum uehementer afflictis, sur=
 gens Eſdras criminabatur illos, qui præter legis consuetudi=
 nes, alienigenas duxissent uxores: nunc ergo facturos eos rem
 deo gratum, & sibi utilem dicebat, si uxores eijcerent. Cumq;
 omnes se id perfecturos clamarent, sed abundantem esse mul=
 titudinem, tempusq; hyemale, & hoc opus non unius aut duo=
 rum esse dierum, oportere dicebant, ut duces & alij, qui non
 cum alienigenis habitabant uxoribus, tempus acciperent dila=
 tionis: & seniores cohabitantes cum alienigenis uisitaret mul=
 titudinem. Cum hæc decreuissent, cœperunt querere à primo
 die mensis decimi, eos qui cum alienigenis habitabant, usq; ad
 primum diem secundi mensis: & inuenerunt multos ex nepo=
 tibus principis sacerdotum Iesu, & fratrum eius sacerdotum,
 & Leuitarum, ac Israëlitarum, qui uxoribus, filijsq; earū di=
 lectionem magis legum suarum præponentes, eas ilico refuta=
 runt. Quo facto, hostias placantes deum, immolatis arietibus,
 obtulerunt. Quorum nomina minime uisum est nobis dicere
 necessarium. Igitur prædictum nuptiarum peccatum sic Eſdras
 purgauit, ut de cætero hæc consuetudo non permaneret.

2. Eſdr. 9.

2. Eſdr. 8.

Septimo uerò mense scenopegiam celebrantes, & toto penè populo cōgregato, ascendentes ad superiora tēpli ad Orientalem portam, Esdras rogabant, ut leges eis Mosaicæ legeret. Qui stans in medio populi, à solis ortu legit usq; ad medium diem. Et cum audissent recensitam legis iustitiā, ad præsens quidem & in posterum docebantur: de præteritis autem gemebant, lachrymasq; fundebant: & recordati sunt, quòd si legē custodissent, nihil ex tot supradictis malis perpeSSI fuissent. Cumq; uideret Esdras sic eos afflictoS, præcepit eos ad sua discedere, & à lachrymis abstinere propter festos dies, in quibus minime liceret affligi: hortabaturq; magis ad epulationes eos conuerti, & facere quæ sunt grata, & conueniētia celebrationi præsentī: poenitentiā uerò & mœstitiā de prioribus peccatis habendam, & obseruandum, ne quid in posterum eis simile eueniret. Postquā uerò eos Esdras hortatus est, coeperūt habere letitiam. Cumq; hoc per dies octo in suis tabernaculis egissent, ad propria discesserunt, laudantes deum pro emundatione communium peccatorum: Esdræq; gratias referebant. Quem cōtigīt post gloriam, quam apud deum habuerat, in senectute ueneranda finire uitam, & in Hierosolymis cum multa sepeliri liberalitate. Sub idem tempus & Ioa- chim defuncto principe sacerdotum, filius eius Eliasib in principatu sacerdotali successit. Quidam autē ex captiuis Iudeis Xerxis regis pincerna, nomine Neemias, occurrēs quibusdam peregrinis ante metropolim Persarum Susa, ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus, & audiēs eos ad inuicem Hebraicè loquentes, consulebat unde essent profecti. Illis autem respondentibus, se à Iudea uenisse, rursus interrogabat, qualiter se haberet corū multitudo, & metropolis Hierosolyma. Cumq; ei dixissent, male habere ciuitatē, & depositis in solum muris, multa mala gētes in circuitu positas inferre Iudeis, & die

tota percurrere deuaſtantes prouinciam, & nocte tanta mala conficere, & multos à prouincia uel ab ipſis Hieroſolymis captiuos abducere, & quod omnes uie ſingulis diebus inueniebantur plene cadaueribus occiſorum: tunc Neemias propter ſuorum calamitatē fleuit: & attendens paululum ad cœlum, dixit: Domine uſq; quò deſpicias, quæ noſtra patitur generatio? Sic rapina, uel ſpolia omnibus ſumus effecti? Remo-
 rante autem eo in porta, & hæc deſcente, quidam nunciauit iam regem accumbere præparatū. Qui ſtatim ſicut erat illotus, ad miniſterium poculi regij feſtinauit. Vt uerò rex coenauit, ſuaui-
 tate plenus ad iuuenem reſpexit mœſtum: & querebat, cur triſtis eſſet. Tunc ille precatus deum, ut gratiam ei quandam poſtulan-
 ti præſtaret: Quomodo, inquit, poſſum tibi rex non talis apparere, neq; animo non dolere, dum audierim patriæ meæ Hieroſolymorum, in qua & monumenta, & ſepulchra meorum ſunt parentum, muros in terra iacentes, & portas eius incenſas? Sed præſta mihi proficiſcenti muros reſtituere, partemq; templi cadentem denuo reſtrui. Tunc rex annuit dare ſe donationem ei quancunq; ſupplicaffet, & ad ſatrapas literas deportandas, quatenus eum honorarēt, & omnia quæ opus haberet, præberent ei, dicens: Repelle triſtiti-
 am, & de reliquo gaudens nobis miſtra. Igitur Neemias deum adorans, & regi gratias agens, mœſtitiam uultus, con-
 fuſionemq; ſuam pollicitationis hilaritate mutauit. Poſtero autem die conuocans eum, præbuit Syriæ & Phœnicæ & Samariæ præſecto Addeo epiſtolā deferendam: in qua de honore iuuenis, & impendijs ædificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniam, & multos gentis ſuæ ſponte eum ſecutos adducens, ad Hieroſolymam peruenit, uiceſimo-
 quinto anno regnāte Xerxe: & demonſtrans epiſtolas por-
 rexit Addeo, & alijs præſectis equitū: & congregans omnem
 bb s populum

populum ad Hierosolymam, stetit in medio templi, talem ad
 2. Esd. 2. eos effundens orationem: Vos scitis uiri Iudæi, deum quidem
 Et 3. in memoria patrū Abraham, & Isaac, & Iacob permaneri:
 & per illorū iustitiam nō derelinquere prouidentiam nostrī.
 Vnde & adiuuit me, ut acciperem à rege potestatem muros
 uestros refabricare, ac reliquam partem tēpli perficere. Volo
 autem uos uicinarum gentium certe scire inimicitias: & quia
 si cognouerint magnificenter nos ædificia reparare, resistēt
 & multa molientur, ut nos impedire præualeant. Primū ergo
 in deum confidere debemus, qui illorum inimicijs potest re-
 sistere: nec die uerò, nec nocte studium ædificandi relinquere,
 dum tempus opportunū existit. Cumq; hæc dixisset, iussit &
 magistratibus murum metiri, & opera eius diuidere populo
 per uicos & ciuitates, secundum uniuscuiusq; possibilitatem:
 pollicitus & seipsum cum suis seruis ædificationem adiuuare.
 Solutaq; cōcione, Iudæi statim opus aggressi sunt. Iudæi uerò
 dicti sunt ex die, qua à Babylone profecti sunt ex tribu Iuda,
 quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipsi, & prouin-
 cia à tali appellatione uocantur. Audientes uerò murorum
 ædificationem accelerari Ammonitæ, & Moabitæ, uel Sama-
 rita, & omnes qui inferiorem Syriam habitabant, molestè fe-
 rebant, & meditabantur insidias eis contexere, quatenus uo-
 luntatem eorum impedirent: multosq; interficiebant Iudæos:
 ipsum etiam Neemiam dilacerare quærebant, quosdam alic-
 nigenas conducentes, qui eū perimerent. Propterea in timore
 & turba dispersis rumoribus eos mittebant, tanquam multis
 gentibus preparatis cōtra eos arma proferre: quibus turbati
 rumoribus, constructionem penè reliquerant. Neemias autem
 nullo modo his permotus studium operis dereliquerat: sed cu-
 stodiæ causa corporis sui agmine satellitum circumseptus, si-
 ne uulnere permanebat, operis desiderio tribulationem non
 sentiens.

sentiens. Ita siquidem intentus agebat, ac prouidebat sue sa-
 luti, non timore mortis, sed cognoscens post suum interitum
 minime cōcedi suis ciuibus muros construere. Vnde praecepit
 in posterū, ut armis adificatores praecincti fabricarent. Igitur
 adificatores, uel impensarum portatores, gladios habebant:
 clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Buccinatores autem à
 quingentis pedibus statuit: praecipiens, ut si hostes apparue-
 rint, significarent hoc populo, quatenus armati resisterēt, ne
 eos nudos inermesq; oppugnarēt. Ipse autem nocte circūiens
 ciuitatem, minime aut operibus, aut somno, aut cibo fatigaba-
 tur, nihil autem horum suauiter, sed sub necessitate utebatur.
 Quos labores sustinuit per annos duodecim & menses qua-
 tuor. Nam tanto tempore Hierosolymorum sunt muri perfe-
 cti: octauo autem & uicesimo anno, & mense nono imperij
 Xerxis, postquam muri perfectionem acceperunt. Neemias &
 reliqua multitudo sacrificauerunt deo pro eorū adificatione,
 ac per octo dies sunt epulati. Gentes autem quae Syriam habi-
 tabant, audientes perfectam cōstructionem murorum, graui-
 ter angebantur. Neemias autem in ciuitate uidens paucos ho-
 mines habitare, rogauit sacerdotes & Leuitas, ut uicos relin-
 quentes, ad ciuitatem migrarent, & in ea manerent: fabricans
 eorum domicilia proprijs expensis. Populum etiā agros co-
 lentem decimas fructuum ad Hierosolymam iussit offerre: ut
 habentes sacerdotes & Leuitae alimenta, perpetua religionis
 iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter sequebantur
 decreta Neemiae. Ciuitatē uerò exinde contigit hominū mul-
 titudine compleri. Multa etiam alia bona & laudibus digna,
 cum summa fecisset magnificentia Neemias, ad senectutē per-
 ueniens, defunctus est, uir benignus & natura iustus, atq; mu-
 nificentissimus erga propriam gentem: qui in memoriā eter-
 nam sui, muros Hierosolymitanos reliquit. Haec ergo imperio
 Xerxis

Xerxis sunt acta.

Historia Hester.

CAP. VI.

Hester 1. **D**Efuncto uero Xerxe, regnū ad eius filiū Cyrū (quem Græci Artaxerxem uocant) cōtigīt transferri. Quo re-
gente Persarum imperiū, periclitata est tota gens Iudeorum
cum mulieribus et filijs deperire. Causam uero paulō post
demonstrabo. Nam decet primum de rege differere, quemad-
modum Iudæam duxit uxore de regio genere, quam nostram
dicunt seruasse gentem. Nam cum regnum Artaxerxes acce-
pisset, et ordinasset ab India usq; ad Aethiopiam centum et
uiginti septē satrapas, tertio imperij sui anno, amicos suos et
gentes Persis subiectas cum ducibus earum magnifice pavi-
t: sicut regem oportuit, qui diuitiarum ostentationem per cen-
tum et octoginta dies parauerat. Postea gentes ac legatos
earum in Susis per septem dies delitijs saginauit: quorū con-
uiuuium huiusmodi erat instructum. Tabernaculum enim fixe-
rat ex aureis argenteisq; columnis, uela purpurea super eas
extendens, ut multa milia discumbentiū operirent. Ministrā-
batur uero poculis aureis, et lapidibus preciosis, ad delecta-
tionem simul et spectaculum preparatis. Præcepit itaq; mi-
nistris, ne cogerent bibere eos, potionem eis offerentes, quod
apud Persas fieri solet, imò ut concederent unicuiq; discum-
bentium, ut quemadmodum uellet epularetur. Misit autē per
omnem prouinciā, denunciāns, ut opera relinquerent, mul-
tisq; diebus pro eius imperio letarentur. Regina quoq; mu-
lierum conuiuuium in aula collegit. Quam rex prandentibus
uolens ostendere, ad conuiuuium iussit accedere, cunctas mu-
liēres pulchritudine præcellentē. Quæ pro legum Persarum
custodia, prohibentium ab extraneis alienas coniuges uideri,
non accessit ad regem. Cumq; sæpius eunuchos ad eam mitte-
ret inuitantes, nihilominus suum denegans aduentum per-
mansit.

mansit. Vnde rex ira cōmotus, soluit conuiuium: et ad se conuocans septem Persas, apud quos legum mandata seruantur, accusabat uxorem, dicens, qualiter fuisset ab ea contemptus, cum sepius ad cōuiuium uocaretur, nec semel paruisset. Præcepit ergo, ut pronunciarent contra eam, quandam legis definitionem. Tunc unus ex his, nomine Nocheus, locutus est, non ipsi soli hanc iniuriam factam fuisse, sed omnibus Persis, periculum uite patientibus, ut turpiter à suis contemnuntur uxoribus. Nulla enim, inquit, iam pudore tenebitur, exēplum reginæ superbiam aduersum te omnium rectorem habens: et ideo hortabatur, ut eam quæ sic iniuriata fuerat regem, maximis damnis afficeret: et hoc facto cunctis gentibus denunciatet, quæ sunt in reginam decreta. Placuit ergo, ut regina Vasthis abijceretur, et honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detentus, grauiter disiunctionem eius ferebat: et conciliari quidem propter legem nō poterat: tristis tamē in solitudinibus permanebat. Quem uidentes amici nimio morere confectum, persuadebant, ut memoriam quidam uxoris et amorem nihil profuturum deponeret: et quæreret per uniuersam terram uirgines decoras, ex quibus pulchriorem haberet uxorem: extingui enim prioris sic posse cupidinem aiebant, alia introducta, et desiderium paulatim à muliere proiecta subtractum, ad cohabitantem posse cōuerti. Hoc flexus consilio, statim quibusdam iussit de palatio eligere præcellentes pulchritudine uirgines, et ad se deducere. Cum uerò congregatæ multæ fuissent, inuenta est quedam puella in Babylonia, ambobus orbata parentibus, quæ apud auunculum nomine Mardocheum nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu Beniamin. Omnesq; primas Iudeorum Hester (hoc enim nomen ei erat) pulchritudine superabat, et gratia uultus sui respicientium magis delectabat aspectum. Quæ tradita

Mardocheus.

tradita cuidam eunuchō pro diligentia, cuncta rerum prouidentia fruebatur, affluētia aromatum, odore & largitate unguentorū, quibus corpora utuntur, irrigabātur: & his fruebantur per menses sex, numero quadringentā. Cumq; putasset uirgines per prædictum tempus diligentia satis habuisse, & dignas iam regio factas esse cubiculo, per singulos dies ad concubitum unam regi mittebat. Qui post concubitum statim eas ad eunuchum remittebat. Veniente uerò ad eum Hester, delectatus est: & in amorem incidēs puella, legitimè eam duxit uxorem, & nuptias celebravit imperij sui anno duodecimo, mense qui dicitur Adar. Destinauit autem per omnes gentes, eos qui Angari dicuntur, præcipiens eis, pro suis nuptijs festa celebrare. Ipse autem Persas & primos gentium pascebat per totum mensem pro nuptijs suis. Quam cum introduxisset ad aulam, corona eam induit. Habitauitq; cum eo Hester, minime ei prodens, ex qua esset natione. Transiens autem & auunculus eius à Babylone ad Persicam Susim, & habitans illic, singulis diebus in palatio commorabatur: requirens qualiter puella conuersaretur, quam tanquam filiam diligebat. Cumq; legem rex posuisset, ut nemo familiarium ad eum non uocatus accederet, cum super solium sederet. Sedebat itaque etiam ipse rex uirgam auream ferens. Quam cum aliquem liberare uoluisset horum qui non uocati uenirent, porrigebat ei: & cum tetigisset, uitabat periculum mortis. De his quidem sufficienter nobis dictum est. Interiecto uerò tempore insidiantibus regi Bagatheo & Theodesto Vasthianis eunuchis, seruus alterius eunuchorum genere Iudeus, cum intellexisset insidias, reginae auunculo indicauit. Mardocheus autē per Hester manifestans, insidiatores prodidit regi. Turbatus autem rex ueritatem inueniens, eunuchos quidem crucifixit: Mardocheo autem tunc nihil præstitit, quamuis salutis

Angari

lulis eius nuncius extitisset, nomen tantum eius annalibus monumentis inferi precepit, & in palatio eum permanere : ut amicus regis necessarius existeret. Quo tempore Aman Amd= Hester 3.
dathi filium, genere Amalechitam, ad regem introeuntem, peregrini & Persæ adorabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab omnibus iusserat exhiberi. Mardocheum uero propter sapientiam & patrias leges non adorantem, Aman custodiri fecit: & interrogauit eum, ex quo genere esset. Audiens autem Iudeum esse, indignatus dixit: Omnes liberi Persæ adorant me: hic seruus existens hoc facere dedignatur? Et punire uolens Mardocheum, ipsum quidem à rege petere ad tormenta paruum putauit: gentem autem eius decreuit totam unam perimere. Nam Iudeos in odio satis habebat: quoniam Amalechitarum genus, è quibus ipse fuerat, ab ipsis omne perierat. Adiens ergo regem, accusabat Iudeos, dicens, gentem esse malignam, dispersam per uniuersum orbem, quæ eius non seruiret imperijs, nec mixtam, nec alij genti coadunatam, nec eandem cum ceteris religionem colentem: quæ nec legibus, inquit, similibus utitur, & inimica moribus & professionibus tui populi; & hominibus cunctis existit. Sed si uis aliquod subiectis beneficium commodare, iube radicitus eam perire, nec eius reliquias aliquas remanere, nec aliquis eorum ad seruitutem aut ad captiuitatem seruetur. Veruntamen ut nullum patiaris damnum, tributa eorum de propria substantia ipse me præbere polliceor quadraginta milia petuniarum talenta, ubicunq; præceperis. Has autem pecunias libenter offero, si pacatum ab his malis tuum fuerit imperium. Postquam Aman hæc intimaui, rex ei & pecunias, & homines donauit, quicquid de his uellet, efficeret. Desiderio autem adepto, Aman statim mandauit, tanquam à rege per omnes gentes præcepta, hunc modum continentia: Rex maximus Artaxerxes ab India usque Hester 13.
Aethiopiam,

Aethiopiam, centum uigintiseptem prouinciarum principibus & iudicibus, qui eius imperio subiecti sunt, salutem dicit. Cum pluribus gentibus imperassem, & uniuersum orbem meae ditioni subiugassem: uolui nequaquam abuti potentiae magnitudine, sed clementia & lenitate gubernare subiectos: ut absque ullo timore uitam quiete transigentes, optata cunctis mortalibus pace fruerentur. Quarente autem me à consiliarijs meis, quomodo hoc posset impleri, unus qui sapientia ac fide ceteros praecellebat, & erat post regem secundus, Aman nomine, indicauit mihi in toto orbe terrarum populum esse dispersum, qui non nostris uteretur legibus: & contra omnium gentium faciens consuetudinem, regum iussa contemneret, & uniuersarum concordiam nationum sua dissensione uiolaret. Quod cum didicissemus, uidentes unam gentem rebellem aduersus omne genus hominum, peruersis uti legibus, nostrisq; iussionibus contraire, & turbare subiectarum nobis prouinciarum pacem atque concordiam, iussimus, ut quoscunq; Aman, qui omnibus prouincijs praepositus est, & secundus meus est pater, monstrauerit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis suis, nullusq; eorum misereatur, quartadecima die duodecimi mensis Ader, anni praesentis: ut nefarii homines uno die ad inferos descendentes, reddant pacem imperio nostro, quam turbauerunt. Hoc per ciuitates & prouincias ueniente praepcepto, omnes ad interitum Iudeorum constituta die parabantur: quod etiam in Susis pra-

Hester 4. parabatur. Rex ergo & Aman epulationibus uacabant: ciuitas uero turbabatur. Quod Mardocheus cognoscens, uestem rupit: & sacco indutus, cinereq; perfusus, ciuitatem circuibat, clamans interim gentem quae nihil peccauit. Et hoc dicens, ad aulam peruenit: & ante ipsam stetit. Nam minime ei licebat ingredi, tali circumamictu habitum.

bitu. Idem & omnes fecerunt Iudæi, per ciuitates, quibus de hoc literæ proponebantur, lugentes & plangentes nunciatas sibi calamitates. Cum uerò quidam reginæ nunciasset Mardocheum in tam misero ante aulam habitu stantem, audito sermone turbata, misit qui eius uestitum mutarent. Quo nolente sacco exui, quia nondum erat malum finitum, pro quo saccum induerat, uocans assistentem eunuchum Acratheon, ad Mardocheum destinauit: interrogans, quid ei tristitiæ contigisset, quòd hunc habitum nec ea petente deponeret. Tunc Mardocheus indicauit eunucho causam, & literas contra Iudæos per omnes prouincias sub rege constitutas, trāsmissas: & prouisionem pecuniarum, per quam à rege perditionem gentis comparauerat Aman. Harum etiam exemplum ad Hester tra didit reportandum, quæ proposita in Susis fuerant: mandans ei, quatenus de his regi supplicaret: nec recusaret pro salute gentis habitum humiliorem accipere, per quem regi ostenderet, Iudæis periculum imminere. Aman, inquit, qui secundum honore post regem obtinet, accusando Iudæos, regem aduersum eos incendit. Hæc cum regina cognouisset, rursus mittit ad Mardocheum, dicens, quòd non esset à rege uocata: & si quis ad eum non uocatus intraret, moreretur: nisi uolens quendam seruare, porrigeret ei uirgam auream. Nam inuocato & ad eum intranti, si hoc rex fecerit, hic solus nō interimitur, sed ueniam accipiens liberatur. Mardocheus uerò hæc uerba de-
 portanti sibi ab Hester eunucho, renunciare præcepit, non suæ saluti providere, sed totius gentis periculum amouere. Nam si nunc ipsa, inquit, contempserit, adiutorem quidem genti deū omnibus modis futurum: ipsam uerò & paternam eius domum ab illis quos contempserat, perituram. Hester autem denunciavit Mardocheo per eundem ministrum, ut pergens ad Susa, constitutos illic Iudæos ad concionem congregaret, &

ieiunare cunctos triduo pro ipsa præciperet : quod & ipsa cum suis agens ancillis, promisit se præter legem adire regem, & si mori oporteret, non recusaret. Mardocheus autem secundum Hester mandata, populum fecit ieiunare, deumq; suū petere, ut nec eam, nec gentem eius perituram contemneret, sed ut sæpe antè prouidit, & peccanti ueniam concessit; & nunc à denunciato dudum interitū liberaret. Non enim propter aliquod peccatum ita cogeatur sine gloria deperire, cum & ipse dominus nosset causam furoris Aman, quod eum non adorabat. Neque enim, inquit, honorem quem tibi domine offerebam, hunc illi quoque patiebar offerre: ideoq; iratus, contra eos qui tuas leges non transgrediuntur, talia machinatus est. Easdem etiam uoces uulgus emittebat, petens deum prouidere sue salutis, cunctosq; Israëlitas per omnem liberare terram à futura calamitate: nā iam præ oculis eam sperabant, & simul habebant. Rogabat etiam Hester deum, patria se lege prosternens in terram: lugubriq; ueste circumamicta. Cibus autem & potum, omniaq; suauia renuebat per tres dies, deum petens, ut adiuuaret eam, quatenus regi uideretur supplicans suauis eloquio, specie uerò pulcherrima, ut ex utroque sustentata, & ipsa periculum euitaret, & gentis sue salutem acquireret: Aman quoque regis odium concitaret. Sic deum per tres dies deprecans, lugubrem uestem deposuit. & habitu mutato ornata, sicut oportebat reginam, ibat cum duabus ancillis: quarum una leuiter eam incumbentem sustentabat, altera sequens longitudinem uestis utique ad terram profusam summis eam digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena, uerecundum ac modestum habens decorem, adibat regem etiam cum timore. Cum uerò ad faciem eius sedentis in folio deuenisset, & uidisset eum circumdatum ornatu, quia ex uaria ueste uel auro, uel lapidibus pretiosis ualde

Hester 5. &
15.

valde fulgebat, terribilioremq; magis cum propter hæc in-
tuens, cumq; et ille asperius eam uultuq; iracundo aspicie-
ret, membrorum eam debilitas comprehendit: et super ancil-
las que prope latera eius erant, repente collapsa est. Rex au-
tem uoluntate arbitror dei mentem mutauit, et timēs ne quid
mali uxor eius timore pateretur, surrexit a sella, suoq; eam
gremio colligens fouebat, et osculabatur, blandeq; loqueba-
tur: confidere petens eam, nec aliquid mali metuerē, quod ad
eum non uocata uenisset: nam legem istam propter subiectos
esse positam, ipsam autem similiter cum eo regnantem omnem
habere licentiam. Hæc dicens, sceptrumq; in manu eius po-
nens, uirgam super ceruicem eius tetendit propter legem,
liberans eam a mortis discrimine. Illa uero respirans: Domine,
inquit, non habeo facultatem explanandi, quæ mihi subito
contigerunt. Nam ut te uidi maximum, et pulchrum atque
terribilem, statim spiritus meus recessit, et a mea anima sum
relictæ. Vix illa cum debilitate hæc loquente, etiam regem
anxietas habuit: deinde confidere, melioraq; sperare He-
ster inuitabat. Nam medium ei regnum se concedere, si hoc
peteret, promittebat. Hæster uero ad conuiuium eum cum
Aman amico ad se uenire supplicabat, parasse ei cœnam se
dicens. Cumq; annuisset, et aduenisset, inter poculorum le-
titiam iussit rex Hæster aperire quid uellet: nihil enim se ne-
gaturum esse promiserat, etiam si partem regni poscere uo-
luisset. Tum illa in posterum diem explanaturam se suum
consilium promisit, si rursus ad conuiuium cum Aman ueni-
ret. Cumq; rex promississet, Aman egressus est, gaudens quod
solus apud Hæster cum rege meruit epulari, dum nullus alius
talem honorem potuisset adipisci. Videns uero in aula Mara-
dochaum nimis indignatus est, quod non aliquam ab eo
uenerationem sibi met exhiberi sensisset. Tunc ingressus ad

semetipsum, uxorem Zarassan cum amicis uocauit. Quibus presentibus honorem exposuit, quo frueretur nō apud regem tantum, sed & apud reginam: & qualiter illo die ad eam cum rege solus accitus esset, & in posterum diem rursus inuitaretur. Dicebat autem, non ei placuisse, quōd Mardocheum uideret in aula Iudeum. Cui respondit uxor sua Zarassan: Iude lignum secari quinquaginta cubitorum, & manē pete Mardocheum à rege crucifigendum. Cuius consiliū laudans, præcepit famulis lignum paratum in atrio statuere, quod ad poenam Mardochei seruarent. Deus autem spem malignā Aman deridebat: & accidentia præuidens, de futuris delectabatur.

Hester 6. Nam regi somnum per illam noctem abstulit. Qui nolens in otio uigilias perdere, sed ad gubernationem sui principatus habere, scribam iussit ferentem prædecessorum suorum & suorum factorū monumenta relegere. Cumq; detulisset, & recenseret, inuentus est quidam, qui pro uirtute sua pretium agros acceperat, quorum & nomen signatum erat: alter uero pro fide donationem impetrauerat. Post hæc legendo uenit ad Bagathum & Theodestum eunuchos insidiatores regis, quos Mardocheus indicauerat. Et cum hoc tantum scriba pronunciasset, & ad alterius transisset actus, rex eum detinuit consulens, siquid ei pro remuneratione datum scriptum haberetur. Scriba respondit, nihil. Tunc rex iussit eum tacere, & interrogabat eos quibus hoc commissum fuerat, quæ esset hora noctis. Audiens autem iam diluescere, præcepit, ut quem inuenirent amicorum ante aulam præsentem, nunciarent. Euenit autem Aman inueniri. Nam præter solitam horam maturius processerat, mortē Mardochei petiturus. Cumq; serui renunciassent Aman ante eadem stare, præcepit eum uocari. Cum ergo intrasset: Amicum, inquit, te sciens fidelem, peto ut consilium mihi præbeas, quemadmodum debeam secundum meam munificen

munificentiam honorare quendam mihi ualde charissimum. Aman uerò putans consilium quod dedisset, hoc pro se futurum, nam amari se solum à rege credebatur: quam existimabat optimam esse sententiam, regi declarauit, & dixit: Si uis quem dices hominem dilectum gloriæ meritis honorari, fac eum super equum procedere tua ueste indutum, & torquem auream habere, & precedere unum ex tuis necessarijs amicis, clamantem per totam ciuitatem, quòd tale beneficium merebitur, què rex honorificari uoluerit. Igitur Aman huiusmodi largitatem arbitratus ad se uenturam, talia persuasit. Rex uerò decretatus hac monitione: Vade, ait, habens equum & stolam & torquem, require Mardocheum Iudeum, & his illum induens, antecede equum eius. Nam tu, inquit, amicus es mihi precunctis. Ergo perface consilium cuius utilis suasor extitisti: & hæc ei à nobis donentur, qui meam animam liberauit. Postquam hæc præter spem omnem audiuit, mente confusus, & moestitia percussus, exiit, equum ducens cum purpura & auro: & Mardocheum reperiens, ante aulam sacco indutum, iussit exutum purpura circumdari. Tum ille nesciens ueritatem, sed deludi se putans: Pessime, inquit, omnium hominum, ita calamitatem nostram derides? Vt uerò certe cognouit, quòd ei rex hunc honorem donauerit pro salute quam illi præbuerat, insidiatores eunuchos redarguens, purpura induitur, qua rex sæpe uestitus degebat: & torque cernicè circumdatus, & super equum sedens, totam circuibat undiq; ciuitatem, precedente Aman & predicante, quòd huiusmodi fruatur donis, quem rex amauerit, & dignum honore probauerit. Cumq; totam circuisset ciuitatem, Mardocheus ad regem ingreditur. Aman autem ex confusione ad se recedens, cum lachrymis uxori & amicis que contigerant, indicauit. Illi nequaquam puniri posse Mardocheum dicebant: deum enim esse cum ipso credebant. Dumq;

hæc adinuicem loquerentur, uenerunt Hester eunuchi, Aman urgentes ad coenam. Sabuchadar uerò unus ex eunuchis, uidentem crucem fixam in domo Aman, quam Mardocheo parauerat, Hester. 7. uerat, consuluit aliquem seruorum, cuius causa eam parasset: et audiens, quòd reginæ auunculo, quem Aman à rege petiturus erat ad poenam, tunc quidem tacuit. Cumq; rex una cum Aman epulatus, interrogaret reginam, ut diceret quam uellet ab eo donationem impetrare, completurum enim se eius desiderium promittebat: tunc regina pro populi deprecabatur periculo, eò quòd tradita fuisset ad perditionem cum sua gente: ideoq; sermones ad eum facere decreuisset. Neque enim molestum sibi dicebat, si amaram eis seruitutē imponeret, paruum enim hoc esse malum, sed supplicabat hæc amoueri. Itaq; interrogante rege, à quo hæc sancita fuissent, accusabat iam manifestè Aman: et maleuolum contra eos existentem, has molitū insidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus, à conuiuio ad hortos egreditur. Hester uerò reginam Aman petere cœpit, et ueniam pro peccatis exposcere, nam intellexerat in quibus iam malis esset. Cumq; super lectum procidēs reginam peteret, superuenit rex: et huiusmodi uisu magis incitatus dixit: Pesime omnium, uxori meæ etiam uiolentiam irrogare conaris? Ad quod Aman obstupuit, et nihil potuit respondere. Tunc Sabuchadar eunuchus cœpit accusare Aman, quemadmodum inuenisset in atrio eius paratam crucem ad mortem Mardochei: nam hoc illi interroganti seruus indicauerat, cum ad ipsum inuitaturus eum ad coenam uenisset: crucem autem dicebat esse altitudine cubitorū quinquaginta. Quod rex audiens, in illam eum poenā tradere decreuit, quam contra Mardocheum ipse tractauerat: statimq; iussit cruci suspensum interiri. Vnde mihi cōtiguit mirari nomen dei, et sapientiam, et iustitiam eius agnoscere, quòd non solum maleuolentiā Aman puniuit,

puniuit, sed quod excogitata contra aliū tormenta in eum conuertit: & ceteros hoc sentire permisit, quoniam qui contra alium quedam molitus fuerit, hæc in se primum parata cognoscit. Itaq; Aman honore, quē à rege perceperat, supra modum abusus, huiusmodi cruci confixus est. Rex autem substantiam eius reginæ donauit: & Mardocheum aduocans, dedit ei anulum quem Aman ipse præstiterat. Nam iam Hester ad notitiam eius perduxerat cognationem quam ad illum habebat. Donauit ergo & regina Mardocheo Aman possessionē, & supplicauit regi liberari à mortis metu gentē Iudeorum: nota ei faciens, quæ per uniuersas prouincias scripsisset Aman filius Amadathi. Nam patria gente sua perempta, nullatenus se uitam posse tolerare dicebat. Cui rex promisit, nihil eam frustra petere, nec studio eius aliquid cōtrarium prouenire. Vnde præcepit, ut scriberet quæ uellet de Iudeis nomine regio, signaretq; eius sigillo, & transmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret signatas epistolas sigillo regio, minime sanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales conuocans, iussit scribere gentibus, & primatibus, & magistratibus pro Iudeis, ab India usq; Aethiopiam centumvigintiseptem prouinciarum. Epistole autē hunc ordinem continebant: Rex Hester 16. magnus Artaxerxes, ab India usq; Aethiopiam, cētumvigintiseptem prouinciarum ducibus ac principibus, qui nostræ obediunt ditioni, salutem dicit. Multi bonitate principum, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiā: & nō solum subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos qui dederunt, moluntur insidias cogitare: nec contenti sunt gratias non agere beneficijs, & humanitatis in se iura uiolare, sed dei quoq; cuncta cernentis arbitratu se fugere posse sententiā: & in tantum uesaniæ proruperunt, ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruāt, & ita

cuncta agunt, ut omnium laude sint digni, mendaciorum finiculis conentur subuere: dum aures principum simplices, & ex sua natura alios existimantes, callida fraude subuertunt. Quæ res & ex ueteribus probatur historijs, & ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia deprauantur. Vnde prouidendum est paci omnium prouinciarum: nec putare debetis, si diuersa iubeamus, ex animi nostri uenire leuitate: sed pro qualitate & necessitate temporum, ut reipublicæ poscit utilitas ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis: Aman filius Amadathi, & animo, & gēte Macedo, alienunq; à Persarum gente, & pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est: & tantam in se expertus humanitatem, ut pater noster uocaretur, & adoraretur ab omnibus post regem secundus. Et in tantum arrogantiae tumorem subleuatus est, ut regno nos priuare niteretur & spiritum. Nam Mardocheum, cuius fide & beneficijs uiuimus, & consortem nostri regni Hester, cum omni gente sua nonis quibusdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem: hoc cogitans, ut illis interfectis insidiaretur nostræ solitudini, & regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem à pessimo mortalium Iudeos neci destinatos, in nulla penitus culpa inuenimus, sed è contrario iustus utentes legibus, & filios altissimi & maximi semperq; uiuentis dei: cuius beneficio & patribus nostris, & nobis regnum est traditum, & usque hodie custoditur. Vnde & eas literas, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis, id est, Susis, & ipse qui est machinatus, & omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed deo ei reddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Iudeis uti legibus

legibus suis. Quibus debetis esse adminiculum, ut eos qui se ad necem eorum parauerant, possint interficere decimotertio die mensis duodecimi, qui uocatur Adar. Hunc enim diem omnipotens deus mœroris & luctus eis uertit in gaudium. Vnde & uos inter ceteros festos dies hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni letitia: ut & in posterum cognoscatur, omnes qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem, qui autem insidiantur regno eorum, perire proscelere. Omnis autem prouincia & ciuitas, quæ non fuerit solennitatis huius esse particeps, gladio & igne deperat: & sic deletur, ut non solum hominibus, sed etiam bestiis inuia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus & inobedientie. Igitur equites epistolas deportantes exierunt, & uiam propositam peragebant. Mardocheus uero regia indutus stola, & corona aurea & torque processit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum à rege Iudæi Susi inhabitantes, communem estimauerunt felicitatem. Propterea gaudium & salutare lumen, propositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias, Iudæos circumdedit, ita ut etiam multæ gentes propter timorem Iudæorum perterrerentur, libertatem ex periculo eis comparatam inspicientes. Nam duodecimi mensis tertiadecima die, qui apud Iudæos Adar, apud Macedones Distros uocatur, portatores regaliū literarum nunciabant, quemadmodum deberent die, quo ipsis periculum imminerebat, inimicos cōsumere. Tunc præfides & satrapæ, & tyranni, & reges, & scribe summum Iudæis reddebāt honorem, quoniam timor Mardochei eos ad temperantiam coercerat. Postquā edictum regis per omnes prouincias lectum est, in Susi Iudæi inimicorum quingentos interemerunt. Cumq; rex peremptorum in ciuitate numerum Hester nunciasset, & in prouincia quid actum fuisset ambigeret, si quid amplius uellet

interrogauit eam. Illa petiuit eum, ut præciperet Iudæis, et in posterum diem ita facere in reliquos inimicos suos, et ut decem Aman filij crucifigerentur. Quod quidem Iudæis rex concessit, nequaquam resistere uolens Hester. Iudæi uerò parati decimoquarto die Distri mensis, occiderunt rursus aduersariorum trecentos, nihil penitus possessionis eorum tangentes. Interfecti sunt etiam per prouinciam aliasq; ciuitates à Iudæis septuagintasex milia inimicorum, quos strauerunt tertio decimo die mensis, quem festum celebrauerunt. Similiter autem et Iudæi in Susis collecti, die decimaquarta et decima quinta eiusdem mensis epulati sunt. Vnde hætenus omnes in orbe terrarum Iudæi hos celebrant dies, particulas de conuiuijs sibi inuicem mittentes. Scripsit etiam Mardocheus omnibus sub imperio Artaxerxis de gentibus Iudæis, quatenus hos obseruarent dies, semper eos celebrantes, et nepotibus traderent per omnia tempora celebrandos, ne aliquando obliuioni traderentur, quòd in his fuerant ab Aman perituri: iustumq; esse, cum uitassent periculum, et inimicos punissent, honorare eos, gratias offerentes deo. Vnde prædictos dies Iudæi celebrant, appellantes eos conseruatores. Mardocheus autem magnus et clarissimus erat apud regem, principatumq; eius regabat, et potiebatur comuni conuersatione cum regina. Tunc Iudæi super omnes libertatis licentia fruebantur. Hæc quidem sub imperio Artaxerxis sunt gesta.

Reliquas huius undecimi historias non habent Biblia.

De Vagose duce, & Manasse sacerdotium ambiente

CAPVT

VII.

DE functo autem Eliasibo principe sacerdotum, Iudas filius eius principatum sacerdotale suscepit. Defuncto autem et hoc, Ioannes filius eius honorè suscepit. Porro Vagoses dux alterius Artaxerxis templum uiolauit, et tributa Iudæis

deis imposuit: nec prius dimisit quotidianas offerri hostias,
 quam pro unoquoque anno uectigal exigeret drachmas quina-
 quaginta. Hoc autem ex huiusmodi causa contigit: Frater erat
 Ioannis Iesus, cui Vagosus amicus existens, promisit sacerdotij
 principatum dare. Qua confidentia Iesus altercatus in tem-
 plo aduersus Ioannem, incitauit fratrem, ut eum interficeret, et
 tantum in templo facinus Ioannes in fratrem committeret, quod
 nunquam nec apud Græcos, nec apud Hebræos ita crudeliter
 uel scelerate factum est. Vnde nec deus hoc impune dimisit, sed
 populum propter hanc causam ad seruitutē redegit, et tem-
 plum uiolari à Persis permisit, dicente Vagoso: Ausi estis ho-
 micidium in uestro templo committere: ego perempto in tem-
 plo mundior sum. Et hæc uerba faciens, in templum ingressus
 est. Hac igitur usus occasione Vagosus, annos septem eos pro
 nece Iesu puniuit. Finiente uero Ioanne uita, succedit in prin-
 cipatu sacerdotum filius eius Iaddus. Erat autem etiam huic
 frater Manasses nomine, cui Sanabalath missus à Dario ad
 Samariam satrapa, genere Cuthæus, ex quibus et Samaritæ
 descenderunt, audiens claram esse ciuitatem Hierosolymam,
 et reges eius multa Assyrijs, et habitatoribus humilis Syriæ
 pericula fecisse, libenter copulauit suam filiam nomine Isa-
 cham: arbitratus per affinitatem obsidem ei futuram ad fidem
 gentis Iudeorum. Per idem tempus et Philippus rex Mace-
 donum in Aegia à Pausania filio Cerastræ, genus ab Orestæ
 trahente, insidias passus perimitur. Succedens uero filius eius
 Alexander imperio, transijt Hellepontum, et duces Darij
 deuicit, super Granicum flumen conflixens cum eis. Cumque
 percurrisset Lydiam, et Ioniam captiuasset, Syriamque præ-
 dasset, ad loca Pamphylie peruenit, ut alibi explanatum est.
 Hierosolymorum uero seniores indignabantur, quod princi-
 pis sacerdotum Iaddi frater, alienigenæ cohabitans uxori,
 sacerdotij

sacerdotij particeps existerat. Arbitrabantur enim hoc cōnubium initū fieri occasionis præstandæ, uolentibus leges transgredi pro uxorū copulationibus, quas ab alienigenis sibi coniungere festinabant. Nam extitisse etiam priore ciuitatis captiuitatem per hæc cōiugia mala putabant, eo quod multi peccassent, dum non uxores prouinciales ducerent. Iubebant ergo Manassen disijungi ab uxore, aut non introire sacrariū. Principes quoque sacerdotum cum populo hoc indigne ferebant. Manasses autem prohibitus à fratre ad altare accedere, ad socerum Sanabalath peruenit, amare se dicēs filiam eius Isachā: sacerdotalem uerò honorem maximum esse apud gentem et ciuitatem, et genus Iudeorū, nec uelle se propter huiusmodi coniugium sacerdotij iure priuari. Itaque Sanabalath non ei solum sacerdotium, sed etiam principatum sacerdotij et potentiam, ac honorem omnium locorum sibi subiectorū dare promisit, uolens suam apud eum filiam permanere. Dicebat etiam templum ei edificare ad instar Hierosolymorum, super montem Garizin, qui altior omnibus Samarie montibus apparebat, sed hoc facere cum regis Darij sententia. His promissionibus eleuatus Manasses, permansit apud Sanabalath, principatum sacerdotij arbitratus se accepturum, Dario confrente. Nam iam Sanabalath uergebat in senium. Multis uerò sacerdotibus et Israhēlitis huiusmodi inactis uxoribus, non parua seditio Hierosolymitas habebat: dum plures ad Manassen transirent. Quibus Sanabalath pecunias ministrabat, et terram colendam habitationemque deputabat, omnibus modis genio suo concordans.

De gestis Alexandri apud Hierosolymam, pro Iudeis.

CAPVT VII.

Eodem tempore Darius audiens Alexandrum Hellepontum transisse, satrapasque suos super Granicū flumen per-

gna ui

gna uicisse, et ulterius acceffisse: delectorum equitum et pedatum colligens exercitum, occurrere statuit Macedonibus prius quam omnem percurrentes Asiam deuastarent. Transiens ergo fluium Euphratem, et montem Cilicie Taurum; hostes ipse in Cilicia sustinebat, illic eos sperans expugnare. Tunc Sanabalath propter discessum Darij gauisus, ilico Manasse dicebat promissa complere, Dario post captionem hostium reuertente. Nam credebat non ipse tantum, sed etiam omnes Asiam habitantes, nec ad manum belli Macedonas cum Persis propter multitudinem esse uenturos. Aliter uero quam sperabatur euenit. Nam congressus cum Macedonibus rex, est uictus: multamque partem exercitus perdens, et captis matre pariter et uxore, et filijs, ad Persas fugies remeauit. Alexander autem ad Syriam ueniens, Damascum cepit: et subiuuga Sidone, Tyrum obsidebat. Literas uero ad principem sacerdotum Iudeorum misit, inuitans eum auxilium sibi mittere, et uenalia exercitui preparare: et quanta prius Dario conserebant, ei praberet: eumque inuitauit amicitiam Macedonum eligere, ne in posterum poeniteret. Cumque princeps sacerdotum literarum portatoribus respondisset, sacramenta Dario se dedisse, ut nequaquam contra eum arma portaret, nec posse uiuente Dario constituta transcendere: Alexander incitatus, Tyrum quidem relinquere non decreuit, paulo post capiendam: qua uicta, minabatur contra principem sacerdotum gentis Iudeorum exercitum ducere, ut omnes per eum disceerent, quibus deberent constituta seruare. Quapropter intentius in obsidione perseuerans, uastauit Tyrum. Cumque eam cepisset, ad ciuitatem Gazam peruenit, eamque cum duce suo nomine Bibimasin obsidebat. Arbitratus autem Sanabalath opportunum se inuenisse tempus, Dario iam desperato, eligens de suis subiectis octo milia, ad Alexandrum proficiscebatur: quem reperit

perit inchoantem Tyri obsidionem, Cui etiam promisit dare loca sub sua potestate constituta, magisq; ipsum dominum libenter habere quam Darium. Cumq; intellexisset grate susceptum, confisus iam, & de presentibus fretus uerba Sanabalath offerebat, dicens se generum habere Manassen, fratrem Iaddi principis sacerdotum Iudæe gentis, multosq; alios cum eo presentes ex ea gente, quos uelle aiebat sub eo templum locis constitutis edificare: hoc autem & ipsi profuturum uideretur, ut in duas partes esset Iudæorum potentia diuisa, ne eadem concordia gens coniuncta rebellaret, aut in aliquo reuigibus obuiaret, quemadmodum prius & Assyrijs contigebat. Concedente uero Alexandro, omni studio adnissus Sanabalath, edificauit templum, & sacerdotem Manassen constituit, maximum arbitratus premium ex filia nepotibus profuturum. Septem autem mensibus in obsidione Tyri transactis, & duobus in Gaza, Sanabalath mortuus est. Alexander autem capta Gaza, ad ciuitatem Hierosolymitarum ascendere festinauit. Quod princeps sacerdotum Iaddus audiens, in pauore est constitutus, multisq; sacerdotibus in timore constitutis, moliebatur Iaddus quemadmodum Macedonibus festinus occurreret, rege indignante propter priorem contumaciam. Precipiens igitur populo supplicationem & immolationem deo offerre ipse deprecabatur subuenire genti, uenturisq; eam liberare periculis. Obdormienti uero post sacrificium, deus precepit, ut consideret, fertisq; ciuitatem ornaret, protinusq; portas aperiret, & alios quidem cum ueste alba, ipsum autem & reliquos sacerdotes cum legitimis stolis iussit occurrere, nihil seuum sperantes pati, deo providente. Cumq; a somno surrexisset, ualde congaudens, nocturnum oraculum omnibus indicauit: & que uidit in somno cunctis facere mandans, regis presentiam expectabat. Quem audiens non longe esse a ciuitate

Saphin.

à ciuitate, processit cum sacerdotibus & ciuili multitudine, sacram & maiorem alijs gentibus ei preparans occasionem: ad aliquem locum qui Saphin appellatur, quod nomen Latine translatus scopulum significat, ex quo loco Hierosolyma templumq; potuisset uideri. Phoenices uero & Chaldaei regem secuti, putabant quia quicquid potuisset furor imperialis permittere in ciuitatem, ipse committeret: & ut principem sacerdotum fumis afficeret contumelijs. Quod è diuerso contigit euenire. Nam Alexander prouidens multitudinem uestibus albis indutam, antisites uero cum byssinis stolis, & principem sacerdotum hyacinthina & aurea stola, super caput habentem cidarim, & super laminam auream, in qua scriptum erat dei nomen: adiit eum solus, & numen adorauit, & principem sacerdotum primus ueneratus est. Omnibus uero Iudeis una uoce Alexandrum salutantibus & circumstantibus, Syriæ reges & reliqui hoc facientem stupuerunt, corruptamq; regis mentem putauerunt. Parmenio uero solus eum interrogauit, cur omnibus eum adorantibus ipse adorasset principem sacerdotis gentis Iudæ. Cui ille: Nō hunc, inquit, adorauī, sed deum, cuius principatu sacerdotis sanctus est. Nam per somnium in huiusmodi eum habitu conspexi, adhuc in Dio ciuitate Macedoniae constitutus. Dumq; mecum cogitarem posse Asiam uincere, incitauit me ut nequaquam negligere, sed confidenter transirem. Nam se perduciturum mecum dicebat exercitum, & Persarum traditurum potentiam: ideoq; neminem alium in tali stola uidens, cum hunc aduertissem, habens uisionis & probationis nocturnæ memoriam, salutauī. Exinde arbitrator diuino iuuamine me directum, Dariūq; uicisse, uirtutemq; soluisse Persarum. Propterea & omnia quæ meo corde sperantur, prouentura confido. Postquam Parmenioni locutus est principem sacerdotum honorans, occurrentibus reliquis sacerdo-

sacerdotibus, ad ciuitatem usq; peruenit: & ad templum ascen-
dens, sacrificauit deo, secundum sacerdotis ostensionem. Ipse
autem sacerdotum principi, & reliquis sacerdotibus munifi-
ceter multa donauit. Allato uero ei uolumine Danielis, in quo
scriptum erat, quendam Græcorum deuicturum Persarum po-
tentiam, arbitratus seipsum esse quem scriptura significabat,
gausus est. Et tunc quidem multitudinem dimisit. Postera au-
tem dei conuocans eos iussit petere, quas uellent donationes
accipere. Principe uero sacerdotum petente, ut liceret patrijs
uti legibus, & septimum annum sine tributis esse mandaret,
omnia concessit. Cumq; ab eo postulasset ut Iudeos in Baby-
lone & Mediæ gente præciperet suis potiri legibus, promisit
libenter facere, quæ poscebant. Dicente uero ipso ad multitu-
dinem, si quis eligeret ei militare, permanens in patrijs legi-
bus, & secundū eas uiuens, paratum se eos ducere, se pugna-
tuos cum eo dixerunt. Igitur Alexander ita disponēs Hiero-
solymam, duxit ad reliquas exercitum ciuitates: & omnibus
eum ad quos peruenit amabiliter suscipiētibus. Samaritæ me-
tropolim tunc Sichimam nomine habentes, positam iuxta Ga-
rizin montem, in quo transgressores habitabant Iudæi, uiden-
tes ab Alexandro ita magnifice Iudeos honoratos, coacti sunt
Iudeos se fateri. Nam huiusmodi Samaritæ naturæ sunt, sicut
prius alibi demonstrauimus, in calamitatibus meritis Iudeis ne-
gant se esse cognatos, ueritatem confitentes: & cum uiderint
clarum eis aliquid oblatum, tunc socios se Iudaico generi
prostitentur, originem suam à nepotibus Iosephi, Ephraim, &
Manasse recensentes. Tunc ergo charitatem, & multū animi
sui affectū ostendentes, occurrerunt regi, paulò minus quam
Hierosolymitæ. Cumq; laudasset eos Alexander, Sichimitæ
adierunt regem Alexandrum cum militibus, quos ad eum Sa-
nabalath transmiserat, petentes ut ad ciuitatem perueniret, &
templum

templum apud eos positum honoraret: qui reuertēs ad ipsos se uenire promissit. Petentes autem tributorum septimi anni concessionem (nam neque ipsi seminant) in eo consuluit, qui essent qui talia postularent. Cumq; respondissent Hebraeos se quidem esse, Sichimitas autē à Sidonio nuncupari: iterum interrogauit eos, utrum Iudaei essent. Illis autem dicentibus non esse: et ego, inquit, haec Iudaeis concepsi: sed reuersus quidem, à uobis certius edoctus, quae uisa fuerint agam. Et Sichimitis quidem ita postulationem negauit. Similiter uerò amicos Sabinabalath sequi praecepit ad Aegyptum, ibi daturū se eis iu-
gera terrae promittens: quod et postea fecit, Thebaidam custodire prouinciā eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro, principatum à successoribus eius constat diuisum: templumq; super Garizin montem permansit. Et si quis culpam habuisset apud Hierosolymitas, aut de cibo illicito, seu de transgressione sabbatorum, aut de huiusmodi peccato, ad Sichimitas recedebat, dicens se iniuste culpā pari. Defunctus est autē illo tēpore princeps sacerdotum Iaddus, et Onias filius eius principatum sacerdotale suscepit. Et in his constituti Hierosolymitae degēbant.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA=
tis Iudaica liber duodecimus.Historia huius duodecimi usque ad caput VI.
non habentur in Biblijs.

De statu Iudæorū post mortē Alexandri. C A P. I.

ALEXANDER rex Macedonum ubi regnum Persarum subegit et dissoluit, Iudeamq; disposuit, ut prædictum est, à uita discessit. Cumq; multos principatus sui successores reliquisset, Antigonus quidē Asiam apprehendit, Seleucus autē Babylonem, gentesq; uicinas obtinuit, Lysimacho cecidit Hellepontus, Macedoniā rexit Cassander, Ptolemæus filius Lagi Aegyptum possedit. Qui dum aduersum se seditiones haberent, suumq; dilatare cōtenderent principatum, diuturnis bellis ciuitates cōcussæ, multis suis ciuibus inter certamina pereuntibus, ingemiscebant. Tunc et omnis Syria sub Ptolemæo filio Lagi, qui saluator nuncupabatur, contraria nominis eius est perpeffa. Nanque hic etiam Hierosolymam depugnauit, fraudibus et dolis ciuitatem die sabbatorum ingressus, sub specie sacrificij, nequaquam Iudeis resistentibus, quādo hostile nihil existimabant, et ideo otiose uel insuspecte segnes erant. Qui cum sine labore ciuitatē apprehendisset, crudeliter eis dominabatur. Testis est orationi meæ Gnidius Agatharchides, qui successorum Alexandri facta conscribens, superstitionem nostram pro qua libertatem amissimus exprobrauit, cum hæc diceret: Est gens quæ Iudæa dicitur, ciuitatem munitam et magnam Hierosolymam habens, quæ cōtempfit sub Ptolemæo constituta, dum arma capere deuittasset, et propter superfluum superstitionem seuissimū dominum

magnum pertulit habere. Agatharchides quidem hæc de gente nostra conscripsit. Ptolemaus uerò multos captiuos à montanis Iudæa, uel à uicinis locis Hierosolymitarum, id est, à Samaria, uel à Gargazo trahens, ad Aegyptum commigravit. Sed cum cognouisset eos, quos ab Hierosolymis abstraxerat, firmos iurisiurandi ueri dei cultores existere, cum Alexandro legationem ad eos mittenti sic respondissent: Dario uiuente contra eum arma nequaquam sumere: unde post Darij expugnationem multos ad castella deputauit, & pares cum Macedonibus Alexandria ciues statuit: fidemq; ab eis recepit, ut nepotibus suis societatem custodirent, cum & alij non pauci Iudæi sponte ad Aegyptum peruenissent; opulētia locorum, Ptolemæiq; munificentia inuitati: quorum nepotes seditiones contra Samaritas, dum suæ gentis patriam oblationē seruare festinarent, excitabant. Nam Hierosolymitæ defendebant, dicentes suum tēplum sanctum existere, & immolationes illuc transmitti oportere. Samaritæ uerò ad Garizin montem destinari iuebant.

De Bibliorū translatione & septuaginta interpretibus, donisq; uicissim redditis à Ptolemæo rege Iudæis.

CAP V T

I I.

Post decimum uerò & secundum annū imperij Alexandri, & post quadragesimum Ptolemæi Soteris, regnum Aegyptiorum Philadelphus obtinuit, per annos trigintanovem, qui & legem Iudæorum interpretatus est, & seruientes in Aegypto Hierosolymitas à seruitutis uinculo resoluit, usq; ad centum uiginti milia, ex huiusmodi causa: Demetrius Phalæus super bibliothecam regis constitutus dum studeret omnia per uniuersam terram inuenta uolumina cōgregare, & acquirere si quid audisset dignū industria uel uoluntate regis, quem erga collectionē codicum munificēter accendi cogno-

Demetrius

d d 2 uerat,

uerat, interrogatus à Ptolemæo, quot milia codicum haberet, cum uiginti milia iam respōdisset, sed pauco pōst tēpore usq; ad quinquaginta milia posse peruenire: et nunciatum sibi diceret, multa apud Iudæos legum eorum esse conscripta, studio uel bibliotheca regali digna: quæ figuris literarū uel sermone eorum composita, laborem nō paruum præberent, si in Græcum mutarentur eloquium, cum uiderentur Syrorum literis similes esse eorum figuræ, æqua pronuntiatione uocis: Nihil ergo, inquit, prohibet tuarum pecuniarum sumptu eas interpretari, dum in bibliotheca tua illorū quoq; leges contineantur. Igitur rex optima Demetrii sententia delectatus, postquam studium suum multos colligendi cōdices demonstrasset, scripsit principi sacerdotum gentis Iudææ, hæc fieri demandans. Aristæus autē amicus regi necessarius, propter humilitatem morum ab eo dilectus, cum sepius antè nissus esset Ptolemæum petere, quatenus dimitteret captiuos Iudæos, qui sub imperio eius essent, tempus hoc petitionis prosperū arbitratus, antè loquitur primatibus custodum regis corporis, Sosibio Tarentino, et Andree, ut simul laborarēt, de quibus petiturus regem accederet. Quorum sententia confirmata, cum huiusmodi sermonibus regem adiit, dicens: Minime rex oportet uana nos spe negligenter decipi, sed ueritatem intimare. Nam si legem Iudæorum non tantum transcribere, sed etiam interpretari pro tua gratia studemus: qua ratione possit hoc fieri, tot Iudæis in regno tuo seruientibus? Quos benignitatem tue munificentie decet à præsentī iugo seruitutis absoluerē, ac deo qui leges exposuit, pro tui regni tutela remittere. Nam cum multa sepius indagassem, cognoui eos factorem omnium deum colere, quem nos Ζεύς, id est, Iouem nominamus, quòd omnibus indulget ζήν, id est, uiuere. Quapropter ad honorem dei, quem eximia religione placant, liberos eos patriæ

patria moribusq; suis restitue. Cognosce tamen princeps me
 nec affinem eis esse, nec ab eadem genitū natione, ut pro illis
 hæc suggeram: sed dum omnium hominū factorē deum scirem
 suauiter suos benefactores amplecti, ad hanc petitionem per-
 ueni. Postquā hæc Aristæus locutus est, & rex in eum hilari
 & ridetī uultu respexit: Quanta, inquit, milia arbitraris pos-
 se dimitti? Tunc Andreas respondit dum interfuisset & dixit,
 paulò plusquā centū milia possunt existere. Non parua,
 inquit, Aristæe donationē à nobis exposcis. Sosibio uerò cum
 præsentibus dicente, dignum esse munificentia sua, si deo qui
 regnum ei donauit, hæc gratiarū uices offerret: propterea læ-
 tus iussit, ut de eis militibus merces annonæ præstaretur, pro
 singulo uidelicet captiuo apud eos constituto drachmæ cen-
 tum uiginti darētur. De quibus etiam præcepta se proponere
 promisit, per quæ munificētiā suam & Aristæi petitionem
 confirmaret. Propterea uoluntas dei affulsit, per quam non
 tantum illos, qui à patre eius uel exercitū translati fuissent,
 uerum etiam illos, qui sub regno eius extitissent, absolutioni
 donaret, uel si qui postea superuenissent, pro quorum redem-
 ptione plus quā quadringenta talenta sunt à rege tributa.
 Vnde & exemplū sanctionis, ad manifestandam posteris regis
 munificentiam, custodiri decreuerunt, quod erat huiusmodi:
 Quicumq; sub nostri patris imperio militātes, Syriā & Phœ-
 nicen cum eo Iudeamq; uastauerūt, & captiuos adductos ad
 nostras ciuitates & prouincias uendiderunt, hos & qui olim
 sub meo regno existunt, & si quos nunc superduxerunt, di-
 mittant, pro singulo corpore accipiētes drachmas centumui-
 ginti: & milites quidem cum annonis suis, reliqui uerò à re-
 gali mensa redemptionis precii accipiant. Arbitror enim eos
 sine uoluntate mei patris contra iustitiā depredatos, prouin-
 ciamq; eorum fuisse deuastatam. Vnde & multos milites pro-
 fecisse

fecisse cognouimus, dum ad Aegyptū eos traducerent. Iustam ergo conspiciens, nascereor ei: & iubeo constitutos in seruitute Iudæos omnes dominus eorum antedictam accipientibus summam, absolui. nec quenquam in hac re fraudem agere, sed his potius constitutionibus obedire. Dispositiones autē meas præcipio, ex quo missæ sunt, per tres dies proponi, quatenus ad iudices domini cōueniant, corpora statim ostendentes, hoc enim meo credo profuturū imperio. Contumaces uerò liceat cuiq; uolenti nunciare, quatenus eorum substantiæ regis possessionibus societur. Cum hæc sanctio lecta regi fuisset, & uisa essent omnia iuste decreta esse, tantum uerò deesse de abolutione priorum, & eorū qui postea ducti Iudæi fuissent, ipse de eis sua liberalitate præcepit. Præterea sciens subitanæ distributionem difficilem existere, iussit rerū ministris & regijs saccellarijs pecunias seponere. Quo factō, intra septem dies omnia regis præcepta completa sunt, & talenta quæ supra diximus quadringenta data, & super hæc sexaginta pro redemptione partita cognoscuntur, dum & pro infantibus domini centumviginti drachmas exigerent, sicut rex pro his demandasset, scribēdo pro singulo corpore prædictam summam exhiberi. Cum hæc secundum regiam munificentiam laudabiliter disposita fuissent, iustū uisum est Demetrio, de Iudaicis libris describendis eius allegare decretum. Nam nihil frustra à regibus dispensatur, sed omnia cum multa diligentia geruntur. Quapropter allegationes, uel epistoliarum exemplum designauimus, & ornamentorum transmissorum multitudinem, & quicquid in unoquoq; cōstructum est: unde potest optime opificum ars prospici, & uasorū omniū excellētia cognosci. Allegationis autem exemplum huiusmodi probatur: Maximo regi Demetrius. Præcipiente te o princeps, & de his quæ hætenus ad consummationē bibliothecæ desunt, quatenus colligantur,

gantur, & de his quæ corruerunt, ut debitam diligentiā impetrarent, omni studio usus in his ad notitiā uestrā perduco, legislationis Iudaicæ uolumina nobis cū alijs deesse. Nam figuris Hebraicis, & uoce gentili conscripta, inexplanabilia nobis existunt. Contigit etiam minus diligenter eam quam habent transferri, dum regalem prouidentiam minime percepissent, necessariū tamē est hæc apud te cautius exposita reponi. Nam sapientissima & integra legislatio, sicut à deo data est uidetur existere. Quapropter inquit Agathius Abderita poëtas seu conscriptores historiarum, nullatenus meminisse eius, nec uirorum qui secundum eiusdē legislationis præcepta uixerunt, quod casta nimis existeret, ac non oporteret eam profanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex, scribe principi sacerdotum gentis Iudææ, quatenus transmittat seniores ab unaquaq; tribu legum peritos, ut cum ab eis codicum explanationem & consonantiam cognouerimus, & interpretationis rerum cautam expositionem acceperimus, dignos codices tua uoluntate reponamus. Igitur tali suggestionē facta, præcepit rex, ut scriberet de his Eleazaro principi sacerdotum gentis Iudææ, simul etiam de absolutione seruientium apud eos Iudeorum: præterea mandaret ei, quod transmississet ad faciendos crateras & libatoria, pondus auri talenta quinquaginta, lapidum uerò preciosorū inestimabilem multitudinem: denunciāns etiam custodibus arcarū, in quibus lapides seruebantur, ut electionem illorū darent opificibus, quatenus quos uellent ad speciem operis tollerent: necnon imperauit, ut pecunie pro immolationibus & reliquis causis centum talenta sacerdoti darentur. Narrabo igitur facturas & modum constructionis eorū, cum declarauero exemplū epistolæ principi sacerdotum Eleazaro à rege conscriptæ, qui principatus honorem pro tali causa suscepit. Defuncto principe sacerdotum

Onia filius eius Simon successor extitit, qui iustus est appellatus, propter pietatem quam in deum, et fauorem quem erga regem habuisse uidebatur. Quo mortuo et filium infantulum relinquire nomine Oniam, frater eius Eleazarus, de quo sermonem fecimus, principatum sacerdotij suscepit, ad quem Ptolemeus huiusmodi literas destinauit: Rex Ptolemeus Eleazaro principi sacerdotum salutem. Multis habitantibus sub imperio meo Iudeis, quos Persae cum potentes fuissent, in captiuitatem traxere: quorum aliquos pater meus ad militiam maioribus stipendijs deputans honestauit: alij autem in Aegyptum cum eo ambulanti, castella et eorum custodiam demandauit, ut sint Aegyptijs in terrorem. Cum uero ego principatum suscepissem, omnes clementer tractaui, praesertim ciues tuos, quorum plus centum milia captiuos et seruiantes remisi, possidentibus eos pro redemptione pecunias persoluens. Atque uigentes numeris militarijs designaui: multosque qui mihi uel aulae regiae potuissent fidem seruare, in palatio constitui, arbitratus deo iucundum pro mea prouidentia uotum hoc ei maximum deuouere. Porro uolens et istis, et omnibus per uniuersam terram Iudeis praestare libertatem, leges uestras literis Hebraicis conscriptas, translatis literis Graecis, et de Graecis in nostras in mea bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies, eligendo uiros optimos, seniores, et ab unaquaque tribu dirigendo sex, qui per aetatem legum sint periti, ualeantque interpretationem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis, maximam nobis gloriam preparari. Transmisi uero qui debeant de his uobiscum disputare, Andream primatem custodum mei corporis, et Aristaeum mihi dilectissimos, per quos etiam primitias uotorum ad templum, et pro immolationibus, et alijs rebus, transmisi talenta centum. Tu autem manda nobis quae uo-

lucris

Ptolemei li
Etere.

lueris fieri, quod gratius amplectemur. Cum regis epistola Eleazaro fuisset porrecta, nimium liberaliter ad eum ita rescriptit: Princeps sacerdotum Eleazarus Ptolemæo regi salutem. Valentibus vobis cum Arsinoë regina, uel filijs, bene nobis omnia constant. Cum uero epistolam tuam suscepimus, satis de tua uoluntate sumus gauisi. Congregantes autem multitudinem legimus eam, quatenus omnibus ostenderemus, quam pietatem erga deum habes. Demonstrauimus etiam pateras, quas misisti aureas uiginti, argenteas triginta, crateras quinque, mensam dedicandam, et que directæ sunt pro immolatione uel renouatione eorum, que templo desunt, talēta centum, deportata per Andream, et Aristæum charissimos tibi amicos, uiros optimos, et doctrina præcellētes, tuamque uirtute dignos. Cognito uero nos pro tuis utilitatibus, et præter naturam aliquid uelle pati, dum reddamus tuis beneficijs, quæ multipliciter in nostros ciues largiris. Statim ergo pro te, tuamque uxore, uel filijs hostias obtulimus, et multitudo uota persoluit, ut uobis eueniant, quæ desideratis, et tuus principatus in pace custodiatur. Ad interpretandam uero legem nostram, quam pro tuis commodis accipere postulas, elegi uiros seniores sex ab unaquaque tribu, quos direximus legem ferentes. Erit autem tuæ pietatis uel iustitiæ, ut post legis transcriptionem ad nos eam cautè cum portatoribus remittas. Vale. Hæc quidem princeps sacerdotum rescriptit. Mihi uero non est necessariū uisum, septuaginta seniorum ab Eleazaro missorum nomina declarare, licet intimata sub epistola fuissent. Vasorum tamen magnificentiam ad constructionem, quæ deo rex direxit, non incongruum exponere putauī, quatenus omnibus munificentia regis erga deum dilucidetur. Siquidem ipse largos sumptus in hæc præstitit, et semper opificibus opera transmittēbat, nihil construi desidiōse concedens: quorum de singulis

Eleazari licet

qualis fuerit magnificentia narrabo, quamuis historia narrationem eorum minime deponat : regis enim diligentiam uel munificentiam ita legentibus arbitror aperiri. Prius autem de mensa differemus. Igitur habebat rex in proposito suo ualde magnam mensam conficere. Præcepit autem dedicatæ in Hierosolymis mensæ quantitatem cognosci, si possit maior fieri. Cumq; percepisset, qualis esset illa constituta, et quia nihil prohiberet maiorem construi, dixit quintuplam magnitudinem se uelle facere, sed timere, ne ad ministerium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret. Nam non eam tantum ad spectaculum deuotere, sed etiam ministerijs habile uoluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem mensam auri inopia cōfectam, magnitudine quidem superare priorem noluit : uarietate uerò uel pulchritudine materiali clariorem conficere iudicauit. Sagax ergo ad discernendam rerum uariam naturam erat et inuenire nouas admirandasq; naturas, quæ sine descriptione fuissent. Horum ipse prudenter inueniebat effectum, et ostendens artificibus, ita perfici enuntiabat: quæ uerò descripta fuissent, ut eorum causam similitudinem uidentes opifices imitarentur, hortabatur. Promissa ergo complentēs, mensam describere festinamus. Huius duorum semis cubitorum longitudinem, latitudinem uerò unius, altitudinem unius et semis construxerunt, totam de auro formantes eam. Coronam quidem in palmū conferunt, frontispicia uerò uersatilia sculpturam habentia ornatam, speciem resis ex tribus partibus mire simulantem. Triangulis enim existentibus frontispicijs, unusquisque angulus eandem formæ dispositionem habebat. Quæ dum uerterentur, unam et non diuersam speciem demonstrabant. Porro coronæ pars quæ sub mensa erat inclusa, pulchre constructa fulgebat : pars autem quæ desoris apparebat, artificij decore plus culta splendebat, quia uisui

sui uel spectaculo patebat. Vnde proceritatem partium am-
 barum acutam fieri cōtigerat, ne ullus angulus trium, ut præ-
 diximus, existentium in trāsductione minor uideretur. Dispo-
 siti uero erant in modum funium torno factorum preciosissi-
 mi lapides, aureis sphaerulis per foramina inclusi. Partes au-
 tem quæ per latera coronæ cernebantur, in speciem ouorum
 optimo lapide factorum figuratæ nitebant, sculpturæ uirgu-
 las inuitatæ: quæ spissæ circa mensam uoluebantur. Ob horum
 autem dispositionem circunduxerunt opifices tornatam o-
 minum fructuum naturam, uuas pendentes, aristas surgentes,
 malogranata conclusa. Lapides autem secundum genus præ-
 dictorum fructuum, ad proprium uniuscuiusq; colorem for-
 matos, circa totā mensam ex auro ligabant. Sub coronâ quo-
 quæ ouorum similis ordo, seu uirgarum constiterat, ut ex am-
 babus partibus eandem operis uarietatem, causamq; species
 mensæ constructa proferret: ne frontispiciorū uel coronæ po-
 sitio in altera parte mensæ cōuersa, uideretur esse diuersa: sed
 eas usq; ad pedes facies operis extenderet. Nam ductile au-
 rum quatuor digitis latum, secundum totam mensæ latitudi-
 nem, super quod pedes eius imponent, fecerūt: deinde sphæ-
 rulis, & clausuris eos cum coronâ mensæ construxerunt, ut
 eundem artificij, uel magnificentiæ uisum præberent, in quā-
 cunq; partem mensa conuerteretur. Super mensam autē Me-
 andrum fluiuium sculpsērunt, lapides preciosissimos in medio
 eius tanquam stellas uario colore ponētes. Nam carbunculum
 uel smaragdum iucundo aspectu fulgentes miserūt, aliorumq;
 genera lapidum, qui uel industria uel emulatione digni, per
 excellentiam naturæ cunctis existunt. Post Meandrum autem
 completum, in speciem feniis quiddam circumserebatur in me-
 dio figuram sublongam & rotundā habens: super quod cry-
 stallinus lapis erat uel electrius impositi, pari penē formarum
 aspectu

aspectu, qui delectationem miram intuentibus præstabat. Cæ-
 pita uerò pedum eius similia lilijs fabricauerant, curuationem
 brachiorum habentia sub mensa reflexam: intus uerò rectum
 instar lilij germen uidebatur: quod lapis carbunculus in pal-
 mum factus figuram crepidinis ostendēs, & latitudinem octo
 digitorum habens, sustentabat. Nam super eum pedum omne
 pondus innitebatur. Sculpsērunt etiam tenuissimo uel laborio-
 sissimo torno unumquenq; pedum: in quibus hederae uel uitis
 palmites cum uuis existentibus eminebant, ut nihil à ueris di-
 screpare putarentur: siquidem ad auræ flatum per tenuita-
 tem & extensionem summitatis suæ commotæ, imaginationē
 naturalium arte præbebant. Verum etiā figuram totius men-
 sæ tribus tabulis construxere: compagine partium inuicem ita
 colligata, ut inuisibilis existeret: nec intelligeretur earum in-
 sertio. Crassitudo uerò mensæ non minus dimidio cubito fuis-
 se cognoscitur. Talis ergo uotiuua mensa, multa regis munifi-
 centia, uel preciositate materiæ, ac uarietate pulchritudinis,
 & industria artificum studiosè perfectæ est: & licet magni-
 tudine prioris deo deuotæ mensæ non distaret, artificio tamen
 & nouitate, uel claritate facturæ, ualde melius, & splendidius
 eliminata fulgebat. Crateres etiam aurei duo, sculpturam uispe-
 ream ab inferiore parte usq; ad cingulum habentes, lapidibus
 uarijs in squama conclusis. Dehinc super eos fecerunt Me-
 andrum altum cubito, compositione lapidum diuersorū, spe-
 cie magna fulgentem: in quo uirgarum ordo instabat, de qui-
 bus complexionibus similis usque ad labrum protrahabatur.
 Per medium quoq; quatuor digitorum scuta pulchris lapidi-
 bus inserta, decorem craterarum ostendebant, quorum labra
 liliorum folijs, & uuarum floribus in orbem productis coro-
 na complectebatur. Et aureos quidem crateras duos, capien-
 tes utrosque amphoram, huiusmodi construxerunt. Argentei
 uerò

uerò clariorem speculis splendorem mittebant, ut certius in
 his facies afficientium uideretur. Insuper fecit rex pateras tri-
 ginta ex auro, necnon omni lapide precioso, & circumdatae
 folijs hederae, uel bracteolis, quasi uitis calatura artificiosè
 obumbrabantur. Hæc autem ideo ita fiebant, quòd per scien-
 tiam opifices arte mira reliquos anteirent, & multò melius
 studio uel munificentia regis formabantur. Non enim tantum
 incessanter, & largè opificibus impèdia præstabat, quantum
 & publicorum negotiorum relictis regiminibus, ipse operan-
 tibus semper instabat, & frequenter artifices uisitabat. Quæ
 propter opera opificum, diligentia regis, & industria fer-
 uente propensius imminebant. Cumq; ad Hierosolymā trans-
 missa uoto Ptolemæi fuissent, & princeps sacerdotum Elea-
 zarus ea dedicasset, portatores eorum honorans, donaq; regi
 deportanda præstans ad eum remisit. Ergo postquam Ale-
 xandriam peruentum est, & Ptolemæus præsentiam eorum
 cum septuaginta senioribus audiuit, statim Andream, & Ari-
 steum legatos euocari præcepit. Qui uenientes, epistolas
 quas à principe sacerdotum deportauerant, obtulerunt: & ea
 quæ uerbis eos differere iusserat, edixerunt. Studens autè col-
 loqui senioribus ab Hierosolymis pro interpretatione legum
 directis, diuersos quidem, qui pro suis causis aderant, denun-
 tiauit dimitti, mirabilem hanc & præter consuetudinem fa-
 ciens dimissionem: ut qui propter huiusmodi causas adduce-
 bantur, post quintum diem eum adirent. Legatis uerò post
 mensam à rege tunc dimissis, illos ab Eleazaro destinatos ex-
 pectabat. Dumq; seniores cum donis, quæ regi deportanda
 princeps sacerdotum eis dederat, aduenissent, cum uolumini-
 bus transierunt, in quibus literis aureis conscriptæ leges con-
 tinebantur. Tunc rex eos de codicibus percunctatur. Cum
 uerò reuelarent, & ostenderent tenuitatè membranæ, uel in-
 compreh

comprehensibilem eorum compaginem, rex miratus est, quod ita fuissent compacti. Dumq; hoc diu fecisset, Gratias, inquit, ago uobis quidem, quod uenistis, maiores uero illi qui uos destinauit, sed ante omnes deo, cuius hæ leges ueneranda probantur. Cumq; clamassent seniores, uel hi qui præsentés aderant, orantes prospera regi diuinitus euenire, nimium delectatus, prorupit in lachrymas. Nam sapius natura hoc summo gaudio patitur, quod etiam dolentibus solet accidere. Tunc iussit codices primatibus officij designari, uiros autē osculatus, æquum dixit esse, primum ad eos facere sermonē, pro quibus essent uocati: imò et diem quo ad eum deducti fuissent, clarum singulis annis per totum uitæ suæ tempus celebrare se promisit. Nam euenit eundem esse primum præsentie illorum, et uictoria diem, quo Antigonum nauali prælio uicerat. Epulari etiam secum eos præcepit, hospitiumq; in arce denuntiavit eis omnia deputari. Nicanor autē super susceptionem peregrinorum cōstitutus, Dorotheum uocans, qui de his curam habebat, iussit singulis necessaria præbere. Nam ita dispositum à rege fuerat, ut alimenta quibus singulæ ciuitates utuntur, exhiberentur indulgēda consuetudini peregrinorum ad eos uenientium, et eis omnia pararentur, quatenus cibis solitis magis delectarentur, ne forsā corrupti extraneis grauariantur, quod et circa istos effectū est. Dorotheo uero quem pro synceritate uitæ super hæc rex constituerat, per quem et præparauerat omnia, quæ ad huiusmodi conuiuia conuenirent, hæc implente, in duas partes eos discumbere præcepit, partem quidem median eorum ad dexteram suam, reliquos autem post eius accubitus, nihil prætermittens, quod ad eorum honorificentiam pertineret. Postquam autem ita discubuerūt, iussit Dorotheo solita ministrare, quibus omnes Iudæi ad eum uenientes utebantur. Tunc itaq; sacrorum præcones, et immol

et immolatores, et alios qui uota faciunt, recusauit: et unum
 ex senioribus nomine Heliseum sacerdotem existentem, rex
 petiuit facere orationem. Qui in medio stans regi bona et sub-
 iectis eius optauit, et post plausus cum gaudio, et clamore o-
 mnium surrexerunt, et residetes ad epulationem et delicias
 paratas se contulerunt. Præterea autem rex quantum satis ei
 uisum est, cepit philosophari, et unumquemque eorum natura-
 les percontari sermones, et ad contemplationem questionis
 accendere: cauteque illis ad omnia respondentibus, quæ eis ob-
 iecta essent, et explanantibus, gauisus, per duodecim dies hoc
 conuiuium instruxit. Et qui uult singula cognoscere, quæ in
 cōuiuium illo præparata sunt, legat uolumina Aristæi, quæ pro-
 pter hoc conscripserat, et intelliget. Mirante uero eos non
 tantum rege, sed etiam Menedemo philosopho, dicente omnia
 per providentiam dispensari, ideoque uirtutem et pulchritudi-
 nem uideri, destitit rex quidem de his facere sermonem. Dice-
 bat autem maxima sibi bona per præsentiam eorum fieri: nam
 profuisse ei, quod didicisset ab illis, quemadmodum deberet re-
 gnare: iussitque dari singulis talenta tria, et deputari illis, qui
 eos perducere ad diuersoria deberent. Postquam uero tres ex-
 cesserunt dies, congregans eos Demetrius, transijt ad studium
 maris, et transiens pontem, abiit ad partes Aquiloni coniun-
 ctas, conciliūque fecit in domū prope littus stantem, et aptam
 secretis negotiorum. Vbi eos perducens, petebat omnia, quæ
 opus habebant ad legis interpretationem ipsis præsentibus,
 ut incessanter opus implerent. Cumque illi munificenter et la-
 boriosè tantam interpretationem facerent, usque ad horam no-
 nam in hoc sedentes, ad curam corporis uertebantur, ita inui-
 tante eos Dorotheo, uel opulenter cōuersationis salubria præ-
 bente, multaque etiam ex his quæ regi parabantur. Mane autē
 ad aulam uenientes, Ptolemæum salutabant, et rursus ad eum-
 dem

Aristæus

dem locum redibant : & manus in mari lauantes, & seipfos purificantes, ita legis interpretationi uacabant. Itaq; transcrip-
ta lege, & opere interpretationis ad effectum per septuagin-
ta duos dies transacto, congregans Demetrius Iudeos omnes
ad locum, in quo translate leges fuerant, presentibus etiam
interpretibus, legit eas. Quumq; multitudo amplexa legem,
uel seniores eius interpretes, Demetrium, eo quod magnarum
rerum inuentor esse uideretur, laudassent, rogauit etiam, ut
presidibus suis daretur legenda: & petierunt omnes sacerdo-
tes interpretes legis seniores, & prepositi gentis, ut bene in-
terpretata, permaneret immobilis. Quumq; omnes sententiam
laudassent, iusserunt, ut si quid aut superfluum, aut minus ali-
quid scriptum uiderent in lege, hoc respicerent, & mani-
festum facientes, emendarent, hoc castigantes, ut quod semel iu-
dicatum fuerat bene se habere, sempiterna memoria perma-
neret. Gaius ergo rex, & uidens uoluntatem suam ad uti-
lem rem esse perfectam, & delectatus, relictis legibus omnibus
uniuersarum nationum, & sensum diuinæ legis, & sapien-
tiam, & legislatores obstupescens, ad Demetrium sermones
facere coepit, quod ita mira existente legislatione, nemo neq;
historiographus, neq; poëta meminisset eius. Cui Demetrius
respondit : neminem fuisse ausum harum legum tangere con-
scriptionem : quod diuina, & uenerabilis esset, & quia lesi
sunt quidam à deo hoc presumptentes. Significauit quidē, qua-
liter Theopompus uolens in historia aliquid de his conscri-
bere, sit mente turbatus plus triginta diebus : & reuersus ad
se, cum humilitate à deo ueniam supplicarit, quum inde sibi
dementiam factam suspicatus esset, necnon & in somnis uidis-
set, quod ei hoc ideo accidisset, quia diuina scrutatus esset, &
proferre ea ad homines impuros uellet : quumq; conscribere
quicquidisset, recepit sensum. Rescrebat autem & de Theodecte
traged

Theopompus.

tragediarum poeta dici, quia cum nifus fuisset in aliquo dramate eorum meminisse, quæ in diuino uolumine continentur, oculis obscuratis, causam suæ cecitatis recognouit, & ita liberatus est à passione, deo ueniam indulgēte. Hæc ergo rex pure suscipiens, petiuit interpretes frequenter ad se de Iudæa proficisci: hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dixit, nunc uerò iustum esse eos dimitti dicebat: sponte autem ad eum uenientes, omnia quæ æquum esset sapientiam eorum impetrare, pollicebatur, & pro sua maiestate dignum largiri promisit. Et tunc quidem remisit eos, donans unicuique rex optimas stolas, & auri talenta duo, & calicem unius talenti, totumq; cōiatorium. Principi autē sacerdotum Eleazaro destinauit per eos lectos cum argēteis pedibus decem, & conuenientem eis omnem supellectilem, & calicem talentorum triginta: insuper stolas decem, & purpuram, coronamq; decōram, & lineas de bysso centum: præterea & patellas, & trullam, & libatoria, & crateras aureos duos deo uendos. Petiuit autem eum & per epistolas, ut si quis ex his uiris uoluisset reuerti ad se, eum permitteret: dum nimium delectaretur cum eruditis semper habere sermonem, & diuitias suas talibus libenter impartiri. Huiusmodi quidem causa ad honorem, & gloriam Iudæorum Ptolemæo nomine Philadelpho, fieri contigit.

Quomodo uarijs honoribus Iudæi affecti sunt à regibus.

C A P. I I I.

Impetrauerunt autem & à regibus Asiæ honorem, quoniam cum eis castrametati sunt. Nam Seleucus nomine Nicanor, in ciuitatibus quas per Asiam edificauerat, & in inferiore Syria, & in ipsa metropoli Antiochia, republica sua dignos eos effecit, & æquum eis honorem cum habitatoribus Macedonibus, & Græcis deputauit. Et hætenus in eadem conuersatione

uersatione aliquando eos mansisse, signum est, quod Iudei nolentes alienigenarum uti oleo, accipiunt definitam quandam à principibus Olympiaci certaminis pro pretio olei pecuniam: populoq; Antiocheno in presenti bello uolenti solueretur consuetudinem, Mutianus praefectus tunc Syriae, constituta seruauit. Et post hæc imperatoribus Vespasiano, & Tito orbis terrarum, supplicauerunt Alexandrini, & Antiocheni, ut eis ius reipublicæ de reliquo cum Iudeis non deberet esse commune: nec impetrauerunt. Vnde potest considerari Romanorum modestia, & potius magnificentia Vespasiani, & Titi: qui cum multa pericula bellando contra Iudeos sustinuissent: acerbè ferentes, quòd se tradere noluissent, sed usq; ad finem pugnantes permanissent, nihil penitus eis de hoc, quod dudum praestitum fuerat, abstulerunt, sed simul & priorem iram, & petitionem magni populi Alexandrini, & Antiocheni uiuaciter expulerunt: dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam istorum, neque pro inimicijs deuictorum concederent, quatenus solueretur aliquid pristinae Iudeorum utilitatis, dicentes eos in pugna dedisse poenas, qui arma ceperunt: insontes autem non esse iustum sua possessione priuari. Similiter uerbò & Marcum Agrippam erga Iudeos affectum cognouimus. Nam motis contra eum congressionibus, & petentibus Marcum Agrippam, ut conuersationem, quam eis Antiochus Seleuci nepos (qui apud Græcos deus nuncupatur) dederat, soli possiderent: & dicentibus, ut si cognati essent eorū Iudei, cohererent proprios eorum deos: habito iudicio, Iudei uicerunt, ut suis uterentur moribus, defendente eos Nicolao Damasceno. Nam Agrippa interloquutus est, nihil innouare eis licere. Si quis autem uult hæc certius nosse, legat Nicolai centesimam & uicesimam tertiam, & quartam historiam. Et Agrippæ quidem iudicium non est forsitan admirandum. Non enim pugnabat

Nicolaus dama-
scenus.

pugnabat tunc gens nostra aduersus Romanos. Vespasiani autem, & Titi magnanimitatem quilibet audiēs, obstupefcit, qui post tot bella & tanta certamina, quæ contra nos habuerunt, tam pie difpofiti funt. Repetam autem orationem, unde uideor ad hæc digreffus. Iudeos igitur fub imperio magni Antiochi regentis Afiam conftitutos, contigit multa toleraffe, dum terra eorum diuerfis calamitatibus fubiaceret, cum illis, qui humilem Syriam habitare uidebantur. Nam quū Antiochus pugnaret contra Eupatorem Ptolemæum, & eius filium, cognomine Epiphanem, laborare eos contigit, illo uincente, & uictos eadem pati, ut pares exifterent naui turbatæ & tempeftatibus fluctuanti, dum inter felicitatem, & calamitatem Antiochi fuiffent pariter conftituti. Quumq; uiciffet Ptolemæum Antiochus, Iudeam recepit. Defuncto namq; Ptolemæo Philopatore, filius eius magnam uirtutem militum mifit, & ducem Scopam nomine, contra humilem Syriam, multasq; eorum ciuitates cepit. Ex quo noftra gens expugnata, adiecta eft ei. Et non poft multum tempus Antiochus Scopam uicit, confligens contra eum iuxta fontem Iordanis, & multos de exercitu eius proftrauit. Poftea uerò Antiocho capiente Syriæ ciuitates, quas Scopa tenuerat, & Samariam, fponte gens Iudeorum ad eum transiens, in ciuitatem omnem eius exercitū fufcepit, & elephantis abundanter alimenta præbuerunt: & obfidentibus eos, qui ab Scopa in arce Hierofolymorum relictī funt cuftodes, prono animo auxilium præftiterunt. Igitur Antiochus iuftum arbitratu, Iudeorum erga fe ftudium liberaliter remunerandum, fcripfit magiftratibus & amicis, teftimonium perhibens, quòd ab eis benignè tractatus eft: fed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit, manifeftè illis innotuit. Referam uerò epiftolās, quas magiftratibus de ipsis defcripferat, proponens teftimonium, quod nobis præbet Po-

Polybius

lybius Megalopolitanus in undecima historia sua, ita dicens:
 Ptolemæi dux Scopas ad superiora uadēs loca, superauit hye-
 mis tempore gentem Iudeorum. Dicit namq; in eodem uolu-
 mine, qualiter Scopam Antiochus deuincens, Bithyniam, et
 Samariam, et Abela, et Gadera cepit. Paulo post uerò tradi-
 derunt se ei Iudei, qui circa templum habitabant. Factæ autē
 apparitionis in templo ad aliud tempus narrationem differa-
 mus. Polybius quidem hæc in historia conscripsit. Nos autem
 reducamus orationem ad narrationem priorem, intimantes e-
 pistolas regis Antiochi. Rex Antiochus Ptolemæo salutem:
 Iudei mox ut prouinciam eorum sumus ingressi, liberalitatem
 circa nos suam ostenderunt, et uenientes nos ad ciuitatē cla-
 re susceperunt, cum senioribus, et principibus occurrentes:
 et abundē ministrauerunt militibus, et elephantis uictualia,
 et nobiscum ad arcem pugnauerunt contra custodes Aegy-
 ptiorum. Et nos ergo dignum iudicamus eos remunerare, et
 reficere ciuitatē destructam, et rursus in eam habitatores con-
 gregare dispersos. Et primum constituimus propter pietatem
 eis præstare ad immolationes uictimarum, et uini, et olei, et
 libaminis pretium, argenteorum uiginti milia: et ad similia
 secundum prouincialem legem, tritici modios mille quadrin-
 gentos septuagintaquinq;, et salis modios trecentos septua-
 gintaquinq;. Præberi autem hæc, inquit, eis uolo secundū mea
 mandata, et opus templi construi, et porticus, et quicquid
 aliud oportet refici. Materies autem lignorum deponatur ex
 ipsa Iudea, et ab alijs gentibus, et à Libano, nullo pro his
 exigente uestigal. Similiter et in alijs, in quibus oportet, cla-
 rissimam templi geri uolumus ædificationem. Conuersetur et-
 tiam omne genus eorum secundum proprias leges: relaxen-
 tur sacerdotes, et scribae templi, et cantores sacri, à tributis,
 quæ pro suo capite dabant, et à regio uestigali, uel ab alijs
 cunctis

Antiochi episto-
 la.

cunctis oneribus, ut pro opere eorum, ciuitates habitationibus hominum apta reddantur. His quoque qui uel nunc habitant, uel habitaturi conuenient, donamus tributa usque ad mensem Hyperueretæ: et per tres annos liberamus eos à tertia parte fiscalium, quatenus eorum læsio releuetur. Et quicumque ab ipsa ciuitate ad iuga seruitutis abstracti sunt, ex ipsis genitos libertati donamus, et substantias eis reddi precipimus. Epistola quidem hæc continebat. Ornato autem templo edictum per omne suum misit imperium, in quo continebatur, neminem alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam: nec Iudeos, nisi quibus mos est purificatos secundum patriam legem: neque inferre in ciuitatem equinas carnes, neque mularum, neque ferarum mansuetarum, uulpium, aut leporum, aut pardorum: et generaliter omnium animalium, quæ Iudeis interdicta sunt: ut nec pelles eorum liceret affertri, neque aliquid eorum intra ciuitatem liceret pasci: sed solitis parentum uictimis, ex quibus et deo oportet sacrificari, uti permisum est. Qui autem aliquid horum transgressus fuisset, iussit, ut multatus sacerdotibus persolueret pecunie drachmas tria milia. Scripsit etiam, testimonia nostræ pietatis, et fidei præbens, cum rebelles Phryges, et Lydos audisset, eo tempore, quo ad superiores Persarum ierat prouincias: iubens Zeusidi suo charissimo, ut mitteret quosdam à Babylone nostrorum ad Phrygiam, ita per epistolam suam mandans: Rex Antiochus Zeusidi fratri salutem. Si sani estis, bene est, sanus autem et ego sum. Audiens autem Phryges, et Lydos rebellare, magna cogitatione permotus, consilium animo percepi, quid oportere fieri. Placuit autem ad castella uel necessaria loca Mesopotamiae, et Babylonie, Iudeorum domos duo milia cum apparatu suo deducere: credo enim fideles nobis eos custodes futuros propter pietatem, quam circa deum habent. Nam testi-

ficantur parentes nostri, fidem eius & prouum animum habere in his, quæ petiti fuerint. Volo igitur, licet difficile esse credam migrari, ut permittas eos legibus proprijs uti: & cum eos ad propria loca migraueris, ad edificandas sibi domos locum unicuiq; distribui, terramq; colendam dari, & uitium plantationes, & tributa fructuum terra concedere per annos decem. Accipiant uerò, usq; quo fructus colligāt, triticum ad cibum seruorum, quod eis sufficiat: ut nostram impetrantes clementiam, prouiores seipsos erga nos præbeāt. Præterea prouidentiam facies eorum gentis secundum possibilitatem, quatenus à nullo molestiam patiantur. De amicitia quidē magni Antiochi, & Iudeorū, hæc à nobis pro testimonio dicta sint. Postea uerò ut amicitiam & fœdus Ptolemæus cum Antiocho composuit, dedit ei filiam Cleopatram nuptum: concedens ei humilem Syriam, & Samariam, & Iudeam, & Phœnicen dotis nomine. Diuisis autē in utrunq; regem tributis, unusquisq; sublimissimus patriæ suæ colligens uestigalia, summam statutam regibus offerebat. Eodem uerò tempore Samaritani feliciter agentes, multa contra Iudeos mala fecerunt, terramq; eorum depopulantes, multos exinde captiuos trahebāt, quæ facta sunt sub principe sacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro, principatum sacerdotij patruus eius Manasses suscepit, cuius post uitæ finem Onias sine honore successit, filius existens Simonis cognomine Iusti, qui Simon frater Eleazari, sicut prædiximus, erat.

De quodā Iosepho, Oniæ sacerdotis ex sorore nepote, quomodo Ptolemæū auunculo suo, quod tributa noluerit soluere, cōciliauerit. De Hyrcano filio Ioseph, egrægiæ indolis, & ob id inuidiā fratrum passo. CAP. IIII.

IS autem Onias paruulus mente, & pecunijs auarus existens pro populo regibus uestigal, quod patres eius ex proprijs dabant,

dabant, id est, uiginti talenta pecuniarū, non reddens, ad iram regem Ptolemæum commouit, qui & legatum mittēs ad Hierosolymam, culpauit Oniam non reddentem tributa: & interminatus est, ut si non acciperet tributa, terram eorū ad iugera metiretur, & mitteret ad habitandum illic milites. Audientes uerò regis mandata, militesq; aduenturos, Iudei turbabantur. Hunc autem Oniam nihil horum flectebat, propter auaritiā suam. Iosephus autem quidam, iuuenis ætate, sed propter castitatem, & prudentiam suam iustitiæ gloriā habēs apud Hierosolymitas, à patre Tobia, & ex sorore Oniæ principis sacerdotum progenitus, mandante matre legati præsentia, dum ille esset ad Ficulam uicum, ubi natus erat, ueniens in ciuitatē, increpabat sacerdotem, non prouidentem innocentie ciuium, sed uolentem ad pericula mittere gentem propter pecuniarū priuationem, dum per ipsum populum dignitatem accepisset, & principatum sacerdotalis honoris impetrasset. Si autem propter cupiditatem pecuniarum periculum fieri patriæ, & ciues suos afflictos uidere pateretur, suadebat ei ad regem ire, & petere, ut aut omnis aut pars ei pecuniæ concederetur. Tunc Onias nec uelle principatum se gentis habere respondit: imò & sacerdotalem honorem, si esset possibile, paratum se esse deponere, ne tantum ad regem accederet. Et dum nihil ad se de his pertinere dixisset, Iosephus interrogauit eum, si sibi cōcederet legationem ad Ptolemæum gerere pro gente. Cumq; concessisset Onias, ascendit ad templum Iosephus, & conuocata multitudo ad concionem, nihil turbari eos, uel timere suadebat propter auunculi sui Oniæ circa eos negligentiam, sed rogabat, ut deponerent cordis mœstitiam, qua pro regis mandatis affligebantur. Nam legatione se futurum ad regem promisit, ut flecteret eum, quò nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hæc audiens, Iosepho

Iosepho gratias egit : ipse à templo descendens, in hospitium
 suscepit regis Ptolemæi legatum, donauitq; ei munificentis-
 sima munera, & per multos dies munificētissime eum pavit,
 & ad regem remisit, promittens ei, ut & ipse sequeretur.
 Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitan-
 te eum, & concitante ad Aegyptum peruenire, & promit-
 tente omnia, quæ à Ptolemæo petierit, per se eum impetratu-
 rum, quia modestiam morum eius nimis amabat. Cumq; lega-
 tus ad Aegyptum peruenisset, & regi nuntiaffet indeuotio-
 nem Oniæ, & utilitatem Iosephi, quem uenturum ad eum di-
 cebat, & satisfacturum pro excessione Oniæ, qui etiam pæ-
 tronum regem esse consideret, qui tanta laudum magnitudi-
 ne pro adulescente utebatur, ut & regem, & uxorem eius
 Cleopatram prius familiarem habere faceret Iosephum, quàm
 eum uiderent præsentem. Iosephus autem mandans amicis ad
 Samariam, & mutuam ab eis accipiens pecuniam, & parans
 conuenientia profectioni, uestes, & pocula, & subiugalia,
 quæ omnia ad uiginti milia drachmas erāt, Alexandriam us-
 que peruenit. Contigit autem per illud tempus omnes prima-
 tes, & magistratus ascendere ciuitates Syriæ, & Phœnicia,
 ut uestigialium susciprent exactionem. Nam singulis annis
 potentibus per ciuitates eam rex committere cōsueuerat. Vi-
 dentes autem hi per uiam Iosephum, deridebant eius pauper-
 tatem, & inopiam. Cumq; ad Alexandriam peruenisset, in
 Memphi Ptolemæum esse cognouit, cui & occurrere festina-
 uit. Sedente autem super currum rege cum uxore, & amico
 Athenione, qui cum legatione ad Hierosolymam fuerat desti-
 natus, & à Iosepho hospitio clementer exceptus: uidens Athe-
 nio mox regi innotuit, dicens hunc esse, quem à Hierosolymis
 uenturum esse nuntiauit: Quàm bonus, inquit, rex iuue-
 nis, & liberalis? Ptolemæus uerò rex primus eum salu-
 tauit,

tauit, & ascendere super currum suum fecit. Postquam uerò
 sedì, cepit rex Oniam incusare. Tunc Iosephus ait: Veniam
 ei queso presta propter senectutem. Non enim uos latet, ait,
 quòd senes & infantes eandem mentem contingat habere.
 A nobis autem reddetur tibi ratio, ut ei penitus irasci nò de-
 beas. Gaius autē rex de prudentia atq; benignitate iuuenis,
 plus cum quippe iam expertum diligere cepit, iussitq; in au-
 lam regiā suscipi, & quotidie suæ mensæ esse conuiuā. Cumq;
 uenisset ad Alexandriam rex, uidentes Syriæ priores conse-
 dentem cum rege Iosephum, agrè ferebant. Instante uerò die
 quo suscipi habebant uestigialium solenniter exactiones, di-
 uersarum ciuitatum nobiles data pecunia suæ patriæ exigen-
 da fiscalia conducebant, quæ usq; ad octo milia talenta humi-
 lis Syriæ & Phœnices, & Iudææ, & Samariæ uestigialia col-
 ligebantur. Audiens ergo Iosephus, culpabat eos qui condu-
 cebant, tanquam paruo munere exigēda regi uestigialia pro-
 misissent. Ipse autem duplum dare pollicitus est, & fisci iuri-
 bus peccantiū substantias applicare. Nam & hoc cum uesti-
 galibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit, quod ad eius
 ærarium spectaret augmentum: & petente Iosepho cōfirma-
 ri sibi uestigialium conductionem, interrogauit rex si secun-
 dum promissionem suam uades idoneos habere potuisset. Ille
 uerò facile respondit: Dabo, inquit, homines bonos & opti-
 mos, de quibus confidas. Cumq; diceret rex, Qui sunt isti ua-
 des, quos te dare promittis? Te, Iosephus inquit, o rex & tuā
 uxorem, propter utraq; partem sponsores præbeo tibi. Cuius
 uerba libenter suscipiēs Ptolemæus, sine fideiussoribus uesti-
 galium exactionem cum habere permisit. Quod factum nimis
 contristauit eos, qui de ciuitatibus Syriæ ad Aegyptum uene-
 rant, quòd simili non fuerant benignitate tractati: unde cum
 magna confusione ad suas unusquisque prouincias recessere.

Iosephus uerò accipiens à rege duo milia peditum: petiuerat enim à rege auxilium aliquod, ut si uires haberet, contumaces ac rebelles exigeret: tunc mutuans propter expensas suas ab amicis regis quingenta talenta, de Alexandria in Syriam est profectus: qui postquam uenit in Ascalonem, uestigalia exigens erat. Ascalonitæ autem nihil dare uoluerunt, sed etiã contumelijs grauibus eum afficiebant. qui capiens priores ipsorum uiginti trucidauit, et substantias eorũ usq; ad mille collectas talenta, regis utilitatibus applicuit, intimans ei quæ contigerunt. Miratus autem Ptolemæus prudentiam eius, et laudans quæ facta fuerant, permisit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrii, obstupuerunt Ascalonitarum contumaciam et exempla, metuentes ciuitatibus suis, et ideo foribus ciuitatum reueratis deuotis animis aduentum Iosephi sustinebant. Nitenibus uerò Scythopolitanis cõtumelijs eum afficere, et uestigalia denegare quæ prius sine dilatione reddebant, horum quoq; priores interfecit, substantiasq; eorum fisci iuribus applicuit. Colligens uerò pecunias multas, et maximum faciens lucrum ab exactione uestigalium, abutebatur collecta pecunia, ut ei potentia permaneret: occasionem sibi, et causam felicitatis seruare putans ex his quæ congregauerat: et multa large regi et Cleopatræ uel amicis eorũ dona dirigebat, patrocinia sibi eorũ fauoremq; concilians. Potitus uerò hac felicitate per annos uigintiduos, et pater factus ab una quidem uxore septem filiorum: habuit etiam de filia fratris sui Solini unum nomine Hyrcanũ, quem accepit ex tali causa: Cum fratre quondam Alexandriam pergens, ducẽte etiam secũ filiam nuptijs iam maturam, ut eam coniungeret alicui sublimi Iudeo: dumq; apud regem cœnaret, et intrasset pantomima ad conuiuium pulcherrima, concupiuit eam: fratriq; nunciauit desiderium suum, petens eum celare peccatũ. Nam lege apud

Iudeos prohibetur alienigenæ cōuenire mulieri: quapropter petebat, ut fideliter causam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter ministeriū suscepit, ornansq; filiam suam, nocte adduxit ad eum, et collocauit. Ille ex ebrietate nesciens ueritatem, cum fratris filia concubuit: quo sepius factō, ualde dilexit eam: dixitq; ad fratrem, quod uita eius periclitaretur, si rex ei minime concederet pantomimam. Fratrem uero petēte nihil eum debere metuere, quoniam licebat eum frui muliere, uxoremq; habere: et uerum aperiēs ei, ac dicens, quia libenter et suam haberet magis filiam iniuriā sustinere, quā illum uidere ad confusionem detestabilem uenire: laudans eum Iosephus de cōcordia fraternitatis, filiam eius duxit uxorem, et filium ex ea genuit Hyrcanum, ut prædiximus. Qui tunc tertiumdecimum annum agens, demonstrauit naturalem fortitudinem et prudentiam, ut etiam acerbam emulationē fratribus suis excitaret. Iosepho uero uolente cognoscere quis de filiis suis uirtute melior existeret, unumquenq; eorum ad doctorum sublimium studia destinauit. Et ceteri quidem desidia disciplinarum indocti fatuiq; redierunt. Post illos autē adulescentulum Hyrcanū de se dimisit, dans ei trecēta iuga bouum, misitq; uiam duorum dierum ad solitudinem seminare, celans lora quibus ligantur: quæ non habens Hyrcanus, aratorum quidē sententiā reprobauit, suadentium ut ad patrē mitteret quosdam qui lora deferrent. Tempus autē arbitratus non oportere se perdere, dum expectaret illos, qui transmitti deberent ad patrem, excogitauit uirile quiddam et maius etate sua. Occidens enim decem iuga, carnes quidem operarijs distribuit, pelles uero eorum incidens, retinacula fecit, per quæ iuga ligauit: et hoc modo seminans terrā quam ei præceperat, reuersus est ad patrem: quem pater suscipiens, nimis dilexit propter prudentiam et argutiam mentis: et fiduciā eius laudans,

laudans, tanquam solum magis proprium filium diligebat, propter quod fratres eius cōtristabantur. Vt uerò nunciauit quidam Iosepho, per illud tempus filium regi Ptolemæo genitum, & quod omnes priores Syriae, & subiectarū prouinciarum celebrarent natalem pueri diem, cum apparatu maximo ad Alexandriam ire ipse quidē senio prohibebatur: filios autem interrogauit, quis illorum ad regem uellet ire: maioribus uerò recusantibus, & ad tales conuentus indoctos se esse dicentibus, fratremq; Hyrcanum posse ad regem ire firmitatibus, consuluit eum. Qui cum se promississet iturum, dicēs se in uia non multas pecunias opus habere, dum soleret bibere modeste, & ei decem milia drachmæ abunde sufficerent: gauisus est de sobrietate filij. Differens autem parum puer, patri suadebat dona quidē exinde regi non mittere, dare uerò epistolam ad dispensatorem in Alexandria, quatenus ei daret pecunias ad comparationem eorū, quæ optima uel preciosa poterat inuenire. Qui opinatus est decē talenta sufficere ad sumptum regij muneris: filiumq; collaudans ut bene admonentem, scripsit dispensatori Arioni, qui omnes per Alexandriam eius dispensabat pecunias, nō minus tria milia talenta existentes. Nam Iosephus à Syria pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et constituto die ueniente, in quo assignari eas regi oportuisset, Arioni scribebat, ut eas redderet. Igitur Hyrcanus surgens, patris accepit epistolas, & Alexandriā perrexit. Egresso autē eo, fratres eius scribunt omnibus regis amicis, ut eum occiderent. Qui ut peruenit Alexandriam, porrexit Arioni epistolam. Quo interrogante eum, quanta uellet accipere talenta, nam sperabat eum quærere decem tantum, aut his paulo plus: cumq; dixisset, mille opus habere, iratus increpabat eum, quasi uolentē luxuriose uiuere, & dicebat ei: quemadmodum pater eius substantiā collegisset labore & abstinentiā, & imitatorum

tatorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus decem talenta se dicebat, & hac ad regiam donationem. Tunc furore commotus adulescens, in uincula Arionem misit : cuius uxor ad Cleopatram demandans petijt, quatenus puerum increparet, nam ualde Arion apud eā honoribus præcellebat: quod etiam ad regis notiā Cleopatra perduxit. Itaq; Ptolemæus ad Hyrcanum mittens, admirari se dicebat, quod à patre ad se transmissum non eum uideret, insuper & dispensatorem ligasset. Venire ergo eum, & causam sibi pro qua ueniret, indicare præcepit. Quem serunt nuncio regis ita respondisse: Legē esse penes Iudeos, quæ prohibet communes epulas priuīs attingere, quam in tēplo deo immolare: & ideo distulisse ne sine donis à patre transmissis ad regē peruenisset: propter hanc uerbō causam non ad eum uenisse: seruum autem punisse, non obsequium iussionibus suis, dum nihil distaret inter magnum & minorem dominum. Sed si talium contumacia nō emendatur, Et tu, inquit, spera similiter à subiectis contemni. Quæ Ptolemæus audiens, ad risum conuersus, magnanimitatem adulescentis miratus est. Cumq; audisset Arion, quod ita rex responsum accipiens nullum ei auxilium præberet, dedit adulescētī mille talenta, & à uinculis est absolutus. Tres uerò differēs Hyrcanus dies, regem reginamq; salutauit : quem illi libenter suscipientes uiderūt, & amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latenter ad negotiatores accedens, cōparauit ab eis pueros centum, literas scientes, unumquēq; talento uno: & centum uirgines, singulas eodem pretio. Cumq; inuitatus ad regis cōniuium discubisset cum prioribus prouinciārum, & ultimus omnium, & tanquam puer ab his qui loca secundum dignitatem habebant contemneretur: cumq; omnes conuiue regis, ossa ciborum ante Hyrcanū in mensa proijcerent, ipso tacente, Tryphon, qui ad conuicia & risus conuiuiarum

erat

erat aptus,rogantibus se conuiuiis,iuxta mensam aſistens,regi ait:Vides domine antepoſita oſſa Hyrcano?Ex hoc cõijce,quòd & pater eius ſic omnem Syriam denudauit,quẽ admodam hæc oſſa iſte carnibus expoliauit. Rege uerò ridente ad uerba Tryphonis,& interrogante Hyrcanum,cur tanta ante eum oſſa iacerẽt: Apte,inquit,domine:nam canes ſemper oſſa cum carnibus deuorant,ſicut iſti fecerunt (id de accumbentibus dicens, quoniam iſta ante eos minime iacebant) homines uerò carnes comedunt,oſſa autem iactant: quod & ego tanquam homo nunc feci. Rex autem miratus eius reſpõſum tam ſapienter dictum,omnes plaudere iuſſit,uerbũ eius laudantes. Poſtera uerò die ad unumquenq; regis amicum accedens, & ad potentes aula,hos quidem ſalutauit,ſamulos autem interrogauit:quæ dona daturi ſunt regi die natalis filij eius? Illis uerò dicentibus, quosdam daturos decem talenta, alios autem nobiles ſecundum magnitudinem ſubſtantie ſuæ:cõtriſtari ſe ſimulauit, quaſi nõ ualens talem donationẽ offerre:nam plus quinq; talenta ſe non habere affirmabat.Quod ſerui audientes,dominis nunciauerunt:qui gauiſi ſunt,ſperãtes Iosephum regem offendere propter munerum paucitatem.Inſtante uerò die,cæteri quidem offerebant talenta nõ plus uiginti, qui magnam uidebantur offerre munerum quantitatem: Hyrcanus, quos comparauerat pueros centum, & uirgines totidẽ, unicuiq; dans talentũ portare, obtulit pueros quidem regi,puelas uerò Cleopatrz reginæ:omnibus munerũ magnificentiam admirantibus, & iſtis regibus, & amicis eorum,inſuper & regi ſeruientibus, quòd digna dona multis talentis obtuliſſet: unde etiam & mortis pericula declinauit Hyrcanus,quæ fratres eius zelo duſti parauerunt ei. Tunc Ptolemeus magnæ nimitatẽ aduleſcẽtis admiratus,imperabat ei donationẽ quam uellet accipere:ille nihil plus petiuit ab eo in ſe fieri,quam ut patri

patri eius scripta dirigeret. Honorans ergo eū liberaliter, & donationes copiosas præstans patri, & fratribus, & omnibus magistratibus scripta transmisit. Audientes autem fratres eius Hyrcanū à rege talia meruisse, magnoq; cū honore redeuntē, in occursum eius se egredi simulantes, interficere illum etiam patre sciente omni modo decruerunt. Irascebatur enim ei pater propter pecunias, quas regi obtulerat, & nō curabat salutem eius: & iram quidem quam circa eum habebat, regē timens celabat. Committentibus uerò aduersus eum fratribus pugnam, multos eorum qui eos sequebantur, occidit cum duobus fratribus suis. Ceteri autē ad patrem Hierosolymam confugerunt: qui postquā ad ciuitatem uenit, nullo se suscipiente discessit trans Iordanem fluuium, ubi remoratus uestigalia ab Arabis exigebat. Per idem autē tempus regnabat in Asia Seleucus, qui Soter nominabatur, filius magni Antiochi. Tunc moritur & pater Hyrcani Iosephus, uir bonus & magnanimus, qui populum Iudeorum à paupertate & debilitate ad clarissimas rerum causas usque perduxit. Is etiam uiginti & duobus annis Syriae & Phœnicis, & Samariæ tributa dispenſauit. Defunctus est uerò & auunculus eius Onias, principatum sacerdotij Simoni filio derelinquens.

De Lacedæmoniorū epistola, & ædificijs Hyrcani.

C A P V T

V.

Mortuo quoque & isto, filius eius Onias in honorem successit, ad quem rex Lacedæmoniorum Arius translationem & epistolas direxit, quarum huiusmodi continebatur exemplar: Rex Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutem. Legentes scripturam antiquam, inuenimus ex uno genere Iudeos & Lacedæmones extitisse, & familiaritatem cum Abraham socialiter habuisse. Iustum est ergo ut fratres existentes, transmittatis ad nos, & petatis quæ uobis necessaria iudicatis:

Arij epistol

iudicatis: facimus uerò & nos idem, & uestra propria simul, & nostra communia reputamus. Portitor literarum Dimoteles epistolas uobis defert, quadrangulo scriptas, signaculum habentes aquilam draconem unguibus deportantem. Epistola igitur à Lacedæmoniorum rege destinata, textum huiusmodi continebat. Defuncto autem Iosepho, populum contigit seditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra Hyrcanum ultimum filiorum Iosephi, dissensit ab inuicem multitudo: plures quidem maioribus auxilium ferebant cum principe sacerdotum Simone, qui cognatus eorum & affinis esse uidebatur. Hyrcanus autem redire quidem ad Hierosolymam minime iudicauit. Sedens uerò trans Iordanem, frequenter Arabas debellabat. Aedificauit uerò turrin fortissimam, ex lapide albo construens eam, & totam usque ad terram sculpsit eam diuersis animalibus, & in circuitu fecit magnum & altum Euripum, id est, piscinam. Ex petra autem contrapositi montis, cuius incidens sinistram extensionem, speluncas multorum spatiorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domos quasdam in ea ad conuiuia & somnum, & conuersationem fecit aptissimam multitudini, cameratas etiam currentium earum delectatione gratissimas, ad ornamentum totius aule. Ostia uerò speluncarum aperuit minora, ut unus & non multi per ea possent intrare: & hoc custodie gratia condidit, ut obsessus à fratribus minime periculo subiaceret. Insuper edificauit & atria magnitudine excellentia, & paradisis ornauit egregijs, & talem perficiens locum, Tyrum cum nominauit: qui locus est inter Arabiam & Iudeam positus trans Iordanem, non longe à Sebonitide regione. Presuit ergo partibus illis per annos septem omni tempore, quo Seleucum Syriam tenuit. Hoc autem iam defuncto, post eum frater eius Antiochus,

cedemus. epistola

5.

Antiochus, qui & Epiphanes uocabatur, regnum obtinuit. Moritur etiam Ptolemæus rex Aegyptiorum, qui similiter Epiphanes uocabatur, relinquens duos filios minores ætate: quorum unus qui & maior erat, Philometor dicebatur, minor autem Phiscon. Hyrcanus autem uidens magnam Antiochum habere uirtutem, & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur, pro his quæ contra Arabas egerat, uitam propriæ manus intermissione cõclufit, cuius substantiam Antiochus suis commodis applicuit.

De malis multis Hierosolymæ sub Antiocho perpensis.

CAPVT VI.

PER idem tempus defuncto Onia principe sacerdotum, fratri eius Antiochus sacerdotij contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat, adhuc infans erat. Demonstrabimus autẽ singula in loco proprio, quæ ad hunc puerum pertinere uidebuntur. Iesu uerò, nam hic frater erat Oniæ, principatũ sacerdotij rex abstulit iratus, & dedit eum iuniori fratri eorum, nomine Oniæ: Simoni namq; tres filij hi fuerunt, ad quos principatus sacerdotij, sicut prædiximus, peruēnit. Et Iesus quidem Iasonem se nominauit, Onias autem Menelaus est nuncupatus. Seditionem itaque prius princeps sacerdotum Iesus aduersus Menelaum concitauit: & diuisa in utrunq; populi multitudine, pro parte Menelai filij Thobiæ consistebat: populi uerò pars plurima Iasonem adiuuabant. Vnde laborantes Menelaus & filij Thobiæ ad Antiochum discesserunt, ad notitiam eius perducentes, quod uellent patrias relinquere leges, & conuersationem & mores obseruare Græcorum. Rogauerunt ergo eum, ut permitteret eis edificare gymnasium Hierosolymis. Cumq; concessisset, circumcisionẽ suam uelauerunt, ut non apparerent in denudatione Græcis esse dissimiles: ceteraq; omnia relinquentes, quæ illis mos patrius imponebat.

nebat, aliarum facta gentium ritusq; sequebantur. Antiochus autem pro suo feliciter imperio exercitum ducere deliberavit ad Aegyptum, tractus desiderio eius, & cōtemnens filios Ptolemæi ut debiles, ac nequaquam tanta negotia regere preuolentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad Pelusium, & dolo Philometorem Ptolemæum circumueniens, Aegyptum occupauit. Et cum adisset loca Memphitica ciuitatis, eam capiens, contra Alexandriam, ut obsidendo Ptolemæum caperet, ambulauit. Expulsus uerò est, non ab Alexandria tantum, sed etiam à tota Aegypto: Romanis sibi denunciantibus, ut discederet à prouincia: sicut prius & alibi demonstrauimus. Exponam uerò per partes de hoc rege, quemadmodum Iudeam & templū pariter occupauit. Nam in mea prima conscriptione capitulatim eorum memoriam feci, nunc necessariū putauī ad certiores eorum narrationem denuo remeare. Reuersus ergo propter Romanorum timorem ab Aegypto rex Antiochus, ad Hierosolymorum ciuitatem ducit exercitum, quò perueniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnum primi Seleuci, centesima quinquagesima tertia Olympiade, uicesimo & quinto die mensis Kislen, quē Macedones Apellæon appellant, cepit eam sine consflictione euuissiam, aperientibus ei portas his qui uoluntati eius cōsentiebant. Ingressusq; ciuitatem Hierosolymitarum, multos interemit sibi contraria sapientes: necnon etiam eos qui portas aperientes, ciuitatē ei tradiderunt, propter templi diuitias interfecit: multasq; ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reuersus est. Postquam autem expoliauit templum, ita ut uasa dei auferret, lucernas aureas, & arcam auream, & mensam, & sacrarium, neque uelis abstinuit, quæ ex bysso & cocco erant. Exhausti autem omnia, & de thesauris nihil penitus relinquens, ad maximum Iudeos propter hæc lucrū usq; perduxit. Nam
& quoti

et quotidianas immolationes, quas deo secundum leges offerebant, celebrare prohibuit. Depradans uero totam ciuitatem, quosdam interfecit, alios captiuos cum uxoribus et filiis deduxit, ita ut numerus multitudinis captiuorum usque ad decem milia existere uideretur. Incendit etiam optima ciuitatis loca, et deponens muros, arcem edificauit in interiori parte ciuitatis: nam alta et eminentior pars erat templo: et propter hoc municiens eam muris altis et turribus, custodiam Macedonum ibi disposuit. Manebant etiam in arce nihilominus homines impij, et moribus maligni, a quibus ciues multa et acerba subiinde patiebantur. Aedificans uero et in sacrario aram, super eam porcos immolauit, hostias non legitimas, nec patrie religioni Iudeorum congruas. Coegit etiam eos relinquentes religionem patriam, idolum uenerari: edificare etiam in unaquaque ciuitate et uico templa deorum, et aras collocantes immolare super eas porcos omni die precepit: et ne quis circumcideretur, aut ne filij eorum. Insuper interminatus est tormenta grauissima, si quis praeter haec facere inueniretur.

De abnegatione legis & zelo Matathie pro lege dei.

C A P. V T

V I I.

Constituit itaque praepositos, qui cogerent eos imperia. 1. Mach. 1. alia mandata perficere. Et multi quidem Iudeorum sponte, alij uero propter timorem imminentis regis, precepta eius sequebantur. Probatissimi autem et generosi detestabile facinus execrantes, patrijs legibus adhaerunt: propterea diebus singulis poenis afflicti, et amara passi tormenta, trucidabantur. Nam et uerberati, et diuersis cruciatibus fatigati, adhuc uiuentes, crucis patibulo figebantur. Vxores uero et filios quos circumciderunt praeter uoluntatem regis, laqueis suffocabant, parentum eos ceruicibus illigantes. Nam et si apud aliquem uolumen fuisset sacrum, aut lex, et is

quoque crudeli sorte moriebatur. Videntes Samaritæ Iudæos hæc pati, de reliquo se neque cognatos ipsorum, neque templum super Garizin maximi dei, ut prius, esse fatebantur, consuetudinem suæ facientes naturæ, de qua superius constat expressum: sed dicebant se Medorum Persarumq; colonos. Mittentes ergo ad Antiochum legatos & epistolam, quæ subter sunt scripta, significarunt. Regi Antiocho Epiphani relatio à Sichimitis Sidoniorum. Nostri maiores propter crebras provincie pestilentias, sequuti priscam quandam superstitionem, consuetudinem fecerunt colendi, quæ dicitur apud Iudæos Sabbatorum dies: ædificantes sine nomine in Garizin monte templum, offerebant in eo deuotas immolationes. Vobis autem malignitatem Iudæorum dignè ulciscantibus, uenientes iudices uestri, arbitrati ob cognationem illorum nos eadem facere, similibus nos pœnis afficiunt, dum ab initio Sidones esse noscamur, quod manifestum esse publicis constat annalibus. Petimus ergo te beneficium & saluatorem denunciare Apollonio, nostrarum partium iudici, & Nicanori regalia tractanti negotia, ut nihil nos debeant molestare, quasi Iudæis aliqua superstitione coniunctos, quum genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum uerò ædificatum, quod adhuc sine cuiusquam dei nomine constat. Creatori Iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto, uitamus importunas molestias sustinere, operibusq; sedulò uacantes, tibi soluimus reddituum quantitatem. Hæc petentibus Samaritis, rex ista rescripsit: Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ Sidonij porrexerunt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis cum amicis, docuerunt ab eis missi, quod criminibus Iudæorum in nullo probantur esse participes, quando moribus Græcorum uiuere potius elegerint, absoluius eos à Iudæorum pœna nocentium, & templum

eorum

eorum, quemadmodum petierunt, Cretæi Iouis appellatione
 dedicetur. Eadem et Apollonio partium iudici scripsit, sex-
 to et quadragesimo anno mense Hecato, octava decima die.
 Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico Iudææ: *1. Mach. 2.*
 nomine Matathias, filius Ioannis, filij Simeonis, filij Aso-
 monei, sacerdos de uice Iobab Hierosolymitæ. Erant au-
 tem ei filij quinque, Ioannes, qui uocabatur Gaddis: et Si-
 mon, qui dictus est Matathias: et Iudas qui cognominabatur
 Machabeus: et Eleazarus, qui nuncupabatur Apphus: et
 Ionathan, qui appellabatur Abaron. Iste ergo Matathias
 plangebat apud filios statum rerum, et ciuitatis rapinam, et
 templi nuditatem, et calamitates plebis: dicebatque melius illis
 esse pro patrijs mori legibus, quam ira sine gloria uiuere. Ven-
 nientibus autem ad Modin uillam à rege directis, ut coge-
 rent Iudeos facere quæ præcepta uidebantur à rege, et iu-
 bentibus illic constitutis idolis immolare, secundum regis ius-
 sionem, et primum Matathiam, qui doctrina uel fama glo-
 riæ reliquos anteibat, sacrificare compellentibus, Matathias
 recusabat hoc facinus dicens: Licet alij omnes iussionibus An-
 tiochi præ timore obtemperent, mihi tamen et meis filijs tale
 scelus nullatenus imponitur. Quumque tacuisset, accedens qui-
 dam ex Iudeis, immolauit in medio, sicut præcepit Antio-
 chus: iratusque Matathias, irruit super eum cum filijs suis ha-
 bentibus gladios, eiusque sanguinem super aram effudit, et
 iudicem regis Apollonium, qui eos ad talia cogebat, cum suis
 paucis militibus interemit, et aram deponens, clamauit: Si quis
 emulatur patrias leges, et dei religionem, sequatur me. Et
 hæc dicens, cum filijs ad solitudinem exiit, relinquens omnem
 suam possessionem. Idem multi facientes, cum filijs et uxo-
 ribus ad solitudinem confugerunt. Audientes uero ista iudices
 regis, auxilia conuocantes quæ in arce Hierosolymorum pro

custodia permanebant, prius quidem conabantur uerbis eos flectere, ut ad poenitentiam peruenirent, & eligerent potius illa quae profunt, ne aliqua necessitate cogente, eis tanquam hostibus uterentur. Quibus non accipientibus uerba, sed contra sapientibus, conflixerunt die Sabbatorum: & sicut erant in speluncis, ibi eos atroci incendio cremauerunt, cum repugnare propter diem sabbatorum noluissent, ne in malis suis honorem sabbati transgredi uiderentur. Nam uacare in eo nobis legitimum est. Mortui ergo sunt cum uxoribus & filiis in speluncis, globis fumiferis suffocati, numero mille. Multi autem liberati adiuncti sunt Matathiae, & illum sibi iudicem ordinant, qui & sabbatis eos docebat pugnare, dicens: Quod si hoc non fecerint obseruantes legem, sibi metipsis erunt hostes, in illo die contra eos uenientibus inimicis. Hoc dicens persuasit eis, & haecenus nobis permanet consuetudo pugnandi, etiam si tali die bella consurgant. Colligens ergo sibi Matathias armatam multitudinem, aras deposuit idolorum: & peccantes in eis quantos manu capere potuit, interemit. Nam multi eius timore dispersi sunt ad gentes propinquas. Et pueros non circumcisos iussit circumcidi, expellens eos, qui, ut talia prohiberent, erant constituti.

Exhortatio Matathie morituri ad filios. CAP. VIII.

1. Mach. 2. **I**gitur eo magistrante uno anno, dum morbo grauissimo premeretur, conuocauit filios suos: & circumstantibus, Ego quidem, inquit, o filij decretam proficiscar uiam. Commendo autem uobis patrias leges, obtestans, ne earum transgressores, sed potius custodes esse debeatis. Paternae uero uoluntatis memores, ritus patrios custodite, & periclitantem antiquam consuetudinem restaurate: nec seducti ab his qui sponte aut necessitate ea aut perdunt, aut produnt, sed digni meo insituto, omnem uiolentiam & necessitatem tolerando superate.

ita nos

ita uos *preparantes*, ut si oporteat, pro legibus grata mente moriamini: *scientes hoc*, quia deus tales non despicit: sed uestram uirtutem inspiciens, reddet uobis libertatem, et quandoque restituet, ut cum securitate uestris moribus perfruiamini. Nam corpora nostra mortalia et temporalia sunt, factorum uero monumenta immortalitatis ordinem consequentur. Quod considerantes uos decet appetere gloriam, quae nullo sit sine claudenda. Concordiam uero uos habere commoneo, et in quo aliquis melior existit altero, cedentes uobis inuicem proprijs ministrare uirtutibus: et Simonem fratrem uestrum sapientia antecedentem, uobis patrem putate. Et quicquid ille persuaseri, custodite. Machabaeum uero propter uirtutem et fortitudinem habebitis militiae ducem. Nam gentem defendens, hostes uiriliter expugnabit. Suscipientes uiros iustos et religiosos, ueritatem eorum fouete. Ista filijs loquutus est, deum orans adiutorem eis fieri. Et ut populo leges propriae conseruentur, fidei corde supplicans, uiuendi finem communi sorte suscepit. Et sepelitur in Modin, magnumque luctum omni populo super eum agente, successit gubernationi rerum filius eius Iudas, qui et Machabaeus, centesimo et quadragesimo sexto anno. Et adiuuantibus se prono animo fratribus, ceterisque religiosis finitimis, inimicos a prouincia expulit, et transgressores legum patrum Iudeos occidit, et purificauit ab omni macula suam terram.

De Apollonio uicto à Iuda, successoreque Lyfia.

C A P V T

I X.

HAec cum audisset Apollonius dux Samariae, colligens exa. 1. Mach. 3. Herciū, egressus est contra Iudam. Ille autē occurrit ei, et committens cum eo pugnam uicit, et multos eorum interfecit: inter quos et ducem Apollonium armis exuens, interemit, multamque praedam ab exercitu hostium auferens discessit.

ff * Scron

Seron autem dux inferioris Syriae, audiens quod multi transirent ad Iudam, et magna iam uirtute circumseptus ad bellum accederet, statuit contra eum dimicare: et colligens milites sub se constitutos, uel transgressores Iudeos, contra Machabeum produxit exercitum. Perueniens autem usque ad Betatoram, uicum Iudaeae, ibi exercitum collocauit. Iudas autem occurrens ei, et confligere disponens, quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatem et ieiunium desides, hortabatur eos, dicens: Non propter multitudinem uincendos hos aut expugnandos esse credatis, sed pietate: et hoc euidentissimum habemus exemplum, maiores nostros, qui propter iustitiam propriasque leges certantes, multa saepius milia deuicerunt. Nam nullum laesisse maxima uirtus extitit. Haec dicens suasisit eis contemnere multitudinem, et confligens cum Syris, duce eorum interfecto uertit cunctos ad fugam. Sequutus autem eos usque ad campum, occidit octo milia: reliqui autem fugati, ad maritima loca discesserunt. Quae audiens rex Antiochus, maximo furore commotus, omnem propriam uirtutem congregans, et multos ab insulis mercede conducens, parabat circa ueris initium dimicare contra Iudam. Ut uero militibus stipendia distribuens, uidit thesauros deficere: non enim ei omnia uectigalia reddebantur propter seditiones gentium: nam cum magnificus esset, ei minime sufficiebant quae dudum collegerat: deliberabat primum ad Persidam ire, tributumque prouinciae congregare. Relinquens autem pro rerum gubernatione quenquam Lyssiam, gloriam apud se maximam possidentem, ut regeret prouincias a fluuio Euphrate usque ad fines Aegypti, et inferioris Asiae, et partem exercitus, et elefantos ei tradens, praecipit ei filium suum Antiochum diligenter nutrire, et uisitare Iudeam, et habitantes in ea ducere captiuos, et euertere Hierosolymam, et genus Hebraeorum omnino disperdere.

Hec

Hæc quidem præcipiens Lysia rex Antiochus, abiit ad Persiam, centesimo et quadragesimo septimo anno, et transiens Euphratem, ad superiores provincias ascendit.

De uictorijs Iudæ, & occupatione Hierosolymæ, restitutioneque cultus diuini. CAPVT X.

Lysias uero eligens Ptolemæum Dorimenis, et Nicanor 1. Mach. 3. rem, et Gorgiam, uiros potentes, et amicos regis: et tradens eis peditum quadraginta milia, equitum uero septem milia, transiit contra Iudeos. Qui usque Emaus ciuitate uenientes, in campo exercitum locauerunt. Superuenerunt uero eis auxilia de Syria, uel à finitimis locis, et multi transfuge Iudei, necnon et negotiatores quidam, sperantes se emere captiuos Iudeorum, argentum et aurum pro pretijs eorum secum deportantes. Exercitum autem et multitudinem aduersariorum Iudas intendens, suadebat suis militibus confidere, hortabaturque, spem uictorie in deum habere, et ut saccis induti patria lege cum rogarent, solitumque petitionis habitum ostendentes supplicarent, quatenus præberet eis contra inimicos auxilium. Quo facto, disponens eos secundum antiquum et patrium modum per millenarios, et illos dimittens, qui paulo ante uxores duxerant, et eos qui possessiones paulo ante acquisierant, ne pro earum desiderio minus audacter contra hostes pugnarent, residuos talibus hortabatur affatibus: Tempus quidem uobis non aliud necessarium est, o socij, nisi ut fortiter pericula contemnatis. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatem, quam et propter seipsam uobis charam, et pro diligentia colendi deum plus desiderabilem esse confido. Tanquam ergo in hoc solo uobis positis, ut accipientes eam, felicem et beatam renouetis uitam, quasi secundum leges et consuetudines conuerseremur, agite, ne forte per negligentiam uestram Iudaica gētis semen intereat. Ita ergo pugnate, mor-
ff 5 tem

tem pro maximo lucro putantes, ut si uiceritis, cum libertate
 & patrijs legibus eternam gloriam conquiratis. Parate ergo
 uos crastina die audacibus animis, ut bellum pro lege patria
 cōmittatis. Iudas quidem incitans socios, ita loquutus est. Ho-
 stibus uerò transmittentibus Gorgiam cum quingentis pediti-
 bus & mille equitibus, quatenus per noctem irruerent super
 Iudam, & ad hoc præuios eis dantibus aliquos de transfugis
 Iudeorum: sentiens filius Matathie, statuit & ipse castra ho-
 stium latenter inuadere. Cumq; cœnasset, focos plurimos dere-
 linquens, tota nocte proficiscens, in aduersariorum castra ad
 locum Emaum peruenit. Gorgias autem exploratus est castra
 Iudeorum, nec eos inueniens, arbitratus eos in montes ascen-
 disse, ubi essent querere decreuit. Luceſcente uerò die, appa-
 ruit hostibus in Emaus Iudas cum tribus milibus plus minus,
 armatis utcunque propter paupertatem. Qui respiciens ad-
 uersarios optime septos, & studio militari dispositos, inuitauit
 Iudeos, dicens: Etiam nudis corporibus pugnare debemus, &
 deum inuocare, qui sæpius nos inermes contra plures & ar-
 matos fecit habere uictoriam. Sermonem uerò finito iussit tu-
 bicines clangore significare militibus suis, quatenus inopi-
 natos hostes inuaderent. Quorum multos resistentes occi-
 dit, reliquos uerò persequutus est usque ad Gazara, campos
 Idumææ, & Azoti, & Iamniæ. Prostrata sunt autem tria mi-
 lia eorum. Iudas uerò iubebat militibus suis hostium predam
 contemnere, dum adhuc certamen & pugna contra Gor-
 giam eis superesset, quibus expugnatis, esset prædæ licentia.
 Adhuc eo dicente hæc ad milites, respexerunt illi qui cum
 Gorgia erant: & exercitum quem in castris reliquerant, uide-
 runt esse deuictum, castraq; incensa. Nam fumus à longe eis
 que acciderant indicabat. Ut ergo hæc ita esse qui erant cum
 Gorgia cognouerunt, & eos qui cum Iuda erant paratos ad
 aciem

aciem attenderunt, mente ad fugam conuersi sunt, Iudas autem sine pugna deuictis Gorgie militibus, reuersus tulit hostium spolia: multumq; aurum & argentum, & purpuram, & hyacinthum auferens, ad propria remeauit cum letitia, laudans deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria desideratam eis contulit libertatem. Tunc Lysias de perditione exercitus quem perdiderat confusus, statim alia electorum pedum sexaginta milia, & quinque milia equitum congregans, uenit protinus ad Iudeam. Et ascendens super montana, in Bethsaris uilla Iudeæ castrametatus est. Occurrit autem ei cum decem milibus Iudas. Et multitudinem hostium uidens, adiutorem deum sibi fieri postulauit. Et confligens cum præcursoribus aduersariorum, sine aliqua dilatione superauit, prosternens quinque milia uirorum. & factus est reliquis in timorem. Attendens autem Lysias audaciam Iudeorum, quia parati sunt mori, nisi eis uiuere cum libertate licuisset: & timens eorum desperationem tanquam fortem, colligens residuum exercitum redijt Antiochiam: & remorabatur ibi, præsidia congregans peregrinorum, ut cum maiori expeditionis apparatu contra Iudeos uenire posset. Toties igitur uictis Antiochi regis ducibus. Iudas concionem faciens, suadebat, ut post tantas sibi donatas uictorias à diuina dispensatione, ascenderent Hierosolymam, templumq; ab idolis expiarent, legitimusq; hostias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad Hierosolymam peruenisset, templum desertum inueniens, & incensas portas, & syluas in templo per longam similitudinē pullulasse, lugere cœpit cum proprijs socijs pro templi uisione. Eligens autē quosdam milites, iussit eis expugnare eos qui arcem custodiebant: dum ipse templum à ruinae foeditate purgaret. Quod diligenter emundans, introduxit noua uasa, candelabrum, & mensam & aram ex auro factā. Rem composuit

composuit autē et uela in ingressu, et ianuas ipsas reconstruxit. Deponēs quoq; altare, de lapidibus nouis aliud edificauit. Quinta uerō et uigesima mensis Kisleu, quem Macedones Apelleon uocant, accenderunt lumina super candelabrum, et adoleuerunt, et holocausta in nouo altari obtulerunt. Hæc autem facta sunt post tres annos, eodem die quo mutata est eorū religio ad profanam idolorum consuetudinem. Nam templum destructum ab Antiocho, sic tribus annis permansit. Quinto enim anno et quadragesimo, et centesimo, hæc in templo facta sunt, quinto et uicesimo die Apellæ mēsis, Olympiade cētesima et quinquagesimatertia: renouatum uerō est in eodem die, quinta et uicesima Apellæ mensis, octauo et quadragesimo, et centesimo anno: Olympiade cētesima et quinquagesima quarta. Desolationem uerō templi contigit fieri secundum Danielis prædicationem, quam ante quadringentos et octo annos prædixerat, per quam significauit, quod Macedones illud destruerent. Celebrauit autē Iudas cum ciuibus suis pro renouatione templi sacrificia per dies octo, nullum genus delictarū relinquens, sed pretiosissimis dapibus eos pascens. Deum autē laudibus et psalmis glorificabat, seseq; mutuō cantibus delectabant. Pro renouatione uero solennium, post multum tempus insperata religione receptorum, legem posuerunt, ut posterī per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde et ab illo tempore hætenus hanc festiuitatem celebramus, uocantes eam Lumina, eo quod præter spem hoc nobis splendidum lumen colende religionis apparuit. Murum autē in circuitu ciuitatis construxit, et aduersus incursiones hostiū turrez edificauit altissimas, custodes in eis deputans: sed et Bethsuram nomine ciuitatē muniuit, quatenus pro castello ea aduersus necessitates hostiū uteretur.

De bellis Iudæ cōtra Idumæos & Ammonitas. CAP. XI.

His ita

His ita factis, gentes finitimæ reparationē templi & for- 1. Mach. 5.
titudinē Iudeorum grauitè ferebant. Quapropter in-
surgentes, multos Iudeorū per incursiones & insidias oppri-
mebant. Aduersus quos frequēter bella Machabeus educēs, ab
incursionibus & à malis, quæ Iudæis inferebāt, eos arcere ten-
tabat. Et super filios Esau Idumæos adueniēs per summities,
in ea multos eorū incendit uicos, murosq; prostrauit. Deinde
contra Ammonitis perrexit, exercitum magnum habentes,
quorum dux erat Timotheus. Subijciēs autem & istos, Azot-
orum cepit ciuitatem: & uxores & filios eorum ducens ca-
ptiuos, & ciuitatem incendiens, reuersus est ad Iudæam.

De bello Iudeorum contra Tyrios & Timotheum.

C A P V T

X I I.

Avidentes autē cum uicinæ gentes reuerti, congregantur 1. Mach. 5.
in Galaaditidem contra Iudæos sibi finitimos. Qui su-
gientes ad Dathemam castellum, trāsmiserunt ad Iudam, man-
dantes ei quod festinaret Timotheus capere locū, in quo con-
fugerant. Cumq; legerentur epistolæ, à Galilea quoq; alij nū-
cij superuenerunt, indicantes cōgregari eos qui in Ptolemai-
de, Tyro, & Sidone, & alijs erant ciuitatibus Galilææ. Ergo
ex utraq; parte hostibus nunciatis, cogitans Iudæus quid debe-
ret fieri, Simonem quidem fratrem præcepit tria milia electio-
rum accipere, & in solatium Galileorū exire: ipse uerò cum
Ionatha fratre suo, & octo milibus militum exiens in Gala-
aditidem, reliquit super ceterum exercitum Iosephum Zacha-
rie & Azariam: præcipiens eis seruire diligenter Iudæam,
& cum nullo hostium bellum committere, donec ipse reuerter-
retur. Igitur Simon perueniens ad Galileam, & confligens
cum inimicis, in fugam eos conuertit, & usque ad portas Pto-
lemaidis persequēs, occidit tria milia eorum, & spolia tollens
preemptorū, & captiuos ab eis Iudæos, & sarcinulas eorum
aufrens,

auferens, ad propria remeavit. Iudas uerò Machabæus & fra-
 ter eius Ionathas transeuntes Iordanem fluuiū, & uiam trium-
 dicrum ambulantes, Nabathæos cum pace occurrentes inue-
 niunt. Quibus narrantes, quæ in Galaaditide contigissent, &
 quòd multi eorum tribularentur per castella & ciuitates Ga-
 laaditidis, suadentes ei properare contra alienigenas, ut possit
 à periculis Iudeos eruere, flexus reuertitur ad solitudinem:
 & irruens primum super habitantes Bethsuram, cepit eam,
 & omnem masculum ætate ualidum trucidauit, & ciuitatem
 incendit. Facta autem nocte, nec sic abstinuit. Sed profectus ad
 castellum in quo Timotheus Iudeos obsidebat, manè ad eum
 peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduersarios,
 & quosdam scalas ut ascenderent, alios machinamenta fren-
 tes, iussit tubicinem signum dare. Adhortatusq; milites pro fra-
 tribus & propinquis prono animo laborandum, & in tres
 partes diuidens exercitum, hostes à tergo inuadit. Sentien-
 tes autem hi qui cum Timotheo erant, quia Machabæus est,
 experti iam prius cum per bella uirtutis & felicitatis, ad su-
 gam conuersi sunt. Sequutus autem eos Iudas cum exercitu,
 interfecit octo milia eorum. Deuians autem ad Mellam ci-
 uitatem alienigenarum, cepit eam, & omnes masculos inter-
 fecit, ciuitatem uerò ipsam succendit: exiensq; inde, Castor-
 machi, & Bosor, ac multas ciuitates Galaaditidis euertit. In-
 teriecto uerò tempore, Timotheus maximum preparans ex-
 ercitus, aliq; præsidia colligens, & Arabas mercede con-
 ducens, uenit trans torrentem prope Rophon ciuitatem, ex-
 hortatusq; est milites, dicens: Si pugnam cum Iudeis commi-
 seritis, prono animo certate, neq; torrentem transeat. Nam
 si transieritis, perditionem uobismetipsis cognoscite immine-
 re. Iudas autem Machabæus Timotheum preparatum ad pu-
 gnam audiens, cum uniuersis suis militibus festinabat ad bel-
 lum. Et

lam. Et transiens torrentem, irruit super inimicos, & quosdam eorum occurrentes occidit: alijs autem timorem incuties, arma sua projicere coëgit. Quorum quidam ad locum, qui dicitur Grana, fugientes, sperauerunt salutem. Iudas uero ciuitatem capiens, eos interfecit, & locum incendit, uaria usus specie ad hostium necem. Cumq; hæc peregisset, colligens Iudeos qui in Galaaditide erāt, cum uxoribus & filijs, & omni eorum supellectile, decreuit ad Iudeam reuerti. Cumq; uenisset ad aliquam ciuitatem, quæ dicitur Enfron, in uia positum, dum nec aliud iter pergere potuisset, nec reuerti uellet, misit ad ciues in Enfron, rogans eos, quatenus licentiam darent ei per suam ciuitatem transire. Nam illi portas lapidibus obstruxerant, & exitus itineris occupauerant: quibus minime acquiescentibus, Iudas adhortatus suos circumdedit obsidione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cepit, & omne masculinum in ea occidit, incendens totam. Quo facto per eam sibi uiam aperuit. Tanta autem erat peremptorum multitudo, ut etiam super mortuos ambularent. Transeuntes uero Iordanem, uenerunt ad magnum campum, cuius in prospectu iacet ciuitas Bethsamis, quæ Græcè dicitur Scythopolis. Inde ad Iudeam perrexerunt, cantantes & laudantes, & solitos pro uictorijs ludos agentes: ubi immolauerunt sacrificia, gratias agentes pro his quæ peregerūt, & pro salute exercitus. Nam nullus Iudeorum in his prælijs est defunctus. Iosephus uero Zachariæ & Azarias, quos præsides reliquerat Iudas, tempore quo Simon in Galileæ Ptolemaidem expugnabat, cum & ipse Iudas cum fratre suo Ionatha in Galaaditide debellaret, audientes, ut & ipsi gloriam acquirerent ducum fortissimorum, omne sub se constitutum auxilium colligentes, ad Iamnam uenerunt, Gorgiæ duci Iamniæ occurrētes: præiōq; facto, duo milia suorum militum amittentes, ad Iudeam fugerunt.

fugerunt. Euenit uerò eis hæc calamitas, eò quòd non obedierunt præceptis Iudæ, dicentis ut contra neminẽ pugnam ante suum aduentum cõmitterent. Nam super omnes alios bellicos tractatus in hoc mirãdus exstitit, quòd Iosephi & Azarie cladem futuram prædixerat, si transgrederentur eius præcepta. Iudas autem & frater eius pugnare contra Iudæos nõ cessabant, sed undiq; eis imminebant. Et Chebron ciuitatem capientes, munimina eius deposuerunt. Et turres incēdentes, depredabant terram omnem alienigenarum. Ad Marisan uerò ciuitatem & Azotum uenientes, tenuerunt eas: & multa spolia exinde ducentes, ad Iudæam reuersi sunt.

De causa mortis Antiochi.

CAPVT XIII.

1. Mach. 6.

*Elimaida
ciuitas.*

6.

Eodem tempore & rex Antiochus superiorem prouinciam percurrrens, audiuit ciuitatem Persarum diuitijs excellentem Elimaidam nomine, preciosissimamq; templum in ea Diana, & omni specie ornamentorum plenum: insuper & arma, & loricas, quas reliquisse audierat filium Philippi, regem Macedonum Alexandrum. Cõmotus ergo egreditur contra Elimaidam, & obsidebat eam. His uerò qui in ea erāt, minime territis impetu eius, neq; obsessione, sed pertinaciter repugnantibus, spe deceptus discessit. Nam exeuntes à ciuitate, fugauerunt & persequabantur eum usq; ab Babyloniam. Vbi cum post multam suorum militum amissionem uenisset, quidam ei nunciauit & ducum perditionem, quos pugnare contra Iudæos reliquerat, & creuisse fortitudinem Iudæorum. Super priorem itaque curam hoc crescẽte malo, incurrit in aggritudinem. Qua diu tenente, & crescentibus passionibus intellexit quòd moreretur, conuocansq; amicos, morbum suum eis atrocem esse indicauit: confessus hæc ideo se pati, quòd Iudæorum gentem affligens, templum expoliasset, deumq; contempnisset. Quo dicto, ilico expirauit. Vnde miror Polybium

Macgalo

Megalopolitam, quod uir bonus existens, dicit ideo perisse Antiochum, quia uoluit tēplum Dianæ in Persida deuastare. Nam qui nullatenus egit peccatum, sed tantū cogitauit, nullo reatu tenebatur. Si autē Polybio uidetur ideo Antiochum uitam finisse, multo plus uerisimile creditur propter tēpli Hierosolymitani excidium sacrilegum regem perisse. Sed ob hoc non resisto Megalopolita, cum nostra opinio uera uideatur. Antiochus autem priusquā moreretur, conuocans Philippum, unum ex amicis suis, tutorem eum regni constituit, & dans ei diadema, & stolam, & anulū, filio suo Antiocho iussit deportare, & censuit ut prouideret eius educationem, & custodiret eius imperium. Defunctus uerō est Antiochus nono & quadragesimo & centesimo anno.

De pugna Eupatoris contra Iudam, Eleazari fortitudinem, & incōmodis Hierosolymæ. C A P. X I I I.

Lysias autem mortem eius nuncians multitudini, filium eius Antiochum, quem ipse nutriebat, regem constituit, uocans Eupatorem. Eodem tēpore hi, qui erant in arce Hierosolymorum custodes Macedonū, & transfugæ Iudeorum, multa in Iudeos aduersa fecerunt. Eos enim qui ascendebant in templum immolare, repente inuadentes, hostiliter opprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinem superabat. His igitur accidentibus Iudas deuastare arcis custodiam deliberauit, & colligens omnem populum, arcē instantius obsidebat, anno principatus Seleuci centesimo & quinquagesimo. Construens igitur machinamenta, & aggeres accumulans, arcem capere laborabat. Multi uerō ex transfugis ea nocte egressi ad prouinciam, & aliquos similes & impios congregantes, ad Antiochum regem usque uenerunt: petentes non debere se despici, dum à contribulibus suis atrocia paterētur: quæ ideo sustinerent, quoniā religionis suæ relicta, patris eius imperijs

obedissent, & nunc pericula sustinerent per Iudam & viros eius, necnon & custodes à rege deputati, nisi aliquod ab eo præsidium mitteretur. Hæc audiens adulescens Antiochus, ualde iratus est: & conuocans duces & amicos, præcepit colligendum exercitum, siue peregrina solatia Congregatusq; est exercitus peditum quidē centum milia, equitum uerò uiginti milia, & elephantos ducētos & trigintaquinq;. Producensq; exercitum, egressus est ab Antiochia cum Lysia, habente totius exercitus gubernationem: & perueniens ad Idumæam, exinde ad Bethsuram ascendit, ciuitatem nimis fortiter munitam. Sustinentibus uerò Bethsuræis, & præparationē machinamentorum eius incenditibus, multum tēporis in obsidione consumptum est. Iudas uerò audiens regis aduentū, destitit quidem ab obsidione arcis. Occurrens autem regi, castrametatus est in angusto quodam loco, qui dicitur Bedoscaria, decem stadijs ab hostibus distante. Rex autē egressus à Bethsurā, per angustā duxit exercitum ad castra Machabæi: factosq; diluculo, milites ordinauit in acie: & elephantos quidē sequi seipso inuicem fecit, propter locorum angustiam nō eos ualens in latitudinē collocare. in circuitu uerò uniuscuiusq; elephanti properabāt pedestres quidē mille, equites uerò quingenti. Gestabant autem elephanti turres excelsas, & arcarios in eis: reliquamq; uirtutē ex utroq; latere montis fecit ascendere, amicos exercitui præponens: & iubens clangorē fieri, ad hostes accessit, aureos enudans clypeos simul & areos, ut nimium fulgorem suæ claritatis emitterent: montesq; eis frementibus resultabant. Hæc Iudas inspiciens, territus non est, sed fortiter excipiens inimicos, ex eorum præcursoribus usq; ad sexcentos occidit. Eleazarus autē frater eius, quem Maaronem uocabant, uidens sublimiorem elephantum ornatū loriceis esse regalibus, & putans in eo sedere regem, accessit ad

cum

eum omni uirtute: & multos circa elephantem perimēs, alios
 disperdens, fugere cōpulit: & sub uentrem ingressus elephan-
 tis, eum percussit. Qui mortali plaga percussus, moriens ceci-
 dit, & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic
 enim magnanimiter multos inimicorum disperdens, uita pri-
 uatus est. Iudas autem fortitudinem hostium cōtemplatus, di-
 scessit ad Hierosolymā, & obsidioni necessaria preparabat.
 Antiochus autem partem expeditionis in Bethsuram misit, ut
 eam deuastaret: cum reliqua autem multitudinis uirtute ipse
 ad Hierosolymam profectus est. Bethsuritæ ergo territi for-
 titudine aduersariorum, & sua uidentes necessaria defecisse,
 seipsos accepta fide tradiderunt. Antiochus autem capiens ci-
 uitatem, omnes ciues nudatos eiecit, & suos ibi custodes reli-
 quit. Multo uerò tempore templum obsidēs, in Hierosolymis
 sedebat, pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad
 singula quæ cōtra eos statuerat rex machinamenta, illi è con-
 trario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant.
 Quibus & alimenta defecerunt, fructibus prioribus omnibus
 consumptis. Et terra illo anno non erat culta, quia septimus
 annus instabat: in quo secundum legalia instituta, relinque-
 batur uacua terra. Multi uerò obsessorum refugiebant pro-
 pter inopiæ necessitatem. Vnde relictī sunt in templo paucis-
 simi. Et his quidem qui in templo obsidebantur, tales res ac-
 cidēbant. Lysias uerò dux & rex Antiochus, quum Philippus
 à Persida ueniens nunciatus est eis, commendatum sibi præ-
 sumpsisse imperium, & rempublicam Antiochi sibi uelle de-
 fendere: prætermittentes obsidionem, ire aduersus Philippum
 decreuerunt. Quod consilium nequaquam manifestum cete-
 ris ducibus facere uoluerunt, sed iussit rex Lysiam ducibus di-
 cere, diuturnam obsessionem nihil eis posse proficere: quando
 & locum aduersariorum constaret esse munitum, & sibi ui-

*stualium necessitas irrogaretur, & expediret pacem facere cum Iudeis, eosq; relinquere proprijs uti ceremonijs: unde à nobis hæcenus prohibiti, existere uidetur aduersi. Hæc dicēs, de Philippi tyrannide tacēdum esse decreuit, ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hæc Lysia dicente, exercitui & du-
 cibz sententia placuit. Tunc mittens rex ad Iudam, pacem promisit obseſis, & patrijs legibus eos uiuere pollicetur. Hi uerò suscipientes uerba, & confirmatis sacramentis & fide, exierunt à templo. Intrans uerò Antiochus, & aspiciens mun-
 nitum locum, impudenter sacramenta transgressus est, iussitq; omnem exercitum in circuitu stantem deponere muros usque ad solum. Postquàm hæc fecit, reuersus est ad Antiochiam, du-
 cens Oniam principem sacerdotum, qui & Menelaus dice-
 batur. Nam Lysias persuasit regi Menelaum occidere, si uel-
 let Iudeos esse pacatos: dicens hunc fuisse initium malorum, qui flexit patrem suum cogere Iudeos religionem patriã re-
 linquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Beroëam Syriæ ci-
 uitatem, interfecit eum, post decimum annum principatus sa-
 cerdotij eius: qui ut ipse principatum obtineret, impulit Iu-
 deos transgredi leges. Princeps uerò ordinatus est post Me-
 nelai interitum Alchimus, qui & Ioachim uocatus est. Rex
 autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperan-
 tem, debellabat eum. Quem sub sua faciens potestate, occidit,
 Filius autem principis sacerdotum Oniæ, de quo prædiximus,
 adhuc puerulus defuncto patre relictus, uidens quòd auuncu-
 lum suum Menelaum rex interfecisset, & principatum sacer-
 dotij Alchimo dedisset non existenti de genere sacerdotum, sed
 à Lysia flexus, ut transponeret honore ab ea familia ad aliam
 domum, fugit ad Ptolemæum regem Aegypti, & honorem
 meruit ab ipso & uxore eius Cleopatra: locumq; petijt in
 regione Heliopolitana, ubi simile Hierosolymorum edificaret
 templum.*

templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

De gestis Demetrii contra Iudam. C A P . X V .

Eodem tempore fugiens Demetrius Seleuci filius à Ro= 1. Mach. 7.
 ma, et perueniens ad Tyrum, imposuit sibi diadema, et
 colligens quosdam mercede conductos satellites, ingressus est
 aulam, omnibus libenter eum suscipientibus. Comprehendentes
 uerò Antiochum regē cum Lysia, uiuētes perducunt ad eum.
 Qui statim iubente Demetrio interempti sunt; cum regnasset
 Antiochus annis duobus, sicut iam et alibi demonstratum est.
 Conuersi autem ad eum multi Iudeorum maligni uel trans-
 fuga, cum quibus et Alchimus princeps sacerdotum, accusa-
 bant uniuersam gentem; et Iudam, et fratres eius, dicentes
 quod omnes amicos regis interfecissent, omnesq; eius fautores
 perdidissent, seipsos quoque à patria terra iactatos, extorres
 proprio solo factos: et rogabant etiam mitti aliquem ex Iu-
 deis amicis eius, qui certius de facinoribus Iudæ renunciaret.
 Demetrius autem commotus, misit Bacchidem, amicum regis
 Antiochi Epiphanis, cui omnis Mesopotamia credita erat,
 dans ei exercitum, et principem sacerdotum Alchimū com-
 mendans, præcepitq; perimi Iudam, et eos qui cum illo erāt.
 Egressus ergo de Antiochia Bacchides, peruenit ad Iudeam,
 direxitq; ad Iudam et fratres eius, de amicitia uel pace lo-
 quens, dolo uolens illum capere. Ille uerò minime credidit, ui-
 dens cum tanta multitudine exercitus eum adesse, quanta ad
 bellum et non ad pacem uenisset. Sed quidam ex populo at-
 tendentes quæ Bacchides cōcionabatur, et existimātes nihil
 se ab Alchimo seuum pati consanguineo existente, ad eos
 transferunt, et sacramētum ab utrisq; acceperunt, nihil pati,
 neque ipsi neq; hi qui eiusdem fuerant uoluntatis. Bacchides
 uerò transgressus sacramentum, sexaginta ex eis interfecit, et
 alios qui ad eum transire cogitabant remorari fecit, prioribus

fidem non custodiens. Descendens autē ab Hierosolymis, cum ad uillam quæ dicitur Birzito uenisset, multos cepit transfugas, & aliquos populi. Quos omnes occidens, denunciavit prouincialibus cunctis, ut Ioachim obedirēt. Cui aliquam militum partem relinquēs ad prouinciam custodiendam, ad regem Demetrium Antiochiam reuersus est. Ioachim uerò principatum suum confirmare uolens, & credens, quod si fidem prepararet multitudini, tutiorem sibi magistratum acquireret, omnes seducebat uerbis: & ad libitum unicuique loquens, nimis uelociter manu ualida transfugarum circumseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam, & quotquot in ea Iudeos non consentientes sibi inuenisset, interficiebat. Videns autem Iudas Ioachim magnū fieri, multosque interfecisse uiros bonos & uenerabiles, ipse quoque circumiens prouinciam, occidebat partium eius fautores. Quod cum uidisset Ioachim, & intellexisset minime se contra Iudam ualere, ad auxilia regis Demetrii conuertitur. Veniens igitur ad Antiochiam ciuitatē Iudam accusabat, quasi multa ab eo mala perpeffus, & ampliora toleraturus, nisi citius uindicaretur.

Quomodo Nicanor aduersus Iudā destinatus perijt.

CAPVT

XVI.

TVnc Demetrius hoc & suis rebus noxiū putans esse, si negligeret tanta Iudæ facinora, Nicanorē fidelissimum amicum cum exercitu destinauit, qui cum eo à Romana ciuitate fugerat: præcipiens ei, nullatenus genti parcere Iudeorum. Nicanor uerò perueniens ad Hierosolymam, pugnare aduersus Iudam minime decreuit. Dolo autē opprimere eum cupiens, mittit ei uerba pacifica, dicens nulla necessitate pugnandi se uenisse, sed sacramentum præstare, quod nihil seruissimum à rege pateretur. Hæc dicente Nicanore, Iudas & fratres eius flexi, nullamque fraudem suspicati, data fide suscipiunt

piunt Nicanorem cum exercitu. Qui salutans Iudam, dum
 sermocinarentur, dedit signum proprijs militibus, quatenus
 Iudam comprehenderent. Qui cum insidias intellexisset, exi-
 liuit & ad suos confugit. Patrefacta uero uoluntate sua, &
 apertis insidijs, bellare Nicanor contra Iudam decreuit, &
 pugnam præparans conflixit cum eo in uico Capharsamala.
 Quem uictum compulit ad arcem Hierosolymorum confu-
 gere. Cui descendenti ab arce ad templum, occurrentes aliqui
 sacerdotum & seniorum salutabant eum: & immolationes
 ostendebant, quas pro rege deo se offerre dicebant. At ille
 interminatus est eis templum deponere, nisi redeunti sibi tra-
 derent Iudam. Et hæc quidem interminatus, exijt ab Hiero-
 solymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius maerorem,
 in lachrymas proruperunt, & deo supplicabant, eos ab in-
 terminatis periculis liberaret. Cumq; Nicanor ab Hieroso-
 lymis egressus, in aliquo uico, qui Bethoron dicitur, perue-
 nisset, ibi castra constituit: ubi & alia præsidia de Syria de-
 sinata suscepit. Iudas autem in Adasis altero uico, stadijs di-
 stante triginta à Bethoro castrametatus est, mille tantum so-
 cios habens: hortatusq; ne pertimescerent multitudinem ad-
 uersariorum, sed qui sint, & de quibus præmijs pericula pa-
 terentur, cogitantes, unanimiter hostes inuaderent, procedit
 in pugnam: & committens fortissimum prælium cum Ni-
 canore, aduersarios ualde contriuit. Deinde ipse Nicanor
 dum atrociter decertaret, occisus est. Quo cadente, ducem
 perdens exercitus terga conuertit ad fugam. Quos perse-
 quens Iudas interficiebat, & sono tubarum in circuitu po-
 sitis significat, quod hostes prælio superati discederent. Qui
 audientes, armati exibant, & fugientibus occurrentes occi-
 debant eos. Ex quo prælio nullus euasit, dum nouem milium
 numerus extitisset. Que uictoria contigit: quartadecima die

mensis, qui dicitur apud Iudeos Adar, apud Macedones Distrus. Hanc celebrant per omnem annū, festum colentes diem. Et ex illo quidem tempore breui spatio gens Iudeorū ab illis calamitatibus requieuit: sed postea ad certamina rursus et pericula redierunt. Principem autē sacerdotum Ioachim uolentem deponere murum sanctuarij ueterem, et constructum ab antiquis prophetis, plaga quādam dei repentina percussit, ex qua mutus in terrā cecidit, et tortus per multos dies detestabiliter expirauit, principatū sacerdotij tenens annis quatuor. Quo defuncto, sacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas auxilia Romanorū implorat. CAP. XVII.

1. Mach. 8.

Qui audiens uirtutem Romanorum, quod expugnassent Gallias, et Hispaniam, et Carthaginē Africā, necnon et Græciam subegissent, et regem Perseum, et Philippum, et magnum Antiochum, deliberauit cum eis amicitias copulare, mittēs Romam amicos suos, Eupolemium filiū Ioannis, et Iasonem Eleazari: rogabatq; per eos, Romanos auxiliares sibi et amicos esse, et Demetrio scribere, quatenus non confingeret cum Iudeis. Cumq; uenissent Romā legati Iudæ, senatus eos libenter excepit, et ea quæ petierunt, celeriter annuit. Faciensq; ob hoc senatusconsultum, exēplum quidem ad Iudeam transmīsit, ipsum autem tabulis æreis scriptum in Capitolio collocauit. Erat autem huiusmodi senatusconsultum, de auxilijs et de fide circa gentem Iudeorum: Neminem subiectorum Romanis, bellare contra gentem permitimus Iudeorum, nec alicui bellanti præbendum censemus triticum, aut naues, aut pecunias: et si quis contra Iudeos putauerit esse bellandum, sciat eis nos auxilia præstatorios: et rursus si Romanorum quilibet inuasert terram, Iudeos eis modis omnibus obstaturos. Et si quid de hoc pacto gens Iudeorum uoluerit uel addere uel auferre, communi sententia populi

populi Romani faciendum esse conuenit. Scriptum est autem hoc senatusconsultū per Eupolemium Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub principe sacerdotum Iuda, duce Simone fratre ipsius. Hæc quidem prima inter Romanos, & Iudeos amicitia cognoscitur contigisse.

De pugna Iudæ cum Bacchide, in qua & occubuit.

C A P V T X V I I I.

Demetrius autem nuntiata sibi morte Nicanoris, & per 1. Mach. 9. ditione militiæ, rursus ad Iudeam Bacchidem cum exercitu destinauit. Qui ab Antiochia egressus, peruenit ad Iudeam, & in Arbellis ciuitate Galileæ castra cōstituit, & eos qui in speluncis habitabant, cum multi ad eas confugissent, captos suis partibus aggregauit: exindeq; mouens, ad Hierosolymam properabat. Qui audiens Iudam in aliqua uilla, nomine Birziton, castra locantem, contra eum alacriter festinabat cum peditum uiginti milibus, & equitū duobus milibus. Iudæ uerò fuerunt omnes duo milia. Quī multitudinem Bacchidis timentes, tentoria relinquentes, fugerunt omnes præter octingentos. Iudas uerò proprijs militibus destitutus, & hostibus imminetibus nec tempus habens congregādi exercitum, non dubitabat cum octingentis pugnam contra Bacchidem committere: hortatusq; suos, ut hostes inuaderent, & pugnam uiriliter sustinerent: cum illi dixissent, se non esse ad tantam magnitudinem exercitus idoneos, & suaderent nunc quidem discedere, & à periculis liberari: postea uerò inimicis, collectis uiribus, obuiare: Non hoc, inquit, uideat solis aspectus, ut terga mea hostibus nudem: sed licet omnimodo immineat perire pugnantem: fortiter stabo, omnia uiriliter perferens futura pericula. Bacchides uerò producens de castris exercitum, ad prælium parabatur: & equites in utroque cornu disponens, leuiiores autem & arcarios ante omnem aciem, ipse in dextro

cornu cōstitit. Qui cū sic aciem ordinasset, iussit tubicinem
 signum dare. Hoc idem faciens & Iudas, committit cum ho-
 stibus pugnam, & constanter ambobus certantibus, prælium
 usq; ad occasum solis extensum est. Videns autem Bacchidem
 Iudas cum electis suis in dextro cornu ordinatum, cōgregans
 animosiores uiros, inuadit illam partem exercitus, & confli-
 gens ibi ordinem eorum dirupit, & medios ad fugam cōuer-
 tit, sequutus eos usq; Gazara. Videntes ergo fugam dextre
 partis, qui in sinistro cornu erant, circumuenerunt, & Iudam
 sequentes in medio eum obsederunt. Qui fugere minime ua-
 lens, circumseptus ab hostibus, stans pugnabat cum suis: mul-
 tosq; interficiens aduersariorum, percussus interiit. Iuda uerò
 interfecto, socij eius tali duce priuati terga uerterunt. Cuius
 corpus ab hostibus sub pacto Simon, & Ionathas fratres eius
 redimentes, perduxerunt ad Modin oppidum, ubi & pater
 eorum sepultus erat, lugente cum per multos dies populo He-
 braeorum, & honorante secundum communem & legitimam
 consuetudinem. Finis quidem talis Iudam inuenit, uirum for-
 tem, & magnum, & bellicosum, & mandatorum patris
 sui memorem, & omnia pro libertate ciuium & fa-
 cere, & pati paratum. Tali ergo uirtute ple-
 nus, magnam sibi gloriam & monume-
 ta seruauit, liberans gentem à Ma-
 cedonum seruitute. Qui cū
 principatum sacerdotij
 tribus annis habuis-
 set, hoc ordine
 defunctus
 est.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA

tis Iudicæ liber decimustertius.

Debellis Ionathæ, & Bacchidis post occisum Ioans
nem.

CAP. L.

VIBVS modis gens Iudeorum, Mace= 1. Mach. 9.

donibus in seruitute eam tenentibus, liberta=
tem recepit, & per quot & quanta certami=
na dux eorum Iudas transiens defunctus est,
pro ipsis bellas, in uolumine anteriore mon=
strauimus. Post interitum uero Iudæ iterum quicunque erant

impij, & transgressores patriæ legis, uenerunt cōtra Iudeos,
& undiq; eos pessimè uastabant. Adiuuabat etiam horum ma
litiam & fames, quæ tunc prouinciam omnem occupauit, ut
multi propter inopiam necessariorum non tolerantes ambas
calamitates, famis & inimicorum, transfugerent ad Macedo
nes. Bacchides autem Iudeis, qui patriæ reliquerant solennia,
& communem uitam elegerant, congregatis eis custodiam
prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos Iudæ Bacchidi pro=
debant, quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo Iu
dæis calamitatibus oppressis, reliqui ex amicis Iudæ uidentes
gentem miserabiliter pereuntem, adeuntes fratrem eius Iona
than, rogabant eum, ut imitaretur fratrem suum, & illius er
ga suam gentem prouidentiam adhiberet, hortabantur, & ne
despiceret populum sine defensore pereuntem. Ionatha uero
promittente paratum se esse mori pro cunctis, & credentes
eum suo fratri parem existere, ducem Iudeorū ordinauerunt.
Quod Bacchides audiens, & timens, ne regi uel Macedoni
bus pericula concitaret Ionathas, sicut olim Iudas, dolo eum
interficere statuit. Cuius uoluntas non latuit Ionathan, neq;
fratrem

fratrem eius Simonem. Qui colligentes socios omnes ad desertum confugerunt: et uenientes super aquam, quæ dicitur lacus Asphar, ibidem commorabantur. Bacchides autem sentiens eos discessisse, et in illo loco conuersari, contra eos cum omni sua uirtute progressus est, et trans Iordanem castra ponens, resuebat exercitum. Ionathas cognoscens Bacchidem contra se uenisse, mittit fratrem suum Ioannem, qui Gaddis dicebatur, ad Nabatheos Arabas, ut apud ipsos deponerent supellectilem, usquequo pugnarent contra Bacchidem: erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad Nabatheos, insidijs collocatis in Medaba ciuitate, filij Amarei capiunt unum cum suis: et rapientes omnia, quæ portabāt, occidunt Ioannem, et omnes socios eius. Vindictam uerò, quam per hoc receperunt à fratribus eius, postea demonstrabo. Bacchides autem cognoscens Ionathan in nemoribus Iordanis castra posuisse, obseruans sabbatorum diem, contra eum uenit, tanquā non in ea pugnaturum propter legem. Ille uerò socios hortatus, et animæ eos pati pericula, dicens, in medio comprehensos fluyij et hostium, et uiam qua fugerent non habentes, dum hostes ante faciem, fluuius à tergo prohiberent: orans autem ad deum, ut uictoriam sibi præstaret, committit pugnam cum hostibus. Quorum multos occidens, cum uideret temerarium se Bacchidem appetentem, dextramque ad feriendum extendentem, præuidens plagamque deuotans, cum socijs in fluuium exiliuit, et pernatans trans Iordanem, periculum mortis euasit. Nam Bacchides fluuii relicto, ad Hierosolymorum arcem discessit, usque ad duo milia suorum amittens. Qui etiam multas Iudæe ciuitates capiēs, muniuit Hiericho, et Amathuntem, et Bethoron, et Bethullam, et Thannam, et Pharathonem, et Oconam, et Gazara: et turres in unaquaque ciuitate constituens, et muros circumdans eis ualidos, et magnitudine præcellentes, custod

custodiam in eis statuit, ut exinde Iudeos affligeret. Arcem uerò Hierosolymorum cautius munivit, & tollens filios nobilium Iudeorum, obsides in arce conclusit. Eodem tempore ueniens quidam ad Ionathan, & fratrem eius Simonem, nuntiavit filios Amarei celebrare nuptias, & nouam nuptam nobilem duci à Medaba ciuitate, & Arabas cum pompa magnificentissima: Ionathas tunc & Simon tempus putantes prosperum sibi ad fratris Ioannis apparuisse uindictam, cum multa potentia sociorum egrediuntur ad Medaba, & inimicos inter montes insidijs collocatis prestolabantur. Vt autè uirginem uiderūt & sponsum, & multitudinem amicorum cum eis sicut in nuptijs, exilientes ab insidijs omnes occiderunt, & ornatum cum omni praeda tollentes reuersi sunt, pœnam pro fratre Ioanne à filijs Amarei talem exigentes. Nam ipsi cum sequētibz amicis, & uxoribus uel filijs, numero quadringenti perempti sunt. Simon itaq; & Ionathas ad oram Iordanis reuersi, ibidem permanebant. Bacchides autem omnem Iudæam muniens, ad regem reuersus est. Iudæi uerò duobus annis à bellorum tumultu requieuerūt. Tunc transfuga uel impij, uidentes Ionathan cum suis multam licentiam habere libertatis, direxerunt ad regem Demetrium, petētes mitti Bacchidem, ut Ionathan debellaret: quòd facilius euenire pollebantur, si una nocte inopinabiliter cum inuaderet. À rege ergo Bacchides destinatus, perueniens ad Iudæam omnibus scripsit amicis, & Iudæis auxiliari sibi, quatenus Ionathan comprehenderent. Festinantibus autem eis, & non ualentibus Ionathan tenere, quia nimis se cautè tractabat, Bacchides ira commotus, transfugarum primos quinquaginta, qui sibi & regi mentiti sunt, occidit. Ionathas uerò cum fratre uel socijs ad Bethalagam uillam timēs Bacchidem abscessit: edificansq; turres, & muro circundans, habebat eam ualde munitam.

Quod

In presenti tempore Ionathas contra hostes fortis existit, & odium habet proprium in Demetrium, à quo multa mala perpeffus est: igitur si uidetur, amicum eum facere cōtra Demetrium nunc debemus: non aliàs utilius est rogare eum ad auxilium conferendum. Cumq; ei & amicis placuisset, transmisit ad Ionathan, scribens talem epistolam: Rex Alexander Ionathæ fratri salutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iam dudum audiuius. Et ideo transmisimus ad te pro auxilijs, & ordinamus te hodie principem sacerdotum Iudeorum, & amicum nostrum uocari præcipimus. Idcirco etiam destinaui tibi pro munere purpuream stolam, & auream coronam, & peto honoratum te à nobis similem erga nos fieri. Suscipiens epistolam Ionathas, induitur quidem sacerdotali stola, celebratione tabernaculorum instante, post quartum annum mortis Iudæ fratris sui. Nam neque per ipsum tempus princeps sacerdotum aliquis cōstitutus est. Collegit uerò & multum exercitum, & armatorum copiam quam ipse construxerat. Quod factum, ut peruenit ad Demetrium, nimis eum multumq; contristauit, suamq; coepit accusare tarditatem, quod non ante Alexandrum esset ipse demeritus Ionathan. Veruntamen nec sic distulit scribere ad Ionathan, & ad populum eius. Cuius exemplar taliter existerat: Rex Demetrius Ionathæ, gentiq; Iudeorum salutem. Quoniam nostram seruastis amicitiam, tentantibusque uos inimicis non consensistis: hanc quidem uestram laudo fidem, & in his uos permanere quæsumus: recipientes à nobis uicem uel gratiam, per quam mereamini uestigalium uestrorum relevationem. Et quicquid prædecessoribus meis regibus uel mihi hætenus præbebatis, omnia noueritis nostra uobis largitate concessa. Super hæc etiam pretium salis uobis, & coronarum, quas nobis offerebatis, uel quod pro tertia parte frugum,

Alexandri epi-
stola.

Regis epistola
Demetri.

frugum, & medietate fructus lignorum, quod parti meae com-
petebat, uobis ab hodierno die remitto. Sed & censum singu-
lorum habitantium in Iudaea, quod nostro aerario proficiebat:
Necnon & trium finitimarum uobis provinciarum, Samariae, &
Galilaeae, & trans Iordanem, uniuersa concedo, à nunc per o-
mnia tempora. Ciuitatemq; Hierosolymorum sacram & inuiolabilem priuilegia sua possidere, liberamq; cum suis cõfinibus à decima parte uestigalium esse præcipio. Arcem autem com-
mitto sacerdoti uestro Ionathae, ut quos ipse probauerit fide-
les amicos, custodes in eam deputet nobis seruandam. Capti-
uosq; Iudeorum & seruientes apud nos, liberos eos esse con-
cedo. Nec post hanc sanctionem Iudeorum iumenta uolentibus
angeriari subiaceant. Sabbatum autem uel omnes dies festos &
tres ante eos dies, sine uestigalibus esse denuncio. Eodẽ modo
Iudeos nostram terram habitantes, liberos ac sine lesione di-
mitto. Licentiamq; mihi militare uolentibus usq; ad triginta mi-
lia prestamus, eadẽ quibus & meus utitur exercitus, ubicunq;
ierint accepturis. Ordinabo uerò quosdam eorum in castris,
quosdam mei custodes corporis & duces in aula mea consti-
tuam. Præcipio uerò meis, uestris uti legibus, easq; custodire,
& tribus propositis in Iudaea legibus obedire. Principemq;
sacerdotum diligentiam habere uolo, ne quis Iudeorum aliud
templum præter Hierosolymitanum solum ueneretur. Præbeo
etiam ad sumptus immolationum per singulos annos, centum-
quingenta milia drachmas: quæq; superfuerint pecuniae,
uestras esse uolo. Decem milia autem drachmas, quas reges à tem-
plo accipiunt, uobis cedo: quia sacerdotibus templo ministran-
tibus competunt. Quicunq; autem ad templum Hierosolymo-
rum uel intra fines eius confugerint, debitores regalium pecu-
niarum, siue qualibet causa faciente, licentiã eis indemnitis
cõcedo, saluosq; eorum esse possessiones. Renouari uerò tem-
plum

plum impendijs ex meo factis, murosq; ciuitatis spondeo fabricari, turresq; altis construere. Et quicquid ad munimen uestrum necesse fuerit, meis stipendijs restaurare polliceor. Tantum ut quas coepistis amicitias nobiscum et foedus, sine simulatione seruetis. Hac quidem promittens et blandiens Demetrius Iudeis, scripsit. Rex uero Alexander magnū colligens cōductum exercitum, et milites qui de Syria transierunt ad eum, contra Demetrium duxit: pugnaq; commissa, cornu sinistro Demetrii aduersarij sunt fugati, et persecutione diutina multi eorū occisi sunt, castraq; direpta: dextrum autē cornu, in quo Demetrius preliabatur, deuictum est. et alij quidē omnes recesserūt. Demetrius autē fortiter pugnans, non paucos hostiū prostrauit. Cumq; fugans alios equus eius cœni barathro inhaesisset, minime fugere ualens, occiditur. Nam uidentes hostes quid ei cōtigisset, reuersi circundederunt eum: et omnibus in eum iacula destinantibus, cum ille pedestris fortiter resisteret, postea multis perfoſsus uulneribus, nec ualens sustentare, collapsus est. Demetrii quidem talis extitit finis, qui regnum per undecim annos rexit, sicut et alibi demonstrauius.

De tēplo dei ab Onia in Aegypto edificato. CAP. III.

ONIA uero principis sacerdotum filius, eodem nomine quo pater nuncupatus, quem Alexandriam fugisse ad Ptolemæum regem cognomine Philometorem diximus, uidens Iudeam à regibus Macedonum mala pati, uolensq; memoriā et gloriam eternam sui relinquere, ad Ptolemæum regem et reginam Cleopatram transiuit, petens licentiam, quatenus templum edificaret in Aegypto simile Hierosolymorum, leuitasq; uel sacerdotes de genere suo constitueret, quod desiderabat, confidens in prophetia Esaie, qui ante sexcētos annos prædixerat, quod oporteret in Aegypto templum edificari maximo deo per uirum Iudeum. Idcirco elatus Onias, Ptole-

meo uel Cleopatra huiusmodi destinauit epistolam: Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera, et cum dei auxilio perueniens ad humilem Syriam, et Phoenicem, et in Leonum ciuitatem Heliopolim, perque alia loca multa ueniens, praeter constitutiones Iudeos templa construxisse reperi, quapropter et perfidos extitisse, quod etiam Aegyptijs accidit, propter templorum multitudinem uariamque religionem. Opportunum autem inueni locum, qui dicitur agrestis Bibaste castrum plenum uaria materia, uel sacris animalibus: et peto concedendum mihi cum dominio segregatum, quatenus purgare templum ibi dirutum, et edificare maximo deo possim, mensura eadem et simili qua Hierosolymorum, pro te tuaque coniuge uel filiis: quatenus habeant Aegyptum habitantes Iudaei, quod conuenientes secundum concordiam quam adinuicem habent, possint tuis utilitatibus ministrare. Nam et Esaias propheta praedixerat esse in Aegypto domino deo sacrarium: multaque talia de ipso predicauit. Haec quidem Onias regi Ptolemæo scripta transmisit. Considerent tamen aliqui pietatem eius, et Cleopatrae suae sororis et coniugis, ex epistola quam scripserunt. Nam peccatum et legis transgressionem super caput Oniae posuerunt, rescribentes haec: Rex Ptolemæus et regina Cleopatra Onie salutem. Legimus tuam petitionem, in qua suggestas, permitti tibi in Leonum ciuitate templum Heliopolitanum dirutum purgare, quod appellatur agrestis Bibaste. Quapropter miramur, si deo gratum sit templum, quod edificaturus sis in tam luxurioso loco, plenumque sacris animalibus. Sed quoniam dixisti prophetam Esaiam iamdudum hoc praedixisse, concedimus tibi, si contra legem uestram non est, ut nihil nos in deum peccasse uideamur. Accipiens igitur locum Onias, edificauit templum, aramque deo similem Hierosolymorum, minus tamen et pauperrimum. Mensuram uero eius et uasa mi-

Epistola. om

Ptolemej epist

*Libro septimus
iudei antiqui*

nunc uisum est mihi nunc describere. Nam in septimo libro Iudaica antiquitatis inserta sunt. Inuenit enim et Onias quosdam sui similes Iudeos, sacerdotes et Leuitas, ibi religionem colentes. Sed de hoc templo late narrauimus. In Alexandria uero Iudeos et Samaritanos, qui templum temporibus Alexandri Macedonis super Garizim montem construxerunt, contigit contra se seditionem excitare, et propter templa coram ipso Ptolemaeo certare: Iudeis quidem dicentibus, secundum legem Mosi templum se in Hierosolymis construxisse: Samaritanis autem in Garizim: et supplicauerunt ut cum amicis rex consideraret, audiens de his altercationem, uictosque morte mularet. cumque pro Samaritis Sabbaeus et Theodosius intimasent, pro Iudeis uero et Hierosolymitis Andronicus Messalaeus, iurauerunt per deum coram rege secundum leges dicta sua probare: petiueruntque Ptolemaeum, quatenus iurisiurandi transgressorem perimerent. Rex uero multos secum amicos in concilium congregans, sedit partes audire. Tunc Iudei Alexandriae constituti, nimis timebant de uiris qui pro templi Hierosolymitani parte disserebant: nam atrociter ferebant, si hoc tam antiquum et nobile per uniuersum mundum templum solueretur. Cumque Sabbaeus et Theodosius concessissent, ut primus Andronicus uerba faceret, idem Andronicus approbationem facere suam coepit ex lege, uel praedecessoribus principum sacerdotum, quis ex quo genere honorem sacerdotij de patre suscepisset, et quomodo omnes Asiae reges templum uarijs oblationibus et clarissimis donis honorauerunt: de Garizi uero templo neminem sermonem fecisse. Quae dicens Andronicus, et his multa similia, regem flexit sententiam pronunciare decernentem, templum Hierosolymitarum secundum leges Mosi fabricatum fuisse: Sabbaeum autem et Theodosium interficiendos. Haec sunt quae contigerunt Iudeis in Alexandria

tria temporibus Ptolemæi Philometoris.

De amicitia Alexandri cum Ionathâ inîta, & nuptijs
Cleopatæ.

C A P V T V.

ITaq; Demetrio in pugna perempto, sicut superius indica- 1. Mach. 10.
uimus, Alexâder accipiens regnû Syriæ, scripsit Ptolemæo,
ut acciperet matrimonio suo filiam eius Cleopatram: iustumq;
hoc dicebat esse: cum patèrnum obtinuisset principatum, &
per dei prouidentiam in eo perductus fuisset post perditionem
Demetrii. Sed etiam per alia multa dignum se eius familiarita-
te, uel cognatione dicebat. Ptolemæus uerò libenter sponsalia
accipiens, rescripsit dicens, gauisum se esse quòd patèrnum su-
scepiisset principatum, daturumq; ei suam filiam promisit, &
occurrere iussit eum ad Ptolemaidem, quatenus ei filiam suam
iure traderet nuptiali. Tunc ipse puellam ad Ptolemaidem ab
Aegypto producendam, ibiq; cõiungendam esse cõstituit. Pto-
lemæus quidem hæc scribens, propere ad Ptolemaidem perue-
nit, filiam Cleopatram secum adducens: ubi secundum consti-
tutum, Alexandrum reperit, filiamq; suam ei coniunxit, dotem
argento uel auro secundû regiam qualitatem cõplens. Cumq;
nuptie celebrarentur, scribens Alexander Ionathæ principi
sacerdotum, iussit eum ad Ptolemaidem festinare. Qui perue-
niens ad reges, munificenter eis offerens dona, dato apud eos
honore potiebatur. Tunc Alexander compulit eum propria
ueste exutum purpura indui, simulq; super tribunal secum se-
dere: iussitq; duces cum eo procedere, perq; mediam ciuitatem
clamare, nemini contra eum quicquam dicere, uel causas licere
contextere. Quòd cum duces fecissent, regis erga Ionathan ui-
dentes honorè hi qui parati fuerant eum accusare, simul cum
inimicis eius profugerunt, ueriti ne quid pessimum pateretur.
Tanto uerò studio rex Alexander Ionathan dilexit, ut pri-
mum eum suorum describeret amicorum.

h h 3

De bello

De bello Ionathæ cum Ioppensibus & uictoria rebus
quarum urbium.

CAPVT VI.

1. Mach. II.

CEntesimo uero & sexagesimo quinto anno Demetrius
Demetrii filius, cum multis conductis quos ei Lathenes
Cretensis prestiterat, à Creta ad Ciliciam nauigauit. Quod
Alexàder audiens, in pauore turbâq; constitutus, continuo de
Phœnicia ad Antiochiam festinauit: ut prius quàm huc perue-
niret Demetrius, eam tutè disponderet. Reliquit uero humilis
Syriæ ducē Apollonium, cognomine Titū, qui cum multo ex-
ercitu profectus ad Iamniam, Ionathæ principi sacerdotum
mandauit, dicens: Iniustum esse eum solum cum licentia uel po-
testate uiuere, non obedientem regi: sibiq; dicebat hoc magnū
obprobrium ab omnibus inferri, quod eum nō regi subigeret:
Non ergo te, inquit, in montibus abscondas, arbitratus fortitus
dinem te habere, sed si confidis tuæ uertuti descende, quatenus
per campum nostri milites confligant, & fortissimi belli euen-
tus demonstret uictoriam. Scito tamē optimos ab unaquaq; ci-
uitate mihi cōmitones iunctos, qui semper tuos proanos eui-
cerunt. Contra nos autem in tali terra certandum est, ubi non
lapidibus, sed armis decet fortissime præliari, ne sit tibi locus
quò ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas, decem
milia militum eligens, ab Hierosolymis egreditur cum fratre
Simone: perueniensq; ad Ioppen, castra foras ciuitatem dispo-
suit. Nam Ioppenses portas concluderant, intus habentes cu-
stodias ab Apollonio constitutas. Cumq; Ionathas obsidere eos
parasset, timentes ne suam ciuitatē deuastaret, portas aperiunt.
Apollonius uero captam audiens Ioppen à Ionathâ, tria milia
equitum sumens, & octo milia peditum, ad Azotum perue-
nit, & exinde tacite paulatimq; uiam sibi perfecit. Cum ergo
uenisset in Ioppen, tanquam recedēs Ionathan trahit ad cam-
pum, confidens in equitibus, & spem in eis habens sue uictori-
æ.

riæ. Cumq; processisset Ionathas, persequeretur usq; ad Azotum Apollonium: qui cum ad campum uidisset hostem uenisse, conuersus pugnam cum eo cõmisit. Mille nanq; equites Apollonius ad insidias in aliquo torrente disposuerat, qui à retrò inimicis insisterent. Quod sentiens Ionathas, non est turbatus: sed ordinans in quadro exercitum, ut per ambas partes inimicos exciperent, hortatus est, ut fortiter antè uel retrò pugnantibus ubiq; resisterent. Praelio uerò usq; ad uesperam procedente, dans fratri Simoni partem exercitus, iussit eum aduersariorũ acie inuadere, suisq; præcepit, testudine facta sagittas equitum excipere. Qui cum præcepta fecissent, nihil ledebantur, quamuis hostes super eos frequentia tela uibrarent, usquequo suas euacuassent pharetras. Nam sagittæ corpora clypeis septa, minime contingebant, cum cõstipatione testudinis tela uenientia refugarentur. Cum uerò à primo mane usq; ad uesperum iaculantes aduersarij defecissent, intelligens Simon lassos eos, inuadit aciem: fortiterq; cum suis militibus dimicans, fugat inimicos. Videntes autem pedites equites ad fugam conuersos, et spe eorum decepti, sine decore et turpiter abscesserunt, et per omnem campum dispersi fugerunt. Quos secutus Ionathas usque ad Azotum multos occidit eorum. Qui de sua salute desperantes, ad templũ Dagonis confugerunt, quod erat in Azoto. Capiens autem incursione sua ciuitatem Ionathas incendit eam, et omnes circa eam uicos, neque pepercit templo Dagonis, sed etiam id flammis consumpsit, et eos qui eò confugerant interfecit. Multitudo uerò quæ in illo concidit prelio unà cum illis qui in templum confugerant, octo milia fuerunt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum, ab Azoto discessit, et Ascalonem uenit: et foras ciuitatem castra constituenti, territi Ascalonitæ, in occursum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem, reuersus est ad Hiero-

solyman multam prædam ferens, quam uidebatur à uictis hostibus abstulisse. Alexandr autem deuictum audiens ducem suum Apollonium, simulauit gaudium, quod præter eius sententiam cum Ionatha conflixisset, qui eius amicus erat: mittitque testimonium Ionathæ, præbens et præmiū, et honorem, et torquem auream, sicut solet affinis regis dari: eique comisit Aecaronis prouinciæ magistratum.

De gestu Ptolemæi cum Alexandro, Demetrio & Ionatha

CAPVT VII.

Eodem tempore rex Ptolemæus Philometor dictus, naualem ducens exercitum et pedites, ad Syriam ueniebat, Alexandro suo genero solatia præbiturus. Quem omnes ciuitates studiose Alexandro præcipiente suscipiebant, et deducebant usque ad Azotum: ubi omnes proclamabant, accusantes Ionathan, quod templū incendisset et destruxisset, prouinciæque deuastasset, multosque eorum interemisset. Quæ Ptolemæus audiens tacuit. Ionathas autē in Ioppen occurrit Ptolemæo, dona clarissima uel honorem ab eo percipiens: et perducens eum usque ad fluuium qui Eleutheros appellatur, ad Hierosolyman remeauit. Perueniens autem Ptolemaidem, præter omnē spem paulominus habuit interfici Ptolemæus insidijs Alexandri, quas ei per Ammonium amicum parauerat. Manifestis autem factis insidijs, Ptolemæus Alexandro scribit, ad poenam Ammonium petens, et dicens insidias se ab eo passum, et uindictam sumere iustum esse. Alexandro uerò non cōcedente, Ptolemæus intellexit illum causam insidiarum extitisse: quapropter ei factus est odiosus. Antiochenis autem etiam prius erat odibilis Alexander propter Ammonium: multa nanque per eum passi fuerant: et poenam quidem ab Ammonio pro delictis eius exegerunt, occidentes eum, qui tanquam mulier se properabat abscondere, habitu circumdatus foemineo, sicut alibi dictum

dictum est. Ptolemæus itaq; accusans eum ut proditorem nuptiarum filie suæ, trāsgressoremq; auxiliij, quod ei contra Demetrium deduxisset, soluit affinitatem. Nam & auferens filiam suam, ad Demetrium legationem direxit, amicitiam cum eo componens, filiamq; daturum se illi uxorem, & restituere paterno eum principatui cōpromittens. Demetrius uerò gaudens suscepit legationem & nuptias. Tum nimius iam Ptolemæo labor restabat, flectere Antiochenos, ut Demetrium susciperent: nam inimici eius fuerunt, eò quod à patre eius Demetrio multa mala perpeßi fuissent: & Alexandro tamen Antiocheni propter Ammonii irascebantur, ut prædiximus. Qui pulsus ab Antiochia, in Ciliciam usque peruenit. Ptolemæus ergo ad Antiochenos ueniens, rex ab illis & à militibus ordinatur, coactusq; duo sibi diademata superposuit, unum Asiæ, alterum Aegypti. Benignus autem, & iustus existens, nec concupiscens aliena, sed & futura præuidens, recusare regnum decreuit, ne Romanos offenderet: ideoq; Antiochenos in concionem congregans, flectit eos ut Demetrium susciperent, dicens eum nequaquam pro patre dolorem seruaturum, si bene mereretur ab eis: doctorem autem in bonis & ducem illis se esse, nec se fallacibus negotijs immiscere: sibi autem dicebat Aegypti regnum sufficere. quæ differens, flectit Antiochenos Demetrium suscipere. Alexandro uerò cum magna militia uel apparatu ad Syriam à Cilicia profecto, terramq; Antiochenorum prædante, Ptolemæus cum genere contra eum duxit exercitum (nam iam filiam suam matrimoniali iure Demetrio contradiderat) & uincens Alexandrum, ad Arabiam fugauit eum. Contigit autem in prælio, ut equus Ptolemæi, uocem elephantis audiens, Ptolemæum iactaret. Quod cum uidissent hostes, impetum super eum fecerunt: multisq; uulneribus caput rursus perforantes, ad periculum mortis eum adduxerunt. Scd

custodes corporis eius rapientes eum liberauerunt, & ita per quatuor dies defectus iacuit, ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uerò caput Arabum potentissimus Zabilus abscidens, Ptolemæo transmisit. Qui die quinto releuatus à uulnerum dolore, suauem sibi rem summumq; spectaculū Alexandri mortem simul & caput uidit, quātamen paulò post uitam finiuit, pro Alexandri morte gaudio summo completus. Regnauit uerò Asiæ Alexander, qui dictus est Balais, annis quinq; sicut in alijs demonstratum est. Suscipiens uerò principatum Demetrius, qui Nicanor appellabatur, fraudibus corrumpere cœpit Ptolemæi militiam, oblitus & quod socer eum & auxiliator fuisset, & affinis per connubium Cleopatre. Quapropter milites Ptolemæi ad Alexandriam confugerunt: elephantes autem Demetrius comprehendit. Ionathas autem princeps sacerdotum, ex omni Iudæa milites sibi congregans, arcem Hierosolymorum obsidebat: ubi custodia Macedonum, & transgressorum multitudo locata uidebatur. Et hi quidem contemnebant Ionathan facientem machinamenta, confidentes loci munitionibus. Noctu uerò quidā maleuoli Iudei exeuntes, uenerunt ad Demetrium, ei arcis obsidionem nunciantes. Qui nuncio incitatus, exercitum contra Ionathan ab Antiiochia eduxit. Cumq; ad Ptolemaidē peruenisset, scripsit Ionathæ, precipiēs ad Ptolemaidam eum citius occurrere. Ionathas autem obsidionem quidem minime soluere decreuit: seniores uerò populi & sacerdotes congregans, & aurum, & argentum, & uestem, cum multitudine dona portans, ad Demetrium usque peruenit. Quæ cum obtulisset, iram eius molliuit: & honoratus firmum ab eo principatum sacerdotij suscepit, quem à regibus ante ipsum donatum possidebat: accusantibusq; eum Iudeis transfugis, Demetrius eis non credidit: sed & petenti quatenus pro omni Iudæa, uel tribus prouincijs,
Samaria,

Samaria, uel Ioppe, uel Galilea, trecenta tantum daret talenta, pro omnibus his epistolam ei præstitit, quæ uerba huiusmodi continebat: Rex Demetrius Ionathæ fratri, gentiq; Iudeorū salutem. Exemplum epistolæ, quam Lastheni cognato nostro scripsimus, transmisimus uobis, ut eam noueritis. Rex Demetrius Lastheni fratri salutē. Iudeorum genti nobis amice, nostraq; iura seruati, pro fide decreui dona præbere, & tres possessiones, Afferema, Belselida, uel Ramathe: quæ additæ sunt Iudeis de Samaria, & his attinentia: nunc quātacunq; ab imolantibus Hierosolymorum reges accipiebant ante me, uel quæcunq; de fructu terre, uel plantis, omniaq; alia quæ nostro competunt iuri, uel paludes salis, uel coronas, quæ nobis offerebantur, eis concedo: ut nihil extorqueatur ab his à modo in posterum. Cura igitur ut huius epistolæ fiat exemplar, & detur Ionathæ, quatenus in nobili loco templi reponatur. Hæc quidem scripta fuerant. Videns uerò Demetrius pacem, nullumq; superesse periculum, nec belli timorem, soluit exercitiū stipendiāq; eorum imminuit: & solis illis sumptus præbebat, qui cum eo à Creta uel ab alijs insulis uenerant. Vnde odium uel inimiciæ militum contra eum conflata sunt, quibus ipse quidem nihil præbebat: reges uerò ante ipsum eis annonas etiam in pace subministrabant, ut eos in certaminibus, si opor-teret, pro se fideles & pronos haberent.

De bello Tryphonis circa Antiochiā, deq; uictorijs Ionathæ & de tribus hæresibus Iudæorū. CAP. VIII.

Intelligens itaq; militum odium circa Demetriū Alexandri 1. Mach. 11. quidam dux, Apamenus genere, Diodotus nomine, qui & Tryphon dicebatur: uenit ad Malachum Arabum, qui filium Alexandri Antiochum nutrierat: manifestansq; ei inimicitias exercitus, quas contra Demetrium habebant, dari sibi petebat Antiochum: nam regem eum facere, uel paternū principatū

patum ei restituere se dicebat. Qui primū quidem resistebat, minime credens: pōst multo uerò tempore Tryphone petēte, uincitur Malachus, flexusq; uoluntate sua est ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps autem sacerdotū Ionathas capere uolens arcē Hierosolymorum, et Iudeos trāsfigas uel impios, omnesq; qui per totam prouinciā custodes erant, transmittēs ad Demetrium legatos cum donis, rogabat ut de castellis Iudeæ custodes eijceret. Cui rex, non hæc tantum se præbere, sed etiam his maiora promittebat, post finem belli quod præmanibus habebat: petebat uerò eum et auxilia transmittere, mandans quòd exercitus suus ab eo recessisset. Tunc Ionathas tria milia militum eligēs destinauit. Antiocheni uerò Demetrium propter hæc quæ passi fuerant abhorrentes, et propter patrem eius, qui multa contra eos mala cōmiserat, tempus seruabant quo potuissent eum inuadere: uidentesq; auxilia uenisse Demetrio ab Ionatha, et arbitrati quòd multa cōgregaret auxilia, nisi præuenirent eum, arma ceperunt: et cūstantes illam obsidionis modo, cunctos exitus partiti, regem conabatur opprimere. Ille ergo uidens populum hostiliter se cum armis inuadere, colligens conductos et ab Ionatha transmissos Iudeos cum Antiochenis cōfligit, quorū uim non ferēs uincitur. Videntes autē sic Iudei Antiochenos atrociter expugnantes, super palatij culmen ascenderunt: unde illos uulnerantes, ipsi quidem propter altitudinem minime ladebantur, illos uerò telis prosternebant, quæ de superioribus ad inferiora iactabant, et sic eos de proximis domibus repulerunt. Deinde igne supposito, flamma totam ciuitatem ex lignis constructam, tetorum spissitudine deuorauit. Antiocheni uerò nequaquam ualentes ignem extinguere, ad fugam conuersi sunt: et cum Iudei de tecto ad tectum disilirent, et ita eos persequerentur, admirabilem contigit fieri Antiochenis depulsionem.

Rex autem, ut uidit Antiochenos filios suos & uxores suas uelle saluare, quapropter & pugnam reliquisse, per angustas uias inuadit eos, & confligens cum eis multos interfecit, ita ut cogerentur armis proiectis tradere se Demetrio : qui ueniam eis pro facinoribus concessit, seditionemq; compescuit. Donauit etiam Iudeis partem praeae. Causamq; uictoriae suae factos eos professus, gratias agens Ionathae ad Hierosolymam transmisit, laudans eum pro auxilij destinatis. Post autem male uolens contra eum extitit, promissionesq; fraudauit : bellumq; minatus est, nisi cuncta redderet tributa, quae gens Iudeorum prioribus regibus Syriae persoluebat. Et haec fecisset, nisi Tryphon impetum eius prohibuisset, & apparatus eius contra Ionathan, erga suas uertisset curas. Reuersus enim ad Syriam ex Arabia cum puero Antiocho, imponit ei quamuis adulescenti diadema. Cumq; omnes milites transissent ad eum, Demetrium deserentes, bellum contra Demetrium producit, & confligens cum eo, uictoriam obtinuit, & elephantos cum Antiochenorum ciuitate subiecit. Demetrius ergo uictus ad Ciliciam recessit. Antiochus autem legatos ad Ionathan destinans & literas, amicum eum sibi parauit, & principatum sacerdotij confirmauit : & quatuor prouincias, quae terrae Iudeorum additae fuerant, insuper & aurea uasa uel pocula, & purpuream uestem ei transmisit, hisq; omnibus ei uti permisit, & fibulam auream ei donauit, primumq; amicum suum uocauit. Simonem autem fratrem eius ducem super omnem militiam à regione Tyri usque ad Aegyptum constituit, Ionathan autem de donationibus Antiochi gauisus, mittens ad eum & ad Tryphonem legatos, amicum se eis professus est, & pugnare cum eo contra Demetrium, insinuans pro praemijs laborum non parua mala à Demetrio se esse perpeßum. Concedente igitur Antiocho à Syria uel Phoenice ut congregaret exerci

exercitum, quatenus cum ducibus Demetrii confligeret, statim ad ciuitates exijt. Quæ cum eum splendidissime suscepissent, exercitum dare distulerunt. Veniens autem ad Ascalonam ciuitatem, & munificenter Ascalonitis cum donis sibi occurrentibus, hos ipsos petebat, & unamquaque humilis Syriæ ciuitatem à Demetrio desistentem ad partes Antiochi transire, ac secum bellum producere pro ultione Demetrii, & his quæ quondam in eis peccasset: esse autem dignas occasiones, per quas hæc cogitare deberent. Cumq; flexisset ciuitates auxilium Antiocho mittere, peruenit ad Gazam, sperans se & horum fidem ad Antiochum conuocare. Multum uerò præter quod sperauerat aliter Gazeos inuenit, qui durissima obiectione non eum suscipere, nec Demetrium relinquere decreuerunt. Quo dum Ionathas concitatus esset, ad obsefionem eorum & afflictionem prouinciæ parabatur. Nam partem militiæ circa Gazam disponens, cum reliqua ipse percurrrens, cuncta prædabatur uel incendebat. Quæ cum uidissent Gazæi, nullumq; auxilium à Demetrio sibi uenisse conspicerent, & periculum præsens, adiutorium uerò longe, & incertum esse utrum ueniret: optimum esse decreuerunt, hunc dimittentes illi obedire. Facientes igitur cum Ionatha amicitias, auxilia promiserunt. Homines enim ante malorum peritiam utilitates non intelligunt suas: sed cum in malis fuerint constituti, tunc mente percipiunt, & agunt quæ nihil lesi facere debuerunt. Ionathas uerò consentiens eis de amicitijs, tolensq; obsides ad Hierosolymam transmisit: ipse uerò totam prouinciam percurrit usque ad Damascum, dum Demetrii duces audisset ad Cedeßam cum multa manu uenisse. Cedeßa inter Tyrum & Galileam consistit. Nam hoc desiderabant duces Demetrii, ut de Syria eum ad Galileam traherent, præstantes minime cum pati Galileos sibi subiectos affligi. Cumq;

Ionathas

Ionathas eis occurrisset, Simonem fratrem in Iudæa ducem reliquit. Qui multum exercitum de provincia cōgregans, Bethsura[m] obsidebat, locum Iudææ munitissimum: nam tenebat eam Demetrii custodia, sicut et prius à nobis demonstratum est. Ut uerò aggerem composuisse Simonem uiderunt, et machinamenta constituisse, multaq[ue] usum industria contra Bethsuræ obsidionem, timuerunt custodes, ne capto loco interirent, et mittentes ad Simonem, petebant fidem accipere, ne quid ab eo pessimum paterentur. Qui cum dedisset, illos quidem de ciuitate tulit, suamq[ue] custodiam ibi constituit. Ionathas autē exiens à Galilæa, ab aquis quæ Gennisaron dicuntur, nā ibi sua castra posuerat, ad campum qui dicitur Asor peruenit, nesciēs illuc hostes existere. Demetrii uerò duces cum ante unū diem cognouissent contra se Ionathan uenire, insidias ei per montē collocauerunt, ipsiq[ue] cum electis militibus in campo ei occurrerunt. Quos cum uidisset Ionathas ad pugnam paratos, hortabatur suos. Illi uerò qui à Demetrii ducibus per insidias erant locati, à retrò Iudeos inuadunt. Qui cum timerent ne in medio capti perirent, ad fugam se dederunt. Et ibi quidam omnes reliquerunt Ionathan, pauci uerò cum eo numero quinquaginta remanserunt, et Matathias filius Absalomi, et Iudas Capsei, qui duces erant totius exercitus. Hi audacter et desperate super inimicos irruentes, atrociter eos fugauerunt. Tunc uerò milites Ionathæ, qui discesserant, ut uiderunt hostes ad fugam uersos, congregati persequabantur eos: et hoc fecerunt usque ad Cedessam, ubi castra hostium erant. Victor igitur Ionathas in illa pugna præfuit, duo milia prostruens inimicorum: et ad Hierosolymam reuersus est. Qui cum uidisset omnia sibi dei prouidentia secundum suam accidere uoluntatē, legatos Romam destinauit, renouare cupiens olim cum gente Iudeorum amicitias celebratas. Suis etiam legatis præcepit

præcepit, ut redeuntes ab Italia, per Spartiatis transirent, quos deberent ad memoriam amicitie uel cognationis reducere. Qui cum Romam uenissent, et ingressi ad senatum, mædata principis sacerdotum Ionathæ dixissent, quòd eos mitteret amicitias renouare, quæ prius per senatum de Iudeorum amicitijs fuissent statutæ: senatus dedit eis reportandas epistolas ad omnes Asiæ reges, et magistratus ciuitatum, quatenus per eos illesi ad propria remearent. Reuertentes autem ad Spartiatis uenerunt, et epistolam Ionathæ eis porrexerunt, cuius exemplar huiusmodi fuerat: Ionathas princeps sacerdotum gentis Iudeorum, uel curia et collegium sacerdotum, presidibus et senatui, et populo Lacedæmoniorum salutem. Si saluis uobis publica uel priuata bene procedunt, sic sunt ut uolumus: salui autem sumus et nos. In prioribus autem temporibus, epistola nostro principi sacerdotum Oniæ à uestro rege Ario, et ab omni populo missa est de uestra simul et nostra cognatione, cuius exemplum subiacet epistole, quam quidem libenter suscepimus, et populo et Ario factores facti sumus, non egentes huius rei approbatione, quia per sacras nostras literas hoc esse credidimus. Initia ergo recognitionis non credidimus nos primi facere, ne præripere uideremur uestram gloriam. Multo uerò transacto tempore, ex quo familiaritas communis extitit, in sacris et constitutis diebus decum pro uestra salute uel uictoria sacrificijs deprecamur, et cum multa nos circumstitissent bella per auaritiâ uiciorum, nec uobis nec alijs propinquis molestos nos esse decreuimus. Postquã autem hostes expugnauius, legatos ad Romam nos transmissimus, Numenũ Antiochi, et Antipatrum Iasonis, senatorio apud nos septos honore: quibus dedimus etiam ad uos epistolam, quatenus renouent uobiscum cognationem. Bene igitur facietis, si et uos rescripseritis, et mandaueritis

si quid

si quid forsità indigetis, minime dubitantes, nos erga uestrum affectum impigros existere. Lacedæmonij uerò libenter legatos suscipiunt: et componentes pacta cum eis de amicitijs, dimiserunt. Eodem tempore tres hæreses Iudæorum fuerunt, quæ de rebus humanis diuersa credebant: quarum una Pharisea dicebatur, altera Sadducea, tertia uerò Essenorū. Igitur Pharisei dicebant, fati non omnia, sed aliqua gubernare, altera uerò, quæ accidunt per se consistere. Genus autem Essenorum, omnia sub fato esse cõfirmat: et nihil esse, quod hominibus non illius decreto proueniat. Sadducei fatum quidẽ nihil esse existimant, neq; per id humana concludi, sed omnia nostræ supponunt potestati, bonorumq; nos ipsos autores fatentur, et peiora per nostram eligi dementiam. Sed de his quidem certius in secundo libro historie Iudaicæ demonstrauimus. Demetrii autem duces cum uellent pugnam, in qua uicti sunt restaurare, ampliores priori exercitu uires cõgregantes, contra Ionathan uenerunt. Qui cum audisset hoc, citius eis ad Amathetidem occurrit: neq; enim tardare decreuit, usquequo ingrederentur Iudeam: castraq; disponens non longius ab hostibus quinquaginta stadijs, mittit speculatores, qui castra deberent hostium perscrutari. Cumq; omnia ei nuntiaissent, et aliquos nocte cepissent, qui aduersarios superuenturos indicabant, custodias extra castra disposuit, et exercitum per totam noctem armatum habebat, præcepitq; ut forti animo essent: et si oportet etiam nocte pugnare, ne repentino impetu turbarentur. Demetrii uerò duces cum audissent Ionathan cognouisse suum consilium, perturbati, quod inimici manifestati fuissent, nullo modo ualebant per insidias eos inuadere. Nam ex eo quod se credebant non esse pares Ionathæ militibus, fugam meditati sunt, multaq; facientes incendia discesserunt: ita ut hæc uidentes Iudæi, putarent eos esse mansuros. Ionathas autem cum ad

tres hereses Iudæorum
Pharisea
Sadducea
Essenorum

secundum librum

castra eorum manē uenisset, inuenit ea deserta. Cumq; intellexisset eos fugisse, persequēbatur, quos nullatenus ualuit comprehendere. Nam iam Eleutheron fluuium transierant. Vnde reuersus ad Arabiam Nabathæos expugnabat: multamq; eorum prædam abigens, captiuosq; ducens, peruenit ad Damascum, ubi omnia illa reposuit. Per idem tempus frater eius Simon, omnem peragrans Iudeam, et Palestinā, usq; ad Ascalonam munivit castella. Quæ cum edificijs, et custodijs tutificisset, ad Ioppen peruenit: et occupans eam, magnā introduxit ibi custodiam. Nam audierat Ioppenses uelle ducibus Demetrii tradere ciuitatem. Hæc ergo postquam Ionathas et Simon tractauerūt, ad Hierosolymam sunt reuersi. Cumq; omnem populum ad templum congregassent, suadebāt muros Hierosolymorum refabricandos, et dirutam partē muri templi reconstruendam, alijsq; turribus muniendam, necnon et in media ciuitate alium edificare murum, ut custodibus arcis alimentorū copia negaretur. Insuper etiam castella, quæ sunt in prouincia, facerent tutiora uel fortiora. Cui dum et populus de bene propositis consensisset, ipse quidē mœnia ciuitatis edificabat: Simonem uerò misit prouinciā communire. Demetrius autem transiens ad Mesopotamiā peruenit. Quam cum uellet cum Babylone et superioribus prouincijs obtinere, ut exinde occasiones de toto acciperet imperio, tunc illi Græci uel Macedones habitantes, ut eis propemodum conueniret, legationem ad eum miserunt, promittentes ei subuenire, si ad illos transfret, et tradere se, uel expugnare cum eo regē Parthorū Arsacem. Qua spe sublatus subito egreditur ad eos, ut si Parthos deuinceret, uiresq; resumeret, regem Tryphonē postea debellaret, longeq; cum à Syriā pelleret. Quem cum prono suscepissent animo prouinciales, et multos congregasset uiros, bellumq; et omnem militiam aduersus Arsacem prœduxisset

duxisset, ipse quidē uiuus capitur, sicut alibi iam retulimus.

De obitu Ionathæ, & successore fratre Simone. CAP. IX.

TRyphon uerò cum mortem Demetrii cognouisset, per-
 fidus Antiocho cœpit existere. Insidiabatur enim, quā-
 liter eum interficiens, ipse regnum teneret. Impediebant uerò
 impetum eius & uoluntatem amicitie Ionathæ, quas cum An-
 tiocho habebat. Vnde primum Ionathan statuit occidere, &
 tunc aduersus Antiochum accedere. Fraudibus ergo uel dolo
 cogitans Ionathan consumere, ad Bethsurā ab Antiochia ue-
 nit, quam Græci Scythopolim appellant, ubi cum electis quā-
 draginta milibus ei Ionathas occurrit, putans ad bellum eum
 uenisse. Tryphon uerò cum Ionathan uidisset ad pugnam pa-
 ratum, donis eum placauit, suisq; ducibus ut Ionathæ obedi-
 rent præcepit: per hæc fidem suam uolens confirmare, cum-
 clāq; suspicionem depellere, quatenus cōfidentem & incau-
 tum, nihilq; præuidentem caperet: & persuasit ei, ut exercitū
 dimitteret, quem frustra dicebat esse fatigatum ab eo, nequa-
 quam bello existente, & undiq; pacem rebus habentibus: sed
 tenere paucos, & Ptolemaidem simul cum eo uenire suppli-
 cabat: nam tradere ei ciuitatem, & omnem prouinciæ modera-
 tionem, se uenisse profitebatur. Ionathas uerò nihil suspicans,
 sed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc suadere credens,
 exercitum dimisit, tria milia secum sola tenens. Ex quibus in
 Galilæa duo milia relinquens, cum mille tantum militibus ad
 Ptolemaida Tryphonem comitatus superuenit. Ut uerò intra-
 uit Ptolemaida, portas statim ciues serauerunt, secundū quod
 eis à Triphone erat præceptum, & Ionathan uiuum capien-
 tes, omnes qui eum eo erant interemerunt. Misit etiam Try-
 phon ilico ad Galilæam, qui relictā duo milia interficerent.
 Sed hi cum fama præueniente captionem Ionathæ comperis-
 sent, antè quā uenirent à Tryphone missi circumdati à pro-
 uincia

uincia processerunt. Tunc satellites Tryphonis cum uidissent eos pro anima decertare, nullam eis molestiam inferentes, ad Tryphonem reuertuntur. Hierosolymitæ tamen cum audissent Ionathan captum, et cum eo milites perisse, flebant illius interitum: et summus de ipso questus apud omnes fiebat: magnus autem timor eos inuadens contristabat, ne eis uirtute uel prouidentia Ionathæ priuatis, uicinæ gentes inimicæ, et propter Ionathæ mortem inquietatæ, contra se bellum construerent, et ad mortis pericula peruenirent: quæ sicut suspicabantur euenirent. Nam gentes mortem Ionathæ cum audissent, contra Iudeos bellare cœperunt, tanquam indigentes duce. Tryphon uero exercitum multum congregans, ad Iudeam ascendere statuit, ut Hierosolymam debellaret. Simon autem uidens Hierosolymitas metuentes, cœpit eos alloquio confortare, quatenus forti animo essent, nec pertimesceret Tryphone suu perueniente. Et cōuocans in templo populum, alacriore cum suis uerbis effecit: hinc allocutionis initium sumens: Pro uestra, inquit, libertate o uiri Iudæi, me dudum cum patre uel fratribus mori paratum, quis ignoret? Siquidem exempla mihi plurima non desunt. Mori enim pro legibus uel patria religione, nostram familiam nullus timor inuadit, qui hanc uoluntatem ab anima nostra possit eijcere, sed introducat magis desiderium uite, uel gloriæ. Quapropter non ut indigentes duce, qui laborare, uel pati pro uobis recuset, sequimini prono animo ubicunq; perduxero: nec enim melior meis fratribus existo, ut meæ parcam animæ: neq; peior, ut quod illis uisum est optimi, pro patrijs interfici legibus, uel pro dei religione, deuitem: sed in quibus oportet me germanum illis fratrem ostendere, in his me demonstrabo consimilem. Confido enim in deo, ultione ab inimicis expetere, uosq; omnes cum uxoribus uel filiis ab eorum uolentia liberare: templumq; incolume cum dei auxilio reseruare.

reseruare. Nam uideo gentes contempsisse uos, tanquam ducē
 non habentes, bellāq; preparasse. Cum hæc Simōn uerba ad 1. Mach. 13.
 plebem fecisset, confestim depulso populus ab animis metu aui-
 datiam sumpsit, desperansq; ad spem bonam repente mutatus
 est, & unanimiter exclamauit, nutu dei esse Simonem ducem,
 & Iudæ uel Ionathæ fratrum principatum tenere dignum: se
 quoq; omnibus iussionibus eius obsecuturum promittens, duc-
 cis ei contulit dignitatem. Tunc Simōn cōgregans omnes sui
 exercitus bellatores, festinauit ciuitatis muros reconstituere,
 turribusq; altis & fortibus eam munire. Destinauit etiam Io-
 nathan quendam amicum, filium Absalom cum militibus ad
 Ioppen, imperans habitatores eius eicere: nam timebat ne ci-
 uitatem traderent Tryphoni: ipse uero Hierosolymam tuebda-
 tur. Tryphon autē exiens ab Ptolemaide cum multo exercitu
 ad Iudæam uenit, Ionathan ligatum ducens. Cui Simōn cum
 suis occurrit ad Iadam ciuitatem, quæ super montes iacet, un-
 de etiam Iudææ campi patefcunt. Cum uero Tryphon à Iu-
 deis audisset ducem Simonem constitutum, direxit ad eum, fra-
 tribus uel dolo cupiens hunc quoq; circumuenire: iubetq; ei, si
 uellet fratrem Ionathan redimere, mitteret argenti talenta cen-
 tum, duosq; filios Ionathæ, quatenus fides illi haberetur post
 dimissionem, ne Iudæam in suam ditionem redigeret: quia &
 nunc nō pro alia re, nisi pro debito uestigaliū eū se ligasse cō-
 finxerat. Tum Simōn intelligens artem Tryphonis, quia et-
 si argentum mitteret, ille tamen fratrem eius minime relaxa-
 ret, sed & filios eius hosti tradi frustra cognoscens, tamē ter-
 ritus, ne à populo accusaretur, se causam fraternæ necis extin-
 gisse, quod non pecunias nec filios pro ipso contraderet: colli-
 gens exercitum, mandata Tryphonis indicauit, dicens, quod
 hæc dolo uel insidijs plena sunt: tamē optabilius esse pecunias,
 & filios ei transmittere, quàm propositis à Tryphone non

obediens, putaretur non uelle fratrem absolui : initoque cum suis Simon tractatu, filios Ionathæ, pecuniasque transmisit. Quas cum Tryphon accepisset, nec fidem seruare, nec Ionathan absolvere uoluit : sed mox exercitum colligens, ad propria remeauit : ordinatoque itinere per Idumæum, ad Hierosolimam ascendere cupiens, uenit ad Doram ciuitatem Idumææ. Precedebat uero cum exercitu Simon, castra contra eum semper disponens. Quod cognoscetes hi, qui in arce Hierosolymitana erant, ad Tryphonem dirigunt, rogantes eum ad se ocius properare, quatenus alimenta eis præberet. Ille uero per noctem illam equitatum parauit, quasi Hierosolimam ascensurus : sed niue uehementi ea nocte cadente, iter inuium reperit equis uel pedibus suis. Qua causa obstante, nequiuit ad Hierosolimam Tryphon ascendere : sed reuertens ad Syriam, et prope Galaaditidem ingressus, Ionathan ibi perimi, uel sepeliri iussit, et ita ad Antiochiam peruenit. Simon autem à Bascana ciuitate transferens ossa fratris, sepeliuit in patria sua, luctum maximum omni super eum populo faciente. Tunc Simon ingens Mausoleum fabricans, patri suo fratribusque sepulturam ex albo et polito lapide construxit, opus mirabile conspiciuntque faciens : cuius et porticus undique columnis sustentantibus ex uno lapide uisu mirabiles statuit, insuper et pyramides septem parentibus, uel unicuique germanorum singulas superposuit, magnitudine uel decore lucetes, quæ hactenus seruantur. De sepultura quidem Ionathæ, et ædificatione monumentorum, hoc studium Simonis cognouimus. Defunctus uero est Ionathas principatum possidens sacerdotij, per quæ annos quatuor gentem continuit Iudeorum. Et de labore quidem mortis eius in mutuis documentis, publicisque monumentis primis anni Simonis benefactoris, et Iudeorum principis scriptum est. Itaque Iudei feliciter aduersarios uicinos superauerunt, cum

Simon

7
 onathæ mauso-
 leum.

Simon Gazara ciuitatē, uel Ioppen, uel Iamnam deuaſtaret, arcemq; Hieroſolymorū deponeret, ne forte inimicis refugium fieret, unde percurrentes eos ledere poſſent. Quod cum feciſſet, optimum & utile putauit, etiam montem ſuper quem arx conſtituta erat, deſtruere. Quo multitudo cunctiq; ingreſſi, montē deſtruebāt, & nec die, nec nocte ceſſantes per tres annos, depoſuerūt eū ad ſolum, campumq; planiſſimū fecerunt, ita ut eminentius templū excelleret, arce uel monte depoſitis.

De Tryphonis malitia, & dolis. C A P. X.

Poſt captiuitatē Demetrii, non multo poſt, Alexandri filium Antiochum, qui Theos nominabatur, Tryphō interemit tutor eius, quarto imperij eius anno: amicos autem & familiares ſuos ad milites tranſmiſit, & multas dare pecunias pollicitus, ſi eum regem ordinarent. Nam Demetrium à Parthis captum nuntiabat teneri, fratrem uerò eius Antiochum, ſi principatum obtineret, multa peſſima eis facturum eſſe dicebat, dum proditiōe eorum ulciſceretur. Qui cum ſperaffent affluentia pecuniarum ſub regno Tryphonis frui, principem eum conſtituunt. Tryphon autem ut regni inſignia ſuſcepit, continuo nequitia ſuam patefecit, & innotuit omnibus, quia quod priuatus humiliter multitudini obſequabatur, non hoc uoluntate bona, ſed impoſſibilitate faciebat. Poſtquam uerò regnum adeptus eſt, exuens ſe ſimulatione uerū Tryphon apparuit, cœpitq; potius extraneos, quàm clientes diligere. Pro qua re exercitus eius recedens ab eo, ad Cleopatram Demetrii uxore ſe contulit, quæ tunc in Seleucia cum filiis erat concluſa. Errantem uerò fratrem Demetrii Antiochum, qui Soter dicebatur, nullaq; eum ciuitate admittēte Tryphonis timore, accerſit Cleopatra, ad ſuas eum nuptias & ad imperium inuitans. Quem ad hoc uocauit ſuadentibus amicis, & timore nolentibus Tryphoni ciuitatem Seleuciam aperire.

ii 4 De morte

De morte Tryphonis.

CAP. XI.

1. Mach. 15.

Cumq; intrasset Seleuciā Antiochus, et fortitudo eius per singulos dies cresceret, exijt pugnaturus cōtra Tryphonem. Quem uincens à superiore Syria repulit ad Phœnicen, et in Dora castello munito conclusum obsidebat, mittitq; ad Simonē principem sacerdotū Iudeorū legatos pro amicitijs, uel auxilijs. Qui cū libenter petitionem suscepisset, pecunias multas cum alimentis militaribus Doram obsidentibus largē præbuit, ut Antiochum inter necessarios pauco tempore pateretur. Nam Tryphon dum à castello Dora ad Apameā fugeret, captus in ea cōclusiōe, perēptus est, tertio sui regni anno.

De uictoria Simonis contra Cendebeum. CAP. XII.

Sed Antiochus auaritia uel prauitate sua, Simonis obliuio nem unā cum ministratis pecunijs, et alimentis concepit: uiresq; militares cuidam Cendebeo amico tradēs, ad depredationē Iudææ, captiuitatemq; Simonis misit. Sed cū Simon audisset Antiochi prauaricationem, licet senex esset, tamē quod nihil ab Antiocho iustum fieri uidebat, concitatus ad audaciā super etatem suam, iuuenilem fortitudinem accepit, et disposuit quidem filios cum bellicosissima parte militum, ipse uerò per aliam partem cum reliquis uiribus perrexerat ad bellum: multosq; in uallibus montium ad insidias locabat, nullusq; conatus eius euasit, sed omnem hostium uincens exercitum, in pace reliquam uitam agebat. Nam et ipse cum Romanis de auxilijs composuerat.

De interfectione Simonis.

CAP. XIII.

Igitur annis octo principatū sacerdotij Iudeorum regens, moritur in cōuiuio per insidias Ptolemæi generi: qui uxorem eius cum duobus filijs capiēs, et uinctos habēs misit tertium Ioannē, qui et Hyrcanus uocabatur, occidi. Quod cū sensisset iuuenis, euasit periculum, et ad ciuitatem festinauit: confidens

confidēs de populo propter patris sui beneficia, Ptolemæiq; odium. Properantē uerō per aliā portā Ptolemæum intrare, populus expulit: nam iam Hyrcanum receperat. Hinc Ptolemæus ad quoddam castellū, nomine Dago in Hierico discessit.

De bello Hyrcani contra Ptolemæum deq; matris Hyrcani morte & passionibus. CAP. XIII.

Accipiens autem paternū principatū Hyrcanus, deum hostijs placuit, & ita cōtra Ptolemæi militiam produxit exercitum. Et cum ad locum peruenisset, in alijs omnibus hostem circumueniens præualebat: uincebatur tamen matris & fratrum amore, quos super murum Ptolemæus trahens, in prospectu eius torquebat, & precipitare minabatur, si nō ab obsidione discederet. Hyrcanus autē quantum remitteret de obsidionis industria, tantum charissimis putabat offerre subsidia, ne dum male pateretur, eius crudelitati reputaretur. Mater autem protendens manus petebat, ne propter eos differret, sed multo magis impetu castellum inuaderet: inimicōq; sue potestati subactō, pro charissimorum tormentis redderet retributionem: sibi quoq; æstimans hoc esse utilissimum, si per suam mortem hostes atrocius deperirēt. Hyrcanum uerō petitionibus matris incensū, castellum capiendi furor tenebat. Rursus uerō cum uidisset matrem cadi uel dissipari, soluebat: & pro ingestis matri tormentis, impetum deponebat obsidionis: taliq; necessitate obsidendi protractus, annum expleuit in quo semper Iudæi uacant. Nam per septem hunc obseruant, sicut in septimis diebus. Quapropter Ptolemæus à bello solutus, occidit matrem & fratres Hyrcani, & fugit ad Zenonem, qui Cotylas appellabatur, in Philadelphia tyrannidem exercentem.

De amicitijs initis inter Antiochum & Hyrcanum deq; sepulchro David. CAP. XV.

ii 5 Antiochus

Antiochus autem infestus Simoni de interitu sui exercitus, cōtra Iudæam accessit, quarto anno sui imperij, primo uerò principatus Hyrcani, Olympiade centesimasexagesima secunda. Cumq; deuassasset prouinciam, Hyrcanū in ciuitate cōclusit, quam septem aciebus circundedit: nihil tamē penitus proficiebat propter murorum munimina, et propter obfessorum uirtutem, necnon et aquarum inopiam, qua propter siccitatē domabatur. In parte uerò planissima turres statuit celsiores, numero centum, tria tecta unaquaq; habēte, super quas militares ordines disposuit: multosq; quotidie labores cōgressus inferebat, fossamq; altam et latissimā construēs, muros ciuitatis deposuit. Iudæi uerò multas incursiones contra moliebantur: et si quidem incautos aduersarios inuenissent, pessime eos conterebant: si uerò præsensisse cognoscerēt, innocui redibant. Vt uerò noxiā multitudinē intra ciuitatem Hyrcanus attendit consumendis citius necessarijs, nihilq; populo prodesse prospexit, inutilem eius partem secernens foras ciuitatē emisit: quæ uerò bellicosa et fortis erat, hanc tantum tenuit. Antiochus autem proiectos egredi uetabat. Qui dum inter muros errarēt, seuisimis tormētis miserabiliter animam exhalabant. Cum uerò festi dies tabernaculorū uenissent, miserati eos intra ciuitatem denuo receperunt. Hyrcanus autem ad Antiochum legatos direxit, petens inducias septē dierum, propter festiuitatem deiq; supplicationem. Qui cum audisset, respondit legatis: Immolate. Nec non etiam sacrificiū magnificentissimum destinauit, taurū cornibus inauratis, et pocula plena omnibus aromatibus, aurea uel argentea: quod sacrificium adductū susceperunt qui ante portas stabant, et ad templum deduxerunt. Antiochus autē iste in exercitu melius Antiocho Epiphane clauit: nam ille capiens ciuitatē, porcos super aram immolauerat, et ius carnū per totum templū sparserat.

serat: etiam leges Iudeorum, paternamq; religionem cōfuderat, propter quæ gens illa rebellauit, & minime reconciliari passa est: hunc uerò Antiochum propter pietatem religionis, omnes Pium uocauerunt, laudantq; modestiā eius. Hyrcanus etiam animaduertens studiū ipsius erga deum, petiuit eum, ut patriam eis cōuersationē resitueret. Qui cum resuisset pessimum consiliū suadentiū gentem capi legibus dissonantem, ad omnem pietatē flexus, legatis respōdit: quod si traderet arma, partemq; tributorum Ioppes, aliarumq; ciuitatum circa Iudeam existentium soluerent, & custodiā in ciuitate susciperet, cōfirmans pactum, finiret bellum. Iudei uerò omnia perferre præter custodiam cōsentiebant, quam non propter aliud, nisi pro dissimili cōuersatione recusabant: pro custodia tamē obseques dare profitebantur, & talenta argenti quingenta: ex quibus statim trecenta cum obsidibus obtulerunt, inter quos erat & frater Hyrcani. Quæ cum suscepisset rex Antiochus, & coronam ciuitatis deposuisset, obsidionē soluēs discessit. Hyrcanus uerò sepulchrū Dauid aperies, qui multo ditior quondam regibus fuit, tria milia talenta pecuniarū exinde protulit: ex quibus primus Iudeorū cœpit peregrinos alere. Composuit etiam cum Antiocho amicitias, suscipiensq; eum intra ciuitatem, munificenter abundeq; militibus omnia necessaria ministrabat. Cumq; exercitū Antiochus cōtra Parthos duceret, cum eo Hyrcanus egressus est. De his testis est Nicolaus Damascenus, sic in historia dicens: Trophæum sistens Antiochus iuxta fluuiū Lycum, ubi uicerat Indathim Parthorū ducem, ibi duobus diebus remoratus est, petente Hyrcano Iudeo propter Iudeorum celebrationē, in qua nō erat legitimū eos proficisci. Et hæc quidem non est mentitus. Nam quinquagesima festiuitas post sabbatum instabat, in qua minime licet nobis uel in sabbatis uel in festo die uiam cōficere. Tunc etenim

Antiochus

Dauid Sepulc

Nicolaus Dam

Antiochus cum Arsace Parthorum rege confligens, & multum perdens exercitum, interijt. In regno autē Syrie frater eius Demetrius succedit, Arsace cum à captiuitate solutente, eo tempore, quo Antiochus Parthorum terrā ingressus est, sicut prius demonstratum est.

De Hyrcani uictorijs & amicitia cum Romanis.

CAPVT

XVI.

HYrcanus uerò Antiochi morte cognita, statim ad Syrie ciuitates expeditionem parauit: arbitratus eas imparas & desertas pugnatoribus defensoribusq; inuenire, quod etiam euenit. Nam Medabam, cum multum exercitus eius laborasset, sexto mense capit: post etiam Samogam, uel illas que uicinæ fuerunt, necnon & Sychimam, ac Garizim, gentemq; Cuthæorum, que templum ædificatum ad similitudinē Hierosolymitani possidebat, quod Alexātri mandato Sanabalath dux condidit, propter Manassen generū suum, fratrem Iaddi principis sacerdotum, sicut superius intimauius. Contigit uerò templum hoc dirui post annos ducentos. Hyrcanus uerò ciuitates Idumææ Aboram, Marisam, cunctosq; cum domisset Idumæos, permisit eis prouinciam habitare, si circumciderentur, legibusq; Iudaicis uteretur. Qui desiderio patriæ terræ circumcisionem, & aliam conuersationem Iudeorum prætulert, ideoq; ex illo tēpore cœperunt esse Iudei. Quo facto, Hyrcanus princeps sacerdotum, societatem Romanorum renouare cupiens, legationem ad ipsos direxit. Cumq; senatus scripta eius suscepisset, cōposuit amicitias hoc modo. Fannius M. filius, consul senatū omnem octauo Idus Februariis, in campo iussit cōuenire, præsentē L. Manlio, L. Memmij filio, & C. Sempronio, Falerna filio: propter hoc, quod legati Iudeorum petiuerant, Simon filius Dosithæi, & Apollonius Alexātri, & Diodorus Iasonis, uiri optimi à populo Iudeorum

rum destinati, de societate uel auxilijs exhibendis, quam cum Romanis de publicis rebus habuerunt, ut Ioppe, & portus, & Zora, uel fontes, & ciuitates, insuper & uille, quas Antiochus pugnans contra senatusconsultum tenuit, restituantur: quatenus nec regij milites per terrā eorum cum subiecti sint, transeant: ut etiam illa quæ per Antiochum gesta sunt contra senatusconsultum, cassentur: ut & legatos mittant, quatenus recipiātur, quæ ab Antiocho ablata sunt: ut & prouinciam æstiment uastatam: utq; eis ad reges & populos liberos literæ darentur, quatenus ad propriam domum illæsi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis, & à bono populo uel amico transmissis, esse renouandas. De rebus autē ablatiis responderunt consulares, cum à suis negotijs senatus uacuum habuerit, festinabitur in posterum nullam in eos iniquitatē ab aliquo fieri: decernentes uerò dare consulem Fannium publicas iusserunt pecunias expendendas, dum ad patriam remearent. Et Fannius quidem legatos Iudeorum remittit, pecunias publicas eis præstans, & senatusconsultum per quod debuissent cum tutela ad suam redire patriam. In his quidem princeps sacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitum aduersus Hyrcanum colligeret, nec tempus ei, nec occasio data est: cum milites & Syri malitiam eius abhorrerent, & per legationem peterent Ptolemaum Fisonē cognominatum, quatenus de genere Seleuci transmitteret eis, qui deberet accipere principatū. Ptolemaeus autem cum Alexandro Zebenna exercitū mittens, pugna cōmissa, Demetrium superat. Qui dum fugeret qd Cleopatram suam uxorem in Ptolemaida, ab ea nō susceptus, Tyrum recedens, multaq; passus ab inimicis, interijt.

De felicitate Iudeorum sub Hyrcano & eius bello contra Samariam.

C A P. XVII.

Alexander

Alexander autem regnum accipiens, et amicitiam cum Hyrcano principe sacerdotum componens, interiecto tandem tempore, expugnatus ab Antiocho filio Demetrii Grypi nomine, occiditur. Cumq; Antiochus imperium Syria tenuisset, contra Iudeam exercitum destinare timuit. Audiens uero germanum suum, et ipsum nomine Antiochum, ex eadem matre progenitum, multas vires contra se à Cyzico congregasse, eum intra prouinciā statuit expectare, quatenus obuius incursionibus fratris Antiochi resisteret, qui Cyzicenus dicebatur, quod in illa ciuitate nutritus esset: filius autem fuerat Antiochi, qui Soter nuncupatur, et uitam bello Parthico terminarat. Hic etiam frater fuerat Demetrii Grypi patris. Contigit uero ambos fratres unam uxorem Cleopatram duxisse, quemadmodum et alibi retulimus. Cyzicenus autem Antiochus ad Syriam perueniens, diu cum fratre bella commisit. Interim Hyrcanus omni tempore illo, pace fruebatur. Nam et ipse post mortem Antiochi à Macedonibus destitit, dum neq; ut amicus, uel subiectus aliquid eis præbisset. Cuius res abunde creuerunt, temporibus Alexandri Zebennæ, et magis tunc, quando hi fratres contra se pugnabant. Nam dum bello occupati fuissent, Hyrcanus Iudeam cum licentiâ possidebat, multamq; pecuniarum summam collegit: ambosq; inter se dimicantes contemnens, expeditionem contra Samariam ciuitatem ualde munitam produxit: de qua suo loco reseramus, qualiter ab Herode sit cōdita, et Sebastia nominata. Accedens igitur ad eam studiose obsidebat, memor malorū quæ Samaritæ contra Marisenos colonos, et auxiliatores Iudeorum commiserunt, obediētes regibus Syrorum. Cum ergo moenia undique circundedisset, duplici muro cincta stadiis octoginta filios suos obsidioni preposuit, Antigoni et Aristobolum. Quibus imminētib; in tantam necessitatem famis

Samaritæ

Samaritæ inciderunt, ut etiam illicita tangerent, & uocarent adiutorem Antiochum Cyzicenum. Qui statim ueniens ad defensionem, uincitur ab Aristobulo: fugatusq; à fratribus usque ad Scythopolim currens, euasit periculum. Hi rursus ad Samaritas reuersi, concludunt eos intra murum, ut secundo necessitatis Samaritæ adiutorem uocarēt Antiochum: qui cum à Ptolemæo Lathyro sex milia uiros petisset, quos Ptolemæus inuicta matre direxit (nam necdum à principatu eum expulerat) primū predatorio modo inuadit Hyrcani provinciam cum Aegyptijs, non audens aperte pugnam cōmittere (nam uires suas sciebat impares) sed sperans populatione terræ cogere Hyrcanum à Samariæ obsidione recedere. Cumq; multos milites perderet insidijs circumuentus, discessit ad Tripolim, Callimandro & Epicrati bellum Iudaicum committens. Callimander ergo aduersarijs fugam simulantibus, & post reuersis, statim consumitur. Epicrates autem manifeste pecunijs seductus, Scythopolim cum uicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ uerò obsidionem soluere non potuit. Igitur Hyrcanus sub anni conclusionē capiēns ciuitatem, non hoc solo contentus est, sed totam deleuit Samaritan. Nam sic eam euerit, ut uallum magis quàm ciuitatem fuisse illic quisquam iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotum Hyrcano dicitur, quemadmodum ei deus locutus est. Nam referunt illo die, quo filij eius cum Cyziceno conflixerant, dum ipse in templo solus sacerdos adoleret tura, audisse uocem, quod filij eius uincerent Antiochum. Qui cum à templo processisset, hoc omni populo manifestum fecit, quod ita cōstat euenisse. Hyrcanus quidem in his degebat. Per idem uerò tempus, non solum Hierosolymorum Iudæi, sed & provinciales, & Alexandriam habitantes, & Aegyptum, & Cyprum, feliciter agebant. Nam Cleopatra regina contra filium Ptolemaeum

Strabo
Cappa
dex

maeum Lathyrum seditionem mouens, ordinauit duces Chelchiam, et Ananiam filios Onie, quem superius templū edificasse constat in terra Heliopolitana, ad similitudinem sacra-rij Hierosolymorum. Cleopatra tamen cum tradidisset istis exercitum, sine sententia eorum nihil tractabat: sicut testatur Strabo Cappadox, ita dicens: Nam plures et qui cum eo ascenderunt, et quos postea Cleopatra mittebat, in Cypro statim ad Ptolemeum transibant: soli uero Iudaei qui Onie dicebantur, apud Cleopatram permansere reginam, propter Chelchiam et Ananiam. haec Strabo disseruit. Hyrcano autem inuidiam mouit apud Iudaeos felicitas, magis autem Pharisei. Nam male eum pati uolebant, qui tantum apud populum ualebant, ut si quid contra regem uel principem sacerdotum dixissent, facile crederetur. Discipulus tamen eorum et Hyrcanus fuerat, et nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad cōuiuium uocaret, et amicabiliter pasceret, nimisq; delectari uidisset, dicere coepit: Scitis me uelle iuste uiuere, omniaq; agere, per quae deo et uobis placeam. Rogo autem, si quid me peccantem uideritis, et à recta uia deuiantem, reuocate atq; corrigite. Qui dum ei testimonium praeberent, omni uirtute ornatum, letatus est. Tum unus ex accumbentibus, Eleazarus nomine, maleuolus et seditionibus gaudēs: Quoniam iustum, inquit, dixisti te uiuere uelle, et ueritatem cognoscere iustum est, depone principatum sacerdotij, et tantū sufficiat tibi populi regere magistratū. Hyrcano uero causam rogante, quae propter deponeret principatum: Quoniam, inquit, audiui- mus à senioribus captiuam fuisse matrem tuam sub Antiocho Epiphane: quod falsum fuerat. Cōtra quem irritatus est Hyrcanus, omnesq; Pharisei ualde indignabantur, Tunc Iona- thas quidam de Sadduceorum heresi, quae contraria Phari- saeis existit, ualde Hyrcano amicus, dicebat: sciētibus omnibus Phariseis

Phariseis Eleazarum blasphemiam fecisse, & hoc manifestum illi fieri posse, si requireret illos, qua dignus esset poena pro uerborum qualitate multari. Cumq; Hyrcanus Phariseos interrogasset, quam iudicarent cum poenam meritum, Non enim credo, inquit, cum uestra sententia factam iniuriam. Tunc illi cum eum honorari uellent, dicebant, ad mensuram poenae plagas & uincula sufficere: nam non uidebatur digna contumelia quae potuisset morte multari: & quia modesti sunt naturaliter ad tormenta. Pharisei, ualde contristabatur, unde putabat illorum sententia maledictiones Eleazarum sibi fecisse. Incitator uero ira eius Ionathas, flexit eum relictis Phariseis ad Sadduceorum partem transire: ut & leges ab eis populo dispositas solueret, custodesq; earum puniret. Vnde summum ei & filijs odium a multitudine concitatum est. Sed de his quidem iterum differemus. Nunc autem uolo demonstrare, quas leges populo patrum successione tradidissent Pharisei, quae non sunt inter Mosais leges conscriptae: ideaq; Sadduceorum gens has expulit, dicēs illas debere teneri leges, quae conscriptae sunt: illas uero quae a patribus traditae fuissent, minime custodiri. Et de his multa quaestio uel altercationes maxima fiebant: & Sadduceos copiosi uel diuites sequebantur, populares uero non eis obsequebantur, sed Phariseos unanimiter adiuuabant. De his tamen duabus haeresibus, atq; Essenorum, in secundo uolumine Iudaicae historiae differuimus. Hyrcanus autem post seditionem sedatam feliciter uixit, & principatum optime rexit annis trigintauno: defunctusq; reliquit filios quinq;, qui maxime his tribus rebus dignus a deo iudicatus est, magistratu populi, principatu sacerdotij, & praedicatione prophetiae. Nam deus cum eo erat, & futurorum praescientiam ei donauit. Ita enim cognoscebat & praedicabat, ut etiam de duobus filijs praediceret, quod rerum domini non diu-

tius permanerent. Quorum interitum operapretium est narrare, quatenus sentiamus, quantum indigni felicitate patris fuissent.

De Aristobuli impietate & morte. CAP. XVIII.

DE functo enim patre, maior Aristobulus magistratum ad regiam dignitatē transferre decreuit: primusq; sibi didema imposuit, post quadringentos octoginta et unum annos, et menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus, ad propria remeauit. Amans autem fratrem suum secundum Antigonū, simili dignitate eum ornauit: alios uero uinculis tenebat astrictos. Inclusit etiam matrem de magistratu altercantem: nam illam Hyrcanus dominā esse reliquerat: qui ad tantam crudelitatem perductus est, ut uinculis eam penuriaq; consumeret. Insuper addidit matri etiam Antigonum, quem amare uidebatur, et communis regni habere consortem: accusationibus alienatus ab eo, quibus primum quidem non credebatur, aliqua amore non admittens, aliqua uero per inuidiam arbitratus dicta. Sed Antigonus, cum clarus ab expeditione redisset, tempore quo festiuitatem tabernaculorum deo celebrant, contigit Aristobulum quidem morbo teneri. Tum Antigonus agens dies festos, ad templū ascendit, ualde splendidissime ornatus cum suis armatis, et multum pro salute fratris orauit. Maleuoli uero cupientes eorum separare concordiam, occasionem se cepisse, pompam Antigoni putauerunt: et uictoriam eius coram rege, pompamq; maleuole dilabant, quomodo in celebratione tabernaculorum sublimis apparuit, ut non haec a priuato fieri uiderentur, sed regiae munificētia ostentatio crederetur: cumq; cum multitudine militum uenturum ad fratris interitum nunciabant. Aristobulus autem, cum his accusationibus inuitus credidisset, timens ne in fratris suspicionem incideret, simulq; suam custodiam curans, disposuit custodes sui corporis,

corporis, in subterraneo uel tenebroso loco. Iacebat autē ipse in turri, quæ Antoniana dicebatur; & præcepit, ut inermem occiderent nullum: fratrem autem Antigonum, si armatus intraret, interficerent: mandauitq; Antigono, ut sine armis ueniret. Regina uerò cum insidiatoribus Antigoni, persuasit mandata portanti contraria dicere: Quia frater tuus, inquit, audiens cōstruxisse te arma, ornatumq; bellicum, petit, ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eorum facturam. Quo nuncio Antigonus nihil arbitratus dolosum, sed confidens de fratris affectu, sicut erat armatus, ad Aristobulum ingreditur, ut ei armorum demonstraret ornatum. Dumq; ad turrim, quæ Stratonis dicitur, peruenisset, ab eis qui in tenebroso loco fuerant collocati, prosternitur. Cuius mors ostendit, nihil inuidia, nihil calumnia ualidius: neq; magis aliud secernit fidem, seu naturalem familiaritatem, quam istæ passionēs. Ammirari potest quilibet & Iudam Essæum genere, qui nunquam in his quæ prædixit, mentitus est. Nam hic cum uidisset Antigonum per templum transire, clamauit socijs suis & notis, qui gratiam prædicēdi futura doctrinæ eius obseruabant: Melius est mihi mori, quàm si mortem fuero mentitus Antigoni, quem hodie uideo periturum in turri Stratonis. Locus uerò stadijs sexcentis distabat, ubi eum prædixit interfici. Diei quàm plurima pars transierat, ut etiam dubitare de uaticinatione uideretur. Cumq; hæc dixisset, tristisq; esset, nunciatur ei Antigonum esse defunctum in subterraneo. Nam & ipsa turris, Stratonis dicebatur, eodem nomine quo maritima Cesarea nuncupatur. Igitur uatem hoc perturbauit. Aristobulum autem fraternæ cædis poenitentia, fletusq; possedit, necnon etiam ægritudo mentem eius celeri dolore peruasit: & intolerabilem passionem corruptis uisceribus sustinebat, copiamq; sanguinis euomebat. Quem dum puer auli-

cus portaret, lapsus est in loco, quo macule sanguinis adhuc Antigoni permanebant, ut arbitror, dei providētia disponēte. Quo factō, clamor uidentium fūsum sanguinem eleuatus est, dum existimarent hoc puerum sponte fecisse. Clamorem uerō cum Aristobulus audisset, causamq; requisisset, tacentibus amplius minabatur, discere uolēs clamoris causam: homines enim suspicantur mala in his, quæ tacentur, & semper esse peiora putant. Vt uerō cogenti & interminanti ueritatem aperuerunt, confunditur eius mens, percussa cōscientia sua, gemensq; cum lachrymis ex alto pectore, dixit: Nunquid latere deū potui in tam impijs & crudelibus factis, ut non pro scelere fraternalis necis ueloci pœna consumerer? Vsq; quo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere? Cur non eam celeriter reddis, sed paulatim meum libo sanguinem interemptis? Quæ cum dixisset, moritur, regni sui anno primo: qui etiam dictus est *φιλάνης*, id est, amator Græcorum. Multum uerō patriæ profuit. Nam subegit Ituræos, plurimamq; eorum prouinciam Iudæis adiecit: & compulit habitantes in ea, ut si uellent in prouincia permanere, circumciderentur secundum leges Iudaicas. Erat autē nature ualde modestæ, & pudoris ingenui, sicut testimoniū præstat Strabo, nomine Timagenes, ita dicēs: Modestus fuerat hic uir, & nimium Iudæis utilis. Nam prouinciā eis acquisiuit, & partem gentis Ituræorum sibi circumcisionis uinculo coniunxit:

De gestis Alexādri, Ptolemæi, Cleopatæ, Theodori
& uarijs prælijs.

C A P. XIX.

DE functo tamen Aristobulo, Salome uxor eius, quæ apud Græcos Alexandra nominatur, solues fratres eius, quos ligatos Aristobulus tenebat, ut prædictum est, Iamneum qui & Alexander dicebatur, regem ordinauit, ætate maiorem, qui nunquam ad faciem patris uenit. Causa uerō huius odij, talis fuisse

fuisse dicitur. Cum diligeret priores filios suos Hyrcanus, Antigonū & Aristobulum, & apparuisset ei deus in somnis, & interrogasset eum, quis filiorum successor eius existeret, deo demonstrante uultum istius, cōtristatus quod omnium bonorum suorum hic heres existeret, genitum in Galilea nutrirī dimisit. Deus uerò nequaquam mentitus est Hyrcano. Namq; regnū post Aristobuli finem, iste suscepit. Qui unum ē fratribus suis, nitentem regnum præsumere, interfecit: alterum uerò uolentem innocenter uiuere, honorabiliter tractabat. Is enim dum principatum suum, sicut ei uidebatur utile, disposuisset, expeditionem contra Ptolemaidem egit: pugnaq; commissa, uictor in ciuitate hostes concludens, obsidebat eos. Nā ex ciuitatibus maritimis, Ptolemais & Gaza sole ut subiicerentur, restabant: necnon etiam Zoili tyranni turris Stratonis, & Dora. Sed Philometore Antiōcho, fratreq; eius Antiocho Cyziceno, inuicem decertantibus, suasq; uires perdentibus, nequaquam Ptolemaicæ sperabant ab illis auxilium. Quibus obsidione exhaustis, Zoilus qui turrim Stratonis, Doramq; tenebat, agmen militare nutriens, tyrannidem meditatus est, dum reges contra se bellarent: & paululum Ptolemaicis subueniebat, quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant, ut considerent ab eis mereri solatia. Vterque enim durabat, quod sepe athletic contingit: qui cum utribus diffidunt, erubescences cedere, otio uel quiete certamina differunt. Reliqua Ptolemaicis spes erat in rege Aegyptiorum Ptolemaeo Lathyro, qui cum à matre depulsus ē regno fuisset, Cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum Ptolemaicæ, petebant auxilio uenire, quatenus eos à manibus Alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam non minimam ei legati excitauerunt, dicentes, si transiret ad Syriam, haberet Gazæos & Zoilum, insuper & Sidonios ac multos alios: & Ptolemaicæ

secum pugnarent. Quibus incitatus, nauigare festinauit. Per idem tempus Demenetus orator eloquentissimus, persuasit eis sententiam permutare, melius esse dicens, incertum Iudeorum sustinere periculum, quàm manifestam suscipere seruitutem, dum se traderent domino: quo facto, non solum presens haberent bellum, sed multo magis ab Aegypto sperarent. Nam & Cleopatram nequaquam pati filium uicinum exercitum aggregare dicebat, sed uenturam cum maximo contra eum exercitu, quæ properabat & à Cypro filium eicere: & cum Ptolemæus nihil proficeret, rursus Cyprum fugeret, ipsos uerò nouissimum habere periculum. Ptolemæus uerò, quamuis per uiam cognouisset Ptolemaidarum uoluntatem mutatam, non minus tamen nauigauit, & applicuit in Sycamina: ibiq; nires suas deposuit. Omnis uerò exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta milia. Quos cum iuxta Ptolemaidem produxisset, & applicuisset, ualde cogitabat, quomodo neque legatos eius susciperent, neq; uerba audirent. Sed cum uenissent ad eum Zoilus, & Gazæi, ac peterent auxilium sibi præberi, quòd terra eorum à Iudeis & Alexandro depopularetur, soluit obsidionem Alexander Ptolemæi timore: reuersusq; ad propriam terram, deinceps bella disposuit, latenter quidem Cleopatram contra Ptolemæum inuitans, aperte uerò amicitias & auxilia cum eo componere simulans: & quatuor milia talentorum argenti se dare promisit, si Zoilum tyrannum depelleret, terramq; eius Iudeis traderet. Tunc ergo Ptolemæus Alexandri amicitias suscepit, & Zoilum subegit. Deinceps cum audisset latenter ad Cleopatram matrem eius mandasse, soluit pacta, quæ cum eo fecerat, atque fidem: & ad Ptolemaidem quidem accedens, obsidebat, quòd cum non suscepisset: ibiq; relinquens duces, & partem sui exercitus, ut obsessos custodirent, cum reliqua parte Iudeam populaturus

pulaturus inuadit. Alexander uerò cum Ptolemæi præuaria-
 cationem audisset, congregauit prouincialium quinquaginta
 milia, ut autem alij historiarum scriptores dixerunt, octo-
 ginta milia. Cum uerò collegisset exercitum, occurrit Pto-
 lemæo. Ptolemæus itaque subito inuadens Asochiton, ciuita-
 tem Galilææ, die sabbatorum uiriliter cepit eam : indeq; de-
 cem milia corporum, & aliam multam prædam abstulit.
 Cumq; tentasset Sephoram ciuitatem, paucò distantem spatio
 à ciuitate capta, multos amisit. Post autem cum Alexandro
 bellaturus, perrexit. Cui cum Alexander iuxta Iordanem
 fluuium occurrisset, in loco qui Asaphon dicitur, non longe
 à Iordane fluuiò castra sua disposuit, habens octo milia pu-
 gnatorum, quos Hecatonimachos uocabat, id est, contra
 centum pugnantes, quoniam areis scutis utebantur. Verum
 etiam fuerunt & Ptolemæo propugnatores, cum areis cly-
 peis, sed minus Iudeis ornati : ideoq; milites Ptolemæi ti-
 mide ad prælium accessere. Sed non paruam audaciam eis im-
 mittebat Philostephanus, qui stratagematorum peritus, eos
 fluuium transire prohibebat, supra quem castra sua posue-
 rant. Alexandro uerò minime uisum est, transitum eorum
 uetare, dum putaret, quia si post dorsum fluuium haberent,
 nequaquam possent à pugna recedere. At in principio præ-
 lij ex utraque parte fortiter pugnatum est, pari animosita-
 te uel studio, ut ab utroque exercitu multi prosternerentur.
 Sed cum Alexandri exercitum superiorem Philostephanus
 uidisset, milites diuisit : & defectus suos fortiter adiuuans,
 nulloq; subueniente Iudeis, partem illam cum eis qui pro-
 pè stabant, ad fugam conuertit. Quod cum uidissent mili-
 tes Ptolemæi, secuti Iudeos interficiebant. Post autem re-
 uersi, reliquos in fugam uerterunt : & tandiu prostrau-
 erunt eos, usquequo & ferrum, & manus eorum defecissent.

Triginta uerò milia uirorum occisa fuisse dicuntur. Timagenes uerò quinquaginta milia retulit: reliquos autem captos, paucos uerò ad suam fugisse prouinciam. Tunc Ptolemaeus post uictoriam, prouinciam peragrans, uespere facto, in quasdam Iudææ uillas ingressus est: quas plenas mulieribus & infantibus inueniens, iussit militibus suis, ut occiderent, & laniarent, membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autem simulauit, ut hi qui fugerant à pugna, putarent hostes suos carnibus humanis uesci, & exinde eos ualde metuerent. Cepit uerò & Ptolemaidem, sicut alibi retulimus. Sed Cleopatra cum respiceret filium suum crescere, & Iudæam licenter deuastrare, ciuitatemq; Gazæorum subiectam habere, negligere recusauit, dum iam in portis suis eum presentem speraret esse futurum, & amari ab Aegyptijs propter uirtutem eius putaret eum: statim cum nauali & pedestri exercitu cōtra eum egreditur, duces totius militiæ Celchiam & Ananiam Iudæos preponens: pecunias uerò multas, nepotesq; suos, & testamēta apud Cōn insulam cōmendans. Cumq; iussisset filium suum Alexandrum, cum maxima classe nauū ad Phœnicen nauigare, propter refugia omnem suam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide deposuit. Cumq; eam non suscepissent Ptolemaide, ciuitatem obsedit. Ptolemaeus tamen à Syria contra Aegyptum festinauit, putans subito eam sine militibus existentem occupare, sed spe sua deceptus est. Per idem tempus Celchias unus ex ducibus Cleopatræ, circa inferiorem Syriam Ptolemaeum persequens, moritur. Cleopatra uerò, cum audisset filij conatum, & quod nullatenus Aegyptij eum sicut sperabat, suscepissent, transmisit militiæ partē, quæ de prouincia Ptolemaeum depelleret. Qui reuersus ab Aegypto, iterum in Gaza hyemabat. Interiecto uerò tempore, Cleopatra custodiam Ptolemaidis cum ciuitatis

tatis obsidione cepit: ad quā cū Alexander summa dona deportans uenisset, dixissetq; mala à Ptolemæo se passum, refugiumq; non alibi nisi apud eam habiturum, quidam amicorū persuadebant ei, ut prouinciam Iudeorū percurreret, et obtineret: neq; contemneret tam optimam multitudinem Iudeorum sibi subiicere. Cumq; Ananias contradicens; suaderet iniustum esse, si hominem auxiliatorem priuaret propria potestate, uerumetiam et cognatos suos esse: Nam te minime uolo, inquit, ignorare regina, quoniam propter hanc iniquitatē inimicos omnes Iudeos habebis. Hæc ergo Anania persuadente, Cleopatra flectitur, nihil penitus Alexandrum ledere, sed de societate cum eo composuit in Scythopoli Syriae. Qui cum à Ptolemæi timore liberatus esset, exercitum statim contra humilem Syriam produxit, et expugnauit Gadara decem mensibus obsessam, et Amathunta, magnum propugnaculum habitantium super Iordanem, ubi optimus uel industria dignus Theodorus Zenonis possidebat: qui insperate Iudeos inuasit, et decem milia interfecit, sarcinasq; Alexandri diripuit. Quo facto, nequaquam perturbatur Alexander, sed mox iuxta maritima loca ducit exercitum, et Raphiam, et Anthedonem expugnauit, quam postea Herodes Agrippiadam nominauit. Cumq; uideret Ptolemæum à Gaza ad Cyprum redisse, matremq; eius Cleopatram ad Aegyptum, Gazæis iratus, quoniam Ptolemæum auxiliatorem conuocassent, ciuitatem obsedit: prouinciamq; ipsorum deprædauit. Sed Apollodotus dux Gazæorum, cum duobus milibus peregrinis, et decem milibus ciuium, in exercitum irruit Iudeorum: et quandiu nox erat, Gazæi uincebant, arbitrantibus Iudeis rursum Ptolemæum superuenisse. Postero autem die facto, cognoscentes Iudæi ueritatem, reuersi Gazæos inuadunt, et prosternunt mille. Quibus adhuc resistentibus, neque

multitudine perterritis, gerere praelium, & quicquid aduersi accidisset, tolerare passi sunt, ne hosti subijcerentur. Exhortabatur autē eos rex Arabum Aretas, magnanimus uir, qui sperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit ante quā ueniret, Apollodoto perempto, ciuitatem capi. Nam Lysimachus frater eius inuidens, quod ei tam magna gloria à ciuibz præbatur, interfecit eum: militaremq; congregans phalangem, ciuitatem Alexandro prodidit, qui statim cum ingressus fuisset, quieuit. Post autem milites Gazæis immisit, ut eos cruciarent, & per diuersa loca prosternerent: nec tamen Gazæi animas debiles, sed pronas habentes, uenientibus Iudæis resistebant, nec paucos dilaniabant: alij uerò desolati domus suas incendebant, ne aliqua spolia aduersarij possent inuenire: alij quippe & liberos cum uxoribus suis manibus interficiebant, quatenus seruitutem inimicorum uel taliter euitarent. Cumq; quingenti ex primatibus eorum in templum Apollinis confu-gissent, quorum consensu proditio facta erat, hos abstrahens Alexander occidit: ciuitatemq; post anni obsidionē deponens, ad Hierosolymam remeauit. Eodem tempore & Antiochus, qui Grypus dicebatur, moritur insidijs Herodiani, anno uite sue quadragesimo quinto, imperij uerò uicesimonono. Cuius principatum cum filius eius Seleucus suscepisset, bellauit etiam contra fratrem patris Antiochum, qui Cyzicenus nominabatur: quem cum uicisset, & cepisset, occidit. Non multo uerò post, Cyziceni filius Antiochus, & Antonius Pius, cum peruenissent in Aradum, coronamq; sibi imposuissent, confligunt cum Seleuco, quem post uictoriam ex omni Syria depulerunt. Qui cum fugeret in Ciliciam, & peruenisset Mopsuestiam, iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus Mopsuestenus indignatus, palatium eius incendit, eumq; cum amicis extinxit. Antiocho uerò Cyziceno adhuc Syriæ regnante, Seleu

tr, Seleuci frater Antiochus bellum contra eum produxit, ui-
 ctumq; cum suo prostrauit exercitu. Post ipsum uerò & fra-
 ter eius Philippus, cum imposuisset sibi diadema, in parte ali-
 qua Syriæ regnabat. Ptolemæus uerò Lathyrus quartum fra-
 trem eorum Demetrium, qui Eucerus dicebatur, à Gnido de-
 ducens, in Damasco regem constituit. His autem duobus fra-
 tribus pertinaciter Antiochus resistens, citius occiditur. Nam
 Laudociæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti, cum
 socius aduenisset, uiriliter pugnas occubuit. Syriam uerò duo
 fratres tenuerunt, Demetrius, & Philippus, sicut alibi demon-
 stratum est. Alexander autem dum contra eum sui seditionem
 mouissent, in die qua festiuitas tabernaculorum agebatur, &
 super aram staret immolaturus, uirgis cedrinis iaculabantur
 eum. Nam legitimum est apud Iudeos in scenopegijs, unum=
 quenq; portare uirgas ex palmis, & cedris. Demonstrauimus
 autem hæc etiam in alijs. Verumetiam contumeliosè eum ag-
 gressi sunt, cum ingressi fuissent, dicentes de captiua genitum,
 & honore sacrificij indignum. Iratus ergo sex milia eorum
 occidit: parietem uerò ligneum circa aram & sacrarium con-
 struens usq; ad altare, in quod solis sacerdotibus licet ingredi,
 multitudinis introitum prohibebat: simul & peregrinos Per-
 sas, & Cilicas conduxit: nam Syrijs inimicus existens, non eis
 utebatur. Cumq; Arabes, Moabitas, & Galaaditas uicisset,
 tributorum incrementum eis imposuit: & Amathunta ex pu-
 gnauit, non audente Theodoro cum eo confligere. Cum que
 conseruisset pugnam contra Obodam regem Arabum, & in-
 cidisset in insidias altissime uallis iuxta Galaaditidem, indeq;
 cum fugeret ad Hierosolymam, super infelicitatem suam ha-
 buit etiam gentem Iudeorum inimicam: contra quam annis
 sex pugnans, interfecit quinquaginta milia. Rogante uerò
 eos, ut odium quod in eo haberent, solueret, magis horrebant
 eum

eum propter hæc quæ acciderunt. Cumq; interrogaret eos, quid uellent fieri: omnes clamauerunt, mori eum.

De Alexandri uictoria, & Iudæorum calamitate.

CAPVT XX.

TVnc ad Demetrium Eucorum destinauerūt, ut eum auxiliatorem rogarent: qui maximo cum exercitu dum peruenisset ad eos, qui eum inuitauerant, circa Sichinam castrametatus est. Alexander autem cum conductis militibus sex milibus ducentis, & Iudæis uiginti milibus, qui ei fauebant, contra Demetrium perrexit: cui equites fuerunt tria milia, pedites uerò quadraginta milia. Multa ex utraq; parte gerebantur, Demetrio quidem uolente seducere conductos milites Alexandri tanquam Græcos: Alexandro autem tentante Iudæos Demetrio sociatos auellere. Cumq; neuter ualuisset persuadere, uicit Demetrius, & omnes Alexandri conducti milites occiduntur, fidei simul & uirtutis probationem ostendentes. Multi etiam à parte Demetrii milites conciderunt. Cum uerò per montana fugisset Alexander, misericordia ruine eius flexi, colliguntur ad eum sex milia Iudæorum: & tunc quidē recedit timore Demetrius. Post autem iterū Iudæi contra Alexandrum bella mouentes, superantur ab eo, multiq; eorum in pugna extincti sunt. Quorum etiam potentissimos in Bethomus ciuitate cōclusos obsedit. Cumq; cepisset ciuitatem, & tenuisset eos, duxit ad Hierosolymam, & crudelissimam in eos pœnam exercuit. Nam dum cœnaret cum concubinis suis in excellenti loco, crucifigi ex ipsis octingentos præcepit: liberos uerò & uxores eorum coram ipsis adhuc uiuentibus occidi. Et hæc quidem ad ultionem fecerat pro his, quæ male passus erat: sed tamen humanā uindictam excessit, quamuis multum sudasset, & laborasset in bello cōtra eos, & in nouissimū periculum anime, regniq; uenisset. Non enim eis suffecerat
contra

contra se inuicem certare, nisi etiam aduersus eum alienigenas prouocassent: & ad talem necessitatem perduxissent, ut terrā Moabitidis, & Galaaditidis, & uicos regi Arabum traderet, quatenus non auxiliaretur cōtra se Iudeis: sed & alia multa confirret: quapropter uidetur hæc iuste fecisse: ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem, uocatus est à Iudeis cruci-
da. Aduersarij tamen eius octo milia noctu fugerunt, & quā-
diu uixit Alexander exulabant. Et iste quidem liberatus à se-
ditione eorum, cum omni quiete in posterū regnauit. Deme-
trius autem cum à Iudea in Beroëa discessisset, obsidebat fra-
trem suum Philippum, cui decem milia peditū erant, & mille
equites. Straton autem Beroë tyrannus, Philippo auxilium
præbebat, & Zizum principem Arabum conuocabat, necnon
etiam Mithridatē Synacem præfectum Parthorum. Qui cum
uenissent cum multa expeditione, & obsedissent Demetrium
intra castra, sagittisq; & siti eum angustassent, compulerunt
milites eius, ut eum traderent. Cumq; depopulassent provin-
ciam, & Demetrium cepissent, hunc quidem Mithridati Par-
thorum regi transmiserunt, captiuos uero gratis Antiochenis
reddiderunt. Mithridates itaq; Parthorum rex, Demetriū mā-
ximè honorabat, usquequo terminus ei uitæ uenisset. Philip-
pus uero à pugna statim ad Antiochiam perrexit: eamq; te-
nens, Syriæ regno potitus est.

De gestis circa Damascenos, & Iudæorum potentia,
& obitu Alexandri.

C A P. X X I.

POst uero Antiochus, frater eius, qui nuncupatur Liber
pater, uendicans sibi principatum, ad Damascum per-
uenit, ibiq; regnauit. Cumq; contra Arabas exercitum duce-
ret, Philippus frater eius ad Damascum perrexit. Tunc Mi-
lesius, qui custos arcis relictus erat, simul cum Damascenis ci-
uitatem Philippo tradidit. Ingratus Milesio Philippus extis-
tit, cum

tit, cum nihil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret: nam timore putabat Milesium prodidisse. Quapropter in suspitione eum habebat, qui rursus à Damasco repellitur. Nam cum Philippus ad circum exisset, Milesius clausit Damascum, et Antiocho seruauit. Quod factum cum audisset de Philippo Antiochus, reuersus ad Arabiam, expeditionem statim contra Iudeam parauit, pedites quidem octo milia, equites autem octingentos. Cuius Alexander congressione timens, fossam altissimam fodit, circa Capharsaba, quæ nunc Antipatris vocatur, initium eius faciens, et usque ad Ioppen. Cumq; murum ædificasset et tures ligneas erexisset per stadia centumquinquaginta, Antiochum expectabat. Ille autem hæc incendio cremans, exercitum suum ad Arabiâ exinde transduxit. Cui rex Arabum cedens primum, deinde ex improviso cum decem milibus equitum adueniens, occurssione Antiochi fortiter debellatur. Cumq; uinceret, Antiochus occiditur auxilium partiboranti ferendo. Postquam uero cecidit Antiochus, milites eius ad Chanam uillam confugiunt, ubi plurima pars eorum fame consumitur. Post huc imperat inferiori Syriæ Aretas, receptus in principatû à Damascanis, propter Ptolemæi iuuenis odiû. Qui cum militiam congregasset contra Iudeam, et circa Asdidam uicum prælio uicisset Alexandrû, cum pactis à Iudea discessit. Alexander autem iterum cum inuasisset Dion ciuitatem, contra Essemon produxit exercitum, ubi plurima uel mirande res Zenonis fuerant: quam tribus aggeribus circumdâns, pugnando inuasit. Exinde contra Galileam, et Seleuciam pergit, et has cum cepisset, subegit etiam uallem, quæ Antiochi dicitur, castellum quoq; Gamala. Sed cum multi Demetrium ducem illorum locorum accusaret, nimis indignatus eum damnis affecit: et tertium annum complens, soluta expeditione ad sua reuersus est: quæ Iudæi, et Græci omnino pro-

pter felicitatem eius accipiūt. Per idem tempus iam Syrorum,
 & Idumaeorum, & Phoenicum ciuitatis Iudei possidebant:
 iuxta mare quidem Stratonis turrem, Apolloniā, Ioppen, Id-
 mniā, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinoco-
 luram, in mediterraneis uero per Idumaeam, Aboram, Mari-
 sam, omnemq; Idumaeam, Samariam, Carmelum montem, &
 Thaburium montem, Scythopolim, Gadaram, Gaulanitiden.
 Seleuciam, Gabalam, Moabitidem, Sebon, Medabam, Lemba-
 oronem, Mega, & Onzoram, Cilicum, Aulonem, Pellentem.
 Post haec rex Alexander crapulae multum indulgens; in ua-
 letudinem incidit, & tribus annis quartana febre laborans,
 nec sic tamen ab expeditione quieuit, donec in laboribus expi-
 raret. Mortuus est autem in monte Gerasenorum, Ragaba ca-
 stellum trans Iordanem obsidens. Quem cum uidisset regina
 propinquantem leto, nullamq; salutis spem habentem, deplo-
 rans futuram desolationem suam & filiorum, ait: Cui me ita
 relinquis cum filiis, alterius auxilijs egentem, dum sic scias
 aduersariam tibi gentem existere? Tunc ille persuasit ei man-
 data sua custodire, quatenus certum cum filiis regnum tutare-
 tur, & ut mortem eius militibus celaret, usquequo castellum
 caperet: deinceps ut ad Hierosolymam uictrix & splendidis-
 sima rediret, & Phariseis potestatem daret, quae uellent age-
 re, eosq; honore praerferret: quatenus illi laudantes eam pro-
 pter honorem sibi illatum, fidam ei gentem constituerent.
 Nam posse hos multum apud Iudeos, dicebat, & ledere si
 quem abominarentur, & prodesse cui fideles existerent: cum
 nimium eis à populo crederetur, quicquid uellent de aliquo
 seuisimum referre: seq; ideo offendisse multitudinem aiebat,
 quòd Phariseos aliquando contristasset. Tu igitur, inquit,
 cum ad Hierosolymam perueneris, conuocatis militibus, eis
 meum corpus ostende, & permitte eis qualiter uelint, uti meo
 cadauere;

cadauere : siue contumeliosè uelint, & insepultum relinqueret, quòd à me iniqua perpessi sunt : seu aliquid in corpus meum deservire, concede: neque sine illorum consilio uelis aliquid in tuo regno decernere. Quòd si hæc ad eos dixeris, ego quidem clariore dignior ab eis funere, quàm à te habebor : cum ira post mortem in aliquo non seruetur: tu uerò firmum tibi conficies principatum. Hæc cum suæ persuasisset uxori, decessit imperij sui uicesimoseptimo anno, ætatis uerò quadragesimonono. Alexandra autem cum castellum cepisset, secundum mariti mandata Phariseos alloquitur, & illorum potestati mariti corpus & regni gubernationem commendat: & ita quidem iram eorum, quam in Alexandrum habebant, extinxit : fideles uerò cos amicos sibi parauit. Qui secundo populum ad concionem conuocantes, res gestas Alexandri explanauerunt: regem se dicentes iustum, & magnum perdidisse : & tantum populo luctum, & mœstitiam laudibus regijs intulerunt, ut exequias ei meliores, quàm cæteris regibus exhiberent.

De regno Iudæorum sub Alexandra regente, & Phariseis.

CAP. XXII.

Alexander autem liberos relinquens, Hyrcanum, & Aristobulum, uxori Alexandræ regnū tradidit. Ex filijs tamen eius alter, Hyrcanus rerum gubernationes ignorans, uitam ociosam elegerat: nouissimus uerò Aristobulus, efficax & audax erat. Igitur à populo mulier diligebatur, eò quòd uidebatur cōtristari, de quibus maritus eius peccasset. Quæ principem quidem sacerdotum Hyrcanum propter ætatem, magis autem propter innocentiam ordinauit: Phariseis tamē omnia facere permittens, quibus obedire multitudinem præcepit: & si quid legum Hyrcanus socer eius soluisset, quas Pharisei secundum patriam traditionem introduxerant, hoc iterum restituit. Nomen ergo regium tantum ipsa ferebat, omnem uerò potestatem

potestatem Pharisei possidebant. Nam & transfugas reducebant, & ligatos soluebant, & nihil à dominis penitus differant. Verumetiam regina prouidentiam sui faciebat, dum multos conductos milites contineret, suasq; uires duplas ostenderet, ut iam in circuitu reges terreret, & caperet ab eis obsides transmissos. Pacem uerò omnis habebat prouincia, præter Phariseos. Nam hi rempublicam perturbabant, reginam flectere molientes, quatenus occideret consiliarios Alexadri, qui eum hortati essent occidere: ex quibus ipsi unum occiderunt Diogenem, & post ipsum alios multos, usquequo potentissimi eorum in aulam intrassent cum Aristobulo, cui uidebantur molesta facta Phariseorum. Apparebat autem, quòd uellet occasione accepta, matrem à regno deponere. Qui cum ingressi fuissent, admonebant eam, quanta fecissent, per quæ firmâ fidem suo domino conseruassent, pro quibus etiam multa ab eo merita cepissent: & petebant, ne omnino spem eorum euerteret. Nam cur fugerint aduersariorum pericula, si domi ab inimicis ultionem tanquam pecora tolerarent. Dicebant etiam, si contenti essent aduersarij mortuorum interitu, propter dominorum fidem se patienter ea, quæ contigerunt perferre: si uerò in eisdem Pharisei permanserint, petebant dari sibi licentiam recedendi. Nam præter infamionem eius nullatenus aiunt pati salutem suæ prouidere, sed libenter in aula eius morari, ne perfidos eos post discessum putaret: obprobrium uerò reginæ esse, si neglecti socij mariti eius aduersarijs traderentur. Nam gaudium Areta Arabo erit, tot & tales uiros à te alienari, quorum prius terribile fuerat nomen auditum. Si uerò Phariseos præponere iudicet, unumquemq; nostrorum in castellis dispone, & si ita aduersarios uis erigere, nos sine in humilitate consistere. Multa talia cum ei dicerent, & ad misericordiam mortuorum & periclitantium

manes Alexandri inuocarent : omnes qui assistebant lachrymis completi sunt, sed amplius Aristobulus, qui dum suam ostenderet uoluntatem, multa contra matrem locutus est. Sed illi quidem sue calamitatis causa fuerunt, dum ambitiosè furenti mulieri, præter constituta regni committeret moderamina. Quæ dum nihil sciret, quod ageret, ad postulationem eorum custodiam castellorum illis tradidit, præter Hyrcaniam, & Alexandriam, & Macheruntem, quò plurimæ, & pretiosissimæ res eius repositæ uidebantur. Non multò post tamen filium suum Aristobulum cum exercitu destinauit ad Damasum contra Ptolemæum, qui Minæus dicebatur: qui nihil studio dignum agentes, ad Hierosolimam reuertuntur. Eodem tempore nuntiatur Tigranes cum trecentis milibus armatorum contra Iudeam uenturus, quod nimis reginam, & gentem perterrituit, ut dona multa nobilissima per legatos ei destinaret, quem obsidentem Ptolemaidem inueniunt. Nam regina Scelene quæ & Cleopatra, Syriæ regnans, suasit habitatoribus Ptolemaidis, ut Tigranem excluderent. Qui cum peterent eum pro sua regina, proq; sua gente, laudat eam Tigranes, quod ex longinquo legationem ei cum donis transmisisset, spem etiam eis bonā promissit. Capta uerò Ptolemaide nuntiatur Tigrani, quòd Mithridatem dum sequeretur Lucullus, illum quidem fugientem ad Iberos, minime potuisset comprehendere: Armeniam uerò depopulans obsedisset. Quæ cum cognouisset Tigranes, domum reuertitur. Interiecto uerò tempore, Alexandra regina cum ualeitudinem seuißimam incidisset, placuit Aristobulo rempublicam inuadere : & per noctem cum uno famulo egressus ad castella perrexit, ubi patris sui amici degebant. Nam olim de actibus matris sue conquirebatur. Tunc uerò magis ueritus est, ne matre defuncta, & Phariseis rem tenentibus, omne genus suū deperiret. Præ-

uidebat

videbat enim futura, quòd non posset principatui succedere, dum frater ei maior extaret. Conscia uerò facti uxor eius tantum fuerat, quam illic cum sua generatione dimisit. Cum quæ primum peruenisset in Gabatha, ubi potentissimus Galestis eius amicus erat, à quo etiam suscipitur, post diem regina cum Aristobuli fugam sensisset, diuq; putasset discessionem eius non pro rebellionem fieri, uenerunt, qui nuntiarent iam tenuisse illum primum castellum et secundum, et reliqua omnia. Nam uno comprehenso, simul ad illius uoluntatem omnia festinabant. Tunc cuncta gens Iudæorum cum regina in maximis coepit esse terroribus. Nam sciebat non longè abesse Aristobulum, quatenus sibi principatum descenderet: timebat etiam, ne ultionem exigeret de illatis sibi contumelijs. Placuit igitur uxorem eius cum genere in superiori custodia templi constitui. Aristobulum autem cum multi frequenter nuntiasent regio circumdatum ornatu, et intra quindecim penè dies loca uigintiduo occupasse, unde etiam militiam congregaret à Libano, uel Trachonitide, uel monarchis: tunc seniores Iudeorum, et Hyrcanus ad reginam intrantes, petebant, ut sententiam de rebus ferret instantibus. Nam Aristobulus iam penè cuncta possederat, tantis locis occupatis. Inhonestum enim putabant, quamuis ægritudine laboraret, sine ea aliquod consilium capere: imminere uerò sibi non longè periculum clamabant. Cumq; illa præcepisset eis agere, quæ existimarent prodesse, multas quoq; causas eis utiles adesse demonstrabat, id est, gentem ualidam, exercitum potentissimum, pecuniarum copiam: sibiq; deficiente iam corpore, uanum esse pro talibus laborem impendere. Hæc cum dixisset, non multo post decessit, anno sui regni nono, ætatis uerò septuagesimo tertio, mulier quæ debilitati sui sexus nunquā succubuit, callida circa regni detentionem, quod ex ipsis operibus euidenter ostendit.

sum est: & quæ præponeret futuris præsentia, & omnia postponeret potentie principali: & cum nec bonum aut iustum attenderet, ad summam calamitatem negotia domus sue ita perduxit, ut post multa pericula & labores, potestatem quam possedit non multo tempore, tracta cupiditate perderet. Inimicis enim generis sui quam habuit, tradidit potestatem, & principatum potentium amicorum gubernatione priuauit, & miseris regnum post suam mortem compleuit propter malam dispositionem. Sed quamuis ita regnasset, gentem tamen in pace custodiuit. Alexandra ergo finem inuenit huiusmodi.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITAS

titus Iudaica liber decimusquartus.

Deregno Aristobuli, & Hyrcano priuatim degente.

CAPVT I.

ALEXANDRAE reginae morte in superiori uolumine demonstrata, sequentia res feramus: nihil aliud festinantes, nisi minime quicquam de gestis rebus memorie prodendum præterire. Nam qui conscribunt historias, & res ueteres indicant, oportet eos propter antiquitatis narrationi decus imponere, uel explanationi rerum studere propter legentes, quatenus cum aliqua gratia uel delectatione experientiam possint rerum concipere. Super omnia uero certius conscriptores debent & ueritatem dicere, ut rerum ignari possint credere lectioni. Centesima octogesima tertio Olympiade, Quint. Hortensio, & Quinto Metello Cretico

c o s s. bellum contra Hyrcanum Aristobulus preparauit: pugnaq; facta prope Hierichuntem, multi milites Hyrcani ad fratrem eius transfugerunt. Quo facto, Hyrcanus ad arcem, ubi Aristobuli uxor et filia à matre eius erant conclusæ, confugit. Cui Aristobulus de reconciliatione uerba faciens, inimicitias deposuit: ut ipse quidem regnum teneret, frater autem priuatus uiueret, sua possessione contentus. Cumq; hæc disposuissent in templo, et iusiurandum et dexteras dedissent omni populo uidente, discesserunt: ille quidem in aulam regiam, Hyrcanus uero ut priuatus in Aristobuli domum.

De Antipatro qui iuuabat partem Hyrcani aduersus Aristobulum.

C A P. I I.

A Micus igitur quidam Hyrcani, genere Idumæus, Antipater dictus, multas possidens pecunias, et uir efficax, Aristobulo suspectus habebatur propter Hyrcanum. Nicolaus tamen Damascenus ait hunc genere nobilissimum Iudæum fuisse, ex illis qui ad Iudæam à Babylone reuersi sunt. Hæc autem refert ad gratiam Herodis filij eius, quem regem Iudæorum contigit postea fieri, de quo apto tempore dicemus. Hic ergo Antipater, qui prius Antipas appellabatur, et eodem quo pater nomine uocabatur, cum eum Alexander rex, et uxor eius, ducem totius Idumææ ordinassent, amicitias inisse cum finitimis Arabis, et Gazæis, et Ascalonitis perhibetur, multis et maximis donis illos sibi coniungens. at cum Aristobuli potentiam iunior Antipater formidaret, timens, ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latentes, excitat contra eum Iudæorum ualidissimos uiros, iniustum esse dicēs negligere, dum uiderent Aristobulum inique principatum habere: fratremq; eius priorem electum, cui magis propter ætatem imperium debebatur. Et cum hæc ad Hyrcanum uerba

frequenter iacêret, & diceret periclitari uitam suam, nisi prouideret, fecit eum discedere. Nam indicabat Aristobuli amicos nullum tempus prætermittere, in quo non suaderent eum interfici, quatenus firmum sibi gereret principatum. His Hyrcanus uerbis minime credebatur, dum natura bonus esset, & accusationem facili non admitteret: faciebat autem eius innocentia & mentis remissio, ut debilis & inualidus putaretur, cum contrariæ naturæ Aristobulus esset: nam facinorosus, & arrogans erat. Sed cum Antipater uidisset Hyrcanum non attendere uerba sua, nullatenus parcebat singulis diebus accusationes fictas de Aristobulo illi inscrere, tanquam eum interficere sistinaret: quem uix impulit ad Aretam Arabum regem confugere: nam promittebat ei auxiliatorem illum quoque futurum. Igitur cum hæc audisset Hyrcanus, arbitratus prodesse sibi, ad finitimam Iudææ Arabiam discedere, præmittit Antipatrum ad Arabum regem, fidem ab eo accepturum, quod non refugientem ad se traderet inimicis. Cumque accepisset fidem Antipater, ad Hyrcanum in Hierosolymam remeauit: cum paucis ergo de ciuitate egreditur. cumque multam fecissent uiam, ad Petram ciuitatem perueniunt, ubi palatium Aretæ erat.

De pugna contra Aristobulum, & iusto Onia interfecto.

CAP. III.

Antipater autem dum multum amicus regi esset, & rogaret eum, ut Hyrcanum ad Iudæam deduceret, & hoc singulis diebus sine ulla intermissione faceret, sed etiâ dona promitteret, fleuit Aretam. Necnon etiâ Hyrcanus pollicitus est, si restitueretur patriæ, regnumque; reciperet, omnem terram, & decem ciuitates, quas suus pater Alexâder ab Arabis ceperat, reddere: Fuerunt autem Medaba, Libyas, Nabalota, Arabata, Galata, Zoara, Monslingon, Adiffa, Ribdalusa, Oriblo. Cum
hæc

has promissiones audisset, contra Aristobulum exercitū quinquaginta milium equitum & peditum produxit. Sed cum in prelio uicisset, & multi post uictoriam ad Hyrcanum refugissent, desolatus Aristobulus ad Hierosolymam recessit. Arabum autem rex omnem agens exercitum, & applicans ad templū, Aristobulum obsidebat: adiectoq; populo Iudeorum Hyrcano, & pariter obsidente, soli sacerdotes cum Aristobulo permansere. Igitur Aretas cum exercitu Arabum uel Iudeorum circundans eos, fortiter obsidioni imminabat. Quæ cum fierent, tempore celebrationis azymorum, quæ Pascha dicitur, probatissimi Iudeorum prouinciam relinquentes, in Aegyptum recesserunt. Onias uero quidam uir iustus, deoq; amabilis, qui dum non plueret, orauit deū, quatenus solueret siccitatem, & audiens deus pluit: dum tunc celatum eum haberent, propter seditionem abstraxerunt, & in exercitum Iudeorum producerunt: petentes, ut similiter oraret contra Aristobuli milites, ut soluerentur, sicut soluta est pluuia. Cumq; diu resisteret recusans, à multitudine compulsus, in medio stetit, ita orando, dicens: Deus omnium rex, quoniam & hi qui mecum consistunt, tuus existit populus, & qui obsidentur, tui sacerdotes sunt, peto, ut neque istos exaudias contra illos petentes, neque illos contra hos orantes. Cumq; hæc orasset, maleuoli Iudei adorti interfecerunt eum. Deus autem statim ab eis ultionem crudelitatis & poenam exegit post mortem Onie, hoc modo: Obsessis sacerdotibus & Aristobulo, celebratio Paschæ prouenit, in qua solemus multas immolationes offerre. Cumq; indigerent uictimis Aristobuli socij, & petissent Iudeos, ut pro uictimis acciperet quantas uellent pecunias, tunc illi mille drachmas dari pro singulo capite dixerunt. Cumq; libenter Aristobulus & sacerdotes promississent, per muros pecunias deposuerunt: quas illi cum accepissent, nequaquam uictimas

omne oratio

reddiderunt : sed malenolentia tracti fidei transgressores & impij coram deo pro defraudatione hostiarum extiterunt. Sa cerdotes autem orauerunt deum, quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus poenam, procellam uehem mentem, acerrimamq; in fructus totius prouincie mittens, cōsumpsit eos ita, ut modius tritici drachmis undecim emeretur.

De fortunis Aristobuli, & aurea uite. CAP. IIIB.

INterea Scaurū Pompeius, dum in Armenia adhuc Tigra-
nem ipse debellaret, ad Syriam destinauit. Qui cum ad Da-
mascum uenisset, & Lollium, & Metellum nuper cepisse ci-
uitatem inuenisset Teostam, in Iudeam perrexit. Vbi dum ue-
nissent ad eum legati Aristobuli, uel Hyrcani, ingrediuntur,
petentes auxilia. Sed dum Aristobulus promitteret quadra-
ginta se dare talenta, & nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret, Scaurus magis Aristobuli promissa suscepit. Nam
& diues, & magnanimus Aristobulus erat: & omnino parū
erat, quod dari postulabat. Alter uerò & pauper, & tenax,
& de maioribus perfidam promissionem prætendebat. Nam
& simile non erat, quod petebat idem uirtute ciuitatem muni-
tissimam capere, & transfugas cum multitudine Nabatheo-
rum bello depellere. Prædictis ergo causis flexus Scaurus, cum
pecunias accepiisset, soluit obsidionem, præcipiens Aretam re-
cedere, ne Romanis hostis appareret. Igitur Scaurus iterum
discessit. Aristobulus autem cum multis uiribus cōtra Aretam,
& Hyrcanum parauit exercitū. Quibus confligens circa locum
qui Capiron dicitur, uicit eos sex milia hostium proster-
nens: inter quos Cephalon etiam frater Antipatri cecidit. Sed
non multò post cum Pompeius in Damascum peruenisset, &
inferiorem Syriam percurrisset, uenerunt legati ab Aegypto,
& ab omni Syria, uel Iudea: per quos miserat ei donū maxi-
mum Aristobulus, uitæ auream quingentorū talentorū, cuius
mentio

mentionem fecit etiam Strabo Cappadox ita refrens: Venerunt uero ex Aegypto legati cum corona aurea quatuor milium solidorum: et a Iudaea uitis uel hortus aureus: quem nominabant Terpnon, id est, delectabile. Hoc uero donum nos quoque uidimus in templo Roma Capitolini Iouis sacratum fuisse, titulum habes Aristobuli, filij Alexandri regis Iudeorum: quod aestimatum est quingentis talentis. Igitur Aristobulus Iudeorum potentissimus, hoc donum dicitur misisse. Interiecto uero tempore, rursus legati ad eum ueniunt, idem Antipater pro Hyrcano, Nicomedes pro Aristobulo, qui etiam accusabant Gabinium et Scaurum, quod pecunias acceperissent ille trecenta talenta, alter quadringenta.

Altercatio Aristobuli & Hyrcani apud Pompeium.

CAPVT

V.

Cumque iussisset Pompeius certantes ad Damascum uenire instanti tempore ueris, congregans Apamenum exercitum, de locis hyemalibus ad Damascum properauit, qui in transitu suo mox Apamenam arcem euertit, quam Antiochus munierat Cyzicenus: et Ptolemai Minaei prouinciam confiderauit, iuri maceuoli, et pene Dionysio Tripolitano deterioris, qui securi fuerat percussus. Et dum eum morte dignum inuenisset, acceptis ab eo mille talentis, ex quibus stipendium militibus suis donauit, absoluit eum: necnon et Lysidem oppidum cepit, ubi tyrannus Silas Iudeus erat. Cumque ciuitates Heliopolim et Chalcidem transisset, in medio positum montem ascendit, et ad inferiore Syriam Damascumque peruenit. Vbi et comperit, quod Iudei cum suis principibus Hyrcano et Aristobulo haberent discordiam: totamque audiuit gentem contra utrosque dicentem, non debere sub regali ditione esse, sed patrio ritu sacerdotibus obedire, quos deus uenerari precepit. Hi namque dum nepotes existerent sacerdotibus, non con-

11 2 tenti

8

Templum Iouis
capitolini

Pompeius

tenti eo honore, ad alium magistratum cupiebant. gentem transducere, & seruitutis uinculis obligare. Hyrcanus autem accusabat, quod maior frater esset, & ab Aristobulo partem paruum provinciam datam teneret, aliam uero Aristobulus uolentia cepisse confirmans, necnon etiam incursiones contra finitimos & latrocinia illum perpetrare criminabatur, neque gentem Iudeorum à se, nisi per illius uolentiam ad seditionem descendisse. Cui etiam hæc alleganti, testimonium plus mille optimates Iudæi præbebant, Antipatre suadente. Aristobulus autem à principatu dicebat eum decidisse propter suam naturalem & inefficacem segnicie, pro qua & contemptibilis uidebatur: se quoque aiebat, non tantum pro regni ambitione suscepisse principatum, quantum metu, ne forte ad alios migraret. Appellari autem se regem patris sui nuncupatione, & testes conuocabat iuuenes promptissimos: quorum cultus purpure, uel comæ, necnon & phalera, aliusque ornatus sic sumptebatur, ut non ad iudicium intrare, sed ad pompam procedere putarentur. Pompeius tamen cum hæc audisset, Aristobulum de uolentia culpans, dimisit eos, leniter allocutus. Nam dixerat ad provinciam eorum sese uenturum, quod certius singula posset cognoscere, cum Nabathæorum primam provinciam prouideret: & interim pacem eos habere præcepit. Aristobulo autem blandiebatur, ne provinciam faceret rebellare, aditusque uia concluderet, quod euenit.

De gestis Pompeij cum Aristobulo

CAP. VI.

Aristobulus autem à Pompeio egressus, nec aliquid eorum aque ille monuerat curans, in Delon ciuitatem peruenit, & exinde Iudeam perrexit. Quapropter iratus Pompeius, expeditionem quam contra Nabathæos parauerat in Damasco & à Syria, legionesque Romanorum contra Aristobulum produxit. Cumque Pellam & Scythopolim transisset, in Coria peruenit,

peruenit, quæ initium est Iudææ mediterraneæ: unde munitionissimum oppidum super montem positum uidetur, Alexandrium nomine, quod Aristobulus confugerat. Tunc Pompeius destinans ad eum, iussit descendere: multisq; suadentibus, Romanis non rebellare, descendit. Cumq; disputasset contra fratrem suum de principatu, rursus in oppidum Pompeio concedente discessit: & hoc bis aut tertio fecit, sperans regnū obtinere, ad omnia quæ Pompeius præceperat, obedire se simulans, donec rediret ad munimina sua, timens ne regno spoliaretur, & Hyrcano principatus traderetur. Pompeius autē cum iussisset ei ut castella traderet: & custodibus propria manu scriberet, quatenus eum susciperent, obediuit hæc scribere.

De dolo & perfidia Aristobuli.

CAP. VII.

Discedens autē ad Hierosolymam, bellum parauit. Interdicto uero tempore Pompeio cōtra eum exercitum ducente, quidam ex Ponto ueniens, nuntiauit Mithridatē hausto ueneno defunctum, quod illi filius suus Pharnaces cōfecerat. Cumq; in Hiericho castra posuisset, ubi maxime nascitur opobalsamum, unguentum optimum, cuius cum stros acuto lapide incisus fuerit distillat: manē Hierosolymā ascendit. Tunc Aristobulus pœnitens ad Pompeium descēdit, pecunias offerens, & in Hierosolymis eum suscipiens: rogabatq; bello desineret, & quæ uellet cum pace disponderet. Pompeius autem ueniā ei petenti præstitit: & mittit Gabinium cum militibus ad ciuitatem ut pecunias obtineret. Sed cum nihil horum penitus egisset, Gabinius redijt, negatisq; pecunijs, de ciuitate exclusus est. Nam Aristobuli milites pactis minime cōsenserunt.

Quomodo irritatus Pompeius, Hierosolymā cepit, Aristobulum uinctū Romā duxit. CAP. VIII.

Quapropter Pompeius iratus, Aristobulum reclusit in carcerem: & ad ciuitatem peruenit undiq; munitissimam,

mam, præter Septētrionalem partem. Circuit enim eam uallis
 latissima, intus templum concludens, lapideo muro fortissime
 constructum. Seditio tamen hominum intus de presentibus re-
 bus erat, quibusdam iubentibus, Pompeio tradi ciuitatem: Ari-
 stobuli uerò socij, excludere eum & repugnare persuadebāt,
 & illum haberi uinctum. Qui cum in templo confugerent,
 pontem ab eo in ciuitatem transpositum, ad obsidionem pa-
 rabant: alij autem exercitum Pompeij susceperunt, & aulam
 ei tradiderunt. Pompeius autem Pisonem legatum cum exer-
 citu destinauit palatium custodire, & domos uel templū ob-
 seruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo cōclusis
 offerebat, sed hi dum non obedissent, loca iuxta templum po-
 sita muris circundedit, ad omnia Hyrcano ministrante. Pom-
 peius autē manē circa templum à parte Aquilonis, unde ex-
 pugnare eos potuisset, collocauit milites. Fuerunt nanque &
 per illam partem turres altissime, & fossæ altissime, quæ ual-
 le circundabantur. Ponte nanque deciso munitior extiterat.
 In qua ualle Pompeius cum aggerem in circuitu syluam in-
 cidentibus Romanis imponeret, & uideret satis fossam co-
 equatam, machinamenta uel instrumenta bellica à Tyro de-
 portata superimposuit: per quæ etiam templum deposuit. Sed
 si nobis patrium non fuisset, septimo die uacare, nullatenus
 aggerem construere Iudæis repugnantibus potuissent. Nam
 bellantibus & occidētibus resistere lex concedit, si quid uerò
 aliud aduersarij uelint facere, nulla nobis datur licētia sabbat-
 is eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis, nec
 manus armantibus, turres erigere uel machinamēta Romanis
 licuit fabricare, quibus postero die utebātur. Vnde potest no-
 stra erga deum pietas legisq; custodia cognosci, quod nihil
 ob timorem obsidionis ad immolandum impediti fuissent, sed
 secundo die manē & circa nonam horam super aram immo-
 labant,

labant, & neq; confictione belli sacrificiū remittebant. Nam cum capta ciuitas fuisset tertio mense Ieiuniorum, centesima septuagesimanona Olympiade, Gaius Antonio & Marco Tullio Cicerone c o s s, hostes templum ingressi cunctos peremerunt: qui sacrificijs occupati, nullatenus sacra rupe-
runt, aut timore anime conturbati, aut dolore morientū sunt expulsi: sed omnia uoluerunt circa ipsas aras pati, dum puta-
rent melius esse mori, quā sacrificia imperfecta relinqui. Et hanc non esse laudem mendacem, per quam pietas nostra ap-
paret, sed ueram extitisse cuncti testantur qui Pompeij gesta conscripserunt, inter quos & Strabo, & Nicolaus, nec non & T. Liuius Romanae conscriptor historiae. At cum machi-
nantum primum illatum fuisset, turris maxima commota cecidit, & aperuit partem tēpli, per quam hostes irruerunt. Quorum primus Cornelius Faustus Syllae filius, cum suis mi-
litibus super murum ascendit: post eum etiam per alterā par-
tem Furius centurio cum suis: in medio uerō Fabius, & ipse centurio cum turba fortissima. Tunc omnia cede Iudeorum complebantur. Quidam enim à Romanis, alij uerō semetipsos occidebant. Erant etiam qui precipites sese flammis inter do-
mos iniicerent, minime ualentes uiolentiam sustinere. Cumq; prostrata uigintiduo milia Iudeorum, Romanorū uerō pauci defuncti fuissent, capitur etiā Absalom, patruus simul & so-
cer Aristobuli. Non parua uerō in templo cōmissa sunt, dum ea quae priori tēpore inuisibilia uel inaccessibilia erant, adis-
set Pompeius, & cum eo non pauci uidissent, quae non liceret nisi sacerdotibus intueri. Inuenerunt autem mensam auream, & circa eam candelabra uel libatoria non pauca: necnon & aromatum multitudinem, & in thesauris sacras pecunias duo milia talenta: quas Pompeius penitus contingere noluit, pro-
pter pietatem, etiamq; hoc dignū sua uirtute perfectū. Cumq;
in posterum

M. Tullius.

Nicolaus.

T. Liuius.

22000

Aurea mensa
Candelabra

in posterum ministris templi præcepisset illud purgare, & legitima offerre deo, Hyrcano principatū sacerdotij donauit: quod ei utilis apparuisset, & provinciales prohibuisset Aristobulo auxilium præstare: autores quoq; belli securi percussit. Faustum uerò cum alijs qui propensius murum ascenderant, præmijs dignis honorauit, & Hierosolymam sub conditione fiscalium Romanis exposuit. Ciuitates etiam quas prius Iudei de inferiori Syria ablatas subegerant, sub suo principatu esse constituit: & omnem gentem prius nimis extensam, suos intra fines astrinxit: necnon & Gadaram paulò antè dirutam edificauit, Demetrio donans Gadarenos, suo liberto: reliquas autè, Hippon & Scythopolim, & Pellam, uel Dion, & Samariā, insuper & Marisam, & Azotum, & Iamnam, & Arethusam habitatoribus reddidit, quæ mediterraneæ fuerant, præter alias dirutas. Gazam uerò dirutam maritimam, & Ioppen, & Doram, & Stratonis turrim, quam postea Herodes magnifice condidit, & cum porticibus uel templis eam ornasset, Cesaream cognominauit, Pompeius liberas reliquit: & à provincia discessit. Horum malorū Hierosolymis autores Hyrcanus & Aristobulus extiterunt, cum inuicè inter se bella gessissent. Nam tunc & libertatem deposuimus, & subiecti Romanis sumus: & prouinciam quam armis possedimus à Syrijs ablatam, Syrijs compulsi sumus denuo restituere. Insuper decem milia talèta pauco tempore Romani nos exegerunt: & regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur, populare factum est. De his quidem competenti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem Syriam usque ad Euphratem fluuium & Aegyptum Scæuro tradidisset, & duas legiones Romanas, per Ciliciam Roman perrexit. Ducebat etiā cum sua generatione Aristobulum uinctum, cui due filie uel totidè filij fuerunt, quorum
Alexander

Alexander euasit: nouissimus autem Antigonus cum patre uel sororibus Romam deportatus est.

De bello Scauri contra Petram.

C A P . I X .

Scaurus autem contra Petram Arabiae cum exercitū produxisset, propter difficultatem ciuitatis, in circuitu terram uastauit. Sed exercitu Romano fame fatigato, Antipater obediens praeceptis Hyrcani, à Iudea triticum uel quaecunque erant necessaria, destinabat. Cumq; missus ab Scauro legatus Antipater ad Aretam perrexisset, per amicitias quas cum eo habuerat, flexit eum pecunijs, ne prouincia praedaretur. Qui etiam fideiussor eius pro trecentis talentis extitit: & in his bellum Scaurus sedauit. Siquidem non minus & ipse, quam Areta, concupiuit idem fieri.

De Gabinij gestis contra Alexandrum.

C A P . X .

Interfecto uero tempore, cum Alexander Aristobuli filius Iudeam inuasisset, dux exercitus Gabinus de Roma ad Syriam usq; peruenit: qui inter alia quae miranda fecit, contra Alexandrum produxit exercitū, nullatenus ualente Hyrcano uiribus illius resistere: cum etiam erigere Hierosolymorum muros festinaret, quos Pompeius deposuerat: hoc ne faceret, prohibuerunt eum Romani inibi constituti. Circumiens autem prouinciam, multos Iudeorum armauit: & maturius quam sperabatur, collegit decem milia pedites, & mille quingentos equites: Alexandriū etiam castellum ualde munitum, & Macherunta iuxta montes Arabiae cepit. Igitur Gabinus contra eum ueniebat, cum iam M. Antonium, aliosq; duces praemississet. Qui cum Romanis militibus, & subiectis Iudeis, quos Pitholais & Malachus ducebant, adunantes sibi & Antipatri societatem, Alexandro obuiam uenerunt, quos sequebatur etiam Gabinus cum legione. Alexander autem prope Hierosolymam accessit, ubi cum hostibus praelio facto, peremerunt
Romani

Romani tria milia Iudeorum : capiunt etiam non minus tria milia. Interim Gabinus cum ad Alexandrium peruenisset castrum, inuitabat conclusos ad pacem, ueniamq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hostiū foras ualidum starent, M. Antonius fortiter decertans, in congressione multos prostravit. Gabinus ergo exercitus partem cum ibi reliquisset, ut castellum uastaret, & ipse reliquam Iudeam circūbat, quātasq; inuenisset dirutas ciuitates, renouari præcepit: & recōstructæ sunt, Samaria uel Azotus, Scythopolis, & Anthedon, Raphia, uel Dora, Marisa, & Gaba, & alie non paucae. Cumq; omnes Gabini præceptis obedissent, ciuitates multo tempore deserte suos habitatores acquisierunt.

Gabinus q̄ mansuete prudēterq; se gesserit. C.A.XI.

HAEC cum per prouinciam egisset, redijt in Alexandrium castellum. Vbi dum obsidione statueret, & legationem ad eum Alexander destinauit, ueniam sibi de prioribus commissis postulans, & tradere castella, Hyrcaniam uel Macherunta, post etiam Alexandrium pollicetur : quæ Gabinus accepta euertit. Mater uerò Alexandri cum ad eum peruenisset (nam fauebat Romanis) marito eius & alijs filijs Romā abductis, cōcessit ei Gabinus quæ postulauit. Cumq; disposuisset pacem cum ea, Hyrcanum ad Hierosolymam reduxit, habiturum templi diligentia. Quinq; tamen curias constituens, equalibus turmis gentem diuisit, quarū una in Hierosolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta uerò in Hiericunte, quinta in Sephoris Galilæa : qui regia potestate liberati, sub optimatum gubernatione uiuebant.

De pugna Gabini cōtra Aristobulū & alios. C.A.XII.

SED cum Aristobulus à Roma ad Iudeam confugisset, & Alexandrium quod nuper dirutum fuerat, renouare desideraret, Gabinus milites cū ducibus Sisinnio & Antonio & Seruilia

Serulio mittit, ut id oppidum reconstrui prohiberent, simul
 & caperent. Multi tamen Iudæi ad Aristobulum transiebant,
 propter ueterem eius gloriam nouis rebus studentes, necnō &
 Pitholaus dux Hierosolymorum cum mille ad eum refugit: sed
 multi qui ad eum conuenerunt, inermes erant, quos decreuit
 in Macherunte ponere. Aristobulus ergo eos qui armis inopes
 erant dimisit, armatos autem octo milia existentes cum colle-
 gisset, perrexerunt ad bellum. Quos Romani fortiter inuadentes,
 prelio facto uicerunt. Et licet Iudæi propensius decertarēt, ta-
 men atrocitate hostium ad fugam conuertuntur, quorū quinq;
 milia prosternuntur, reliqui uerō dispersi ut unusquisq; ualuit,
 per fugam sibi salutem quesit: tamen plus mille Aristobulus
 habens, in Macheruntē munitissimum oppidū recessit. Cumq;
 male perdidisset, nihilominus spem sibi bonā promittebat. Per
 duos tamen dies obsidioni resistens, multis perfoſsus uulneri-
 bus, captiuus cum Antigono filio, qui de Roma cum eo fuge-
 rat, ad Gabinium trahitur. Aristobulus quidē his casibus usus,
 rursus ad Romanam ciuitatē transmittitur, quo ligatus teneba-
 tur, cum regnum & principatū sacerdotij, tribus annis & sex
 mensibus gessisset, uir clarus & magnanimus. filios autem eius
 senatus matri remisit, Gabinio scribente hoc ei promissum fu-
 iſſe pro caſtellorum prodicione, sed hi quidem in Iudeam re-
 mearunt. Gabinius autem cum contra Parthos exercitum du-
 xisset, & Euphratem fluuium transisset, placuit ei ad Aegy-
 ptum reuerti, quatenus Ptolemæum ibi reſtitueret. Hæc uerō
 & per alios hiftoriarum ſcriptores monſtrata ſunt. Gabinij
 deinde militibus Antipater miniſtrauit triticum, & arma, &
 pecunias, & Iudeos prope Peluſium auxiliares effecit, qui
 cuſtodes Aegyptiorum adituum fuerant. Cumq; ex Aegypto
 remeſſet, & ad Syriā perueniſſet, ſeditionibus & turbis eam
 inualeſcentem inuenit. Siquidem Alexander Ariſtobuli filius,

recipiens rursus per uiolentiam principatum, multos Iudeorum subtraxerat, magnoq; cum exercitu provinciam inuadens, omnes Romanos, quantos inuenire poterat, occidebat, resurgentes ad montem Garizin. Gabinius autem hæc uidens, Antipatrum ut prudentem præmittit ad illos qui rebellabant, ut eorum sedaret amentiam, quatenus ad meliorem sensum redirent. Qui cum perrexisset, multos quidem castigauit, & ad competentia restituit. Veruntamen Alexandrum comprehendere non potuit, dum exercitū haberet triginta milia Iudeorum: qui cum Gabinio confligens uincitur, decem milibus suis prope Taburium montem prostratis. Gabinius autem cum disposuisset Hierosolymorum ciuitatem, Antipatri uoluntati obediens, contra Nabathæos expeditionem produxit: quos cum in pugna uicisset, Parthorū transfugas Mithridatem & Orsanem dimisit: qui fide non seruata, ad proprios remearunt. Sed Gabinius cum operam maximam uel clarissimam expeditionem fecisset, Romam redijt, Crasso tradens ducatum. De Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditione conscribit Nicolaus Damascenus, & Strabo Cappadox, nihil unius altero amplius exponens.

De Crassi gestis apud Parthos & Iudæos, & de Iudæorum dispersione. CAPVT XII

Crassus autem cum contra Parthos militiā produceret, ad Iudæam peruenit: & pecunias tēpli, quas Pompeius non tetigerat, duo milia talentorum abstulit, necnon & totum reliquum aurum usq; ad octo milia talentorum. Tulit etiam trabem auream uersatilem, trecentas minas pensantem. Mina uero apud nos due & semis libræ existimantur. Tradidit uero ei hanc trabem custos pecuniarum, Elcazarus nomine sacerdos, non maleuolo animo, nam iustus & bonus fuerat: sed dum cōmissa fuisset ei custodia uelorum tēpli, que mira pulchritudine

ma. apud ebres

~ 1/2 .

tudine uel constructione pretiosissima resplendebant, in hac
 trabe pendentia, & Crassum uidisset templi cunctum aurum
 uelle colligere, ueritus ne templi cunctum ornatum auferret,
 auream ei trabem pro redemptione omnium præsinit : dum &
 iusiurandum ab eo accepisset, nihil aliud à templo tollendum,
 sed solo contentum esse auro ab eo tradito, quo multa milia
 pondo posset inuenire. Hanc uero trabem alia lignea circun-
 dabat, ideoq; latebat. Crassus uero licet iurasset, nihil aliud in
 templo tangere, post acceptam tamen trabem transgressus, omne
 templi aurum deposuit. Nemo tamen miretur, si tantæ diuitiæ
 in nostro templo fuissent, dum has omnes per diuersam ter-
 ram Iudei deum colentes, ibi ex antiquis temporibus obtulis-
 sent. Nec magnitudo prædictarum pecuniarum testimonio ca-
 ret, nec arrogantia nostra per tantam magnitudinem diuitias
 extollit, sed multi alij conscriptores nobis testimonium fe-
 runt : necnon & Strabo Cappadox ita dicens : Transmitten-
 tens autē Mithridates in Coo tulit pecunias, quas ibi Cleo-
 patra regina deposuerat : uerum etiam & Iudeorum octingenta
 talenta. Nobis itaq; pecuniæ publicæ non sunt, nisi dei tantum.
 Vnde manifestum est, Iudeos per Asiam constitutos, ueritos
 Mithridatem has pecunias in Coo transmississe. Non enim
 ex Iudea fuerunt in Coo pecuniæ, dum ciuitatē & templum
 munitissimum haberent : sed neque Alexandria habitantes
 Iudeos, uerisimile est hoc fecisse, dum nihil omnino Mithrida-
 tem timerent. Testis nobis est idem Strabo & in alio loco,
 quia tempore quo transijt Sylla in Græciam pugnaturus Mi-
 thridati, Lucillum transmississe fertur in Cyrenen ciuitatem,
 propter nostræ gentis seditionem, quæ totum orbem com-
 pleuit, ita dicens : Quatuor in ciuitate Cyrenæorum partes exi-
 stunt, ciuium & agricolarū, tertia uero colonorum, & quarta
 Iudeorum. Hæc per omnes ciuitates iam dispersa est, & nullus

mundi locus facile inuenitur, in quo non hanc gentem uideamus. Nam Aegyptus, & Cyrenæa dum sub uno regno fuissent, omnem conuersationem horum emulatae sunt, ita ut scripturis eorum uterentur: & praesertim pecunias secundum patrias leges Iudeorum congregarent. In Aegypto ergo summam partem Iudeorū habitasse demonstratur, & Alexandria ciuitatis maxima pars huic genti deputata est. Ordinatus uero etiam princeps, qui causas eorum & instrumenta publica debeat curare, & praecepta dare, tanquā princeps perfecta Reip. In Aegypto tamen haec generatio conualuit, eo quod initio Iudei Aegyptij fuissent, & quia iuxta prouinciam Iudeam Aegyptus iacet: necnon & propter illos, qui exinde ad Aegyptum peruenerūt. Ad Cyrenæam autem ideo transiit, quod & ipsa finitima Aegypto existeret, quemadmodum & Iudea, quod sub uno regno prius fuisset. Strabo quidem haec retulit. Crassus autem, cum omnia disposuisset, quemadmodum uellet, contra Parthos egreditur, ubi cum toto suo defecit exercitus: sicut & alibi demonstratum est. Sed Cassius, dum ad Syriam fugisset, & uindicasset eam ab incursionibus Parthorum, qui nimis per Crassi perditionem audaciores fuerant, rursus ad Tyrum peruenit: & exinde ad Iudeam ascendit. Tarichenam uero ciuitatem inuadens, statim praedauit, & triginta milia uirorum captiuauit: Pitholaum etiam seditionis Aristobuli successorem cepit, Antipatro inuitante. Qui etiam cum apud eum multum ualuisse, Idumaeis amicus erat, de quibus & uxorem nobilissimam nomine Cyprin sibi coniunxit: ex qua quatuor liberos procreauit, Phasellū, & Herodem, qui postea rex fuit, & Iosippum, & Pheroram, filiam quoque Salomen. Hic autem Antipater, dum cum alijs potentissimis amicitias, & hospitium copulasset, Arabo potius se sociauit: cui etiam filios suos dum bellaret, cōmendauit. Igitur Cassius, cum expeditionem super Euphratem

Euphratem duxisset, prohibuit illam deuastari provinciam, sicut & alibi relatum est.

De Aristobulo interfecto.

C A P V T X I I I I.

INterfecto uero tempore, cum Cæsar Romam teneret, post Pompeij uel senatus fugam, soluens à uinculis Aristobulum, ad Syriam transmisit: dux ei tradens legiones, quatenus paratam illi ut potens faceret Iudeam. Aristobulus autem potentia à Cæsare donata, minime potitus est. Nam Pompeiani preoccupantes ueneno eum corruerunt, & sepelierunt cum Cæsaris socijs: quo multo tempore iacuit, usquequo Antonius eum ad Iudeam remitteret, & in regijs monumentis poni præciperet.

De morte Alexandri Aristobuli filij.

C A P V T X V.

SCipio autem mandat Pompeio, Alexandrū Aristobuli filium occidendū, dum culparet eum de his, quæ prius contra Romanos egisset: & securi eum percussit. Quo in Antiochia defuncto, fratres eius Ptolemæus Minæi, tyrannus Chalcidis prope Libanum montem constitutæ, detinuit. Qui cum filium suum Philippionem in Ascalona ad Aristobuli uxorem destinasset, iussit eam mittere filium Antigonum cum eius sororibus: è quibus alteram Philippion cum dilexisset, uxorem eam habuit. Quem postea Ptolemæus pater eius occidens, matrimoniali iure eam duxit uxorem, & providentiam fratribus eius impendebat.

De pfectu Cæsaris in Syria & Aegypto.

C A P. X V I.

Post mortem uero Pompeij, dum Cæsar contra Aegyptū pugnaret, Antipater Iudeorum potentissimus, mandatis Hyrcani obediens, multum illi utilis apparuit. Nam Mithridates Pergamenus, dum per Corycum transiret, & minime potuisset per Pelusium uiam conficere, sed in Ascalone moraretur, Antipater ei tria milia armatos Iudeos adduxit, necnon

m m 3

& Ara

et Arabum nobilissimos auxiliares illi parauit: et propter
 eum omnes Syri propensius Caesaris partes adiuuabant. Ve-
 rum et Iamblicus potentissimus, et Ptolemæus filius eius, Li-
 banū montem habitantes, cum omnibus ciuitatibus eandē pro
 Cesare mentem habebant. Mithridates autem surgens ē Sy-
 ria, cum ad Pelusium peruenisset, et cum non suscepissent, ci-
 uitatē obsidebat: cuius maxima uirtute Antipater primus para-
 tem muri deiecit, et reliquis uiam ingredi ciuitatem parauit.
 Et Pelusium quidem ita deuastatur. Antipatrū autem et Mi-
 thridatem euntes ad Cæsarem, cum Aegyptij Iudei transire
 prouinciam uetarent, quæ Oniæ dicitur, Antipater eos flexit
 ad Caesaris amicitiam, principis sacerdotum literas eis ostē-
 dens. Quod cum audissent Memphitidem habitantes, simili
 modo Mithridatem ad se inuitarunt. Ad quos cum profectus
 fuisset, et ad locum qui dicitur Delta, peruenisset, confligit
 cum hostibus, circa locum qui dicitur Iudeorum castra. Ha-
 bebat autem dextrum cornu Mithridates, laeuum uerò Anti-
 pater. Sed commisso praelio, inclinatur cornu, quo Mithrida-
 tes pugnabat: qui periclitatus esset, nisi per ripam fluij cum
 suis militibus Antipater currens, deuictis iam aduersarijs, mor-
 tis eum periculo liberasset. Nam uictores Aegyptios ad su-
 gam conuertens, et persecutus, castra eorum deuastauit: Mi-
 thridatemq; fugientem retinuit. Cuius ceciderūt milites octi-
 genti, Antipatri uerò quadraginta. Sed cū Mithridates Cæ-
 sari demandasset uictoriam, simul et salutem, quam per An-
 tipatrum obtinuit, Caesar Antipatrum quidem tantum dila-
 xit, ut etiam uteretur eo per omnia bellorum pericula. Quia
 propter et uulnerari Antipatrum seuisime contigit. Ergo
 bello finito, Caesar cum in Syriam nauigasset, Hyrcano qui-
 dem principatum sacerdotij firmum indulsit. Antipatrum uerò
 ciuitate Romana et immunitate donauit. Dicitur tamen
 Hyrcan

Hyrcanum huic quoque militiæ in Aegypto socium extitisse, sicut testatur Strabo Cappadox, ex autoritate Asinij ita referens: Post Mithridatis & Hyrcani principis sacerdotum in Aegypto profectionem. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsicratis, rursus ita retulit: Mithridatem solum exisse, uocatum autem secundo: cui Antipater Iudææ tutor in Ascalone tria milia militum præparauit, & alios potentissimos inuitauit: sociatum etiam Hyrcanum huic militiæ dicens. Hæc quidem Strabo exposuit. Sed cum uenisset Antigonus Aristobuli filius tunc ad Cæsarem, & patris sui calamitatem defleuisset, qualiter propter ipsum ueneno fuerit interemptus, fraterq; suus securi à Scipione percussus, petebat miserari se à regno depulsum: præterea Hyrcanū & Antipatrū accusabat, quòd male gentem regerent, & in se crudeliter egissent. Antipater autem cū affuisset, satisfaciebat de obiectis sibi criminibus, re bellem Antigonū cum suis socijs differens: & narrabat, quantum ipse laborasset in expeditione coram ipso Cæsare: & dicebat iuste Aristobulum Roman tractum, quòd semper Romanis hostis extitisset: fratrem uerò eius latrocinij causa potius nam à Scipione meritam sumpsisse. Cum hæc Antipater uerba fecisset, Cæsar Hyrcanū quidem principem sacerdotum ordinauit, Antipatro uerò potestatem donauit, quam ipse elegerat, tutorem eū totius Iudææ constituens. Hyrcano quoq; cōcessit patriæ muros restituere, cū hanc ille gratiam ab eo petisset: nam adhuc diruti iacebant, ex quo Pompeius eos deposuerat, unde à cōsulibus in Capitolio senatusconsultū hoc modo prolatus est: L. Valerius, Lucij filius, Cos. Cōueniente senatu Idibus Decemb. in tēplo Cōcordiæ, presente L. Copinio, L. Coline filio, & Cepario filio Quirini, de his quæ Alexander Dorothei, & Numenius Antiochi, & Alexander Iasonis, Iudeorū legati, optimi uiri & auxiliares locuti sunt, renouantes

m m 4 cum

Concordie T
plum

7.
Clypeus au-
reus.

cum Romanis gratias, et amicitias præexistentes, clypeum aureum pro indicio auxiliorum deuouerunt, quinquaginta milium siclorum: et petiuerunt literas sibi dari ad omnes liberas ciuitates, quatenus prouincie uel portus eorum nullam uiolentiam paterentur. Placuit igitur senatui amicitias et societatem cum eis componere, et omnia quæ supplicauerunt, concedere, clypeumque sascipere. Hæc acta sunt sub Hyrcano principe sacerdotum, et rectore gentis, nono anno, mense Panemo. Hyrcanus autem etiam ab Atheniensium populo laudatus est, cum multum ei apparuisset benignus: nam miserunt ei scriptum huiusmodi decretum: Sub iudice uel sacerdote Dionysio, filio Asclepiadis, mense Panemo, uicesimo quinto die, datum est magistratibus decretum Atheniensium sub præfide Agatho, de quo Deucles Menandri Alimusius scriba exposuit: Mnychionis undecimo die, concilio iudicum facto in theatro, suffragium tulit Dorotheus princeps sacerdotum: cum quo asidens Dionysius filius Dionysii, dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri princeps sacerdotum, et rector Iudeorum, permanet cum populo nostro, uel singulis ciuibus fidelis existens, et omni circa eos utitur industria: ibique uenientes Athenienses seu legationis causa, seu priuatim, munificenter ad se suscepit, et prouidit quatenus illæsi redirent, decretum quidem de his et prius factum est: nunc uero Dionysio Dorothei Suniensi suggerente, et de uiri uirtute populum ammonente, quomodo uoluntatem habet bene nobis quod potuit semper facere, placet honorare uirum aurea corona optima secundum legem, et dedicare ei imaginem æream in templo populi, uel Gratiarum: decernere uero coronam in theatro, cum Libero patri tragædia solennia celebratur, et in Panathenæis, et Eleusinijs, et in gymnicijs certaminibus, diligentiam uero magistratus habeant, ut si permanserit, et seruauerit fauorem nostrum, omne quod

quod excogitamus pro gratia uel honore uiri, munificenter compleatur: quatenus cum hæc ita facta fuerint, appareat non solum populus optimus cum amplecti, uicesque reddere gratiarum, ut ille nostrum studium iam honoribus affectus imitetur: imò etiam debemus eligere ab omnibus Atheniensibus, qui decretum ei deportent, ut cum honorem susceperit, festinet benefacere semper nostræ ciuitati. Romanorum ergo uel populi Atheniensium erga Hyrcanum merita demonstrauiamus.

De Herode instituto rege, & gestis prioribus.

C A P V T X V I I I.

Cæsar autem cum Iudeam disposuisset, in Syriam nauigauit, Antipater autem ut Cæsarem à Syria deduxit, in Iudeam reuertitur: et statim muros à Pompeio dirutos reconstruxit, seditionemque provincialium sedauit: interminationibus simul et persuasionibus requiescere eos inuitas, cum diceret: Si quis Hyrcano consenserit, feliciter uitam suam potest peragere. Qui uero ad spem rebellandi peruenerit, et lucro priuabitur, et ipsum pro patrone dominum, Hyrcanum autem pro rege tyrannum sentiet, Romanos uero ac Cæsarem pro rectoribus amaros hostes: nam minime patientur amoueri, quæ ipsi principem constituerunt. Sed cum tardum et segnem Hyrcanum uidisset, priorem filium suum ducem in Hierosolymis ordinauit, secundum uero Herodem Galilee tutorem demonstrauit, adhuc omnino iuuenem, nam quindecim annorum tunc erat: cui nihil obfuit iuuentus, dum prudentiam super etate haberet. Qui cum occasione inuenisset, statim ad uirtutis ostentationem prorupit. Siquidem Ezechiã principem latronum comprehensum, qui Syriam cum magna turba uexabat, fecit interim cum multis suis prædonibus. Quo facto nimium à Syris amplectitur, unde et in amorem eius exarserunt, quod à latrocinijjs prouincia eorum esset erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates et per uicos, quod pacem eis præstitisset

fuisse, et tuitionem prœdiorum suorum inuenissent. Quæ
 propter et Sexto Cæsari, cognato magni Cæsaris, tunc totam
 regenti Syriam, amicus factus est. Cum uero æmulatio pro fa-
 ctis Herodis Phasellum fratrem eius intrasset, non minor studuit
 tali gloria reperiri: et in Hierosolymitis fautores sibi para-
 bat, dum et ciuitatem haberet, et populi negotia non ignare
 tractaret. Quæ Antipatrum faciebant ab omni gente, tanquam
 esset omnium dominus, honorari: tamen ex tali claritate, qua
 lia sæpius contingunt, Hyrcani fidem transgressus est. Potenti-
 ssimi uero Iudeorum, Antipatrum uidentes cum filiis extol-
 li per fauorem gentis, et reditus Iudææ, uel pecunias Hyrcani,
 nimis inuidebant ei. Nam Antipater amicitias cum impera-
 toribus Romanorum composuerat: et cum flexisset Hyrcanum
 pecunias transmittere, tanquam suas, et non Hyrcano presta-
 te eas, Romanis principibus destinabat. Vnde manifeste Anti-
 patrum accusabant, dicentes Hyrcano: Vsq̃uequo ista pateris?
 an non uides Antipatrum cum filiis principatu præire
 cunctos, teq̃ nomen tantum regum possidere? Sed ne te lateant,
 ne putes sine periculo tuo negligere negotia, dum Antipater
 et filij eius totam nunc auctoritatem contineant, et hanc sine
 tuis iussionibus disponant. Nam Herodes filius eius Ezechiam
 et omnes qui cum eo erant, peremit: nostram legem transgressus,
 quæ hominem prohibet occidi, licet malignus sit: nisi prius
 in concilio condemnatus sit. Ille uero, dum nullam a te
 suscepisset potestatem, hæc ausus est committere. Quæ cum Hyrcanus
 audisset, flebitur: plus autem iram eius incenderunt matres
 eorum, quos Herodes interfecerat, dum per singulos dies
 in templo eum peterent, ut Herodes ante concilium de actis
 suis redderet rationem. Commotus igitur Hyrcanus, Herodem
 uocauit, satisfacturum de criminibus sibi illatis. Qui persuas-
 ionibus patris impulsus, uenit. Nam sic ei præceperat, ut non
 priuatus

priuatus, sed cum tutela et custodia corporis adueniret. Qui
 cum et Galileam, ut putauit prodesse sibi, disposuisset, mili-
 tum parua manu circumdatus uiam secabat, ut nec terribilis
 uideretur Hyrcano, cum maxima ueniens multitudine, nec nu-
 dus uel incautus coram iudicibus esset: imò et Sextus Cæsar,
 Syrie rector scripsit Hyrcano, supplicans, ut liberaret à iudi-
 cio Herodem; simul et interminabatur ei, si non obediret. Sed
 Sexti literæ occasio fuerant, ne quid pateretur à sententiâ con-
 ciliij Herodes, sed magis absolueretur. Nam diligebat eum Hyr-
 canus, tanquam filium. Herodes autem, cum in medio unâ cum
 suis militibus astisset, omnes perterrituit: nec ausus est aliquis
 ex his eum accusare, qui primum contra eum exclamabant,
 sed omnes sub quiete et silentio, rei exitum sustinebant. Qui
 cum ita sedissent, unus quidam nomine Sameus, uir iustus, et
 propter hoc minime deuitans periculum, surgens ita locutus
 est: Viri iudices et rex, neminem scio ad iudicium à uobis uo-
 catum ita constituisse, neque uos nosse quicquam opinor simile:
 sed omnis quicumque in hoc iudiciu peruenit exquirendus, humi-
 liter astirit, misericordiam à uobis expetens, capillis prolixis,
 et ueste nigra indutus: hic autem Herodes optimus iuuenis,
 reus pro homicidio satisfactorius, de tali crimine uocatus inter-
 est purpura circumdatus, et caput ornatum habens composi-
 tione crinium, stipatusque armis, ut si condemnatus secundum le-
 gem fuerit, nos quidem interficiat, ipse uerò uim faciens ueri-
 tati, liberetur. Sed Herodem de his non culpabo, siquidem suam
 commodum plurius quam legem fecit: sed uos uel regem accu-
 so, qui tantam ei licentiam dedistis. Scitote tamen maximum
 esse deum, quia hic, quem nunc propter Hyrcanum multis ab-
 soluere, quadoque uos et ipsum regem torquet. Nihil autem
 hec dicendo mentitus est. Nam Herodes, cum regnum cepis-
 set, omnes occidit in concilio tunc inuentos, cum ipso Hyrcano,
 præter

præter Sameum, quem nimis dilexerat propter iustitiam eius: & quod ciuitate posthac obseſſa ab Herode & Sosio, persuasisset populo, ut Herodem acciperent, dicens, propter peccatum eum non posse deuitari. De his quidem suo loco dicemus. Hyrcanus autem cū uidisset propensiores iudices ad necem Herodis, iudiciū in posterum diem distulit: & mittens ad Herodem furtim, persuasit ei ciuitatem relinquere, ut ita posset periculum declinare. At ille cum discessisset in Damascū, fugiens regem, & ad Sex. Cæsarem peruenisset, ita apud se decreuit, ut si uocandus ad iudiciū esset, non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano dicentes quomodo hæc omnia contra eū essent. Illum uerò cum nihil lateret, nihil agebat amentia uel imbecillitate sua. Sed cū Sextus Herodem ducem inferioris Syriæ ordinasset (nam hoc ei pecunijs uendidit) Hyrcanus timebat eum, ne quando contra se exercitum produceret. Non multis autem transactis diebus, hoc euēnit. Herodes enim aduersus eū expeditionem ducens, irascebatur, eò quod ad iudiciū uocatus sit satisfācturus. Prohibuerunt tamen eum obuiū uenientes pater Antipater, & frater, impetumq; eius retinuerunt: rogantes, ne accederet prope Hierosolymā: nec aliquod opus niteretur facere contra eos, qui concesserunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabantur etiam, ut indignationē deponeret, quod uocatus ad iudiciū esset, sed absolutionis gratiam potius recordaretur: nec ita dolorem consideraret, ut saluti ingratus existeret: & animaduertendū uerò, quod & bellicorum casus deus dispensat, quapropter uictoriam non omnino speraret, expugnando regem & amicū, qui multū ei proufuisset, nihil uerò sponte in eum commississet aduersi: sed per maleuolos suasores actum, quod difficultatis umbram præbiterit. Flexus his Herodes, & arbitratus satis sibi factum, quod suam fortitudinē genti demonstrasset, reuersus est. Per Iudæam

ergo taliter se res habebant.

Decreta Romanorum aliorumq; populorū & urbium
de amicitia Iudæorum. CAPVT XIX.

Cæsar autem cum Romam uenisset, parabat ad Aphri-
cam nauigare, quatenus Scipionem uel Catonem expu-
gnaret. Ad quem Hyrcanus dirigens legatos, petijt confirmare
cum eo amicitias. Videtur mihi necessarium & hoc exponere,
qualiter Romanorum principes cum nostra gente sunt pa-
ci: ne lateat aliquos quod & Asia, & Europæ reges studium
habuerunt, sociare sibi nostram fortitudinem, dum eorū fidem
dilexissent: sed quoniam multi propter odium nostrum mini-
me credunt Persicis uel Macedonicis scriptionibus de nobis,
eò quod non eadē ubiq; in publicis locis deposita demonstra-
tur, sed apud nos tantū & alios quosdam Barbarorū, de Ro-
manis tamen decretis non est ambigendum: nam & publicis lo-
cis reposita hactenus, & in Capitolio tabulis æreis conscripta,
continentur. Nam & C. Iulius Cæsar, Alexandria Iudeos
per æream tabulam demonstrauit Alexandrinos ciues existe-
re. Vnde initium approbationis faciam dum pando senatus-
consulta, & C. Iulij Cæsaris de Hyrcano, uel gente nostra,
decreta. C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, & dictator
secundò, magistratibus Sidoniorū, & curiæ, & populo salu-
tem. Si sani estis, bene est: & ego sanus sum, cum meo exercitu.
Exemplum facti decreti ad Hyrcanū filium Alexandri, princi-
pem sacerdotum, & rectorem gentis Iudæorū, uobis destina-
ui, quatenus in publicis uestris annalibus reponatur. Volo er-
go uos Græcè uel Latine in ærea tabula scriptū hoc ponere,
quod huiusmodi est: C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex,
secundò dictator. Cum deliberata sententia decreui, quoniam
Hyrcanus Alexandri, Iudeus, & nunc, & in prioribus annis,
in pace & bello, fidē & studiū demonstrauit, cui multi etiam
consules

consules testimoniū præbent : insuper & in propinquo Ale-
 xandria loco, cū mille quingentis militibus auxiliatoribus no-
 bis occurrit, & ad Mithridatem à me destinatus cum omni
 deuotione fidelis apparuit: propter has ergo causas Hyrcanū
 Alexandri, filiosq; eius, rectores Iudeorū esse, & principatū
 sacerdotij gentis Iudaica semper habere secundū patrios mo-
 res, præcipio: ipsum quoq; filiosq; eius, auxiliatores uobis &
 inter uiros amicissimos esse censendos, quantacunque uerò sa-
 cerdotalia iura sunt, cum uel filios eius possidere decerno. Si
 qua uerò interfuerit quæstio de Iudaicis rebus, placet nobis
 iudiciū de his adhibere: exhyemationes uerò militum, aut pec-
 cunias exigendas ab eis, minime probaui. C. Cesaris dictato-
 ris, consulis data concessaq; decreta sic habent: ut filij eius prin-
 cipatum gentis Iudeorū, & donata sibi loca possiderent : ut
 princeps sacerdotū idem & rector gentis Iudeorum legatis
 uim patris adesset: & quia transmisisset ad Hyrcanū Alexan-
 dri filium, principem sacerdotum, Iudeorum legatos, qui de
 amicitijs uel auxilio cum eo loquerentur, & dedicarent ei tu-
 bulam æream in Capitolio, & in Sidone, & Tyro, & Asca-
 lone, & in templis, scriptam apicibus Græcis uel Latinis, qua
 infra exposita continentur. Vt uerò hoc decretū omnibus per
 ciuitates curatoribus, & iudicibus, & amicis innotesceret, &
 hospitia legatis præstarentur, & sanctiones ut ubiq; destina-
 rentur, præcepit. C. Cesar, imperator, consul, honoris & uir-
 tutis & clementiæ causa, concessit pro cōmodis senatus & po-
 puli Romani, Hyrcanū Alexandri filiū, liberosq; eius, prin-
 pes esse sacerdotum, uel antisites Hierosolymorum & gentis
 Iudææ, iure quo & proauis eorum sacerdotiū suum gesserunt.
 C. Cesar, quinquies consul, decreuit habere hos, uel munire
 Hierosolymorum ciuitatem, & gubernare eam, Hyrcanū Alex-
 andri, principem sacerdotum Iudeorum, rectorem gentis
 secundum

secundum suam uoluntatem, ut Iudæis in secundo anno loca-
tionis ex redditibus cori, id est, triginta modij subducantur: neq;
ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant. C. Cæ-
sar, dictator secundo sanxit, ut per singulos annos Ioppenfes
tributa Hierosolymorū ciuitati præstent, excepto septimo an-
no, quem Sabbaticum annum appellant, quoniam in eo neque
fruges agrorū colligunt neque seminant: necnon etiam Hyr-
cano, & filiis eius decimas præbeant, & ut nullus uel præses,
uel dux, uel legatus in finibus Iudeorum auxilia colligat, uel
militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandū, aut pro no-
mine alicuius: sed esse undiq; liberos. Quæcunque postea ha-
buerunt, uel emerunt, uel possederunt, omnibus his eos potiri:
& Ioppen ciuitatem, quam ab initio Iudæi habuerunt, & cū
amicitijs cū Romanis fecissent, eorū esse, sicut & nobis prius
placuit, imperamus. Ex qua ciuitate Hyrcanum Alexandri fia-
lium, liberosq; eius à possessoribus terræ, & à portu, tributa
consequi iubemus: de Sidone modios uiginti milia, sexcentos
septuagintaquinque, per singulos annos, excepto septimo an-
no, quem Sabbaticum uocant, in quo neque arant, neque fru-
ctum arborū colligunt. Prædia etiam in maximo campo, qua
Hyrcanus & proauis eius prius possidebant, placet senatui,
hec Hyrcanum & Iudeos habere, eodem iure quo & prius
possederunt. Manere etiā iura, quæ ab initio inter Iudeos uel
principes sacerdotū fuerunt, & institutiones quas populo uel
senatu decernente habuerunt, præterea eodem iure liceat illis
uti. Et in Lydia loca etiam uel terras, quas pro hospitalitate
reges Syri uel Phœnices per donationem Romanorum pos-
sederunt, eas senatus probauit Hyrcanum rectorem gentis Iu-
deorum habere. Dari etiam licentiam Hyrcano, omnibusq;
ab eo missis, ut cum senatoribus in ludo monomachorum, uel
bestiarum sedentes spectent: & si petierint dictatorem uel
magistrum

magistrum equitum, ut in senatu eos introducant, & responsa eis tradant intra decimum diem: hoc fiat post senatusconsultum. C. Caesar, quater imperator, quinquies consul, in perpetuum dictator, huiusmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri, principis sacerdotum, & rectoris gentis Iudeorum: Prædecessores mei imperatores in prouincijs, cum testimonium Hyrcano principi sacerdotum Iudeorum, & Iudeis coram senatu uel populo Romano præbuissem, cumq; gratias ei populus & senatus egisset, bene nobis uisum est memoriam habere & prouidentiam, quatenus Hyrcano ac Iudeorum genti filijsq; Hyrcani, à senatu & populo Romano, pro suo erga nos fauore, gratiæ retributionis redderentur. Iulius Caius dictator & consul Romanorum, magistratibus Parianorum, curie ac populo salutem. Interpellauerunt me Iudei in Delo, & quidam de Colonijs Iudeorum præsentibus uestris legatis, & demonstrauerunt decretum, per quod uos eos prohibetis patrijs moribus & sacrificijs uti. Ergo mihi non placet in nostros amicos & auxiliares talia fieri decreta, uel prohiberi eos secundum suam uiuere consuetudinem, seu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre: quando hoc facere nec Rome quidem prohiberentur. Nam Caius Caesar noster consul, dum in sanctionibus suis uetaret collegia per ciuitates congregari, hos solos non prohibuit, nec pecunias conferre, nec conuiuia parare: & ego quoque alios prohibens, istis solis præcipio secundum patrios mores & leges conuenire. Bene ergo facitis, si prolatam sententiam contra nostros amicos uel auxiliares, propter nostrum erga eos studium & fauorem aufertis. Post Caij mortem, Marcus Antonius, & Publius Dolabella consules, cum senatum congregassent, & Hyrcani legatos introduxissent, locuti sunt de quibus petierunt, & amicitias cum eis fecerunt, & omnia eis concedi senatus decreuit quæcumq; postula

postularent: subiuncto etiam senatusconsulto, quatenus probationem dictorum habeant, qui hanc historiam relegunt: quod tale fuit senatusconsultum ab arario transcriptum de tabulis publicis, sub Quinto Rutilio ararii custode: dum tertio Idus Aprilis, in templo Concordiæ conscriberentur, praesente Lucio Calphurnio, et reliquo senatu. Publius Dolabella et Marcus Antonius cōsules, dixerunt: De his quæ per senatusconsultum Caius Caesar pro Iudæis decernens in arario deponere non occurrit, sic placet nobis, sicut et senatui uisum est, ut hæc in tabulis æreis deponantur, et per singulas ciuitates transmittantur, quatenus curæt et illi in tabulis reponere quod decretum est: Quinto Idus Februarias, in templo Concordiæ. Legati autem principis sacerdotum fuerunt Lysimachus Pausania, Alexander Theodori, Patroclus Chæreæ, Ionathas Oniæ. Misit autem et ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolabellam, tunc Asiæ procōsulem, petens eum soluere Iudæos à militiâ, ut patriam custodirent cōsuetudinem, quod facilius impetrauit. Siquidem Dolabella cum accepisset literas Hyrcani, nihil remoratus scribit per totam Asiam pro Iudæis, et ad Ephesinam ciuitatem, primâ totius Asiæ, quæ huiusmodi legebatur, sub iudice Artemione, mensis Lenæonis die prima: Dolabella imperator Ephesiorum curiæ, et magistratibus uel populo salutem. Alexander Theodori, legatus Hyrcani, filij Alexandri principis sacerdotum, et rectoris Iudæorum, intimaui mihi, quod non possent ciues sui militare, dum nec arma portare possint, nec iter facere diebus sabbatorum, nec alimenterum secundum patrias leges copiam habere: iccirco ego sicut prædecessores mei imperatores, præbeo eis militiæ remissionem, et concedo patrijs uti legibus secundum solennes et sacras immolationes, et congregare sicuti solent pro sacrificijs pecunias, et uolo uos hæc per singulas conscribere ciui-

Concordiæ Ten

tates. Hanc quidem Dolabella Hyrcano legationem mittente, nostris donauit licentiam. Lucius autem Lentulus cōsul dixit: Ciues Romanos Iudeos, templa habentes, Ephesi ante tribunal, religionis causa à militia dimisi duodecimo Calendarum Octobris. Lucio Lentulo, & Caio Marcello consulibus, præsente senatu. Balbus legatus & uicarius, Ephesiorum magistratibus, curiæ & populo salutem. Iudeos per Asiam constitutos, Lucius Lentulus consul me pro ipsis petente, à militia dimisit. Postulans uerò post hæc & Fannium tribunum plebis, & Lucium Antonium ærarium, impetraui. Vos autem cū pio curare, ne quis eis molestiam inferat. Decretū Deliorum sub præside Bioto: mēse Thargelione, uicesima die ad titulationem iudicum. Marcus Piso legatus, adueniens in ciuitatem nostram, pro delectu militum conuocans nos, & multos ciuium, præcepit, ut si qui sunt Iudei ciues Romani, nequam militare cogantur, eò quòd Cornelio Lentulo consuli religionis causa Iudeos dimittere placuit. Quapropter obedi-
 dire consuli nos oportet. His similia Sardiani quoq; de nobis decreuerunt. Caius Fannius Caij filius, dux, consul, magistratibus Coorum salutē. Volo uos scire, quomodo legati Iudeorum adierunt me, petendo accipere senatusconsultū pro ipsis constituta, quæ etiam subiuncta sunt. Igitur uolo uos curare uel providere his hominibus secundum senatusconsultū, quatenus per uestram prouinciā incolumes ad propria reuertantur. Lucius autem Lentulus consul dixit. Ciues Romanos Iudeos qui templa Iudaica habere Ephesi uidentur, religionis causa dimisi. Hoc factum est duodecimo Calendarum Iuliarū. Lucius Antonius, Marci filius, uicarius ærarij uel proconsul, Sardianorū magistratibus curiæ & populo salutem. Iudei ciues nostri adeuntes probauerunt nobis consiliū habuisse propriū secundum patrias leges ab initio, & locum propriū,

proprium, in quo negotia uel iudicia inuicem mouet: & hoc
 petierunt, quatenus liceat illis hoc facere, quod custodiri uel
 permitti decreui. Marcus Publius, filius Publij, & Marcus
 Lucius Marci filius dicunt: Lentulum proconsulem adeuntes
 intimauius ei, de quibus Dosithews Cleopatridæ filius Ale-
 xandrinus uerba fecit, ut ciues Romanos Iudeos templa Iu-
 daica facere solitos, si illi uisum fuerit, religionis causa eos se-
 cisse, dimittat: & dimisit duodecimo Calendas Iulias. Lucio
 Lentulo & Caio Marcello consulibus, Lentulus decretum pro-
 tulit. Ciues Romanos Iudeos, sacraria Iudaica facere solitos,
 Ephesi ante tribunal religionis causa dimisi. Laodicensium
 princeps C. Rabilio Caij filio cōsuli salutem. Sosipater Hyrc-
 cani principis sacerdotum legatus, porrexit nobis epistolam
 tuam, per quam designauit nobis, ab Hyrcano principe &
 sacerdote Iudeorum destinatos quosdam cum literis pro sua
 gente conscriptis, quatenus sabbata Iudeis liceat secundum
 patrias leges celebrare, ut ne quis eos quicquam impedi-
 at: quoniam amici & auxiliiatores nostri probantur: aut ne quis
 eis uolentiam inferat in nostra prouincia: & licet Tralliani
 palam dicant, non sibi placuisse quæ pro his decreta sunt, ta-
 men præcepisti hæc ita fieri. Postulamus autem ita, ut & no-
 bis eadem de his scribas obsequentibus tuis præceptis. Episto-
 lam autem porrectam suscepimus, quam reposuimus inter pu-
 blica nostra monumenta: & de reliquis quæ præcepisti pro-
 uidemus, quatenus in nullo culpemur. Publius Seruilius, Publij
 Galbæ filius, proconsul, Milesiorum magistratibus, curiæ &
 populo salutem. Pritanis Mercurij filius ciuis uester, dum in
 Trallibus negotia tractarem, insinuauit mihi, præter nostram
 sententiam Iudeis uos inquietudinē inferre, & prohibere eos
 sabbata celebrare, uel templa patria perficere, fructuq; sua
 cōsuetudine colligere. Volo igitur uos scire, quo modo audies

uerba eius uel eorum qui contra eum differebant, decreui ne prohiberentur. Decretum Pergamenorū sub iudice Cratippo mense Desio sentētia principum. Quoniam Romani sequentes suos maiores, pro communi omnium hominum tutela pericula suscipiunt, & student auxiliores & amicos suos in felicitate uel firma pace consistere, cum transmississet ad eos Hyrcanus princeps sacerdotum gentis Iudææ legatos, Strattonem Theodori, Apollonium Alexandri, Acneam Antipatri, Aristobulum Amintæ, Sosipatrum Philippi, uiros optimos, & hi singula demonstrassent, decreuit senatus de his que postulauerunt, quatenus nequaquam rex Antiochus Antiochi filius ledat Iudeos auxiliores Romanorum, imò ut & castella, & portus, uel prouinciam, & si quid aliud ab eis abstulit, redderet: & liceat eis à portubus deportare que uolunt, & ut nullus rex uel populus à portubus Iudæorum seu uestigalibus aliquid auferat, excepto Ptolemæo rege Alexandrino, quia & ipse auxiliorum his & amicus noster existit: imò etiā custodiam à Ioppe depelli, sicut petierunt. Nostræ uerò curiæ Lucius Peticus uir optimus, iussit ut hæc fieri ita curemus, quemadmodum senatus decreuit, & prouideamus, quatenus incolumes legati ad propria possint redire, necnō etiā Theodorum in curia, uel in conuentu suscepimus: Qui cum nobis epistolam, & senatuscōsultum porrexisset, uerba faciens, demonstrauit Hyrcani uirtutem & liberalitatem, quia publice uel priuatim cunctis prodest qui ad eum conuenerint. Literæ uerò inter publicæ cōscriptæ reposuimus, & nos quoq; omnia pro Iudæis agere tanquam auxiliores Romanorum, secundum senatusconsultum decreuimus. Quippe etiam postulauit Theodorus dum epistolam nobis porrigeret, quatenus à magistratibus nostris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti, intimantis nostri populi sententiam, & petentis custodiri uel
amplari

ampliari nostras cum eis amicitias, et ut meminerit temporibus Abraham, qui omnium Iudeorum pater extitit, nostros maiores amicos ei fuisse, sicut et in publicis conscriptis inuenimus. Decretum Alicarnasseorum sub sacerdote Memnone Aristidis filio. Placuit populo, Marco Alexandro insinuante, quoniam Iudei pietatis studium omni tempore habent, populusque Rom. omnium hominum benefactores, pro Iudeorum amicitijs uel auxilijs ad nostram ciuitatem precepta miserunt, quatenus permittantur immolationes deo solennes efficere. Placuit igitur et nobis concedere Iudeis uiris uel mulieribus sabbata celebrare, uel sacrificia producere secundum leges Iudaicas. Si quis uero hos prohibuerit, militiae reus et debitor ciuitatis existat. Decretum Sardoniorum. Placuit curiae uel populo, ducibus intimantibus, quomodo nostram ciuitatem habitantes Iudei, multa uel maxima beneficia a populo saepe meruerunt: nunc quoque cum ingressi fuissent in curiam populum petere, quatenus suis legibus et libertate data a senatu populoque Romano secundum consuetudinem congregentur, et iudicia sua disponant, datus est illis locus, in quo cum uxoribus uel filiis possint celebrare deo patrias orationes. Igitur uisum est curiae uel populo, concedere eis conuenientibus certis diebus agere secundum suas leges: deputari etiam eis locum quem aptum adificationibus uel habitaculis putauerint: Habeant etiam curatores annonae ciuitatis diligentiam, ut si qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Ephesiorum sub iudice Menophilo, mense Artemisio, prima die. Nicenor Euphemi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus quomodo interpellauerunt in ciuitate Iudei, Marco Iunio Bruto proconsule, quatenus agerent sabbata, et omnia facerent secundum patrias leges, nemine penitus impediēte, proconsul concessit. Placuitque populo propter Romanos, nullum

prohiberi obseruare sabbatorum diem: imò concedere eis omnia facere, secundum Iudaicas suas leges. Multa quoque & alia decreta senatū uel imperatores Romanos ad Hyrcanum pro gente nostra destinasse cognouimus, necnon & aliarum ciuitatum iudicata uel literas à magistratibus reciprocas nostris epistolis, ex quibus hæc quæ demonstrauius flectere sine inuidia legentes putauimus. Nam euidentissima signa de amicitijs Romanorū & nostris, demonstrantur ereis tabulis, hactenus in Capitolio permanentibus, & in posterum permanfuris. Omnium uerò expositionē tanquam superfluum & fastidiosam recusauī, nullum credens tam difficiliter inueniri, qui uel opinetur Romanorū humanitatem minime circa nos extitisse, quam sæpius ostenderunt: nos quoque de quibus retulimus, nequaquam mentitos esse cognoscat. De amicitijs quidem Romanorum, & nostris illis temporibus factis retulimus. Eodem uerò tempore seditionem per Syriam hac occasione contigit fieri. Bassus Cecilius, Pompeianarum partium fautor, insidias Sexto Cesari faciēs, interfecit eum: ipse uerò cum suis militibus regni gubernacula tenuit. Tunc etiā maximum bellum circa Apamiam commissum est à ducibus Cesarianis, quibus & Antipater auxilia cum filiis destinauit, memoriam habens beneficiorum Cesaris. Quapropter & punire peremptores etius iustum putauit. Bellum autem cum traberetur, Marcus quidem uenit à Roma ad Sexti successionem, Cesar autem interficitur à Cassio & Bruto in Senatu, cum principatum tenuisset tribus annis, & mensibus sex, quod & per alios conscriptores dictum est.

CE SARIS mors.

De Cassij gestis & Malachi, Antonijq; edictis pro ludæis.

CAP. XX.

Post Cesaris autem internitionem, cum bellum cōflatum fuisset principibus Romanorum, omnibus pro exercitu congre-

congregando dispersis, Cassius ad Syriam peruenit. Qui cum Apamenum exercitum accepisset, obsidionem soluens, ambos sibi coniungit, Bassum & Marcum: & ciuitates circueundo milites cum armis conglomerauit, & fiscalia grauius imponere: à Iudea uero plus quam septuaginta talenta pecuniarum exegit. Antipater autem cum uidisset in maximo timore uel turba negotia constituta, diuisit pecuniarum exactiones, utroque filio eas tradens. Herodi quas difficilius exigi putabat, reliquas uero alijs precepit colligere. Cumque primus Herodes à Galilea exegisset quanta fuissent ei statuta, necessarius inter amicos à Cassio recipitur. Nam statuerat Romanis obsequi, & fauorem eorum sibi laboribus alienis parare. Alij autem procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebat, quarum Cassius quatuor maximas captiuauit, id est, Gofnam & Amathuntē, necnon & Liddam, & Thamnam, qui etiam Malachum penè perdiderat, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talenta de suo ei misisset, & ita impetum eius refregisset. Sed cum Cassius cum multis pecunijs à Iudea discessisset, Malachus insidias Antipatro parabat, dum interitum eius principatus Hyrcani tutelam fore putaret. Quod Antipater intelligens, discessit trans Iordanē, ubi exercitum Arabicum simul & prouincialem congregauit. Malachus autem callidus existens, iureiurando negabat se insidias ipsi, uel filiis eius fecisse, satisfaciens ei. Nam Phaselo Hierosolymam regente, Herode uero tenente armorum custodiam, nequaquam se tale facinus uel in animo habuisse dicebat. Vnde reconciliabatur cum Antipatro. Sed cum Marcus Syriam procuraret, audiuit nouis rebus per Iudeam Malachum studere, & uenit quatenus eum interficeret. Quod paulò minus contigisset, nisi Antipater eum petendo liberasset, nescius quòd suum interfectorem Malachum liberaret. Igitur Cassius & Marcus exercitu

Octavius.

congregato, ducem Herodem totius Syriæ fecerunt, naues ei cum toto exercitu cōmendantes: promiserunt etiam regē cum Iudææ post bellum ordinare, quod iam tunc cōtra Antonium & iuuenem Casarem immineret. Tunc magis ueritus Malachus, Antipatrē depellere cogitabat. Cumq; Hyrcani pincer nam pecunijs redemisset (nam uterq; apud eum epulabatur) ueneno hunc uirum interfecit: & milites armatos habens, ciuitatem obtinuit. Et cum insidias Malachi contra patrē suum Herodes & Phaselus intellexissent, & uindictam inferre cogitassent, Malachus eis iureiurando Antipatri negabat interitum. Cuius uita summus laboribus patriam protegens, ita finem inuenit. Filius uerò eius Herodes, ultionem quidē patris exigere cogitauit, & cum exercitu contra Malachum uenit: Phaselo uerò priori placuit dolo magis hominem superare, ne belli ciuilis initium facere putaretur, & satisfaciōē Malachi suscepit, & credere simulauit, nihil eum ad patris interitum cōmississe. Sepulchrum etiam patri ornatissimū construxit. Sed cum Herodes ad Samariam peruenisset, & inuenisset eam afflictam, resouebat, & ita inter eos certamen est dissolutum. Interiecto deinde breui tēpore celebratione Hierosolymorum instante, cum militibus suis Herodes in ciuitatē aduenit: quod cum Malachus cognouisset, ueritus Hyrcanū flexit ut nequaquam permitteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidem paruit, causam uerò talem interdictionis proposuit, quod nō deberet multitudinē alienigenarū ieiunanti populo superinducere. Sed Herodes præcepta negligēs, noctu ciuitatem ingreditur. Tunc Malachus licet metueret, dissimulationem tamen non refutauit, sed Antipatrū ut amicum manifeste plangebat, custodiam uerò corporis sui latēter habebat. Placuit uerò etiam Herodi, non redarguere dissimulationem eius: sed ē contrario muneribus ei blandiebatur. Cassius tamē

men

men de patris interitu Herodi mandauit, quatenus Malachi crudelitatem cognosceret. Qui scripsit præciens ei patris obitum uindicare, tribunis quoq; in Tyro mandauit Herodis sequi uoluntatem. Tempore uero quo Cassius Laodiciã cepit, accesserunt ad eum pariter coronas uel pecunias ei deportantes. Herodes quidem sperans Malacho ibi ueniente se ulcisci cum ad Tyrum Phœnices peruenisset, causamq; opinatus esset, Malachus maius quiddam conatus est agere, ita ut filium in Tyro obsidem existentem, in ciuitatem ingressus furto uoluisset auferre, & ad Iudæã reuerti: credens se gentem Iudeorum contra Romanos excitaturum, & deiecto Hyrcano regnaturum, dum bello Cassius ab Antonio occupatur. Consilij tamen eius deus refutit. Herodes quoq; intelligens eius uoluntatem, transmisit famulum, quasi hospitalia paraturum, quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc simularet, ad tribunos tamen uerè direxit, quatenus ammoneret eos contra Malachum cum gladijs exire. Qui cum exissent, & iuxta ciuitatem eum conuenissent, super littus hominem uulneribus confoderunt. Hyrcanus ergo cum factum intellexisset, obstupuit: rediensq; ad sese consuluit Herodem, quid esset factum, uel qui Malachum interfecissent. Cumq; Herodes responderet, Cassium hoc iussisse, laudauit factum: nam maleuolum & nimis patrie peruasorem eum esse criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in Antipatrum commissã Malachus poenã soluit. Cassio uero discedente de Syria, maxima per Iudæã turba concitatur in Hierosolymis, cum Felix contra Phasellũ unã cum militibus armaretur. Herodes autem ad Fabium rectorem Damasci profisciscens, cum hoc audisset, & in fratris solatium cuperet festinare, egritudine prohibetur. Phaselus tamen Felicem superans, in aliqua cum turre concludit, quem postea sub pactionis fœdere dimisit, Hyrcanum penè accusans, quòd

multa sui beneficia prætermittens, inimicis suis fauorẽ impen-
 deret. Itaq; frater Malachi multa tunc occupas loca, obtinuerat & Massadam omnium munitissimam: contra quem Herodes ualitudine liberatus exercitum duxit, & auferens omnia loca, quæ comprehenderat, sub pactionis lege eum dimisit. Antigonus autem Aristobuli filius, ut militiam congregauit, & Eabium pecunijs redemit, Ptolemaeus cum Minæi propter cognationem ad Iudeam ducebat: auxilium etiã ei præbebat Marion, quem Tyrriorum tyrannum Cassius reliquerat. Nam hic Syriam omnem potentia capiens custodiuit. Marion autẽ Galileam finitimã inuadens, tria castella eius occupauit. Contra quem Herodes cùm uenisset, omnia quæ ille tenuerat, abstulit. Tyrriorum uerò custodes cum humanitate dimisit, quibusdam etiam & dona præstitit, propter ciuitatis fauorem. Cum hæc ergo egisset, obuiam Antigono, & prælio commissõ uicit, & penẽ iam altiora Iudææ tenentem fortiter expulit: uictoriaq; potitus ad Hierosolimam uenit, ubi coronas ei tam Hyrcanus, quàm populus ob uirtutis præmiũ offerebant. Nam cognatus Hyrcani per affinitatem credebatur, ideoq; magis eum defendebat, ueluti ducturum neptem suam fratris Aristobuli filiam, ex qua trium marium extitit, & duarum foeminarum pater. Habuit siquidem priorem uxorem nomine Dorin, popularem ex gente nostra, ex qua prior filius eius concipitur Antipater. Cassium namq; cum Antonius, & Cæsar in Philippensi campo uicissent, sicut & ab alijs demonstratum est, post uictoriam Cæsar ad Italiam redijt, Antonius autem ad Asiam regressus est. Cumq; uenisset in Bithyniam, legationes undiq; obuiauerunt ei. Tunc & Iudeorum nobilissimi accusabant Phaselum, & Herodem, dicentes, habitu tantum Hyrcanum regem extare, hos uerò omnem potestatem possedisse. Herodem tamen Antonius maximẽ honorauit, cùm ad eum uenisset

set satisfacere pro accusationibus, propter quod accidit aduersarios eius nec sermone aliquid impetrasse. hoc nanque acquisiuit pecunijs Herodes ab Antonio. Sed cum Ephesum peruenisset Antonius, destinauit Hyrcanus princeps sacerdotum, nostramque gens legationem ad eum, auream deportantem coronam, et supplicantem, quatenus Iudeos a Cassio abductos, non ex tante bello, scriberet ad prouincias liberos relaxari, terramque temporibus Cassij subreptam restitui. Antonius uero iustas Iudeorum postulationes considerans, rescribit Iudeis, et Hyrcano, mandans etiam simul et Tyrijs decreta huiusmodi continentia: M. Antonius imperator, Hyrcano principi sacerdotum, et rectori gentis Iudeorum salutem. Si ualeatis, letamur, ualeo et ego cum exercitu meo. Lysimachus Pausania, et Iosippus Minai, et Alexander Theodori, legati Ephesum aduenientes, priorem Romae consecutam legationem renouarunt, et hanc quoque pro te tuamque gente sedulo disposuerunt, dum demonstrarent tuum erga nos fauorem. Quod cum intellexissem ex decretis, et sermonibus te familiaritatem erga nos seruare, moresque optimos uestros, et religionem considerassem, proprium te nobiscum esse iudicauimus. Sed cum totam Asiam nostri, populi que Romani aduersarij percurrissent, qui nec ciuitatibus, nec templis pepercerunt, nec iusiurandum, quod statuerant, quicquam seruauerunt, nos non pro eius tantum certamine, sed uelut pro communi omnium salute in autores scelerum, quae in Iudeos uel in omnes commissa sunt, uindicauimus. Quorum facinora solem auersatum existimauimus, quod talia in Caesarem commiserint. Impias uero eorum insidias Macedonia, tanquam in suo nefandissimo receptaculo, suscepit, cum sceleratissimas eorum malignitates partes Philippensis campi continerent: quae loca maxima usque ad mare, montesque munitiones occupauerant, ut penè cunctos transiret,
sicut

sicut unum introitum custodirent, quos ad eorum damnationem pro conatibus iniustis grauatos deuicimus. Sed & Brutus cum Philippo confugisset, circumseptus à nobis, eiusdem perditionis merito, cuius Cassius particeps inuentus est. Quibus oppressis, in posterum pace frui licebit, & Asiam respirare a bellorum afflictione liberatam. Igitur communem pacem facimus cum auxiliatoribus à deo nobis donatam: & tanquam de maxima peste corpus Asiæ releuatam, per nostram resouemus uictoriam. Memores ergo uestri, & gentem Iudæam curauimus reddere latiore. Literas quoque per ciuitates proposui, quatenus si qui liberi, seu serui uenundati sint, sub Caio Cassio, seu per duces eius, absoluantur. Super hæc & donationibus à me uel Dolabella clementer oblati, uti cupio: necnon & Tyrios uiolentos uobis esse prohibeo: uel quantacunque possident Iudæi competentia, restitui præcipio. Coronam uero quam destinastis, accepi. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magistratibus, curiæ, populoque salutem. Cum mihi occurrissent Ephesi Hyrcani principis sacerdotum, & rectoris Iudeorum legati, dixerunt prouinciam uos eorum tenere, quam inuasistis sub aduersariorum nostrorum tyrannide. Quod nos pro imperio bellum suscipientes, iusta & pia prouidentia uindicauimus, obliuiosos gratiæ, uel transgressores iurisiurandi punientes. Volo ergo & uestram pacem cum auxiliatoribus nostris constare, & quæ de nostris hostibus accepistis, hæc non concedimus, nisi restituantur. Nam neque prouincias, neque exercitum quisquam illorum senatu præstante suscepit, sed uiolenter subripuit, dum auxilium eis præberent, qui iniqua concupiscunt. Quapropter cum illi poenam dedissent, nostros auxiliatores præcipimus sine mora recipere, quæ prius possedisse noscuntur. Vos quoque si qua prædia Hyrcani rectoris Iudeorum paulò antè, Caio Cassio bellum illicitum

illicitum producente contra nostram prouinciam, ablata pos-
 fideis, reddite: nec aliquam uolentiam eis ingeratis, unde læ-
 di possint. Si quid uerò iustum contra eos habetis, dum ad lo-
 cum uenerimus, liceat allegationibus uti: nos autem auxilia-
 toribus singula iusta cōsideratione seruauimus. Marcus An-
 tonius imperator, Tyriorum magistratibus, curiæ, populoq;
 salutem. Edictum meum uobis destinaui, de quo curam uos ha-
 bere præcipio, quatenus in tabulis describatur literis Latinis
 uel Græcis, et in loco eminentissimo descriptū ponatur, unde
 ab omnibus relegi possit. Marcus Antonius imperator ac tri-
 umuir dixit: Quoniam Caius Cassius alienam prouinciā sub
 exercitu constitutam et auxiliores depredauit, et deuasta-
 uit Iudeorum gentem, amicissimam populo Romano, arro-
 gantiam illius armis conculcantes, edictis et decretis ab illo
 depredata renouamus, ut restituantur hæc nostris auxilio-
 ribus: et quanta Iudeorum corpora uenundata sunt, sicut
 prius libera remittantur, et possessiones prioribus dominis re-
 signentur. Si quis autem his nostris edictis non obedi-
 erit, ulcisci in eo satisfaciētes causæ promittimus. Hæc eadem et
 Sidonijs, et Antiochenis, et Aradijs conscripsit: quæ tempo-
 re opportuno referemus, ut signa prouidentie Romanorum
 circa nostram gentem extitisse clareant.

De Herodis tetrarchia ab Antonio instituta. CAP. XXI.

Post hæc autem dum Antonius ad Syriā pergeret, Cleo-
 patra ei per Ciliciam obuiavit, et amore suo detinuit:
 ubi iterum centum potentissimi Iudeorum ad eum peruene-
 runt, accusantes Herodem cum Phaselo. Contradicebat autē
 eis Messala defendendo iuuenes, Hyrcano præsentē, qui socer
 iam Herodis erat. Cumq; ambas partes Antonius audisset, cō-
 suluit Hyrcanum, qui magis gentem continerent. Illo autem
 respondente, Herodem, et fratrem eius, Antonius familiarita-
 tem

tem cum eis habens propter paternam hospitalitatem, quam cum Gabinio pater eorum præsens fecerat : hos quidē ambos tetrarchas ordinavit, & commisit eis Iudeorū negotia: quindecim autem ex resistentibus ligavit, ut eos occideret, nisi recusasset Herodes. Sed neq; ita de legatione reuersi quiescebāt. At cum Antonio rursus in Tyro occurrissent, multis iam corruptus pecunijs ab Herode uel fratre eius, Antonius praesidiis locorum praecepit legatos Iudeorum nouis rebus studentes torquere, & Herodi praebere principatum totius. Mox autem Herodes sedentibus ante ciuitatem cum Hyrcano nuntiauit, & petijt eos recedere, nec ad certamen uenire, ne magnum malum eis eueniret: cui dum quidam non consentirent recedere, & quasi contrarij restitissent, mox Romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt, & quibusdam ex ipsis peremptis, multos uulneribus laniabant : residui uerò fugientes, cum nimio metu ad propria redierunt. Clamante uerò populo contra Herodem, incitatus Antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno Syriam cōtinuit Pacorus regis filius, & Barzafarnes satrapa Parthus. Quo tempore & Ptolemaeo Minei defuncto, filius eius Lysanias in regno succedens, componit amicitias cum Antigono Aristobuli filio, satrapamq; praedictum sibi coniunxit, cuius & amicitijs nimis cōfidebat.

De fuga Herodis, profectiōe q; ad Romam, & Pars
thorum tyrannide.

CAP. XXII.

Antigonius autem promittit mille talenta & quingentas mulieres Parthis offerre, si Hyrcanum principatu priuarent, & ipsi traderent, Herodemq; cum suis interficerent: quod non compleuit, licet Parthi contra Iudeam expeditionem parassent, deducēte eos Antigono. Nam Pacorus per maritimam, satrapa uerò Barzafarnes per mediterranea ingreditur. Tunc Tyrij excludūt Pacorum, Sidonij autem & Ptolemaidenfes

maidenſes ſuſcipiunt turmam equitum: quam idem Pacorus in
 Iudæam deſtinauerat, uexaturam prouinciā, & Antigonom
 adiuturam, ducem pincernarum regis unum eis præponens.
 At cum à Carmelo monte quidam Iudæorum ad Antigonom
 ueniſſent parati ad auxilia, per quos ſperabat partem aliquā
 prouinciæ Antigonus capere, id eſt, ad locum qui Drimi nun-
 cupatur, dumq; ei quidam occuriſſent, ad Hieroſolymā cum-
 ſus aſcendit: ubi congregatis etiam multis, contra regiam au-
 lam peruenire ſtatuit, ut hanc expugnaret, niſi Phaſelus, &
 Herodes prælio per forum cōmiſſo eos uiciſſent. Et cum cum
 in templo concluſiſſent, dirigunt armatos, ut propinquantes
 domos tenerent, quos populus cum ipsis domibus igne con-
 ſumpſit: pro qua iniquitate paulò poſt Herodes à reſiſtentia
 buſultionem exegit. Cumq; ſingulis diebus inter ſe iacularen-
 tur, expectabat populus multitudinem de prouincia in Pen-
 tecoſtes celebratione uenturam. Inſtante ergo die feſtiuo, cir-
 ca templum in ciuitate multa milia hominum armata, & inera-
 mia congregantur: compleuerunt namq; templū cum ciuitate,
 qui conuenerant, præter aulam quam Herodes cum paucis mi-
 litibus cuſtodiebat. Cumq; Phaſelus murum ſeruaret, Herodes
 cum ſuis excurrebat ſuper hoſtes. Quo cum fortiter pugna-
 ret, & multa milia fugaret, multi ad templum, quidam etiam
 ad exterius uallum conſugerunt. Nam & Phaſelus fratrem
 adiuuabat. Pacorus autem dux Parthorum cum paucis equi-
 tibus, Antigono petente, ad ciuitatem peruenit, prætextu qui-
 dem componendæ ſeditionis, re uera autem Antigono princi-
 patum traditurus. Cui dum Phaſelus occuriſſet, & hoſpitio
 ſuſcepſiſſet, Pacorus dolum aliquē meditatus, ſeſcit cum lega-
 tionem ad Barzaſarnē deducere. Phaſelus quidē nihil ſuſpica-
 tus acquieuit, licet Herodes hoc minime approbaret, propter
 Barbarorum perfidiam. Sed tamen Pacoro alijsq; properare
 hortari

hortantibus, perrexerunt legationem fidentes Hyrcanus, & Phaselus. Pacorus uero cum ducetos equites & decem horum qui liberi dicuntur, eis reliquisset, præcessit. Cumq; Galileam intrassent, cum armis eis occurrunt prouinciæ custodes & Barzafarnes: & primum quidem eos studiosè suscepit, ac munera præstitit, post uero eis contexebat insidias. Phaselus tamen cum suis prope mare reuertebatur. Vbi cum audisset Antigonus promississe Parthis mille talenta, & mulieres quingentas, in suspitione iam Barbaros habebat. Necnō & noctu insidias senserat, dum quidam nuntiaret ei subito custodiam circumdatam. Et tunc capti quidē fuissent, nisi expectassent. Parthi usquequo in Hierosolymis Herodes comprehenderetur, ne his prius interfectis, ille sentiens diffugeret. Phaselo ergo cum persuaderent quidam fugiendo periculum euitare, propensius autem Ofellius, qui hoc à Saramalla ditissimo tunc Syrorum audierat, naues quoq; ad fugam ei promitteret (nam iuxta mare fuerant) ille minime Hyrcano relicto fratrem adiuuare passus est. Cumq; ad Barzafarnem accessisset: Non æqua, inquit, te facere uideo, dū talia de nobis cogitas. Nam si pecunijs eges, plures tibi ab Hyrcano proferentur, quàm Antigonus promissit: imò etiam nimis acerbum est, si legatos, qui ad te cum fide uenerunt, interfeceris. Tunc Barbarus eo dicente hæc, iurabat nihil uerum esse, sed falsa eum suspitione turbari. Et hæc dicens, ad Pacorum perrexit. Quo eunte, Parthi quidem Hyrcanum, & Phaselum ligauerunt, multa de periurio Parthos increpantem. At ille pincerna, qui contra Herodem destinatus fuerat, mandata habens, ut eum foras murum procedentē comprehenderet, antè quàm hoc faceret, nuntij missi à Phaselo, indicauerunt Parthorum perfidiam. Cumq; audisset Herodes ab hostibus cos ligatos, cum querelis accedit ad Pacorum, Parthorumq; nobilissimos: qui omnem causam scientes dissimulabant,

bant, & dicebant eum oportere exire foras murum ad occursum literas deportantium, ne ab aduersarijs tenerentur : nam conuenisse dicebant, ut demonstrarēt, quantum Phaselus profecisset. Quibus Herodes minime credidit, audiens ab alijs fratris comprehensionē : necnon & suā sione filie Hyrcani, quā sibi desponderat, de Parthis suspicabatur. Quam cū alij non attenderēt, ipse obediebat mulieri sapientissimæ. Dumq; Parthi cogitarent, quid fieri oporteret (nam non eis uisum est palam tam maximum uirum comprehendere) & in posterum distulissent, Herodes credens magis, quæ de fratre uel de Parthorum insidijs audierat, quā aduersarijs consentire, uespere ueniente deliberauit euitare aduersariorū pericula. Igitur egressus est cum armatis. Cumq; mulieres super iumenta imposuisset, matrem suam, & sororem & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam, qui fuit Aristobuli filius, & huius matrem Hyrcani filiam, & nouissimum fratrem, omniaq; in uia necessaria, & residuam multitudinem, ad Idumæam festinauit hostibus ignorantibus. Quorum nullus tam durissimus natura reperiri potuit, qui non, cum præsentia cerneret, miseraretur eosdem, uidendo mulieres cum infantibus duci lacrymantes, & gementes quod à patria discederent, & nihil iam de se bonum expectarēt. Sed Herodes fortius atrocitatem rei sustinens, & magnanimus contra omne periculum, per uiam unumquemq; confidere hortabatur, ne traderet se mœstitie, quæ posset eius fugæ nocere, in qua sola spes salutis eorū deposita esset. Et illi quidem Herodis persuasionibus calamitatem sustinere tentabant: ipse uerò penè se interemit, dum carpeno euerso mater eius mortis periculum sustineret. Cuius propter passionem & timorē, ne hostes eius persecuti remorantes circa passionis curam comprehenderēt, suum gladium euaginauit : seq; perimere conantem retinuerunt præsentēs

uiri dum dicerent, non oportere inimicis satisfieri. Nam non hoc esse fortis, siquidem se de periculis liberans, amatos traderet inimicis. Quibus uerbis compulsus, facinus quod in se cogitauerat, prætermisit, matremq; curans pergebat uiam propositam, & celerius ad Massadam castellū peruenit. Cumq; multas pugnas contra Parthos excurrentes egisset, totas obtinuit. In fuga uerò nec Iudeis pepercit, qui tum à ciuitate sexaginta stadijs sunt hostiliter persecuti. In illo uerò loco ubi Iudeos fudit, postea regnum adeptus, aulam opportunam cōstruxit, ciuitatemq; adificauit, quam Herodion appellauit. Cumq; ad Idumæam in Risa uico peruenisset, frater eius Iosippus obuiam ei, cum quo consilium de omnibus quid fieri debuisset, assumpsit: nam magna multitudo eum sequebatur, præter peregrinos conductos milites. Oppidum uerò Massada in quo propositum eis erat confugere, paruum erat, ut tantum suscipere populum: è quibus plus quam nouem milia dimisit, præcipiens per Idumæam sese liberare, præstans eis uie stipèdia: necessarios uerò in oppidum adducens peruenit. Cumq; ibi deposuisset mulières, quæ octingentæ fuerunt, tritico, uel aqua uel alijs opportunis in oppido sufficienter constitutis, ipse ad Petrā Arabiæ recessit. Parthi uerò mox die factio, cum uniuersam Hierosolymam & palatium deprædassent, Hyrcani tantum pecunias non tangebant, quæ usq; ad trecenta talenta fuerunt. Sed & multæ res Herodis euaserunt. Ille enim aliquas deportauerat per providentiam suam ad Idumæam. Dumq; Parthis ciuitatis pecuniæ non sufficissent, provinciam excurrentes uastabant, & Marisa potentissimam ciuitatem expugnaerunt. Antigonus quidem cum sic ad Iudeam à Parthorum rege introduceretur, Phaselum & Hyrcanum uinctos suscepit: nimis autem cruciabatur, quòd mulières fugissent, quas hostibus dare promiserat. Nam has pro mercede cum pecunijs pactus

ctus est. Veritus autem, ne multitudo Hyrcano aliquando re-
 gnare restitueret, dum adhuc à Parthis custodiretur, aures e-
 ius amputauit, molitus, ne posset rursus ad eum principatus sa-
 cerdotij peruenire propter hanc mutilationem, dum lex hunc
 honorem iussisset integros tantum optinere. Sed Phaseli mire-
 tur quisquam fortitudinem. Qui cum sciret se occidendum, non
 mortem putauit atrocem esse, sed sub inimico perire amarissi-
 mum iudicauit. Cumq; non haberet manus uinculis solutas,
 et aptas ad interficiendum seipsum, saxo caput suum alli-
 dens uitam finiuit. Dicunt autem, quid uulnere confectum,
 præcipiens Antigonus medicis tanquam curandum interemit,
 mortiferis medicaminibus superpositis in uulnere. Cum tamen
 ad integrum uitam non amitteret Phaselus, à quadam muliere
 audiens fratrem Herodem aduersarios uitasse, satis intermitio-
 nem uiriliter et prone sustinuit, dum relinqueret superstitē,
 mortem suam uindicaturum et super inimicis ulcisci ualentē.
 Herodem tamen magnitudo circunuenientium malorum non
 perterruit, sed faciebat eum sagaciorē. Nam ad Malachum
 Arabum regem multa prius sibi beneficia debentem, remune-
 rationem accepturus perrexit: et quod magis opus habuisset
 pecunias sumere, seu sibi debitas, seu per donationē dan-
 das, quia multa impetrauerat Malachus ab eo. Qui dum fra-
 tris interitum non audisset, festinabat eum ab hostibus redi-
 mere, Tyrijs argenti trecenta talenta promittēdo. Adducebat
 etiam Phaseli filium, septimum annum ætatis agentem, quate-
 nus pignus eum Arabis deponeret. Sed cum nuntij obuiaffent,
 et dixissent ei Malachum iussisse, ut à prouincia sua discede-
 ret, quod Parthi præcepissent nequaquam Herodem suscipi:
 qua occasione usus est, ne debitum persolueret: nam et nobi-
 liores Arabes ad hoc eum irritabant, quatenus pecunias lu-
 craretur depositas uel acceptas prius ab Antipatro: respondit

Herodes, nihil eos grauare se uenisse, sed locuturum se tantum de necessarijs suis negotijs. Postquam autem uisum est ei discedere, cautè pergebat cum paucis ad Aegyptũ: ueniensq; in quoddam templum, remoratus est. Postero uerò die, cum ad Rhinocolura peruenisset, interitum fratris sui audiuit. Malachus uerò poenitēs persequebatur Herodem, cui minime propinquauit ad Pelusium festinanti. Vbi cum inuenisset classem applicitam, prohibebatur Alexandriam nauigare. Ille uerò praesides interpellauit, à quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem, à Cleopatra suscipitur: quem nullatenus potuit ibidem detinere Romam festinantem, licet tempestas esset, & Italia seditionibus plena nuntiaretur. Vnde cum nauigasset ad Pamphylia, hyeme atrocissima uix ad Rhodum deducitur. Quò duos amicissimos sibi cum occurrere uidisset, Sapphinium, & Ptolemaeum, & inuenisset ciuitatem bello Cassij deuastatam, quamuis inops, tamen benefacere cum non piguit, sed & super uires suas largitus est, & ad eam renouandam donauit pecunias. Cumq; triremes construxisset, & nauigasset cum amicis ad Italiam, in Brundisium deducitur, & exinde Romam perrexit. Vbi prius Antonio retulit, quæ contigissent per Iudeam, & qualiter frater eius Phaselus à Parthis interceptus, & Hyrcanus captiuus teneretur: & quòd Antigonum regem ordinassent, mille talenta promittentem, & mulieres quingētas, quæ ex primoribus & de genere suo fuissent: & quòd suas noctu perduxisset, & uisisset inimicorum manus, multas passus calamitates. Post uerò desiebat periclitari suos familiares, dum obsiderentur: & quemadmodum hyeme nauigasset, & contemnens pericula, dum festinaret ad eum, in quo solo spes suas, & auxilium firmum possideret.

De Herode à senatu rege ordinato. CAP. XXXIII.

Antonius

Antonius autem misericordia mouetur pro Herodis calamitatibus, deslens quod & in tali dignitate constitutus hominibus fortuna dominetur, necnon & memor amicitiae patris eius Antipatri, & promissionis pecuniarum quas Herodes dare promiserat, si rex esset, quemadmodum & prius tetrarcha ordinatus: multo magis tamen propter odium Antagoni, dum seditiosum & Romanis eum inimicissimum arbitraretur, propensior erat Herodes apud eum. Caesar quoque propter Antipatri expeditiones, quas per Aegyptum patri suo perduxit, & hospitium uel in omnibus fauorem exhibuit: prestansq; Antonio nimis pro Herode studentem, ad petitiones & ad auxilium, de quibus Herodes petebat, paratior erat. Cumq; senatum congregasset, Messala, & Atratinus Herodem presentantes, de patris eius beneficijs intimabant, & quem circa Romanos ipse habuisset fauorem: simul etiam Antigonom accusabant, hostem eum manifestum pronunciantes, non solum ex his, quae prius commiserat, sed quoniam & nunc à Parthis principatu Romanis neglectis acceperat. Cumq; senatus pro his commotus fuisset, Antonius insinuabat quemadmodum & contra Parthorum pugnam Herodem regnare prodesset. Cumq; hoc omnibus placuisset, decreuerunt eum creare regem. Summum tamē fuerat Antonio erga Herodem studiū, quod ei tantum principatum insperatē acquisiuit, quod minime petiturus ascenderat: nunquā enim putabat Romanos sibi regnum duros, quod soliti erant generi sacerdotali donare: & ideo fratri suae coniugis id praeberē uolebat, qui nepos per patrem quidem Aristobuli, per matrem uerò Hyrcani fuerat, quē postea interfecit, quod apto tempore referemus: & quod intra septimum diem contulisset ei senatus, quod nullo latenus sperauit, & ab Italia discedere fecisset. Senatu uerò dimisso Herodem medium habentes Antonius, & Caesar exierunt,

runt, præcedentibus alijs consularibus, immolaturi, & deposituri senatusconsultum in Capitolio. Herodem autem primo die regni pavit Antonius, cuius initium fuit centesima & octogesima quarta Olympiade, consulibus C. Domitio Caluino 11, & C. Asinio. Quo tempore Antigonus Massadam circumfidebat, plenam omnibus prosperis, tantum uero deficientem aquis. Quapropter & frater Herodis Iosippus, cum ducentis familiaribus fugere cogitaret ad Arabas, dum audiret Malachum poenitere de his, quæ in Herodem commiserat: prohibuit autem deus, qui per noctem tantam pluuiam misit, ut receptacula ciuiternarum cuncta complerentur. Qua copia recreati, exeuntes contra Antigonum confligebant, cum quibusdam palam, cum alijs uero furtim: quorum etiam multos in congressionibus prostrauere. Ventidius autem eodem tempore à Romanis dux transmissus, quatenus Parthos à Syria prohiberet, in Iudæam peruenit, manifeste quidem tanquam Iosippum adiuturus: omnis uero eius machinatio erat, ut ab Antigono pecunias acciperet. Igitur cum prope Hierosolymam castra posuisset, & satis pecuniarum ab Antigono sumpsisset, ipse quidem cum ampliori militia discessit: ut non manifestaretur pecuniarum acceptio: Sionem autem cum quadam parte militum ibi reliquit, quem similiter Antigonus remunerabat, ut nihil se molestaret, sperans rursus sibi Parthos adiutores.

Quomodo Herodes Antigonum, Iudæam, & Galilæam deuicerit.

CAP. XXIII.

Herodes autem ab Italia cum ad Ptolemaidam nauigio uenisset, & congregasset non paruam expeditionem ex peregrinis simul & Iudeis per Galilæam, cucurrit super Antigonum. Conueniebant etiam cum eo Silo & Ventidius per Delium compulsi: qui transmissus ab Antonio fuerat, ut Herodem deduceret. Ventidius ergo dum componeret turbas, quæ per

per ciuitates Syrie Parthi commouerant, in Iudea pecunijs ab Antigono corruptus degebat: Herodi uerò quotidie uires crescebant, cui se penè omnis Galilæa tradiderat. Cumq; impetum fecisset Herodes in Massadā, necessariū putans circūseptos in oppido cognatos liberare, sit illi impedimento Iopæ. Nam aduersariam eam existentem oportebat prius capere, ne haberet post se relictum oppidum inimicorum ad Hierosolymam pergens. Cumq; Silonis uoluntate rebellarent Iudei, Herodes cum paucis militibus eos inuadit, & ad fugam conuertit: Silonem uerò incautè confligentem, à periculo liberauit: Ioppen quoq; expugnans, de Massada familiares suos eripere festinabat. Tunc quidam provincialium propter paternam amicitiam subueniebant ei: multi uerò propter eius gloriam, imò etiam & alij propter remunerationem beneficiorū, quæ ex ambobus acceperant, plures uerò propter spem quam in eo tanquam in regem habebant. Antigonus autè opportunos eius transitus insidijs & fraudibus præoccupās, nihil aut perparum hostes ladebat. Herodes ergo de Massada familiares suos eripiens, & Risam castellum capiens, ad Hierosolymā properauit unā cum exercitu Silonis. Et cum multitudine eius, castraq; ad Occidentalem partem posita ciuitatis cernentes metueret, partis illius custodes sagittis eius impetum amoueant, quidam uerò etiam excursionē factā cum hostibus decertabant. Herodes primum quidem iussit præconari iuxta murum, quod bono populi præstō esset, & pro salute ciuitatis, nec manifestorum aduersariorū malitiā recordaretur: sed etiam inimicissimis abolitionem delictorum, quæ in se commiserant, præstaturum se promisit. Antigono uerò contra prædictā Herodis clamāte Siloni uel exercitui Romanorum, quia præter suam iustitiā egissent, dum Herodi priuato & Idumæo, id est, non integro Iudæo regnū daret, cum soliti fuissent

fuiſſent hoc generi præbere digno : nam etſi nunc de ſe, uel de regno ſuo grauiter ſirrent, tamen ſacerdotes qui nihil in Romanos peccauerant, non iuſta paterentur, ſi de honore deciderent. Cum hæc adinuicē dixiſſent, & ad blaſphemias perueniſſent, Antigonuſ repellere prope muruſ uenientes ſuis præcepit, qui iaculando uel propenſiuſ pugnando facile procul à turribuſ depulerunt eoſ. Tunc & Silo pecuniarum acceptionē reuelauit. Nam multoſ ex propriiſ militibuſ remiſit, dum indigentia ſumptuū reclamarent, & pecuniaſ ad alimenta poſtularēt, quodaſ uerò ad hyemalia loca deſtinauit. Nam circa ciuitatem loca deſerta erant, eò quòd à militibuſ Antigoni omnia diruta fuiſſent, mouitq; exercituſ, & diſcedere tentabat. Herodeſ autem petebat Siloniſ duceſ, uel militeſ, ut non ſe relinquerent à Cæſare, uel Antonio, uel à ſenatu honoratum : nam providere eoruſ inopia, & facile præbere quæcunq; querent ſe promiſit. Poſt petitionem autem ſtatim ad prouinciã egreditur, nullam occaſionem diſceſſionis Siloniſ relinqueſ. Si quidem multitudinem, quantam nemo ſperabat, neceſſarioruſ deportauit à Samaria : familiaribuſ ſuiſ adminiſtrantibuſ triticuſ, uinuſ, & oleuſ, & pecora ſimul, & alia diuerſa in Hierichūta deducenſibuſ præuidens, ne per ſex dieſ aliquid militibuſ deeſſet. Quæ cum non latuiſſent Antigonuſ, ſtatim miſit per prouinciã, qui deberēt inſidijs prohibere deportatoſ alimentoruſ. Cumq; præceptiſ Antigoni paruſſent, grandē multitudinē armatorū circa Hierichuntē congreganteſ, ſuper montē locati, cuſtodiebant alimoniaſ deducenſeſ. Sed dum hæc aguntur, Herodeſ non otioſe degebat, ſed decem turmaſ ſuſcipienſ, quaruſ quinq; Iudeoruſ erant, aliæ uerò mercede cōductæ, necnō & equiteſ paucos, ad Hierichunta peruenit. Cumq; ciuitatē deſertam inueniſſet, quingentoſ uerò excelſa præoccupaſſe cum uxoribuſ & cognatio

cognitionibus, hos quidem dimisit: Romani tamen irruentes ciuitatem deprædauere, dum plenas domos pecunijs reperissent. Igitur custodiam rex in Hierichunte relinquens, reuertitur, & Romanorum militiam ad hyemalia dimisit in Iudæa, & Galilæa, & Samaria. Impetrauit autem & Antigonus à Silone pro pecuniarũ munere, ut partem exercitus Romani in Liddis susciperet, pro Antonij satisfactione. Romani quidem in delitijs erant, & ab armis quieti: Herodi uerò minime usum est otium habere, sed ad Iudæam fratrem suũ Iosippum cum duobus milibus peditum, & quadringentis equitibus destinauit. Ipse uerò cum ad Samariã peruenisset, & ibi deposuisset matrem & alios cognatos ab Massada deductos, ad Galilæam usque peruenit, capturus quedam loca, que custodes Antigoni præoccupassent. Perueniens autẽ in Sephoran, custodibus Antigoni fugatis, in abundantia prospera erat. Postinde contra quosdam latrones in speluncis habitantes, equitum alam & peditum tria agmina transmittit, quatenus prohiberent eos, ne latrocinium exercerent. Hæc autem iuxta uillam uocabulo Arbilon fiebant, ubi ipse quadragesimo die cum omni expeditione profectus est. Hostes uerò cum conflixissent, uerterunt læuum cornu agminis eius, quos ipse inuadens fugauit, suos autem fugiẽtes eo loco constituit: permansit uerò contrarios persequens usq; ad Iordanẽ fluuium, cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam Galilæam cepisset, præter eos qui in speluncis habitabant, & diuississet pecunias, unicuique uiro centum & quinquaginta drachmas præbens, ducibus autẽ multo plus, ad hyemalia eos loca remisit. Sub idem tempus & Silo simul cum suis ducibus ad eum uenit, eò quòd nolisset Antigonus alimenta per hyemalia constitutis præbere. Nam plus mense nõ eos paui: sed misit in circuitu per prouinciam, præcipiens ut omnia disti-

pantes per montes confugerent, quatenus de necessarijs nihil habentes Romani, fame consumerentur. Herodes uero prouidentiam eorum fratrem suum nouissimum habere præcepit, simul & Alexandrium oppidum muro circumdare. Qui celerius abundantiam necessariorum militibus præparauit, & Alexandrium olim dirutum reconstruit. Eodem tempore Antonius quidem Athenis morabatur. Per Syriam autem Ventidius Silonem accersens contra Parthos, primum quidem ei demandauit Herodem adiuuare, deinde uero ad se auxiliatores conuocare.

De gestis Herodis circa latrones deletos, & alijs quibusdam prælijs ac periculis. CAP. XXV.

QUVM Herodes contra latrones in speluncis festinaret, Silonem quidem ad Ventidium transmisit, ipse uero contra illos expeditionem produxit. Erant enim latronum cubilia in montibus abruptis constituta, & per medium altissimos habentia transitus, saxis acutissimis circumdatos, ubi cum omnibus suis familiaribus latebant. Rex autem arcas construens, ferreis catenis ligatas, per machinam de uertice motis super eos deponebat, dum nec ab inferioribus ascendere propter acutum montem potuissent, neque de superioribus contra eos descendere. Arce uero militibus armatis plena erant, falces longissimas habentibus, quibus resistentes latrones abstractos occidere præualebant. Sed depositionem arcarum contigit incaute disponi, dum nimis ad alta descendissent. Habebant etiam intus necessaria. Cum tamē arce deposita fuissent, nec auderet quisquam ab speluncis exire, unus ex militibus gladio cinctus, & amabatur manibus catenam tenens ex qua arca pendebat, descendit in speluncam, abhorrens moram non audentium exire latronum. Cumque prope unam speluncam uenisset, primum quidem iaculis multos fugauit, post autem falce resistentes impellebat

pellebat ad precipitia ruere. Cumq; intus ingressus fuisset,
 multos occidit, & reuersus in arca quieuit: timor uero reli-
 quos gemitum audientes, & salutis desperatio comprehendit.
 Rei uero terminum nox prohibuit: & multi rege cōcedente
 sese subiectos tradiderunt. Eo modo & in posterum confli-
 ctionibus usi sunt, ut ab speluncis latrones exirent, & ante
 ianuas pugnaret. Milites autem in circuitu syluæ ignem mi-
 serunt, & ita multos occiderunt. Tunc senex quidā intus cum
 septem filiis & uxore relictus est, à quibus petitus quatenus
 eos ad hostes dimitteret exire, stans super ostium speluncae,
 unumquēq; filiorum suorū exeuntem prosternit, usquequo
 cunctos interemit, post autē & suam uxorem. Cumq; in præ-
 cipitio cadauera iactasset, super illa se quoq; dedit, mortē pro-
 seruitute sustinens: multaq; prius in Herodem uociferatus, &
 infirmitatem exprobrans, licet rex dexteram ei tetendisset,
 & omnem licentiam promississet. Igitur his actis, iam omnes
 speluncas obtinuerat rex. Vbi ducem Ptolemæum ordinans,
 ad Samariam cum sexcentis equitibus & tribus milibus pe-
 ditum discessit, tanquam Antigoni expugnaturus. Ptolemæo
 uero non bene hæc militia cecit: siquidem hi qui prius Galis-
 leam turbabant, inuadentes eum interemerunt. Cumq; hoc
 fecissent, in nemoribus & in difficilimis locis cōfugiunt, præ-
 dantes & rapientes omnia: quos reuersus Herodes puniuit.
 Nam multos transgressores interfecit: & eos qui in muni-
 tissimis locis confugerant, obsidione capiens occidit, & ca-
 stella deposuit. Multauit etiam ciuitates, rebellibus extin-
 ctis, centum talentis. Interea Pacoro bellis ruente, cum Pa-
 rathi fugissent, mittit Ventidius Macheram adiutorem Herodi:
 cum duabus cohortibus & mille equitibus, Antoni præceptis
 obsecutus. Machera siquidem Antigono uocante præter
 sententiam Herodis pecunijs corruptus properabat, explo-
 raturus

raturus eius negotia. Cuius factionem suspectam habens Antigonus, aduentum eius nō suscepit: sed fundis eum prohibuit, & demonstrauit eius uoluntatē. Quod ubi Machara sensit, & Herodem optime sibi persuasisse cognouit: seq; peccasse non audientem ammonitionem illius, ad Samariam ciuitatem discessit: Iudeos uerò per uiam occurrentes amicos & inimicos prostrauit, iratus in his quæ passus est. Rex autem his incitatus, ad Samariam perrexit. Vnde ad Antonium cum propter hæc deliberaret proficisci, & suggerere quod talibus auxiliatoribus non egeret, qui magis ei quàm hostibus nocerēt, seq; ipsum sufficere ad expugnationem Antigoni, Machara secutus supplicabat ei ut permaneret: si tamen omnibus modis iturus esset, fratrem suum Iosippum sibi præponeret, ut debellaret Antigonom. Itaq; petitus à Machara, recõciliatur ei. Cumq; reliquisset Iosippum cum militia, persuasit ei ne periclitaretur, neq; Macharæ aduersaretur. Ipse porrò ad Antonium festinauit, qui Samosata oppidum iuxta Euphratē obsidebat cum equitibus & peditibus auxiliatoribus. Cumq; ad Antiochiam peruenisset, inuenissetq; cõgregatos qui ad Antonium pergere festinabant, timore tamē quòd in uia Barbari multos inuaderēt & interimerent, nō audentes transire, ipse eos adhortatus, dux itineris factus est. Sed cum ante duas mansiones Samosatorum uenissent, insidiæ Barbarorum ibidē locate, euntes ad Antonium inuadebant. Nam spinis obstruebant camporum aditus, ubi etiam equitum non paucos otiose sedere Barbari disposuerant: ut cum ad campum peruenirent, impetum super eos facerent. Sed ubi primi transierunt, & retrò obseruaret Herodes, Barbari subito ab insidijs uelut quingenti secuti, primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum suis militibus in eos faciens, statim hostes inuadit. Quos cum in fugam uertisset, audaciam suorum excitauit, & confi

confidenter eos fecit reuerti, qui prius fugiebant. Tunc rege à tergo pugnante, undiq; Barbari circumdati prosternebantur. Sed cum multa iam direpta fuissent uasa & sarcinule & mancipia, uniuerſa rex hæc eripiens pergebat. Porro tamen cum multi de ſylua propinquante eo campis cōtra eum exiſſent, his conſligens ipſe cum cohorte fortiſſima, uertit eos in fugam: multosq; interimens, opportunam ſequentibus uiam præſtabat, qui ſaluatorē & propugnatorē eum uocauerunt. Cum autē prope Samofata perrexiffet, tranſmittit Antonius exercitū cum ornatu ad occurſum Herodis, hunc ei honorem tribuens auxiliij cauſa. Nam Barbarorum inſidias, & impetum contra eos factum audierat. Cumq; præſentem alacriter uidiffet, & cognouiſſet ab eo quæ per uiam acciderant, amplectebatur, & uirtutem eius laudibus efferebat & osculabatur eum, & præponebat ſibi quæ paulò antè regē ipſe monſtrauerat. Sed cum Antiochus non multo poſt oppidum traderet, & à bello deſineret, Soſio quidem Antonius præcepit auxilium Herodi præbere, ipſe uerò ad Aegyptum diſceſſit. Tunc Soſius duas legiones cū Herode præmiſit ad Iudeam, ipſe etiam cum ampliore exercitu ſequebatur. Contigit uerò Ioſippū in Iudea tali modo perire: Hic inmemor præceptorum fratris ad Antonium euntis, exercitum per montes produxit: nam quinq; cohortes ei Machæra dederat ad Hierichuntē properanti, dum uellet triticū metere: & Romanis militibus nouis & bellorum inexpertis exiſtentibus, quorum multi per Syriam delecti fuiſſent, aduerſarijs cum inuadentibus, relictus in difficilibus locis, fortiter pugnans interimitur, cunctum penè exercitum perdens: ſiquidem ſex turmæ extinctæ ſunt. Antigonus autē cum inimicos uiciſſet, caput Ioſippi incidit, quod quinquaginta talentis frater eius Pherora redemit. Sed iam poſt hæc deferentes Galilæi potentes gentis ſuæ, ſocios

socios Herodis in paludem mergebant. Multi quoque et in Iudea rebellauerunt. Machera tamen oppidum Gutam munitionis capit. Nuncij uero cum regi in Daphne Antiochie indicassent fratris casum, et ipso quidem hoc sperante propter uisiones, quas euidenter in somnis de morte fratris sui uidisset, festinans proficiscebatur. Et cum ad montem Libanum peruenisset, octingentos exinde sumens, et habes etiam Romanum exercitum, ad Ptolemaidem peruenit: unde noctu surgens, cum expeditione Galileam adiit. Cui cum hostes occurrissent, et pralio uicti fuissent, in aliquo oppido concluduntur, unde et prius egressi sunt, dum congregationes facerent, multa tempestate commotas: nihilque ualens conficere, exercitum ad uillas propinquas perducit. At cum ab Antonio secunda legio uenisset, hi qui oppidum tenebant, territi nocte ipsum relinquunt: et rex ad Hierichuntem urgebatur, ultionem exacturus pro fratre. Vbi cum profectus esset, potentissimos suos paui. Post conuiuium autem cum ad superiorem domum ascendisset, dimisit omnes qui praesentes erant, ubi miranda affuit dei circa regem providentia. Nam tectum domus subito cecidit, et neminem comprehendit. Vnde omnes crediderunt Herodem dei amatorem esse, dum tam maximam et mirandum periculum uelociter euitasset. Postero die aduersarii cum a summitate montium sex milia ad pugnam descenderent, timorem Romanis immiserunt. Qui cum accessissent, iaculis lapidibusque regis socios exeuntes uulnerabant, et ipsum quidam telo circa praecordia percussit. Antigonus autem ad Samariam ducem mittit Pappum nomine, cum aliquanto exercitu, cupiens hostibus opinionem de se tanquam de bellatore prestare. Machera uero duci Pappo assidebat. Herodes autem quinque ciuitates cum cepisset, relictos ibi duo milia existentes interfecit, ipsasque ciuitates incendens, rediit contra Pappum, qui castra sua

sua circa uillam Assanam uocabulo. disposuit. Dumq; multi conflueret ad eum ab Hierichunte, et ab Iudea, iuxta hostes accessit, eosq; audacter percurrentes cum eis confligens deuicit. Quos persequens, pro frutris sui uindicta occidebat. Quorum multi cum in domibus armati confugissent, testis auulsis, desuper lapidibus eos oppressit. Quod factum aduersariorum magis animos confregit, sperantiu futura deteriora existere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugientium: et nisi tunc tempestas grandis descendisset, et si rex ad Hierosolymam exercitu uictoria confidentem destinasset, omne opus tunc perfecisset, Antigono iam fugam meditante, et a ciuitate discedere. Rex autem uespere factio, coenare milites precepit. Ipse uero cum in quandam domum lassus intrasset, ubi balneum erat, penè maximu periculum incidit: quod prouidentia dei uitauit. Nam nudum et cum uno sequente puero lauantiem, hostium quidam, qui armati in eadem domo pre timore celati fuerant, inuadunt. Quorum unus exijt gladium tenens, et per iannam cucurrit, et post hunc secundus et tertius similiter armati, nihil tamen regem laeserunt. Postero tamen die interempti Pappi caput Pherora decides pro ultione fratris, Herodi transmisit. Nam is manu sua illius interfector extiterat. Desinente uero hyeme regressus inde, prope Hierosolymam peruenit, et iuxta ciuitate castra sua locauit: tertio regni sui anno, ex quo Rome ordinatus erat. Postea rursus sua castra iuxta murum accedens transmigravit, unde potuisset ante templum ciuitas expugnari, sicut et prius a Pompeio: et tribus aggeribus locu circumdans, turres erexit. Cumq; multa manu ad opus usus fuisset, et syluam decidisset, et opportunos operantibus preposuisset, ipse ad Samariam pro nuptijs discessit, ducturus Alexandri filij Aristobuli filiam: nam hanc sibi desponsauerat, sicut et prius retulimus.

Quomodo

Quomodo Herodes Hierosolymam expugnauerit.

CAPVT

XXVI.

Post nuptias autē uenit Sosius per Phœnicen, cū exerci-
tum per mediterranea prēmisset: uenit etiā multitudo
equitum et peditū. Tunc rex quoq; regressus est à Samaria,
non parua super priorem expeditionē producens: siquidem
triginta milia fuerant. Omnes autem prope Hierosolymorum
muros cōgregabantur, ubi circūsidebant per Aquilonis par-
tem muros ciuitatis. Quorū exercitus erat undecim cohortes
peditum, et sex milia equitum, necnon et auxiliores Syri,
et duo duces: Sosius quidē, ab Antonio missus auxiliator. He-
rodes autē decertabat pro se, quatenus ab Antigono princi-
patum reciperet, qui Romæ dudū hostis fuerat iudicatus, et
pro illo rex Herodes per senatusconsultum ordinatus. Cum
multa autē alacritate uel certaminibus Iudei, qui intra muros
cōclusi fuerant, Herodi repugnabāt, multaq; pro tēplo iacta-
bant: et multa pro solatijs populi, tanquam liberāte eos à pe-
riculis deo: et omnia foras ciuitatē destruebāt, ne quid alimēti
uel hominū uel iumentorū relinqueretur: et latrocinij sur-
tim usi, inopiā eis parabant. Quæ cum Herodes prospexisset,
aduersus latrocinia quidem in opportunissimis locis insidias
parauit: de expensis autē longius agmina militū transmittēs,
uenalia congregabat: ut intra paucum tēpus multam affluen-
tiam eis necessariorū faceret abundare: manuq; multa frequē-
ter operantes, tres aggeres citius erigunt. Aestas enim erat,
et nullum operantibus impedimentū fiebat: sed machinamēta
inferentes, murū permoueabant, et omnibus experimētis ute-
bantur: nec tamen terrebant intra ciuitatē existentes. Nam illi
resistentes, cōtra istos nō parua excogitabant: quedam adhuc
imperfecta instrumenta, alia uerō perfectā cōburentes. Cumq;
ad manus uenissent, non minores Romanis audendo fue-
runt,

runt, nisi quia disciplina deerat militaris. Aduersum machinas namq; muros construebant, iam prioribus ædificijs euerfis: et sub terrâ fodientibus occurrentes cõfligebant: desperatione tamen potius quàm prouidentia belli usq; ad ultimum permanebant, licet magna expeditione obfessi, uel fame fatigati, uel inopia necessariorû fuissent exhausti. Nam septimus tunc annus acciderat. Interea ascēdunt quidem super murû uiginti priores, postea uerò centuriones Sosij. Nam primus murus iam captus fuerat diebus quadraginta, secundus autem quindecim. et aliquæ circa templû porticus incense sunt: quas Herodes Antigoni incendisse dicebat, odiû ei mercatus Iudeorû. Sed post dum capta exterior pars templi fuisset, et inferior ciuitas, ad interius sacrariû et ad superiorem ciuitatem Iudei confugerunt. Cumq; timuissent, ne prohiberent eos Romani deo quotidianas immolationes offerre, per legatos supplicabant, peramitti uictimas solitas introduci. Herodes autē dum putaret eos iam quiesuisse, cõsensit. Sed cū nihil uideret fieri eorû quæ putasset, imò fortiter repugnare pro Antigoni principatu, instanter accedens, ciuitatē expugnat, et omnia statim internitionibus sunt completa. Siquidē Romani pro mora obsidionis irascebantur, Herodes autē nullos ex Iudeis aduersarios relinqui uolebat. Occidebant igitur per uicos et per domos quoscunq; inuenissent, fugantes eos, et in templo cõcludentes: neq; infantibus, neq; senibus, neque infirmitati mulierum misericordiam prestantes. Sed et rege destinante et petente ut parceret, nemo fuit qui dextram retineret immotam, sed furiosi cunctam etatē extinguebant. Vnde et Antigonus nec priorē nec præsentem fortunā considerans, à turre descendit, et procidit ante pedes Sosij. Ille tamen nequaquam eius misertus pro calamitate, sed plausibus incontinenter usus. Antigonom cum tanquam foeminam nominauit, quem non ut mulierem sine custodia

remisit. Et ille quidem ligatus custodiebatur. Herodes autem providebat prohibendo alienigenas auxiliares. Nam festinabat multitudo peregrina templum uidere, et sancta in sacrario constituta. Rex autem quosdam petens, alijs interminatus, multos autem et armis uctabat: perditionem priorem uictoriam existimans, si quid inuisibilem uisum fuisset. Rescebat etiam rapinas ciuitatis, multum contra Sosium altercatus, dicendo: Si pecunijs et hominibus Romani ciuitatem euacuauerint, solitudinis me regem relinquēt: sed et tantis ciuibz prostratis, paruum uniuersi mundi principatum iudicari, pro reparatione necis huiusmodi. Ille uero cum pro obsesione militibus iuste pradam permitti dixisset, respondit ipse se pecunias de suo pro mercede singulis prestaturum, et ita reliquam ciuitatem promissionibus completis liberauit. Nam ita munificenter singulis militibus et ducibus merito regali, et ipsi Sosio donauit, ut omnes pleni pecunijs abirent. Hec clades Hierosolymorum urbi contigit, consulibus Marco Agrippa et Canidius Gallo: centesima et octogesima quinta Olympiade, tertio mense, in celebratione ieiuniorum, tanquam reuersa calamitate quae sub Pompeio Iudeis illata est. Nam et tunc eodem die capti ante uigintiseptem annos esse noscuntur. Sosius uero cum auream deo coronam deuouisset, reuersus ab Hierosolymis, Antigonum ligatum ad Antonium perduxit. Herodes quoque ueritus ne custoditus Antigonus ab Antonio, et Roman perductus, allegationibus suis senatui demonstraret se quidem ex regibus descendente, Herodem autem priuatum: et quod oportet filios eius regnare propter genus, si ipse Romanis peccasset: multis pecunijs compulit Antonium, ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuisset, Herodes quidem timorem deposuit. Desitit autem hoc modo Asamonaei principatus post centum uigintisex annos. Nam de familia clarissima, et nobi

et nobilissimo genere, uel honore sacerdotali fuerat. Cumq;
 multa pro gente Iudaica parentes egissent, propter mutuam
 seditionem principatum amiserunt. Transijt autem ad Hero-
 dem Antipatri filium de familia populari, et genere priuato,
 et subiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis
 Asamoneorum accepimus.

F L A V I I I O S E

P H I A N T I Q V I T A

tis Iudaicae liber decimus quintus.

De Herodis auaritia & morte Antioni. C A P V T I.

SOSIVS quidem et Herodes qualiter
 Hierosolymam ceperint, necnon et Anti-
 gonu captiuum, in superiori uolumine de-
 monstrauimus: sequentia uero nunc explana-
 bo. Cum autem totius Iudae principatum
 Herodes sumpisset, quanto scunq; priuatos sui fautores in-
 uenit, in dignitatibus eos constituit: illos autem qui contra-
 ria elegerant, non destitit tormentis singulis diebus afficere.
 Honorabantur autem apud eum Pollio Phariseus, et Sa-
 meus discipulus illius: Siquidem obsessis Hierosolymitis, isti
 persuadebant Herodem suscipi, pro quo et compensatione
 gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameus, qui quondam
 in iudicio dum Herodi pepercisset Hyrcanus, praedixerat im-
 properans ei et iudicibus, quod Herodes liberatus eos omnes
 persequeretur: quod et factum est, deo sermones illius adimi-
 plente. Eodem tempore cum Hierosolymam uenisset Herodes,
 omnem ornatum ciuium auferens, in aula colligebat. Ex
 quo multum pondus argenti et auri Antonio uel amicis eius
 donabat. Interfecit autem quadragintaquinq; primates partis

Antigoni. Nam & custodes per portas muri disposuerat, ne quid deportari posset cum defunctis. Cadauera uerò dum excuterentur, si quid argenti aut auri, uel aliud necessarium fuisset inuentum, regi ferebatur: nullus uerò malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris male conquisita, deterius expensabat. Prouincia autem inculta permansit, septimo anno eogente, in quo agriculturam exercere illicitum nobis esse probauimus. Antonius itaq; cum captiuum Antigonom suscepisset, deliberauit ligatum ad triumphū seruare. Sed audiens gentem rebellare Antigono fauentē, donisq; Herodis redemptus, decreuit in Antiochia illum perimere, quia nullatenus Iudæi quiescerent. Quod testimonio Strabonis Cappadociis cōfirmatur, ita dicentis: Antonius Antigonom Iudæum Antiochiam perductum interfecit. Et uisus est hic primus Romanorum, regem occidisse: dum non aestimaret alio modo sententias Iudeorum flectere, quatenus susciperent pro illo cōstitutum regem. Nam nec tormentis subditi, regem eum appellari patiebantur, tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes. Infamiam igitur uel odium Herodis ita minuire putauit. Hæc quidem Strabo.

De ritu Hyrcani ad Herodem à Parthis, & ambitiose principatus Sacerdotij & Aristobuli pulchritudine.

CAPVT

II.

Cum uerò Herodē principatū tenuisse Hyrcanus princeps sacerdotum audisset, qui captiuus apud Parthos tenebatur, redijt ad Herodē, de captiuitate tali modo solutus. Barzabarnes & Pacorus Parthorum duces, cum captiuos Hyrcanū principem sacerdotum prius cōstitutum, post autem & regē, & fratrem Herodis Phaselum ad Parthos perducerent: Phaselus non tolerans uinculorū obprobrium, & omni uite præponens mortē gloriosam, ipse suus peremptor, sicut prædictū est, ap

est, apparuit. Hyrcanū uerò ad Parthos perductum, Phraates Parthorum princeps modestius attendebat, dum nobilitatem profapie eius audisset. Quapropter remissum à uinculis, Babylonie habitare cōcessit: ubi et multitudo Iudeorum Hyrcanū tanquam principem sacerdotum et regem, et omnes usq; ad Euphratem Iudei habitantes honorabant. Qui dum his frue- retur, et audiret Herodem principatum suscepisse, mutauit spem suam, ab initio ei amicusissimus existens: quem et gratie memore putauit, quod eum à questione et mortis damnatio- ne, uel periculo tormentisq; liberasset. Sermones ergo Iudeis proferebat, festinando ad eum proficisci. Qui uerbant, et ro- gabant eū permanere, dicentes, quod officiorū simul et hono- ris in sacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset: præsertim dum nihil ab Hierosolymitanis posset me- reri pro diminutione corporis, quam ab Antigono pertulisset. Retributiones autem non similes à regibus dantur, quas pri- uati à benefactoribus acceperunt: nam multat eos fortuna pro- uentus. Talia cum ei suggererent, Hyrcanus desiderio eundi tenebatur. Cui scribens Herodes, petebat eum Phraati et illic Iudeis habitantibus supplicare, quatenus non inuideret ei unā secum cōmune regnum possidere. Nam tempus extitisse dice- bat, quo ipse gratias redderet pro beneficijs, cum ab eo nutria- tus et saluatus esset. Hæc scribens Hyrcano, mittit ad Phraatē legatum Saramallam et dona multa, supplicans ne impediret gratias reddere, quas pro beneficio deberet. Erat autem stu- dium eius non pro hoc: sed quoniam præter meritum principa- tum obtinuerat, timebat ne illi rationabiliter auferretur: et Hyrcanum properabat sub potestate sua redigere, uel penitus eum disperdere, quod postea fecit. Tunc tamen flexo Partho, pecuniasq; Iudeis ei dantibus ut ueniret, cū omni eum hono- re suscepit: et in conuentu primum ei locum, et in conuiuijs

primum lectum concedebat: quem etiam decipiebat patrem
 vocando, et omnibus modis insidiis inopinatus ei parabat.
 Disponebat etiam reliquas cum eo sui principatus utilitates,
 unde et in familia eius seditio exarsit. Nam dum obseruaret
 ne nobilissimus quidam princeps sacerdotum dei haberetur,
 inuitauit aliquem ex ignobilissimis sacerdotem de Babylone,
 nomine Ananelum, et huic principatum sacerdotij designa-
 uit. Quod non pertulit Alexandra filia Hyrcani, uxor Ale-
 xandri filij Aristobuli regis, ex quo filios habuit: unum qui-
 dem pulcherrimum Aristobulum nomine, et Herodis iugalem
 Mariammen, forma nobilissimam. Turbata ergo et modeste
 ferens infamiam filij, quod illo superstite alter aduena princi-
 patum sacerdotij meruisset, scribit Cleopatrae, quodam sode-
 li suo literas deportante, ut peteret Antonium principatum sa-
 cerdotij filio suo praestare. Sed et Antonio negligente peti-
 tionem, amicus eius Gellius ad Iudeam cum propter aliquas
 causas peruenisset, et uidisset Aristobuli pulchritudinem et ma-
 gnitudinem et iuuentutem, mirabatur: non minus etiam Ma-
 riammen regi cohabitantem stupebat. Vnde Alexandram bo-
 norum liberorum matrem existimans, et ad sermonem eius
 ueniens, flestit eam pingere amborum imagines, et Antonio
 destinare, dicens, cum eas uiderit, petitiones eius modis omni-
 bus adimplebit. His elata uerbis Alexandra, imagines Antonio
 direxit. Cui Gellius referebat dicens, non ab homine putari, sed a
 quodam deo esse liberos. Alexandra, dum uellet ad libidines
 Antonium emollire. Qui puellam quidem accersere erubuit
 Herodi nuptam, uerumetiam Cleopatram metuens contristare.
 Scripsit ergo puerum transmitti cum bonique, addens, nisi
 graue uisum foret. His deportatis ad Herodem literis, non cau-
 tum existimauit iuuenem excellentem Aristobulum, et tunc
 iam sedecim annos ducentem, genere nobilissima, ad Antonium
 destinare

destinare potentissimum Romanorum, et paratum sue luxu-
 rie supponere puerum, qui etiam libidiniosior per potentiam
 existerat. Rescripsit ergo dicens: Si puer exierit à provincia,
 statim omnia bellis uel seditionibus complebuntur, Iudeis spe-
 rantibus rerum nouarum mutationem. Quibus rescriptus cum
 Antonio excusasset, iudicauit non ultra puerum uel Alexan-
 dram humiliare: sed etiam uxore sua Mariamme ualde peten-
 te, quatenus fratri suo principatum sacerdotij redderet: quod
 prodesse arbitratus est, dum nec ad Antonium proficisci posset
 ali peditus adulescens honore. Conuentum itaq; faciens amia-
 corum, multum Alexandram accusabat, dicendo, latenter in-
 fidias egisse pro principatu, dum per Cleopatram ageret, qua-
 tenus ipse quidem regno priuaretur, puer autem pro ipso rea-
 rum administrationem ab Antonio susciperet: et hæc qui-
 dem illam non iuste postulasse, quod et filiam suam à posi-
 sesso iam honore priuaret, et seditiones in regno moueret,
 cum multum ipse laborasset, ut possideret multis et non for-
 tuitis periculis: uerum etiam nullatenus memor ipse malorum
 illius, sed beneuolus circa eos esset, et nunc puero principatū
 sacerdotij præberet: ideoq; olim ordinasse dicebat Ananelum,
 quod ualde puer esset Aristobulus. Cum tamen hæc non incau-
 te dixisset, sed pro deceptione mulierum et presentia amico-
 rum, læta ex non speratis Alexandra cum lachrymis satisfecit:
 dicens, de sacerdotio quidem omnia pro infamia se festinasse:
 regnum uero nec desiderasse, inquit: nec si oblatum esset, cu-
 pide suscepisse: cum et nunc nimium honorem habeam pro-
 pter principatū eius et tutelam, cuius uirtute totū genus meū
 effulget honoribus: nunc quoq; beneficijs uicta, suscipio filij
 honorem, et in posterum ad omnia ero subiecta. Petebat ue-
 rò, ut si quid propter genus et presentem sibi fiduciam tea-
 merariū pro indignatione fecisset, ignosceret. Postquam autem

locuti sunt, dextris datis reconciliantur, omni suspitione ut uidebatur sublata.

De interfectione Aristobuli, & Herodis amore in Mariammen.

CAPVT III.

ITaq; rex Herodes statim principatu sacerdotij Ananellum præter legem exuit, seditiones domesticas pacando: nam non licebat aliquē honore semel accepto fraudari, quod prius Antiochus Epiphanes destruxit, dum auferret ab Iesu sacerdotium, & ordinaret fratrem eius Oniam: secundus autē Aristobulus Hyrcanum fratrem suum priuauit: tertius Herodes principatum sacerdotij adulescenti tradidit Aristobulo. Et nunc quidem putauit sedasse contentionem. Et licet reconciliati fuissent, non tamen securus degebat, dum Alexandram ex præteritis conatibus, ne tempus nouarum rerū caperet, ualde timeret. Quapropter præcepit eam ita in aula conuersari, ut nihil sub potestate sua haberet: diligenter etiam custodiebatur occulte, ne quid præter quotidianam conuersationem niteretur: quæ paulatim magis illam exacerbabant, & in odio suscitabant: nam superbia muliebris diligentiam custodiæ indignabatur habere, dum omnia potius uellet pati quàm fiducia priuari, & sucosum honorem cum seruitute uel metu possidere. Ad Cleopatram igitur, in quibus existeret, frequenter se lamentando destinabat, postulās sibi auxiliū præberi. Quæ iussit ei furtim cum filio in Aegyptum ad se confugere. Cumq; hoc ei placuisset, tale aliquid excogitauit: Duos loculos tanquam pro mortuorum exequijs parauit, in quibus & seipsam & filium mitti iussit: præcipiens cōscijs famulis eos noctu deferre, & exinde uiam ad mare facere, ubi nauim qua nauigarent ad Aegyptū, præparatam haberet. Hæc Sabioni amico Alexādra Aesopus seruus eius edixit. Quod cum Sabio audisset, & inimicus Herodis esset, quod inter infidiatores Antipatri de neno con

neno conscius putaretur, odium lenire pro indicationis favore
 putauit: et regi nunciat insidias Alexandræ. Qui cum iam usq;
 ad conatum procedere dimisisset, in ipso facinoris opere deti-
 nuit, sed inuitus concessit culpā, dum putaret nullatenus Cleo-
 ram cessare, si contra se causam inuenisset. Palam ergo ma-
 gnanimitate uel modestia ueniam eis largitus est. Proposuit ta-
 men omnibus modis adulescentem perimere, non tamen citò,
 propter uerisimilem dissimulationem. Cum ergo tabernaculo-
 rum festiuitas uenisset, quæ apud nos cum summa ueneratione
 celebratur, tunc quidem distulit, et in delicijs ipse et reliqua
 multitudo degebat: mouit tamen eum festinare uoluntatem suā
 conficere inuidia. Nam dum adulescens Aristobulus decimum
 et octauum annum ducens, secundum legē super aram ascen-
 deret uictimas immolaturus, et ornatus sacerdotali circūdatus,
 celebraret religionis consequentia, magnitudinem super æta-
 tem ostendens, necnon et generis dignitatem, populi concia-
 uit fauorem, et Aristobuli aui sui presens memoriam eis re-
 duxit. Qui paulatim irritati, uoluntates suas iam demonstra-
 bant, gaudentes simul et letitia persusi, uocesq; laudabiles in
 eum orationibus mixtas emittebant, ut manifestus fieret populi
 fauor et temerarius, sub regno utiq; constituti, cum aliorum
 præterita beneficia memorarent. Inter hæc omnia, statuit He-
 rodes uoluntatem quam in adulescentem habuisset implere.
 Celebratione autē transacta, dum in Hierichunte maneret, et
 in conuiuū eos Alexandra peteret, Herodes adulabatur adu-
 lescenti, et illiciebat ad affluētiam potionis, paratus cōcluden-
 re, uel iuueniliter ad gratiam illius iocari: et loco æstiuo illic
 existente, collecti simul exierūt refrigerium captantes. Cumq;
 fontibus asisterent, calorem meridianū aura temperare, prius
 quidē natantes seruos et amicos prospiciebant: post autem cū
 adulescens irritaretur, Herodis amici, quibus hoc præceptum
 pp s fuerat,

fuerat, tenebris iam tenentibus, sæpe cum mergentes tanquam
 cum eo ludentes, non emiserunt, usquequo eum presunt fontibus
 suffocarent. Aristobulus quidem ita extinctus est, decimum
 & octauum annum agens ætatis, cum principatum sacerdotij
 anno non amplius tenuisset, quem rursus Ananelus suscepit.
 Quo malo mulieribus nunciato, incessabilis eas statim dolor
 defuncti inuasit. Ciuitas etiam rumore delato, lamentis cuncta
 completa est, omnibus calamitatem tanquam propriam & non
 alienam dolentibus. Alexandra uerò plus consumebatur conscientia
 peremptionis: nam dolorem ampliore ab ipso fune-
 ris actu ferebat. Sed sustinere necessarium putauit, licet sæpius
 sua manu uitam finire niteretur: desijt tamen si posset uiuens
 sufficere ad ultionem insidiarum perempti. Vnde potius suam
 uitam tenebat, ne daret suspicionem filium suum insidijs pe-
 rijsse: per hanc enim dissimulationem sperauit satius se oppor-
 tuno tempore uindicare. Illa quidem sic continenter dolorem
 tolerabat. Herodes autem omnibus uerisimilis uidebatur non
 insidiarum adulescentis autor exitisse. Nam non tantum quæ
 ad funus pertinerent peragebat, sed etiam lachrymis usus ani-
 mæ confusionem ueram esse monstrabat. Interdum etiam ex
 dolore uincente, eum ex aspectu putchritudinis plangebat,
 & licet adulescentis mors pro eius tutela putaretur, manifes-
 tum tamen erat, quod pro satisfactione ista faceret: siquidem
 munificenter exequias eius honorans, multum apparatus cir-
 ca locellos, & multitudinem aromatum secit, nimumq; orna-
 tum simul sepelijt, ut dolorem mulierum penè delecret, & so-
 laretur eas per istam partem. Alexandram tamen nihil tale de-
 iuit, sed semper mali memoriam, mœstitia incitabat: & scri-
 psit Cleopatre Herodis insidias, & filij perditionem. Quæ
 dum festinaret petenti subuenire, calamitates Alexandræ mis-
 rata, propriam omnem causam confecit, & petere Antonium
 uindicare

vindicare adulescentis interitum non cessabat, cum diceret non esse dignum, Herodem per eum regem statutum in regno, quod non ad eum pertineret, in ueros reges tales iniquitates ostendere. Quibus cum flexus esset Antonius, ad Laodiceam perueniens mittit præcipiens Herodem ad se proficisci, sibiq; pro morte Aristobuli satisfacere: nam non recte insidiæ confectæ per eum extitissent. Qui cum causam timuisset, et Cleopatram contrarietatem, quæ non cessabat Antonio suadendo quatenus eum damnaret, statuit quidem obedire: nam nihil aliud erat quod ageret. Cumq; patrum suum Iosippum procuratorem regni et rerum reliquisset, demandauit ei secrete, ut si quid ab Antonio passus esset, continuo Mariam occideret. Nam dilexisse uxorem profitebatur, et timuisse ne contumeliam post eius mortem pateretur, dum per pulchritudinem illius ab alijs desiderari posset: per quæ demonstrabat impetum Antonij, quæ in eâ habuisset, cum olim de pulchritudine illius audisset. Herodes quidem hæc præcipiens, spe incerta ad Antonium perrexit. Iosippus autem cum in dispensatione rerum regni statutus esset, et propter hoc frequenter Mariam conueniret, et de negotijs honoris causa reginam percontaretur, fauorem et amorē circa eam. Herodis inseruit. Mulieres autē cum illi adulationibus emollissent, plus autē ab Alexandra se ductus Iosippus, sententiā regis demonstrauit, et mandatum explanauit, dum fidem illis uellet facere, quod nec post mortē sine ipsa posset esse: dum diceret, quod si quid acerbum ab Antonio pateretur, nō sufferret ab ea nec post interitum separari. Hæc quidem Iosippus. Mulieres autē non hoc amorem affectus Herodis putauerunt: sed timuerunt, ne reuersus tyrānica crudelitate sibi mortem inferret, ideoq; de uerbo suspicionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hierosolymorum ab inimicis Herodis dispersus est, quod Antonius

tonius tormētis eum affecisset et occidisset. *Que fama cunctos quidem in aula turbauit, plus uerò mulieres.* Tum Alexandra Iosippum flectit, ut cum ipsis ad Romana signa confugeret: nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatē sub duce Iulio pro regni custodia castra posuerat: dicens, primum si quā turba in aula concurrerit, ipse in tuto existerent, dum Romanos propitios haberent: præterea si Mariammen Antonius perspexerit, principatum recipere speramus, ne in aliquod postea seruitium de propagine regij generis descendemus. Cum has rationes fugæ cogitassent, literæ ab Herode de omnibus suis causis deportantur, priori rumori contrariæ. Nam cum ad Antonium peruenisset, confestim cum donis de Hierosolymis deportatis reconciliauit: et sermonibus dicere compulit, ut nequāquam contrariæ quiddam de se haberet, et Cleopatra uerba nihil aduersus suam satisfactionē ualere. Nam non, inquit, iustum est Antonius, ut rex de suo principatu depositus, pœnam luat: quia qui honorē ei dederunt, ipsi ei uti potestate permiserunt. Quo dicto flexa est Cleopatra, sciens nequaquam alienū principatum scrutari prodesse. Cum de his scriberet Herodes, aliosq; narraret honores, quos ab Antonio in cōuentu uel in conuiujs quotidianis haberet: et hæc tamen obtineret, licet in accusationibus Cleopatra molesta nimis existeret, quæ prouinciæ desiderio omnibus modis perire illum festinaret: sed quia Antonium iustum circa se cognosceret, nihil horū difficilimū speraret: quod autem tardaret, fauore firmiore circa se Antonij, speraret Cleopatræ reconciliari animo posse, et se hoc facere dicebat: nam Antonij petitiones suas adimplesse, et sibi inferiorem Syriam concessisse denunciauit: et per hoc solatium refutaret et reijceret appellationes quas Cleopatra pro Iasda fecisset: Cum hæc literæ uenissent, desierunt ab impetu, quæ tanquam de mortuo habuissent, ut ad Romana signa confugerent: non

rent: non tamen earum latuit uoluntas. Nam præcessit Antonium rex ad Parthos euntem, & ad Iudæam reuertitur: statimq; soror eius Salome, materq; eorū consilium quod habuisset Alexandra cum suis aperuerunt: Salome uerò & cōtra maritum Iosippum accusationem protulit dicens, quòd cum Mariamne frequenter conuenisset. Hæc uerò dicebat inimicitiarū causa, quòd frequenter ignobilitatē generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autē callidus semper, & nimis Mariamne amans, licet statim conturbatus fuisset, nō tamen patitur amore Mariamnes aliquid temerarium in ea conficere: sed in utroq; anxius, secrete eā inquiri, utrū uerum esset de Iosippo quòd audierat, an falsum. Illa uerò cum iuramento affirmante, & satisfaciente, quòd in nullo peccato fuisset ei cōmixta: paulatim rex desleclitur, & ira deleta coniugis amore superatur, ut & iam satisfactum sibi de his crederet, quæ audisset, & honestati eius multas ageret gratias: fauorem quoque quem erga ipsam uel amorem haberet pandebat: & qualia sepe amantibus contingunt, collachrymabant inuicem, magno studio sese pariter diligentes. Cum uerò rex suum affectum iam prætermissa zealotypia confirmasset, non amantis est, inquit Mariamne, quòd mandaueras Iosippo, ut si quid patereris ab Antonio molestū, me perimeret, quæ nihil tibi peccassem. Quod uerbum ut audiuit Herodes, exardescens in furorem, statim eam ab amplexu dimisit, clamans, & suos capillos dilacerans: dicendo manifestum signum cepisse, Iosippum cum ea habuisse communionem: nam nullatenus prodidisset, quòd secrete audierat, nisi maxima fides illis interfuisset: credensq; de crimine, penè suam interfecisset uxorem: nisi uictus amore, furoris impetum refrænasset, se ipsum consumens: Iosippum tamen ulterius, nec ad suam faciem uenire permisit: Alexandram uerò tanquam totius mali causam seruari præcepit.

De malitia

De malitia Cleopatrz, & Herodis uirtute. C A P. III.

INterea per Syriam turba cōmouebatur, Cleopatra nō desistente Antonium flectere, quatenus omnibus oppressis potentiam singulorum ablatam sibi donaret: multumq; ualebat, desiderio sui illo inflammato: quæ cum natura auara existeret, nihil iniustum reliquit. Siquidem fratrem suum, quem iam habiturum regnū sciret, uenenis aggressa consumpserat, quintum & decimū ætatis annum agentē: sororem autem Arsinoën Ephesi ad templum Dianæ confugientem, per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templa, & corpora uiolabatur: neq; sacrarium tam castum fiat, aut asyli priuilegio tutum, cuius ornatum ipsa non abstulit: nec tam profanū uel incestum, quod solum potuisset auaritiæ illius satisfacere. Et cum omnia expoliaret, foemineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat: siquidem cuncta deesse suis desiderijs semper putabat. Quapropter & Antoniū cōpellebat aliquid ab alijs aufertem sibi donare. Nam cum trāsisset ad Syriam cum eo, & eam cogitaret possidere: Lysaniā quidem Ptolemæi filiū accusans, quia Parthos contra Rempub. duxisset, occidit. Petijt autem ab Antonio etiam Iudææ & Arabiæ reges occidi. Antonius autem cum ex omnibus amore foeminæ uictus esset, ut nō tantum uerbis, sed etiam uenenis uideretur obedire, manifestam quidem iniquitatem uidens, petebat eam, ne se tantum ut peccaret compelleret, ne cuncta negaret ei, nec quantā illa præcepisset perficiens, palām iniquus uideretur. Ideoq; partes prouinciæ uniuscuiusq; recolens, donauit ei: præstans etiam ciuitates quæ intra fluuium Eleutherum usq; ad Aegyptum erant, excepta Tyro & Sidone, quas à maioribus liberas esse cognouerat, licet multum eum illa sibi eas præbere supplicasset. Cum hæc Cleopatra obtinuisset, & deduxisset Antonium usque ad Euphratem contra Armenios euntem, reuertitur: & intrat Apameam

Apameam & Damascum, inde etiam in Iudeam peruenit. Quam cum Herodes suscepisset, conduxit ab ea reditus Hierichuntis: nam balsamū terra illa generat, quod pretiosissimū est, & nusquam alibi nascitur, & palmas multas & optimas. Et dum multum tempus faceret cum Herode, tentabat cum eo concumbere: nam naturaliter & euidenter libidine exardebat: forsan tamen & aliquid amatorii passa est: sed quod uerisimilius est, regno eius insidiabatur, si quō modo iniuriam in se factam posset pro accusatione adipisci: desiderio uerō quasi uicta se esse demonstrabat. Herodes autē licet olim nullatenus faueret Cleopatraz, dum sciret eam omnibus esse molestam, tunc tamen & ampliori odio eius detentus, quod per luxuriā uellet illa insidias ei parare, uerba quidem eius in presenti refutauit: consilium uerō cum amicis suis sumpsit, ut eam sub potestate sua positam occideret, ut & se, & multos malis eius liberaret, quibus iam grauis facta uel fieri posse putabatur. Nā hoc ipsum & Antonio prodesse, quia neq; illi fidelem eam esse dicebat. Cum hæc cogitasset, prohibebant eum amici: primū quidem suggerentes, quod non deberet maximum periculum & manifestum pro re tanta suscipere. Cumq; permansissent supplicantes ne quid temerarie conaretur, nam nullatenus Antonium posse pati dicebant, quamuis eum muneribus redimere putaret: cum amore eius potius incenderetur, & uideret uolentia, uel insidijs illius se eius amore priuatum, nec mediocre quiddam pro satisfactione posset edicere, si contra sceminam hoc ageret, quæ per illud tempus omnes dignitate superabat: utilitatem autem quam Antonio dicit futuram, uerendum est ne potius ille temeritatem existimet, quod affectu tali eum priuaret: unde non est incertum, dicebant, quod maximis uel continuis malis principatus eius uel generatio compleretur: refutare uerō concubitus, quem illa postulabat, pro tempore honeste

neſte ſuadebant: qui cum hac designarent, & pericula merito demonſtrarent, conatus eius compreſſerunt. Tunc Herodes Cleopatæ donis & muneribus ſatisfaciens, deduxit eam ad Aegyptum. Antonius autem cum Armeniam cepiſſet, Artabazen Tigranis filium cum Satrapis ſuis ligatum in Aegyptum deſtinavit, donans eos Cleopatæ cum omni eorum regio ornata. Armeniæ uerò tenuit principatum Artaxias, maior illius filius, qui tunc euaserat. Quem cum Archelaus & Nero Caſar expuliſſent, Tigranem nouiſſimum eius fratrem ordinauerunt. Hæc quidem poſtea contigerunt. Veſtigalia uerò, quæ debuiffet de terra donata ab Antonio, Cleopatæ præbere Herodes iuſtum iudicauit ex integro, ne occaſionem ei odij præſtarent.

De pugna Herodis contra Arabes. CAPVT V.

A Retas autem, cum Herodes reſtitutus eius cōduxiffet, tempore quidē aliquanto reddebat duo milia talenta, poſt autem indeuotus extitit, iuxta partem aliquam præbens. Herodes quidem hoc modo defraudantem, nihilq; ſecundum iuſtitiam facere uolentem, perſequi deliberauit: ſed interim propter bellum Romanorum hanc diſtulit exactionem. Nam dum in Aſiæ littore ſperaretur pugna, quæ centefima octogefima ſeptima Olympiade contigit, & Caſar cum Antonio de repub. decertaret. Herodes ex opulencia prouinciæ ſue multo tempore reſtitutibus & uiribus collectis, Antonio deliberauit auxilia diligenter præparare. Sed Antonius nihil auxilio egere ſe dixit, Arabum autem perſequi præcepit. Nam iam audierat à Cleopatra perfidiam eius. Petebat enim hoc Cleopatra, dum ſibi putaret prodeſſe, ſi unus ab altero ſterneretur. Cum hoc ab Antonio iuſſum fuiſſet, Herodes milites cōgregauit, tanquam conſeſtim Arabiam ingreſſurus parataq; equitum & pediatum multitudine, in Dion ciuitatem peruenit. Cumq; illic Arabes

Arabes ei occurrissent, pugna maxima commissa est, in qua uicerunt Iudei. Postea multum exercitum Arabum in Chana uico congregatum, qui est in inferiori Syria, audiens Herodes uenit super eos, ducens maiorem partem suae militiae, et prope Calon sua castra metatus est, unde opportune pugnaret. Cumq; haec disponderet, populus Iudeorum clamabat mora dimissa contra Arabes impetum facere, dum credunt se in hoc paratos esse, quia in priori pugna uictores extitissent. Igitur suum studium milite ostendente, rex statuit magnanimitatem eorum non remorari, dicens non se deesse uirtuti eorum, et prius se armans omnes produxit ad aciem. Statim autem terror Arabis incidit. Contra quos modicum resistentes, ut uiderunt inexpugnabiles, omniaq; plenos uirtute, plurimi fugerunt: fuisse perempti, nisi Artemon Herodem et Iudeos inuasisset: nam hic erat dux Cleopatrae ibi constitutus, et inimicus Herodis, futuraq; non imprudenter prospexit: ut si quid claram agerent Arabes, ipse quiesceret: uictis autem eis, quod et contigit, ex proprijs preparatis militibus, inuaderet Iudeos: quos tunc lassos et iam uicisse putantes, subito superueniens prosternebat. Nam alacritatem animi contra manifestos inimicos consumentes Iudei, et post uictoriam remissiores, citius a recentioribus hostibus obteruntur in locis asperis et saxosis, quorum notitia inimici amplius habuerunt. Arabes autem prius uicti sese recuperantes reuersi occidebant, fiebatq; diuersa perditio. Rex autem Herodes desperationi pugnae uetus equo ducere tentauit auxilium, sed non ualuit, licet festinasset subuenire. Sed castra Iudeorum cum Arabes cepissent, non mediocrem felicitatem et sine spe tenuerunt: nam uictoriam quam prius perdiderant, postea obtinuerunt, plurimum aduersariorum prosternentes exercitum. Exinde latrocinij utebatur Herodes, multumq; Arabum terram discurrens uexabat.

dum super mōtes castra disponderet, & omnino recusaret manus cum eis ex aequo conferere. Frequēter tamen laborum diligentia lucrum sibi acquirebat: nam & proprios milites omnibus modis fouebat, ruinam suam cupiens emendare.

De Herode contra Arabes instituyente exercitum & uincente.

C A P. VI.

INterea Acciaco bello inter Caesarem & Antonium gesto, septimo imperij anno Herodis, terra Iudeorum commota est: qualiter nunquam animalium pestilentia per prouinciam gesta: perempti sunt à ruinis etiam hominum decem milia. Milites uero cum sub diuо degerent, nihil ab oppressione sunt lesi. Quae cum Arabes inquirerent, & plus quam in ueritate erat, audirent, quae facta fuissent, tanquam prouincia hostium euersa hominibus peremptis, nihil ulterius sibi aduersum credebant posse insurgere. Quò cum legati Iudeorum peruenissent, pacem propter hac quae euenerant facturi, Arabes peremerunt eos, & cum alacritate contra milites eorum preparabantur. Qui nec inuasionem Arabum sustinuerunt, scilicet calamitatibus oppressi: nec bellare decernunt, dum non pares sese praelijs eorum putarent, neque auxiliū haberēt, rebus suis domi subuersis. Quos ita dispositos rex flectere sermone tentauit, ut recuperaret eis antiquū alacritatis animum: & exhortatus aliquos optimatum, ausus est etiam & ad populum sermocinari: nam prius pigebat eum, ne male propter calamitates susciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationē profrens: Non ignoro socij quoniam multa per hoc tempus facta sunt contra Rempub. nostram, & fortassis nec hi modo de se confidunt, qui multum uirtute praecellunt: sed quoniam compellimur pugnare, nec est aliquid quod semel factum, non possit rursus bene tractatū emendari: petere uos elegi simul & docere, per quae possitis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamen
primum

oratio .

primum uobis ostendere, quod iuste bellum id conamur com-
 mittere, propter iniurias aduersariorum: nam maxima magna-
 nimitatis haec causa uobis exiit: post uero declarare, quod
 nihil sint quae nunc nobis mala superuenerunt, sed et multas
 nos spes uictoriae possidere. Exordiar autem principia, testes
 uos faciens mei sermonis. Nam Arabum iniquitate nostis, et
 circa alios omnes, ita perfidam tanquam Barbarorum, et quia
 nec deum cogitent: saepius enim nos offenderunt auaritia uel
 inuidia sua. Et quid multa dicimus, dum immineret eis ut a
 proprio principatu deciderent, et Cleopatra seruirent, quis
 alter eos de hoc timore liberauit, nisi mea amicitia quam cum
 Antonio possidebam? Et illius circa nos affectus nihil hos im-
 portunum sustinere permisit: nam Antonius cauebat agere,
 quod posset nobis in suspicionem peruenire. Tamen et cum
 uellet Cleopatra partes aliquas ab utraque provincia praebe-
 re, hoc quoque ego dispensaui, multaque munera secretius offe-
 rens, tutelam utrisque acquisiui. Expensas autem ipse suscepi
 ducenta praestando talenta, duo milia uero fide dicendo, quae
 etiam pro redditibus adimpleui: unde nos nihil ab eis suscepi-
 mus. et oportebat quidem nulli tributa provinciae Iudeos prae-
 bere: quod et si praebendum esset, pro nobis, non etiam pro
 Arabis daretur, qui nobis nec gratias agunt: nam pro benefi-
 cijs iniqua circa nos egerunt, prius quidem quod nos amicos,
 non hostes, redditibus priuauerint. Nam si fides hostibus neces-
 sario seruatur, multo melius amicis. Sed non apud hos ita est,
 qui modis omnibus optimum putant iniquitate eligere, si solum
 lucrum eis possit acquiri. Est ergo quaestio nobis, utrum oporteat
 iniustos punire, dum hoc etiam deus desideret, et preceperit
semper iniquitates et contumelias execrari: quae non tantum uer-
bo, sed etiam lussit per bellum ulcisci: Nam quod uidetur iniustis-
 simum apud Gracos et Barbaros, hoc si dici fas est, in nostras

gatos cognoscitur perpetrati. Græci siquidem sacros & inuolatos dicunt eos esse, nos autē optimū & beatū decretum in lege à deo didicimus. Hi nanq; & hominibus deū placant, & aduersarios hostibus recōciliant. Qualis igitur possit iniquitas peior agi, quā si legati qui pro iustitia loquūtur intereant? Quemadmodum autē possint uitam suā innoxiam custodire, seu circa bellum feliciter agere, dum talia perpetrassent, mihi quidem nō uidetur. An forsitan rectum & iustū nobiscū est, illi uerō fortiores ob hoc putantur? Sed primū quidem indignū est uos hæc credere. Nam ubi iustum est, ibi & deus: deo uerō præsente multitudo cū fortitudine præsens est. Vt ergo de nobisipsis requiramus, uicimus primo prælio, in posteriore uerō nec subsisterunt, sed statim cesserunt, non sustinentes nostræ alacritatis impetū: uincentes autē nos Artemon inuasit, bellum inferens non indictū. In primo uerō prælio nomen & fortitudo nostra apparuit: in posteriori uerō, iniquitate uel insidijs concidimus. Cur igitur minora sapimus in his, ubi maiores spes posidemus? Quomodo autē obstupescimus eos, qui cum palam decertant, semper uincuntur: cum uerō sic uincuntur, ab iniquitate illis hoc euenit? Virtus uerō non expugnatione debiliū: sed in opprēssione fortium apparet. Si tamen quenqua & illa terrent, quæ domi contigerunt, & in terramotu acciderunt, primū quidem sciat, quoniā hoc ipsum & Arabas decepit, dum maiora quā contigerunt, putarent. Præterea non debent hæc aut illis audaciā, aut nobis timorem immittere. Illi nanq; nostris laboribus uel calamitatibus spes sibi assumunt, quas nos egressi contra eos, uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatē pugnādī, neq; enim intantum sumus contriti, neq; ira dei uulnerati, ut quidam putant, quæ potius accidentia sunt dicenda. Quæ si dei prouidentia acciderunt, liquet quod iam secundum illius iudicium

ira desyt, dum satis uindictam de factis nostris acceperit. Nam si uellet amplius nobis nocere, nequaquam flexus fuisset. Bel- lum autem quia et uult fieri, et iustum esse cognouit, ex his nobis ostendit, quod multis per prouinciam terramotu per- emptis, nullus armatus interiit, deo euidenter ostendete, quod si omnes cum filiis uel uxoribus militarent, nihil penitus eis inopportunum accidisset. Hæc reputantes ergo, quod in omni tempore dei patrociniū possidetis, persequimini fortitudine iusta iniquos, amicis perfidos, maluolos circa legatos, sem- perq; uestra uirtute deuictos Cum hæc audissent Iudæi, mul- tum audacie sumentes, ad pugnam parabantur. Herodes au- tem hostijs celebratis, cum magno studio eos contra Arabas, transiens Iordanem fluuium produxit, et prope aduersarios castra disposuit. Tum uisum est castellum in medio positum occupare, quod sibi multū prodesse putauit uolenti maturius prelium uel committere, uel differre: nam opportuno uel mu- nito loco constiterat. Cumq; idem prouideret Arabes, bellum pro castello cōmittitur: et primum quidem protelatio, deinde uerò multis ex utraque parte ad manus uenientibus, Arabes afflicti recedunt. Quod statim spes Iudæis nō minores crexit, uirtutemq; accendit. Dumq; magis omnia uellent Arabes pa- ti, quā decertare, et Iudæi castra eorum inuaderet, Arabes coacti recedunt, nullas uincendi spes habentes, sed tantū mul- titudine audaciam sumentes. Itaque pugna facta, multisq; ab utraque parte cadentibus, Arabes recedunt, quorum plurima mors fugiendo fiebat. Nam non tantum ab aduersarijs terre- bantur, sed ipsi fugientes, sua multitudo contriti morieban- tur. Vnde quinque milia defuncta sunt, reliqui uerò ad castra confugerunt, minime spes salutis firmas habentes necessario- rum inopia, et quod peius erat, aquarū indigentia. Iudæi au- tem licet persequerentur, tamen inuadere castra minime per-

mittebantur: obfidentes ergo uias eorum, fugere uolentes arce-
 cebant. In his igitur Arabes constituti, legatos ad Herodem
 dirigunt, primū quidem dissolutionem belli petētes: nam sitis
 eos urgebat omnia pati, dum tantum in præfenti licentiam ac-
 quas acciperēt hauriendi. Qui nec legatos nec dona suscepit:
 neq; mediocre quiddam pactus est, dum obstinate permaneret
 ulcisci transgressiones in suos ab illis factas. Qui siti cōpulsi
 nimia semetipfos tradiderunt, ut per quinq; dies quatuor mi-
 lia caperentur: sexto uerò die reliqui de castris egressi, decer-
 tare cum aduersarijs nitebantur, eligētes omnia pati, ne pau-
 latim sine gloria deperirent. Quæ cū deliberassent, nullatenus
 decertare ualuerūt: nam animo & corpore calamitatibus affū-
 cti, pro lucro mortē esse putauerunt, ne in tribulationibus ui-
 tam extenderent, quorum septem milia priori prælio conste-
 runt. Cum his ergo casibus uterētur, arrogantiam priorem
 deponunt, miratīq; Herodis prudentiam cefferunt, patronum
 cum suæ gentis pronuciātes. Qui cum multa felicitatis glo-
 ria reuertitur, maximā acquirēs suæ fortitudini dignitatem.

Quomodo Hyrcanum Herodes occiderit, & Cæsaris
 gratiam acquisierit. CAP. VII.

Igitur licet optime per bellum Herodes res suas disposuis-
 set, tamē in periculum incidit. Siquidē pro Republica de-
 certans Antonius, in Acciaco littore à Cæsare vincitur. Tum
 in desperationē sui Herodes uenit, dum amici & inimici pu-
 tarent non impune amicitias ei prouenire, quas cum Antonio
 habuisset. Quapropter amici quidē desperant: inimici uerò
 licet in speciem cōtristarentur, tamen clam nimium letabantur,
 sperantes meliora sibi rerū mutatione uentura. Herodes au-
 tem Hyrcanum solum uidens in dignitate regia constitutum,
 prodesse suis rebus opinatus est mortē illius: ne imminente sibi
 à Cæsare periculo, ille daret occasionē, qui solus regio uide-
 batur

batur ex genere. Cum hac cogitaret, nec daret occasionem Hyrcanus, nam modestia morum nullam rerū gubernationem curabat, nec rebus studebat nouis, omnia concedens fortunæ: Alexandra nimis pertinax, et spem rerum mutatione incōtinenter credens, uerba ad patrem fecit, ne sustineret Herodis iniquitatem in familiam suā procedere: sed custodire spes eorum petebat, ut et Malacho Arabian tenenti scriberet, quatenus eos susciperet ad se refugientes. Nam si mors euenerit inimico Caesaris Herodi, ad se principatum uenturū, et propter populorum fauorem, et propter generis dignitatē. Dum his cū flectere niteretur, Hyrcanus uerba depellebat. Sed peritinaxia muliebri dum illa permanens nec noctu uel interdum desinens, Herodis erga se insidias accusaret, cōpellit eum epistolam dare Dosithæo cuidam amico, in qua scriptum erat, ut Arabas equites qui deberent eum ad se perducere, mitteret prope paludem bituminis, quæ distat ab Hierosolymis stadiis ducetis. Credebat enim Dosithæo, dum nimis eum sibi amicum ipse et Alexandra existimarūt propter inimicitias, quas cum Herode haberet, ut Iosippi cognatus, quē ille peremerat: quia et illorum qui in Tyro prostrati fuerant ab Antonio prior frater extiterat. Sed hæc Dosithæū nullatenus Hyrcano fidum in ministerio parauerunt. Nam præponēs illi regis amicitias, porrigit Herodi epistolam: qui eum pro fide nō tantum laudauit, uerum iussit ei, ut ministraret reliquæ causæ, quatenus signatam epistolam traderet Malacho, literasq; ab illo reciperet, cum non paruum putaret et illius sententiā cognoscere. Quæ cū Dosithæus alacrius ministraret, Arabs rescripsit et ipsum Hyrcanum se suscipere, et omnes qui cum eo uenirēt. Destinauit etiā qui deberent eos caute perducere. Ut uero et hanc epistolam Herodes suscepit, consilium uocato Hyrcano, de factis ei cum Malacho pactis requirebat. Cumq; ille ne-

Diturminis Pa

gasset, epistolas coram cōcilio demonstrans, uirum interfecit. Hæc nos conscripsimus, quæ in annalibus regis Herodis continebantur. Alij uerò non ita existimant, sed magis Herodem insidias contra Hyrcanum cōtexisse quatenus eum interficeret, dicunt, ita scribentes. In aliquo conuiuio sine suspitione quendam sermonem Hyrcano intulit, si quas epistolas à Malacho suscepisset. Qui dum se confessus esset saluatorios apices accepisse: illo rursus interrogante, si qua super hæc etiam dona recepisset: nihil amplius respōdit, quàm quatuor iumēta transmissa suscepisse. Occasione hac inuenta, dona esse corruptionis uel proditionis uociferans, uirum iussit occidi. Signa uerò sunt minime Hyrcanum peccasse, quatenus tali termino occumberet, et modestia morum eius, quod nihil in iuuentute sua atrocius aut temerarius egisset: et quia cū ipse regnū habuisset, plurimā gubernationē Antipatro cōmiserat: cum iam octogessimū duceret annū, et cum multa tutela sciret Herodem regnū possidere, et Euphratē transisse honorantes eum: quæ omnia despexisse eum, et aliquid nouitatis molitū, nimis incredibile est: quia nec nature illius aptū erat, sed molitione Herodis occisus est. Ita quidē finem uitæ inuenit Hyrcanus, diuersas et uarias calamitates expertus. Nam principio ut mater eius Alexādra regnauit, principatus sacerdotij gentis Iudeorum nouem annis honore obtinuit: matremq; defunctā cum imperiū suscepisset, et hoc tribus mēsis gubernasset, deprecatur ab Aristobulo fratre: restituitur autē iterū à Pompeio: et quadraginta annis honore usus, secundo regnū per Antigonū perdidit, et corporis diminutionē passus, apud Parthos captiuus perductus est: et exinde ad propria post tempus reuolans, propter spes ab Herode promissas, nihil sicut sperauit executus est. Itaq; multis uitæ passionibus inuolutus, et quod pessimū est, ut diximus, in senectute, non dignū uitæ terminum impetrauit.

impetravit. Siquidē modestus & mediocris in omnibus existerat, & plurima sui imperij sub dispensationibus innocēs tractabat, neq; callidus regnū disponere, Antipatro, & Herodi usq; ad hoc conamē aperuit iter. Herodes autē Hyrcano interfecit, à Cesare nihil optimū sperās de rebus suis, propter amicitias, quas cū Antonio habuisset, laborabat. Cumq; in suspicionē Alexandrū habuisset, ne tempus nancisceretur, & multitudinem & turbam in regno uel rebus suis concitaret, commendauit omnia fratri suo Pheroræ: matrem autem Cyprin cum sorore & cognatione cuncta in Massadam cōstituit, iubens, ut si quod de se periculum audirent, principatum sibi assumerent. Mariammen uerò suam uxorem, quod non potuisset ut inimica cum sorore uel matre cōuersari, in Alexandrū cum Alexandra matre sua deposuit: Iosippum, & Iturium, & Soëmum super eas dimittens fidos sibi amicos, quos sub specie honoris custodire muliēres reliquit. Quibus etiam mandauerat, ut si quid de se periculosum audirent, ambas interficerent, regnum uerò filiis suis cum fratre Pherora custodirēt. Cum hæc mandasset, ipse Rhodum ad Cesarem properabat. Cumq; in ciuitatem delatus esset, deposuit quidem diadema, aliud uerò nihil de dignitate sua diminuit. Vt uerò cōmunem sermonem cum Cesare inseruit, tum multò potius suam magnitudinem ostendit, suæq; maiestatis honorem seruauit, dum nec ad preces, nec ad petitiones conuerteretur tanquā de peccatis suis satisfaciens: sed ratione actuum suorum confidens sine dubitatione Cesari dicebat, amicitias sibi maximas cum Antonio fuisse, omniaq; pro uirtute sua egisse, quatenus illerum potentiam sortiretur: militiæ tamen eius nullatenus cōmunicasse, eò quod occupatus Arabas expugnaret: transmississe uerò & pecunias, & frumenta: tamen minora dignitate sua. Nam qui fatetur amicum, uel benefactorem aliquem ha-

bere, debet uiribus animæ uel corporis aut substantiæ se facere participem etiam ad periculum, Quod ego, inquit, minus quam oportebat effeci. Illud uerò integrè scio: quia quamuis uictum in Acciaca pugna non reliqui, neq; manifeste trāsui, cum & ipsa transfiret fortuna, sed seruaui ei fidem, quamquam non opportunus auxiliator, tamen consiliarius fidiſſimus existiſſens. Nam Antonio causa salutis & rerum potestas qualiter prodeſſet oſtendi, dum Cleopatram hortarer occidi: quod si perempta illa fuisset, nullatenus à rerum principatu concidiſſet, imò magis & tuas facilius indignationes euitaſſet. E quibus nihil ille agendo, sed sibi quidem incommode, tibi uerò utiliter profuturam præponendo clementiā periit. Nunc ergo siquidem pro Antonij ira noſtram fidem fuiſſe iudicas, non sum denegaturus, quia parui, neq; meum erga illum fauorem euidenter predicans recuſabo: si uerò persona ablata, quis ſim circa benefactorem, uel qualis amicus requiras, poteris à factis me cognoscere. Nam licet nomē ablatum fuerit, nihilo minus amicitiarum firmamentum, in nobis poterit approbari.

De liberalitate Herodis erga Cæſarem maxima, & cunctatione circa uxorem. CAP. VIII.

Cum hæc dixiſſet, & in omnibus ſui animi libertatem oſtendiſſet, non mediocriter Cæſaris liberalitatem, uel indulgentiam meruit: intantum ut criminum cauſas pro fauore eius uindicari depoſceret. & tunc diadema rursus ſibi reſuit, Cæſare inuitante, dum nihil ſecus circa eum, quam prius erga Antonium appareret. Tunc Cæſar omnem ei honorem addidit, cæteris regibus ſcribens, cum omni alacritate Herodem ſibi occurriſſe. Poſtquàm uerò hanc ſatiſfactionem præter ſpem ſuſceptam cognouit, uidensq; ſicut prius, firmiorem ſibi principatum à Cæſare datum, decretumq; Romanorum ſibi pro ſtabilitate ſua mercatum, ſecutus eſt. Cæſarem ad Aegyptum

gyptum ambulans. Cumq; super vires suas ei uel amicis dona obtulisset, liberalitatē, magnanimitatēq; suam ostendens, petebat, ne Alexander amicus Antonij aduersi aliquid pateretur. Sed hoc non impetrauit, quia iam iureiurando Cæsar præoccupatus fuerat. Redijt autem iterum ad Iudeam cum ampliore honore, et sperantibus cōtraria stuporem cum metu incussit, quod clarior à periculis dei prouidentia remeasset.

Confestim ergo susceptionem Cæsari per Syriam in Aegyptum eunti parabat. Itaq; cum eum suscepisset cum omni regio apparatu Ptolemaide, et præbuisset exercitui sumptus affluenter, omnino inter fidelissimos reputatus est. Cumq; expeditionem Cæsar deputeret, in centum quinquaginta domibus ornatis, eum cum amicis suscepit. Præbuit autem per loca arida transeuntibus necessariam humanitatem, ita ut nec uinum nec aqua, quæ potius militibus acceptabilis erat, alicui deficeret: ipsi etiam Cæsari octingenta talenta donauit: omnibusq; demonstrauit, quod plus clarior in regno suo remunerando eum apparuisset, ut magis fidem eius et alacritatem Cæsar probaret. Cui et redeunti rursus Herodes ab Aegypto non minorem priore largitatem exhibuit. Tunc quoq; cum ad regnum suum redisset, turbatam omnem domum inuenit, ac grauiter ferentes uxorem suam, et matrem eius Alexādrā: dum putarent non pro corporum tutela in illo oppido se positas, sed tanquam in carcere, cum nihil illæ neq; de suo, neq; de alieno in potestate haberent. Mariamne quidem amorem regis, dissimulationem et deceptionem suam putabat. Angebatur autem, quod si quid ille periculosum pateretur, nec spernere posset habere, mandataq; Iosippo data recordabatur. Quapropter custodes cum nimia diligentia mitigabat, magis uerò Soënum, dum illi putaret omnem potestatem creditam. Soëmus autem initio fidelis, nihil penitus de mandatis Herodis pa-

dis patefecit : sed cū sermonibus, & donationibus mulierum flexus paulatim deuictus esset, in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit: dum tamen non omnino speraret eum cum eadem potestate reuersurum : sed si potius periculum fugeret, ne rediret insignior: ideoq; non parua mulieribus putauit prestare, utiq; ampliozem beneficiorum retributionem se accepturum sperans, si regnaret. quod si prosperè cuncta gerens Herodes reuerteretur, nequaquam cōtra uoluntatem uxoris eum posse facere sciret: dum cognosceret, omni ratione regis amorem erga Mariamnen ampliozem existere. Itaq; cū huiusmodi illum spes feculisset, secreta omnia indicauit. Quæ Mariamne grauitè audiens, nec finem sibi de periculis Herodis inuenire putans, cui & infesta fuerat, nullatenus eum equitatem impetrare orabat: & licet difficilem uitam suam post mortem illius putaret, nihil tamen de sui animi passione celauit. Nam cū ille maximas res præter spem impetrasset, nauigauit, & primū uxori suæ de his bona nuntiauit : solamq; præponens omnibus, propter amorem, & consuetudinem, quam cum ea habuisset, salutauit. Cui dum felicitatem suam referret, nullatenus gaudentem, sed potius grauitè fereptè intellexit. Non enim hæc celare dolorem poterat, sed pro decore nobilitatis suæ ad oscula gemebat: narrationibus uerò eius nequaquam letabatur, sed potius contristari se demonstrabat. Vt uerò non suspecta tantum, sed etiam manifesta facta hæc turbarent Herodem, contristabatur, animaduertens irrationabile circa se uxoris odium non celatum, idcirco duriter tolerabat: dumq; amorem ferre non potuisset, nec in ira nec in amore permanebat, semper ab altero in alterum transiens, in utroq; inconstans erat. Sic ergo inter odium, & amorem destitutus, sæpius paratus uindicare, sed timuit, ne præoccupatam suam animam cupidine debilitaret: & nullatenus occidere eam sustinuit,

stinuit, dum ueretur, ne perempta illa, maiorem poenam per amorem pro illius interitu pateretur. Intelligentes ergo eum ita de Mariamne habentem soror eius & mater, optimū putauerunt tempus pro illius odio cepisse: & loquebantur non pauca, Herodem concitantes in odium: qui nec suauiter hæc uerba attendebat, neq; facere quicquam in uxorem tanquam credulus præsumebat. Peius ergo dolorum passione succedebatur, dum neq; illa odium celaret, neq; iste amorem. Consequimq; aliquid nefandissimum actum fuisset, nisi Cæsar nuntiatus esset contrarios uicisse, & interceptis Antonio & Cleopatra cunctam Aegyptum possedisse. Quapropter festinās ad Cæsarem, reliquit domum ita dispositam. Qui proficiscens, Mariannen Soëmo commendans, multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur, & partem magistratus ei à rege promeruit: & ille quidem honorem hunc obtinuit.

De crudelitate Herodis interficiētis uxorem, & amicos.

C A P. I X.

Herodes uerò cū in Aegyptū peruenisset, Cæsari cum ampliori fidutiā sermonem inseruit, tanquam iam amicus. Siquidem de satellitibus Gallis Cleopatræ quadringentos ei donauit, & terram ei rursus reddidit, quam per illam perdiderat. Addidit etiam regno eius Gadara, & Samariam, nec non & maritimam Gazam, & Anthedonem, & Ioppen, & Stratonis turrim. Cumq; hæc acquisisset, & Cæsarem comitatus usq; ad Antiochiam esset, reuertitur: & quantò res suas extrinsecus feliciter tractabat, tantò tum domesticis laboribus affligebatur, præsertim circa coniugem, de qua potius felicitatem quandam uidebatur habuisse: nam amorem non minorem illis pertulit, quos in historijs cognouimus cupidine reatentos. Sed hic meritò Mariannen dilexit, quæ cū in alijs casta uel fidelis esset, muliebri uel molestum quiddam natura-

liter

liter habebat. Nam dominabatur marito seruienti libidini, & sepius contumeliosè eum aggressa est. Quòd ille dissimulans ferebat, & blādiebatur, licet matris eius, uel sororis ignobilitatem illa derideret, & detraheret. Illo uerò tempore maioribus accusationibus à suspitione nutritis, anni spaciū completur ex quo Herodes à Cesare reuersus erat, & cum iandudum culpa uolueretur, tunc erupit tali occasione data: Meridie namq; dum uoluisset requiescere, accersit Mariammen, amore quem in eam semper habebat astrictus. Quæ cum intrasset, non cum eo concubuit, sed festinantem eum depulit, & improperauit ei sui patris uel fratris interitum. Qui cum grauius contumeliam tulisset, & paratus ad facinus esset, sentiens soror regis Salome, paratum olim pincernam regium intromittit: præcipiens dicere, qualiter suaderet ei, Mariammen amatorium conficisse regi: & siquidem ille turbaretur, & interrogaret, quale hoc fuisset, responderet uenenum illam tenuisse, petentem seipsum subministrare. Si uerò nullatenus de amatorio rex commoueretur, dimitteret uacuum, dum nequaquam ei periculum fieret. Hæc eum docens illo tempore locuturum intromittit. Qui tanquam uerisimilia dicturus eum studio ingreditur, asserēs Mariammen præmia sibi præstitisse, dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuisset: Venenum, inquit, erat, quod illa monebat dari: cuius uirtutem ipse se non scisse fatebatur, ideoq; nuntiasse, quatenus ipse requireret. Itaq; cum talia uerba Herodes audisset, & dudum iam furibundus, tunc potius excitatur: & eunuchum qui Mariamna fidelissimus erat, de ueneno torquebat, cognoscens, quòd sine illo tale aliquid non fecisset. Qui cum necessitatibus interesset, nihil quidem tortus de ueneno dixit. Vxoris autē odium quòd in eum haberet, propter sermones quos Soëmus explanasset, manifestauit ei. Cum hæc

hæc dixisset, magis rex exclamauit, dicēs, nullatenus Soëmmum sibi fidissimum prioribus temporibus, hæc prodidisse mandata, nisi quiddam amplius inter eum, & Mariammen prouenisset. Et Soëmmum quidem protinus interim præcipit, uxori uerò iudicium colligens familiarium accusationem parauit, studioseque executus est de relationibus amatorij uel ueneni. Erat tamen sermone incontinens & iracunda, quam postea ita sentientes, qui præsentibus erant, mortifera in eam sententiam protulerunt. Dum hæc sententia pronuntiaretur, subuenit quidam ei ex aliquibus præsentibus, ne ita temerariè illam interficerent, sed deponerent eam in aliqua regali custodia. Tunc Salome cum suis festinauit è medio mulierem abducere, quæ potius regem impulit: Caue, inquiēs, seditionem multitudinis, si illa uiixerit. Mariamme quidem ita traheretur ad uicem. Considerans autem Alexandra tempus, & quòd paruum spem haberet, eadem ab Herode passura, contra priorem suam fiduciam, nimis ualde commutabatur. Nam uolens ostendere se ignorasse causam, exiens multa mala contra filiam uociferata est, & omnibus audientibus clamabat, malà circa maritum & ingratam extitisse: quapropter iuste pati, quòd audacter ei restitisset, nec retribuisset tantorum beneficiorum remunerationem. Inter hæc talia & inhonesta ea simulante, & audente etiam capillos suos euellere, multa quidè in ea ab alijs uituperatio deformis dissimulationis apparuit. Quòd potius à pereunte comprobatum est, cum nec uerbum in initio dedisset, nec ad ullius improperationes turbata respexisset: sed equaliter animi grauitate peccatum matris euidenter ferre demonstrabat. Ipsa quidem non timido gressu, neque mutato corporis colore ad mortem ducebatur, generositatem suam nequaquam in extremitate demutans. Et illa quidem sic interiit, foemina quæ ad continentiam, & ad magnitudinem animi

animi optima erat, modestia uerò ei defuit. Pulchritudine namque corporis & affabilitatis dignitate, magis quam quis estimare posset, omnes mulieres anteibat: occasio tamen exinde maior prouenit, ne cum gratia regis uellet uiuere. Nam dum semper potiretur illius amore, & nihil difficile ab illo speraret, fiduciam immoderatam habuit: contristabant autem eam, quæ erga suos euenerāt. Hæc omnia ei quæ admodum passa fuisset dicendo, ad ultimum inimicas sibi parauit matrem, & sororem regis, & illum simul, in quo tantum confidens, nihil quod molestum sibi oriretur sperabat. Postquam interijt, regis potius desiderium exarsit, ut sæpius nomen illius inuocaret. Moliebatur omnia facere, quæ possent solatium asferre, conuiuia, colloquia, quæ nihil ei profuerunt: gubernationes etiam regales recusabat, & tantum doloribus tenebatur, ut æliquando Mariammen uocare ministris tanquam uiuentem, ualentemq; præciperet. Cum sic haberetur, superuenit ægritudo pestifera, quæ plures populi uel amicorum eius honestissimos extinxit: & omnibus præbuit suspicari, per iram dei hæc contigisse, pro iniquitate erga Mariammen confecta. adeoq; ad petora rex peruenit, ut in ultimo solitudines eligeret sub occasione uenationis. His cōfectus cogitationibus, non potuit multos dies protrahere: sed incidit in difficilissimam ualitudinem. Nam inflammatione, uel astrictione gutturis, mentisq; mutatione tenebatur: & quæ potuissent curam exhibere, nihil penitus profuerunt, sed contraria inueniebantur. Vnde postea desperatione facta, medici dum nequaquam medicaminibus allatis ægritudo decresceret, & rex nihil potuisset accipere, omnia quæ ille uellet iusserunt ei præberi, desperationem salutis casui deuouentes. Et ille quidem in Samaria Sebaste nominata ita inualidus iacebat: Alexandra uerò Hierosolymis habitans, cum audisset in quibus esset Herodes, festinauit

stinuit custodias ciuitatis obtinere, quæ duæ fuerant: una quidam ciuitatis, altera uerò templi: quas si quis sub potestate sua comprehendisset, omnem gentem sibi subdebat. Nam immolationes nullatenus sine his fiebant, quas non exercere impossibile Iudeis uidebatur: paratis utiq; magis uitam amittere, quàm religionis dei solitum sacrificium non implere. Igitur custodibus earum Alexandra sermonem obtulit, quòd oportuisset ipsi uel filijs Herodis eas tradere, ne quis alter eas præoccuperet illo defuncto, rerumq; potestatem teneret: dicens, quia si à morbo quo detinetur, euaserit, tutius ea poterit custodire. Cùm hec uerba fecisset, non patienter tulerunt, sed fideles prioribus temporibus, extiterunt tunc magis et propter odiũ Alexandræ, putantes non esse optimum Herode uiuente desperare. Quorũ unus consobrinus regis nomine Amabec, confestim nuntiavit regi Alexandræ sententiam. Qui nihil remoratus, interfici eam præcepit. Ipse uerò uix et multo labore cùm egritudinem euitasset, animo et corpore debilitatus, simul et fistidiosus in omnibus causis factus, ad poenã peccantium paratior erat: iccirco et amicos sibi necessarios interemit, Custobarum, et Lysimachum, et Antipatrum, Gadium uocatum, necnon et Dositheum, ex hac occasione. Custobarus quidam genere Idumæus erat, inter primos dignitate horum qui à proauis sacerdotes uidebantur Coze, quem deum Idumæi arbitrabantur. Hyrcano uerò rempublicam eorum sub Iudaicas leges redigente, cùm Herodes regio successisset, iudicem Custobarum Idumææ uel Gaze declarauit: et dat ei sororem Salomen, Iosippum occidens priorem eius maritum, sicuti demonstrauimus. Cùmq; hæc Custobarus præter spem libenter impetrasset, eleuatus felicitatem paulatim excedebat, putans non esse bonum, sese iudice Herodis præcepta conficere, neq; Idumæos sub lege Iudaica existere. Quapropter de-

stinavit ad Cleopatram, dicens, Idumaeam semper illius maiorum fuisse, ac propterea iustum esse, ut peteret provinciam ab Antonio. Nam se paratum confirmabat transferre fauorem suum ad illam. Agebat tamen haec, non quod potius Cleopatra dominari desideraret, sed existimabat, si pluribus viribus Herodes priuaretur, facilius iam posset sibi gentis Idumaeorum principatum uendicare, occasione generis & pecuniarum, quas perpetuo per illicita lucra acquisierat. Et Cleopatra quidem Antonium petens, provinciam minime obtinuit. Nuntiantur autem haec uerba Herodi. Qui paratus Custobarum interficere, matris petitionibus, & sororis ueniam ei donauit: sed non insuspectum eum in posterum pro prioribus conatibus dereliquit. Tempore uero interiecto, cum contigisset Salomen à Custobaro discordare, mittit statim ei repudium, connubium renuens, non secundum leges Iudeorum. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere, uxori uero nullatenus separari & ducere alium, nisi prius à priore marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, sed potestatis sanctione connubium separauit: & ad fratrem Herodem dicebat, pro illius fide maritum se reliquisse, dum cognosceret eum cum Antipatro, & Lysimacho, & Dositheo nouis rebus studentem: fidem uero sermoni de Babae liberis imponebat, quod seruarentur apud eum duodecim annis: quae multum stuporem regi praeter spem uerba fecerunt. Nam Babae liberos destinauit olim persequi, quod inimici sui fuissent: tunc uero per temporis longitudinem de memoria eius exciderunt. Quorum inimicitiae, & odium hinc ortum est. Cum Antigonus regnum haberet, & Herodes ciuitatem Hierosolymorum obsideret, necessitate uel malis quanta obsessis assistunt, plures inuocabant Herodem, & ad illum clamabant. Babae autem filij dignitatibus praecellentes, & apud populum ualidi, permanebant

bant cum Antigono, & Herodem accusabant, & seruandum regio generi principatum suadebant. Ciuitate uerò capta, cum Herodes rempublicam tenuisset, Custobarus exitus ciuitatis obstructurus ordinatur, quatenus non recederent ab ea qui ciuium rei, aut qui regi contrarij extitissent: sciens uerò in opinione uel honore populi Babæ liberos esse, & putans magnam partem sibi eos fore in rerum mutatione, illorumq; saluti studens, abscondit in proprijs prædijs. Et tunc quidem iureiurando Herodem flexit nihil de illis scisse se, quare liberatus est à suspitione. Rursusq; edicto à rege proposito, & omnem modum excogitante, ut eos inueniret, non est confessus. Sed cum primum negasset, non sine pœna sua esse putauit postea uiros ostendere: & non fide iam tantum, sed & necessitate eos celare festinabat. De his cum nuntiatum à sorore fuisset, rex destinans ad loca ubi commorabantur, simul cum alijs accusatis, illos occidit: ut iam nihil esset residui de genere Hyrcani, sed regnum suo possideret arbitrio, nemine in dignitatibus existente, qui iniquitatibus eius resisteret.

De instituto theatro, & trophæo ab Herode, & consequentibus malis: deq; extructione Sebastix ciuitatis, & altarum.

C A P. X.

Incirco potius à patrijs moribus excedebat, & peregrinis inuentionibus ueterem statum corrumpebat, qui nullatenus maculari debuisset: unde non minora nobis in posterum mala prouenerunt diuersis recedentibus à maiorum pietate corruptelis. Primum quidem certamen quinquennale Cesari constituit, & Theatrum in Hierosolymis condidit, rursus in campo maximo Amphitheatrum, utraque conspicua, à moribus uerò Iudaicis aliena. Siquidem usus aut apparatus talium nequaquam tradita fuerat. Celebrationem quidem illam clarissimam per quinquennium construebat, nuntians finitimis,

*Theatru
Amphitheat*

10

rr 2

& con

et conuocans ab omni gente athletas ad omnia certamina
 et de tota terra inuitabat, ut spe propositorum premiorum,
 et uictorie gloria conuenirent. Igitur collecti sunt capitales
 artifices: nam non tantum eos qui exercitationibus corporis
 preualetent, sed et musica precellentes, quos Thymelicos
 uocant, proponens maxima uictorie premia, omnesque nobi-
 lissimos ad conflictationem conuenire uocitabat. Constituit quo-
 que et quadrigis, et bigis, et unius equi cursui non parua
 dona: et omnia quae munificentia uel decore apud singulos
 praesulgebant, uolens habere clariora, spectaculum liberali-
 tate composuit: theatrum uero circa Caesaris imagines habebat:
 et trophaea gentium quas bellando ille deuicerat, auro
 scilicet et argento puro cunctis instructis: et neque de ueste,
 neque de uasis, aut de lapidibus pretiosissimum aliquid defuit,
 quod certantibus non offerebat. Apparatus etiam ferarum
 fuit. Nam leonibus multis congregatis, et alijs quae eminent
 ferocitate, et raro inueniuntur, quorum inter se altercationes
 et pugna contra homines excogitabantur: peregrinis qui-
 dem admiratio sumptuum, et delectatio spectaculi uideba-
 tur: prouincialibus autem euidentissima solutio morum qui apud
 eos coluntur. Impium est enim feris homines pro homi-
num spectaculo subdere: iniquum etiam peregrinis moribus
soluta permutare. Super omnia uero contristabant eos tro-
 phaea, dum putarent imagines esse armis obsitas, quia non pa-
 trium illis fuerat talia colere: Quod nec Herodem latebat, qui
 uiolentiam quidem eis inferre opportunum non putauit, lo-
 quebatur autem et solabatur, ut superstitionem eorum aufer-
 ret: sed nullatenus persuadebat, dum grauius illi tulissent, ea
 quae uidebant soluta lege committi. Illi uero unanimiter cla-
 mabant, dicentes: Licet omnia existimemus tolerabilia, tamen
 hominum imagines uel trophaea non esse patrium in ciuitate
 admitti

theatru

admitti profitemur. Herodes autem turbatus, & intelligens non facile eos resistentes deuinci sine solatio, accersit quosdā primos eorum ad theatrum, & ostendens trophæa, consuluit quid illis hec uiderentur. Qui cum clamassent, hominum imagines, præcipiens auferre ornatum impositum, ostendit ligna nuda: quæ statim spoliata, risum plurimum spectantibus incusserunt. Tali modo multitudinis impetum mitigauit Herodes, ut iam plurimi mutati non offēderētur. Quidā uerò permanebant in difficultatibus suis, quòd solita minimè cōtuebantur, & putabant initium patrijs legibus destruendis. Vnde optimū existimauerunt magis pericula pati, quàm mutata rempublicam negligi: dum Herodem prospicerent uiolenter introducere, quæ non solita fuissent, & uerbo quidem regem, operibus autem hostem omnium demonstratum. Vnde coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues, & gladios sub uestimentis portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus, qui per indignationem eorum, quæ audiebat fieri, seipsum pati, quæ & illi affirmabat, qui non mediocrem eis impetum in conatibus periculosis immisit. Quod consilium cum deliberassent, ex composito ad theatrum pergebant, sperantes non posse Herodē fugere, si subito eum inuaderet. Cumq; parati cum audacia properarent, unus horum qui perscrutantes singula renunciabant regi, eorum conspirationem intelligens, paratos theatrum ingredi indicauit. Qui confestim sciens odium, quod plures in eum habuissent, & seditiones quotidianas, discedens ad aulam, nominatim accusatos uocauit. Qui cum à ministris euidenter capti fuissent, scientes quòd non euitarent periculum, ornauerunt necessarium uitæ finem, nullatenus deponentes animi sui fiduciam. Nec enim negauerunt actum, sed & demonstraerunt gladios: confessiq; sunt bene & pie cōiurationē se fecisse, lucri quidem nullius causa,

neque pro suis doloribus, sed pro communibus causis, quas seruare aut pro his mori cunctis dignū uideretur. Talia quidem illi de uoluntate insidiarum fiducialiter prolocuti, à regalibus ministris circumscripti ducebantur, omnemq; poenam passi perimuntur. Non multò post, eum qui talia nunciauit, odio quidam rapientes non tantū interfecerunt, sed & membratim dilacerantes canibus apposuerunt. Videbant autem multi ciuium, quæ fiebant, & nemo nuntiauit, usq; dum Herodi acerbiores, & certiores inquisitionem facienti, mulieres quædam tortæ confessæ sunt, quæ uidissent. Tunc Herodes eos qui facinus commiserunt, simul cum tota domo peremit. Concursum uerò & audacia populi, quam pro legibus habebant, non remissiorem faciebant Herodem, sed multò potius cautiorem. Qui statuit sese undiq; munire, ut si qui nouis rebus studerent, manifesta eorum fieret conspiratio: dum ciuitas ab aula, in qua conuersabatur, & à templi custodia curaretur, quæ Antonia dicebatur. Samariam quoq; deliberauit muris circumdare, quā mutato nomine Sebastiam appellauerunt. Putans etiam prodesse prouinciæ locum munire, qui ab Hierosolymis aberat unius diei uia, & olim uocabatur Stratonis turris, etiam eum constructum Casareā nominauit: & in maximo campo electos equites deputans, locum edificauit, qui in Galilea Gaba uocatur, & trans fluuiū Sobonitidam. Hæc ergo paulatim semper pro tutela sua molitus perfecerat, & circumdans custodijs totam gentem, ut nequaquam potestatem haberet seditiones promptas agere, quibus paruo motu facto frequenter utebantur, nec laterent, si mouerentur, assistentibus, semper in proximo qui uel cognoscerent. Et multos quidem auxiliares suos, plures autem ex finitimis illic habitare fecit, dum munificentia ductus, templum construeret, cui simile prius nec in nobilissimis ciuitatibus existerat: quod

quod magis pro tutela sua construens, in honorem Augusti. Cesaris Sebastiam appellauit, & prouinciæ partem meliorem, quæ propè fuerat, distribuit habitatoribus, ut prono animo conuenientes in ea conuersarentur: muroq; fortissimo circumdans altiora loca, custodijs communiuit, ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia intus habuit, in medio uerò mensuram unius & semis stadij locum statuit undiq; decoratum: in quo templum amplitudine & pulchritudine excellens edificauit, paulatimq; totam ciuitatem exornans, munitioni quoq; eius prospexit, cuius pulchritudine memoriam posteris uoluit relinquere sue larguatis.

De insigni liberalitate Herodis ad populum, & fauore consequente.

C A P. XI.

Eodem tempore, tertiodécimo anno regis Herodis instante, magnæ calamitates prouinciam occupauerunt, siue de ultione, siue de casu sic occurrente. Siquidem prius gelu percussa terra, fructus nullatenus proferebat. Præterea & ciues per inopiam frumenti, morbus & passio pestifera possidebat. Qui continuè malorum diuersitate cõprehensi, dum indigeret cura uel alimentis, plus peste moriebantur. Morbus autem ita pereuntium, & uiuentium solatia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ, horreisq; exhaustis, nulla spes alimentorum præter pestilentiæ malum ullatenus expectabatur. Nec cessitas ergo plurima inopia, non minus ipsi regi, quam populo immincebat. Siquidem uestigalia quæ de terra solitus erat accipere, minime colligere præualebat, & pecunias consumpserat largissimè ciuitates edificando, nec erat, quod dignum auxilio uideretur. Interea deliberabat tempori cõferre presidium, quod difficilimum fuerat, dum nec uicini habuissent unde alimèta præberet, quia nec ipsi leuiora tolerassent,

& pecu

Et pecunijs deficientibus, licet potuissent pauca pluribus com-
 parare: bene tamen arbitratus nequaquam auxilium negligere,
 ornatum regium incidit, neq; pretiosissimis uasis, neq; artifi-
 ciosissimis parcens. Mittebat autē pecunias ad Aegyptum
 Petronio praesidi à Cesare constituto, et dum non pauci ad
 eum confugissent propter eandem necessitatē, et amicus He-
 rodus priuatim existeret, uolēs subiectis eius subuenire, primis
 ipsis deportare triticum concessit, per omnia eos et in em-
 ptione, et in nauigatione subleuans, ut maxima pars ipse hu-
 ius auxiliij fieret. Nam Herodes his deportatis, non tantu sen-
 tentia in horrore se prius habentium mutauit, imò maximam
 ostentationem sui fauoris et patrociniij lucidauit. Siquidem
 primam his quantum potuissent per se panificare, triticum di-
 uisit. Præterea multis existentibus, qui senio uel altera infir-
 mitate tenti, non sufficerent alimenta sibi preparare, provide-
 bat eis constituendo pistorēs, qui paratos panes uendiderūt.
 Diligentiam autem ne cum periculo hyemarent habuit, cum
 comprehēdisset eos etiam uestium inopia: corruptis enim et
 omnino consumptis pecoribus, neq; lanæ, neq; aliorum uesti-
 mentorū copiam habuerunt. Quæ cum procurasset iam et
 ciuitatibus finitimis conabatur prodesse, semina Syris præbe-
 do: quod etiam ei multum profuit, dum gratiam exinde acqui-
 sisset. Terra enim post hoc fructus suos uberius ostendente,
 non minus quinquaginta milia hominum, quos ipse pauperat;
 ad propria destinauit. Cum hoc modo calamitatibus oppres-
 sum regnum, munificētia uel industria recuperasset non para-
 ua, et in circuitu similibus passionibus afflictos finitimos rele-
 uauit. Nam non fuit qui per necessitatem ad eum ueniēs, non
 eius auxilium inueniret secundam suam dignitatem. Sed et
 populi uel ciuitates, et priuati ad eum confugientes, solatium
 impetrarunt, in tantum, ut aestimaretur indigentibus extra-
 neis

neis plus decem milia tritici coros dedisse. Corus autem habet modia Attica decem. In ipso autem regno suo octoginta milia expendit. Hanc eius diligentiam, & sollicitudinē, apud Iudeos tantum contigit praeualere, & divulgari apud alios, ut antiqua in eum odia commota pro praeuicationibus legum, per quas etiam regno totius gentis penē priuari putaretur, liberalitate sua prorsus exstingueret, animi sui magnificentiam praefer opinionem demonstrans. Populum autem intantum mutauit, ut talem eum arbitrarentur, non qualem experti sunt dudum, sed qualem in necessitatibus probauerunt. Eodem tempore & auxilia Caesari quingentos electos sui corporis custodes destinauit, quos Eliseus ad mare Rubrū perduxit. Post hac ad meliora rebus sibi prouenientibus, palatium in superiori ciuitate construxit, magnas erigens domos, & ornatum pretiosissimas, ut plures uiros admiratione sui capere potuissent. Secundum mensuram autem & appellationes eis impositum. Nam una Caesaris, altera Agrippae uocabatur.

Corus, quid

Herodes sacerdotis cuiusdam filiam uxorem ducens, arces, & oppida extruit, filiosq; erudiendos Romam mittit.

C A P. X I I.

Desiderio deinde commotus, cum nihil praeponeret suae libidini, filiam Simonis sibi coniunxit: qui Hierosolymita filius Buzi cuiusdam Alexandrini, sacerdos inter nobilissimos, cum filiam haberet optimam, & tunc in Hierosolyma nominatam, huius pulchritudo animum Herodis inflammavit. Et ne suspicaretur uiolentia uel tyrannide hoc agere, melius arbitratus est nuptijs puellam ducere. Ideoq; Simonem indignum regia cognatione iudicans, dum suum desiderium complere uellet, per honores euexit. Statimq; Iesum Boethi filium a principatu sacerdotij deposuit, & Simonem ordinauit,

rr 5

uit, atq; affinitati suæ coniunxit. Cum uerò nuptiæ perfectæ fuissent, adificauit castellum in loco quo prius Iudeos, cum à principatu per Antigonom penè decidisset, euicerat: quod abest ab Hierosolymis sexaginta stadijs, natura munitum, ad adificationem opportunissimum, instar collis manu factum, ut esset in rotundo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus, rectum habens ascensum, ducentis gradibus adificatum. Intus autem domus regiæ preciosissimæ et ad munimen et ad ornatum simul effectæ. Circa initium collis habitacula constructionis perspicue, et aqueductus fecit. Nam non ille locus proprias habuit aquas, sed longè per plurimos sumptibus deductas. Circa campum uerò ciuitas erat adificata, quæ collem pro arce habebat. Cumq; omnia secundum spem euersissent, seditiones contra regnū nequaquam sperauit oboriri, duobus modis subiectos regens: timore quidem, quòd esset ad pœnam non mitis; diligentia uerò, quòd in necessitatibus magnanimus appareret. Circumdedit autē tutelam extrinsecus, tanquam murum subiectis parans. Nam et ciuitates extraneas, diuersarumq; regionum reges muneribus ad amicitias suas flecebat. Vnde magnificētia sua Cæsarem et Romanorum potentissimos placabat, transgrediendo leges, dum tēpla erigeret ritui nostro cōtraria. Nam nobis interdicta sunt delubra, uel figuras more paganorum honorare: quæ foris prouinciam Iudeam pro Cæsaris fauore faciebat in ciuitatibus, pro quarum constructione multas pecunias expendebat. Attendens uerò prope mare locum opportunum ciuitati, qui quondam Stratonis turris dicebatur, non qualemcunq; urbem illic, sed lapide albo palatijsq; preciosissimis ciuitatem cōstruxit. Portum quoq; tranquillum, magnitudine similem Piræo, tutaq; confugia nauibus præbentē constituit. Quæ ciuitas iacet in Phœnice secundum pelagus ad Aegyptiū, inter Ioppen et Doram,

quis dicitur.

11

timor et diligētia

Et Doram, oppida maritima: quæ stationem nauium difficili-
 mam habent propter Aphrici procellas. Cui difficultati reme-
 dium præstans, descripsit in circuitu portû, qui sufficeret ma-
 ximis classibus locû præbere refugij, lapides in altum inge-
 nes ulnis uiginti quinque; deponens: quorum longitudo x x v.
 pedum erat, altitudo autem nõ minus decem et octo, latitudo
 nouem: super quos turres disposuit, quarum maxima Drusus
 nominabatur, à Druso Cæsaris priuigno. Ostia uerò portus
 cõtra Aquilonem extabant: in medio autem turris erat, super
 quam templum Cæsaris positum nauigantibus apparebat ha-
 bens statuas, unam quidem Romæ, alteram autem Cæsaris. Ci-
 uitas autem Casarea uocabatur, quæ subtus cloacas non mi-
 nores superioribus edificijs habebat, quarum aliæ quidẽ mo-
 dice, spatio non longo ad portum et ad mare fundunt: una
 uerò media est, omnium receptaculum purgamentorum, quæ
 imbris et mari influente diluuntur. Aedificauit etiam thea-
 trum ab Australi latere portus: Amphitheatrum quoque multa
 milia hominum capiens, in conspectu pelagi construxit. Itaque
 perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab re lassaretur,
 neque rex sumptibus deficeret, deliberauit filios suos Romam
 transmittere ad Cæsarem, Alexandrum et Aristobulum. Qui
 cum ascendissent, et in domo Pollionis, uiri nimis illustris, et
 Herodis amici conuersarentur, Cæsar eos cum omni humani-
 tate suscepit: pollicitus licentiam Herodi præstare, quem uel-
 let sibi successorem relinquere: insuper et prouinciam Tra-
 chonem et Bathaniam, et Auranitem ei concessit, huius-
 modi occasione. Zenodorus quidam conductor domus Ly-
 sanie fuit: cui dum redditus non sufficerent, de latrocinij per-
 Trachonem amplius acquirebat, quæ loca habitant la-
 trones Damascenorum prædas agentes. Hos Zenodorus
 minime prohibebat propter communionem lucri. Cum
 ergo

12
Cloache.

13

theatru.

Amphitheatru.

ergo mala paterentur finitimi, Varronem tunc praesidem interpellabant : rogantes ut scriberet Caesari iniquitatem Zenodori. Caesar autem delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari: provinciam autem Herodi deputari, tanquam illius diligentia indigentē : quia difficilima domicilia et aquarum receptacula, et deposita frumenta habentes possent diu sustinere pericula munitis speluncis. Cum haec per gratiam Caesaris Herodes accepisset, ad provinciam Trachonem pergens, malevolos latrones oppressit, et in circuitu desideratam pacem omnibus praeiuit. Zenodorus autem contristatus, primum quod a magistratu depositus fuisset, magis autem invidia, quod praefectura Herodi tradita esset, ascendit Romam accusaturus eum: unde nihil agens reuersus est.

De amicitia Herodis cum Agrippa & Caesare, & de Manachemi prophetia. CAPVT XIII.

INterea Agrippae successori Caesaris trans Ionium misso, circa Mitylenem locuturus Herodes occurrit: pristinaque amicitia renouata, rediit ad Iudeam. Gadarensium autem quidam cum ad Agrippam peruenissent accusantes Herodem, ille nullo responso dato, ligatos regi transmisit. Arabes quoque iam dudum infesti principatui Herodis, seditionem conabantur rebus eius inferre, occasione huiusmodi nata. Zenodorus enim cum iam de se diffideret, praefecturae suae partem aliquam Aranitidis quinquaginta talentis uendidit: quae cum in donatione Caesaris haberetur, tanquam iniuste ea sublata, contendebant saepius quidem incursionibus uiolentiam inferre: necnon et inopes milites fledebant, expectantes rebellionem: quam desiderant qui student male uiae suae consulere. Quae cum cognouisset Herodes, providentia sua seditionum auferebat occasiones. Igitur septimodecimo anno regni Herodis, Caesar ad Syriam peruenit, ubi Gadarenses plurimi Herodem

rodem accusabant, grauem eum sibi & tyrannum in præcep-
 tionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat Ze-
 nodorus, cum iurasset nullatenus eos relinquere, usquequo ab
 Herodis imperio eos auferret. Quibus commoti Gadarenses,
 & confitentes quod nihil passi fuissent ab Herode, cum eos
 Agrippa tradidisset, qui crudelis quidem in proprios, huma-
 nus autem erat in aliorum peccatis: accusabant rapinas & con-
 tumelias, probâtes & euersiones templorum. Et Herodes qui-
 dem indignatus, paratus erat satisfacere: Cæsar autem ample-
 ctebatur eum, nihil de fauore suo dicens per seditionem mul-
 titudinis commutandum. Et in primo quidē die de his sermo-
 nes prolati sunt, in posterum uerò nulla processit cognitio.
 Siquidem Gadareni uidentes Cæsaris & cōcilij intentionem,
 timore territi, ne regi traditi tormentis afficerentur, quidam
 sese noctu gladio percusserunt, alij præcipientes sese dederunt,
 quidam in fluuio sponte submersi defecerunt, quæ uidebantur
 temeritatis, non peccati fuisse supplicia. Quapropter nequa-
 quam Cæsar remoratus, Herodem à reatu soluit, necnon oc-
 currit etiam non mediocris ei felicitas. Nam Zenodorus præ-
 cordijs ruptis sanguine multo profluente, in Antiochia Syriæ
 uitam finiuit. Cæsar autem & huius possessionis partem non
 paruam Herodi cōcessit, quæ inter Trachonem & Galileam
 erat, Vlatham & Paneada, & in circuitu terram. Dimisit au-
 tem eum, & procuratoribus Syriæ præcepit, ut secundum il-
 lius sententiam omnia tractarentur: qui in tantum felicitatis
 processit, ut cum duo isti Romanorum imperium regerent,
 Cæsar & Agrippa, tertium sibi amicitijs Herodem coniun-
 xissent. Qui cum in tanta fiducia consisteret, fratri suo Phe-
 roræ petiuit tetrarchiam à Cæsare, centum talentorum fideiuf-
 sor existēs: ita ut si quid ille pateretur, filij eius immunes eua-
 derent. Sed cum Cæsarem comitatus esset usq; ad mare, rediēs
 in terra

in terra Zenodori pulcherrimum ei templum construxit iuxta Paneada, ubi spelunca pulcherrima in monte consistit: sub qua terræ altitudo inaccessibilis est, aquis immobilibus plena, unde fontes Iordanis fluuij nascuntur. Quem locum templo constructo, Casari deuouit. Tunc etiam tertiam partem tributorum concessit subiectis suis occasione sterilitatis: plus autem reconcilians eos, ne aduersarentur ulterius. Nam in talibus operibus pietate soluta, moleste de preuaricatis legibus ferebant, et sermones faciebant adinuicem. Qui dum his incitarentur et turbarentur, diligentiam habuit hac sedare, auferens quidem otium, et precipiens semper in laboribus eos occupari. Nam neque communis deambulatio fiebat, neque conuentus in ciuitate, sed omnia eustodiebantur, et saeuissima tormenta captis inferebantur, cum multi palam et furtim in carcerem Hyrcani tracti, illic extinguerentur, et intus in ciuitate pariter et in uijs: nam erant qui conuenientes in unum speculabantur eos. Dicunt etiam nec ipsum hoc neglexisse: sed sepius priuatum accipiens habitum, nocte cum populis conuersabatur, experimentum faciens quid de principatu suo sentirent. et si quos omnino atroces, nec approbantes sua opera inuenisset, omnibus modis persequebatur, et reliquam multitudinem sacramētis impellebat sibi fidelem existere, et cogebat fauorem cum iureiurando sibi uel principatui custodire. Quorum multi placantes eum, uel timentes, ueniebant ad quod postulasset: alios uero seruantes suam opinionem et grauiter ferentes quod cogērentur, modis omnibus occidebat. Flestebat autem et Pollionem Pharisæum, et Samæum, sociosque illorum sibi iurare: Qui licet non obtemperassent, tamen non sunt torti, dum uenerationes eius per Pollionem impetrassent. Liberati sunt etiam de hac necessitate hi qui dicuntur apud nos Esseni. Genus autem hoc est,

est, quod conuersatione utitur quam apud Græcos Pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo. Essenos autem ex hac causa sic honorabat, quia maius quiddam de his sentiebat, quàm de mortali natura. Dignum puto (nam non inhonestus sermo uidebitur in historiarum genere) de his talibus intimare. Quidam Essenorum nomine Manachemus fuit, per omnem uitam benigna uoluntate probatus, præscientiam à deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctores pergentem uidisset, ut regem Iudeorum saluauit: qui illusum se putans, commonebat cum sermone adhuc priuatus. Manachemus hic ridens, et feriens manu posteriora eius: Regnabis, inquit, feliciter: nam iam à deo dignus iudicatus es, et recale Manachemu plagas, ut hoc tibi sit signum de peccatis in regno committendis. Nam optima est ratio, si iustitiam et dei pietatē dilexeris, et modestiam circa ciues habueris: sed non talem te futurum intelligo, dum omnia cognoscam. Felicitate nanque omnes præcelles, et habebis gloriam æternam: obliuionem uerò pietatis et æquitatis possidebis. Hæc non latebunt deum in ultimo uitæ pro tuo facinore. Quibus statim nullatenus animum intendit, dum spes Herodi deesset: paulatim uerò cum eleuatus usque ad regnum fuisset, et feliciter principatum egisset, accersijt Manachemum, et de tempore quantum regnaret, consuluit eum. Manachemus autem cum omnino nihil respondisset, sed tacuisset, interrogauit eum, si decem tantum anni regni sui essent: respondit, et uiginti et triginta, sed finem non addidit. Herodes autem istis contentus, Manachemum cum honore dimisit, et omnes Essenos propter illum honorauit. Hæc igitur licet miranda, legentibus demonstrare festinauimus, et ostendere, multos apud nos talem diuinationis habuisse notitiam.

De ædifi

Manachemum

iustitia. pietas
dei. et circa
ciues modestia

De ædificatione noui tēpli, & stola pōtificali. CA. XIII.

Oratio

INterea decimo & octauo anno regni, Herodes post prædicta ædificia opus non minimum inchoauit: siquidem dei templum maximum construere, & multū altum: & decorum erigere iudicauit: dum putaret id nobilius omnibus suis factis perficere, & ad æternam memoriam peruenire. Sed cum non facile populo persuaderi cognosceret, propter operis magnitudinem, conuocans eos hac oratione mulcebat dicens. Alia quidem quæ à me in regno sunt acta, ò uiri contribules, ut de his laudem proferam, credo superfluum tanquam mihi quidem minorem, licet uobis maiorem utilitatem ferre uideantur. Nam in difficultatibus non neglexi, quæ ad uestra commoda pertinerent: neq; in extructionibus mihi magis, quàm uobis omnibus festinaui tutelam impendere, & puto quòd dei cōsilio ad hanc felicitatem euectus sum, ad quantam non prius gens Iudeorum aliquando peruenit. Constructæ nanq; sunt per prouinciam ciuitates, quas habitatoribus plenas munitionibus ornantes genus nostrum exaltauimus, quas operosum mihi uidetur scientibus enumerare. Quod autem nunc nitor efficere omni pietate præcellentius, explanabo. Bene enim nostis, quòd istud maximum deo templum nostri patres ædificauerūt, càm à Babylonia remeassent: & quia desunt ei ad magnitudinem in altum cubiti sexaginta, ad instar illius quod Salomon construxerat, nemo negligentiam pietatis parentum nostrorum accuset: quia non culpa illorum factum est breuius templum, sed Cyrus, & Darius Histaspis filius, huiusmodi mensuram ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi seruientes, uel successoribus eorum, & post illos Macedonibus, non habuerunt aptum tempus quo ad eiusdem antiqui formam istius mensuram perducerent. Nunc autem, quando nutu dei principatui meo pax larga cōcessa est, & diuitiarum possessio, &
multitudo

multitudo reddituum, & quod maximum est, amicitia fauorq;
Romanorum, qui omnium rerum domini existunt: cur non stu-
 demus relictū necessitate seruitutis tempore opus corrigere, &
 integrū deo præbere pro beneficijs eius in meo regno collatis?
 Talia concionante Herode, multis ammirationem sermo pro-
 nunciatus præter opinionē imposuit: nec aliqua desperatione
 comoti sunt, nisi quod anxiantur, ne eo soluto aliquid emer-
 geret, & opus moraretur ad finem usq; perducī: idcirco ma-
 ior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cū
 Herodes cerneret dubitantes, adhortabatur eos dicens, se non
 prius deponere templum, nisi omnia præpararentur quæ ad
 perfectionem eius pertinerent. Nam neq; mentitus est ex hoc
 quod promiserat. Mille enim plaustra parauit, quæ lapides
 ueherent: decem milia uerò elegit peritos artifices, & mille nu-
mero sacerdotes, quibus stolas secundum eorum honorem ha-
 bitumq; parauit: sed & quosdam cementarios, alios autem fa-
 bros lignarios eruditos ad templi fabricā hortabatur. Cumq;
 omnem apparatus alacriter aggregasset, antiquis fundamen-
 tis solutis noua imposuit, super quæ templum erexit, longitu-
 dine centum cubitorum, latitudine centum cubitorum, altitu-
 dine centum uiginti. Qui uiginti cubiti per tempus funda-
 mentis desiccatis resederunt, quod post hæc temporibus Nero-
 nis renouare deliberauimus. Aedificatum est autem templum
 ex lapidibus albis & tenacissimis, quorum magnitudo in lon-
 gitudine uigintiquinque cubitorum, altitudine octo, latitudi-
 ne duodecim erat. Totius templi nanque circuitus, & por-
 ticus undique humillima, altissimum uerò medium fuit, ut à
 multis stadijs conspiceretur, & in prouincia constitutis, &
 contra habitantibus aut ab accedentibus cerneretur. Ianuas
 autem introitus & superliminaria, necnon & uela iuxta tem-
 pli magnitudinem uario ornatu decorauit, & aureos flores

Romanorum rerum
 omnium domini

Sic pontifex
 debuit

19.

ambientes columnas fecit, super quarum capita vitis tendebatur, botryones aureos habens pendentes: qui mirandam magnitudinem, et artificij claritatem uidentibus exhibebat, propter materie pulchritudinem. Circundedit etiam et porticibus maximis omne templum, et secundum quantitatem uniuscuiusque rei sumptibus omnia priora superauit. Porticus autem duæ maximis parietibus fulciebantur, ipsi autem parietes opere inaudito constructi erant. Nam collis erat saxosus, paululum erectus à parte Orientali ciuitatis, pronus super arcem, quam dudum rex Salomon per dei prouidentiam magnis operibus muro circundederat, ab inferioribus incipiens, quem uallis altissima circundabat. Saxa uero Africo exposita, plumbo ligauit, ut interiora loca complecterentur, multum spatium structura comprehendente, et in altum quadrangulo factio, ut uastitas lapidum à fronte uideretur: ab interiore uero parte ferro ligati, compaginem munirent immobilem per omnia tempora. Cumq; ita factum opus continuaret, usq; ad summitatem collis perduxit, et fossas circa murum positas complens, planum super æqualemq; confecit. Quadriporticus uero in circuitu, unaquaque porticu longitudinem stadij concludente, et intra hanc porticum, murum circa ipsam summitatem alius murus superius saxosus ambiebat omnia. Ab Orientali uero parte pari longitudine porticum duplicem habebat, contra templi ianuas constitutam, quam multi priores reges construxerant. Circa omnem uero sacrarii orbem, spolia barbarorum fixa, quæ rex Herodes deuouit, addens etiam quæ et ipse ab Arabis ceperat. Per latus autem Aquilonis turris alta, angulosa, munita ualde fuerat, quam ante Herodem reges et sacerdotes generis Asamonæorum construxerant, et Barin denominauerant, ut illic sacerdotalem stolam deponerent: quæ cum opus habuisset ut immolaret princeps sacerdotum

sacerdotum, induebatur. Hanc rex Herodes suo loco seruauit: post cuius obitum sub Romanis fuit usque ad tempora Tiberij Caesaris. Sub quo Vitellius Syriæ procurator, cum profectus Hierosolymam, et susceptus à populo clarissime fuisset, uolens eis uices retribuere, ut sacerdotalem stolam sub sua potestate haberet, scripsit Tiberio Cesari, et ille concessit. Et permāsit stola sub potestate Iudeorum, usquequo obiisset rex Agrippa. Post quem Cassius Longinus, cui tunc Syria parebat, cum Cuespio Fado Iudæe procuratore, imperauerunt Iudeis in Antonianam turrim eam deponere, dicentes, Romanos oportere dominos eius esse, sicut et prius. Destinant igitur Iudei legatos ad Claudium Cesarem, ut de his peterent. Qui cum peruenissent, iuuenis Agrippa rex Romæ constitutus, petens ab imperatore potestatem eius, accepit, scribente Vitellio Syriæ procuratore. Prius autem sub sigillo principis sacerdotum, et custodum pecuniarum fuerat: qui ante unum diem celebrationis ad principem custodiæ Romanorum descendentes, et requirentes suum sigillum, stolam tollebant: transeunte uero festiuitate, in eundem locum deportantes, et principi custodiæ ostendentes, similiter cum sigillis reponabant. Hanc autem Barin, id est, turrim, Iudeorum rex Herodes munitiorem construens pro templi custodia, ad gratiam Antonij, amici quidem sui, principis uero Romanorum, Antoniam nominauit. A parte autem Occidentalis muri quatuor porte stabant, quarum una ad aulam tendebat, interposita ualle quæ erat in medio eius uia, duæ autem ad suburbana, quarta uero ad ciuitatem: multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus, et exinde rursus ad superiora ascendentibus. Nam ex aduerso templi ciuitas in modum theatri iacebat, circumdata ualle altissima per omnem Australem tractum. Quarta autem frons, quæ ad meridianum solem posita erat,

habebat & ipsa quidē in medio portas, super quas regia porticus triplici longitudine terminata, ab orientali ualle incipiens, & ad occidentalem finita, amplius tendi non potuit. Opus autem fuerat dignū narrari omnibus qui sub sole sunt. Siquidem altissima uallis sic erat, ut nullatenus uideri posset, si quis eius altitudinem attendisset, super quam porticus illa steterat. Ex qua si quis à summo, id est, à tertio tecto notasset, & profunditatem ædificiorum uidere uellet, tenebris perfunderetur, ita ut non posset uisus ad immensam altitudinem peruenire. Columnarum autem ordines consistebant in quadro per longitudinem, nam quartus paries colligabatur parieti lapideo. Crassitudo uerò uniuscuiusq; columna, tres coniunctas ulnas habebat: longitudo autem pedes uigintiseptem, duplici spirā supposita: multitudo autem omnium, centum sexaginta due fuerunt. Capita autem columnarum secundum modum Corinthium sculpta, & admiranda propter magnitudinem operis. Cumq; quatuor ordines fuissent, tres quidem media loca tenebant: quorum duo eodem modo facti, latitudinem habebat pedum triginta: longitudine stadia tria, altitudine quinquaginta pedibus tendebantur. Medius uerò ordo latitudinem uiginti quinque pedum habebat, altitudinem centum: nam duplici super utrumq; fuerat. Tecta uerò lignis sculptis in figuras diuersas apparebant: media uerò porticus altitudo in immensum tendebat, habens columnas compositas, politas undique, quarum compago incomprehensibilis omnibus uidebatur. Talis quidem primus murus fuerat. À medio uerò non multum secundus distabat, gradibus paucis ascendendus: quem paries circuibat lapideus, titulum habens, qui prohibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per australem partem & aquilonis tractum, tres in pariete ianuas habebat à se distantes: per orientalem uerò unam maximam, per quam

duplici spirā supposita
 Capita Columnarum
 Corinthia in
 idea

per quam transiebamus purificati cum mulieribus. Inaccessibile autem sacrarium fuit, intra quod tertium erat, ubi sacerdotibus solis ingredi licebat. Ante quod sacrarium ara erat, super quam immolationes et holocausta deo imponebamus. Horum trium nullum rex Herodes intrauit, cum utique prohiberetur, quia non sacerdos existeret: sed operibus muros, et porticus exteriores curabat. Que cum octo annis edificasset, templo per sacerdotes in uno anno et quinque mensibus peracto, omnis populus letitia completus est. Et primum quidem pro celeritate gratias deo agebant: deinde alacritatem regis, quam in dedicatione habuit, laudibus extollebant. Rex autem trecentos boues obtulit Deo, et alij secundum vires suas, quorum numerus nullatenus aestimatur. Nam cum occurrisset templi dedicatio, regisque natalitius dies, quo principatum assumpsit, insignis est celebrata festiuitas. Construxerat et effosam uiam ad aulam, ab Antonia intra templum ducentem per ianuam Orientalem: super quam et turrem edificauit, quatenus et subterraneum haberet accessum, propter populi seditiones. Dicitur autem per illud tempus, dum templum construeretur, quod in die quidem non plueret, nocte uero imbres descenderent, quatenus templi constructio non prohiberetur. Quod uerbum nostri patres tradiderunt, nec est incredibile, si etiam dei prouidentia aliquis confideret. Templum quidem huiusmodi constructio ne finitum est.

Prouidentia

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA

tis Iudaicae liber decimus sextus.

Lex Herodis de furibus, & regressus filiorum e Roma.

CAPVT I.

IN administratione rerum, studium habens rex omnes iniquitates prohibere, quæ per ciuitatem et prouinciam fiebant, legem ponit nullatenus priori similem, in qua firmavit fures uendi. Quæ res non ad poenam tantam grauis, sed ad confusionem patriæ, solutionemque consuetudinis existerat. Nam alienigenis, et non eundem uitæ modum habentibus, seruire in his quæ imperassent, peccatum in religione non poena excedentium erat, dum in prioribus cautum fuisset de hac poena. Nam iuebant leges quadruplum fures reddere: non habentem uero tantum uenundari, non tamen alienigenis, neque in perpetua seruitute, sed Iudeis, et sexto anno absolui. Ergo præter constitutionem, et præter legem reddi hanc poenam, superbia pars uidebatur: nec regis, sed tyranni in uniuersos subiectos tormentum atrocissimum excogitatum, quod populi parabat discordiam. Eodem tempore Herodes ad Italiam nauigauit, Cæsarem desiderans salutare, et uidere filios suos Romæ degentes. Cæsar quidem amicabiliter cum suscipiens, perfectos ei doctrinæ filios reddidit, quos ad propria reduxit. Cum uero ab Italia redissent, studium populi circa iuuenes erat: et conspicui omnibus facti magnitudine corporis, et ornatu regio, forma non deficiente, inuidiosi statim uisi sunt Salomæ sorori regis, et illis qui accusationibus Mariammen damnauerant: dum putarent, quod si præuaderent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem

*quod romanos
fures, qui red
bant dupli. sed
nera poena qua
dupli. condema
nari.*

matrem suam cōmissa uidebantur. Causam uerò timoris ad illorum criminationem transferebant: dum dicerent, non libenter cum patre eos cōmorari propter matris interitū: & quia iniustum eis uideretur, simul cum interfectore genitricis conuersari: & ex ueritate sumentes initium, ad uerisimile descendentes, affligere eos tentabant, & fauorem patris quem circa filios habebat auellere. Quod non manifeste ei dicebant, sed in multitudinem rumorem spargentes, Herodi nuntiari credebant: unde odium in eos patris exarsit. Interea omni suspitione uel accusatione pratermissa, rex amore filiorum honores eis largitus est, & uxores nobilissimas iunxit: Aristobulo quidem filiam Salomes Beronicen, Alexandro uerò Archelai regis Cappadocum filiam Glaphyram.

De prodigalitate Herodis in gratiā Agrippæ, & uescitgalibus Iudæorum. CAPVT II.

QUVM hæc disposuisset, & audisset Marcum Agrippam nauigasse rursus ab Italia ad Asiam, festinauit ad eum, à quo petijt ut ad regnum eius accederet, ut obtineret quæ oportebat ab hospite uel amico. Qui cum flexus esset, lætus ad Iudeam peruenit. Herodes autem nihil quod ei placeret reliquit, in nouis ciuitatibus eum suscipiendo, ædificia demonstrando amplissima & omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in Sebastia, & Cæsareæ portu à se constructo, & in oppidis Alexandrio, & Herodio, & Hyrcania. Ducebat etiam cum ad ciuitatem Hierosolymorum, occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autem deo quidem centum boues immolauit, pauit etiam magnifice populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari, tamen propter tempus nauigationis festinauit, rursusq; ad Ioniam muneribus ab Herode multis donatus, unā cum suis amicis nobilibus peruenit. Rex autem post hyemem ueris tempore

properauit rursus ad eum, sciens exercitum ad Bosphorum producturum. Cumq; per Rhodum & Coon nauigasset, putauit eum in Lesbo inuenire, flatu uero Aquilonis detentus, in Chio remoratus est: ubi multos sibi occurrentes donis regalibus honorabat. Cumq; ciuitatis porticum uidisset dirutam, quam in bello Mithridatico depositam, non facile propter magnitudinem & pulchritudinem restaurari contigerat, pecunias præbens quate superabundare potuissent ad operis perfectionem, præcepit ciuibus, ut non negligerent, sed citius ornatum suæ ciuitatis erigerent. Ipse uero cessante procella, ad Mitylenen accessit, & exinde ad Byzantium profectus, cum audisset ultra Cyaneas cautes iam Agrippam nauigasse, festinauit: & ad Sinopem Ponticam descendens, subito illi insperatus apparuit: à quo libenter exceptus honoribus fruebatur. Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus est. Cumq; prouincias Ponticas ordinasset, per Paphlagoniam & Cappadociam, & exinde per magnam Phrygiam profecti, Ephesum peruenerunt, unde ad Samum nauigauerunt. Multa uero per ciuitates singulas beneficia regis, secundum petitiones interpellantium fiebant, dum largitionibus minime parceret: sed & si qui aliquid ab Agrippa petissent, arbitrio suo postulata complebat. Cumq; bonus & largus præstando petentibus esset, nullumq; contristaret, Agrippam similiter ad beneficia prouocabat. Nam Ilienfibz eum reconciliauit iratum: persoluit & pecunias, quas procuratoribus Caesaris Chij debebant: aliorum quoq; petitiones munificenter complebat. Cumq; ad Ioniam peruenissent, Iudeorum populi qui ciuitates habitabant, tempus & fidutiam nacti, uiolentias referre bant, quas patiebantur dum legibus proprijs uti non sincerentur: damna etiam per calumniam exactorum in festis diebus: darent & pecunias quas ad Hierosolymam trans mittebant, & mul

et multis alijs calamitatibus opprimerentur, Romanis semper
precipientibus eis secundum proprias leges uiuere. Quæ cum
suggerissent Herodi, præsentauit eos ut audiret Agrippa eo-
rum allegationes. Nicolau autem quendam ex suis amicis de-
dit, qui pro eis peroraret. Agrippa uero Romanorum nobilif-
simos, et reges et potentes qui tunc præsto erant, cū ad cō-
cilium secum perduxisset, Nicolaus ita pro Iudeis locutus est:

Oratio

Omnes quidem o maxime Agrippa indigētes, oportet pro ne-
cessitate confugere ad eos, qui uiolentiam possint auferre. Hi
uero qui nunc interpellant, fiduciam prius à uobis datam quā
sepius optauerunt, nullatenus se perdere per uos postulant qui
dedistis. Petunt enim ut hæc quæ acceperunt à uobis, qui soli
potestis præstare, seruentur: Nam damnis afficiuntur, non ab
aliquo meliore, sed ab his quos pariter secum subiectos uobis
esse cognoscūt. Et siquidem maxima sunt quæ à uobis merue-
runt, laudabiles uidentur, quod ita se probauerunt beneficijs
dignos: si uero minora sunt, inhonestum est, si nec hæc firma-
uerint qui præstiterunt. Hi enim qui uiolentiam Iudeis inge-
runt, nisi putaret bonos eos esse quod à uobis talia meruissent,
non eis inuiderent, et uestra beneficia cassare niterentur.
Quod si quis interroget, utrū uelint patrijs legibus ipsi pri-
uari, id est, immolationibus et pompis, quas festis diebus offe-
runt: scio libenter eos omnia pati, quam patrias leges amita-
tere. Nam et bella propter hoc multi amplectuntur, ueren-
tes, ne transgrediantur patrias leges et libertatem, quibus
nunc uniuersum hominum genus per uos potitur, quod nos
etiā petimus, ut liceat nobis per prouinciam seruare solennia.
Cur ergo hi quæ pati nolunt, in alios committunt? Illud uero
consideremus: Nunquid est populus, aut ciuitas, aut genus ho-
minum: quibus non maximum bonum apparuit continentia
uestri imperij, uel potentia Romanorum, uel audet aliquis

eorum beneficia infirmare, licet sit amens? Nam nemo est, qui non horum particeps, uel publice uel priuatim existat. Quod & si quis auferat quæ uos donastis, nihil firmum neque sibi quod per uos habuerit obtinebit. Vestra enim dona quis enūmerare præualeat? Si recordatum fuerit regnum antiquum, & modernum imperium, multa existunt quæ à felicitate uestra concessa sunt. Nostra uerò licet clara sint, non tamen inuidiosa, propter uos qui donastis. Hoc tantum perfrui postulam, ut sine impedimento patriam religionem seruemus. Quod & per se non debet inuidiosum esse, siquidem deus letatur honoratus. Ex nostris uerò solennibus nihil inhumanum est, omnia uerò religiosa & iustitia sunt salutaris deuota. Neque enim celamus mādāta, quibus utimur monimentis pietatis & humanarū professionum. Septimum uerò diem remittimus, doctrina nostrorum solennium imbuti: quapropter nullatenus peccamus. Bonæ itaq; leges probantur quas colimus, si quis per se eas requirat, & antiquæ existentes, licet aliquibus nō sic esse uideantur, ut earum honor per longitudinem temporis non facile repellatur ab his, qui eas caste custodiunt, quibus nos priuant per uiolentiam. Pecunias nanque quas deo conferimus, rapientes manifestum sacrilegium committunt. Vectigalibus uerò grauantes nos in festis diebus, ad iudicia & ad mercimonia non necessaria trahunt, pro contumelia religionis quam nos colere cognoscunt, de qua nō iustum odium habent. Siquidem uestrum imperium, quod omnibus dominatur, probitatem quidem laudat, contumelias autem fortiter abhorret. Postulamus igitur maxime Agrippa uiolentiam auferri, ne prohibeamur legitimis nostris solennitatibus perfrui, & ne substantiæ nostræ rapiantur ab his, quibus nullam uiolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iusta, sed etiam à uobis primo donata, poscimusq; pro his senatus-

consulta,

consulta, et tabulas in Capitolio positas relegere, quas cer-
tum est experimento nostræ circa uos fidei datas. Sed si nulla-
tenus fideles uobis apparuissemus, debent tamen firma esse quæ
donastis. et non tantum nobis, sed etiam omnibus homini-
bis præstitistis, eos beneficiorum largitionibus ampliantes:
quorum singula si quis enumeret, potest immensam oratio-
nem longo sermone conficere. Nos uerò hæc iuste impetrasse
si uelimus ostendere, sufficiet nobis, ut priora taceamus, hic
noster rex, qui uobiscum præsens confidet, qualiter eius fa-
des erga uestram familiam claruit. Quis enim fauor eius, aut
quis in uos nō excogitatus honor, aut causa quæ defuit? Quis
autem prohibet uestra circa nos enumerando beneficia ex-
planare? Sed bonum puto, prius patris eius Antipatri res ge-
stas explicare: qui cum in Aegyptum Cæsar intrasset, cum
duobus milibus armatis ei auxiliaturus occurrit, neq; in terre-
stribus certaminibus neq; naualibus armatis minor apparens.
Et quid oportet dicere, quantum profecit illo tempore, tot
donationibus Cæsaris accumulatus? Singulas uerò memorare
Cæsaris epistolas, quas tunc senatui pro ipso destinauit, pu-
blicos etiam honores, quod ciuem Romanum Antipatrū or-
dinasset, superfluum puto referre. Sufficit enim hæc demon-
strare, iuste nos beneficia uestra possidere, quæ per uos con-
firmari postulamus: quæ etsi prius non extitissent, speraba-
mus affectu circa uos nostri regis, et uestro erga eum ac-
quirere. Nunciatur enim nobis ab Hierosolymorum Iudeis,
qualiter prouinciam ingressus esses, et deo perfectam im-
molationem honorando eum integris supplicationibus per-
soluisses, et quomodo populum pauisses, et ab illo munera
suscepisses, quæ per gētes et ciuitates signa uel indicia hospi-
talitatis et amicitie uestre putantur, quæ meruit Iudeorum
gens per Herodis prouidentiam. Hæc admonentes unā cum
isto tibi

isto tibi confidente rege, petimus te nihil superfluum: sed ut quæ uos dedistis, ne concedatis ab alijs auferri. Cum hæc Nicolaus differuisset, nulla est facta à Græcis controuersia. Non enim in iudicio hæc, sed in conuentu uentilabantur: hæc tamen occasione pro satisfactione usi sunt, dicentes: quòd inquilini per prouinciam Iudæi uiolentiam habitatoribus eius ingererent, dum illi indigenas se demonstrabant: et licet suis solennibus usi, tamen nihil læderent eos. Ergo intelligens Agrippa uiolentiam eos pati, hæc respondit: Propter Herodis amicitia uel fauorem, paratū se esse cuncta Iudæis concedere. Tamen hæc, inquit, quæ postulant, per se iusta perspiciuntur: et si amplius petissent, non me piguisset, quæ non lædebant Romanorū imperium, eis concedere. Sed quoniam hæc et prius acceperunt, infirmari nullatenus concedo, quos uolo sine molestia proprijs solennibus potiri. Cum hæc interlocutus fuisset, concilium dimisit. Herodes autem affectui eius gratias exoluebat. Et ille pariter eum amplectebatur, et ita tunc discesserunt. Rex autem domum reuerti uolens, nauigauit: et ad Cæsaream deductus non multis diebus prospero flatu uentorum, ad Hierosolymam peruenit. Vbi concilium totius populi congregans, cum multi ex prouincia conuenissent, cōcione habita, rationem totius sue profectionis explanauit, et quæ Iudæis in Asia per eum prouenissent, ut sine uiolentia in posterum possent degere, Narrauit etiam quid foelicitas uel gubernatio sui principatus eis profuisset: necnon et quartam partem fiscalium præteriti anni concessit. Quæ illi oratione uel gratia letati, cum summa exultatione bona regi orantes, recesserunt.

Domesticū dissidiū inter Herodē & eius filios. C. A. III.

Procedebat autem seditio domestica, et acerbiorē accipiebat prouectū, cum tanquā hereditarium odiū suscepisset circa adulescentes Salome, et sumpisset de matris eorū morte

norte audaciam : dumq; uellet neminem illius relinquere, qui
 posset mortem eius uindicare. Cumq; adulescentes a genitore
 discordarent, memoria matris quæ falsis accusationibus fuerat
 interempta, et imperij cupiditate: rursus simile malum prioris
 ortu est, dum derogationes ab illis circa Salomen et Phe-
 roram fierent, insidiæ uerò ab his in adulescentes. Nam odium
 par alterutris fuerat, modus autem odij non similis: dum illi ma-
 nifeste quidem detraherent, inhonestum putantes iram celare:
 illi uerò non tali modo, sed callidè ac maleuolè accusationibus
 uicerentur, seducetes semper adulescentes, quorum audaciam
 putabant ad necem posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro
 matris flagitio confundebantur, nec eam credebant iuste pe-
 risse, imò magis festinabant in autorem homicidij uindicare.
 Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa, miserabatur
 innocentiam adulescentium : diligentia uerò Salomes cresce-
 bat, et ab illis occasiones accipiebat, dum sic contristarentur
 propter indignum matris interitum. Dicebant enim, misere
 quidem contigisse matris obitum: se uerò miseros, qui com-
 pellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem
 ad peiora in absentia regis procedebant.

De odio Herodis & impietate in filios duos legis-
 mos.

C A P V T I I I I.

Cum ergo Herodes resedisset, et populo interlocutus
 esset, sicut prædiximus, statim sermones ad eum per Phe-
 roram et Salomen proferebantur, magnum ei ab adulescen-
 tibus periculum imminere, quòd minime sustinerent inultum
 matris interitum. Addebant etiam, quòd Archelai Cappado-
 cis spe niterentur, tanquam per illum ad Cæsarem profecturi,
 et patrem Herodem accusaturi. Per quæ Herodes confestim
 conterritus obstupuit, quòd et alij hæc eadem nunciassent.
 Recordabatur autem priscae calamitates, quòd nec uxore pri-
 uatus,

uatus, seditione liberata domus eius fuisset, quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contristabatur, quod omnia præter spem feliciter ei forinsecus deus præstiiisset, & domesticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus in deiectionem adolescentium, Antipatrum filium suum ante principatum sibi genitum de priuata uxore illis præponens, omnia in eum transtulit: dum putaret sic conterere fiduciam filiorum Mariammes, & temeritatem eorum damnare, dum illi crederent alium præter se, patri succedere: depositoq; Antipatri prouectione supercilio, posset eos ad meliora conuertere. Quod non sicut putauit euenit: nam pueris omnino sua deiectionis grauis apparuit. Qua Antipater fiducia potitus, quam prius non habuit, festinauit fratres affligere eorumq; accusatoribus consentire, quibus pater facile credebatur, alienatus à filiorum amore. Sodalibus ergo ministris usus, ne ipse in suspicionem ueniret, patris animum in fratres accendebat: nam multos iam acquisierat sue uoluntatis ministros, propter spem quam de regno iam habuit: fide uero patris putabatur hæc facere: unde plus tristitiæ adolescentibus occasiones crescebant. Nam sæpius ab eis lachrymæ pro contemptu suo, & matris recordatione fundebantur, patremq; manifeste apud amicos tanquam iniustum accusabant. Quæ maleuoli per Antipatrum Herodi renunciantes, non paruam in aula seditionem commouebant. Quare exacerbatus rex accusationibus, & huiliare nimis Mariammes filios uolens, maiora in honorem Antipatri excogitabat, adeo, ut & matrem eius dudum contemptam reduceret, & Cæsari sæpius pro eo scriberet. Agrippa uero post dispensationem decennalem Asia Romam ascendente, rex à Iudea nauigans ad eum, solum Antipatrum secum duxit. Cui eum cum multis donis commendauit, quatenus

iuatenus Romæ Cæsari amicum faceret, ut iam omnes creden-
 ent, contemptis adulescentibus in illum regnum patris trans-
 iri. Ipse quoque scribens, Romæ multis amicis Antipatrum
 commendabat. Qui contristabatur, quòd absens fratres suos
 olito accusare minime ualeret: timebat enim, ne mutatus pa-
 er, modestius filios Mariammes diligeret. Cumq; hæc cogita-
 sset, sua maligna uoluntate usus, exinde incitare patrem spe-
 abat: unde contra fratres frequenter scribens, uereri patris
 interitum simulabat: usquequo Herodem ad tantum iræ uel
 furoris perduxisset, ut iam aperte contra filios niteretur. At
 ille, ne tantum facinus perpetraretur, melius putauit Romam
 nauigare, & filios apud Cæsarem accusare: nihilq; sibi tale
 permittere quod propter magnitudinem impietatis pericu-
 losum existeret. Cum uerò Romam peruenisset, & ad Aquila-
 leiam ciuitatem perrexisset, Cæsarem compellere festinans,
 tempore apto de maximis suis calamitatibus intimaui: filiosq;
 suos presentans, insolentiam & audaciam eorum accusauit,
 quod festinassent patrem suum perimere, regnumq; tyranni-
 co more inuadere: dum ipse licentiam haberet, non necessitas
 te, sed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa
 paternam pietatem: quam à Cæsare percepisset, ut quem uel-
 let, sibi successorem relinqueret: cum illi non solum regno, sed
 & uita mererentur priuari, qui tale facinus in patrem molis-
 ti sunt: quorum temeritatem diu portans, nunc cogeretur Cæ-
 saris aures talibus uerbis polluere, cum nihil passi sint mole-
 sum aut graue à patre: cur uerò iniustum eis uideretur, si prin-
 cipatū quem multis laboribus uel periculis suis acquisiuit, cō-
 cederet & præberet ei quē meritum existimaret? nam hoc, in-
 quit, præmiū cum alijs iustitiæ donis existit, si meritis quisquā
 gratiam præcedentem compensauerit: & talem diligentia ha-
 buerit, ut retributione tanta dignus existat. Impiū enim est uel
 de hoc

uatus, seditione liberata domus eius fuisset, quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contristabatur, quod omnia præter spem feliciter ei forinsecus deus præstitisset, & domesticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus in deiectionem adolescentium, Antipatrum filium suum ante principatum sibi genitum de priuata uxore illis præponens, omnia in eum transtulit: dum putaret sic contrerre fiduciam filiorum Mariammes, & temeritatem eorum damnare, dum illi crederent alium præter se, patri succedere: depositoq; Antipatri prouectione supercilio, posset eos ad meliora conuertere. Quod non sicut putauit euenit: nam pueris omnino sua deiectio grauis apparuit. Qua Antipater fiducia potitus, quam prius non habuit, festinauit fratres affligere eorumq; accusatoribus consentire, quibus pater facile credebatur, alienatus à filiorum amore. Sodalibus ergo ministris usus, ne ipse in suspicionem ueniret, patris animum in fratres accendebat: nam multos iam acquisierat suæ uoluntatis ministros, propter spem quam de regno iam habuit: fide uerò patris putabatur hæc facere: unde plus tristitiæ adolescentibus occasiones crescebant. Nam sæpius ab eis lachrymæ pro contemptu suo, & matris recordatione fundebantur, patremq; manifeste apud amicos tanquam iniustum accusabant. Quæ maleuoli per Antipatrum Herodi renunciantes, non paruam in aula seditionem commouebant. Quare exacerbatus rex accusationibus, & humiliare nimis Mariammes filios uolens, maiora in honorem Antipatri excogitabat, adeo, ut & matrem eius dudum contemptam reduceret, & Cesari sæpius pro eo scriberet. Agrippa uerò post dispensationem decennalem Asiæ Romam ascendente, rex à Iudæa nauigans ad eum, solum Antipatrum secum duxit. Cui eum cum multis donis commendauit, quatenus

quatenus Romæ Cæsari amicum faceret, ut iam omnes crederent, contemptis adulescentibus in illum regnum patris transferri. Ipse quoque scribens, Romæ multis amicis Antipatrum commendabat. Qui contristabatur, quod absens fratres suos solito accusare minime ualeret: timebat enim, ne mutatus pater, modestius filios Mariammes diligeret. Cumq; hæc cogitasset, sua maligna uoluntate usus, exinde incitare patrem sperabat: unde contra fratres frequenter scribens, uereri patris interitum simulabat: usquequo Herodem ad tantum iræ uel furoris perduxisset, ut iam aperte contra filios niteretur. At ille, ne tantum facinus perpetraretur, melius putauit Romam nauigare, & filios apud Cæsarem accusare: nihilq; sibi tale permittere quod propter magnitudinem impietatis periculosum existeret. Cum uero Romam peruenisset, & ad Aquileiam ciuitatem perrexisset, Cæsarem compellere festinans, tempore apto de maximis suis calamitatibus intinuit: filiosq; suos presentans, insolentiam & audaciam eorum accusauit, quod festinassent patrem suum perimere, regnumq; tyrannico more inuadere: dum ipse licentiam haberet, non necessitate, sed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternam pietatem: quam à Cæsare percepisset, ut quem uellet, sibi successorem relinqueret: cum illi non solum regno, sed & uita mererentur priuari, qui tale facinus in patrem moliti sunt: quorum temeritatem diu portans, nunc cogeretur Cæsaris aures talibus uerbis polluere, cum nihil passi sint molestum aut graue à patre: cur uero iniustum eis uideretur, si principatū quem multis laboribus uel periculis suis acquisiuit, concederet & præberet ei quæ meritum existimaret: nam hoc, inquit, præmiū cum alijs iustitiæ donis existit, si meritis quisquā gratiam præcedentem compensauerit: & talem diligentia habuerit, ut retributione tanta dignus existat. Impiū enim est uel de hoc

de hoc ipso cogitare, dum non possint ad regnum nisi patre perempto accedere, quibus hactenus pater honores uel diuitias administravit, coniugesq; nobilissimas genere copulavit: Aristobulo quidem filiam suæ sororis, Alexandro uero filiam Archeldi regis Cappadocum. Pro quibus commissis dum talia fecissent, potestatem habens non in eos se uindicasse dicebat, sed ad communem benefactorem Cæsarem adduxisse: et auferendo à se totum, quantum aut pater læsus, aut rex insidiatus potuisset agere, pariter eos in iudicio secum fecisse astare: et reliquū esse, aut eos occidi, ne cum timore maximo ipse uiueret: aut se opprimi, quatenus utrique fabula hominum uel opprobrium forent. Cum hæc Herodes apud Cæsarem filios suos accusando dixisset, iuuenesq; eo dicente lachrymarentur, confusi de tali accusatione, licet liberum sermonem ac fidelem à conscientia possederent, tamen patris criminationibus difficilem satisfactionem putabant fore, dum non arbitrarentur honestè et cum fiducia patrem redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi et lachrymæ cum genitu: dum timerent, ne putarentur mala conscientia satisfactionem non inuenire. Turbationem autem eorum Cæsar attendens, sicut erant innoxij, credidit quod non conscientia facinorosa, sed imperitia et modestia minime sese præualerent purgare. Vnde etiam facti miseratione digni cunctis presentibus, patrem commouerunt ad ueram misericordiam: uidentesq; propitium eum et Cæsarem, et alios presentes, unus eorum Alexander accusationes dissoluere nisus est: O pater, inquit, tuus quidem erga nos affectus euidenter manifestus ex ipso iudicio apparuit. Nam si quid in nos crudele cogitasses, non nos ad omnium seruatorem Cæsarem deduxisses, dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quenquam uolens interficere, ad templa eum, sacra-
riaq; perducit, unde uita conquiratur: quæ nobis morte peior
existet,

Nota.

existeret, si tale aliquid in patrem cogitasset. Siquidem sermonem fiducia ueritatis inuenit : cū beatos nos fore sciamus, te mitigantes, ac pericula & falsam delationem fugientes : si uerò accusatio præualuit, solem iam uidere nos superfluum iudicamus. Quod ergo dicis, regnū desiderare nos, uerisimilis contra iuuenes causa uidetur : & quod de misere matris interitu subiungis, à priore calamitate argumenta percipiens, nobis ingeris crimen. Considera tamen, quia hæc cōmunia cunctis existunt, & similiter in alijs dici possunt : dum nihil prohibeat, si regis filij sint iuuenes, & matre eorum defuncta, omnes in suspitione patris esse tanquam infidiatores. Sed opinio ad talem crudelitatem non sufficit. Dicat uerò quisquam, si tale aliquid præsumptum est à nobis, unde credibilia hæc appareant. Nunquid hoc manifestis indicijs poterit approbari, aut ueneni confectio, aut æqualium coniuratio, aut seruum corruptio, aut literæ contra te destinatæ : dum & hæc possint, licet non facta, criminationibus confingi, domo regia non cōcordante? Principatum etiam, quem tu dicis premium esse pietatis, sæpius euenit causam fieri malignæ rei. Culpam quidem nostram nullus probauit. Accusationes uerò quomodo soluat, qui excusationes non uult audire? Locuti sumus quiddam, sed non cōtra te : nam hoc iniustum esset : sed in eos, qui si quid dictum fuerat, minime tacuerunt. Matrem uerò quiddam nostrum planxit, non quòd defuncta esset, sed quia derogabatur ei ab indignis, uolentibus principatū inuadere. Scimus nec patrē possidere quicquam, quod nos non possidemus. Et dum regijs honoribus fruamur, frustra festinamus, si te occidendo regnum tenere uoluerimus, quibus pro hoc facinore nec terra peruiua, nec mare nauigabile uidetur. Nunquid subiectorum pietas, & gens religiosa concedere habuit parricidas Rempub. obtinere, aut sanctissimū à te confectum ingredi

templum? Vt uerò hæc omnia omittam, homicidium inultum
 Casare uiuente posset dimitti? Sed neq; filios impios creasti,
aut stultos, sed infelices, teq; indignos. Si neque causas habes
 neq; insidias inuenis, quid tibi ad fidem sufficiet in tali credu-
 litate? An putas de matris interitu coniecturam sumere, quæ
 nos non incitare, sed magis mitigare posset? Ampliorem qui-
 dem satisfactioni uolebamus sermonem inferere, sed non reci-
 piunt prolixiorcm orationem, quæ minime commissæ credun-
 tur. Quapropter ante omnium dominum Casarem presenti
 tempore paciscimur, si sine suspitione tua cum ueritate circa
 nos tuum recipimus affectum, pariter possumus uiuere, licet
 non feliciter: quia maxima mala sæpius ex falso crimine ge-
nerantur. Permanente autem in te aliquo mœrore culpæ no-
 stræ, iam nobis uita iucunda non uidetur, si tu eam ut immeriti-
 tis largiaris. Cum hæc dixisset, et Cæsar nec prius magnitu-
 dinem criminationis crederet, tunc magis placabatur: et fre-
 quenter Herodem attendens, uidebatur mitigari. Cumq; præ-
 sentium miseratione rumor in aula diuulgatus esset, regē fa-
 ciebat inuidiosum incredibilis accusatio. Nam adulescentum
ætas, corporis pulchritudo, miserandum eis auxilium confere-
bat: plus uerò, quia oratio conuenienter et sapienter in Ale-
 xandri uerbis occurrerat. Cæsar autem modicum remoratus,
 adulescentes quidem licet ab accusatione extranei uideretur,
hoc ipsum tamen peccasse eos pronunciauit, quod nō tales se
patri præbuisent, ut nō darent criminationis occasione. He-
 rodem uerò petebat, ut omnem opinionem abiiciens, reconcilia-
 retur cum filiis: dum non esset credibile ab eis scelus hoc po-
 tuisse committi. Cum hæc persuasisset, iuuenibus innuit, ad ue-
 stigia patris sese proicere. Qua supplicatione pater eos la-
 chrymabiliter et flebiliter est amplexus: quod cernentes qui
 aderant, flexi miseratione, in lachrymas faciliè proruperunt.

illi autem gratias *Cæsari* agētes, pariter discesserunt: & una cum his *Antipater*, simulans letitiam pro eorum reconciliatione celebrata. Postero die *Herodes Cæsari* quidem donauit trecenta talenta, spectacula & munera populo Romano tribuenti. *Cæsar* autē ei metalli æris *Cyprij* dimidios redditus, & dimidiam procurationē præbuit, & hospitalibus eum muneribus honorauit: & de regno potestatem cōcessit, quem uellet filiorum successorē relinquere, uel partiri unicuiq; regnum, ut ad omnes perueniret. Illo tamen uiuēte, hoc agere nō permisit, dicēs: oportere eum dum uiueret, & regni & filiorum dominationem possidere. Hæc dum ordinasset, rursus redit ad *Iudeam*. In cuius absentia, non parua pars regni defecerat *Trachonitidis*: quos relictī iudices iterum sub imperiū redegerunt. *Herodes* uerò cum filijs dum nauigaret, & peruenisset in *Eleusam Ciliciæ*, quæ postea *Sebastie* dicta est, inuenit *Cappadociæ* regem *Archelaum* expectantem, & de filiorum reconciliatione gaudentem: & quod *Alexander*, qui filiā eius habuit, ab accusatione solutus esset: donationesq; inuicem ut reges dederunt. Vnde cum *Herodes* ad *Iudeam* peruenisset, & ingressus in tēplum fuisset, de suis prosperis actibus locutus est populo, *Cæsaris* in se manifestāciā explanans. In fine uerò ad persuasionem filiorum sermonem cōuertit, ut in aula & in alijs cunctis concordarent: quos & post reges futuros demonstrauit: primum quidē *Antipatrum*, postea uerò filios *Mariamnes*, *Alexandrum* & *Aristobulum*, hortabaturq; eos, ut dum ipse uiueret, sibi in omnibus obedirent, quia nec per atatem impediretur, nec per senectutem suam *Remp. gubernare*. Cum hæc dixisset, concione dimissa, multi sub expectatione filiorum eius, nouis rebus studebant.

De magnanimitate & munificētia *Herodis*, & urbis
bus ab eo cōditis, & crudelitate in suos. C A P. V.

Eodem tēpore perfecta est Cesareā, quam edificauit decennali tempore, uicesimooctauo anno regni sui, Olympiade centesima et nonagesima secunda: cuius in dedicatione celebratio uel apparatus munificentissimus fuit. Nam preceperat certamina musica, et palastras conuenire. Preparaauerat etiam feras, et gladiatores, cursusq; equorum: et reliqua miranda spectacula, in honore quinquēnali Caesaris. Cui Caesar cum sua uxore Iulia, pro dedicatione ciuitatis, maxima liberalitate summū direxerat apparatus: quorū summa quingentis talentis aestimata est. Cumq; multitudo ad ciuitatē conuenisset pro spectaculis, et legationes quas populi destinauerant, beneficijs eius gratias agentes, pariter occurrissent, cunctos suscepit in diuersorijs et cōuiuijs: et per dies quindecim spectacula et delicias ministravit, unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent Cæsarem et Agrippam sepius dixisse, quod magnanimitati Herodis, imperium eius deesset: et dignum eum esse Syriæ uel Aegypti regnum possidere. Post huius urbis dedicationem in campo, qui Capharsaba uocabatur, in loco aquoso, et optima terra arboribus, et fluuiο circumdata, ciuitatem edificauit, quam nomine patris sui Antipatridem nuncupauit, pulchritudine et amoenitate decoratam: necnon et nomine matris locum iuxta Hiericuntem edificans, munitione et domicilijs optimū, Cyprum nominauit: imò et nomine fratris sui Phaseli, propter amorem quem in eum habuerat, construxit turrinā in ea ciuitate, non minorem Pharo Alexandrina, pro munitione ciuitatis, quam in fratris memoriā Phaselum uocauit. Appellationis uerò eiusdem, et ciuitatem iuxta Hiericuntem condidit. Beneficia uerò ipsius, quæ alijs ciuitatibus per Syriam et Græciam, et ad quos cōtigit eum proficisci, donauit, minime possumus explanare: nobilissima uerò, et maxima

xima facta eius in Rhodios extiterunt. Siquidem Pythiū ipse
 suis sumptibus cōstruxit, & praeuit multa talenta ad nauium
 confectiones. In Nicopolitana etiam ciuitate, quam in Accio
 Caesar adificauerat, multa publica loca condidit. Antiochenis
 uerò magnam ciuitatem Syriae habitantibus, *plateam* longam
 in media ciuitate positam, ex utraq; parte porticibus ornauit,
 & uiam lapide polito strauit, ad ornatum & uoluptatem ha-
 bitantium: nec non & Olympiacum certamen appellatione di-
 gnum, propter pecuniarū inopiam melius redivitis deputatis
 refecit, & immolationibus & reliquo ornatu celebrationem
 eius insignem reddidit: pro qua munificētia perpetuus *Ago-*
notheta nominatus est. Alijs quidem mirā uidetur differentia
 uoluntatis naturae eius. Nam si largitiones considerentur, &
 beneficia, quae omnibus donauit hominibus, quis potest nega-
 re munificentissima natura eum fuisse? Si uerò tormenta &
 iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur, du-
 rissimus & ferus, omniq; pietate alienus putatur. Vnde incon-
 stantem & sibi contrariam uoluntatem eius existimant, quod
 ego minime puto, dum unam causam in utroque dominantem
 considero. Nam dum ad immensam largitionem, munificen-
 tiamq; produceretur, si alicubi praesentis gloriae spes occur-
 risset, uel futurae, sumptibus profusis alacriter eam emere festi-
 nabat. Quapropter cōpellebatur saeuus in subiectos existere,
 dum praesentibus consumptis pecunijs, alias uellet acquirere.
 Cumq; cognosceret propter uiolētias suas se subiectorū odio
 teneri, corrigere quidem uitia non facillē poterat, conabatur
 autem odium suū occasione pecuniarum ulcisci. Familiarium
 uerò, qui eum uerbo non placasset, sese seruum dicendo: aut si
 suspicatus fuisset aliquem de principatu cogitare, nullatenus
 se poterat moderari, sed persequabatur & cognatos, & ami-
 cos, tanquam hostes. Et dum uellet solum se honorari, talibus

delictis succubuit. Testimonium autem mihi præbent, huiusmodi passionis eum fuisse, in Cæsarem uel Agrippam, uel in alios amicos, honores exhibiti. Nam qualiter ipse adulabatur maioribus, similiter sibi fieri à subditis expetebat. Sed gens Iudeorum lege hoc agere prohibetur: & contempta inani gloria, solam spectat iustitiam. Vnde rex eos exosos habebat, quod non potuissent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror Herodem in suos quidem seuisimum, in extraneos uerò munificum apparuisse.

De Augusti & Agrippæ datis ad prouinciarum præfides literis.

C A P. VI.

INterea Iudei per Asiam & Libyam atrociter affligebantur, dum non eisdem legibus sicut sub antiquis regibus utebantur, sed uiolentia paganorum opprimerentur, ut pecunias sacras uiolenter amitterent: ideoque ad Cæsarem pro his legationem destinauerunt. Qui scribens per prouincias, suis eos legibus uti præcepit, quarum exempla subiungimus: demonstrant enim uoluntatem, quam ab initio pro nobis Romani imperatores habuerunt. Cæsar Augustus pontifex tribunicie potestatis dicit. Quoniam gens Iudeorum fidelis non solum præfenti tempore, sed etiam priori, & magis patri meo dictatori Cæsari, P. Q. Romano, & princeps Hyrcanus apparuit, placuit mihi & senatui, cum sententia populi Romani, Iudeos suis legibus, & patrio iure frui permittere, sicut & sub Hyrcano principe sacerdotum altissimi dei, & sacraria eorum inuiolata permanere, & pecunias ab eis ad Hierusalem transmissas, reddi custodibus pecuniarum: neque uadimonia sabbato, uel sexto die ab hora nona exigi. Si quis autem inuentus fuerit aufrens sacrosanctos eorum codices, aut pecunias à synagogis, huiusmodi sacrilegio teneatur, & substantia eius publico

blico deputetur. Suggestionem uerò eorum pro pietate mea, quam habeo super omnes homines, per C. Martium Censorium mihi porrectam, & hoc decretum, præcipio proponi in nobilissimo loco, quem omnis Asia meo nomini dedicauit. Si quis autem transgressus fuerit hanc constitutionem, non meo diocrem poenam exoluet. Scriptum est in templo Caesaris. Caesar Norbano Flacco salutem. Iudæi, qui antiqua consuetudine solent pecunias sacras ad Hierosolymam transmittere, sine impedimento hoc faciant. Hæc quidem Caesar. Agrippa uerò scripsit pro Iudæis hoc modo: Agrippa magistratibus, senatui, populoq; Ephesiorum salutem. Pecuniarum sacrarum, quæ in Hierosolymorum templum transmittuntur, diligentiam & custodiam in Asia Iudeos habere præcipio, secundum patrum morem. Hos autem, qui sacras pecunias Iudeorum auferunt, & ad asylum confugiunt, iubeo detrahi, Iudæisq; reddi: quo iure etiam sacrilegi detrahuntur. Scripsit uerò Syllano magistratum gerenti, ne sabbato Iudæi compellantur uadimonia præbere. M. Agrippa Cyrenensium magistratibus, senatui, & populo salutem. Iudæi, qui per Cyrenem habitant, pro quibus iam Augustus scripsit in Libya Fabio magistratum gerenti, alijsq; ibi prouinciæ procuratoribus, quatenus sine impedimento pecuniæ in Hierosolymam secundum morem suum transmittantur, nunc me interpellauerunt, qui ab aliquibus calumniatoribus affliguntur, occasione tributorum, quæ nequaquam debent, & prohibentur solennia sua peragere: quos nullo modo impedire admoneo. Sed & si quas sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt, has ipsas reddi præcipio, & in reliquo corrigi, ne talia committantur. C. Norbanus Flaccus, proconsul, Sardiensium magistratibus, & senatui salutem. Caesar scripsit mihi, præcipiens nequaquam Iudeos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes,

ad Hierosolymam transmittere. Scripsi ergo vobis, ut sciatis, quoniam Cæsar & ego sic volumus. Nihilominus & Iulius proconsul scripsit ita Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo salutem. Per Asiam Iudei habitantes, Idibus Februarijs Ephesum mihi iudicanti demonstraerunt, Cæsarem Augustum, & M. Agrippam concessisse eis, proprijs uti legibus: imò & pecunias, quas singuli eorum sua voluntate pietatis causa, quam in deum habent, solent transmittere, habeant licentiam sine impedimēto hoc agere. Petierunt autem, ut & ego similiter cum decretis à Cæsare, & Agrippa, meam sententiam confirmarem. Volo igitur vos cognoscere, quomodo decretis Augusti & Agrippæ parens, præcepi eos uti & seruare sine impedimento sua solennia. Hæc ideo explanauimus, quoniam conscripta nostra amplius apud Græcos uentura sunt, ut demonstrarem eis, quia cunctum honorem ab initio impetrâtes, nihil ex patrijs legibus prohibiti sumus à magistratibus agere: sed & defendebamur, religionē & honores in deum seruantes: quarum facio sæpius mentionem, ut mutatis sæculi odijs, causæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter insertæ sunt, euellantur. Nam legibus eisdem nulla gens semper utitur, dum & oppidatim multa religionis differentia seruetur: iustitiæ uerò à cunctis hominibus similiter studetur, quæ commoda Græcis & Barbaris existit: de qua nostræ leges cum sint multam rationem habentes, omnes homines debent nos ut amicos & hospites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere, sed conseruare benignitatis affectus, quæ omnium hominum communem uitam poterit custodire. Redeo uerò ad reliqua monumenta conscriptionis.

De sepulchro Dauidis, & Salomes incontinentia, & Herodis perturbatione.

CAP. VII.

Igitur

Igitur Herodes sicut prædixi, consumptis suis pecunijs, au-
 diens Hyrcanum ante se regem aperuisse tumulū Dauid,
 et tria milia talentorum inuenisse, multo plura credens de-
 posita, que ad omnes sumptus suos sufficerent, tumulum ape-
 riens ingreditur noctu, dum nequaquam uellet hoc ciuitatem
 sentire. Vnde fidelissimos amicos tantū ducens, pecunias qui-
 dem depositas sicut Hyrcanus non inuenit, ornatum uerò, et
 uasa aurea plura tulit. Dum uerò omne studium poneret, et
 inquisitionem diligentiores faceret, ac uellet interius ingre-
 di ad urnas, in quibus Dauid, et Salomonis corpora posita
 erant, duo eius satellites flammis exusti sunt, ab interiore par-
 te occurrentibus. Tunc ille timore perterritus, egreditur: et
 pro piaculo, monumentum ex lapide candido, ante ianuam
 magnificentissimis construxit expensis. Cuius et Nicolaus
historiographus meminit, sed descensum regis obtinuit, dum
 inhonestum hoc factum cognosceret, quòd semper in suis egit
 conscriptis. Nam uiuente rege cum eo degens, ad gratiam e-
 ius et fauorem illa tantummodo dicebat, que ad gloriam eius
 pertinebant: multas uerò iniquitates eius mutabat, et cum
 multo studio celabat. Nam Mariannes, filiorumq; eius mor-
 tes crudeliter factas, ad satisfactionem cupiens perducere, ut
 luxuriosam illam, et adulescentes patris insidiatores accusa-
 uit. Res gestas autem regis, amplioribus laudibus extollens,
 de delictis eius studiosè satisfaciebat. Cui dàda uenia est, quia
non historiam, sed laudem conscripsit. Nos uerò generi Asa-
 monæorum regum propinqui, et cum honore sacerdotium
 habentes, aliquid mentiri scdum putauimus: ideoq; cum ue-
 ritate gestorum memoriam recensemus. In domesticis ergo
 malis Herodes constitutus affligebatur, nam multi ex regis
 ira capientes audaciam, accusabant propinquos, et amicos
 eius. Quibus ita inter se dispositis, nulla requies erat. Siqui-

*Dauid et Salom
 Corpora.*

dem Salome inimica filijs Mariammes, Aristobulo suam filiam coniunctam, nullatenus fidelem ei esse sinebat: dum flesteret eam, ut quicquid locutus secretè fuisset, nuntiaret sibi: & in altercationibus quæ inter iugales sæpius contingunt, coge-
bat puellam dicere, quæ de marito sciebat. Illa uerò dicebat, quòd sæpius memoriam suæ matris Mariammes faceret, & quòd patrem odio haberet: frequenter autem intermineretur, quia si principatum obtineret, filios quos Herodes ex alijs uxoribus habebat, magistros literarum in agris constitueret: dum magis apti essent ad hoc opus, quàm haberent circa sua diligentiam: uxores uerò, si quando uideret maternū indui ornatum, pro præsentibus ornamentis, cilicijs intercludi, ne solem uideret. Quæ confestim per Salomen regi nuntiata, dolorem eius inflammabant. Urgebatur uerò multò peius omnibus credens, inuicem se accusantibus. Tunc autem filijs interminatus, satisfactionibus eorum ad præsens mollitus, in posterum atrocius exarsit. Nam Pherora cum ad Alexandrum uenisset, filiam Archelai Glaphyram, sicut prædiximus, habentem: Salomen, inquit, dicentem audiui, quòd Herodes in amorem Glaphyræ suæ nurus incidisset, & minime desiderij solatium posset inuenire. Quod ille audiens, adulescentia uel emulatione commotus, quæ honoris causa circa puellam ab Herode fiebāt, propter amorem hæc eum facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans, patri nuntiavit cum lachrymis, quæ Pherora dixisset. Herodes autem multò magis furens, & mendacium impudice criminationis non ferens, turbabatur. & sæpius exclamans maleuolentiam familiarium, qualis ipse erga eos fuisset, & quales eos inuenisset, conuocauit Pheroram: quem huiusmodi uerbis aggressus: Pessime, inquit, omnium ad tam immensam, & infandam indeuotionem peruenisti, ut talia de nobis existimes, aut loquaris? Non ne uideo tuam uo-

lunta

tantatem, quia non ad meam iniuriam talia uerba producere,
 sed insidias & uenena immittere filio pro mea perditione fe-
 cisti? Quis enim alter nisi bonitate dei retentus, quam hic
puer in se habet, portare potuisset in patrem non uindicare
tam crudelem opinionem? Prius enim gladium in dextram,
 quam hoc uerbum in animum eius debebas immittere contra
 patrem. Quid autem conaris malè loquendo de me, nisi ut
 eorum fauorem fraudibus tibi concilies? Nam talia dixisti,
 quæ tuæ impietati fuissent cogitanda. Abscede iam pessime
 circa fratrem, ac benefactorem, & tecum quidem hæc malitia
 conscientie conuiuat. Ego uero uincere soleo meos, nec uin-
dicans merito in eis, sed magis beneficijs exornans, quibus
indigni esse noscuntur. Talia quidem rex. Pherora uero sta-
 tim moesta plenus: Salome, inquit, hæc persuasit, & ab illa
 sermones audiui. Quæ mox, ut audiuit (nam præsens erat)
 exclamauit, quòd nihil tale ab ipsa dictum fuisset, & quòd fe-
 ciissent omnes ad odium regis eam perducere: cunctisq; mo-
 dis occidere, propter fidem quam erga eum semper habere
 cognoscerent: in præsentem uero plus sibi insidiari, quòd sola
 reflecteret fratrem, ne uxorem quam nunc haberet, repudia-
 ret, regisq; filiam in matrimonio sibi coniungeret. Quapro-
 pter me falsis, inquit, accusationibus est aggressus. Cum hæc
 dixisset, crines suos dilacerans, & pectora manibus tundens,
 uerisimilis ad negationem esse constabat: maleuolentia uero
 morum, dissimulationem redarguebat. Pheroras autem in me-
 dio restitit, nullam habens satisfactionem. Nam Alexandro
 se dixisse confessus est, audisse uero à Salome minimè com-
 probauit. Vnde diu confessione sermonum facta, rex fra-
 trem, & sororem auersatus, filium pro constantia laudauit,
 quòd sibi sermones Pheroræ nuntiasset. Hac lite facta, Salome
 ut accusationis commota caput, omnium odio tenebatur,
 quam

quam uxores regis ut malcuolam abhorrebant, eò quòd natura malignam eam cognoscerent. Occasione ergo data, semper eam accusabant Herodi: quarum fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit. Rex Arabum Obodas nomine, naturaliter segnis, & regni negotijs penè inefficax, habebat dispensatorem regni sui astutum iuuenem, & in omnibus nimis ornatum: cuius & ditioni omnis Arabia subiacebat. Hic pro causa quadam cum ad Herodem peruenisset, & coenaret cum rege, uidit Salomen, & desiderio eius captus est: audiens praesertim quòd uidua esset, amplius inflammatus, loquitur de nuptijs eius. Salome uerò male tunc à fratre tractata, iuuenisq; accensa amore, libenter consentit ad nuptias. Et cum rursus ad coenam conuenissent, monstrabantur plurima, nec mediaeria signa cupidinis eorum. Quae mulieres regi nuntiauerunt, deridentes impudentiam illius. Herodes uerò, cum Pheroram interrogasset, & obseruare praecepisset in coena, quid illi facerent inter se, nunciauit ei, quod nutibus & oculis non laterent de suo pudore. Post haec Arabs quidem in suspitionem ueniens, recessit. Cumq; tribus mensibus remoratus esset, rursus redijt, adhuc ipsum sermonem Herodi facturus, postulatq; dari sibi matrimoniali iure Salomen, dum non incommoda ei foret affinitas eius cum Arabum principatu, quem iam sibi nunc adesse, magis uerò futurum ex plano credebat. Cumq; hunc Herodes sermonem sorori retulisset, interrogans, si ad nuptias consentiret, illa sine mora consensit. Tum illum quoque inquit, si uellet inscribi legibus Iudeorum, & circumcidi, eò quòd aliter non posset Salome penitus sibi iungi. Ille respondit nullatenus ista consentire: quia si actum fuerit, se ab Arabis non solum regno, sed & uita priuari. Quo dicto, recessit. Salomen autem ex illo die Pheroras iam de luxuria criminari coepit, nec tantum ille, quantum regis uxores, quae dicerent

dicerent eam cum Arabo adulterium cōmisisse. Puellam namque, quam fratri suo Pheroræ rex desponsauerat, ipse quidem non accepit, uictus amore, sicut prædiximus, uxoris absentis. Salome autē rogabat filio suo de Custobaro nato, eam cōiungi: & dissuadetur rex à Pherora, dum adulescentē suspectū haberet propter patris interitum: iustius autem esse, si duceret eam filius suus, qui magistratus tetrarchiæ successor extabat. Cumq; priore pacto soluta puella, duceretur à filio Pheroræ, præstitit rex dotem centum talenta. Itaq; dissensiones familiarum res non cessabant, sed maiores ei turbæ crescebant, & incidit tale aliquid ex causa non honesta, & diutius ad difficultatem usque processit. Fuerunt enim eunuchi regi, propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles: quorum unus pincerna, alter infertor, alter uerò lectuli regis creditarius, qui & consilio eius intererant. De quibus nuntiavit quidam regi, quod hi ab Alexandro multis pecunijs corrupti essent. Qui requirenti regi, de facta quidem communione, uel permixtione confessi sunt: aliud uerò nihil acerbum scire de patre dixerant. Cumq; magis torquerentur, & in necessitatibus essent, semperq; ministri atroces in eos insisterent, ad gratiam Antipatri hoc confessi sunt, quod odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet: & persuaderet eis Herodem quidē spernere, uelut superfluum, & cooperientem senectutis sue tempora, dum annos ætatis celaret: & ad se iam respicere, tanquam regnum habentem inuito patre: & quod alij nullatenus, sed sibi citius primus locus uenturus esset: non propter genus tantum, sed præparationibus præparatam ei dominationem, esseq; quàm plures, qui cuncta pro se pati, uel facere essent parati. Hæc cum Herodes audisset, totus in furorē, metumq; tractus, ea quæ ad contumeliam dicta cognouit, molestè tulit: alia uerò in suspicionem periculosam suscepit. Vnde

ex utrisq; incitatus, timebat, ne pro ueritate conflata fuisset in eum coniuratio fortior priore: & custodias undiq; communiens, secretè quæstionē fecit. Speculatores autem eis de quibus suspicabatur, apposuit: & dum in suspitione uel odio cunctos haberet, arbitrium pro tutela concipiens, multum contra insontes acerbus factus est. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei, & terribiles, quos infrequenter nominabat, propter insolidam conuersationem: & si fortè uocasset, statim de interitu suo securi non erant. Postea uerò omnes propinqui, dum nihil habuissent firmum ad spem suæ salutis, contra se conuersi, existimabant utile, si quis anticipans alium accusasset: & hoc sibi salutem posse conferre, si suis facinoribus alios onerarent: & eò cadebant, in quod ceteros insidiabantur immittere. Nam regis pœnitētia, ne eos occideret, quod non manifestè peccassent, intercedebat: ipsi uerò, quod peius est, non desisteabant similia committere, sed ad pœnam currebant parerem: dum ulciscerentur in eos, qui prius eos accusassent.

De dissidio Herodis cum filio Alexandro, & eorum amicis.

C A P. VIII.

TALIS igitur dum fuisset in aula turbatio, multis amicis rex palatium interdixit. Quam interdictionem maxime constituit his, qui fiduciam potiore habebat. Siquidem Andromachum, & Gemellum, uiros ab initio amicissimos, qui multum in republica eius legationibus, & consilijs domesticis profuerant, eiusq; filios docuerant: & qui præ filijs primum fiduciæ locum haberent, recusauit suscipere: Andromachum quidem, quod filius eius Demetrius amicus Alexandri esset: Gemellum uerò fidelem illi sciens, quia & in conuiuijs, & in studijs Romæ cum ipso degebat. Quos honestè quidem expulit, ne indecens aliquid contra uiros nobilissimos constituere uideretur: sed cautè agens, fiduciā eorum cum honore amputauit,

amputauit, ne per potentiam aliquid in eum committerent. Horum autem omnium malorum autor erat Antipater, qui patris inconstantiam intellexerat, cum iamdudum ei consedisset. Vnde magis suadere uidebatur, ut auferretur unusquisque potentium. Tunc ergo rex, Andromacho cum ceteris expulso de colloquio, et fiducia, reliquos fidelissimos Alexandri cum tormentis interrogabat, ut si quid contra se conflatum scirent, edicerent. Qui moriebantur, dum non haberent, quod dicerent. Ille uero consumebatur, quia tales, quales existimabat, non inueniebat. Callidus autem Antipater, quod ex ueritate ad constantiam, et fidem deducere non ualebat, plus incitabat, requirendo à pluribus latentem coniurationem. Proinde cum aliquis ex pluribus tortis retulisset, quod cognosceret adulescentem, cum laudaretur corporis eius magnitudo uel sagittandi peritia, cunctaque alia quæ ad uirtutem super omnes haberet, hæc sibi dixisse potius bona nature officere, dum pater inuideret: et idcirco ambulando cum eo sese humiliare, ne longior appareret: in uenationibus uero cum sagittaret, illo presente non rectè iaculare propter genitoris inuidiâ, quam de gloria sua haberet. Cumque uerbum scrutaretur, et remissio pœnarum corporis interuenisset, addebat, quod fratrem Aristobulum consciuum haberet, ut in uenatione patrem perimentes, ad Romam confugeret, regnumque peterent: repertas uero et literas adulescentis ad fratrem Aristobulum, in quibus patrem accusabat, non iuste fecisse, dum terrâ tribuisset Antipatro ducentorum talentorum redditus. Quibus relectis, putauit Herodes uerum existere, quod de filiis suspicabatur: et statim apprehendens Alexandrum ligauit. Deinde uero remisit suam atrocitatem, dum nec quæ audisset, crederet, et existimaret nihil dignum pro insidijs ex his constat apparuisse, sed querela esset uel iuuenilis temeritas: et quod manifestè interficietes eum Romam confuge

confugerent, non uerisimile uidebatur. Et maius aliquod sperans inuenire iniquitatis filij signum, dicebat non placere sibi temerariè filium colligasse. Torquens autem amicos nobilissimos Alexandri non paucos, nihil penitus, de quibus suspicabatur, confessos inuenit. Cumq; in hoc multus apparatus existeret, & terrore uel turba palatium plenum esset, unus quidam iuuenis, ut in necessitates peruenit, Romã dixit transmississe Alexandrum, & petisse, ut citius euocaretur à Cæsare: habere se manifestè causam suggerere contra patrem, quòd regem Parthorum Mithridatem contra Romanos sibi reconciliasset: addens quia uenenum etiam Alexander in Ascalone ei parasset. Tunc Herodes cum hæc audisset, credens, quòd solatium temeritatis inuenisset, statim de ueneno præcepit inquiri, quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo malorum Alexander uolens confirmare, negare quidem distulit, incitando temeritatem patris ad multò maiora delicta: forsitan autem & per hoc amputare uolens facilitatem eius, quam in accusationibus credendis habebat: tamen nullatenus obtinuit, dum omne regnum coneuere uoluisset. Siquidem literas in quatuor libris destinauit, dicens, quòd non oporteret torqueri quenquam, nec ulterius hoc procedere: quia re uera insidiæ factæ essent, in quas coniurasse Pheroram & fidelissimos amicos eius asserebat: Salomen autem noctu super se ingressam, & cum inuito concubuisse: cunctosq; simul illic contra eum iure uenturos, quatenus eum occidentes perficerent, quod semper habere in expectatione meditati essent. Inter hos etiam Ptolemæus, & Sapphinius fidelissimi regis accusantur. Nam nihil aliud uidebatur, quàm si rabies quædam incidisset belluarum more, ut amicissimi cōtra se armarentur. Idcirco nec satisfactio ueritatis habebatur, sed indiscrete perditiones pronuntiabantur. Cumq; aliquibus uincula, & alijs

alijs mortes, alijs uerò insperate dolores infligeret, turpiter regnum à priore felicitate dehonestatum est: & seuisima erat Herodi uita, dum turbatus nemini crederet, magnamq; expectationem tormentorum haberet. Ita noctu & die turbatus, in furorem & insaniam penè lapsus est.

De cōciliatione Herodis cum suo filio, & interfectio-
nelatronum.

C A P. VII.

Archelaus autem rex Cappadociae, cū hac de Herode audiisset, territus pro filia, & de adulescente cōtristatus, pro tantis amici turbationibus in Iudæam uenit: nec in contemptu quæ contigerāt ponens, diligenter prius cuncta percontatus est: nec tamen in aliquo quasi culpās Herodem, quòd temere fecisset, aggressus est: uerens, ne non ad reconciliationem furoris eum perduceret: sed alium tenēs ordinem, emendare quæ acciderāt, coepit. Nam iuueni interminabatur, Herodem autē mitem dicebat, dum nihil temerariē fecisset, matrimonium quoque filiae soluere se promittens: & nec ipsi parcere, si in aliquo reperta illi conscia non indicaret. Cum talē præter expectationem Herodes Archelaum uidisset, & quia plus ipso furorem suum demonstrasset, rex ab iracundia mutatus, dum putaret iuste acta, quæ fecisset, paulatim ad patris affectum redijt. Misericordia ergo inter utrosque apparuit, cum aliqui pro iuvene satisfecissent, & Herodes ab ira mutaretur. Tunc Archelaum similiter increpantem attendens, petebat, ut nuptias solueret, quod minatus esset: quia quamuis parum ira adhuc habebat, in his quæ iuuenis commiserat. Archelaus tamen uti modestiorem eum faceret, criminationes in amicos reserebat: dicens illorum esse, quòd iuuenem malignitate sua corrumpere: fratremq; regis magis in suspicionem mittebat. Nam cū Herodes iam contra Pheroram habuisset, & Pheroras indigeret regis reconciliatione, simulq; credens,

u u

quòd

quòd Archelaus eum flectere potuisset, accessit ad eum cum ueste nigra: petens, ut fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec spreuit, nec confesum se Herodem suadere posse promisit. Imò hortatus est eum, ad regem accedere, et supplicando cōfiteri, se omnium malorum autorem extitisse: quia prodesse haec ad eius indignationem mitigandam plus quam sua suggestio. His flexus Pheroras, quæ inter se ambo constituerāt, præter spem adulescentis accusationes absoluit. Cumq; et Pheroram reconciliaisset Archelaus, ad Cappadociam reuersus est: et gratus tanquam nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter et muneribus eum munificentissimis ornauit, et omnibus magnificè ditauit, et inter necessarios amicissimum arbitratus est. Constituit autem Romam profiscisci, quoniam de his Caesaris scripta susceperat: et usque ad Antiochiam eis simul euntibus, Syriae procuratorem Titium, inimicum Archelai, ei Herodes amicum fecit. Cumq; Rome fuisset, et inde reuerteretur, factum est bellum inter ipsum et Arabes, ex huiusmodi causa: Qui Trachonitidem habitant regionem, quam Caesar à Zenodoro tollens, Herodis prouincia addidit, latrocinandi licentiam non habebant, sed agrum colere, et sub quiete uiuere cogebantur, quòd illis minime commodum erat: multaq; Herodi gloria pro diligentia sua surrexerat. igitur quando nauigauit Romam, ut filium Alexandrum accusans, Caesari commendaret Antipatrum, fama uulgauit eum esse mortuum. Quo comperto, Trachonitidem habitantes, subtrahentes se ab eius principatu, rursus ad solitum morè reuersi, finitimos agros depopulabantur. Contra quos egressi procuratores regis, omnes domuerunt. Ex quibus quadraginta principes latronum cum cognatione sua, à Trachone prouincia ad Arabiam recesserunt: Sylæo suscipiente eos pro causa iræ, quam habebat negatis nuptijs Salomes. Quibus cum

bus cum locum munitum dedisset, illi non tantum Iudeam, sed
et inferiorem Syriam deprædabantur: refugia sibi præstante
Syleo. Herodes autem Roma reuertens, comperit plurima re
gni sui à latronibus male tractata, nec posse duces suos latro
nes comprehendere, nec habere qualiter tutelam suam muni
ret, illis Arabum patrocinijs fultis. Cumq; hoc grauitè ferret,
ipse quidem Trachonem perueniens familiares eorum perea
mit. Vnde potius illi ad iracundiam incitati, legemq; habena
tes, ut in eos uindicarent, qui familiares suos occidissent, cun
ctam Herodis terram uexabant, et deprædabantur. Ille uero
referebat hæc Cesaris ducibus, Saturnino, et Volumnio, uo
lens latrones ad poenam petere. Nam illi fortiores et plures
facti, omnia perturbabant, affligendo regis Herodis prouin
ciam, et uillas deprædando, et captos homines interimendo,
ut et bello similis esset uiolentia quam faciebant. nam iam
plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat,
et debitum quod per Syleum mutuasset Obodæ talentorum
sexaginta, iam constituto die transacto, in quo statutum fue
rat reddi pecunias. Syleus autem Obodam despiciens, dum ipse
cuncta gubernaret, latrones quidem denegauit per Arabiam
esse, de pecunijs uero differebat. Quapropter cognitiones co
ram Saturnino, et Volumnio procuratoribus Syriæ commit
tebantur. Qui statuerunt, intra tricesimum diem Herodæ pecu
nias debere recipere: et eos qui de utroq; regno cõfugissent,
inuicem reddere. Et apud Herodæ quidem nullus Arabum peni
tus inuentus est, nec per afflictionem, nec alio modo tentus: Ara
bes autem passi sunt latrones apud se tenere Iudeos. Cumq; cõ
stitutus dies transisset, nec Syleus de quo statuerat aliquid cõ
posuisset, Romam ascendit. Redditionem uero pecuniarum et la
tronum Herodes exequabatur. Cumq; Saturninus, et Volunius
precessissent indeuotos persequi, exercitum assumens Herodes,

Arabiam ingressus, diebus septem mansiones fecit. Cumq; prope castellum ubi latrones erant peruenisset, cepit quidem omnes eos insidijs. Evertit uero castellum, quod Repta vocabatur, cum neminem penitus laesisset. Itaque Arabis ad auxilium uenientibus, cum Nacebo duce, pugna committitur: in qua pauci quidem Herodis, Nacebus autem Arabum dux cum uiginti quinque suis cecidit: reliqui uero ad fugam conuersi recesserunt. Puniens autem rex horum tria milia, circa Trachonem Idumaeorum locauit exercitum, & latrones ibi constitutos arcebat: & de his ducibus circa Phœnicem existentibus mandauit demonstrando, quia nihil amplius in indexes executus Arabas, quam oportebat egisset: quæ illi quidem requirentes, inueniebant nequaquam eum fuisse mentum.

De gestis inter Cæsarem, & Arabes.

C A P. X.

NVntij uero Sylæo cum Romæ gesta indicassent, & magis ad singula exaggerassent, & ille in aula permaneret tunc inter Cæsaris amicos, statim hæc audiens, mutata nigra ueste ad eum ingressus, suggessit quod bello cuncta Arabia conflictâ, totumq; regnum commotum ab Herodis exercitu fuisset: & lachrymis fufis, quingentos quidem cum duobus milibus Arabum primates perisse dicebat: interfectum autem & ducem eorum Nacebum, propinquum & affinem sibi: diuitias autem Reptæ castello constitutas deprædasse: dum pro aegritudine cōtemptus Obodas ei non suffecisset occurrere: quia nec ipse, nec exercitus Arabiæ interfuissent. Tullia Sylæo dicente, & inuidiosè insuper addente, quod nec ipse rediret ad prouinciam, nisi crederet, quia Cæsar de pace omnium cogitaret: neque si presens fuisset, commodum esse cum Herode bellum committere. His dictis Cæsar iratus, præsentem hominem Herodis percunctatus est, qui tunc à Syria uenissent,

nissent, si exercitum Herodes ad Arabiam deduxisset. Qui cum ei hoc dicere compellerentur, nec causam facti suggererent, ira Caesar commotus, scripsit Herodi cuncta quidem gratia. Summa uero epistolæ hæc erat: Olim amico, nunc uero subiecto. Scripsit autem de his Syleus Arabis, qui releuati neque latrones ad se fugientes reddiderunt, neque pecunias: sed etiam et pascua, quæ mercede tenebant, minime soluto reditu possidebant, Iudeorum rege Cæsaris furore humiliato. Tunc quoque Trachonitidem habitantes, cum Arabis aggressi custodiam Iudeorum afflixerunt eos, non tantum pro sua utilitate, sed et memoria prioris belli per Herodem sibi inrogati. Quæ rex ferebat perditâ fiducia, quam Cæsaris amicitias habuerat, dum secundo legationes suas satisfactorius proculpis non susceptas ab eo cognosceret. Aestuabat etiam de Syleo, cui credebatur à Cæsare, qui præsens Romæ conabatur defuncto Oboda rege Arabum in regno succedere, multis Cæsari promissis pecunijs, alijsque in aula potentibus. Interea Oboda moriente, Dineas, qui post Areta dictus est, regnum arripuit. Cæsar autem Aretæ minabatur, quod regnare præsumpsisset, prius quam sibi de hoc scriberet. Ille uero cum donis Cæsari coronam auream multorum talentorum destinauit: et epistolam, per quam Syleum criminabatur ut maleuolum seruum, et Obodam uenenis eius peremptum, uxoresque Arabum ab eo adulteratas, dum causas reipublicæ rege uiuente gubernaret, imò et ære alieno sibi uellet per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo Cæsar intendens, remisit dona. Arabia uero et Iudæa pluribus malis affligebantur: dum regum unus quidem, quia necdum firmum imperium habebat, prædatores nullatenus prohiberet: Herodes autem iratum Cæsarem pro sua uindicta uidens, omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circumstantibus malis,

Nicolaus dama
scemus.

iudicauit iterum Romam transmittere, si posset mediocriter per amicos Casarem placare. Direxit ergo Nicolaum Damasenum.

De accusatione filiorū Herodis corā Casare. CAP. XI.

Domus autem et filij sui multo peius illo tempore erant dispositi: et licet sine suspitione nunquam fuissent, malum tamen plus tunc ex huiusmodi causa praeualuit. Lacedaemonius Eurycles, nobilis domi, malus autem animo, luxuriosusque ad Herodem ueniens, multis donis eius fauorem comparauit, ut inter necessarios amicos deputaretur. Qui manens apud Antipatrum, aditum et consuetudinem cum Alexandro habebat. Nam Archelao Cappadoci sese dicebat hospitem, et ideo propter Glaphyrā ualde honorabat eum, cunctisque blandiebatur. Semper autem dicta uel facta notabat, ut exinde posset accusationibus consertis gratias Herodis conquirere: unde singuli existimabant multum sibi fidelem existere. Quapropter tractus Alexander ut adulescens, et dolens de his, quae passus fuisset, narrauit quomodo pater alienatus fuisset, et mater sua interfecta ab eo perisset, Antipatrum autem sibi praeposuisse: et quemadmodum ille intolerabilia de eo patri dixisset, et ad odium illum incitasset, ut nec conuiujs eos, nec conuentu dignaretur. Cum ergo dolens talia defleuisset, statim Eurycles Antipatro nuntiauit, dicens: Non pro mea utilitate tibi haec nuntio, sed tuis iam uictus honoribus et rei magnitudine, praecipio cauere Alexandrum. Nam haec non sine dolore dicens, inesse suis uerbis audaciam demonstrabat. Igitur Antipater cum eum sibi fidū esse existimasset, magnas ei donationes obtulit, et deinde flectit Herodi eadem explanare. Qui non sicut ab Alexandro audiuerat, intimauit, sed uerbis suis aliquam ueritatem accusationibus addens, animum regis immutabili odio filiorū compleuit. Qui a rege donatio-

nem

nem quinquaginta talentorum accipiens, ad Archelaū regem
 Cappadociae profectus, Alexandrum modestum et bonū refe-
 rebat: multumq; laborasse, quatenus patri eum reconciliaret.
 Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipiēs recessit. Qui
 nec in Lacedemone talia facere desistens, multis iniquitatibus
 immersus, patria priuatus excessit. Rex autem Iudeorum, non
 sicut prius cōtra Alexandrum uel Aristobulum tantummodo
 accusationes audiebat, sed et si nullus aliquid ei nuntiasset,
 ipse perscrutabatur: licentiamq; dedit uolentibus quiddā con-
 tra eos referre. Tum uerō Euaretum quendam, licet uellet, ta-
 men non libenter accusantem audiuit: quia et ipsum ut con-
 scium abhorrebat. Superuenit autem contra adulescentes ali-
 quid prius, dum omnes premiorum promissione ducerentur,
 aliquid acerbum contra eos nuntiare: qui tanquam pro salute
 regis dicentes, etiam falsa suggerebāt. Duo enim fuerunt ami-
 ci Herodi, fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes,
 Iocundus, et Tyrannus nomine. Qui cum offendissent regē,
 expulsi et Alexandrum secuti, in exercitationibus ab eo ho-
 norabantur, pecuniasq; et donationes accipiebant. Quorum
 statim rex in suspitionē ductus, torquebat eos. Qui cum mul-
 to tempore sustentaissent, post uicti, dicebant quod eis suasisset
 Alexander Herodem in uenatione fr̄as sequentem ab equo
 deicere, ut ita facile eum suis telis perfoderent. quod olim ei
 contigerat. Demonstrauerunt etiam aurum in Ioppe oppido
 celatum: et præpositum uenationis conuincebant, quod sibi
 tela regalia Alexandri iussionibus dedisset. Post hæc princeps
 custodiæ Alexandrij oppidi apprehensus torquebatur, quasi
 uellet suscipere custodiam adulescentium, et præbere eis in
 castello positas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale con-
 fessus est: filius uerō eius ista facta fuisse dicebat, literas que
 porrexit, quasi manu Alexandri factas, que ita continebant:

Cum dei auxilio quæ proposuimus, omnia confecta sunt. Ergo uenimus ad uos, & sicut promisistis, in castello nos suscipite. Post hanc epistolam Herodes quidem de filiorum insidijs credidit. Alexander autem Diophantum, inquit, scriptorem imitatum manum suam, & has propter Antipatrum literas astute scripsisse: Diophantus enim talis erat, quapropter in huiusmodi & alijs rebus conuictus interijt. Rex autem cum coram multitudine produxisset in Hierichuntem filios, & accusatores eorum, hos quidem multi manu iaculantes intemerunt. Cumq; impetum super Alexandrum occidendum fecissent, rex eos per Ptolemaum, & Pheroram prohibuit. Custodiebantur autem, ne quis ad eos ingrederetur, & speculabantur, ne quid facerent, uel dicerent. Et quid amplius? Cum damnatorum infamia tenerentur, horum unus Aristobulus exstimans suam socrum condolare suis calamitatibus, & regem in odio habere: Et tu, inquit, in periculo perditionis communicas, dum accusata de nuptijs Sylæ, cuncta putaris prodere. Hæc autem illa statim fratri nuntiauit. Qui nullatenus sese continens, ligari eos, & distractos ab inuicem, quæ male de patre sensissent, scriptis porrigere præcepit. Qui præceptis coacti scribunt, insidias quidem contra eum nec cogitasse, nec instruxisse: fugam uerò meditatos, & hanc propter necessitatem, dum in suspicionem uel difficultatem uitam suam haberent. Eodẽ tẽpore cum de Cappadocia legatus ab Archelao, Milesi nomine, nobilissimus peruenisset, Herodes uolens erga se perfidiam Archelai manifestam facere, uocauit Alexandrum sicut in uinculis erat: & rursus consuluit de fuga, qualiter uel ubi statuisset discedere: cum Alexander ad Archelaum dixisset, & ab eo promissum sibi fuisse, ut Romæ destinaretur: nihil uerò aliud, neq; importunum aut acerbum in patre cogitasse: nec ea quæ per maleuolentiã aduersariorum confecta essent, uera existere: ac uelle
 si adhuc

si adhuc Tyrānus uiueret, ut quæstione cautiore facta ueritas
 appareret: sed hūc citius perisse, Antipatro per amicos popu-
 lum incitante. Cum talia retulisset, iussit Milā cum Alexandro
 simul ad Glaphyram produci, ut interrogaretur, si quid ea
 cognouisset de insidijs in Herodem constructis. Qui cum ue-
 nissent, statim Glaphyra Alexandrum ligatum uidens, caput
 suum percussit, & stupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem
 & adulescentis, & præsentium lachrymæ, spectaculum dolo-
 re plenum: nec diu potuerunt interrogare uel respondere. De-
 inde multo post Ptolemæo, qui iussus erat eos perducere, in-
 terrogante Glaphyram, si quid de his quæ fiebant cognosce-
 ret, Alexander respondit: Quid meū hæc ignoraret, quæ ani-
 ma mea plus mihi diligitur, dum & communes filios habere-
 mus? At illa clamauit, quod nihil cognosceret importunum: si
 tamen aliquid saluti eius prodesset, non recusaret etiam men-
 tiendo confiteri. Alexander autem: Nihil impium, inquit, nec
 quod pater suspicatur, quia nullatenus hoc ipse cogitauit. Tu
 uerò mulier, quid aliud scis, nisi quod ad Archelaum fugere
 deliberauimus, & exinde Romam ascendere? Eadem & illa
 confessa, Herodes in Archelaum de perfidia suspicionem ha-
 buit: deditq; Olympo & Volumnio literas, præcipiens trans-
 eundo per Eleusam ciuitatem Ciliciæ eas Archelao tradere,
 culpans eum quod insidiarum particeps cum filijs suis esset:
 & exinde Romam nauigarent: ubi si Nicolaum inuenirent
 aliquid profecisse, ne Cæsar in eadem difficultate permaneret,
 darent literas & argumenta, quæ contra iuuenes constructa
 destinauerat. Archelaus autem literas accipiens, suscipere se
 quidem adulescentes cōfessus est, quia prodesset eis uel patri,
 ne quid prius per discordiā eueniret: ad Cæsarem autē trans-
 mittere, uel aliud perfidum contra illum agere, nihil adule-
 scentibus penitus promississe. Legati uerò cum hæc audissent,

Et Romam peruenissent, literas porrexerunt: quia Cæsarem placatum inuenerunt. Nam de legatione Nicolai taliter euenit: ut hic ad aulam ascendit, primum quidem non pro quo uenerat, sed Sylæum accusare deliberauit. Quod multi intelligentes, Nicolaum adeuntes, iniquitates omnes Sylæi nuntiabant, et quod multos Obodæ peremisset, quorum inditia manifesta ex literis eius demonstrabant.

De reconciliatione Cæsaris cum Herode, de quo accusato Sylæo, qui morte damnatus est. CAP. XII.

Nicolaus felicitatem quandam sibi existimans oblatam, moliebatur per accusationem Sylæi Cæsarem Herodi reconciliare. Sciebat enim quia si uellet satisfacere de factis eius, non permitteretur: si uero Sylæum accusaret, tempus pro Herode dicendi posset inuenire. Constituto ergo die, Nicolaus presentibus legatis Aræte, accusabat Sylæum, et cum ceteris addebat regis multorumque Arabum simul interitum: et pecunias mutuo accepisse pro nullo Reipublice commodo: nec non adulteria, non tantummodo per Arabiam, sed etiam Romanarum mulierum. Addebat autem, quod acerbius concitaret Cæsarem, nihil uerum docuisse de factis Herodis. Cumque ad hunc locum peruenisset, Cæsar quidem interrogauit, si Herodes exercitum contra Arabiam non duxisset, nec duo milia quingentos occidisset, nec captiuos traxisset, prouinciæque deuastasset. Ad quæ Nicolaus respondit: pro his magis se uelle suggerere, quod nihil aut multo minus ut audierat factum fuisset: Sed tu, inquit, uir iustus hæc atrociter existimasti. Quod cum præter opinionem Cæsar audisset, et iussisset ut diceret: Nicolaus satisfaciendo, quingentorum talentorum syngrapham produxit. In qua cautum fuerat, licere Herodi constituto die transacto, pecuniisque non redditis, totam Arabiam inuadere.

inuadere. Introductam uerò per prouinciam militiam, non expeditionem dicebat, sed multitudinem suas pecunias uolentem exigere: nec constituto die, sed multo post introductam. De qua re cum saepius quidam Saturninum et Volumnium procuratores Syriae interpellasset, deinde coram illis in Beryto cum Syleus per tuam fortunam iurasset, intra tricesimum diem pecunias se præbere, nec non et eos qui à regno Herodis transfugissent, nihil horum eo faciente, rursum ad procuratores Herodes peruenit. Cui cum præcepissent pignora sumere, statim prouinciam cum suis ingressus est, quod iste bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum, qui hoc fieri denunciauerunt secundum conscriptionum statuta. Iste uerò, inquit, non tantum deos, sed et tuum numen periurans decipit. Restat mihi iam de captiuis differere. Latrones Trachonem habitantes, quadraginta primum, deinde multi tormenta factorum timentes, refugium sibi fecerunt Arabiam: quos Syleus cum suscepisset, contra omnes homines uastabant terram, quam eis habitandam præbuit: et lucra latrocinij cum eis partiebatur. Spondit autem per eadem sacramenta et hos reddere, et die quo promiserat se debitum soluturum. Quid ergo? Potest ne demonstrare in presenti quenquam alium ex Arabum prouincia, quam hos abstractos quos refero? nec cunctos, ut ait, sed qui nequam latere potuerunt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata, maximum Caesar intellige mendacium, et falsitatem ad tuam excitandam iram ab isto confictam. Nam cum ingressus Arabiam noster exercitus fuisset, et unus uel alter de socijs Herodis concidissent, coactus resistere, Nacebum ducem eorum cum uiginti quinque prostrauit. Quorum primum quoque eorum centum iste referens, duo milia quingentos perisse dixit. Hac oratione Caesar permotus, ad Sy-

leum

leum cōuersus, furore plenus, interrogauit quàm multi Arabum perissent. Qui cōturbatus, errasse se dixit. Deinde pacta debiti leguntur, literæq; imperatorum & ciuitatum, quæ latrocinia criminabatur. Mutatus ergo Cesar, Syleum quidem mortis sententia damnauit, Herodi uerò recōciliatur, satisfaciens quòd ex falsa criminatione atrociter ei scripisset. Nam ita Syleo respondisse perhibetur: Quis est iste, qui me impulit mendosa suggestione utrum mihi amicum offendere? Syleus quidem pecunias creditoribus redditurus, & pòst puniendus destinatur. Cesar autem adhuc irascebatur Aretæ, quia principatum nō suis præceptis, sed propria præsumptione cepisset. Cogitabat ergo & Arabiam Herodi tradere, sed impediunt literæ quas rex miserat per Olympum & Volumnium. Qui cum Cesarem audissent placatum, statim pro præcepto Herodis literas uel probationes, quas de filiis miserat, porrexerunt. Quas cum Cesar legisset, principatum alium addere seni, & male sentiēti de filiis, non æstimauit. Admittens ergo legatos Aretæ, & impropere quòd temerarie nisus esset, & nō à se regnum accepisset, dona suscepit, & principatum ei confirmauit.

De occisione filiorum Herodis à patre crudelissimo.

CAPVT

XIII.

Herodi uerò scripsit, quòd placatus ei fuisset, & de filiis eius contristaretur: præcipiens ut si quid acerbum contra eum præsumpissent, persequeretur tanquam patris præuicinatores: nam huiusmodi potestatem ei cōcessit: si uerò suam tantummodo cogitassent, ut impropere mitigaret eos, nec aliquid crudele perageret. Admonuit uerò, ut concilio in Beryto congregato, quo multi Romani habitant, & simul imperatoribus Syriæ & Archelao rege Cappadociae, alijsq; quātos existimaret amicitijs uel honoribus clarissimos, eorum sententijs

sententijs quod oporteret impleretur. Herodes autem cum literæ uenissent, letus pro recôciliatione, et quod sibi potestas super filios fuisset concessa, statim accersit cunctos à Cesare constitutos ad concilium, præter Archelaum, quem propter offensam noluit interesse, ne quid uoluntati suæ impediret. Cumq; in Beryto imperatores et alij cõuenissent, filios quidem non permisit ad concilium accedere, sed in uilla quadam Sidoniorum Platane nomine, iuxta ciuitatē reliquit, ut uocati ad concilium præsentarentur. Solus autem ingressus, centū et quinquaginta uiris confidentibus, accusabat filios: et causa quidem nō erat acerba, quantum ad ueritatis indicia: multum uerò dissimilis patri filios criminanti. Nam uiolenter perorabat, et in approbatione causæ turbabatur, et maximi furoris et ferocitatis signa monstrabat. Defendebat etiam tanquam uera, quæ in odium filiorum dicta fuerant: et quæ ipse cõtra filios scripserat legebat, in quibus insidiarum quidem nulla conscriptio fuit: tantum uerò quod fugere cogitassent, et derogationes quedam, et opprobria propter odiū quod in eos habebat. Quæ cū legisset, clamauit iurando, quod melius uita priuaretur, quàm talia uellet audire. Deinde cū dixisset quod et natura, et Cesare cõcedente potestatem haberet, addidit: et patriam legem sibi præcipere, si quando parentes filios accusarent, et super capita eorum manus suas imponerēt, necesse esse populos circumstantes lapidare eos, et huiusmodi morte perimere: quam legem ipse paratam in patria quidem uel in regno habebat, si facere uoluisset: sed spectasse illorum iudicia: cognitores autem inuenisse eos in manifestis filiorum et non paruis criminibus, ut tempus habentes dignum, nullatenus deberent negligere, ne alijs talia prouenirent. Cum hæc rex itaq; dixisset, et adulescentes ad satisfactionem transissent: uidentes iudices quod modestiam uel recôciliationem minime

minime rex assumeret, potestatem et confirmauerunt. Et prius quidem Saturninus, uir consularis, et in dignitatibus clarissimus, mitem sententiam protulit, dicens: Damno filios Herodis, interfici uero non iustum arbitror: quia et ipse filios habeo, et regem puto sic uelle, quamuis infelices filios se habere consentiat. Post quem Saturnini filij tres, qui eius erant legati, sententiam eandem cum patre pronunciauerunt. Volamnius autem econtra, morte puniendos filios Herodis respondit, ita circa patrem iniquos inuictos. Eadem cum plures dixissent, ut cum nihil ambiguum esset, quod minus intelligeretur morte damnatos adulescentes, statim Herodes ad Tyrum peruenit, ducens miseros adulescentes. Cumque Nicolaus ad eum Roma delatus esset, et prius ipse sententias in Beryto de filiis pronunciatas audisset: Herodes eum consuluit, quid amici eius de hoc Romae deliberaissent. Ille ait: Quod et mihi uidetur, impia esse quae illi de te senserunt: oportere uero ligatos et custoditos coerceri, et si quid tibi aliud uisum fuerit. Prouide tamen, ne plus iracundia quam modestia usus esse uidearis. Nam minime dimitti solutos puto, ne talia committant, quae nullatenus possent corrigi. Multi etiam tuorum amicorum eadem Romae deliberauerunt. Herodes autem cum tacuisset molestitia tentus, post iussit Nicolaum secum nauigare. Moxque ut ad Caesaream delatus est, rumor a populo de filiis eius euolabat, cunctis sustinentibus ubi causa eueniret dum sic periclitarentur: et cum doloribus eorum condolerent, dicere aliquid palam, aut dicentem audire, sine periculo non erat. Unde misericordiam cum dolore conclusam sine uoce comprimabant. Unus autem miles nomine Tyro, cum filio suo aequo et amico Alexandri, cuncta quae alij timore tacite dolebant, cum libertate loquebatur: et saepius clamabat inter multitudinem dicens, quod perisset ueritas, quod iustitia ab hominibus recessisset.

recessisset. Vigent, inquit, mendacia & malignitas : tantumq;
 nebulam humanis negotiis intulerunt, ut maximæ calamitates
 et miseria pro nihilo iudicentur. Cum talia sæpius exclama-
 set, licet non sine discrimine, ueritas tamen omnes mouebat.
 Quapropter singuli timentes occultabant, et hæc illum di-
 centem libenter audiebant. Qui cum regem petisset, ut solus
 soli quæ uellet ediceret, concessumq; ei fuisset: Non possum;
 inquit, rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam
 meam, necessariam quidem tibi et cōmodam, si quid utile ue-
 lis ab ea suscipere: mea uerò tutela cōtrariam. Deinde subse-
 cutus ait: Quò tua mens sagacissima recessit? aut cur super-
 abundans sapientia sensu mutatur, quo plures uel maxi-
 mos acquisisti triumphos? Quid est quòd cognati uel amici
 remorantur petitionibus tuâ flectere pietatem? quos tibi mi-
 nime iudico esse cognatos uel amicos, si despexerint tale sce-
 lus in tuo beatissimo fieri principatu. Tu uerò non præuides
 quid eueniat, si duos adulescētes ab uxore regia tibi creatos,
 et in omni summitate uirtutis præcellentes, occidis : teq; so-
 lum in senectute relinquis, cum uno filio male suam spem di-
 sponente, et cū cognatis, quos ipse toties iam morte damna-
 sti. Non ne cogitas, quòd multitudo tacens crudelitatem tuam
 conspicit et odit? exercitus quoq; cunctus et primates eius,
 qui misericordiam quidē de infelicibus, odium uerò in te hæc
 faciente concipiunt, terret? Cum hæc rex in initio non libèter
 audisset, et commouissent eum uerba Tyronis, per quæ ma-
 nifeste familiarium perfidiam exprobrauerat : paulatim im-
 mensa et militari fiducia usus Tyro, concidit, et turbatione
 compleuit Herodem. Qui cum magis increpari quàm admo-
 neri se putasset, et quia milites eum abhorrerēt, et primates
 eorū indignaretur, præcepit nominatos cunctos cum Tyrone
 ligatos in custodia detineri. Cū hoc factum fuisset, et Try-
 phon

phon quidam tonsor regis, inuenta occasione regem adisset, ait: Suasit mihi Tyro sæpius, ut regē tondens, guttur eius incidere: Nam inter primos apud Alexandrum, inquit, poteris esse, magnasq; donationes ab eo percipere. Quæ cum dixisset, cum rex comprehendi præcepit, & tormētis Tyronem & eius filium atq; tonsorem subdi. Cumq; Tyro ita consisteret, uidens filius patrem suū crudeliter laceratum, nec habentem spem salutis, futurumq; sibi iudicium ex tormētis intelligens: Se, inquit, regi ueritatem nunciare: si uerbo cōfirmaret, tormenta patris & sua remittere. Cumq; rex fidem dedisset, dixit cōstituisse sibi Tyronem manu sua regem adire & occidere, si copia daretur, ut solum eum inueniret: multaq; pati, quatenus Alexandro præstaret. Quæ cum ille dixisset, patrem à necessitate soluit. Incertum autem est, utrum hæc ueritate an necessitate retulerit, ut aliquod perfugium in præsentibus malis inueniret. Herodes autem licet deliberasset iandudum filios interimere, tunc tamen festinauit crudelitati suæ finem imponere: & in concione producens, trecentos priores militum reos factos, cum Tyrone filioq; eius, & accusatore tonsore, criminabatur coram omnibus. Et illos quidem multitu-

do peremit: Alexander autē & Aristobulus in Cæsaream tracti, patre præcipiente laqueo perimuntur. Corpora uero eorum noctu ad Alexandrium ponuntur: quo matris eorum pater, pluresq; cognati, & proauipositi esse uidebantur.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA-

tis Iudaicae liber decimusseptimus.

De pessimis studijs Antipatris in patrem & alios.

CAPVT

I.

ANTIPATRO autem, postquam fratri
 extitit accusator, & patris in facinus extre-
 ma impietatis & crudelitatis impulsor, haud
 sanè pro uoto spes uitæ sequentis aperitur.
 Namq; iam amittèdi regni metu fuerat libe-
 ratus, quòd iam uidelicet illud cum fratribus se comunicaturū
 fore non cerneret: operosius tamen & ambiguū regnum sibi
 fieri magis magisq; sentiebat. Siquidem odium uniuersæ gen-
 tis aduersus illum erat exortum. Fuit uerò illi etiam hoc ualde
 contrariū, quòd totam contristabat militiam, dum auersam ab
 ea gereret protinus uoluntatem, in qua proculdubio omnia
 regni munimenta consistunt; & maxime, quoties gentem aut
 populum uniuersum, nouarum rerum cupidine perturbari
 contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrum procura-
 uit interitus. Veruntamen cum patre pariter participabatur
 regnandi negotium, non aliter quàm si rex etiam ipse consi-
 steret: amplioraq; à patre ei negotia credebantur: & unde
 perire debuisset, firmitatem magis fauoris inuenerat, quòd
 quasi pro Herodis tutela fratrum suorum proditor extitisset,
 & non inimicitia, qua circa illos & circa patrem ipsum de-
 tinebatur. Talibus enim cum maleloquijs induxerat. Quæ om-
 nia machinationes erant, uiam construentes, quæ aduersus
 Herodem tenderet, ut Antipater accusatores non haberet de
 his quæ parare cogitabat: Herodes autem omni refugio nua-
 daretur, non habens qui sibi auxiliaretur, cum Antipater ho-

xx

stis

stis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrum insidias perpetrabat. Pulsabat autem eum amplius, ut ab incepto non desisteret, quod cernebat moriente quidem Herode certò sibi principatum esse uenturum: prolixius autem uiuente patre multa sibi surrectura pericula, si eius factio proderetur, cuius extabat ipse compositor: et quæ si palàm fieret, hostem illi patrem compellebat existere. Propter quæ ad donandum erat largus et affluens: et etiam eos qui circa patrem erant, lucris pulsabat ingentibus, ut aduersus cum omnium odia concitarent: et maxime illos, quos Romæ pose fidebat amicos, missionibus magnorum munerum sibi bene uolos comparabat. Ante omnes autem Saturninum, qui tunc curam Syriæ gerebat, inducere magna spe incitabatur: sed etiam Saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam, suo modo utens, ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus secum callidus, et ad odium dissimulandum ualde credibilis, et ad celandum semetipsum astutissimus. Non tamen decipere ualebat suam nutricem, quæ illum iam antè abunde cognouerat, et ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat relictata, ob morum improbitalatem: quamuis eius filiam haberet uxorem prouidentia matris Antipatri, et eius ipsius instantia illam suscipiens, quæ primo fuerat Aristobuli sociata connubio. Nam alteram Calleas uiri eius filius habebat uxorem. Sed nullum hoc ei tutamen erat, quò minus eius intelligeretur iniquitas: sicut nec prius cognatio quicquam obstitit, quò minus odibilis haberetur. Interea Salomen festinantem Syleo Arabi cōiungi corporali libidine concitatam, Herodes compellit cum Alexa inire connubium, cooperante quoq; illi Inlia, et persuadente Salome ne illius renueret nuptias, ne ini-

amicitiæ inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes, nunquam se circa Salomen beneuolum fore, nisi coniugium Alexæ susciperet, & obediret Iuliæ, utpote Cæsaris coniugi, ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam Archelai regis, Herodes ad suum destinat patrem, quæ fuerat Alexandro iugata, dotem etiam restituens, ut nullum inter eos certamen oriretur.

De Herodis uxoribus, & filiis filiorum: deq; Zamar
ri ludæo Babylonico. CAPVT II.

IPse autem enutriebat filiorum filios diligenter admodum. Erant enim Alexandro quidem ex Glaphyra uirilis sexus duo: Aristobulo autem ex Bcronice Salomes filia masculi tres, puellæ duæ. Et sæpius amicis præsentibus coram se constituens Herodes illos infantulos, filiorum quoque fortunam casumq; deplorans, orabat, ne tale quicquam illorum filiis accideret: sed ut cum uirtute crescentibus, uicijsitudinem illi nutritionis & educationis exoluerent. Desponsabat autem eis maturo iam tempore decurrente, maiori natu quidem Alexandri filiorum, filiam Pheroræ: Aristobuli uero filio, filiam Antipatri: filiam uero Aristobuli denominat Antipatri filio: alteram uero ex filiabus Aristobuli, Herodi filio suo: fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus quippe mos erat, ut simul plures haberemus uxores. Agebat autem filiorum desponsationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum, ad beneuolentiam eorum per societatem coniugalem Antipatrum prouocare desiderans. Antipater autem non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersari, quæ circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat autem eum studium patris, quod circa infantulos gerebat, sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore, præsertim cum in uirilem ætatem prorumperent: Archelao etiam auxilium ne-

xx 2 potibus

potibus præbituro, uiro in regni culmine constituto; & Pherora, in nulum unam ex eis suscepturo filiam: tetrarches enim erat iste. Excitabat autem eum uniuersa quoque multitudo, quæ circa infantulos quidem misericordie mente mouebatur, aduersus eum autem odium in omnibus gerebat, eò quòd clauerat tantæ in fratres iniquitatis astructor. Machinabatur quoque dissoluere quæ patri placuerant: aduersum sibi repugnans, si contra se talium adunaretur potentia. Et differebat quidem Herodes sequi postulationes Antipatri, ut ipse quidem Aristobuli filiam in connubio susciperet: Pherora uero filius, fratris eius Alexandri filiam. Et sponsiones quidem nuptiarum huiusmodi gerebantur à rege, Antipatro tamen inuito. Herodi uero regi ea tempestate uxores erant nouem: Antipatri mater, & filia pontificis, ex qua etiam eiusdem nominis illi filius fuerat procreatus. Erat autem ei etiam fratris filia coniuncta: & cum ea neptis altera: ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in uxoribus ex gente Samaræorum una, ex qua filij extiterant Antipas & Archelaus: & filia Olympias nomine: & hanc quidem postea Iosippus suscepit uxorem, qui regis fuerat fratruelis: Archelaus autem & Antipas Romæ apud quendam familiarem educabantur. Coniuncta illi erat etiam Cleopatra, sed Hierosolymitis: & filij ex ea fuerant nati, Herodes & Philippus, qui etiam Romæ educabantur. Erat in uxoribus etiam Pallas, quæ Phasellum ei pepererat filium. Super has quoque Phædra & Helpis erant uxores, ex quibus duæ filiae fuerant procreate, Roxanna nomine, & Salome. Filiae autem eius maiores natæ, & una matre procreate cum Alexandro, quarum intuebatur Pherora nuptias, coniunctæ erant, una quidem Antipatri sororis filio, altera uero Phaselo: & iste quoque fratris Herodis fuerat filius: & hoc quidem ex dispositione factum fuerat Herodis. Tunc

dis. Tunc autem uolens aduersus Trachonitas munitus existeret, cogitauit uicum Iudæis edificare, non distantem magnitudine ciuitatis, ut per hoc inaccessibiles hostibus faceret limites sue provincie. Et cognoscens uirum quendam Iudæum ex Babylonia, cum equitibus quingentis et sagittarijs plurimis, cognatorum etiam multitudine, usque ad centum ferme numerum uiroꝝ, Euphratem fluuium transmeasse, et in Antiochia in loco qui dicitur Daphne Syriæ conuersari cum Saturnino, qui tunc ibidem imperator militie consistebat, illum ei locum ad habitandum benigna largitate, cui Balathana nomen erat, concedere promisit. Euocabat ergo eum cum tota multitudine omnium, qui eum fuerant consecuti: spondens daturum se terram in regione quæ dicitur Bathanta. Dea terminauerat enim eum in Trachonitide constituendum, uolens eius habitationem obstaculum contra hostes habere. Promittebat itaque illam regionem sine tributis esse daturum, et liberos fore, quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere: immunitemq; eis terram et nullis illationibus obnoxiam prebiturum. His persuasus Babylonius uenit: et suscipiens regionem, oppida, et municipia plurima construxit. Et uicum Bathyra nomine constituens, obstaculum erat et oppositio quedam, ille uir indigenis aduersus Trachonitas, et Iudæis de Babylonia uenientibus ad Hierosolymam per sacrificiorum tempora, ne quis eorum latrocinij Trachonitarum insidijsq; lederetur. Et aduentabant ad eum plurimi, maximeq; illi undique concurrebant, à quibus paternus mos Iudæorum, et instituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta est, propter quod immunitis ab omnibus functionibus permanebat uiuente duntaxat Herode. Ceterum postquam Philippus filius eius principatum regni suscepit, modicas paruo tempore illis functiones imposuit. Agrippa uero maior, et filius

VICUM.

potibus præbituro, uiro in regni culmine constituto : & Pherora, in nulum unam ex eis suscepturo filiam: tetrarches enim erat iste. Excitabat autem eum uniuerſa quoque multitudo, quæ circa infantulos quidem miſericordi mente mouebatur, aduerſus eum autem odium in omnibus gerebat, eò quòd clauerat tantæ in fratres iniquitatis aſtructor. Machinabatur quoque diſſoluere quæ patri placuerant : aduerſum ſibi reputans, ſi contra ſe talium adunaretur potentia. Et diſſerebat quidem Herodes ſequi poſtulationes Antipatri, ut ipſe quidem Ariſtobuli filiam in connubio ſuſciperet : Pherora uerò filius, fratris eius Alexandri filiam. Et ſponſiones quidem nuptiarum huiuſmodi gerebantur à rege, Antipatro tamen inuito. Herodi uerò regi ea tempeſtate uxores erant nouem: Antipatri mater, & filia pontificis, ex qua etiam eiufdem nominis illi filius fuerat procreatus. Erat autem ei etiam fratris filia coniuncta : & cum ea neptis altera : ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in uxoribus ex gente Samaritarum una, ex qua filij extiterant Antipas & Archelaus : & filia Olympias nomine : & hanc quidem poſtea Iofippus ſuſcepit uxorem, qui regis fuerat fratruelis: Archelaus autem & Antipas Romæ apud quendam familiarem educabantur. Coniuncta illi erat etiam Cleopatra, ſed Hieroſolymitis : & filij ex ea fuerant nati, Herodes & Philippus, qui etiam Romæ educabantur. Erat in uxoribus etiam Pallas, quæ Phæſelum ei pepererat filium. Super has quoque Phædra & Helpis erant uxores, ex quibus duæ filie fuerant procreate, Roxana nomine, & Salome. Filie autem eius maiores natæ, & una matre procreate cum Alexandro, quæ intuebatur Pherora nuptias, coniunctæ erant, una quidem Antipatri ſororis filio, altera uerò Phæſelo : & iſte quoque fratris Herodis fuerat filius : & hoc quidem ex diſpoſitione factum fuerat Herodis. Tunc

dis. Tunc autem uolens aduersus Trachonitas munitus existi-
 re, cogitauit uicum Iudeis edificare, non distantem magnitu-
 dine ciuitatis, ut per hoc inaccessibiles hostibus faceret limi-
 tes sue prouinciæ. Et cognoscens uirum quendam Iudeum
 ex Babylonia, cum equitibus quingentis et sagittarijs plu-
 rimis, cognatorum etiam multitudine, usque ad centum ferme
 numerum uiroꝝ, Euphratem fluuium transmeasse; et in
 Antiochia in loco qui dicitur Daphne Syriæ conuersari cum
 Saturnino, qui tunc ibidem imperator militiæ consistebat, il-
 lum ei locum ad habitandum benigna largitate, cui Balatha-
 na nomen erat, concedere promisit. Euocabat ergo eum cum
 tota multitudine omnium, qui eum fuerant consecuti: spon-
 dens daturum se terram in regione quæ dicitur Bathanea. De-
 terminauerat enim eum in Trachonitide constituendum, uo-
 lens eius habitationem obstaculum contra hostes habere. Pro-
 mittebat itaque illam regionem sine tributis esse daturum, et
 liberos fore, quæ moris erat illius regionis habitatoribus ex-
 hibere: immunitemq; eis terram et nullis illationibus obnoxiam
 præbiturum. His persuasus Babylonius uenit: et suscipiens re-
 gionem, oppida, et municipia plurima construxit. Et uicum
 Bathyra nomine constituens, obstaculum erat et oppositio
 quedam, ille uir indigenis aduersus Trachonitas, et Iudeis
 de Babylonia uenientibus ad Hierosolymam per sacrificiorum
 tempora, ne quis eorum latrocinij Trachonitarum insidijsq;
 lederetur. Et aduentabant ad eum plurimi, maximeq; illi un-
 dique concurrebant, à quibus paternus mos Iudeoꝝ, et in-
 stituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populosa fa-
 cta est, propter quod immunitis ab omnibus functionibus per-
 manebat uiuente duntaxat Herode. Cæterum postquam Phi-
 lippus filius eius principatum regni suscepit, modicas paruo
 tempore illis functiones imposuit. Agrippa uero maior, et filius
 eiusdem

VICUM.

eiusdem nominis, eos admodum grauauere: non tamen eis de libertate ipsorum, cum possent, ullam intulere molestiam. Sed Romani deinde dominatu illius regionis adepti, libertati quidem eorū etiam ipsi seruauere dignitatem, impositionibus autem eos functionum usquequaq; grauauerunt. Et hæc quidem opportuno tempore diligenter exequar, oratione procedente. Zamaris autem Babylonius inter hæc uita defungitur: qui ad possidendam illam regionem ab Herode fuerat accitus: quicq; cum uirtute uiuens, filios quoq; optimos reliquerat: Iacimum quidem, qui fortitudine clarus extabat (is equites Babylonios, qui sub illo fuerant, continebat) & Eli: quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed Iacimus in senectute defunctus, Philippum filium dereliquit, & manu bonum, & alijs uirtutis artibus usui supra quemlibet accommodum. Ob hoc fida illi amicitia, & firmissimus fauor cum Agrippa rege prouenerat: militiamq; totam quam rex habebat, iste curabat: & ubicunque deducendam ratio postulabat, eius regimine ducebatur.

Insidiæ Antipatri in patrem Herodem, sed deprehensæ in Pharisæis.

CAPVT III.

Herode autem in quibus retuli constituto, in Antipatrum spectabant cuncta negotia, propter quod utilis ac promptus a rege putabatur, & rex ex hoc firmitatem non amiserat potestatis, quam ei pater propitius indulgebat, spe quasi fauoris eius, ac fidei. Ad hæc erat etiam ad deriuandam in se potestatem audacissimus, quoniam incognita erat patri eius nequitia: & quoniam ad fidem faciendam in dicendo callebat. Erat etiam cunctis terribilis, non tantum magnitudine potestatis, quantum peruersitate morum, & quod erat ad male loquendum procacissimus. Maxime autem cum Pheroras accurabat, uicissimq; curabatur. Nam cum callide ualde circumuenerat Antipater, & maxime per mulieres, ad occupandos eius

dos eius animos ambierat. Deditus quippe fuerat Pheroræ uxori, matriq; eius, atque sorori, licet mulierum genus horre-
 ret, ob iniuriam filiarum suarum uirginum: ueruntamen-
 bus patiebatur, ab hisq; ducebatur, & nihil ab eo sine illis
 mulieribus agebatur. Nam hominem illum etiam medicami-
 nibus accurabant, & sibimet inuicem cooperari nequaquam
 mutuo fauore cessabant. Ita enim eas omnibus modis Anti-
 pater induxerat, partim per semetipsum, partim etiam per
 propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres sentie-
 bant, idemq; loquebantur. Pheroræ tamen circa Antipa-
 trum in nonnullis minimis sanè rebus sententia mutabatur.
 Erat autem illis in contrarium nitens regis soror, iandiu cun-
 cta circumspectans, & amicitiam eorum in perniciem Herodis
 construi cernens, & à nunciādo non abstinens. Illi autem sen-
 tientes molestam esse regi suam ad inuicem beneuolentiā, con-
 silium ineunt, ut manifesta eorum non esset amicitia, neq; pa-
 lam conuentum facerent: odium autem & maliloquia, ubi tem-
 pus exigeret, contra semetipsos confingerent: maxime autem
 sub Herodis præsentia, ut ad eum de semetipsis talia deferret:
 secreta uerò beneuolentia inter eos firmior certiorq; consta-
 ret. Et sic quidem illi gerebant. Salomen autem nihil prorsus
 latebat, neque primum eorum propositum ad huiusmodi ne-
 gotia festinare, neq; tunc, quādo secretas machinationes con-
 struebant. Cuncta quippe illorum illa mulier indagabat, quæ
 amplificans & atrociora faciens, ad fratrem propriū perse-
 bat, secretos eorum conuentus insinuans: & conuiuia, & cō-
 sultationes occulte semotimq; consertas, ad eius interitum ten-
 dere, nisi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in ma-
 nifesto quidem aduersarios sibimetipsos quasi constare, & ad
 lesiones mutuas fiste loqui, finemq; festinare: secreta & ab al-
 terutris remotos, beneuolentiā inter se confirmare maximam;

Et quoties in quibuscunque negotijs singuli forent, illud agere, quod amicitia postulare: Et polliceri sibi, etiam pugnare contra quos opus esset, modo ut illud astu uel fauore mutuo non sentirentur efficere. Illa quidem hac et huiusmodi inuestigabat omnia, et integra ad fratrem conueniens cuncta deferrebat, sentientem quidem iam etiam ipsum plurima per semetipsum: sed ad audendum aliquid, licet excitatus esset sororis accusationibus, retardantem. Erat enim portio quaedam Iudeorum hominum, de scrupulositate et subtilitate paterne legis gloriantium, et culturam diuinitatis simulantium, à quibus inducebantur mulieres ille supra memorate: hi Pharisei dicebantur, qui possent maxime regi non modicum asserre presidium. Erant enim procaces ad bellum gerendum, lesionesque inferendas immaturius eleuati. Cum igitur cuncta gens Iudaica iureiurando iurasset, Caesaris se propriam fore, et omnibus regis rebus fauere, isti non iuraeuerunt. Erant autem numero supra sex fere milia, quos rex pecuniario damno multauerat. Quod damnum uxor pro eis Pherora contulerat. Illi uero beneuolentiam quasi pro uicissitudine referentes, futurorum sibi agnitionem nutu diuinitatis infusam esse praeedicabant: quod Herodi uidelicet terminus regni iam esset ex superna maiestate decretus, tam ipsi quam eius uniuersae cognationi. Illam autem regnum possesuram, atque Pheroram, et filios qui ex eorum essent semine descensuri. Et haec quidem regi nunciabantur: non enim Salomen ista fugiebant, et quomodo plurimos regalis aule corrumpere niterentur. Rex autem interfecit Phariseos, qui causa seditionis extiterant: et Bagoan eunuchum, et Carum quendam, qui tunc primatum inter eos habebat, honestate dignitatis decoratum, filiosque eius peremit: omnesque ei cognatione uel familiaritate coniunctos: quibus ille Phariseus praesagebat.

sagiebat. Magnificabatur autem apud eos etiam Bagoas uti pater, & plurimis rebus benemeritus, ac profuturus apud regem futurum. In manibus enim eis cuncta fore predicabat, præbente illis rege & coniugij firmitatem & filiorum, ueluti proprijs filijs.

Desimultate inter Herodem & Pherorā. C A P. IIII.

Herodes itaq; ultus ex Phariseis qui fuere conuicti, conuentum congregat amicorum: & accusationem Pherore coniugis, iniuriarūq; uirginum, & audaciam illius mulieris exponens, & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: quod ei certaminum seditiones aduersus fratrem & bellum, ex illius ingenio ac uerbis operibusq; consurgerent: & quantum poterat hortabatur, ut illa inter eos simulatio solueretur: quod fore firmabat, si societatem illius effugeret propter illa quæ gesserat. Nihil enim cum fratre Pherora gratiæ permanere posse definiebat, si secum illam retineret, quæ bonum ingenium circa se fratris euerteret. Iubebat igitur uxorem abijcere, quæ inter fratres causa belli constaret: & si magni pretij consanguinitatem suam duceret, illam non iugaret: sic enim posset nullo modo charitas fraternitatis imminui. At Pheroras licet illo sermone moueretur, tamen affirmabat neque aliquid iuris ex germanitatis necessitudine detracturum, neque dilectionem coniugis abnuere: eligere se potius mori dicebat, quàm illa muliere priuari, quæ sibi grata constaret. Herodes uerò differebat circa Pheroram super hoc iracundiam, quamuis cuperet pro rebus gestis ultionem sumere. Antipatro tamen interdixit & matri eius cum Pherora miscere colloquium, uel cum illis mulieribus quæ cum eo erant: obseruarentq; ne in unum aliquatenus conuenirent. Illi uerò profitebantur quidem, conueniebant tamen, quando temporis opportunitas prouocabat, & simul

simul etiam conuiuabantur Pheroras & Antipater. Ferebatur etiam sermo, quod Antipater Pheroræ coniugi misceretur, cooperante illis ad conuentus faciendos Antipatri matre. Spectum autem patrem habens, & timens Antipater, ne circa se amplius eius odium procederet, scribit amicis Romæ, postulans ut scriberent Herodi, quatenus celeriter Antipatrum mitteret, simulq; cum eo munera digna mandaret, & testamentum etiam, in quo post se regem declararet Antipatrum: quoniam iam defunctus erat Herodes, qui ei ex filia pontificis erat procreatus. Quo facto, pergit una quoque cum Antipatro & Syleus Arabs, nihil ex his quæ preceperat Caesar peragens: unde quoque Antipater ante Casarem eius accusator extiterat: pro quibus primus Nicolaus patiebatur inuidiam. Accusabatur etiam & ab Areta Syleus, eo quod plures occiderit in Petra castello benemeritorum hominum, præter suam conscientiam: maxime autem Sondum uirum omni uirtute decoratum, iustitiâq; pollentem, sed etiam Fabatum Caesaris seruum. Syleus autem causas habuit ex hisdem criminibus propagatas. Erat quidam Corinthus, Herodis regis unus custodum corporis, cui maxime plura committebat. Huic persuadet Syleus, pecunias magnas pollicens, ut Herodem occideret: hoc etiam ille promiserat. Quod agnoscens Fabatus Syleo indicante, statim regi denunciat. Ille uero Corinthum tormentis examinans, fecit omnia depalari. Detinuit autem & secum duos Arabes, confessioni credens Corinthi, & Philarchum, quod Sylei fuisset amicus: qui etiam ipsi (nam eos rex tormentis affecerat) confessi fuerant quod eos exhortaretur, nunciâns Corinthum non agere molliter, & sicubi opus esset rei, ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus inter eos complacitum. Ad hæc etiam Saturninus, omnibus ei ab Herode denunciatis, Roman eos destinat. Pheroræ uero

verò fortiter in amore coniugis permanentem, discedere ad propria Herodes præcepit. Ille uerò gratanter accipiens, ad suam tetrarchiam non moratus abscessit: plurimum se iurando constringens, non prius reuerti, quàm mortem Herodis aduerteret. Proinde etiam ab Herode morbo constri-
cto petitus, ut ueniret pro aliquibus sibi mandatis, si mors contingeret iniungendis: nullo modo persuasus est aduenire, ne iurisiurandi uiolator existeret. Non tamen Herodes in his rebus imitatur illius exemplum, meliorem circa Pheroram uoluntatem suæ mentis ostendens. Nam paulò post ipse cœpit ægitudine laborare. Ad quam Herodes non solum non euocatus aduenit, sed etiam mortuum eum recepit, atque ad Hierosolymam detulit, & iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificeq; celebrauit: ingentemq; luctum super eum, supra quàm quisquam ratus erat, exposuit. Hoc Antipatro, licet Romam nauigasset, malorum tamen extitit aduersorumq; principium: exhinc enim iam cœpit fratricidij factio denudari. Narrabo itaque omnem super hoc homine rationem, exemplum generi humano in futura tempora permanfurum, ad utilitatem qui uoluerint uirtutis esse cultores.

De ueneno parato Herodi à filio. CAPVT V.

Pherora itaque mortuo, humatoq; celebritate magnifica, duo ex liberis eius, qui ab eo in honore habebantur, ad Herodem ueniunt postulantes, ne inultam mortem fratris relinqueret: quin potius inquisitionem faceret acerbæ mortis & calamitosæ, repentinæq; translationis. Illo autem attonito factio liberorum sermonibus (fidelia nanque narrabant) apud coniugem die proxima antequàm ægitudinem incur-
reret eum cœnasse retulerunt: uenenum autem in cibo sum-
psisse, ex eoq; perisse: quod uenenum allatum esset ab Arabica muliere,

muliere, amoris faciendi gratia. Amare se nanque finge-
 bat, re autem uera ad interitum erat Pheroræ peti-
 tum. Sunt quippe ad uenena conficienda artificiosissime Arabice mulieres. Per-
 suasum illi dicebat, ut uenenum uenundaret : ad loca quippe
 illa uenisse referebat matrem Pheroræ coniugis et sororem,
 unde illud uenenum apportantes, coenam illi preparauere, in
 qua ille ueneno sumpto periit. His uerbis protinus excitatus,
 ancillas earum mulierum tormentis examinat, inter quas alia
 quas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente nego-
 tio, quia nulla earum aliquid depalaret : nouissima quædam,
 inflictis ei magnis ex tormento doloribus, nihil quidem aliud
 dixit, nisi deum inuocans, ut talibus supplicijs Antipatri ma-
trem traderet imprecata est, quæ omnium illorum malorum
 causa consisteret. Hæc ad instandum Herodem magis ma-
 gisq; coegerunt, ut cuncta mulierum illarum secreta tormen-
 tis erueret. Tunc omnia palam facta sunt, et conuiuia, et
 conuentus secreto facti sæpiissime : sed etiam sermocinationes,
 quæ ad ipsos et ad filium solum factæ fuerant, et illa quæ
 ab eo ad mulieres Pheroræ referebantur (erant autem mune-
 ra centum talentorum) ut secreto Pheroræ persuaderent, quic-
 quid Antipater imperaret. Prodebatur etiam odium, quo in
 patrem concitaretur, et lamentationes, quas ad matrem pro-
 priam frequentabat, quod tam prolixè pater adiuueret : sibi
 iam imminere senium, ut etiam ei si regnum ueniret, non
 liceret iucunde uiuere per ætatis grauitudinem atque mole-
 stiam : Ad hæc etiam, multos sibi fratres in regno illo co-
 alescere, et fratrem plures filios, ex quibus omnibus minus
 spem suam tutam haberet. His etiam addebat dixisse, quod
 per idem iam tempus fratri potius in regno suo licentiam
 habere concederet, crudelitatem quoque plurimam regis ac-
 cusare, et filiorum cedes : se quoque timere, ne usque ad
 ipsum

ipsum hoc malum pertingeret. Artem quoque Romam per-
gendi consiliumq; narrabat : Pheroram quoque ad suam te-
trarchiam ex eius discessisse sententia. Quibus Herodes audi-
tis, agnoscebat sororis suæ sermones , quos ad se sæpe detu-
lerat. Incitabatur autem rex super Antipatri nequitia, iussitq;
matrem eius ornamenta sua cuncta contradere, quæ multo-
rum constarent pretio talentorum. Quæ postquam abstulit,
reiecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damna-
tione dedicauit. Amplius autem aduersus filium iracundiam
regis incendebat uir Samarites, Antipater nomine , qui filio
regis Antipatro curator extabat. Nam cum alia quidem eius
in tormentis aperuisset, illud quoq; prodiderat, quomodo ue-
nenum mortiferum consecerat, dederatq; Pheroræ : iubens, ut
post eius abscessum, cum iam spatium aliquanti temporis cu-
currisset, ubi ratio prouocaret, patri protinus propinaret:
& dicebat attulisse illud uenenum ex Aegypto Antiphilum,
unum ex amicis Antipatri : transmissum autem Pheroræ per
Theudionem fratrem matris Antipatri, & hoc modo ad uxo-
rem Pheroræ peruenisse, dante marito ad custodiendū. Quod
illa quoque fatebatur, rege scrutante negotium : & procura-
rens tanquam uenenum allatura, misit se de tecto deorsum:
non tamen interijt, quòd cadens in pedes terra suscepta sit:
ac deinde postquam recreauit animam, promittit ei Herodes
salutem, eiusq; domesticis, dummodo ab ea nequaquam oc-
cultaretur ueritas. Neque se illi malum pro ingratitude
redditurum iurabat, si cuncta cum ueritate proderet, uel mo-
dum quo gesta constarent. Ad hæc illa dicebat ista ab alijs
enunciata: firmabatq; allatum esse uenenum ex Aegypto ab
Antiphilo : medicum quippe esse fratrem eius aiebat, à quo
prouisum fuerat : per Theudionem autem uiro suo trans-
missum: se uerò custodire illud à Pherora susceptum, aduer-
sum

stis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrum insidias perpetrabat. Pulsabat autem eum amplius, ut ab incepto non desisteret, quod cernebat moriente quidem Herode certo sibi principatum esse uenturum: prolixius autem uiuente patre multa sibi surrectura pericula, si eius factio proderetur, cuius extabat ipse compositor: et quæ si palam fieret, hostem illi patrem compellebat existere. Propter quæ ad donandum erat largus et affluens: et etiam eos qui circa patrem erant, lucris pulsabat ingentibus, ut aduersus cum omnium odia concitarent: et maximè illos, quos Romæ possidebat amicos, missionibus magnorum munerum sibi beneuolos comparabat. Ante omnes autem Saturninum, qui tunc curam Syriæ gerebat, inducere magna spe incitabatur: sed etiam Saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam, suo modo utens, ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus secum callidus, et ad odium dissimulandum ualde credibilis, et ad celandum semetipsum astutissimus. Non tamen decipere ualebat suam nutricem, quæ illum iam antè abunde cognouerat, et ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat relictata, ob morum improbitatem: quamuis eius filiam haberet uxorem prouidentia matris Antipatri, et eius ipsius instantia illam suscipiens, quæ primo fuerat Aristobuli sociata conubio. Nam alteram Calleas uiri eius filius habebat uxorem. Sed nullum hoc ei tutamen erat, quò minus eius intelligeretur iniquitas: sicut nec prius cognatio quicquam obliterat, quò minus odibilis haberetur. Interea Salomen festinantem Syleo Arabi cõiungi corporali libidine concitatum, Herodes compellit cum Alexa inire connubium, cooperante quoque illi iuua, et persuadente Salome ne illius renueret nuptias, ne ini-

mici

nacitiae inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes, nunquam se circa Salomen beneuolum fore, nisi coniugium Alexæ susciperet, & obediret Iuliæ, utpote Cæsaris coniugi, ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam Archelai regis, Herodes ad suum destinat patrem, quæ fuerat Alexandro iugata, dotem etiam restituens, ut nullum inter eos certamen oriretur.

De Herodis uxoribus, & filijs filiorum: deq; Zamar
ri Iudæo Babylonico.

C A P V T I I.

IPse autem enutriebat filiorum filios diligenter admodum. Erant enim Alexandro quidem ex Glaphyra uirilis sexus duo: Aristobulo autem ex Bcronice Salomes filia masculi tres, puellæ duæ. Et sæpius amicis præsentibus coram se constituens Herodes illos infantulos, filiorum quoque fortunam casumq; deplorans, orabat, ne tale quicquam illorum filijs accideret: sed ut cum uirtute crescentibus, uicijsitudinem illi nutritionis & educationis exoluerent. Desponsabat autem eis maturo iam tempore decurrente, maiori natu quidem Alexandri filiorum, filiam Pheroræ: Aristobuli uero filio, filiam Antipatri: filiam uero Aristobuli denominat Antipatri filio: alteram uero ex filiabus Aristobuli, Herodi filio suo: fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus quippe mos erat, ut simul plures haberemus uxores. Agebat autem filiorum desponsationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum, ad beneuolentiam eorum per societatem conjugalem Antipatrum prouocare desiderans. Antipater autem non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersari, qua circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat autem eum studium patris, quod circa infantulos gerebat, sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore, præsertim cum in uirilem ætatem prorumperent: Archelao etiam auxilium ne-

xx 2 potibus

potibus præbituro, uiro in regni culmine constituto: & Pherora, in nulum unam ex eis suscepturo filiam: tetrarches enim erat iste. Excitabat autem eum uniuersa quoque multitudo, quæ circa infantulos quidem misericordi mente mouebatur, aduersus eum autem odium in omnibus gerebat, eò quòd clauerat tantæ in fratres iniquitatis astructor. Machinabatur quoque dissoluere quæ patri placuerant: aduersum sibi reputans, si contra se talium adunaretur potentia. Et differebat quidem Herodes sequi postulationes Antipatri, ut ipse quidem Aristobuli filiam in connubiò susciperet: Pherora uerò filius, fratris eius Alexandri filiam. Et sponsiones quidem nuptiarum huiusmodi gerebantur à rege, Antipatro tamen inuito. Herodi uerò regi ea tempestate uxores erant nouem: Antipatri mater, & filia pontificis, ex qua etiam eiusdem nominis illi filius fuerat procreatus. Erat autem ei etiam fratris filia coniuncta: & cum ea neptis altera: ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in uxoribus ex gente Samæeorum una, ex qua filij extiterant Antipas & Archelaus: & filia Olympias nomine: & hanc quidem postea Iosippus suscepit uxorem, qui regis fuerat fratrueis: Archelaus autem & Antipas Romæ apud quendam familiarem educabantur. Coniuncta illi erat etiam Cleopatra, sed Hierosolymitis: & filij ex ea fuerant nati, Herodes & Philippus, qui etiam Romæ educabantur. Erat in uxoribus etiam Pallas, quæ Phasellum ei pepererat filium. Super has quoque Phædra & Helpis erant uxores, ex quibus duæ filiæ fuerant procreata, Roxanna nomine, & Salome. Filiæ autem eius maiores natæ, & una matre procreata cum Alexandro, quarum intuebatur Pherora nuptias, coniunctæ erant, una quidem Antipatri sororis filio, altera uerò Phaselo: & iste quoque fratris Herodis fuerat filius: & hoc quidem ex dispositione factum fuerat Herodis. Tunc

dis. Tunc autem uolens aduersus Trachonitas munitus exister-
 re, cogitauit uicum Iudeis edificare, non distantem magnitu-
 dine ciuitatis, ut per hoc inaccessibiles hostibus faceret limi-
 tes sue prouinciæ. Et cognoscens uirum quendam Iudeum
 ex Babylonia, cum equitibus quingentis & sagittarijs plu-
 rimis, cognatorum etiam multitudine, usque ad centum ferme
 numerum uiroꝝ, Euphratem fluuium transmeasse, & in
 Antiochia in loco qui dicitur Daphne Syriæ conuersari cum
 Saturnino, qui tunc ibidem imperator militiæ consistebat, il-
 lum ei locum ad habitandum benigna largitate, cui Balatha-
 na nomen erat, concedere promisit. Euocabat ergo eum cum
 tota multitudine omnium, qui eum fuerant consecuti: spon-
 dens daturum se terram in regione quæ dicitur Bathanea. De-
 terminauerat enim eum in Trachonitide constituendum, uo-
 lens eius habitationem obstaculum contra hostes habere. Pro-
 mittebat itaque illam regionem sine tributis esse daturum, &
 liberos fore, quæ moris erat illius regionis habitatoribus ex-
 hibere: immuncmq; eis terram & nullis illationibus obnoxiam
 prebiturum. His persuasus Babylonius uenit: & suscipiens re-
 gionem, oppida, & municipia plurima construxit. Et uicum
 Bathyra nomine constituens, obstaculum erat & oppositio
 quedam, illi uir indigenis aduersus Trachonitas, & Iudeis
 de Babylonia uenientibus ad Hierosolymam per sacrificiorũ
 tempora, ne quis eorum latrocinij Trachonitarum insidijsq;
 lederetur. Et aduentabant ad eum plurimi, maximeq; illi un-
 dique cõcurrebant, à quibus paternus mos Iudeoꝝ, & in-
 stituta colebantur. Quibus rebus illa regio breui populosa fa-
 cta est, propter quod immunis ab omnibus functionibus per-
 manebat uiuente duntaxat Herode. Caterum postquam Phi-
 lippus filius eius principatum regni suscepit, modicas paruo
 tẽpore illis functiones imposuit. Agrippa uero maior, & filius

Vicũ.

eiusdem nominis, eos admodum grauauere: non tamen eis de libertate ipsorum, cum possent, ullam intulere molestiam. Sed Romani deinde dominatū illius regionis adepti, libertati quidem eorū etiam ipsi seruauere dignitatem, impositionibus autem eos functionum usquequa; grauauerunt. Et hæc quidem opportuno tempore diligenter exequar, oratione procedente. Zamaris autem Babylonius inter hæc uita defungitur: qui ad possidendam illam regionem ab Herode fuerat accitus: quicq; cum uirtute uiuens, filios quoq; optimos reliquerat: Iacimum quidem, qui fortitudine clarus extabat (is equites Babylonios, qui sub illo fuerant, continebat) & Eli: quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed Iacimus in senectute defunctus, Philippum filium dereliquit, & manu bonum, & alijs uirtutis attribus usui supra quemlibet accommodum. Ob hoc fida illi amicitia, & firmissimus fauor cum Agrippa rege prouenerat: militiamq; totam quam rex habebat, iste curabat: & ubicunque deducendam ratio postulabat, eius regimine ducebatur.

Insidiæ Antipatri in patrem Herodem, sed deprehensæ in Phariseis.

CAPVT III.

Herode autem in quibus retuli constituto, in Antipatrum spectabant cuncta negotia, propter quod utilis ac promptus a rege putabatur, & rex ex hoc firmitatem non amiserat potestatis, quam ei pater propitius indulgebat, spe quasi fauoris eius, ac fidei. Ad hæc erat etiam ad deriuandam in se potestatem audacissimus, quoniam incognita erat patri eius nequitia: & quoniam ad fidem faciendam in dicendo callebat. Erat etiam cunctis terribilis, non tantum magnitudine potestatis, quantum peruersitate morum, & quod erat ad male loquendum procacissimus. Maxime autem eum Pheroras accurabat, uicissimq; curabatur. Nam eum callide ualde circumuenerat Antipater, & maxime per mulieres, ad occupandos eius

dos eius animos ambierat. Deditus quippe fuerat Pheroræ uxori, matrisq; eius, atque sorori, licet mulierum genus horre-
 ret, ob iniuriam filiarum suarum uirginum: ueruntamen-
 has patiebatur, ab hisq; ducebatur, & nihil ab eo sine illis
 mulieribus agebatur. Nam hominem illum etiam medicani-
 nibus accurabant, & sibimet inuicem cooperari nequaquam
 mutuo fauore cessabant. Ita enim eas omnibus modis Anti-
 pater induxerat, partim per semetipsum, partim etiam per
 propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres sentie-
 bant, idemq; loquebantur. Pheroræ tamen circa Antipa-
 trum in nonnullis minimis sanè rebus sententia mutabatur.
 Erat autem illis in contrarium nitens regis soror, iandiu cun-
 cta circumspectans, & amicitiam eorum in perniciem Herodis
 construi cernens, & à nunciādo non abstinens. Illi autem sen-
 tientes molestam esse regi suam ad inuicem beneuolentiā, con-
 silium ineunt, ut manifesta eorum non esset amicitia, neq; pa-
 lam conuentum facerent: odium autem & maliloquia, ubi tem-
 pus exigeret, contra semetipsos consingerent: maxime autem
 sub Herodis præsentia, ut ad eum de semetipsis talia deferret:
 secreta uerò beneuolentia inter eos firmior certiorq; consta-
 ret. Et sic quidem illi gerebant. Salomen autem nihil prorsus
 latebat, neque primum eorum propositum ad huiusmodi ne-
 gotia festinare, neq; tunc, quādo secretas machinationes con-
 struebant. Cuncta quippe illorum illa mulier indagabat, quæ
 amplificans & atrociora faciens, ad fratrem propriū perfere-
 bat, secretos eorum conuentus insinuans: & conuiuia, & cō-
 sultationes occulte semotimq; consertas, ad eius interitum ten-
 dere, nisi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in ma-
 nifesto quidem aduersarios sibimetipsos quasi constare, & ad
 lesiones mutuas fiste loqui, finemq; festinare: secreta & ab al-
 terutris remotos, beneuolentiā inter se confirmare maximam;

Et quoties in quibuscunque negotijs singuli forent, illud agere, quod amicitia postularet: Et polliceri sibi, etiam pugnare contra quos opus esset, modo ut illud astu uel fauore mutuo non sentirentur efficere. Illa quidem hæc Et huiusmodi inuestigabat omnia, Et integra ad fratrem conueniens cuncta deferrebat, sentientem quidem iam etiam ipsum plurima per semetipsum: sed ad audendum aliquid, licet excitatus esset sororis accusationibus, retardantem. Erat enim portio quedam Iudeorum hominum, de scrupulositate Et subtilitate pæternæ legis gloriantium, Et culturam diuinitatis simulantium, à quibus inducebantur mulieres illæ suprà memoratæ: hi Pharisei dicebantur, qui possent maxime regi non modicum afferre præsidium. Erant enim procaces ad bellum gerendum, lesionesq; inferendas immaturius eleuati. Cum igitur cuncta gens Iudaica iureiurando iurasset, Cesaris se propriam fore, Et omnibus regis rebus fauere, isti non iurauerunt. Erant autem numero suprà sex ferè milia, quos rex pecuniario damno multauerat. Quod damnum uxor pro eis Pheroræ contulerat. Illi uerò beneuolentiam quasi pro uicissitudine referentes, futurorum sibi agnitionem nutu diuinitatis infusam esse prædicabant: quod Herodi uidelicet terminus regni iam esset ex superna maiestate decretus, tam ipsi quam eius uniuersæ cognationi. Illam autem regnum possesuram, atque Pheroram, Et filios qui ex eorum essent semine descensuri. Et hæc quidem regi nunciabantur: non enim Salomon ista fugiebant, Et quomodo plurimos regalis aule corumpere niterentur. Rex autem interfecit Phariseos, qui causa seditionis extiterant: Et Bagoan eunuchum, Et Carum quendam, qui tunc primatum inter eos habebat, honestate dignitatis decoratum, filiosq; eius peremit: omnesq; ei cognatione uel familiaritate coniunctos: quibus ille Phariseus præsagiebat.

sagiebat. Magnificabatur autem apud eos etiam Bagoas uti pater, & plurimis rebus benemeritus, ac profuturus apud regem futurum. In manibus enim eis cuncta fore predicabat, præbente illis rege & coniugij firmitatem & filiorum, ueluti proprijs filijs.

De similitudine inter Herodem & Pherorã. C A P. I I I I.

Herodes itaq; ultus ex Phariseis qui fuere conuicti, conuentum congregat amicorum: & accusationem Pheroræ coniugis, iniuriarq; uirginum, & audaciam illius mulieris exponens, & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: quod ei certaminum seditiones aduersus fratrem & bellum, ex illius ingenio ac uerbis operibusq; consurgerent: & quantum poterat hortabatur, ut illa inter eos simulatio solueretur: quod fore firmabat, si societatem illius effugeret propter illa quæ gesserat. Nihil enim cum fratre Pherora gratiæ permanere posse definiebat, si secum illam retineret, quæ bonum ingenium circa se fratris euerteret. Iubebat igitur uxorem abijcere, quæ inter fratres causa belli constaret: & si magni pretij consanguinitatem suam duceret, illam non iugaret: sic enim posset nullo modo charitas fraternitatis imminui. At Pheroras licet illo sermone moueretur, tamen affirmabat neque aliquid iuris ex germanitatis necessitudine detracturum, neque dilectionem coniugis abnuere: eligere se potius mori dicebat, quam illa muliere priuari, quæ sibi grata constaret. Herodes uero differebat circa Pheroram super hoc iracundiam, quamuis cuperet pro rebus gestis ultionem sumere. Antipatro tamen interdixit & matri eius cum Pherora miscere colloquium, uel cum illis mulieribus quæ cum eo erant: obseruarentq; ne in unum aliquatenus conuenirent. Illi uero profitebantur quidem, conueniebant tamen, quando temporis opportunitas prouocabat, &

simul etiam conuiuabantur Pheroras & Antipater. Forebat
 tur etiam sermo, quod Antipater Pheroræ coniugi misceretur,
 cooperante illis ad conuentus faciendos Antipatri matre. Sus-
 pectum autem patrem habens, & timens Antipater, ne circa
 se amplius eius odium procederet, scribit amicis Rome, po-
 stulans ut scriberent Herodi, quatenus celeriter Antipatrum
 mitteret, simulq; cum eo munera digna mandaret, & testa-
 mentum etiam, in quo post se regem declararet Antipatrum:
 quoniam iam defunctus erat Herodes, qui ei ex filia pontificis
 erat procreatus. Quo facto, pergit una quoque cum Antipa-
 tro & Syleus Arabs, nihil ex his que præceperat Cæsar
 peragens: unde quoque Antipater ante Cæsarem eius accu-
 sator extiterat: pro quibus primus Nicolaus patiebatur inui-
 diam. Accusabatur etiam & ab Areta Syleus, eo quod plures
 occiderit in Petra castello benemeritorum hominum, præter
 suam conscientiam: maxime autem Sondum uirum omni uir-
 tute decoratum, iustitiâq; pollentem, sed etiam Fabatum Cæ-
 saris seruum. Syleus autem causas habuit ex hisdem crimini-
 bus propagatas. Erat quidam Corinthus, Herodis regis unus
 custodum corporis, cui maxime plura committebat. Huic per-
 suadet Syleus, pecunias magnas pollicens, ut Herodem occi-
 deret: hoc etiam ille promiserat. Quod agnoscens Fabatus
 Syleo indicante, statim regi denunciat. Ille uero Corinthum
 tormentis examinans, fecit omnia depalari. Detinuit autem
 & secum duos Arabes, confessioni credens Corinthi, & Phis-
 larchum, quod Sylei fuisset amicus: qui etiam ipsi (nam eos
 rex tormentis affecerat) confessi fuerant quod eos exhorta-
 retur, nuncians Corinthum non agere molliter, & sicubi o-
 pus esset rei, ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus
 inter eos complacitum. Ad hæc etiam Saturninus, omnibus
 ei ab Herode denunciatis, Roman eos destinat. Pheroram
 herod

erò fortiter in amore coniugis permanentem, discedere ad propria Herodes præcepit. Ille uerò gratanter accipiens, ad eam tetrarchiam non moratus abscessit: plurimum se iureiurando constringens, non prius reuerti, quàm mortem Herodis aduerteret. Proinde etiam ab Herode morbo constri-cto petitus, ut ueniret pro aliquibus sibi mandatis, si mors contingeret iniungendis: nullo modo persuasus est aduenire, ne iurisiurandi uiolator existeret. Non tamen Herodes in his rebus imitatur illius exemplum, meliorem circa Phæroram uoluntatem suæ mentis ostendens. Nam paulò post ipse cœpit ægitudine laborare. Ad quam Herodes non solum non euocatus aduenit, sed etiam mortuum eum recepit, atque ad Hierosolimam detulit, & iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificèq; celebravit: ingentemq; luctum super eum, supra quàm quisquam ratus erat, exposuit. Hoc Antipatro, licet Romam nauigasset, malorum tamen exitit aduersorumq; principium: ex hinc enim iam cœpit fraticidij factio denudari. Narrabo itaque omnem super hoc homine rationem, exemplum generi humano in futura tempora permansurum, ad utilitatem qui uoluerint uirtutis esse cultores.

De ueneno parato Herodi à filio. CAPVT V.

Pherora itaque mortuo, humatoq; celebritate magnifica, duo ex liberis eius, qui ab eo in honore habebantur, ad Herodem ueniunt postulantes, ne inultam mortem fratris relinqueret: quin potius inquisitionem faceret acerbæ mortis & calamitosæ, repentinæq; translationis. Illo autem attonito facto liberorum sermonibus (fidelia nanque narrabant) apud coniugem die proxima antequàm ægitudinem incurreret eum cœnasse retulerunt: uenenum autem in cibo sumpsisse, ex eoq; perisse: quod uenenum allatum esset ab Arabica muliere,

sum ipsum sanè ab Antipatro preparatum. Cum igitur Pheroras agritudine, inquit, teneretur, & cum aduentu tuo consolationeq; curares, uidens circa se tuam beneuolentiam, concidit mente deiecta, & me conuocans: O mulier, inquit, induxit me Antipater, aduersus patrem suum fratrem meum, consilia iniqua constituens. Nam uenenum in eius perniciem nundinatus est. Nunc itaque quoniam frater erga me nec antè iniquum aliquid gessit, & nunc propositum bonæ uoluntatis ostendit, me autem non multum post de hac luce sentio recessurum, age ne cum conscientia fratricidij ad nostros progenitores abierimus, illud uenenum apportans, epistolamq; Antipatri, me uidente combure. Ego autem plurimum eius igni contradens, aliquantulum reseruauit, ut Pherora defuncto, si me, ô rex, male fortassis attenderes, illo usa, seculi huius necessitates effugerem. Hæc dicens, & uenenum, & pyxidem in medium protulit. Sed etiam frater Antiphili, & mater eius eadem fatebantur, tormentorum uehementia compulsi, pyxidem quoque illam nihilominus agnoscebant. Accusabatur quoque filia pontificis, uxor regis, tanquam omnium conscia fuisset, sed ea celare maluerit. Ob quæ illam quidem Herodes emisit: filium autem eius ex testamento deleuit, in cæteris permanente: sed etiam socerum pontificatu priuauit Simonem Boëthi: substituit uerò Matthiam Theophili, Hierosolymitem genere. Cum ea geruntur, Bathillus quoque ex libertis Antipatri uenit ex Roma, & tormentis examinatus, inuenitur uenenum aliud attulisse, quod matri daret Antipatri, ab illa Pherora tradendum: ut si primum uenenum minus regem forsitan peremisset, & hoc maturius uterentur. Apportabat etiam literas ab amicis Herodis Romæ constitutis, consilio Antipatri & dictatione compositas, accusationem habentes Archelai atque Philippi

Philippi, quod quasi de patre quærentur pro nece Aristobuli & Alexandri: semetipsos quoque Herodem miserari nunciabant: & euocabantur quidem à patre, ueluti non ob alias res, nisi ut etiam ipsos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes Antipatro. Scripsit etiam Antipater de fratribus, culparum genera magna confingens, omnimodo eos adiudicans, ætati eorum causam ascribens, qua impelli possent nequitiam sui patrare propositi. Ipse uerò certamini quod cum Sylæo gerebat, magno studio fuit intentus: & accusationi primorum uirorum Romæ constitutorum se totum dederat. Monilia quoque preciosissima ducentis talentis empta parauerat. Miretur fortasse aliquis, quomodo tantis aduersus eum in Iudæa motis turbinibus, ferme septem mensium tempore decurrente nihil illi fuerit nunciatum. Causa uerò huius rei erat obseruatio uiarum atque custodia, & odium hominum, quo circa eum tenebatur. Nullus etenim erat, qui pronus esset proprio periculo illius tutamen salutemq; conquirere.

Accusatio Antipatri de ueneno patri preparato. C. A. VI.

Herodes sanè, Antipatro scribente, quod cuncta quæ Hoporteret peragens, maturius adueniret, celans suam indignationem, rescribit iubens, ne ulla desidia ad iter agendum præpediretur, ne quid in eius absentia ipse forte pateretur. Et simul quoque de matre ipsius minimum quiddam ex postulando causatur, promittens tamen ei se reconciliatum iri, cum ipse protinus adueniret: & in omnibus erga eum dilectionem suæ quasi mentis aperiebat, formidans, ne fortè quicquam suspicans differret incundæ uix negotium, atque Romæ demorans, aliquas possibilitates pararet, & in regno Romano muneris alicuius fieret minister. Has itaq; in Cilicia literas accepit, alias autem Tarenti, in quarum textu Pheroræ declaraba

declarabatur occasus. Quibus lectis, *agre satis tulit et aspe-*
re, non propter Pheroræ gratiam: sed quia patris interitu,
ut promiserat, non peractio defecerat. Circa Celenderim au-
 tem Ciliciæ ueniens, cœpit de causa navigationis ambigere,
 utrum deberet domum, sicut instituerat, tendere, abiectione
 matris adductus in dubium. Tunc ex amicis pars suadebant
 expectare, donec agnosceret, quæ domi mota gesta; fuissent.
 Alij uerò hortabantur ne navigationem domum differret: so-
 luturum enim suo aduentu omnes aduersitatis causas aiebant:
 nam neque tunc aliunde illos fluctus euenisse, nisi eius ab-
 sentia facultatem accusatoribus uirtutemq; tribuisset. His per-
 suasus protinus nauigauit: et exceptus est portu nomine Se-
 basto, quem Herodes magnis opibus constructum, Sebastum
 ad honorem Cæsaris appellauit. In apertis iam malis erat
 Antipater, nullo ad eum cominus accedente, nullo colloquen-
 te, sicuti cum fuisset egressus, uotis eum ac secundis preci-
 bus prosequerantur: nunc econtra aduersis eum maledictis
 non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti, quod
 poenam esset fratribus pro sua impietate soluturus. Ea tempe-
 state contigerat fortè Varum Quintilium in Hierosolymis
 agere, qui successor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat des-
 tinatus. Venerat quippe consultatum Herodi, ab eodem po-
 stulatus, pro causis in quarum dispositionibus hæsitabat. Qui-
 bus unà confessum habentibus, uenit Antipater, cunctis illi
 rebus incognitis, ingressus aulam regiam, indutus purpura.
 et ipsum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui cir-
 ca illum erant, aulam accedere prohibebant. Cœpit itaque
 perturbari, in quæ mala deuenerit manifeste cognoscens. De-
 nique illum pater salutatum accedentem repulit, fratricidij
 simul accusans, et consilia obiectans super suimetipsum in-
 teritu, quorum omnium auditorem ac iudicem in crastinum

Varum

Varum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pa-
 ter atq; imminēte, ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui
 pater et uxor accurrunt, quæ residua fuerat de filiabus An-
 tipatri, qui ante Herodē in Iudæa regnauerat: ex quibus uni-
 uersas agnoscēs, coepit se certamini iudicioq; preparare. Sed
 diebus eo confessum faciunt Varus simul atque rex, amici
 etiam omnesq; conuocantur. Aderant quoq; regis consan-
 guinei, et pater soror: et si qui nuntiaturi foret, quæ pro-
 diderant excommunicatione tormētorum. Serui deniq; Antipatri,
 ex materno utriusque conuenientes, qui paulò antè fuerant cō-
 prehensi epistolis deferentes Antipatro, quæ fuerat in hanc
 perscripta sententia: ne ad patriam repedaret, quòd cuncta
 uidelicet ad patris nuntiam reuelata peruenissent: solumq; illi
 suffugium remansisse ostendit, et sub patris potestate nō ca-
 dere. Antipatro uerò patris genibus prouoluto, atque depre-
 cante, ne iudiciū de illo reus incognitis promeretur, qui po-
 tius facultate sibi auditori contributa, purgatum iri se apud
 patrem posse firmabat: Herodes iubens eum in medium pro-
 duci, ipse lamētari primum cepit, quòd tales illi filios habere
 cōtigisset, per quos ei forte tales exurgerent: aut unde tan-
 tam diuinitatis indignationem cōparauerit, ut sua senectus in
 Antipatri nequitias incidere. Memorabat etiā enutritiones,
 et educationes, quas filiis studiose præbuerat: opum quoque
 ac facultatum affluentiam, in quibuscunq; temporibus illi cu-
 perent, semper illis protinus iudicare: et quòd nullū esset im-
 pedimentum, quin eorum filio periculum mortis incideret,
 dum illi regnum impie regere festinarent, antè quàm ipse le-
 gi naturæ concederet. Tunc se ualde mirari dicebat Antipa-
 trum, quorū spe subleuatus auderet sine ulla refrænatione ad
 talia tantq; prorumptis, quandoquidem eum regni successio-
 nem etiam scribēdo parasset: sed etiam uitæ suæ tempore in

nullo minor existeret, non claritate dignitatis, non uirtute potentiae: quinquaginta deniq; illum talenta ex redditibus sumere, ad haec trecenta talenta Romam eunti dona dedisse. Incrēpabat illum etiam de fratribus, quos uelut malignos accusauerit, cur eorum imitator extitisset: si uerò innocētes fuissent, inique aduersus consanguineos crimina confecisset. Nam illa omnia quae de illis nunciata fuissent, à nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduertisse: cōsilioq; eius gēsisse cuncta, quae aduersus illos fuerint gesta, quos nunc prorsus absolueret, isto Herodi illis in parricidij facinore succedente. Hæc si inul dicens profundeabat lachrymas, quae illum interclusa uoce loqui amplius nō sinebant. Verum Nicolaus Damascenus, regis amicus, et in omnibus cum eo unā semperq; uersatus, et modum quo res gestae fuerant affecutus, rogabatur à rege, ut ipse residua loqueretur, quaecunq; ad demonstratiōem causae redargutionemq; proficerent. Sed Antipater econtra conuersus ad patrem, semetipsum excusare nitebatur. Enumerabat itaq; cuncta suae circa illum benignitatis exempla, honoresq; sibi à patre concessos, quos minime percepisset, nisi uirtute dignus et officijs circa illū meritis haberetur: enim uerò prouidisse se semper, ut usui necessaria forent, consiliumq; semper circūspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset, suo labore negotia cuncta peregissee: neque credibile constare, qui saepius ex aliorum insidijs patrem strenue libcrarat, nunc ipsum insidiatorem patris effiei, ut deleret omnia suae uirtutis uetera monumenta, molimine repentini facinoris: praesertim, eum successor regni iam fuisset ostensus, et simul etiam rerum honorumq; potiretur, quae usque ad praesens tempus eum habere constaret. Neque illud esse uerisimile prorsus, aiebat, qui cunctarum rerum dimidium sine sui periculo, et cum uirtutis honestate

2ma scens

honestate teneret, uelle totum cum crimine atque periculis appetere, incertus utrum non ualeret affectum suæ cupidinis obtinere: præsertim cum pro tali causa suos fratres uidisset extinctos, quorum facinoris & nunciatorem, & accusatorem ipsum esse constaret: quod nisi ab ipso proderetur, occultum proculdubio permaneret: quorum etiam postmodum, quod esset malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta, punitor extaret. Et ibi quidem hæc sua dicebat esse munimenta, quibus conuersationem suam cum magna beneuolentia circa patrem agitasse probaretur. Romæ uerò quæ gesserit, testem Casarem conuocabat, quem iuxta ac deum fallere nemo posset, quorum fidem facere literas ab eodem Casare destinatas: quibus literis haud rectum esse fortiores aut fideliores reputare accusationes hominum, uolentium inter eos turbas & iurgia concitare, quas accusationes à suis inimicis confictas aiebat, quas se reuerso ultra iam habere non possent. Causabatur etiam de tormentis, quod eorum uolentia factum esset, ut falsa dicerentur: doloris quippe ac necessitatis eam esse naturam, ut doceat eos qui subiecti sunt illa loqui, quæ uiderint grata dominantibus, quorum se potestate tormentis adigi sentiunt. His dictis, mutatio est facta totius confessus. Satis etenim miserabantur Antipatrum, profusione lachrymarum & uultus humilitate miserabilem, ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoque flectebatur Herodis animus inclinatus, licet conaretur suam mentem alijs non esse manifestam. Nicolaus autem exorsus ab illis uerbis, quibus rex principium fecerat, causam amplificare coepit: & cuncta quæ uel tormentis eruta, uel testibus erant relata proferens, congregabat undique criminis probamenta: maxime uerò uirtutem regis & clementiam, longa narratione proferbat: qualiter

quid agunt de
et necessitate

simul etiam conuiuabantur Pheroras & Antipater. Ferrebat
 tur etiam sermo, quod Antipater Pheroræ coniugi misceretur,
 cooperante illis ad conuentus faciendos Antipatri matre. Su-
 spectum autem patrem habens, & timens Antipater, ne circa
 se amplius eius odium procederet, scribit amicis Romæ, po-
 stulans ut scriberent Herodi, quatenus celeriter Antipatrum
 mitteret, simulq; cum eo munera digna mandaret, & testa-
 mentam etiam, in quo post se regem declararet Antipatrum:
 quoniam iam defunctus erat Herodes, qui ei ex filia pontificis
 erat procreatus. Quo facto, pergit unda quoque cum Antipa-
 tro & Syleus Arabs, nihil ex his quæ præceperat Caesar
 peragens: unde quoque Antipater ante Casarem eius accu-
 sator extiterat: pro quibus primus Nicolaus patiebatur iniu-
 diam. Accusabatur etiam & ab Areta Syleus, eo quod plures
 occiderit in Petra castello benemeritorum hominum, præter
 suam conscientiam: maxime autem Sondum uirum omni uir-
 tute decoratum, iustitiâq; pollentem, sed etiam Fabatum Cæ-
 saris seruum. Syleus autem causas habuit ex hisdem crimini-
 bus propagatas. Erat quidam Corinthus, Herodis regis unus
 custodum corporis, cui maxime plura committebat. Huic per-
 suadet Syleus, pecunias magnas pollicens, ut Herodem occi-
 deret: hoc etiam ille promiserat. Quod agnoscens Fabatus
 Syleo indicante, statim regi denunciat. Ille uero Corinthum
 tormentis examinans, fecit omnia depalari. Detinuit autem
 & secum duos Arabes, confessioni credens Corinthi, & Phi-
 larchum, quod Sylei fuisset amicus: qui etiam ipsi (nam eos
 rex tormentis affecerat) confessi fuerant quod eos exhorta-
 retur, nunciâns Corinthum non agere molliter, & sicubi o-
 pus esset rei, ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus
 inter eos complacitum. Ad hæc etiam Saturninus, omnibus
 ei ab Herode denunciatis, Romam eos destinat: Pheroram
 uero

uerò fortiter in amore coniugis permanentem, discedere ad propria Herodes præcepit. Ille uerò gratanter accipiens, ad suam tetrarchiam non moratus abscessit: plurimum se iureiurando constringens, non prius reuerti, quàm mortem Herodis aduerteret. Proinde etiam ab Herode morbo confictio petitus, ut ueniret pro aliquibus sibi mandatis, si mors contingeret iniungendis: nullo modo persuasus est aduenire, ne iurisiurandi uiolator existeret. Non tamen Herodes in his rebus imitatur illius exemplum, meliorem circa Pheroram uoluntatem suæ mentis ostendens. Nam paulò post ipse cepit ægritudine laborare. Ad quam Herodes non solum non euocatus aduenit, sed etiam mortuum eum recepit, atque ad Hierosolymam detulit, & iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificèq; celebrauit: ingentemq; luctum super eum, supra quàm quisquam ratus erat, exposuit. Hoc Antipatro, licet Romam nauigasset, malorum tamen exitiit aduersorumq; principium: exhinc enim iam coepit fratricidij factio denudari. Narrabo itaque omnem super hoc homine rationem, exemplum generi humano in futura tempora permansurum, ad utilitatem qui uoluerint uirtutis esse cultores.

De ueneno parato Herodì à filio. CAPUT V.

PHerora itaque mortuo, humatoq; celebritate magnifica, duo ex liberis eius, qui ab eo in honore habebantur, ad Herodem ueniunt postulantes, ne inultam mortem fratris relinqueret: quin potius inquisitionem faceret acerbæ mortis & calamitosæ, repentinæq; translationis. Illo autem attonito factio liberorum sermonibus (fidelia nanque narrabant) apud coniugem die proxima antequàm ægritudinem incurreret eum coenasse retulerunt: uenenum autem in cibo sumpsisse, ex eoq; perisse: quod uenenum allatum esset ab Arabica muliere,

muliere, amoris facienda gratia. Amare se nanque finge-
 bat, re autem uera ad interitum erat Pheroræ peti-
 tum. Sunt quippe ad uenena conficienda artificiosissimæ Arabi-
 cæ mulieres. Per-
 suasum illi dicebat, ut uenenum uenundaret : ad loca quippe
 illa uenisse referebat matrem Pheroræ coniugis & sororem,
 unde illud uenenum apportantes, coenam illi præparauere, in
 qua ille ueneno sumpto periit. His uerbis protinus excitatus,
 ancillas earum mulierum tormentis examinat, inter quas ali-
 quas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente nego-
 tio, quia nulla earum aliquid depalaret : nouissima quædam,
 influctis ei magnis ex tormento doloribus, nihil quidem aliud
 dixit, nisi deum inuocans, ut talibus supplicijs Antipatri ma-
 trem traderet imprecata est, quæ omnium illorum malorum
 causa consisteret. Hæc ad instandum Herodem magis ma-
 gisque coegerunt, ut cuncta mulierum illarum secreta tormen-
 tis erueret. Tunc omnia palam facta sunt, & conuiuia, &
 conuentus secreto facti sæpiissime : sed etiam sermocinationes,
 quæ ad ipsos & ad filium solum factæ fuerant, & illa quæ
 ab eo ad mulieres Pheroræ deferebantur (erant autem inuene-
 ra centum talentorum) ut secreto Pheroræ persuaderent, quic-
 quid Antipater imperaret. Prodebatur etiam odium, quo in
 patrem concitaretur, & lamentationes, quas ad matrem pro-
 priam frequentabat, quod tam prolixè pater adiuueret : sibi
 iam imminere senium, ut etiam ei si regnum ueniret, non
 liceret iucunde uiuere per ætatis grauitudinem atque mole-
 stiam : Ad hæc etiam, multos sibi fratres in regno illo co-
 alescere, & fratrem plures filios, ex quibus omnibus minus
 spem suam tutam haberet. His etiam addebat dixisse, quod
 per idem iam tempus fratri potius in regno suo licentiam
 habere concederet, crudelitatem quoque plurimam regis ac-
 cusare, & filiorum cædes : se quoque timere, ne usque ad
 ipsum

ipsum hoc malum pertingeret. Artem quoque Romam per-
gendi consiliumq; narrabat : Pheroram quoque ad suam te-
trarchiam ex eius discessisse sententia. Quibus Herodes audi-
tis, agnoscebat sororis suæ sermones, quos ad se sæpe detu-
lerat. Incitabatur autem rex super Antipatri nequitia, iussitq;
matrem eius ornamenta sua cuncta contradere, quæ multo-
rum constarent pretio talentorum. Quæ postquam abstulit,
reiecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damna-
tione dedicavit. Amplius autem aduersus filium iracundiam
regis incendebat uir Samarites, Antipater nomine, qui filio
regis Antipatro curator extabat. Nam cum alia quidem eius
in tormentis aperuisset, illud quoq; prodiderat, quomodo ue-
nenum mortiferum confecerat, dederatq; Pheroræ : iubens, ut
post eius abscessum, cum iam spatium aliquanti temporis cu-
rriisset, ubi ratio prouocaret, patri protinus propinaret:
& dicebat attulisse illud uenenum ex Aegypto Antiphilum,
unum ex amicis Antipatri : transmissum autem Pheroræ per
Theudionem fratrem matris Antipatri, & hoc modo ad uxo-
rem Pheroræ peruenisse, dante marito ad custodiendū. Quod
illa quoque fatebatur, rege scrutante negotium : & procur-
rens tanquam uenenum allatura, misit se de tecto deorsum:
non tamen interijt, quod cadens in pedes terra suscepta sit:
ac deinde postquam recreauit animam, promittit ei Herodes
salutem, eiusq; domesticis, dummodo ab ea nequaquam oc-
cultaretur ueritas. Neque se illi malum pro ingratitude
redditurum iurabat, si cuncta cum ueritate proderet, uel mo-
dum quo gesta constarent. Ad hæc illa dicebat ista ab alijs
enunciata: firmabatq; allatum esse uenenum ex Aegypto ab
Antiphilo : medicum quippe esse fratrem eius aiebat, à quo
prouisum fuerat : per Theudionem autem uiro suo trans-
missum: se uero custodire illud à Pherora susceptum, aduer-
sum

sum ipsum sanè ab Antipatro preparatum. Cum igitur Pheroras aegritudine, inquit, teneretur, & cum aduentu tuo consolationeq; curares, uidens circa se tuam beneuolentiam, concidit mente deiecta, & me conuocans: O mulier, inquit, induxit me Antipater, aduersus patrem suum fratrem meum, consilia iniqua constituens. Nam uenenum in eius perniciem nundinatus est. Nunc itaque quoniam frater erga me nec antè iniquum aliquid gessit, & nunc propositum bonæ uoluntatis ostendit, me autem non multum post de hac luce sentio recessurum, age ne cum conscientia fratricidij ad nostros progenitores abierimus, illud uenenum apportans, epistolamq; Antipatri, me uidente combure. Ego autem plurimum eius igni contradens, aliquantulum reseruauit, ut Pherora defuncto, si me, ô rex, male fortassis attenderes, illo usa, seculi huius necessitates effugerem. Hæc dicens, & uenenum, & pyxidem in medium protulit. Sed etiam frater Antiphili, & mater eius eadem fatebantur, tormentorum uehementia compulsi, pyxidem quoque illam nihilominus agnoscebant. Accusabatur quoque filia pontificis, uxor regis, tanquam omnium conscia fuisset, sed ea celare maluerit. Ob quæ illam quidem Herodes emisit: filium autem eius ex testamento delcuit, in cæteris permanente: sed etiam socerum pontificatu priuauit Simonem Boëthi: substituit uerò Matthiam Theophili, Hierosolymitem genere. Cum ea geruntur, Bathillus quoque ex libertis Antipatri uenit ex Roma, & tormentis examinatus, inuenitur uenenum aliud attulisse, quòd matri daret Antipatri, ab illa Pheroræ tradendum: ut si primum uenenum minus regem forsitan percussisset, & hoc maturius uterentur. Apportabat etiam literas ab amicis Herodis Romæ constitutis, consilio Antipatri & dictatione compositas, accusationem habentes Archelai atque Philippi

Philippi, quod quasi de patre quærentur pro nece Aristobuli & Alexandri: semetipsos quoque Herodem miserari nunciabant: & euocabantur quidem à patre, ueluti non ob alias res, nisi ut etiam ipsos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes Antipatro. Scripsit etiam Antipater de fratribus, culparum genera magna confingens, omnimodo eos adiudicans, ætati eorum causam ascribens, qua impelli possent nequitiam sui patrare propositi. Ipse uero certamini quod cum Sylæo gerebat, magno studio fuit intentus: & accusationi primorum uirorum Romæ constitutorum se totum dederat. Monilia quoque preciosissima ducentis talentis empta parauerat. Miretur fortasse aliquis, quomodo tantis aduersus eum in Iudæa motis turbibus, ferme septem mensium tempore decurrente nihil illi fuerit nunciatum. Causa uero huius rei erat obseruatio uiarum atque custodia, & odium hominum, quo circa eum tenebatur. Nullus etenim erat, qui pronus esset proprio periculo illius tutamen salutemq; conquirere.

Accusatio Antipatri de ueneno patri preparato. C. A. VI.

Herodes sanè, Antipatro scribente, quod cuncta quæ oporteret peragens, maturius adueniret, celans suam indignationem, rescribit iubens, ne ulla desidia ad iter agendum præpediretur, ne quid in eius absentia ipse forte pateretur. Et simul quoque de matre ipsius minimum quiddam ex postulando causatur, promittens tamen ei se reconciliatum iri, cum ipse protinus adueniret: & in omnibus erga eum dilectionem suæ quasi mentis aperiebat, formidans, ne fortè quicquam suspicans differret incundæ uiæ negotium, atque Romæ demorans, aliquas possibilitates pararet, & in regno Romano muneris alicuius fieret minister. Has itaq; in Cilicia literas accepit, alias autem Tarenti, in quarum textu Pheroræ declaraba

declarabatur occasus. Quibus lectis, egre satis tulit & aspe-
 re, non propter Pheroræ gratiam: sed quia patris interitu,
ut promiserat, non peracto defecerat. Circa Celenderim au-
 tem Ciliciæ ueniens, cœpit de causa nauigationis ambigere,
 utrum deberet domum, sicut instituerat, tendere, abiectione
 matris adductus in dubium. Tunc ex amicis pars suadebant
 expectare, donec agnosceret, quæ domi mota gesta; fuissent.
 Alij uerò hortabantur ne nauigationem domum differret: so-
 luturum enim suo aduentu omnes aduersitatis causas aiebant:
 nam neque tunc aliunde illos fluctus euenisse, nisi eius ab-
 sentia facultatem accusatoribus uirtutemq; tribuisset. His per-
 suasus protinus nauigauit: & exceptus est portu nomine Ses-
 basto, quem Herodes magnis opibus constructum, Sebastum
 ad honorem Cæsaris appellauit. In apertis iam malis erat
 Antipater, nullo ad eum cominus accedente, nullo colloquen-
 te, sicuti cum fuisset egressus, uotis eum ac secundis preci-
 bus prosequiebantur: nunc econtra aduersis eum maledictis
 non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti, quod
 pœnam esset fratribus pro sua impietate soluturus. Ea tempe-
 state contigerat fortè Varum Quintilium in Hierosolymis
 agere, qui successor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat des-
 tinatus. Venerat quippe consultatum Herodi, ab eodem po-
 stulatus, pro causis in quarum dispositionibus hæsitabat. Qui-
 bus unà confessum habentibus, uenit Antipater, cunctis illi
 rebus incognitis, ingressus aulam regiam, indutus purpura.
 & ipsum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui cir-
 ca illum erant, aulam accedere prohibebant. Cœpit itaque
 perturbari, in quæ mala deuenerit manifeste cognoscens. De-
 nique illum pater salutatum accedentem repulit, fratricidij
 simul accusans, & consilia obiectans super suimetipsius in-
 teritu, quorum omnium auditorem ac iudicem in crastinum

Varum

Varum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pa-
 riter atq; imminēte, ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui
 mater & uxor accurrunt, quæ residua fuerat de filiabus An-
 tioni, qui ante Herodē in Iudæa regnauerat: ex quibus uni-
 uersa cognoscēs, cœpit se certamini iudicioq; preparare. Sed
 die postero confessum faciunt Varus simul atque rex, amici
 etiam utrorumq; conuocantur. Aderant quoq; regis consan-
 guinei, & Salome soror: & si qui nuntiaturi forēt, quæ pro-
 diderant examinatione tormētorum. Serui deniq; Antipatri,
 ex materno illi iure conuenientes, qui paulo ante fuerant cō-
 prehensi epistolam deferentes Antipatro, quæ fuerat in hanc
 perscripta sententiam: ne ad patriam repedaret, quod cuncta
uidelicet ad patris notitiam reuelata peruenissent: solumq; illi
suffugium remansisse Cesarem, & sub patris potestate nō ca-
dere. Antipatro uero patris genibus prouoluto, atque depre-
 cante, ne iudiciū de illo rebus incognitis promeretur, qui po-
 tius facultate sibi auditorij contributa, purgatum iri se apud
 patrem posse firmabat: Herodes iubens eum in medium pro-
 duci, ipse lamētari primitus cœpit, quod tales illi filios habere
 cōtigisset, per quos ei fortunæ tales exurgerent: aut unde tan-
 tam diuinitatis indignationem cōparauerit, ut sua senectus in
 Antipatri nequitias incidisset. Memorabat etiā enutritiones,
 & educationes, quas filijs studiose præbuerat: opum quoque
 ac facultatum affluentiam, in quibuscunq; temporibus illi cu-
 perent, semper illis protinus adiacere: & quod nullū esset im-
 pedimentum, quin eorum cōsilio periculum mortis incideret,
 dum illi regnum impie rapere festinarent, antè quàm ipse le-
 gi naturæ concederet. Vnde se ualde mirari dicebat Antipa-
 trum, quorū spe subleuatus auderet sine ulla refrænatione ad
 talia tantq; prorumpere, quandoquidem eum regni successo-
 rem etiam scribēdo declarasset: sed etiam uitæ suæ tempore in

nullo minor existeret, non claritate dignitatis, non uirtute potentie: quinquaginta deniq; illum talenta ex redditibus sumere, ad hæc trecenta talenta Romam eunti dona dedisse. Increpabat illum etiam de fratribus, quos uelut malignos accusauerit, cur eorum imitator extitisset: si uerò innocetes fuissent, inique aduersus consanguineos crimina confecisset. Nam illa omnia quæ de illis nunciata fuissent, à nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduertisse: cōsilioq; eius gessisse cuncta, quæ aduersus illos fuerint gesta, quos nunc prorsus absolueret, isto Herodi illis in parricidij facinore succedente. Hæc simul dicens profundebat lachrymas, quæ illum interclusa uoce loqui amplius nō sinebant. Verum Nicolaus Damascenus, regis amicus, et in omnibus cum eo una semperq; uersatus, et modum quo res gestæ fuerant affecutus, rogabatur à rege, ut ipse residua loqueretur, quæcunq; ad demonstrationem causæ redargutionemq; proficerent. Sed Antipater econtra conuersus ad patrem, semetipsum excusare nitebatur. E numeroq; itaq; cuncta sue circa illum benignitatis exempla, honoresq; sibi à patre concessos, quos minime percepisset, nisi uirtute dignus et officijs circa illū meritis haberetur: enim uerò prouidisse se semper, ut usui necessaria forent, consiliumq; semper circūspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset, suo labore negotia cuncta peregisse: neque credibile constare, qui sapius ex aliorum insidijs patrem strenue liberarat, nunc ipsum insidiatorem patris effiei, ut deleret omnia sue uirtutis uetera monumenta, molimine repentini facinoris: præsertim, eum successor regni iam fuisset ostensus, et simul etiam rerum honorumq; potiretur, quæ usque ad præsens tempus cum habere constaret. Neque illud esse uerisimile prorsus, aiebat, qui cunctarum rerum dimidium sine sui periculo, et cum uirtutis honestate

ama/cenus

honestate teneret, uelle totum cum crimine atque periculis appetere, incertus utrum non ualeret affectum suae cupidinis obtinere: praesertim cum pro tali causa suos fratres uidisset extinctos, quorum facinoris et nunciatorem, et accusatorem ipsum esse constaret: quod nisi ab ipso proderetur, occultum proculdubio permaneret: quorum etiam postmodum, quod esset malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta, punitor extaret. Et ibi quidem haec sua dicebat esse monumenta, quibus conuersationem suam cum magna beneuolentia circa patrem agitasse probaretur. Romae uero quae gesserit, testem Caesarem conuocabat, quem iuxta ac deum fallere nemo posset, quorum fidem facere literas ab eodem Caesare destinatas: quibus literis haud rectum esse fortiores aut fidioliores reputare accusationes hominum, uolentium inter eos turbas et iurgia concitare, quas accusationes a suis inimicis confectas aiebat, quas se reuerso ultra iam habere non possent. Causabatur etiam de tormentis, quod eorum uiolentia factum esset, ut falsa dicerentur: doloris quippe ac necessitatis eam esse naturam, ut doceat eos qui subiecti sunt illa loqui, quae uiderint grata dominantibus, quorum se potestate tormentis adigi sentiunt. His dictis, mutatio est facta totius confessus. Satis etenim miserabantur Antipatrum, profusione lachrymarum et uultus humilitate miserabilem, ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoque flectebatur Herodis animus inclinatus, licet conaretur suam mentem alijs non esse manifestam. Nicolaus autem exorsus ab illis uerbis, quibus rex principium fecerat, causam amplificare coepit: et cuncta quae uel tormentis eruta, uel testibus erant relata proferens, congregabat undique criminis probamenta: maxime uero uirtutem regis et clementiam, longa narratione proferebat:

*quod agunt de
et necessitate*

qualiter nutritiones & educationes in studijs doctrinarum filijs suis impenderat : quarum rerum labor in nullo ei profecisset accommodus , in alias ex alijs calamitatibus irruenti : quanquàm se non mirari diceret priorum filiorũ inconsiderationem, quòd & adhuc fuissent adulescentuli, & deceptui faciles, à prauis suasoribus corrupti, in transuersum declinassent, naturæq; iura reliquissent, ut immaturius quàm oporteret regnandi cupidine raperentur. Antipatri uerò furiam admodum se prorsus expauescere, propter paterna beneficia, in quibus cum affatim fuerat muneratus, quæ cum essent tam multa magnaq; eius tamen animum lenem reddere nō quiescere, more uenenatorum repentium : licet illa repentia quamlibet sint aspera, beneficijs aliquatenus leniuntur. Non solum ergo in hoc expauescere se dicebat prauitatem Antipatri, uerum etiam quòd fortunæ iam fratrum pro exemplo precederent, quò minus imitator eorum existens, impetum suum à crudelitate retineret. Quanquàm ò Antipater, qui temeritatis fratrum nunciator extitisti, & scrutator documentorum & punitor redargutorum, cur non repulisti animum, quem in illis te prodente culpabamus, sed potius ad imitandum flagitiũ illorum insana libidine raptus es? Vnde claret, quòd nec illa à te pro tutamine gesta sunt patris, sed pro fratrum infeliciũ interitu sistinata : ut illorum odium ostentando, amator quasi patris credereris, quatenus posses ad eius insidias iter facilius adipisci, potestatem à patre percipiēs, quod etiam ipsis operibus approbatur. Ambiebas enim, ut fratres interimerētur de nequitia redarguti: ut autem conscij eis proderentur, minime curasti. Vnde certum est, te quoque cum illis aduersus patrem insidias cōstruxisse, accusationem illis preparando: ut si fortè ad effectum uenissent, tibi lucrum parricidij prouenisset, ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorũ, tuis moribus

moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extite-
 ris, manifestus es: nam super eorum morte, uelut de rebus glo-
 riabare magnificus. Quod quidem esset dignum, ita te sapere,
 si tu non deterior extitisses. Sed te occulto aduersario patris
 extante, claret quia illos non ueluti patris insidiatores habebas
 exosos (nam haud ita exorbitares, similem nequitiam cu-
 piens perpetrare) sed timens, ne regni fierent successores,
 quos tibi uidebas iustius posse preponi: patrem autem super
 fratres extinguere festinabas, ne celeriter tua aduersus fra-
 tres factio proderetur: & pro quibus tu merebaris poenas
 luere, ab infelici patre supplicium sumere conabaris: ac para-
 ricidium non commune cogitasti, sed quale uix à quoquam
 nunc usq; in uita hominum uel uidcri potuit, uel audiri. Non
 solum enim filius patri insidias preparabas, uerum diligenti
 quoq; & beneficia multa prestanti. Socius quippe regni con-
 stabas, successor in nomine, in dispositionibus particeps, in
 fruendo communis. Nam & successor ante iam denunciatus,
 & iucunditatem ac fructum regni iam ante capere in nullo
 prohibitus, ad spem etiam futuri gerendam es sententia patris
 & literis cōmunitus. Sed tu non ex Herodis clementia iudex
 rerum eras, sed tua uoluntate ac nequitia opera paterna pen-
 sabas: uolens, patre in omnibus tibi obediente, etiam partem
 quam possedisset abripere: & cōfingebas uerbis uelle seruare
 eum, quē rebus ipsis & operibus interimere nitebaris. Et non
 solum tu malignus extabas, uerum etiam matrem prauis tuis
 replebas inuentionibus: fratrumq; uoluntatem aduersam sedi-
 tiosamq; reddebas: qui etiam patrem, bestiam appellare ausus
 es, cum habeas ipse mentem omni serpēte priorem. Siquidem
 illorum aduersus patrem uenena colligebas. Et quem patrem
 qui te tantis beneficijs muneratus est. Et contra cum auxilia
 diuersa postulabas, & artibus uarijs per uiros atq; mulieres
 77 3 utebaris,

utebaris, quatenus interimeres hominem senio & ætate confectum, quasi ad nocendum non sufficeret sola tuæ mentis iniquitas. Et nunc uenisti post tormenta liberorum atque seruorum, quæ propter te uiris atque mulieribus constat inflicta, & contra denunciationes coniuratorum tuorum inficiatum ire festinas. Et non solum patrem hominibus auferre meditatus es, sed etiam leges, uirtutemq; Vari, & ipsius iura naturæ, ipsamq; conaris interimere ueritatem. Ita ne tua confidis impudentia, ut etiam tormentis temetipsum subijci uelis? cum causeris de tormentis eorū qui examinati sunt: ut illi quidem qui ea dixerunt, quæ ad liberationē tui patris attineant, ueritatem minime tenuisse uideantur: tormentis uero quæ tibi fuerint adhibita, uelis indagasse ueritatem. Non ne saluas Være, non ne liberas regem, factionem à suo sanguine sustinentem? Per maiestatem imperij Romani, per uirtutem tuam obtestamur, ut hanc atrocissimam bestiam, quæ per proditionem fratrum, patri se beneuolum esse simulabat, quatenus posset solitarium & omni consanguinitate desertum de regno propellere, adiudices atq; condemnes. Non pronuncias hunc sceleratum ducendum ad necem, sciens quoniam parricidiū communis iniuria est, & naturæ ipsius, & totius uitæ hominum? Neque minus facinorosus reputandus est qui cogitauerit, tametsi eum effectum nō contigerit adipisci. Naturam ipsam iniuriat, qui talibus supplicia non importat. Addebat etiam illa, quæ mater Antipatri ad aliquos stoliditate muliebri locuta est: ariolationes quoque ac diuinationes super rege factas, & sacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid Antipater cum Pherora mulieribus lasciuire dicebatur: comessationes quoque sordidas, amoresq; narrabat. Denique examinationes tormentorum, & testificationes plurimas inferebat, quæ sanè plurimæ constabant. Nam alias quidem ante parauerat,

uerat, alias ex repentinis nuntijs summam accepit, ex quibus priora magis magisque firmabantur. Plurimi quippe homines, quæ antea timore Antipatri silentio prætereunda mandabant, cernentes eum accusationibus plurimis odibilem et aduersa fortuna inimicis eius aperte prompteq; contraditum, quod odio ineffabili aduersus eum nitebantur, tunc omnia prodebant. Incitabantur quoque ad accusandum non solum horrore facinororum eius et magnitudine scelerum, quæ uel patrauerat, uel patratum ire præsumpserat: sed et improbitate, quam circa patrem et fratres exercuerat patricidij: et quod semper eum senserant, neque odium merito, neque amorem benignitate circa quempiam habuisse, sed suæ tantum commoditatis intuitu. Quorum omnium illud eum amplius aggrauabat, quod nulli extiterant, qui res ex æquo bonoq; iudicabant, quod eorum animus amicitiarum iure careret. Dicebant ergo se olim ista sensisse, prohibitosq; semper à nunciando: libertate uero data, in medium cuncta deferre. A quibus proferebantur multiformia probamenta, nequaquam accusari de falsitate ualentia: quod neque benignitate circa Herodem, neque timore periculoso tacerent: sed solo rerum indicio iniquitatem Antipatri proferebant: dicentes, quod non in suis actibus Antipater utilitatem Herodis et munimen attenderit, sed sola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus: propter quod omni poena dignum esse loquebantur. Multa etiam à plurimis sine ulla interrogatione dicebantur, ita ut Antipater, quam in omnibus rebus impudens, et ad mentiendum promptissimus atque callidissimus: tamen tunc tanta confusione fuerit oppressus, ut neque negare, neque contradicere ualisset. Nicolao igitur finem dicendi redarguendiq; faciente, Varus iubebat Antipatrum, ut se tantis criminibus

77 4 expurgaret,

expurgaret, si aliquas astructiones haberet, quibus obnoxii illorum quæ importata erant, nō esse monstraretur. Nam ipse quoq; optare patrem se certe nosse dicebat, ut in nullo contra se cogitasse fieret manifestus. Ille uerò in faciem prouolutus, deo rem omnibusq; commendabat, qui sibi testificarentur, nihil se improbum cogitasse: atque signum à deo fieri postulabat, insidiatorem se patris penitus non fuisse. Solent quippe uniuerſi, quibus iustitia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores existunt, dicere, sibi liberum arbitrium ex diuinitate cōcessum: quando uerò in pericula ceciderint, iustum recipientes iudicium, per inuocationem eius omnia testimonia conantur auertere: quod etiam Antipatro contingebat. Cum tanta nanq; uelut absente diuinitate, antè gesserat, tunc autem iusto iudicio undiq; concludente, defectu purgationum ad dei iudicium accusationum absolutionem omniumq; criminum ferebat: potentiae diuinæ causam tribuens, ut eius testimonium in medium ueniret, quanta pro patre gesserat, quantaq; pericula pro eius salute præsumpsit. Varus autem cum sæpius interrogaret Antipatrum, & nihil amplius ille quam dei proferret inuocationem, uidens in infinitum rem pergere, iussit uenenū in medium proferri, ut experiretur quenam esset uis eius. Et adductus quidam eorum, qui fuerant morte damnati, bibit iubēte Varo, confestimq; moritur. Tunc exurgens, abibat è confessu, & die postera in Antiochiam perrexit: ubi frequens illi fuerat conuersatio, eò quòd Syrorum regnum ibi fuerat constitutum.

De epistolis contra Herodem scriptis machinatione filij.

CAP. VII

Herodes autem continuo in uinculis filium obstringi iussit. Incertæ autem erant plurimis cōfabulationes Vari, quæ ad regem habebantur. Dicebant nonnulli, quòd ex eius sententia

sententia fecerit, quæcunq; de Antipatro gesta sunt. Ligans ergo eum, destinauit Romam ad Cæsarem literas, omne declarantes negotium: sed etiam qui præsentì relatione Cæsarem docerent nequitias Antipatri. Deprehenditur autem in his diebus etiam epistola ab Antiphilo ad Antipatrum scripta. In Aegypto autem erat iste. Quæ soluta à rege, talia declarabat: Misi tibi epistolam ab Acme, non parcens animæ meæ. Scis enim, quàm periclitabor à duobus domesticis, si hoc fuerit agnitum. Tibi autem prosperitas ad gerendam causam proueniat. Et epistola quidē talia loquebatur. Rex autē quærebatur alteram epistolā, quæ tamen inueniri non poterat. Nam et seruius Antiphili, qui lectam apportauerat epistolam, aliam se suscepisse denegabat. Cum autem hæsitaret rex, unus amicorum Herodis inspiciens interiorem tunicam serui (nam duabus erat indutus) arbitratus est in interiori tunica literas ob-
 culari: et erat ita. Inuenitur ergo epistola, in qua erant scripta hæc: Acme Antipatro. Scripsi patri tuo qualem uoluisti prorsus epistolam: et rescriptum faciēs epistolæ, quæ ad meā dominam, ucluti à Salome directā est, destinavi. Quam cum legerit, certo scio puniturum Salomen, tanquam insidiatricem. Erat autē epistola tanquā Salomes ad dominā eius, ab Antipatro dictata, sub Salomes nomine, quantū ad sententiās pertinebat: stylo autē Acmes cōposita, in qua cōtinebantur ista: Acme regi Herodi. Ego studium habens, ne te quicquam lateat, quæ aduersum te geruntur, inueniens epistolam Salomes ad meam dominam contra te conscriptam, cum periculo quidem meo, sed cum tua tamen utilitate conscripsi, tibiq; direxi. Hanc autem illa conscripsit, uolens Syleo coniungi. Scidi igitur hanc epistolam, ne fortassis ego de mea uita periclitarer. Ad ipsum autem Antipatrum epistola scripta erat, quod eius iussionibus ministerium gesserat, ut ad Herodem scriberet, quasi Salome

Epistola An
 phil.

duabus tunicis
 indutus.

Julia Caesaris

insidias illi preparare festinaret. Sed etiam rescriptum eius epistolae, quae quasi ad suam dominam fuerat à Salome destinata, direxerat. Erat autem Acme Iudaea quidem genere, in servitio autem erat Iuliae Caesaris coniugis: et haec gerebat amicitia, quam cum Antipatro iunxerat, comparata ab eodem Antipatro magnis pecuniarum muneribus, ut eius adversus patrem, et nutricem suffragaretur insidijs. Herodes autem obstupescens magnitudine nequitiarum Antipatri, impellabatur quidem, ut confectum eum perimeret, velut procellam magnarum, turbinemque causarum, et non solum sibi, sed etiam sorori insidiantem, domumque Caesaris sua iniquitate corrumpentem. Accedebat autem etiam Salome, crebro pectus percutiens, et se interfici postulans, siquid forsitan tale in ea probaretur. Herodes autem convocans filium interrogabat, iubens, ut si quid haberet, aperiret: increpabaturque à patre, dicente: Quoniam inimicus omnino repertus es, age nunc, et qui tecum ad haec negotia operam dedere, nullo modo moreris aperire. Ille autem in Antiphilum cuncta referebat, nullumque alium causam horum extitisse firmabat. Herodes vero admodum dolens, volebat Romam ad Caesarem filium destinare, ut supplicium pro suis factionibus sumeret: timens vero, ne fortassis amicorum suffragio valeret effugere, ipsum quidem uinctum, sicut et antea, custodiebat. Verum legatos misit ad accusandum filium cum literis, intimandaque omnia, quae Acme illi ad perficiendam factionem fuerat suffragata: exemplaria quoque transmisit epistolarum. Interea legati Romam profiscuntur, docti in praesentia quae loqui, respondereque deberent.

De aurea Aquila pro foribus templi posita, & vindicta.

CAP. VIII.

Sed

Sed rex morbo prægrauatus, testamentum scribit, iuniori filio regnum retribuens odio, quod circa Archelaum, Philippumq; ex Antipatri accusatione conceperat. Cæsari uero mille talenta dereliquit: Iulie uero Cæsaris uxori, et filijs, et amicis, et libertis Cæsaris, quingenta: filijs etiam suis, filiorumq; filijs pecunias et redditus distribuit. Salomen sororem magnifice locupletauit, quod eam scilicet erga se beneuolam semper agnouerit, et nunquam aliquid ex aduerso molientē. Desperans autem contra morbum se posse subsistere (nam annum agebat circiter septuagesimum) exasperatus est, irruentibus furia et amaritudine mentis incensus, uolebatq; si posset, Iudeorum cuncta disperdere. Causa uero huius rei erat, quod se contemni putabat, eo quod casum suum iucundē gentem totam existimabat accipere. Super hæc quoq; quidam popularium hominum seditionem excitauerant, propter huiusmodi causam. Erat quidam Iudas Arisæi, et Matthias Cargathoth, Iudeorum eruditissimi, et supra ceteros legis expositores doctissimi: populo etiā amabiles propter iuuentutis eruditionem. Semper enim apud eos totos consumebant dies cuncti, quibus inerat studium, et cura uirtutis. Isti igitur audientes regem morbo prægrauatum, et remedij minime receptabilem, omnem excitauere iuuentutem: ut opera quæcunq; a rege præter patriam legem facta fuissent euertentes, pro lege dei gloriosa niterentur exercere certamina. Etenim propter eius presumptionem, et propter quod præter humanum morem fuerat conuersatus in plures, omnia illi mala contigisse firmabant: aegritudinem quoq; præsentem, non ei ob aliud accidisse. Fecerat enim Herodes quadam contra legem, quæ Iudas, et Matthias uociferabantur. Nam construxerat supra portam templi munus, quasi deo propositum, aquilam auream imminuentem, et qualitate, et quantitate satis opulentam. Prohibet autem

testamentum
dis.

70

15

tem

tem lex imaginum eleuationes, et animalium propositiones
 constituere, his qui uolunt secundum eius precepta conuersa-
 ri. Proinde hortabantur illi sophistae aquilam illam loco diud-
 lere. Enimvero mortalibus, inquebant, multò iucundius debet
 esse periculum, quod pro cōuersatione paternae legis, et pro
 uirtute suscipitur, quam uitae quātacūq; dulcedo. Nam morte
 quidem fama, et laus sempiterna conquiritur, et nascituris
 hominibus memoria iucunda relinquitur, exemplumq; uirtu-
 tis, et gloriæ. Nam etiam si quisquam sine periculo ualeat a-
 liquod præclarum opus efficere, post paululum tamen uentu-
 ram mortem naturæ lege non ualebit effugere. Proinde pul-
 chrum est his, qui studium habent, amoremq; uirtutis, cum lau-
 dibus et cū honoribus de hac uita discedere. Leuigatio quip-
 pe maxima est, pro bonis operibus interire, quæ non nisi me-
 ditatione periculi conquiruntur, filiis atq; cognatis, et alijs
 quibuscunq; qui ab eodem stemmate deducuntur, siue fuerint
 uiri, siue mulieres, siue quilibet alteri: quibus prouideri debet
 in posterum, ut ad eos utilitas gloriæ perueniat. Et illi quidē
 huiusmodi uerbis iuuenes excitauit. Desertur autem ad eos
 repente rumor, regem uitæ discessisse, qui sophistis illis admodū
 suffragatus est: mediaq; die ascendentes euulsere aquilam, et
 securibus cōcidere. Cumq; plurimus esset tumultus in templo,
 ecce dux regis cum militibus uenit: nuntiatus quippe illi fue-
 rat niscus eorum: et existimans ex maiore illos conspiratione
 etiam manu congressuros ad prælium, ampliorem secum nu-
 merum militum duxerat, qui possent impetum sustinere illo-
 rum, qui moliebantur anathema templi deiicere. Quo irruen-
 te super eos, nequaquam uim eius sustinere ualuerunt: sed si-
 cut solet turba uulgaris, præsumptione magis stulta, quàm cau-
 ta prouidentia congregata, omnes continuo fugerunt. E qui-
 bus quadraginta soli iuuenes animi cōfidentia remāsere, quos
 dux

dux comprehendit, cum principibus facti, Iuda, & Matthia. In glorium enim iudicauerunt loco cedere, aduentumq; ducis effugere. Hos omnes perducit ad regem. Quos cum interrogasset, cur in tantam audaciā prorupissent, ut ornamenta templi conuellerent. Et illi: Gessimus, inquiunt, quæ gesta sunt, & consulto nos illa gessisse profitemur, quæ ad uirtutē attinent, quam uiros decere certum est. Siquidem prudentum est defendere dignitatem legis & numinis. Nec mirari debes, si tuis institutis instituta præferimus, quæ nobis Moses in inspiratione dei conscripta dereliquit. Mortem autē ac supplicia quelibet importes, cum iucunditate subimus. Non enim pro iniusto facinore, sed pro amore pietatis nobis sustinenda sunt. Et illi quidem talia loquebantur, in nullo minora uerba, quàm fuerat cōmissi presumptio proferentes. Rex autem uinculis eos constringi præcipiens, euocauit ex Hierichunte Iudeorum principes. Quibus aduenientibus, confessus omnium congregatur: ipse uerò in lecto recumbebat, quòd præ uoletudine stare non poterat. Enumerabat igitur præsumptiones seditiosorum iuuenum, in quibus sæpius fuerant deprehensi: templi quoq; ornamenta quæ suis fuissent magnis sumptibus constructa, memorabat: qualia per annos centum uiginti sex, neq; Asamoneum regem construere, neq; pro sapia eius ualuisse narrabat: se autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematis admiratione dignis ornasse: quò post eius mortem, gratam sui memoriam, iucundamq; relinqueret. Exprobrabat etiā, quòd iniuriam illi non dubitaret ingerere. Ceterum præsumptum facinus uerbo quidem ad suas pertinere dicebat iniurias, re autem ipsa & ueritate, si quis uellet meritum examinare facinoris, sacrilegium commissum esse firmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatem, ne contra se quoq; fortassis exasperatus, ultiones in eos aliquas moliretur, humiliter responderunt, dicentes:

tes : neq; ex sua sententia contigisse, neq; illa commissæ inulsa esse debere. Ille uerò circa ceteros quidem quasi mansuetus extitit, Matthiam autem pontificem sacerdotio remouit, uelut huius facti conscium, & causam seditionis extantem: promouet autem Azarum pontificem, fratrem uxoris suæ: Matthia autem pontificatus tempore, euenerat alterum extitisse pontificem, ad unius uidelicet diei functionem, quam Iudei tum ieiunio celebrant. Causa uerò talis erat: Matthiæ sacerdotali fungenti officio nocte, quæ in solennē lucebat diem, in qua futurum erat ieiunium, uisum est se omnino mulieri esse commixtum: proptereaq; sacerdotio perfungi nō potuit: sed Iosephus Elimī filius, cognatus eius secundum carnem, pro eo munere sacerdotali perfungitur. Hunc ergo Matthiam Herodes pontificatu remouit: alterum uerò Matthiam qui seditionem excitauerat, et aliquos uiros ex socijs seditionis illius, uos igni contradidit. Sed etiam luna eadem nocte defecerat.

De luctu quē sibi Herodes moriturus instituit. CAP. IX.

Herodem porro amarior in dies morbus urgebat, supplicia deo commissi sceleris expetente. Ignis quippe lentus inerat, non tantum conflagrationem in superficiem corporis agentem prodens, quantum intrinsecus crescens operabatur incendium. Auiditas quoq; inexplebilis semper inerat cibi: nec tamen satietas unquam rabidis incitatum faucibus ualebat implere ingluuiem. Intestina internis ulceribus tabida putrescebant, doloribus quoq; coli seuisimis cruciabatur, humor liquidus, ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoque & circa pubem erat afflictio. Sed & uerēda ipsa putredine corrupta scatebant uermibus: spiritus quoq; incredibilis erecta tentigo, quæ fuerat satis obscœna diritate factoris, & anhelitus respiratione creberrima: contractus quoque per cuncta membra subsistens, uim noxiā operabatur, quæ omnem toleran

tolerantie contulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his qui
 bus inerat diuinandi peritia, diuinitus has pœnas ob impietatem
 eius, et multa crudeliter gesta deposci. Ipse tamen mul-
 tum spe salutis instabat, si forte posset contra morbos aliqua
 remedia providere. Medicos quoque aduocans, ut uterentur si
 quid possent ad salutem proficere, postulabat: et transiens
 Iordanem fluuium, aquis calidis, quæ sunt circa Calliroën,
 die, noctuque fouebatur. Hæ igitur aquæ calidæ, super alia
 quæ habebant commoda, etiam potabiles erant. Pergebat au-
 tem aqua illa in paludem, quæ sulphurifera uocitatur. Præter-
 ea uisum est medicis, ut cum in dolio oleo pleno confouerent:
 quò cum missus esset, ita defecit, ut ab omnibus mortuus putare-
 tur. Tunc grandis seruorum ululatus exortus est. Cum igitur
 nulla iam de eo spes salutis existeret, iussit militibus quinquagenas
 drachmas auri distribui: plurima quoque ducibus et
 amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in Hierichun-
 tem, præuolante nigra cholera, exasperatus iniquius est, ut ipso
 moriente indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex lo-
 cis omnibus per eius præceptum Iudeorum optimates, et e-
 rant plurimi: siquidem ex omni gente fuerant conuocati.
 Ad hæc etiam fuerat mors contemptoribus præcepti propo-
 sita. Magna igitur in omnes regis furia concitata, pariter cul-
 pabiles, inculpabilesque in Hippodromo concludens, sororem
 suam Salomen, uirumque eius Alexam conuocat, et mortem
 suam non in longum differri denuntiat: tantis se doloribus
 circumuentum, fore cunctis satis optabilem: se autem sine lu-
 ctu et deploratione periturum, quod regibus, maxime autem
 sibi, magni mœroris esse firmabat: neque suum arbitratum Iu-
 deorum falli proposito, quòd eis sua mors amabilis foret et
 grata. Nam etiã se uiuente sæpius illos et seditiones, et seces-
 siones fuisse molitos, et in eius iniurias semper fuisse festinos:
 ceterum

MOREE PARTI.
 INNOCENTIO

ceterum leuigationem quandam illis natam esse dicebat, quòd talibus ipse doloribus urgeretur : proinde petere se ab illis, quòd eos sciret contra eius gloriam in nullo uenturos, ut agerent qualiter eius exequiæ honorabiles super ceteros reges, et luctus amplior ageretur. Quod futurum dicebat, si peregrissent, ut Iudei ex animo in eius morte deplorare, lamentariq; cogerentur. Cum igitur me, inquit, animam uideritis expirantem, circumuallantes Hippodromi omni militia, necdum mea morte uulgata, confestim omnes illos inclusos iugulari perficite : et ita cunctis intereuntibus duo commoda prouentura, quòd et regnum illis post suam mortem firmum perseveret, hostibus amputatis, et super suam mortem luctum celebrandum esse magnificum. Et ille quidem lachrymabundus talia lamentatur, et cognatos omnes beneuolentiam circa se, fidemq; seruare postulat, inuocationem diuinam in his interponens : ne cum inhonorificentia sua mors, et cum indignitate tractaretur. Illi uerò presitebantur in nullo se eius precepta transgressuros. Sed ego comperio illius hominis mentem, considerans illa quæ in anteriori tempore appetebat, quòd ex more temporalis uitæ fecerit quæcunq; parentibus gessit, considerans etiam præsentia mandata, nihil humanum penitus habuisse. Siquidem etiam de hac uita discedens procurabat, quatenus omnem gentem orbatam, et desertam parentibus dilectissimisq; relinqueret : iubens unum ex unaquaq; domo interimi, qui nihil iniustum neque in ipsum, neque in alios admisisse fuerant deprehensi. Hæc igitur illo suis parentibus de mandante, deportantur et literæ ab legatis, qui ad Cæsarem Romam fuerant missi. Quarum hæc erat sententia, quòd Acme indignatione Cæsaris extincta sit, pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat : ipsum autem Antipatrum in patris uoluntatem dimissum, ut quod placeret ex

eius

eius sententia fieret: ipsum etenim & patrem esse, & regem: siue illum in exilium detrudi, siue illum morte multari uellet, in eius proposito constitutum. His auditis Herodes, paulisper animum resouit, uoluntate scriptorum & morte Acmes in superbiam subleuatus, & potestate puniendi, quam acceperat in filium. Sed præualentibus, crescentibusq; doloribus, interitui propinquabat: & quanquam in multo defectu contineretur, appetebat tamē cibum: & postulans malum, quæsiuit & cultrum. Erat enim illi talis mos, ut ipse per semetipsum malum excoꝛians, per partes modicas recideret, & comederet. Sumens ergo cultrum, circumspectansq; ne quis adesset, uoluit semetipsum interimere: quod forsitan perfecisset, nisi præueniens manum eius Aciabus contineret: nepos autem eius erat: & magnum clamans, statim ululatus per totam aulam exortus est & tumultus. Quæ cum ad Antipatrum peruenissent, credit suum patrem uitæ terminum suscepisse: præcipiensq; fiduciam tam uerbis, quam motibus, ita totus animo gestiebat, tanquam fuisset liberatus è uinculis, & regnum in suis manibus sine ullo labore percepisset. Tunc coepit cum custode carceris de sua dimissione fabulari, magna se continuo spondens dona tributurum. Ille uerò non solum non acquieuit, ut faceret, quæ uolebat Antipater, uerum etiam cuncta regi denuntiat, intimans eius mentem, & quæ ab eo munera spondebantur. Tunc Herodes, quamuis & antè non minore odio ferretur in filium, cum audisset custodem carceris illa narrantem, magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput, quamquam in extremo uitæ teneretur, & cubito sese attollens statim destinans quendam armigerorum suorum, sine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrum, sepulturamq; eius in Hyrcanio sine ullo honore fieri.

Testamentum Herodis.

C A P V T X.

zz

Testamen

Testamentum interea scribebat. mente mutabili, & Antipatrum quidem, quem sibi successorem in regno designauerat, tetrarcham facit Galilææ regionis atq; Beræ & Archelao uerò regnum contribuit. Gaulanitimè autem, & Trachonitidem, & Bathaniam, & Paneada, Philippo filio quidem suo: fratri autem Archelai germano, tetrarchiæ iure concessit. Iamniam uerò, & Azotum, & Phaselidem Salome sorori distribuit, sed & argenti signati myriadas quinquaginta. Disposuit etiam de cæteris suis consanguineis, atq; cognatis, opibus eos, redditibusq; locupletans. Cesari sanè argenti signati mille myriadas, præter uasa quedam aurea, quedam argentea, & metallis pretiosa, & artificis opere uenustissima dereliquit, indumenta quoque pretiosa. Iulie Cesaris coniugi, & alijs nonnullis, quingentas myriadas. His dispositis, quinto die postquam Antipatrum filium necauerat defungitur: regnans postquam Antigonom interemît, annos trigintaquatuor: postquam autem à Romanis regnum perceperat trigintaseptem, uir crudelis quidè in omnes equaliter: iræ quidem subditus, à iustitia uerò effrenatus: fortuna porro propitia super quemlibet affluenter abusus, & ex plebeio in regnum assurgens, & pericula plurima eludens quibus sapius fuerat circumseptus, diuturnitate uitæ perfruitus est. Domi uerò circa filios, quantum quidem ad eius sententiam, etiam ibi prosperitate potitus, eò quòd se suos inimicos superasse censebat, meo uerò iudicio super omnes infelicissimus. At Salome, & Alexas antè quàm mors regis diuulgata foret, ex Hippodromo Iudeos abire permittunt ad proprias domos, dicentes, regem iussisse, ut unusquisq; in suas regiones abscederet. Hoc autem fecerunt, beneficium illi genti præstare cupientes: Interea mors magis, magisq; diuulgatur.

De sepultura Herodis, & successore Archelao. CAP. XI.

Tunc

Mors Antipatry
2015 Herodis

Tunc Salome, & Alexas cunctam militiam congregantes in amphitheatro quod Hierichunti erat, primū quidem epistolam regis legi fecerūt, quam ad milites fecerat: deinde grātiās eius in eos pro fide ac beneuolentia, quam circum exhibuerunt, insinuant: petitiones quoq; eius, ut similes se circa Archelaum filium eius exhiberent, quem regem constituit, intimabant. Ptolemæus etiam, cui fuerat testamentum à rege creditum, anulusq; quo signauerat commissus, continentiā testamenti denuntiat: quod testamentum non posse robur, firmitatemq; suscipere dicebat, nisi cuncta quæ in eo essent, deferrentur ad Cæsarem. Fit continuo fragor ingens, honorantium Archelaum, regemq; proclamantium: milites quoq; cuncti, & uniuersi duces, fauorem, & beneuolentiam promittebant: paratosq; se, ac promptos ad omnia proficentur, adiutoremq; deum supplicationibus aduocabant. Dehinc sepulturam regi preparabāt. Curæ nanq; fuit Archelao, ut exequiæ patris quā magnifica possent celebritate agerētur, utq; memoratum testamentum proferret cum mortuo producendum. Portabatur itaq; in lecto aureo, lapidibus depicto uarijs atque pretiosis: stramina uerò erant ostro, auroq; contexta: eratq; ipse mortuus circumamictus purpurcis uestimentis, caput eius diademate coronatum: sceptrum quoq; in manu eius, uelut si à uiuo teneretur, erat appositū. Circa lectum autem erat frequentia filiorum, multitudo cognatorum: circa quos omnis militia stipata pergebat, per proprias distincta nationes, & discreta nominibus. Erant autem tali ordine distributi: Nam primi quidē pergebant eius armigeri, post quos omnis Thracum manus: post istos etiam natio Germanorum, atq; Galatarum. Hos item sequebatur cum ornatu maximo cuncta belligeratoria multitudo. Cetera uerò militia postrema sequebatur, in eum scilicet modum digesti, qualiter solebant in bellum

Amphitheat

procedere, & à suis ducibus ordinari. Post hos sequebantur
 seruorum eius quingenti, odores uarios, & aromata depor-
 tantes. Pergebat autem in Herodium stadijs distans octo: illi-
 enim est eius sepultura ex eius iussione confecta. Et Herodes
 quidem hoc modo defungitur. Archelaus autem per septē dies
 luctum super patrem honore regio ex more gerit: tantos et-
 enim dies lex paterna praecepit obseruari. Conuiuia itaq; ce-
 lebrans, & luctum exoluens, ascendit in templum. Ibi magnis
 ei clamoribus fauebatur, magnisq; praedicabatur laudibus, se-
 cundum quod unusquisq; arbitrabatur ei maiora quam alius
 conferre praemia. Tum uero tribunal ille conscendens, quod
 sibi fuerat preparatum, & considens, omnibus benigna lo-
 quebatur, & sibi propitios comparabat, gaudio fauoris o-
 mnium, & uoluntate, quam ex beneuolentia circa se cuncto-
 rum ceperat: gratiasq; illis habere narrabat, quod cum essent
 laesi à patre, nihil circa se malum ab illis reciprocaretur: se au-
 tem aduersurum, ut eis bonorū uicissitudinē redderet, eorumq;
 remuneraret alacritatis affectum: rogabatq; ut nunc interim
 parcerent nomini illum regis honorare, sufficere sibi digni-
 tatem potestatis aiebat, quam tunc firmam esse dicebat, cum
 testamentum à patre scriptum à Cesare firmaretur: ob quam
 causam neq; in Hierichunte, cuncta militia diadema illi impo-
 nere cupiente, uoluisse suscipere: ambiguum honorem existi-
 mando ex tali re sibi prouenturum, quod esset adhuc incerta
 uoluntas eius, qui posset illi regnum propriè, firmitusq; con-
 cedere: non sibi defuturam circa illos benignitatē, quae bene-
 uolentiae eorum uicissitudinem reportaret. Festinare quippe
 se in omnibus enarrabat, meliorē se suo patre circa illos osten-
 dere. Illi uero sicut plebeia multitudo consueuit, in ipsis pri-
 mis diebus uidentes regis lenē principium, uoluntates suas lau-
 dibus, & fauoribus aperiebant, & quanto mansuetius cum eis
 loqueba

loquebatur Archelaus, tantò amplius nomen Archelai prædicabant: deinde ad munerum petitiones, intercessioneq; ueruntur. Alij quidem functionum publicarũ leuigationem cum clamore postulabant, pars uerò uinctorum solutiones expetebant; qui fuerant ab Herode deuincti: alij uerò grauedines, quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis constituerat, auferri uociferabantur. Archelaus porrò in nullo illis contraria respondebat, sed in omnibus eos placabat, accurans regni fore suffragium, si multitudinis beneuolentiam comparasset. Dehinc ad sacrificia offerenda deo conuertitur, & cum amicis conuiuia celebranda.

Seditio Iudæorum propter ablata[m] auream Aquilam.

C A P. X I I.

Cum hæc interim aguntur, congregantur Iudæorum iuuenes plurimi, nouarũ rerum cupidine concitati: & coeperunt de morte Matthiæ, aliorumq; cum eo ab Herode emptorum, tumultuosa uoce causari: dicentes, quòd iniuste perempti etiam exequiarum honore Herodis timore caruerant. Erant autem isti, pro quibus turba loquebatur, qui fuerant euulsione aureæ aquilæ perempti. Magnũ ergo illa turba proclamãte, & clamitationibus utente, quasdam etiam iniurias, quasi ex hoc posset ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire, proteruè, procaciterq; iactante, cõgregabatur magis, magisq; numerosa multitudo, & ultionem mortuorum ab Archelao fieri debere poscebant, supplicijs eorũ, qui sub Herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium sacerdotio remoueri pontificem, quem Herodes fecerat, proclamabant: uirum mundum, & secundum leges suas dignum, ad pontificatum promouendum esse dicebant. Archelaus autem licet ista grauter ferret, annuebat tamen, impetum eorum mitigare festinans, donec iter ad Roman, quod propositum habebat

bebat, sine tumultu perageret: & cum de sese uoluntatem Cæ-
 saris agnouisset, respicere dixit, quid agendū foret, & de cun-
 ctis petitionibus eorum legitime dispositurum: neq; tunc tem-
 pus esse dissensionis, aut iniurias uel contumelias ingerendi,
 magis autem unitatis atq; concordie, donec ex præcepto Cæ-
 saris ad eos cum firmitate regni recurreret: tunc quippe in
 commune consulendum, de quibuscunq; illis tractandum esse
 uideretur: tum autem sustinendū esse, ne forte seditionis quoq;
 crimen incurreret. Et ille quidem hæc dicens, ducemq; suum
 edocens, mittit ad eos, hæc ipsa locuturum. Illi porro procla-
 mantes, ducem loqui penitus non sinebant: periculum quoq;
 minabatur, si quis eos ab assumptione sua reuocare uoluisset:
 & instabant sua libidine magis expleri, quam imperantium
 subiacere consilijs. Graue namq; illis uidebatur, si cum He-
 rode uiuente amicis priuati fuissent, eodem quoq; mortuo nul-
 lam ultionem fieri mortuorū. Illud enim iustum, legitimūq;
 dicebāt, non quod ratio dictaret, sed quod eorū libidini uolu-
 ptatē posset asserre: fatui ad providendū, quantū illis esset ex
 ea re periculū nasciturū. Plurimis itaq; ab Archelao missis, ut
 tumultū, seditionemq; mitigarēt, alijs ex regis persona loque-
 tib; alijs autē ex illius quidē sentētia, sed ueluti ex sua men-
 te monētibus, illi nullū penitus aduertebāt: sed amplior fremitus
 & turba fouebatur: concurrente etiam plurima multitu-
 dine, quod illa tempestate Iudæis dies festus imminabat, quan-
 do azyma secundum obseruationem paterni moris exercent.
Pascha enim illa festiuitas uocitatur, ad recordationem & me-
moriæ exitus ex Aegypto: & sacrificatur ab eis illo die cum
alacritate magna pecudum innumerosa multitudo, quanta in
nulla alia solennitate acta. Concurrit ergo ex uniuersa regio-
 ne magna copia populorum, plures etiam ex montanis locis
 adueniunt, religionem numini soluturi. Sed iuuenes qui sedi-
 tionem

tionem excitauere, Iudam, Matthiamq; lamentabantur, ueluti doctores, expositoresq; legis antiquæ: & persistebat in templo, suffragatione quoq; uictualium abundè subsistente. Nam seditiosis hominibus turpe non ducebatur ab alijs cibos ex petere. Anxius autem Archelaus, ne in deterius eorum proce deret audacia, cohortem destinat armatorum: cum quibus etiã tribunum militarem mittit, ut eorum coërceat impetum: & primum quidem, ut illos seditiosos repellerent, & alia multi tudine separarent. Sed uenientibus militibus, illi seditiosi cum ingenti alacritate, excitata secum etiam turba, super tribunũ ac tota præsidia, cum uoce magna inuicẽ hortantes impetum faciunt: ex quibus plurimi fusi, pauci autem cum tribuno sau ciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessum ire censebat, nisi multitudinis illius impetum frangeret, tumultumq; illum resectum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam, ut alij eos qui sibi in templo habitacula construxerant, exinde repel lerent. Caduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia homi num, reliqua uerò in montes proximos refugit multitudo. Cæ teros autem ex edicto, cunctos ad suas regiones discedere iu bet Archelaus. Qui continuo discesserunt, festiuitatem deserentes minime celebratam, maioris timore periculi propulsati, li cet essent in mortem temeritate præcipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descēdit, Nicolaum secum, & Ptolemæum habens, & amicorum plurimum comitatum: Phi lippoq; fratri omnia gubernanda reliquit, domum ei, re gnumq; commendans. Salome quoque soror Herodis, cum eo simul egreditur, omnem secum ducens prosapiam: ad hæc etiam plurimi cognatorum, uerbo quidem, ueluti cum Archelao collaboraturi, ut ei regnum à Cæsare firmare tur: re autem uera, ut aduersus eum niterentur: maxime illa, quæ ab eo in templo gesta sunt, accusando proponerent.

Obuiam fit Archelao Sabinus Cæsaris curator earum rerum quas in Syria possidebat, in Iudæam pergens, pro conseruatione thesaurorum Herodis. Quem Varus ab hac intentione reuocauit, per Ptolemæum, qui transibat ab Archelao, conuocatus. Sabinus ergo Vari gratia, neq; arces obtinuit, quæcūq; fuerant in Iudæorum ciuitatibus constitutæ, neque thesauros consignauit: sed omnia sub iure dimisit Archelai, donec quid de his Cæsari uideretur, agnosceret. Proinde Cæsareæ se sustinuit: sic enim se promiserat esse facturum.

Certamen duorum de regno Iudææ, Antipatri, & Archelai.

CAP. XIII.

Sed cum Romam nauigasset Archelaus, Varus perrexit Antiochiam, Sabinus ascendit in Hierosolymam, & aulæ regias obtinet: euocansq; omnes oppidorum præfectos, & quotquot rerum dispensatores fuerant, ratiocinari cœpit, & arces ut sibi traderentur expetere. Ex hoc iam illi quos præfecerat custodes Archelaus, mandata eius implere non poterant: sed custodiebant omnia secundum interdictum Sabini, usq; ad Cæsaris præceptum. Nauigat etiam Romam in illis diebus Antipater Herodis filius, regnū etiam ipse petiturus, hortatu Salomes & promissionibus incitatus, dicentis, iustiores causas illum habere Archelao ad regnum percipiendum: quod primum testamentū, in quo is successor regni fuerat constitutus, firmitus esset, quàm illud, quod posteriore tempore factum est: illud sana siquidem mente fecisse Herodem, hoc autē iam sensu præ uoletudine diminuto conscripsisse. Ducebat secum etiam matrem, & fratrem Nicolai Ptolemæum, amicum Herodis satis honorabilem, sed etiam sibi ualde gratissimum, atque fauentem. Maximè autem eum incitabat ad regnum petendum Irenæus rhetor, uir opinione clarus, & ad dicendum acerrimus. Idcirco etiā freti, eos qui persuadebāt ceden-

dum

dum Archelao, siue quòd regio testamēto successor fuerit institutus, siue quòd maior natus esset, aduertere contemnebant. Sed cum Romam uenissent, omnes cognati ab Archelao discedentes, ad istum conueniunt: non beneuolentia circa eum aliqua cōstricti, sed odio, quo aduersus Archelaum irritabantur. Maxime autem libertatem desiderabant, & Romanorum iudices magis quàm reges proprios habere cupiebant. Quòd si hoc minus procederet, Antipatrum magis quàm Archelaum sibi regem cōducibilius existimantes, impetrare laborabant. Sabinus quoq; accusationē Archelai apud Cæsarem deposuit. Inter hæc Cæsar suscipiens ab Archelao literas, in quibus iura à patre sibi relicta proposuit, testamentum quoq; cognoscens, & ratiocinia thesaurorum Herodis cum anulo consignatorio, quē Ptolemaeus apportauerat, cœpit difficere quid ordinandum ratio postuleret. Legens quoq; literas Vari, & epistolas Sabini, summam quoq; thesaurorum, & quid pecunie per singulos annos ingrederetur, aduertēs: literas quoq; quas Antipater pro regno promerendo transmiserat recensens, congregabat ad consultandum omnes senatorij ordinis, & amicos, in quibus etiam Caium filium Agrippæ & Iulie filie suæ adoptiuum. Deinde illis omnibus in consessum inductis, copiam facit, ut quisq; de quibus moneretur, ediceret. Ibi primum Salomes filius Antipater, dicendi potentissimus, & Archelao satis infestus, huiusmodi uerba locutus est, dicēs: Archelaum uerbo quidem pro regni petitione se fingere laborare, opere uerò omnem regni potestatem possidere: antè quàm ei à Cæsare, in quo cuncta potestas sita esset, indulgeretur. Huius testimoniū esse dicebat eius audaciam, qua præsumpserat in die festo Iudeos interimere. Qui etsi iniustum aliquid gessissent, alios eos debere ulcisci, qui eos possint legitima & ordinata potestate compescere, & non ab illo tan-

tam eadem fieri oportere. Qui si ut rex illud fecisset, contra meliam grandem Cæsari intulisse firmabat, quòd ignorans quid de eo adhuc dispositurus esset, regia iam uti potestate præsumeret. Si autem uti priuatus illa gessisset, amplius eum deliquisse narrabat: quòd regnum non possidens, supplicia quibuslibet intulerit, de quibus decretum Cæsaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudicum militariū mutationes, & ordinationes: ad hæc etiam sedisse illum in solio regali, & causas plurimas iudicasse, ac determinasse proclamabat, tanquam à rege legitimo eius ius potestatis integrum possidente: petitionum quoque plurimarum promissa publice facta memorabat, quid eum amplius iuris ac potestatis habiturum, dum in regno à Cæsare firmaretur? Opponebat illi etiam, quòd ex hippodromo uinctos sponte dimiserit, & plurima, siue que facta fuerant, seu que facta quidē non erant, sed credibilia uidebantur propter naturam sui: quòd fieri posse iudicabantur à iuvene, tum etiā ab accenso regnandi cupidine. Dicebat etiam luctum eum patris penitus neglexisse, prohibitos quoq; omnes à rege cum moreretur uidendo: unde initium quoque seditionis affirmabat exortum, quòd eum uidebant circa patrē suum mortuum, qui ei multa & magna bona præstiterat, tam nequiter conuersari, uelut in se lachrymas per diem publice confingentem: occulte autem uoluptate regni percepti perfrui, & noctes in delitijs agitare. erga Cæsarem quoq; huiusmodi se præbiturum Archelaum, cum ei regnandi iura tribuerit, qualem se circa patrem exhibuisse cognoscitur: Tripudiare nanq; & cantus exercere in morte patris, tanquam si hostis aliquis interiret. & quòd nunc aduenisset ad Cæsarem, calliditate usum dicebat, ut se regni percipere firmitatem desiderare simularet, cum omni iam usus esset antea potestate, quanta illi nec amplior à Cæsare rerum do-

mino posset attribui. Maxime uerò eadem, quæ in templo sancta fuerat, uerbis exaggerabat: et impietate obiectabat, quod in die festo sacrificijs diuinis instantibus, multa milia hominum caesa fuissent, in quibus multi peregrini, plurimi insontes indigne et miserabiliter occubuerint: templum quoque plenum cadaueribus mortuorum fuerit, non alienigena hoste perimente, sed eo qui se regni iura legitime percepisse iactabat. Unde apparet, inquit, illud opus crudelitatis libidine peregrisse, ut integre se plenum tyrannidis negotium prosecutum esse testetur, per iniquitatem admissam, qua cunctis hominibus constaret odibilis. Festinabat enim quoquo modo regnum accipere, sciens quod pro sui merito nunquam posset uel in somniis regiam potestatem legitimo iure promereri. Nam et patri suo certos esse suos mores agnouerat, unde se regni ab eo successorē disponi procul dubio desperabat, nisi per aegritudinem ac morbos, quibus non solum corpore confectio defecerat, uerumetiam animo parum ualido erat. Cæterum quando mens eius sopor fuisset et sana, et corpore forti, ut digne ac merite negotia cuncta disponderet, in Antipatrum potestatem regnandi contulerat, testamento iure legitimeque confecto: Nam qualis porro rex iste possit existere, qui aut contempto Cæsare ius sibi totius potestatis arripuit: aut si à Cæsare se dominum fieri et ab eo regnum sperabat accipere, cur ciues suos sine illius præcepto priuatus adhuc, et in templo die festo instante, tam crudeliter interemit? Et Antipater quidem huiusmodi uerba locutus, testes etiam introduxit plurimos ex cognatis, per quos sua dicta firmaret. Cumque is loquendi finem faceret, surgit Nicolaus pro Archelao uerba facturus, dicebat itaque: Illa quidem quæ in templo contigerant improbitate potius eorum qui passi sunt, quam Archelai potestate contigisse: siquidem tantum eos facinus aggressos fuisse, ut non

ut non solum iniuriam contumeliasq; iactarent, sed etiam eos qui deuote humiliterq; uiuere disponebant, ulcisci prætenderent. Cumq; hostilia multa operaretur, uerbo quidem aduersus Archelaum, rei autem acerbitate aduersus Caesarem, necessarium Archelaus iudicauit, ut eos ab hac insolentia et improbitate reuocaret. Sed illi eos, quos Archelaus ad sedandas turbas miserat, interimere festinabant, sine ulla uel dei uel loci festiuitatis ue reuerentia. Mirari se sanè dicebat, non confundi Antipatrum; quòd talium defensor existeret: dummodo inimitiae suae, quam contra Archelaum gerebat, libitum faceret; et odio magis quàm natura iustitiae iudicaret: illos purgare gestiundo, qui cum tanto scelere aduersus suos principes arma corripuerint. Cetera uerò de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens: nihil sine ipsorum consultatione uel consensu factum gestum ue fuisse: sed animo ledendi nunc in trasuersum ab equitate discedere. Nam neq; scire taliter res esse dispositas, qualiter accusabatur: sed ad inuidià Archelai cuncta deprauare: et tantam illos cupidinem inuasisse obsistèdi Archelao, uiro quidè consanguinitate propinquo, conuersatione autè eis familiari per omne tempus adiuncto. Testamentum etiam patrem sana mente conscripsisse narrabat, firmitusq; esse quod posterius fuisset scriptum, quòd in hoc posteriore dominum cunctae ordinationis Caesarem constituerit: quem minime illorum improbitatè inuitaturum dicebat, qui Herodi iniuriam facerent, in cuius uita omnibus bonis omniq; potestate persuncti essent, nunc autem ad contumelias uoluntatis eius et intellectus in omnibus festinarent. sed nequaquam Caesarem iniurias illius uiri permittere, qui et amicus fuerit, et auxiliator, et omnia in sua potestate dimiserit: neque pati ut testamentum eius solueretur, quòd de sua fide fretus scripserit: neq; uirtutem Caesaris ini-

taturam

taturam esse illorum accusatorū criminatōrumq; nequitiam. fidem eius in omni mundo ad exēplar propositam, et indubitam cunctis gentibus esse referebat: unde nequaquam posset Herodi alienationem et mentis furorem ascribere, quem per multum tempus optime regnum gessisse cognouerit, successiōemq; optimo filio dedicasse. Sed neque iudiciū regis circa electionem successoris peccasse firmabat, imò magis prudenter et optime iudicasse, quòd omnia ad uoluntatem potestatemq; Caesaris redegisset. Postquàm hæc Nicolaus enarrauit et finem loquendi fecit, Caesar Archelaum sibi ad genua procidentem cum honorificētia subleuauit, pronuncians eum dignum regni perceptione, magnumq; sue mentis monimentum gratiamq; declarauit: et non aliter esse se facturum, nisi quæcunq; testamento continerentur. Interea cuncti Archelao fauere: non tamen certum aliquid fuerat definitum.

De cōspiratione Iudæorum in Sabinum & incendio porticus & pugna.

C A P. XIII.

Igitur facta solutione confessus, apud seipsum Caesar considerabat, utrum ne Archelao regnum confirmare deberet, an omni Herodis generi dissipari. Interea mater Archelai morbo pregrauata defungitur. Sed etiam à Varo, qui in Syria militiæ magister erat, literæ ueniunt, significantes seditiones decessionesq; Iudæorum. Postquàm enim Archelaus nauigauerat, cuncta gens uarijs motibus fuerat tumultuationibusq; turbata. Sed Varus adueniens, eos qui causa seditionis extiterant, supplicijs et tormentis adigit: rebusq; compositis ad Antiochiam repedabat, una legione Hierosolymis relicta, quæ Iudæis, si fortè aliquid seditionis molirētur, obuiam iret: sed nec sic tamen seditio terminatur. Nam postquàm Varus abscessit, Sabinus curator Caesaris illic remanens, Iudæos cepit opprimere, ex militia sibi multos armigeros faciens, quorum

Pentecoste,

quorum satellitio aduersus Iudeos affligēdos utebatur. Vnde illi perturbati ad seditiones excitandas necessitate cogeantur. Sed etiam arces uolēter obtinuerat, & thesauros regio scrutatus sumptserat, lucrorum & rapinarum cupidine concitatus. Imminente igitur pentecoste (fistiuitas namq; hac apud nos sic patrio more appellatur) nō tantum religionis gratia, quantum indignatione succensi, propter improbitatē & opationem Sabini, multa milia congregata sunt hominum Galileorum & Hierichuntinorum immēsa multitudo, & quotquot trans Iordanē fluuium habitabant: sed etiam incolarum magna manus adunata, qui plus alijs incensi, in ultionem Sabini conspirauerant. In tres itaq; partes diuisi, diuersa loca occupant. Et una quidem pars hippodromum tenuerat: ceterarum uerò duarū altera pars ab Aquilone ad Austrum uersa circa tēplum erat: altera uerò ad Orientem loca posita detinebat. Tertia uerò pars hippodromū, sicut diximus, ad Occidentem occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autē illis tota festinatio, ut Romanos inclusos obsessosq; constringerent. Sed Sabinus timens tam multitudinem eorum, quam mobilitatem ingenij, quippe quibus mors contemptui erat, dummodo cœpta perficerent, cōfestim scribit ad Varum, postulans ut quā citissime subueniret: in magno periculo esse cunctam à se ibi militiam derelictam: ipse autē altissimam turrium arcis ascendens, cognomento Phaselum, in honorem fratris Herodis Phaseli edificatam atq; ita nominatam, qui in praelio Parthorum defecerat, annuebat Romanis, ut Iudeos exeuntes aggredierentur. Cumq; ipse neque ad amicos auderet ullo pacto descendere, alios ante se pro suarum facinore rapinarum mortē hortabatur appetere. Sed Romanis egressis cum fiducia, pugna utrinque aspera satis exorta est. Et licet Romani opere bellico & experientia superiores existerent, & plures

& plures ex Iudeis occumberēt, obstinatio tamen Iudeorum
 nequaquam tam dira belli facie frangebatur: sed circumeun-
 tes ponē templum, ascendunt in porticus, quæ sani arcam con-
 tinebant, & ibi multum prælium profligatur: saxa quædam
 manibus uoluebant, quædam fundis & tormētis cæteris cmit-
 tebant: ad hæc etiam cum arcubus intermixti, Romanorū plu-
 rimos sauciabant. Nam opportunitate loci, Iudei superiores
 extiterant. Romani uerò in incerto positi, nec ictus ancipites
 euitare, nec hostem ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde
 cum in hunc modum non breui tempore pugnaretur, postre-
 mo Romani impune se talia perpeti non ferentes, ignem por-
 ticibus submitunt, Iudeis qui super porticus erant, non sen-
 tientibus. Ignis porro à plurimis appositus, continuo in flam-
 mas exæstuat, tectaq; corripuit: quorum materies, quod erat
 pice cum cera peruncta, & in superficiem deaurata, ignem
 confestim suscepit: quo incendio opera illa magna & admi-
 ratione digna dispareunt. Sed etiam eos, qui super porticus
 pugnantes assiderant, repentinus corripit & insperatus in-
 teritus: alij simul cum tectis concidentibus pessum ibant, pars
 hostium confixi periere uulneribus: plerique defectu consi-
 lij, & sub tali cladis stupore, aut igni sese contradunt, aut
 gladijs abusi suis intereunt: ut malum quasi quo se uide-
 bant circumseptos, effugerent. Quotquot autem retrorsum
 uia qua ascenderant, recurrentes, à ruina uel incendio libe-
 rabantur, à Romanis continuo sine ullo negotio necaban-
 tur. Quippe nudi armis, & animi timore soluti, ueniebant
 in manus Romanorum. Proinde ex cunctis qui tecta con-
 scenderant, nullus ualuit penitus euadere. Romani autem per
 illud incendium in fiduciam subleuati, interiorius progrediun-
 tur: & ararium ubi templi opes seruabantur, arripiunt:
 & plurima quidem à militibus furata sunt. Sabinus autem
 uix

uix inde quadringenta talenta publica ualuit ratione conqui-
rere. Interea Iudæos plurimum contristabat, tam interitus so-
ciorum, quàm ararij, anathematumq; direptio: & tamē quot-
quot eorum uel peruersitate mentis obstinati, uel pugnaces
promptiq; constabant, aulam regiam undiq; uallantes mina-
bantur incendium, & cunctos ibidem unà interitui dare, nisi
celeriter abscederent. Nam se quoque copiam illis exeundi, si
id eligerent, daturos. Sabino quoque, si etiam ipse uellet, ex-
eundi tribuere facultatem pollicebantur. Dum ista geruntur,
nonnulli ex regijs militibus ad Iudæos transeunt. Rufus au-
tem & Gracchus tria milia pugnatorum ex militia Herodis
sub se habebant, uiribus corporis exercitatos, & strenuos.
Cum his igitur omnibus sese Romanis adiiciunt. Rufus etiam
equites aliquantos habebat, ipsos quoq; secum Romanis au-
xilium duxerat. At Iudæi obsidionem minime negligebant, sed
etiam moenia cuncta circuibant: hortabaturq; omnes, ut illam
opportunitatem se saluandi, & in libertatem paternam respi-
randi non perderent. Sabino uerò optabile fuit, ut egrediens
abscederet: sed committere semetipsum non audebat, suorum
consideratione factorum, & quòd hostes admodum infideli
mente esse cognouerat: simul etiam Vari præstolabatur ad-
uentum: cumq; si adesset, obsidionem illam esse soluturum.

De tumultu Iudæorum uario pro libertate & regno.

CAPVT

XV.

EA tempestate etiā alia plurima, turbis tumultibusq; ple-
nissima prouenerunt, quæ totam Iudææ regionē graui-
ter desolabant. In quibusque nanq; locis, alij lucri cupiditate
concitati, pars inimicitia Iudæorum, ad excitanda bella fere-
bantur. Militauerunt quondam Herodi duo milia hominum,
hinc inde cōgregatorū. Hi ergo in unū collecti, & seorsum à
ceteris

ceteris discedentes, aduersus regiones milites pugna congregantur. Vtebantur autem duce, Herodis nepote, quem sibi praefecerant: qui tam in campis ad pugnam strenue ferebatur, quam in locis asperis arte praeualebat, propter experientiam, quam ex usu belli perceperat. Iudas autem quidam erat filius Ezechiae praepositi latronum, qui multum quondam praeualerat, sed temporibus Herodis cum magno fuerat labore deprehensus. Iste igitur Iudas circa Sephorim Galilaeae congregans multitudinem uirorum perditorum atque desperatorum, cum eis aulam regiam pugnabundus inuadit. Ex qua copiam armorum, quantamcunq; ille locus habebat, abripuit: et exinde suos omnes armans, sumit etiam cunctas opes, quae ibidem pro custodia fuerant derelictae. Hinc terribilis uniuersis effectus est. Nam huc atque illuc agebat et ductabat exercitum, libidine rei maioris accensus, et emulatione regnandi, sine ulla uirtute ullaq; prudentia: sed ad uim inferendam tantum, et ledendum pronior, et procliuius extabat: sperans ex hoc sibi dignitatem gloriamq; uenturam. Extiterat quoque Simon seruus quidem Herodis regis, uerum decorus uir, magnitudine corporis ac fortitudine praestans, cui magna fuerant credita commissaq; negotia. Is igitur rerum intemperantia subleuatus, diadema suo capiti praesumpsit imponere, et ali-
quanta multitudine congregata, rex pronunciatur, insania simulq; furia populorum. Sed etiam ipse dignum semetipsum existimans, super omnes qui regnum ante gesserant, aulam regiam in Hierichunte succedit, et omnia quae ibi habebantur abripuit, multa quoque in diuersis locis per uniuersam prouinciam, ubi regia consistebant tabernacula, comburebat: cunctaq; exterminio dabat, ignibus concremando. Ampliora quoq; iste gesserat, et amplius illa regio fuisset deleta, nisi celeriter mutatio contigisset: nam exercitus uilitum regionum, qui se

Romanis addiderant, tota manu totaq; uirtute congregiens, occurrit Simoni: ubi multa ui die longo certatur. Sed plures, qui ex locis trans Iordanem cum Simone fuerant congregati, neq; ordinis neque dispositionis bellicæ gnari (siquidem temeritate magis quam disciplina pugnabant) à regijs occubere militibus. Sed & ipsi Simoni, per fugas se & per montis fauces seruare cupienti, Gracchus occurrens, caput abscidit. Incensus est etiam illis diebus super Iordanem locus, nomine Emachoes, à quibusdam hominibus Simoni consimilibus. Sic igitur in illa gente multa dementia uagabatur, eò quòd regem proprium non habebat, qui populum uirtute ac moderatione disponderet: & propterea alienigenæ irruerant, per quos seditiosæ mentes occasionem accipientes, ad bella excitanda successe sunt, intentione sola deuastandi, & rapiendi aliena. Ceterum & Athrongæus, uir neque generis dignitate conspicuus, neq; uirtute decoratus, sed opum tantum confusus abundantia (pastor enim erat iste, & cunctis in omnibus rebus obscurus, uerum magnitudine corporis & robore præualens) ausus est etiam ipse in regni conspirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor, uasti etiam ipsi corpore, & magnum de fortitudine gloriâtes, & ex hoc credebant sese regnum omnibus modis obtinere: nam unusquisq; eorum turmam propriam ductabat. Congregatur itaq; ad eos plurima multitudo. Et illi quidem ductorum fungebantur officio: & sicubi opus erat, discurrebant, bellicos exercendo conflictus. Ille uero diadema suo capiti circumponens, ad consultandum concilium conuocabat, ut quid facto opus esset, decerneret. Videns autem cuncta in sua potestate, cœpit insania ferri, maxime quòd rex à populo uocabatur, quod sibi ad regendum quæ uellet, nihil esse impedimento cernebat. Denique tam ipse quàm fratres eius magna conspiratione frementes, odio Romanorum

manorum & regionum milium, bellum gerere festinabant. Nam æqualiter aduersus utrosq; infesta mēte ferebantur : aduersus regios quidem milites, propter iniurias, quas eos sub Herode perpetrasse reputabant : aduersus Romanos autem, quòd eorum in præsentia potestas existeret. Igitur asperitas huius mali tempore currente crescebat, nullusq; interitum poterat euitare. Nam alios quidem spe lucri exterminabant, alios autem occidendi consuetudine perimebant. Incurrunt etiam aliquando Romanorum turmæ circa Emmaum, & circundantes Arrium centurionem, qui ductabat exercitum, quadraginta ex eis uulnerauere, qui fuerant manuum exercitatione meliores : ceteri uerò timore fugientes, à Graccho qui multitudinem regiæ militiæ sub se habebat, defensati saluantur, suos mortuos relinquentes. Et multa parte diei Romanæ legionis milites insequentes, plurimos sauciabant. Superantur tamen postea, & comprehenduntur : alius quidem cum Graccho confligens, alter autem cum Ptolemæo. Maiorem autem fratrem, Archelai milites comprehenderunt. Nouissimus autem eorum super his quæ contingebant mœrore confectus hesitare cœpit, qualiter saluaretur. Nam se solum remansisse cernens, & omni manu militum spoliatum, fidei patrui Archelai se committit, ac tradit : sed hæc quidem postea contigerunt. Igitur sic iudea latrocinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim munum aliquam congregaret, quæ secum ad seditiones faciendas conspirare præsumeret, statim rex efficiebatur exurgens ad communem regionis interitum. In breui quidem, & in minimis rebus Iudæi Romanis noxiij existentes, inuidia tamen contribulium, ciuiumq; suorum, ad omnia nequitie opera ferebantur.

De Varo Romanos in Hierosolyma obfessos liberante, trucidanteq; seditiosos. CAPVT XVI.

AA 2 Interea

Interea Varus, mox ubi quæ gesta sunt Sabino scribere con-
 Ignovit, timens illi legioni, quam in Hierosolymis dereli-
 querat, duas reliquas legiones assumens (tres quippe in Sy-
 ria fuerant constituta) assumens etiam equitum alas quatuor,
 & auxilia quæ reges ac tetrarchæ diuersi mādauerant, matu-
 rabat præsidium illis, qui in Iudæa obsidione tenebantur, as-
 ferre. Dicebat autem omnibus, quod Ptolemaidem pergeret.
 Dant illi etiam Berytij transeunti subsidium mille quingento-
 rum uirorum. Mandat illi & Aretas quoq; Petrus, qui odio
 circa Herodem, amicitiam cum Romanis induxerat, non paruam
 peditum & equitum manum. Congregato itaq; in Pto-
 lemaide omni exercitu, exinde partem filio tradens, unū ami-
 corum suorum destinat Galilæos expugnatum, qui super Pto-
 lemaidem habitabant. Ille autem Galilæam ingrediens, magna
 ui pugnare cœpit. Et primum Sephorim capiens, habitato-
 res quidem omnes captiuos abduxit: ciuitatem autem ignibus
 tradidit. Varus autem Samariam cum omni manu ingreditur,
 sed à ciuitate abstinuit: erat etiam crimine seditionis immu-
 nis: sed quodam uico Ptolemæi Arus nomine, castra collocat,
 quem uicum Arabes odio Herodis hostili more comburunt.
 Iter quoque agentes, alium uicum Saffo nomine, magnum
 atque opulentum, ijdem Arabes comprehendentes, incendio
 concremarunt, & quaquauersum exercitus ibat, igne cun-
 cta & cade replebantur. Succenditur enim Emmaus castel-
 lum, Varo iubente, gratia mortuorum. Hinc itaq; in Hiero-
 solymam tendit. Illi porro qui ad obsidionem fuerant congre-
 gati, faciem ipsam non ferentes exercitus, passim cuncti diffu-
 gunt, imperfecta seditionis opera relinquētes: qui uero in Hie-
 rosolymis fuere Iudæi, Varo grauiter inculante excusationi-
 bus diuersis semetipsos purgare nitebantur, quod multitudo
 illa propter festiuitatem fuerit congregata: bellum autem ne-
 quaquam

quaquam ex eorum sententia contigisse, sed temeritate aduenarum fuisse commotum: seipsum autem cum Romanis obsefos potius quam obsidendi gessisse propositum. Venerunt autem in occursum Varo Iosippus Herodis regis nepos, & Gracchus atque Rufus, omnem exercitum quem sub se habebant, secum pariter adducentes: occurrunt etiam Romani, qui obsidione tenebantur. Sabinus autem non uolens in facie Vari uenire, ex alia parte Hierosolymis egrediens, mare uersus abscessit. Interea Varus per omnem regionem partem militie mittit quesitum eos, qui causa seditionis extiterant. Deprehensis autem qui manifestabantur, alios qui causa mali extitere, supplicij cruciabat: quosdam uero dimittit, in quibus culpa leuior inuenitur. Fuere autem, qui propter hanc causam in crucem acti sunt, ferme duo milia hominum. Hoc igitur modo rebus correctis, atq; compositis, maximam partem militie ad sedes proprias dimittit, grauem eam illis locis existimans: nam in plurimis excesserant, & eius decreta plurima contempserant, lucrorum ac rapine cupidine. Ipse uero decem milia Iudaeorum in unum locum fuisse congregatos audiens, festinus occurrit, ut eos comprehenderet. Illi autem antequam comprehensi fuissent, semetipsos tradidere, hortatu Aciabi. Tunc Varus multitudini quidem ueniam contulit, ipsos autem ductores, qui causam secessionis excitauerant, ad Caesarem mittit. Caesar autem plerosque ex eis dimittit: illos autem qui Herodis cognati fuere, supplicij adegit, quod nullum iustitiae gerentes respectum, contra familiares & consanguineos arma tentauerant. Et Varus quidem ista disponens, & propter praesidia unam legionem, quam etiam primo dimiserat, Hierosolymis relinquens, Antiochiam redire festinat.

Iudaeorum quaela contra reges & Caesaris decretum. CA. XVII.
Archelao uero apud Romam commorante, aliorum negotiorum principia pullulabant, quorum haec erat causa.

Venerat Romam legatio Iudæorum, super octo milia hominum, petentium, ut suis legibus uiuerent. & legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant missi, quinquaginta fuerunt. cætera uerò multitudo Romæ ad eos fuerat uocata. Cæsare autem concilium faciente cum amicis, ceterisque Romanorum primatibus, & eos in Apollinis templum congregante, quod ab ipso fuerat magnis opibus impensisque fundatum, legati quidem cum uniuerſa multitudine indigenarum Iudæorum, causam acturi conueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat. Quotquot autem regis fuere consanguinei, ab Archelao per odium separantur, Iudæis autem aduersus eum consociabantur: non tamen semetipsos publice demonstrabant, graue putantes, & ad confusionem propriam pertinere, si ante Cæsarem contra consanguineum & familiarem loqui præsumerent. Aderat etiam Philippus de Syria ueniens, Vari concitatus hortatu, prima quidem causa, ut fratri adesset. Nam ei plurimum Varus fauebat. Enimvero arbitrabatur, quia illo regno soluto, per partes posset distribui: siquidem plures essent, qui suis legibus uiuere postulabant. Vnde Philippum hortabatur, ut pro se laboraret, quo posset etiam ipse partem aliquam regni percipere. Data igitur Iudæorum legatis copia dicendi, coeperunt pro dissoluendo regno multa loqui, & primum ex iniquitatibus Herodis argumenta multisumere: dicentes, eum nomine tantum fuisse regem, re autem uera tyrannidis facinora perpetrasse, & multam per eum desolationem rerum factam esse Iudæorum: naturaliter eum etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse proclamabant, & tantos quidem Iudæorum eius crudelitatibus interisse, quantos nunquam ex historia perisse cognoscerent: sed multo amplius semet qui uiuerent, infeliciores existere, non solum eis, quibus ostensione uultus asperi, & indignatione mentis terribilis

pollinis tempus.

omni.

ribilis apparebat, sed etiam eis quibus substantias suas abri-
 puit: ciuitates quippe extraneas, & ab alienigenis habitatas,
 cum ornare & locupletare, cum perditione & exterminio eo-
 rum, qui sub eius regno habitabant: omnem gentem penu-
 rie necessitatiq; contradidisse, cum paucis autem regno deli-
 cijsq; frueretur: plurimos quoque ex nobilibus ciuitatibus, &
 nobili genere natos perimeret: nullis rationabilibus subsisten-
 tibus causis, nisi ut eorum substantias raperet, & quibus ui-
 tam fortasse concessisset, rerum suarum amissione damnaret.
 Iam uero in exactionibus functionum, alia quidem pro ma-
 neribus publicis cum augmentis annalibus exigebat, alia ue-
 rò lucrorum gratia post functiones à seruis exactoribus, uel
 amicis eius diripi solere. causabantur: nec solum ista quæ ad
 damnum auri uel argenti pertinebāt agi: uirgines etiam cor-
rumpti, matronas pollui, quæ pudore sui similiter ab eis qui
passi fuerant, tacebantur, sicut ab illis qui gerebant desiderā-
bantur: qui uidelicet facinora sua timebant, ne in publicū pro-
derentur: tantasq; sub Herode iniurias, & contumelias passos
fuisse, quantas nec ulla bestia posset ingerere, si facultas dare-
tur, ut hominibus imperaret. Et multas quidem sæpius calamita-
 tes suam gentem passam dicebant, sed nunquam se in tantam
 infelicitatem, tantamq; cladem prorsus incidisse. Exemplum
 namq; iniquitatis & facinoris Herodem uniuersæ genti fuisse.
 Et optabiliter se Archelauum quidem regem denominasse fir-
 mabant, quia post Herodem quemlibet malū ferendum & to-
 lerandum utiq; decernebant: qui tamen ipsis initijs se quasi
 mitiorem Herode conabatur ostendere: uerum postea uerens,
 ne non germanus Herodis filius crederetur, nihil ultra distu-
 lit, sed statim aperuit suæ mentis indicia: & cum nondum erat
 regni consecutus integram firmitatem, quòd in Cæsaris arbi-
 trio consisteret, illius regni potestatem uel tribuere uel nega-

re, dedit tamen ingenij sui propositiq; specimen, qualiter posset in futuro illud regnum gerere, ex his quæ in ipsis iniurijs perpetrare præsumpsit: ut ciues in templo die festo uelut numini eos offerens, auderet occidere: unde iuste uniuersæ genti illum fuisse exosum, propter merita suæ crudelitatis & sceleris. Ob id quoq; & has querelas legationem, totam gentem destinasse firmabant. Petebant ergo, ut eorum prouincia regibus careret, & Syriæ iungeretur: ut ab illis iudicibus regerentur, qui illuc ex Roma ad gubernandam prouinciam mitterentur: & tunc cognosci posse dicebat, utrum ne seditiosi essent, & tumultuū concitatores, an subiecti & deuoti, si probis iudicibus, & rectoribus uterentur. Talia Iudæis dicentibus, Nicolaus regem criminibus expurgabat: Herodem quidem, quomodo per omne tempus quoad uixerit, nunquam fuerit accusatus. Non enim uera posse dicere eos confirmabat, qui cum haberent aliquid unde causarentur, illo uiuente prætermittentes, quando possent in quibus læsi fuerant uindicare, illo mortuo querelas importune confingerent. Illa uerò quæ sub Archelao acta essent, ad illorum improbitatem iniuriasq; referebat: qui contra ius & contra leges talia commisisse præsumperint, quiq; cædis fecere principium in eis, qui se à tumultibus prohibebant. Incusabat eos etiam, quòd seditionis libidine tenerentur, & quòd peruicaces essent ad obediendum uel legibus, uel iustitiæ, dum cuperent in omnibus suis assumptionibus uincere. Hæc itaq; Nicolao dicente, Cæsar hinc inde quæ dicta sunt audiens, cōuentum dimisit: & post paucos dies Archelaum quidem regem non pronuntiat, dimidiæ uerò Iudææ regionis, quæ Herodi tributa reddebat, Toparcham constituit: spondens ei regiam quoq; dignitatem, si laboribus & fauoribus circa semetipsum meritis appareret. alteram uerò dimidiā, bisariam distribuit, alteris Herodis filijs, Philippo uicelicit

delicet & Antipæ, qui contra fratrem Archelaum de uniuer-
 so regno certauerat. Et huic quidem regio trans Iordanem
 Galilea tributa reddebat, quæ constabant in talentis ducentis
 per singulos annos. Philippo autem Bathanea cum Trachoni-
 tide, & Auranitide, cum aliqua parte domus, quæ Zenos-
 dori dicebatur, reddebant talenta centum. Ceterum Archelao
 Idumæa, & Iudæa, & Samaria. Hæc enim leuigata fuerant
 quarta parte functionum, ex decreto Cæsaris: propter quod
 in seditione ceteræ multitudini participes non fuere. Erant
 autem ciuitates, quæ Archelao tributa reddebant, Stratonis
turris, & Sebastæ, cum Ioppe, & Hierosolymis: Gaza uero,
& Gadara, & ipse fuere Græcæ ciuitates: quas abscindens à
dispensatione Syriæ, additamento Iudææ regioni coniunxe-
rat. Accedebant ergo Archelao tributa per unumquemque an-
 num talenta sexcenta, ex omnibus regionibus quas in sua po-
 testate susceperat. Et hæc quidem de filiis Herodis ordinata
 sunt. Salomæ uerò super illa quæ frater in testamento relique-
 rat (erat autem Iamnia, & Azotus, & Phaselis, & argenti
 signati myriades quinquaginta) Cæsar etiam donat ad habi-
 tandum aulam regionem, quæ fuerat in Ascalone constituta. In-
 trabant autem etiam huic redditus ex omnibus suis, talenta per
 singulos annos sexaginta. Domus autem eius in regionibus
 erat, quæ sub Archelai fuere potestate. Accipiunt sanè regis
 quoque consanguinei, quæcunque in testamento declarantur.
 Duabus autem filiabus eius uirginibus, præter illa quæ pater
 reliquerat. Cæsar etiam utriq; dona largitur uicenas quinas
 myriadas argenti signati, easq; cōiunxit Pheroræ filiis. Cun-
 cta uerò, quæ illi fuerant dimissa, per filios Herodis distribuit:
 erant autem quingenta & mille talenta, pauca sibi sumens uas-
 scula, quæ non tam ei magnitudine uel pretio quàm recorda-
 tione regis accepta constabat.

De Alexandro quodam simulante se Herodis filium,
interemptū à patre, deprehenso. CAP. XVII.

His igitur à Cæsare dispositis iuuenis quidā, Iudeus quidem genere, sed apud Sidonios nutritus à quodam Romanorum libertino, qui eum in cognitionem Herodis induxerat, similitudine formæ prouocatus, qua uidebatur Alexandro consimilis, filio Herodis, qui fuerat interemptus (testificabantur quoque illi cuncti, quorum aspectibus occurrebat) ex hoc occasionem sibi met esse reputabat, quò regnum posset excipere, assumens secum adiutorem suæ gentis, hominem scientem cuncta quæ in palatio gerebantur, & ingenio callidum ad magna negotia perturbanda, eo sibi huius fictionis magisterium præbente. Dicebat ergo Alexandrum se esse Herodis filium, ex morte seruatum ab his, quibus eum ut perimerent, fuerat delegatus: occidentes quippe alios, per quos imaginem completæ iusionis ostenderent, & expectatores fallerent, illum eiusq; fratrem Aristobulum saluauisse. His igitur figmentis & ipse in superbiam extollitur, & alios quotquot occurrerent, erudiebat. Interea Cretam appulsus, Iudeorum omnibus, qui cum illo colloquia miscuere, persuasit. Vnde ille quoque pecuniarum abundantia cœpit affluere, plurimis hinc inde donantibus. Præter hæc uenit ad Melum, ibiq; congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecuniæ, fide, quæ ex regio sanguine illum descendere iudicabant: & spe quòd posset paterni regni iura suscipere, uicemq; præstantibus recipere. Ibat igitur Romam, plurimis in eius obsequium uenientibus, & Dicearchiam appulsus, ibidem quoque qui habitabant Iudeos similibus fallacijs illudere decipereq; non destitit. Occurrebant nanque illi, ueluti regi, & alij quidem plurimi, maxime tamen illi, qui familiaritatem & amicitiam cum Herode possederant. Causa uerò maxima deceptionis erat

erat hominibus, quod illum casum cum uoluptate à reserenti-
 bus aduertebant. Ad hæc etiam accedebat fides ex formæ uul-
 tusq; similitudine : etenim etiam qui plurimum fuerant cum
 Alexandro conuersati, nihilominus inducti fuerant ad cre-
 dendum, illum non fuisse alterum, sed Alexandrum Herodis
 filium : ita ut etiam alijs nescientibus iurare presumerent.
 Proinde ingredienti Romam, et fama sui cuncta replenti, in
 occursum egreditur Iudæorum plurima multitudo, instar mi-
 raculi, salutem eius factam diuinitus admirantes, et cum gau-
 dio illum maiore suscipiunt : maxime propter maternum ge-
 nus, quod erat ualde clarissimum. Proinde cum ciuitatem in-
 traret, per plateas et uicos in sella portabatur, cuncto regali
 cultu compositus ex opibus et quæstibus, quos per diuersa lo-
 ca perceperat. Congregatur itaq; ad eum maxima multitudo,
 uoces plurimæ, clamoresq; cum fauore reddebantur, et omnia
 fiebant, quæ solent ad gaudia mentes hominum concitare,
 præsertim in tali euentu, ubi præter spem salutem illius fa-
 ctam esse mirabantur. Sed ubi Cæsari nuntium illud allatum
 est, non quidem credebat, eò quod sciret Herodem non facîle
 posse in quibuscumque negocijs decipi, præsertim in illis, in qui-
 bus animum intenderet : tamen sperans potuisse contingere,
 Celadum quendam suum libertum, qui sæpius fuerat cum illis
 infantulis collocutus, mittit ut uideret Alexandrum. Ille au-
 tem cum uidisset, nulla meliori discretionem usus est, quam usæ
 fuerat multitudo. Vtrum Cæsar decipi omnino non potuit,
 quoniam erat quidem ille similis Alexandro, sed non ita, ut eos
 posset inducere, qui prudenter inspicere discernereq; ualeret.
 Siquidem iste falsus Alexander, ex labore et opere ualde cõ-
 stabat attritus : in illum autem delicatudo ex delicijs, et forti-
 tudo de frequenti exercitatione concurrerant : huic autem durius
 et crassius erat corpus. Intuens igitur mendacia, conspirantes

iuxta

iuxta discipulum atq; doctorem, & cum fiducia uerba professantes examinabat: rem etiam de Aristobulo cunctam perquirens, quid de illo quoque fuerit factum, & semetipsum obstupescere simulans, rogabat ob quam causam Aristobulus quoq; non uenisset, quò regnum etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cumq; ille respondisset, in Cypro illum insula remansisse, marinis periculis simul fatigatum, & territum, ut si forte sibi aliquid accidisset, saltem ille saluaretur, ne omne genus Mariammes penitus interiret (talìa enim cum doctor ille respondenda docuerat) Caesar semotum adulescentulum à cæteris abducēs, Tibi, inquit, mercedis gratia salus à me præstabitur; si non tentaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaque mihi tu quis sis, & quis te ad talia consingenda perpulerit: maior quippe est tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille (neq; enim ultra mentiri potuit in periculo constitutus) aperit Cesari omne figmentum, & quali modo, & à quo fuerit commentatum. Tunc Caesar falli quidem Alexandrum nequaquam contra quod promiserat fecit: uidens enim eum laboribus aptum, in ordine constituit numeroq; nauarum: illum uerò qui talia præsumenda persuasit, morte condemnat. Meliensibus autem condemnatio sufficiens uisa est, ut quantoscunq; sumptus uel pecunias in falsum Alexandrum erogassent, irreparabiliter amississent. Et circa falsum quidē Alexandrum res cum magna temeritate præsumptæ, finem huiusmodi perceperunt.

Archelai accusatio & relegatio. CAPVT XIX.

Archelaus autem toparchiam suscipiēs, mox ut Iudeam attigit Iozarum Boëthi de pontificatu remouit: exprobrans ei, quòd cum seditiosis unà conuenerit. Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatum surrogat. Aedificat etiam in Hierichunte aulam regiam, cum elegantiā & decore mirabili:

mediocritatem

medietatem quoque aquarum, quæ ad irrigationem agrorum influebant, tractu ductuq; constructo, diuertit in campum, qui ab ipso fuerat palmarum arboribus cõsitus. Vicum etiam edificat, cui nomen Archelaidem constituit. Paternam quoq; legem transgrediens, Glaphyram Archelai quidem filiam, Alexandri uerò fratris coniugem, ex qua filios quoq; susceperat, sibi met accersit uxorem. Iudeis autem fas non erat, fratrum uxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatû diuturno tempore perseuerauit. Siquidem etiam super ipsum constituit Iesum Seæ filium. Interea decimo anno principatus Archelai, omnis nobilitas Iudeorum, primatesq; Samariæ, non ferentes crudelitatem eius, moresq; tyrannicos, apud Cæsarem accusationem ei instituunt: maxime quia cognouerant eum Cæsaris mandata transgressum. Nam ei præceperat, ut mansuete, clementerq; conuersaretur ad populum. Cæsar igitur ut hæc aduertit, indignatione commotus, curatorem eiusdem Archelai rerum earum quæ Romæ fuere (Archelaus etiam ipse dicebatur) aduocat: ceterû scribendum Archelao, indignum existimat: illum autem destinat, ut Archelaum celeriter exhiberet. Ille continuo sine ulla dilatione nauem ascendens, nauigationem celeriter peragit, & in Iudeam uenit: Archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem: mentem ei Cæsaris aperit, atq; ut confestim egrederetur ciuitatem, compellit. Cæsar uerò, ueniente Archelao, aliquibus accusatoribus astantibus, causam hinc inde cognoscit: sed ubi se parum expurgat Archelaus, in exilium retrudi præcipitur: in Vienna ciuitate Gallie habitaculo contributo; pecunias uerò eius, rationibus iussit sociari fiscalibus. Sed antequàm Romam uocatus fuisset Archelaus, somnium suis amicis tale recitauit: Vidisse se nanq; dicebat, spicas decem numero, plenas turgentesq; frumentis, uigoremq; integrum possidentes, quas uidebat à bubus comedi.

Sed hoc

l'icou

somnia. fr

Sed hoc uidens, magnis fluctibus eius animus fatigabatur : quibus dum sciscitaretur, illi per diuersas contrariasq; opiniones, solutionesq; discinduntur. Tunc Simon, uir Essenus, ueniens; mutationem rerum illo somnio significari dicebat Archelao, non sanè in rebus secundis aut cōmodis prouenturam. Boues nanque labores, et miseriam significare firmabat, eo quòd soleat illud genus animalium laboribus affligi et contari: mutationem autem rerum illo somnio demonstrari dicebat, quòd terra bouum laboribus et operibus exarata in seipsa permanere penitus non sinatur: per spicas autem decem, periodum decem annorum terminari manifestabat. Vnam quippe futuram astatem, et tempus suppleri asseuerabat Archelao, quòd de principatu suæ potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto uerò die, postquam illud somnium Archelao fuerat demonstratum, euocator eius Archelaus procurator suus, in Iudæam uenit à Cesare destinatus, Similiter et Glaphyræ uxori eius, et regis Archelai filie prouenit. Quæ primo, sicut suprà ostendimus, Alexandro in coniugium sociata constabat, Herodis quidem filio, sed fratri Archelai. Postea uerò quàm idem Alexander à patre fuerat interemptus, Iubæ Maurorum regi coniungitur. Quo defuncto, item illam uiduatam in Cappadocia à patre Archelaus in coniugium suscepit, Mariam excludens, quæ sibi fuerat cōiugata. Tantus siquidem illum Glaphyræ amoris ardor incenderat. Cum uerò iuncta esset Archelao, tale somniū ipsa quoq; contuetur. Videbat quasi Alexandrum sibi astantem, et se quidem illi adgaudere, eumq; libenter et alacriter amplexari: illum uerò exprobrationes ei protinus imputare, dicentem: O Glaphyra, nempe uel nunc confirmas prouerbiū, quo dicitur, Fidem mulieribus non habendam. Non ne mihi iureiurando constricta es, et iugali sœdere uirgo sociata? Postquam filios

Ind somnium
apertum.

Ind somnium.

filios quoq; suscepimus, amores nostros oblitas, secundarum
 cupidine nuptiarum: sed neq; hoc tibi sufficere iudicasti, quin
 etiam cum tertio sponso concumbere praesumpxisti: & sine
 pudore domum nostram ingrediens, thorum geniale pollui=
 sti, cum Archelao ius coniugale consocians, ut illum uirum ha=
 beres, quem meum fratrem esse constaret. Verum ego nun=
 quam tui penitus obliuiscar: neq; benivolentia, qua semper
 circa te detentus sum, carebo. Liberabo sanè te uniuersis op=
 probrijs, meam, sicuti fuisti, firmam stabilemq; perficiens. Quae
 cum illa familiaribus mulieribus retulisset, post paucos dies
 uita defungitur. Haec ergo haud sanè importuna huic nostro
 operi ratus inserui: primum quidem, quia ea sunt, quae circa
 ipsos reges contigisse noscuntur: deinde, ut exemplo uera pro=
bentur dicere illi à quibus immortalitas disputatur animarum:
ac etiam, ut appareat diuina prouidentia rerum humanarum
cuncta disponi, ne incredulitate huiusmodi rerum, homines
ledantur in moribus. Enimvero qui haec crediderit, nul=
 lo modo prohibebitur per dies singulos ad uirtutis
 augmenta procedere. Archelai uerò regio tri=
 butaria facta, Syriae dispensationi con=
 iungitur. Interea Cyrenius, uir cō=
 sularis, à Cæsare destinatur,
 censum in Syria disposi=
 turus, & domum
 Archelai red=
diturus.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA

tis Iudaicae liber decimus octauus.

De descriptione Syriæ per Cyrenium tempore natiuitatis Christi.

CAPVT I.

YRENIVS autem, unus de his qui semper in consultatione congregabantur, vir per omnium magisteriorum et principatuum officia celebratus, per cunctas administrationes ad consulatus culmen ascendens, et in cunctis alijs dignitatibus clarus, cum paucis uenit ad Syriam, censor gentis à Cesare destinatus, et approbator uniuscuiusque sententiæ. Mittitur etiam cum eo Coponius, ductor totius equestris agminis, potestatemque Iudæorum omnium gerens. Venit etiã Cyrenius in Iudæam (nam dispensationi Syriæ fuerat adunata) uniuersorum deprecaturus substantias, et Archelai redditurus pecunias. Porro Iudæi licet in ipsis inijs descriptionis nomen dirum haberent, subiiciuntur tamen, ne amplius resisterent, persuadente illis pontifice Ioxaro: Boëthi nanque erat iste filius, et illi quidem euijsi ratione pontificis deprecari suas permisere substantias, nihil amplius hæsitantes. Sed Iudas Gaulonites, homo ex ciuitate, cui nomen erat Gamala, Saddochum Phariseum sibi coniungens, recessionem facere festinabat, deprecationemque et censum nihil aliud esse dicebant, quàm integram seruitutem. Proinde ad defendendam suam libertatem, totam plebem diuersis exhortationibus incitabant: omnem quoque illis cooperaturam esse creaturam, si pro bono libertatis honorem suum et gloriam magnanimitate tuerentur: sed etiam deum non aliter illis auxiliatorem fore, nisi talibus consilijs ad agendum procederent.

rent. His ita dictis, amplius eorum animus concitatur, ut etiam homicidijs nullo modo parcerent: quoniam cum magna uoluptate, quicquid ab illis dicebatur, hauriebant: atque hoc modo in magnum malum seditio illorum et audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorum, quod per illos non pullulauerit uiros, et supra quàm dici potest, illa gens continuationibus est repleta bellorum: et clades inter eos et latrocinia, depredationesq; gerebantur, obtentu quidem utilitatis defensionisq; communis, re uera autem propriorum lucrorum gratia tota seditio gerebatur. Multae itaq; caedes ciuium sociorumq; pertrantur: postremo in inuicem conuertuntur, non secus quàm contra hostes insensius agerent bellum. Itaq; quotidie depredationes, captiuitates, caedes ubiq; concurrebant: ita ut etiam templum dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas, et institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste Iudas et Saddocus quartam philosophiam nouiter introduxerant: cuius amatorum copiam conquirentes, seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radices pessimas plantauere, per insolentiam in consuetam philosophiam: de qua uolo pauca differere.

De quatuor haeresibus apud Iudaeos. C A P. I I.

Iudaeis igitur philosophiae tres erant, iam inde ab initio institutis patrijs derelictae, Essenorum, Sadduceorum, et tertia qua philosophabantur, qui dicebantur Pharisei. Et quanquam de eis explanauerim in secundo libro Iudaici belli, tamen etiam nunc commemorationis gratia breuiter attingam. Pharisei enim quotidianam conversationem exiguam habent, et prorsus abiectam, nihil mollitudini aut delicatitudini penitus indulgentes: sed quaecunq; iudicio rationis oportere compta sunt, illa sequuntur: praepositis nullo modo reluctantur:

B B maiores

Isse
Sadducei
Pharisei

maiores natu competentem honore uenerantur, ita ut nec contrarium quiddam alicui aliquando respondeant: fato geri omnia credunt: sed neque liberum arbitrium hominis auferunt: iudicium dei futurum esse sentiunt, illic cunctos homines propria merita recepturos, tam eos quidem qui secundum uirtutem uixerint, quam illos qui nequitia deprauati sunt. Animas autem immortales dicunt. Sed etiam in inferno congrua unicuique habitacula, pro merito uel uirtutis uel iniquitatis attribui, sicut unicuique uiuenti gerebatur studium: et alias quidem animas eternis retrudi carceribus, alias autem facultatem reuiuiscendi percipere: et ob hæc populis quidem sunt acceptabiles, credibilesque. Quantacunque item ad culturam diuinitatis pertinent, orationum celebrationes, templorum constitutiones, expositionibus suis facienda esse prædicant. Nam tantum uirtutibus eorum prælatum est testimonium, ut ad eos plurimæ ciuitates, et maxima multitudo cum studio grandi confluerent, opinione adducti, qua meliores cæteris existimantur. Sadducei autem animas mortales existimant, simulque cum corporibus interire. Nullas uero alias obseruationes præter legem custodiunt: aduersus doctores autem philosophiæ suæ certare, et reniti, gloriosum annumerant. Sed ad paucos admodum doctrina eorum peruenit, et modus exercitationis. Præmates autem apud eos dignitatibus honoribusque celebrantur. Esseni autem ad deum cuncta redigunt: immortalem animam dicunt: iustitiam autem rem preciosam, pro qua etiam usque ad mortem pugnandum esse prædicant: in templo autem anthemata proponenda prohibent: sacrificia uel hostias cum populo non celebrant, quod se plurimum ab eis putant munditia uel sanctitate differre: et merito se à communi congregatione discernunt, remotim sacrificia facientes: cultu uero morum atque conuersationis optimi: ad colendam terram et

ram & exercendam omni studio intenti. Illud etiam habent
 dignum, & ualde mirabile, quod in alijs non inuenias genti-
 bus tam Græcorum quàm etiā Barbarorum, quod omnes illis
 opes in medio sunt, & ab eis omnia communia possidentur.
 nihil amplius inter eos ditior fruitur, nihil pauperior defrau-
 datur, ac si nihil omnino possideat. Et illi quidem hoc modo
 sese gerunt. Sunt autem super quatuor milia hominum nume-
 ro. Vxores non ducunt, neque seruos habere festinant: aliud
 quippe iniquitatis, aliud seditionis opportunitatē existimant.
 Isti ergo semotim apud semetipsos adiuuunt, mutuas sibi ui-
 cissitudines ministrantes: susceptores autem reddituum pro-
 mouent, curatoresq; constituunt, qui cuncta quæ terra pro-
 fert, in usus necessarios administrent. Sacerdotes autem opti-
 mos uiros eligunt: cibus illis simplex est, habitus insumptuo-
 sus & nudus. Quartæ ergo philosophiæ Iudas princeps ex-
 titit, cuius fecimus mentionē. Huius sequaces in uestitu, in ha-
 bitu, ceterisq; alijs, Phariseis consentiunt: circa libertatē uerò
 immobilem retinent atq; immutabilem sententiam. Nam hu-
 ius rei cupido magna eorum mentibus est infixæ. Solum enim
 principem & dominum dicunt deum omnium. mortis etenim
 multas & uarias species sustinere pro nihilo pendunt: uel co-
 gnatorum supplicia, uel amicorum amissiones omnino con-
 temnunt. Nummodo nullum hominem dominum dicere com-
 pellantur. Nonnulli nanque uiderunt, qualiter sæpius aliqui
 eorum in supplicijs immutabiles permanserūt. Vnde plurimi
 quoque illius gentis hoc stultitiæ morbo insanabiliter agro-
 tarunt: Gessio Floro principatum huius uanitatis obtinente.
 Nam ex hac quoque superbia ad seditiones excitandas Ro-
 manis, recedendiq; ab eis, & ipse præcipitatus est, & alios
 præcipientes dedit. Et philosophiæ quidem genera, hæc atque
 huiusmodi sunt apud Iudæos.

De ciuitatibus ædificatis tempore Cyrenij, & pollutione templi.

CAP. III.

INterea Cyrenius opibus restitutis Archelai, descriptioneque perfecta, quæ facta est tricesimo septimo anno, postquam Antonius Acciaco bello fuerat à Cæsare superatus: Iozarum quoque pontificem, seditionem à multitudine passus, sacerdotali deposuit officio, Ananū in pontificatu substituēs. Herodes autem et Philippus tetrarchiam suam eorum unusquisque suscipiens, Herodes Sephorim muro circumdedit, ad instar et similitudinē Galilææ, quam Autocratorida appellat. Aliam autem Betharanta. Ciuitas autē ipsa est, quam muro circumsepiciens, Iuliam ex nomine Iuliæ uxoris Cæsaris nominat. Philippus autem Paneadem, quæ est circa fontem Iordanis fluminis construens, Cæsaream nuncupauit. Tum etiam Bethsaidam proximam stagno Genesare ædificat, et dignitatem ei ciuitatis attribuit, habitatorumque multitudine replet, aliarumque necessariarū copia rerum refertam facit, et Iuliam cognominem Cæsaris filie uocat. Coponio autem Iudeam illo tempore gubernante, quem supra docuimus cum Cyrenio destinatum, huiusmodi factum in Iudea prouenit. Azymorum dies agebantur, quam festiuitatē Pascha uocamus, in qua mos erat ex media nocte portas templi à sacerdotibus aperiri. Et tunc itaque apertis portis, uiri quidā Samaritæ occulte in Hierosolymam uenientes, per templi cunctas porticus, et per totum sanum ossa iaciunt mortuorum. Et ex illo cepit in templo custodia maior à sacerdotibus exerceri.

De morte Cæsaris, & Parthorū imperatoris, de Artabano Pilatoque.

CAP. IIIL.

Coponius autem non post multum temporis Roman reuertitur, cui successor regende prouinciæ Marcus efficitur, sub quo etiam Salome Herodis regis soror uita destingitur,

gitur, Iulie Caesaris uxori derelinquens Ianniam, & omnem suam toparchiam: & in campo Phaselidem & Archelaidem constitutam, quæ etiam plurimis consistit fuere palmetis, quorum fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoque succedit Annius Rufus, sub quo etiam Cæsar moritur Romano-
rum secundus imperator, septem & quinquaginta annos in im-
perio adiuuens, menses sex, dies aliquantulum super duos: ex
quibus quatuordecim annis, simul cum eo Antonius Reipub-
gubernacula rexerat. Viuens itaque annos septuagintaseptem,
uita decessit. Huic succedit in principatu Tyberius Nero uxo-
ris eius Liuiæ filius, qui fuit Romanis tertius imperator: sub
 quo quintus Iudeorum rector Valerius Gratus efficitur, An-
 nij Rufi successor. Is Ananum remouens sacerdotio, Ismaëlum
 filium Iabi pontificem designauit. Sed & hunc non multo
 post abiciens, Eleazarum Annæ pontificis filium, sacerdotio
 surrogauit. Post annum uero etiam hunc arcet officio, & Si-
 moni cuidam Camithi filio, ministeriū pontificatus attribuit.
 Sed non amplius & ipse quam unius anni spatio eodem per-
 functus officio, Iosephum cui Caiaphas nomen fuit, habuit ora-
 dine successorem. Et Gratus quidem talia gerens, Romam re-
 uertitur, postquam x i. annos in Iudæa compleuerat. Huic
 successor Pontius Pilatus effectus est. Herodes autem tetrarcha
 ad magnam amicitiam Tyberij perueniens, edificat ciuitatem,
 quam ex eius cognomento Tiberiadem denominat, mœnibus
 eam firmis fortibusque circumdans, in regione Galilæe iuxta
 stagnum Genesar, unde aquæ calidæ non longè distabant in
 uico, cuius nomen erat Ammaus. In hanc igitur confines plu-
 rimis confluxere, atque etiam ex tota Galilæa non parua multi-
 tudo concurrat. Ex omni quoque regione, quæ sub illo fuerat
 constituta, ab eo coacti conueniunt, ut ibidem commanerent.
 Multi etiā ex nobilitate illuc habitandi gratia transferuntur.

Cæsar Augu
56

77.

Pontius pilat

Ammaus. vii

Suscepit etiam quotquot hinc inde ueniebant inopes & egenos, plerosque etiam quos liberos non esse constaret, quibus tamen securitatem libertatis attribuit, & beneficia plura contulit, ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate discedere. Priuatas etiam domos ex proprijs opibus fabricabat, agros largiebatur, ut his omnibus stabiles habitatores efficeret: maxime autem ex paterna lege transcribens, in qua significatur, ut habitatio septem dierum ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiam Phraates Parthorum imperator insidijs illi à Phraate filio preparatis, secundum hunc modum: Phraates imperator postquam legitimos filios habuit, ascinit sibi Italici generis concubinam, cui nomen erat Thermusa. à Cesare Iulio cum alijs muneribus hæc ei fuerat condonata. & primum quidem ea, sicut dixi, pro concubina utebatur, captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uero tempore, filioq; ex ea Phraate suscepto, coniugem eam legitimam designauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus, quicquid etiam ei diceret obediebat. Itaque festinans, ut Parthorum principatus filio suo contingeret, quod uidebat aliter fieri non posse, nisi exinde legitimos filios aliquibus argumentis excluderet: persuadet imperatori, ut illos Romanis obsides destinaret. Proinde illi (non enim facile fuit Phraati, dispositionibus Thermusæ resistere) Romam à patre mittuntur, & solus in regno Phraates filius enutritur. Sed postquam adoleuit, graue reputans ac molestum, ut principatum patre tribuente susciperet, insidias preparat patri, cooperante sibi etiam matre. Nam sermo quoque ferebatur, quod ei concubitu misceretur. Itaque pro utroque facinore genti factus est exosus, tam parricidio quam amore matris infans: & seditionibus excitatis, ante quam amplior fieret, ex regni potestate depulsus emoritur. Concordantes itaque in

unum Parthorum fortissimi, cernentesq; sine principe se non ualere consistere, coeperunt inspicere quisnam illis ex genere Arsacidarum fieret imperator: nam aliunde fieri non licebat: unde quoque usque in hodiernum diem pollutum dicunt, & iniuriatum ex semine mulieris Italicae illud imperium. Herodem itaque per legatos asciscunt. Sed postquam iste quoque suscepit imperium, coepit inuidiosus esse multitudini, atque suspectus, propter immensam crudelitatem: erat quippe ferus, & omnibus modis inimitis. Hunc ergo congregati simul extinguunt. Plerique autem dicebant, quod eum in sacrificijs inter altaria peremerunt: nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa est, quod dum uenatum pergit, occisus est. Legationem itaque Romam mittunt, unum ex obsidibus ad imperium postulantes: & mittitur illis Vonones, ceteris suis fratribus antelatus: quod iudicabatur fortunam suam, potestatemq; non insolenter aut nimie tractaturus. Sed barbarae multitudini celerrima couersio suboritur. Siquidem sunt etiam natura mutabiles. Mansuetudinem itaq; eius coeperunt contemnere: indignum putantes, ut seruo subijcerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse definiebant: neq; enim iure belli datum: sed quod peius putabant, in pace ad iniuriam suae gentis & regni alienigenis esse contraditum. His ergo querelis gens uniuersa commota, illum proturbat imperio, confestimq; Artabanum euocant Medorum regem, ab Arsacidarum genere descendentem. Persuassus itaque Artabanus, uenit cum omni militia. Cui Vonones occurrit: & multitudine congregata Parthorum, cum eo bello congreditur. Artabanus autem uictus, confugit ad montes Mediae: & non post multum tempus congregans etiam ipse magnas turmas exercitus, cum Vonone confligit: & uictus Vonones, cum paucis ad Seleuciam fugit.

equitatu. Artabanus autem fusum Parthorum exercitum insequens, magnam stragem operatus est. Tunc Barbaris grandi metu compressis, ad Ctesiphontem cum magna multitudine pergit. Illo itaque Parthis imperante, Vonones in Armeniam uenit: & primò quidem in illa regione cœpit impetrare, deinde uerò ad Romanos legationem mittit. Sed ubi Tiberius petitionem eius abnuit, ille rectà ad Parthos conuertitur, & bellum Artabano denuntiat, quandoquidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Ceterum Armenij, qui circa Nisatem habitabant, Artabano fuere sociati: à quibus detentus Vonones, Syllano Syriæ rectori contraditur. Ille autem ex uerecundia, quoniam eum Romæ nouerat, custodiuit, honorificeq; tractauit. Armeniam autem Artabanus Horodi uni suorum filiorum tradidit. Ea tempestate moritur etiam Commagenæ rex Antiochus, & plebs aduersus nobilitatem scinditur, & mittit utraq; pars legationem Romanam: nobilitas quidem statum Reipub. habitumq; mutare desiderans, ut præfidi dispensatione regeretur: multitudo uerò regnum habere proprio more cupiebat. Senatus autem utraque legatione suscepta, ex decreto Germanicum mittit, cuncta Syriæ negotia correcturum, agente fortuna, quò facilius interiret. Nam ueniens in partes Orientis, & in melius cuncta disponens, à Pisone ueneno perimitur, sicut iam in alijs indicatum est.

• De Iudæorum cæde à Pilato commissa. C A P. V.

Pilatus autem Iudææ rector, exercitum de Cesarea secum assumens, tendit ad Hierosolymam, ut leges solueret Iudæorum. Nam secum statuas Cesaris, quæ in signis militariibus inerant, intronmittit. Imagines autem, aut aliquid huiusmodi facere, lex nostra prohibet: & propter hoc ante illam omnes Iudææ rectores, sine signis ingrediebantur moenia ciuitatis. Primus autem Pilatus ignorantibus populis introgressus,
signa

figna quæ secum apportabat, in ciuitate constituit. Illi uerò
 mox ut rem cognouere, cōgregati ueniunt Cæsaream, diebus
 plurimis supplicantes, ut imagines de Hierosolymis auferren-
 tur. Pilato uerò abnuente, quòd iniuriam Cæsari facere, si fie-
 ret, existimabat, Iudei nullo modo discedūt. Tunc ille occultè
 in insidijs armatos milites collocat. Cumq; pro tribunali se-
 disset, quod ei fuerat ornatum in stadio (nam eum locum insi-
 dijs, quas præparaucrat, aptum esse perspexerat) Iudeiq; ite-
 rum supplicarent, signo dato milites processere, Iudeisq; un-
 diq; circumdatis, cœpit Pilatus mortem comminari, nisi quie-
 uissent. At illi mortem se potius electuros, quàm constitutio-
 nes legis suæ transgressum ire firmabant. Tunc Pilatus admi-
 rans fortitudinem Iudeorum in conseruandis legibus suis, cō-
 festim imagines de Hierosolymis auferri præcepit, Cæsareaq;
 perduci. Voluit etiam ex opibus templi aqueductum pergen-
 tem in Hierosolymam fabricare, suscipiens initium torrentis,
 qui stadiorum duorum interuallo distabat. Sed Iudei non li-
 benter accipiunt: & circa eos qui operabantur multa milia
 hominum congregata, clamabant, ut ab illo opere cessaretur.
 Pleriq; etiam maledictionibus utebantur, contumelias quoq;
 iactantes, sicut uulgaris solet multitudo. Ille uerò milites à
 dorso Iudeos circumuenire præcipiens, iubebat, ut decede-
 rent. Illis autem ad contumelias, iniuriasq; conuersis, dato si-
 gno militibus, iussit, ut Iudeos inuaderent. Milites porro ama-
 pliora quàm iussi erant perpetrantes, multitudinem magna
 cede prosternunt. Plures igitur ibi deficiunt, plerique autem
 sauciati discedunt. Itaq; hoc modo seditio illa terminatur.

De domino Iesu Christo.

C A P. V I.

FVit autem eisdem temporibus Iesus, sapiens uir, si tamen
 uirum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium ope-
 rum effector, & doctor hominum eorum, qui libenter quæ ue-
 ra sunt,

B B 5

ra sunt,

Iesus Christi

ra sunt, audiunt. Et multos quidem Iudeorum, multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatio-
ne primorum nostræ gentis uirorum, cum Pilatus in crucem
agendum esse decreuisset, non deseruerunt hi, qui ab initio
eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus
secundum quod diuinitus inspirati prophete, uel hæc uel alia
de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed et in
hodiernum, Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, et
nomen perseuerat, et genus.

De stupro nobilis Paulinæ in templo Isidis Romæ
deq; Iudeorum turbatione Romæ, & in Iudæa per Pi-
latum.

CAP. VII.

Eisdem temporibus alia Iudeos seuiora perturbant. Nam
etiam in templo Isidis, quod Romæ fuerat constitutum,
factum quoddam turpitudine plenum, opprobriq; contigit,
quod primum explanabo: tum denuum ad illa quæ apud Iu-
deos euenere transibo. Paulina quædam mulier erat Romæ,
maiorum dignitate præclara, studio castitatis intenta, honesta-
tis opinione perspicua. Erat etiam opum magnitudine locu-
ples, et uultus pulchritudine decora: etate autem quando ma-
xime mulieres pudicitia decorantur. Hæc nupta erat Satur-
nino, etiam ipsi genere, opibus, ceteroq; cultu consimili. Hu-
ius itaque amore detinetur iuuenis quidam, nomine Mundus,
ex numero equestri, sed in gradu iam emerito constitutus, et
dignitate magna sublimis, idoneus etiam ad muneris largien-
da, sumptusq; faciendos. Nam memoratæ quoq; mulieri ma-
iora dona promiserat, quæ illa contemnente maximo fuerat
amore succensus, ut etiam uiginti myriadas drachmarum At-
ticarum se daturum pro uno concubitu sponddisset: sed neq;
sic illa deflexa est. Tum ille nimiam infelicitatem morbi susti-
nens: siquidem neq; cibum ualebat accipere, morti se addixe-
rat:

Paulina

Saturninus

Mundus

Ida

rat: hoc unum sibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretum animo infigens, per dies singulos hoc agebat, ut celeri morte raperetur. Erat autem eidem Mundo liberta quadam ex parentibus, nomine Ida, omnium malorum et iniquitatum coagulum. Quæ grauitè ferens, quod ille iuuenis se damnalet in mortē (nam clarebat omnino periturus) accedens erexit eum: et cœpit cum eo talia fabulari, quæ animum eius bonæ sp̄ei facerent. Promittebat se nanq; acturam apud Paulinam, ut quinq; myriadas accipiens, concederet iuueni, quod uolebat. His itaq; dictis iuuenē de morte reuocans, sumpsit ab eo pecuniæ quantum placuerat: sed non eadē uia Paulinam aggreditur, qua fuerat antè tentata: cernens animi mulieris nullo modo capi pecunijs. Sciens uerò quòd admodum esset illa cultura Isidis occupata, tale aliquid machinatur: Accedit ad quosdā ex templo Isidis sacerdotes, quibus interpositione iurisiurandi fidem seruare persuasit, dans etiam in presenti duas myriadas et dimidiam: promittens etiam aliud tantum, si quod uellet, habuisset effectum. Tunc causam aperit, anorem iuuenis indicat: orat, ut et mulierem quibus posset modis, induceret. Illi autem pecuniarum cupidine capti, promittunt quicquid imperaret, protinus impleturos: præsertim autem ipse maximus sacerdotum, ut Paulinam cōueniret, ac suis uerbis impelleret, pollicetur. Finxit itaq; se ex Aegypto uenisse, ab Anubi destinatum, quòd is grandi circa Paulinam amore teneretur: eumq; deum sibi iussisse, ut Romā ueniret, mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libèter illa et exoptabiliter suscipit, atq; ad amicas gloriādo denūtiat, quòd ab Anubi tali merito digna iudicetur. Hoc etiam indicat et marito, quòd ab ea thorum et cœnam Anubis concupiscat. Ille autem grātè concessit, pudicitiam coniugis non ignorās. Illa igitur pergit ad templū: et cum cœnasset, tempusq; quiescendi

scendi uenisset, uniuerse ianue à sacerdote clauduntur, cuncta quoq; lumina subtrahuntur: Mundus autem intrò latebat occultus. Qui postquam silentium factum est, ad mulierem deuenit. Illa autem existimans deum esse, reuerenter accipit: atq; ita cum ea Mundus pernoctans, circa uiciniam lucis abscessit. Illa autem mane facto consurgens, atq; ad suum uirum ueniens, aduentum ad se numinis enarrauit. Similiter etiam loquitur ad amicas, magnam sibi ex hoc glorificationem reputans prouenisse: et quia uerba quoq; ad illam fecisset Anubis, indicabat. Sed ex audientibus alij non credebant, naturam inspicientes rei, alij autem credebant: quidam uerò admiraculum ducebant, pudicitiam attendentes, dignitatem referentes. Tertia uerò die postquam factum est, occurrens ei Mundus: O Paulina, inquit, saluasti mihi uiginti myriadas, quas potuisses familiaribus tuis rebus adijcere, nunc autem nec meis postulationibus defuisti, et damnificatione liberaisti. Nam in templo tota nox à te cum Mundo peracta est: nec mei nominis interest uoluptate percepta. Nihil enim ad perficiendum negotium obfuit, quod Anubis uocitatus sum. Et ille quidem talia locutus abscessit. Illa uerò in mentem suam rediens, tunc primum illud facinus intellexit: et scissis protinus uestimentis, ad uirum accurrit, fletumq; aperuit tam magni facinoris, deprecata, ne suam iniuriam negligeret. At ille imperatori cuncta denuntiat. Tunc Tiberius diligenter causam examinans, uniuersum sacerdotum scelus inuenit: et ipsos quidem cum Ida, quæ causa totius iniquitatis extiterat, adegit in cruces: templum autem ipsum funditus euertit, statuamq; Isis in Tybrim fluvium iactari præcepit: Mundum autem exilio condemnauit, dignum eum maiore poena non iudicans, quod amoris uehementia deliquisset. Et ea quidem quæ in templo Isis prouenerent, tali fine conclusa sunt. Nunc ad rem redeo, ut explicem, quæ

que Iudeis Romæ eodem tempore contigerunt, sicut etiam antè præstrinxi.) Erat quidam uir genere Iudeus, de sua patria profugus: accusabatur autem de legalium transgressione præceptorum, unde apud suos quoq; reus habebatur, et malignus in omnibus. Iste per multos dies legem se Mosi exponere simulabat: et tres uiros in omnibus similes sibi consocians, seducunt Fuluiam quandam, unā de coetu nobilium, ut legi Iudaicæ animū suum dederet. Cui persuadent, ut ostri et auri plurimum in Hierosolymam mitteret, templi ornamenti profuturum. Quod illi sumentes, proprijs usibus absumpserunt, propter quod etiam argumentis, et fallacijs antea cuncta peregerant. Tunc Tiberius (nam ei totum negotium Saturninus insinuat, uir Fuluiæ pariter amicus et tutor) iubet Roma cunctos Iudeos excedere. Consules autē quatuor milia ex Iudeis militantes mittunt in Sardorum insulam: plurimos autem militare nolentes, propter legis paternæ custodiā, afficere tormentis: atque hoc modo propter nequitiam quatuor hominum, uniuersa ex urbe multitudo pellitur. Sed neq; Samaræcorum gens turbarum fuit expers, uel à tumultibus aliena. Hos enim peruertit uir quidam, mentiri pro nihilo ducens, Caphedon nomine, qui omnem plebem suasionibus artificiosis induxerat, ut in montem Garizin omnes accurrerent, quod eum sanctum, ac uenerabilem haberent. Pollicebatur enim se ascendentibus ostensurum uniuersa uasa, que ibidem à Mose fuissent obruta. At illi persuasi uerbis illius armantur, et confidunt in quodam uico, cuius nomen Tirathua: atque hinc inde plurimos cōgregabant, ut cum maxima multitudine montem ascenderent. Sed hos in ipso ascensu Pilatus occupat, omnem equitatum præcedere iubens, et peditum uelocissimos: atq; ibi circa memoratum uicum pugna committitur, et alios obtruncant, plerosq; in fugam uertunt, maximā partem

tem capiunt: quorum seditionis principes, uel eos qui in fugiendo plurimum ualuerant, Pilatus interfecit. Sed ex Samaræorum gente turbata, cuncti priores ad Vitellium ueniunt, qui per id tempus gerebat Syria principatum, atq; apud eum Pilatum accusant, quod iniuste tantos occiderit. Non enim à Romanis discedendo, sed iniuriam Pilati declinando, in Tirdathua congregatos esse profitebantur. Tunc Vitellius Marcelum, unum ex suis amicis, qui curaret in Iudæa, constituit: Pilatum autem Romam pergere, ut de his quibus à Iudæis accusabatur, se in iudicio Cæsaris expurgaret. Tunc Pilatus, postquam in Iudæa decimum compleuit annum, pergit Romam, Vitellij iussione compulsus: non enim posse eius dispositionibus reluctari. Sed antè quàm Pilatus Romam ueniret, Tiberius ex humanis rebus abscessit.

Vitellij gesta circa Caipham pontificem, & de bello Parthorum.

CAP. VIII.

Vitellius autem ueniens in Iudæam, ascendit Hierosolymam: & erat forte tunc festiuitas à maioribus instituta, quæ Pascha uocatur. Vitellius itaq; magnificus, ac munificus extitit in populos: nam & uenaliùm rerum precia leuigauit, & in alijs plurimis circa eos liberalis apparuit: sed etiam stolam pontificis, uniuersumq; eius cultum atq; ornatum, in templo haberi permisit, & sub pontificum potestate seruari, secundum institutionem moris antiqui. Nam antè quàm Vitellius uenisset, in Antonia seruabatur. Arx enim huiusmodi nomine censebatur. Vt autem ibidem seruaretur, talis extiterat causa. Pontificum quidam Hyrcanus nomine, unus ex multis (nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati) prius in loco templi uicino tabernaculum construxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam stolam pontificalem habuit. Nam custos eius existerat, eò quòd eam soli licebat induere, quando intrabat

Pascha

intrabat templum. Caterum quando in ciuitatem exibat, priuatis indumentis utebatur. Hanc itaq; consuetudinem & ipse & filij eius multo tempore conseruabant. Sed postquam Herodes accessit in regnum, illud tabernaculum opportuno loco sibi situm existimans, opulentiùs construit: & Antoniã ex nomine Antonij, quod ei amicus erat, appellat: sed etiam stolam sicut eam ibi reperit, ita etiam præcepit custodiri, existimans ex hoc nihil seditionis aduersus se populum cõmoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius, postquam Herodi successit in regnum. Et deinde Archelao excluso, à Romanis seruabatur stola põtificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato: sub sigillo sanè pontificum, & gazophylacis habebatur, à quo & cetera templi ornãmẽta & candelabrum quoq; seruabatur, quòd tantum per dies festos ad usum pontificum tradebatur. Transacta uerò festiuitate, iterum in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres utiq; festiuitates singulis quibuscq; annis, & per iciunia dabatur, atq; reddebatur. Vitellius autem tunc secundum morem antiquum stolam illam pontificum potestati contribuit: neq; permisit, ut quãdo usui opus esset, à gazophylace peteretur. Hoc itaq; beneficium Iudeis indulgens, pontificem Iosephum cognomẽto Caiapham, sacerdotali remouit officio, cui Ionathan filium Annæ in pontificale ministerium subrogauit. Quæ cum egisset, iter confestim, quod in Antiochiam ducit, ingreditur. Mittit etiam Tiberius ad Vitellium literas, iubens ei, ut amicitiam cum Artabano Parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum, quòd inimicus extaret, & Armeniam inuasisset, ne forte amplius eius concepta progredetur audacia: monetq;, ut non aliter eius amicitia crederetur, nisi suos filios obsides prebuisset. Hæc itaq; ad Vitellium scribente Tiberio, ille magnis numeribus persuadet Iberorum, & Albanorum regi, ut cum Ar-

tabano

tabano sine ulla dilatione pugnarent. At illi à pugna quidem abstinent, uerum Scythas, cōcesso eis transitu, aperientes Casspias pylas, in Artabani regiones immittunt, atq; ita deuastatur Armenia, omnisq; terra Parthorum hostibus impletur et cladibus. Nam primi eorum passim ubiq; perimuntur, turbis et luctu cuncta complētur. Filius etiam ipsius imperatoris in ea pugna perimitur, cum exercitu numerofo. Nam multæ myriades ibi descere Parthorum: ipsumq; Arthabanum, per munera Vitellius corruptis amicis eius et consanguineis, penè perdididerat. Sed cum dolos intelligeret Artabanus, seq; circumuentum irremediabiliter agnouisset (nam erant et plures et primi, à quibus insidiæ parabantur) cum paucis fidelibus ad superiores satrapias abscessit, atq; ita se insidiantium dolis eripuit. Postea uerò magnam manum Dacorum, suorumq; congregans, et superans, suum tutatus est principatum. Hæc igitur Tiberius audiens, iussit postea cum Artabano amicitiam fieri: quòd etiam ille libenter amplectitur. Hoc autem quando gerebatur, circa Euphraten fluuium erant Artabanus, et Vitellius, atq; ibidem paucis de fœdere colloquuntur, in medio sibi ponte fluminis occurrentes, paucos secum uterq; qui sibi munimēto forent, adducēs. Ibi postquàm de pace locuti sunt, Herodes eis tetrarcha conuiuium in loco medio preparat, tabernaculum ex uelamentis pretiosis exornans. Tunc Artabanus dat obsidem Tyberio Darium filium suum, cum quo etià munera magna, multaq; trāsmittit. In quibus etiam hominem magnitudine septem cubitorum, genere Iudæum, nomine Lazarum, misit: qui propter corporis uastitatem Gigas uocabatur. His itaq; peractis, Vitellius ad Antiochiam, Artabanus autem in Babyloniam reuertitur. Herodes autem uolens semetipsum Cesari tali nuntio commendare, literas per huiusmodi destinat portitores, in quibus intimat pacē factam, obsidemq; susceptum

erus septem
bitorum proceris.

susceptum: postremò cuncta denunciat, quæ ad negotium pertinebant, nihil penitus prætermittens. Postea uerò cum à Vitellio de his rebus destinarentur epistolæ, rescribitur à Cæsare, quòd cuncta iam antè cognoucrit, Herode de omnibus edocente. Ex hoc Vitellius suprà quàm quisquam ratus erat, indignatione turbatur: non tamè suum animum aperit, sed iram mente seruabat, donec reuerteretur, Caio sumente regimen principatus.

De bello inter Herodem, & Aretam propter Herodiadam.

C A P. I X.

Tunc etiam Philippus Herodis huius frater uita defungitur, uicesimo quidem secundo anno imperante Tiberio: ipse autem per uigintiduos annos reclusus aduixit, sub suo iure possidens Trachonitidis, & Gaulanitidis regionem. Ad hæc etiam Bathaneorum uniuersam gentem suo regimine gubernabat. Is moderatum & mansuetum se cunctis quibus imperabat, exhibuit, nullas oppressiones aliquibus importans: nam eius ad subiectos conuersatio talis erat. Procedebat in itinere cum paucis electis, sibiq; gratissimis: in causis iusta iudicia proferebat: occurrentibus uel opis egentibus auxiliabatur impiger: ac si forte oppressionem senserat alicuius, statim in solio confidens causam audiebat, iuste parti adiutor, iniuste autem punitor existens. Hic ergo moritur in Iuliada: unde magnis exequiis in monumentum defertur, quod ab ipso antè fuerat constitutum. Iustaq; sunt illi magnificè celebrata. Principatum autem eius Tiberius Cæsar assumens, siquidem nullum reliquerat filium, dispensationi Syriae regiminiq; coniunxit: functiones autem tributarias quæcunq; colligerentur, in eadem præcepit tetrarchia seruari. His quoq; temporibus inter Aretam Petraeum, & Herodem regem simultas magna contigit, propter huiusmodi causam: Herodes Tetrarches

C C

uxorem

uxorem habuit, Aretæ filiam, cum quâ non paruum tempus aduixerat. Sed cum Romam euocaretur, transiens in domo Herodis exceptus est. Frater eius erat etiam ipse, sed non ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia Simonis sacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi esset, Herodiadis amore captus est, uxoris alterius Herodis: filia enim erat ista Aristobuli, soror autem Agrippæ maioris. Audet igitur cum muliere de nuptijs ineundis nuscere sermonem. Illa uerò suscipiente, pacta firmantur: ut cum Roma reuersus fuisset, illa connubij iura susciperet. Erat enim in pactis, ut filiam Aretæ regis excluderet. Et Herodes quidem Romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cum reuersus fuisset, peragens Romæ propter quæ fuerat euocatus, uxor eius fideliter cuncta cognoscens, quæ inter eum fuerant Herodiademq; composita: antè quàm eam ille cuncta cognouisset sentiret, rogat uirum ut in Macheruntia, ubi limes erat Aretæ, Herodisq; regionis, ab eo mitteretur, nihil suæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiens, mittit uxorem, nihil eam sensisse penitus arbitratus. Illa uerò (præmiserat enim ante multum tempus ad patrem, ut ei apud Macherunta omnia pararetur, quæ itineris usus exposceret) à ductoribus Aretæ suscipitur: confestimq; intrat Arabiam, atq; ibi ab illis ductoribus ad alios, ab illisq; rursus ad alteros transmissa, cum summa celeritate patri perducitur, cui cuncta Herodis aperit uoluntatem. Ille uerò exhinc inimiciarum sumpsit initium, atq; ab utroq; exercitu cōgregato, in regione Gamalica bello configitur: non quidem ipsis presentibus, sed ductoribus ab utraq; parte transmissis. Pugna itaq; facta, et exercitu Herodis afflicto, proditione perfugarum, qui de Philippi tetrarchia ad Herodem quasi auxiliandi causa conuenerant, hæc Herodes scribit ad Tiberium. Ille autem indignatus, quod Aretas talia perpetrauerit, scribit Vitellio, ut ei bellum.

bellum incunctanter inferret, & aut uiuum eum uinctum adduceret, aut certè mortui caput auferret. Tiberius quidem ut hæc ageret, rectori Syria demandabat.

De Ioanne Baptista.

C A P. X.

Quibusdam autem Iudeorum uidebatur ideo perisse Herodis exercitum, quòd in eum satis iuste indignatio diuina commota sit, pro uindicta Ioannis, qui uocabatur Baptista. Hunc enim Herodes occidit, uirum ualde bonum: qui præcipiebat Iudeis, uirtuti operam dare, iustitiam colere, in deum seruare pietatem, & per baptismum in unum coire. Tum deum enim baptismum acceptabile fore, si non solum ad ablucenda peccata sumatur, uerumetiam ad castimoniam corporis, atque ad animæ iustitiam, purificationemq; seruetur: omniumq; pariter uirtutum uelut signaculū & custodia quedam fidelis habeatur. Quæ cum ab eo præcepta huiusmodi docerentur, atque ad audiendum eum per plurima multitudo concurreret, ueritus Herodes, ne fortè doctrina eius persuasione populi à suo regno discederent (uidebat enim, quòd præceptis eius ac monitis parata esset plebs in omnibus obedire) melius credidit prius, quàm noui aliquid fieret, præuenire hominem nece, quàm postmodum turbatis rebus, seram multitudinem gerere. Ex sola hac suspitione Herodis, uinctus in castellum Machærunta abducitur Ioannes, ibiq; obtruncatur. Iudeis autem, sicut iam diximus, uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importasse, quo Herodes sumpsisset digna supplicia.

De morte Tiberij, & Herodis progenie uniuersa.

C A P V T X I.

Vitellius uerò cœpit omnia præparare, ut bellum cum Areta perageret. Sumens igitur duas legiones, & peditem, & equitum uniuersam manum, cunctosq; auxilios ex

C C 2 regibus

regibus qui sub Romanis erant, simul adducens, pergebat per Iudeam transitum facere. Sed ueniētes in occursum eius primates Iudeorum, postulabant, ne per eorum regionem iter ageret, ne compellerentur cōtra legem suam imagines et signa suscipere. Quibus auditis ille persuasus, mutata sententia, quam antē consulto prouiderat, per campum magnū ire praecepit exercitum: ipse autem cum Herode retrarcha et amicis ascendit in Hierosolymā, deo hostias immolaturus. Nam dies festus Iudeorum propinquus instabat. Ad quam festiuitatem occurrens, fauorabiliter, ac decenter ab omni multitudine Iudeorum exceptus est: ibiq; peragens dies tres, Ionathan pontificali remouit officio, quod Theophilo eius fratri contradidit. Quarto autem die allatae sunt illi literae, in quibus significabatur mors Tiberij: et ut omnem multitudinem congregans, ad deuotionem Caij iurare compelleret, milites quoque et auxilia cuncta ad loca propria dimittebat, quod bellū iam gerere non ualeret, nesciens Caij propositum, in quem potestas rerum translata constaret. Dicebatur etiam, quod hoc Aretas ex augurio antea cognouisset. Nam cum ad eum Vitellius nuntium belli misisset, fertur Vitellij militibus respondisse, impossibile prorsus, ut ad Petreos Romanus exercitus adueniret: antea enim unum ex principibus moriturum, uel eum qui bellum imperauisset, uel illum qui imperantis proposito ministraret, uel illum aduersus quem praelium pararetur. Vitellius interea in Antiochiam repedauit. Agrippa uero Aristobuli filius, anno antē quā Tiberius moreretur, Romam uenit: uolens apud imperatorem agere, ut sibi aliquam tribueret potestatem. Volo igitur plenius explicare de uniuerso Herodis genere, qualiter fuerit propagatum: simul enim et sermo ad hanc historiam pertinens, amplius enitescet: et nihil prodesse, uel exercitus, aut uim corporis, uel alia, quae uidentur

Tiberij mors.

tur mortalibus appetenda, sine pietate qua colitur deus. Si-
quidem intra centum annorum spatium, præter paucos (nam
admodum plures erant) cuncta Herodis origo consumpta est.
Super hæc etiam ad humilitatem et modestiam humanum ge-
nus adducitur, cum illius familie calamitates audierit. Postre-
mo etiam omnis res Agrippæ declarabitur, digna maiore mi-
raculo, qualiter ex priuato et abiecto, ad tantam magnitudi-
nem potestatis ascenderit, quod nullus de illo homine, aut spe-
rare posset, aut credere. Dixi quidem et antea de his, tamen
nunc quoque diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex
Mariamæ Hyrcani filie duæ: ex quibus una, id est, Salome,
nupta fuerat Phaselo nepoti suo, filio Phaseli fratris Herodis:
hanc enim pater ipse tradiderat: altera uero, id est, Cypris,
Antipatro, et ipsa nepoti quidem Herodis, filio autem sor-
oris eius Salomes. Et Phaselo quidem ex Salome procreantur
liberi quinq;: Antipater, Herodes, et Alexander: filie autem,
Alexandra, et Cypris: quam in coniugium acceperat Agrip-
pa, filius Alexandri. Alexandram autem honorabilis uir Cy-
prianus ex nobilibus habebat uxorem: sed nullos suscipiens
filios Cypris, emoritur. Verum ex Agrippa quidæ pueri pro-
creantur duo, filie autem tres: Beronice, Mariamæ, Drusila:
Agrippa autem, et Drusus pueri uocabantur: quorum Dru-
sus, antè quàm ad adulescentiam ueniret, emoritur: Agrippa
autem à patre enutriebatur. Herodes autem, et Aristobulus,
et Beronice, etiam hi quoque filij fuerunt filij Herodis maioris:
Beronice autem Custobari, fuit Salomes filia, sororis Herodis.
Hos Aristobulus infantulos dereliquerat, occisus à patre cum
Alexandro fratre, sicut antè iam diximus. Sed hi postquàm
adoleuerunt, ducunt: Herodes quidem iste Agrippæ frater,
Mariam filiam Olympiadis, regis Herodis filie, et Iosippi,
qui erat Herodis regis frater. Habuit autem ex hac filium Ari-

Nota. 5

stobulum. Tertius autem Agrippæ frater Aristobulus ducit Iotopalam, Sigerammi filiam, Emesorum regis: ex quibus nascitur puella, cuius audiendi sensus fuerat obturatus, nomine Iotapa: Et isti quidem masculorum filij fuere. Herodias quoque erat his soror progenita, quæ Herodi Herodis maioris filio fuerat iuncta, quem ex Mariamme susceperat, Simonis pōtificis filia. Ex istis etiā Salome filia procreatur: qua procreata, Herodias legem paternam transgrediens, Herodi coniungitur fratri uiri sui, ex uno patre progeniti, uiuum deferens uirum. Hic autem cui coniuncta est, tetrarchiam habebat Galilææ. Filia uerò eius Salome, Philippo filio Herodis nupta est, tetrarchæ Trachonitidis regionis. Sed isto sine filiis moriente, Aristobulus eam in coniugē suscepit, filius Herodis, fratris Agrippæ. Ex quibus filij quoque nascuntur tres: Herodes, Agrippa, Aristobulus. Et Salomes quidem tali modo prosapia propagatur. Ei autē ex Antipatro filia procreatur Cyprus, quam Alexas Selcias sumit uxorem. Alexæ uerò, huiusque mulieris filia, fuit item Cyprus. Herodes autem, et Alexander, quos fratres diximus Antipatri, sine filiis moriuntur. Alexander autē Herodis regis filio, qui à patre fuerat interemptus, Alexander, et Tigranes filij generantur, ex Archelai Capadocum regis filia: et Tigranes quidem cum regnaret in Armenia, accusatus in Roma, sine prole defungitur. Alexander autem, Tigranes cognominis fratris eius gignitur filius: Et iste Alexander, qui duxit Antiochi Comagenorum regis filiam Iotapam nomine, Lesidi Ciliciæ ciuitatis à Vespasiano rex efficitur. Et Alexandri quidem origo confestim ut pullus lauit, culturam gentis sue dereliquit, ad ritus transiens, moresque gentilium: ceteræ uerò filia Herodis, nullam prolem penitus habuere. Herodis autē quam memorauimus prosapia, permansit usque ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

Agrippæ

Agrippæ fortunæ in Iudæa, & cū Cæsare. CAP. XII.

His itaq; de Herodis genere declaratis, nunc de Agrippa narrabo: uel qualis illi aduersitas fortunæ prouenerit, uel qualiter omnes calamitates effugerit, atq; ad magnam dignitatem, potestatemq; conscenderit. Ante paucum igitur tempus quàm rex Herodes de uita discederet, Agrippa apud Romam erat, ubi maximam familiaritatem cum Druso Tiberij filio conquisierat, & cum Antonia Drusi maioris coniuge: eò quòd hæc matrem eius in honore magno haberet, & uenerabiliter appellaret. Agrippa uerò magnanimus & natura largus existens, & ad donandum ualde munificus, uiuente quidem matre suam uoluntatem non ualebat ostendere, ueritus, ne illā in aliquo contristaret. Mortua uerò matre, & proprij factus arbitrij, cœpit opes suas abundanter effundere: & alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogare: alia muneribus in diuersos expendere, plurima uerò libertis Cæsaris dare, quòd ipse per eos posset aliquid adiuuari. Proinde hoc modo semetipsum exhibens, breui ad magnam penuriam, egestatemq; peruenit. Acceßit illi enim aliud, unde Romæ permanere prohiberetur. Contigit enim Tiberij filium mori: quo mortuo, Tiberius prohibuit omnes amicos filij sui, omnesq; familiares ante faciem suam accedere: ne illis uisis, recordatione filij facta, dolor ei, luctusq; moueretur. Ob hanc igitur causam in Iudæam Agrippa nauigando perrexit, uidentem se apud Romā miserabiliter uiuere, eò quòd omnes suas opes amiserat: & nullus illi aditus esset, unde posset aliquos quæstus habere: nam multas etiā ibi pecunias sub sœnore acceperat. à quibus cū urgeretur, unde debitum consolueret, non habebat. Defectu igitur consilij, & confusione, quòd se taliter uideret, discessit in quandam turrin, que in Malathoës fuerat constituta: addicens semetipsum, ut hac luce desungeretur.

retur. Quæ cum uxor eius Cypris ita esse sentiret, coepit omnibus modis laborare, ut eum à morte prohiberet. Inuenit ergo consilium, ut ad suam sororem Herodiadem scriberet, quam Herodes tetrarcha uxorem acceperat, intimans ei, in quibus Agrippa esset constitutus, uel qualiter se uellet morte dammare, oportere illam propter consanguinitatem auxilium ferre. Illi uerò euocantes Agrippam, habitationem illi in Tiberiadem construunt, & aliquantum aris per singulos dies, quòd ad uictum eis subministraretur, dare præcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perseuerat, licet etiam ipsa quæ daret, sufficientia non essent. Nam cum aliquo die in Tyro per uinum hoc Herodes exprobraret Agrippa, Agrippa impatiens exprobrationis abscessit, atq; inde perrexit ad Flaccum uirum consularem, cum quo Romæ amicitiam non parua induxerat. Is enim tunc gubernationem Syriæ dispensabat. Cumq; susceptus esset à Flacco, apud eum interim degebat. Retinuit ibi quoq; Flaccus Aristobulum fratrem Agrippæ, sed similitate diuersum: haud sanè per hoc in aliquo præpediebantur, quò minus amicitiam consulis, honoremq; mererentur. Sed non tamen Aristobulus aduersando cessauit, donec eum Flacco quoq; reddidisset inuisum, huiusmodi causam offensionis inueniens: Damasceni cum Sidonijs pro limitibus certamen exercebant. Cumq; inter eos Flaccus auditurus foret, illi cognoscentes Agrippam, quòd apud eum plurimum posset, rogabant, ut partis eorum fautor existeret, argentum ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia studiosè gerebat, quod Damascenis suffragaretur auxilium. Aristobulus autem (non enim eum latuit pecuniarum quæ fuerat facta promissio) causam deportat ad Flaccum. Quæ cum fieret examinatione manifestior, à sua gratia repellit Agrippam. Ille autè extrema penuria circūseptus ad Ptolemaidem pergit, atq; ibi
necessi

necessitate rei familiaris astrictus, consilium capit in Italiam nauigandi. Sed cum eum sumptuum prohiberet inopia, Mar-
 syam libertum suum rogabat, ut ei in tanto molimine adiutor
 existeret, ab aliquibus pecunias mutuando. Et Marsyas pri-
 mum quendam Beronices matris Agrippæ libertum, sed iure
 testamēti eius factum ditionis Antonia, postulat ut ei aliquas
 pecunias daret, scriptura & fide mediante. Ille uerò quere-
 batur de Agrippa pro cuiusdam fraude pecunia: & compella-
 lit Marsyam, cautionem dare trium milium Atticarum, face-
 req; ut duo milia minus quingentis acciperet. Ille porro con-
 cessit, quia non erat aliud quod egisset. Sumpta itaq; pecunia,
 Agrippa Anthedonem uenit, & reperiens nauim, iter propo-
 situm peragebat. Hoc agnoscens Herennius Capito, Iamnia
 curator, milites mittit, ut ab eo argēti triginta myriadas exi-
gerent, quæ Romæ thesauris Cæsaris debebantur. Qui ueni-
 entes, Agrippam pecuniam dare compellunt. Ille uerò factu-
 rum se quod iubebatur asinus, nocte Alexandriam pro-
 fugit, ubi Alexandrum deprecatur Alabarchum, ut ei uiginti
 myriades mutuans largiretur. At ille ipsi quidem daturum se
 non promisit. Cypridi autem similia postulanti non abnuit,
 obstupescens studium dilectionis eius erga proprium uirum,
 & quòd eam uidebat honestatis cuncto genere decoratam.
 Alexander igitur quinque illis talenta in Alexandria mutua-
 tur, promittens ut cum in Dicearchiam ueniret, ibi reliquum
 daret: timens Agrippam, quòd esset in expensis profusior. Et
 Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimit-
 tens, ipsa cum filiis in Iudeam reuertitur. Agrippa uerò Pu-
 teolos appulsus, epistolam ad Tiberium Cæsarem scribit, qui
 tunc Capreis agebat, præsentiam suam significans, ut dignus
 fieret uultui Cæsaris apparere, quò continentiam ab eo me-
 veretur. Petebat ergo ut ei Capreas uenire concederet. Tibe-

rius autem nihil dilatione producens, clementer illi & humane rescripsit : inter alia gaudere se quoque significans, illum ad se sospitem repedare. Cumq; ille Capreas aduenisset, nihil minus ei Caesar alacritatis exhibuit, quàm per literas ostendebat. Nam eum & amplexatus est, & magnifica hospitalitate suscepit. Sed postero die allatis literis ab Herennio Capitone, in quibus significabatur, quòd Agrippa triginta myriadas debens, soluendo non esset, & ob id tempore quo se sponderat redditurum, profugit, exactores euitans, animus Caesaris immutatus est. Nam cum illam legisset epistolam, indignatione commotus, ingressum ad se interdixit, donec ab eo debitum redderetur. Ille autem nequaquam ex Caesaris indignatione turbatus, Antoniam deprecabatur Germanici matrem & Claudij, qui postea Caesar effectus est, ut ei triginta myriadas mutuas impartiret, ne ab amicitia Tiberij decideret. Illa uerò Beronices matris Agrippæ recordatione (nam se hæ mulieres admodum diligebant, siquidem pariter Claudio lac præbuerant, pariterq; illum enutrierant) argentum quod postulabat impartitur. Quod cum pro debito reddidisset, nullo modo post hæc ab amicitia Tiberij prohibetur. Deinde Tiberius Caesar eum suo nepoti coniunxit, iubens ut ei in omnibus processionibus adhereret. Agrippa uerò, propter quod ab Antonia cum magna gratia fuisset exceptus, cœpit omni ope niti, ut Caium eius filium in omnibus accuraret, qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi forte quidam genere Samaræus, libertus Caesaris, ab eo mutuatur myriadas centum, ex quibus Antonia restituit quod debebat: ex reliquo autem Caium amplius accurabat, unde apud eum maiorem adipiscitur dignitatem.

De moribus & morte Tiberij, deq; captiuitate Agrippæ, & exaltatione eius in regnum. CAP. XIII.

In dies

IN dies igitur Agrippa circa Caium in melius procedēte,
 quodam die sermo fit de Tiberio : quumq; Agrippa ex
 affectu uota perſunderet, ut celeriter defuncto Tiberio, Caio
 daretur imperium, quem meliorem dignioremq; in omnibus
 eſſe firmabat: inter auditores horum uerborum forte fuit qui-
 dam Eutychus, Agrippæ libertus & auriga: & tunc quidem
 ſilētio quod audiuerat tradidit, poſtea uerò cum cum Agrip-
 pa furti argueret pro uestibus aliquibus, & re uera aliqua
 uestimenta ſubtraxerat, fugiens comprehenditur. Cumq; ad
 Piſonē duceretur, qui tunc cuſtos fuerat ciuitatis, cauſam fugæ
 requiſitus, uerba quedam ſecreta Caſari ſe nūciare dicit, eius
 munimini ſalutiq; profutura. Proinde uinctum mandat ad Ca-
 preas. Tiberius autem more ſuo utens, habuit eum in uinculis
 cuſtoditum. Magnam enim ſolicitudinē pro ſemetipſo gere-
 bat, ſuper quemlibet aut imperatorem cogitans, aut tyrannu-
 num. Nam neq; legationes facile ſuſcipiebat : neq; ducū ſuo-
 rum, uel curatorum, uel aliorum in cæteris conſtitutorū offi-
 cijs remotiones, prouectiōesq; celebrabat: niſi fortē cū quiſ-
 quam in aliqua deprehenderetur offenſa. Alioqui nulli ab eo
 dabatur niſi morte ſucceſſor: nam uinctorum aliquas ſecretas
 denunciationes ſuſpectas habebat. Vnde cum amici cauſam
 huius diſpoſitionis inquirerent, reſpondiſſe fertur: legationes
 quidem ideo nec facile ſuſcipere, nec citò dimittere: ne cæteri
 uidētes alios facilius abſolutos, ex hoc plures ad ſe uenire in-
 citarentur, & ſibi frequentia legatorū moleſtiam inquietudi-
 nis apportaret, præſertim cum neceſſe eſſet etiā eis dona lar-
 giri. Magiſtratus autē ſemel datos ideo ſe iugiter permittere
 dicebat illis, quibus fuere cōceſſi, quòd intelligeret conſuli per
 hoc & præſtari ex magna parte ſubiectis. In natura nanque
 omnem adminiſtrationem hoc habere firmabat, ut circa opes
 acquirēdas faceret homines ſtudioſe feſtinare. Cū igitur nō ſe
 aliquis

aliquis perennē in officio permanere perspexerit, manifestum quod omne gerat studiū, ut antē quā arceatur officio, quā plurimum possit acquirat. Vnde quoque ad furta et rapinas plurimi concitantur. Si uerō perseueraturos se in administrationibus certo cognoscant, licentia plurima conquirendi pigriores et quietiores fiunt, ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cum autē celeres successiones dantur hominibus, nequaquam subiecti sufficiunt ducibus deprædantibus, quibus largitas temporis non est attributa: qui repleti si essent, studiū omne lucrandi deponerent. Exemplum etiam eis precebat, quendam uulneratum, ad cuius uulnus muscæ congregabantur plurimæ: quem quidam transeuntium cum uidisset, miseratus est eius calamitatem: ratusque quod imbecillitate nimia muscas illas a se non posset abijcere, opusque haberet alterius beneficio, interrogauit eum causam, cur sibi met ipse non auxiliaretur, molestiam repellendo muscarum. Cui ille respondens: Amplius, inquit, lesionis importas, si has presentes sicut gaueris. Iste quidem iam replete sanguine, non eo modo molestæ sunt, quin etiam aliquantulum remissius insistant: si uerò his amotis aliæ famelicæ congregentur, ita illud uulnus inuadunt, ut etiam si intereant, non ualeant effugari. Propterea igitur et se ipsum dicebat subiectis per rapinas iudicum fatigatis consulere, per hoc quod non crebrò in administrationibus alios subrogaret: qui more muscarum, cum naturaliter ad lucra ferantur, tum etiam remotionis timore, amplius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Testificatur autem huic meo sermoni, quod huius esset naturæ Tiberius, ipsum eius opus inspectum: quando quidem duobus et uiginti annis in império actis, duos tantum dispensatores in Iudeam misit, quorum illa gens gubernatione regeretur, Gratum, atque Pilatum, qui ei successerat: nec in sola Iudea fortè talis extitit, sed etiam in cæteris

eeteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uinctorum
 examinationes diffire propterea se dicebat, quia si conde=
 mnati morerentur, liberatio per hoc omnium malorum immi=
 nentium illis adesset : cum uerò in custodia tenerentur, maio=
 rem illis sicut meriti essent inferri calamitatem. Propter has
 igitur & huiusmodi causas, etiam Eutychus auditus non fue=
 rat, sed retinebatur in uinculis. Tempore uerò procurrente,
Tiberius ex Capreis Tusculanū uenit, distantem à Roma in=
teruallo stadiorum centū. Agrippa uerò rogabat Antoniam,
 ut ageret, quo Eutychi aduersum se discuteretur accusatio.
 Honorabilis quippe apud Tiberium habebatur Antonia, &
 cognationis & dignitatis gratia: nam Drusi fratris eius uxor
 extiterat, tum etiam uirtute pudicitie. Aetate nanq; uiridi ui=
 duata, permansit, spernens secundi uiri coniugium, cum etiam
 ab Augusto cuiusq; nubere iuberetur, omnemq; suam uitam
 liberam detractationibus gessit. Tiberio quoq; beneficiū gran=
 de præstiterat, cum fuissent à Seiano insidie preparatæ, ami=
 co uiri sui, & potentia tunc magnam habente, eo quòd mul=
 tarum tunc militiarum ductor existeret, & quòd in cōsiliū
 eius perplures ex nobilitate concurrerent, libertorumq; se ad
 eum magna manus addiderit : sed militia omnis fuerat antè
 corrupta. Igitur omnibus in dies augmentum accedebat insi=
 dijs, & penè Seianus totū opus impleuisset, nisi Antonia Se=
 iani malignitate prudentior, suam exercuisset in hac causa fi=
 duciam. Nam cum cognouisset quæ de Tiberio tractarentur,
 scribit ad eum omnia diligenter : & per Pallantem quendam
 seruorum suorum fidelissimum, literas in Capreas destinat ad
 Tiberium. Ille autem insinuata cognoscens, Seianū cum con=
scijs uniuersis interemit. Antoniam autē, licet etiam antè ue=
 nerabilem haberet, uenerabiliorem tamen ex eo habuit, eiq; in
 omnibus obediebat. Ab hac igitur Tiberius rogatus, ut exa=
 mini

mini daret Eutychum: Siquidem, inquit, mendaciū est aduersus Agrippam quod dicitur, meritum habebit Eutychus dignumq; sibi supplicium: si uerò in examine quæ dicit uera clauerint, in illum qui causam examinari cōpellit, omnis pœna reuertetur. Sed Agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerentur, magis instabat, deprecans examinationē causæ fieri. Antonia uerò (non enim ualebat Agrippam cōtemnere, quòd erat uehemens in petendo) tēpus opportunū inueniens, procedente etiam Caio eius filio & Agrippa pomeridiano (iam quippe pransi processerant) postulat Tiberium, ut uocato Eutycho, celebraretur examen. Tunc ille: Sciunt, inquit, Antonia dii, quia nō ex mea sententia, sed à te coactus geram, quicquid in hac causa fuerit gestū. Hæc dicens, iubet Macroñ, qui Seiano successerat, ut adduceret Eutychum. At ille sine ulla dilatione cum esset adductus, cœpit eum Tiberius percontari, quidnam dicendum haberet aduersus eum, qui ei libertatis munus indulserit. Tum ille: O domine, inquit, uehebatur carruca Caius, & Agrippa cum eo, ego autem antè pedes eorum asidebam. Et cum multi sermones uerterentur, hoc etiam inter plura locutus est ad Caium Agrippa: O si ueniat aliquando dies, ut isto sene defuncto mundi tu suscipias principatū: nihil enim Tiberius filius eius impedit, quòd à te facile ualebit occidi. Tum enim mundus beatus erit, & ego cum eo beatus efficiar. Tūc Tiberius credibilia quæ dicta sunt reputans, simul etiā quòd iram ueterem reseruaret Agrippæ, eò quòd eum iusserat Tiberium nepotem suum filium Drusi frequentare suis cōuentis & curare, quam iussione Agrippa contempserat, totumq; se Caio dederat: Hunc, inquit, Macro uinciri facito. Sed Macro nō satis intelligēs, de quo illud uerius imperaret: nam nec sperabat eum de Agrippa tale unquam aliquid cogitare: in-
terrogauit, ut certius de eo id quod iuberet agnosceret. Cum
quo

quo Cæsar in hippodromo deambulabat, & peruenit ad Agrippam, eumq; manu cōprehendēs, dixit ei: O Macro, hunc iusi uinciri. Illo etiam tum requirentē, quemnam præciperet: Agrippam, inquit. Et Agrippa subito perturbatus, ad deprecationes cōuertitur, cōmemorationē eius filij faciens, cum quo fuisset unā nutritus, & Tiberij, cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamē proficiebat aliquid, sed ducebatur ostro uestitus in uincula: et erat ardor magnus: nam æstatis tempus extabat: et ex uino quo in epulis multo fuerāt usi, cœpit siti uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus, præter decus atq; dignitatē cœpit cuncta respicere, unde posset sitis inuenire remediū: & conspiciēs quendam ex famulis Caij, Thaumastum nomine, aquam in uase portantem, petiuit bibere. Illo autem porrigente, suscepit atq; auide bibit: Et spero, inquit, o puer, quod in bono tibi hæc effecta fuerit administratio. Nam cum hæc effugero uincula, nullo modo tardabo tibi libertatē à Caio promereri, qui mihi etiā uincto ministerium præbuiisti: sicut etiā antē nunquā neglexisti, cum fuisset in dignitate constitutus. Neq; hæc dicens, mentitus est, sed uicissitudinem ei meritam reddidit. Nam postmodum rex effectus, Thaumasto libertatē à Caio promeruit, curatoremq; eum fecit sue substantiæ: sed etiam moriens, filio suo Agrippæ & Beronicæ filiæ in eodem ministraturū officio dereliquit: atq; in hoc honore senio grandæuus defungitur. Et hæc quidem postea facta sunt. Agrippa uerò tunc uinctus stabat ante palatium, in quadam arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis, qui simul fuerant uincti. et quadam alite cōsidente super arbore, in quam fuerat Agrippa reclinatus, quem bubonem Romani uocant: quidā ex uinctis Germanus natione cōtemplatus, interrogauit milites, quisnā esset ille qui ostro uestiretur. et agnosces quod Agrippa uocaretur, genere autem esset

esset Iudeus, ex his qui in illa gente primates haberentur: pe-
 tiuit colligatum sibi militem, ut ad eum copiam acciperet ac-
 cedendi, quod uellet ab eo de patria eius aliquid percontari.
 Quod cum ei cōcederetur, accessit: et per interpretem, Q uis
uenis, inquit, affligit quidem te repentina mutatio, magnam
tibi fortunam calamitatis importans: sed uerba tibi denuncia-
bo, quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendunt.
Scito ergo, deos tibi tam meæ patriæ quàm huius loci testes
inuoco, ex quorum prouidentia hæc nobis uincula prouene-
runt, quod neq; cupidine fallendi, neque uanum tibi gaudium
asserre desiderans dicam, quæ dixero. Siquidē tales prænun-
ciationes, quæ nō ualent ipsis operibus approbari, magis fa-
ciunt mœroris augmentum, quàm si nihil uerborum aduersas
illorum: ideoq; iustum putauī hoc deorū præfatio nunciare.
Impossibile nanq; est, non te confestim de his uinculis libera-
ri, et ad prouectum diuturnum magnæ dignitatis et pote-
statis ascendere: ita ut inuidiā ab uniuersis habeas, qui te nunc
miseranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te re-
periet constitutum: diuitiasq; plurimas, omniāq; quæ prima
mortales ducunt, tuis filijs qui tibi nati fuerint dereliques.
Memineris autē, cum iterū hanc alitem uideris, intra quinq;
dies finem uitæ tibi uenturū. Et hæc quidem tibi cuncta com-
plentur, nisi uano hæc à numine disponūtur, cui placuit præ-
nunciandi causa illam alitem destinare. Ego autē iniustū pu-
tavi, si talia cognoscēs, te quoq; cognoscere defraudare. Nam
utile tibi iudicaueris paululum afflictum esse mœroribus, cum
in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint, et omnem
infelicitatem, in qua nunc detrahimur effugeris. Et Germanus
quidem talia prædicēs, tantū risum excitauit Agrippa, quan-
tum postea apparuit dignus miraculo. Et Antonia grauitèr
ferens Agrippæ calamitatem, intercedere quidē pro eo apud
Tiberium,

Tiberium, suspectum esse cernebat: ad hæc etiam infructuosum fore. Sanè inuēti sunt ei à Macrone ex militibus tales, qui eum sine districtione seruarent. Adhibetur etiam talis centurio, qui illis præfesset militibus: sed etiam qui cum eo ligaretur, talis inuentus est. Lauacra quotidiana concedebantur, sed etiam cōpia libertis & amicis ad eum intrandi tribuitur: aliāq; omnia permittuntur, quibus solícite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus Syllas, & ex libertis Marsyas, & Stoccheus, cibos affrentes quos libenter edebat, aliāq; diligentiam, quæ necessaria esse solet in rebus talibus, exercebant, indumenta quoque deportantes sub obtentu uendendi. Cum autem noctis adesset aduentus, stramina cōponebant, cōscijs fauentibsq; militibus. Nam eis Macro commendans antè prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menses sex, quibus Agrippa in his infortunijs habebatur. Tiberius autem reuersus in Capreas, febrium ardore corripitur: & primum quidem mediocriter, sed in peius aegritudine procedente, contrariam de eo spem habebat Euodus, amantissimus ei omnium libertorum. Is iussit ad eum filios eius adduci. Oportere nanq; dicebat, ut cum eis loqueretur, antequam terminū uitæ susciperet. Erant autem illi filij, non quidem proprij, sed adoptati: nam Drusus eius filius iam fuerat mortuus, cuius filius Tiberius fuerat adoptatus, cognomento Gemellus: & Caius, Germanici fratris filius, iā adulescentibus, & liberalibus apprime disciplinis institutus, qui etiā populo & honorabilis erat, & charus, propter Germanici patris eius uirtutē. Nam hic ad magnū honorem apud populos fuerat sublimatus propter mansuetudinē morū, & propter affabilitatem qua cunctis gratus extabat. Et cum ipse clarus esset, nō se tamen præferebat, sed omnibus par esse uolebat. His igitur rebus non solum apud populum, sed etiam apud ipsum senatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unusquisq;

Lauacra quotidiana

diuersarum gentium, alius confabulationis gratia, alius fide ac mansuetudine, quam in eius moribus motibusq; cernebat. ad amorem fuerat excitatus. Ceterum eius morte luctus magnus apud uniuersos expositus est: non sicut assolet, ut principi placeretur, ficto dolore monstrato: sed uera cuncti tristitia mœrebant. Nam eius mortem unusquisque propriam suam reputabat, ita eius mores eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipsius, amor cunctorum fauorq; peruenerat: maxime autem omnis militia eius amore tenebatur, ita ut gloriam reputarent pro eo mori, si ratio postularet, quò ipse susciperet principatum. Sed tunc Tiberius Euodo iussit, ut sub ipso diluculo adulescentes illos adduceret. Ipse autem dijs patrijs supplicabat, ut ei signum manifestum ostenderent, quisnam post eum in imperium succederet: festinans quidem ut nepoti suo principatum relinqueret, maiorem tamen credens sua sententia suoq; consilio diuinæ dispensationem prouidentiae, ideo à dijs sibi met demonstrari desiderabat. Supplicanti denique illi omen tale monstratur: ad illum uidelicet uenturum esse principatum, qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cognoscens, mittit ad nepotis sui pædagogum, iubens ut primo mane puerum ad se perduceret, putans illa re numinis superare sententiam. Sed deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante, ecce dies illuxit: iubetq; Euodum, ut quisquis foris esset adolescentum, eum ad se primitus euocaret: illi autem egressus, Caium ante tabernaculum reperit: nam Tiberius necdum aderat, ciborum acceptione tardatus. Ille autem ignorans totum quod agebatur, quidq; Tiberius cuperet: Veni, inquit, uocat te pater. Et cum dicto eum in tabernaculum introduxit. Tiberius autem ut uidit Caium, tum primum intellexit maiestatis supernæ potentia, & quòd non sit in hominum potestate.

potestate de imperij constitutione decernere. Tunc ille primū lamentatur: semetipsum quidem, quod eius consilium fuerat infirmatum, & ei potestas ordinandi quem uellet ablata: Tiberium autē nepotem, quod non solum de imperio decidisset, sed etiam ipsam salutem ac uitam agere illi non sine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiam illi ex cognatione futurā esse. Nam timore uel odio suspectum fieri Caium rebatur, tam ex eo quod principatum accipere festinauerit, quā ex eo quod cum insidiaturum sibi putaturus esset: quasi festinaturum in se redigere potestatem. Et tunc quidem in his malis erat Tiberius ex illo euentu augurij, quod ei presagium fuerat, quod eius nepos amisisset imperium. Vnde multum anxius, se quoque culpabat, quod illud augurium postulasset accipere: & quod cum liceret de hac uita mœroribus liberum abscedere ignorantia futurorum, per suam ipsius imprudentiam factum esset, ut cum magna infelicitate & magno dolore discederet. Tunc tamen licet ualde turbatus, quod imperium ad quos nollet cernebat esse uenturum. pugnauit cum animo suo, ut huiusmodi uerba loqueretur ad Caium: O fili, inquit, cum habeam propinquiorem Tiberium, tamen ex mea sententia deorumque decreto, imperij tibi contribuo potestatem. Rogo autem te, ut nihil aduersus aliquem recorderis, qui mihi in principatu administer extiterit, uel qui mihi beneuolentiam exhibuerit aut fauorem, neque aliquem ledas propter me, qui te ad tantam sublimo magnitudinem dignitatis: neque circa Tiberium minus aliquid charitatis exhibeas, quā te & cognationi debere cognoscis, & mihi: qui tibi tantorum bonorum autor existo: ut dignam uicissitudinem meæ circa te beneuolentiæ reddas, & simul Tiberium cures: ut etiam consanguinitati quod debes exhibeas, & munimen tibi uel principatus uel salutis acquiras, cum tibi eū feceris adiunctū. Nā solitarius

quisque amplius pater periculis, maxime cum in tanta rerum
 celsitudine quisquam fuerit constitutus: ad hæc quoque, quia
 nec dii impunitum quicquam relinquunt, quod contra fœdus
 naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidem Tiberius loqueba-
 tur. Caius autem, & si ficta locutum Tiberium senserat, &
 ipse longe aliter in animo gerebat; tamen pro tempore benig-
 ne respondit, & facturum se omnia pollicetur. Cæterum in
 imperium ueniens, & Tiberium extinxit, & ipse non post
 multum tempus insidijs interemptus est. Sed hæc postea. Tunc
 autem Tiberius Caium successorem in principatu pronun-
 cians, paucis diebus adiuuens uita defungitur. Imperauit au-
 tem dies tres, menses sex, annos duos & uiginti. Caius au-
 tem quartus Romanorum efficitur imperator. At Romani au-
 dientes Tiberij mortem, hilares agere cœperunt, prospero læ-
 tificati nuncio: non tamen ad credendum, uel exercendum
 gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nollent (nam mul-
 tis suis pecunijs comparare diligenter, ut illud nuncium uerum
 esset) sed timuere, ne si falso nuncio concitati gaudia sua
 proderent, ab illo cogniti perirent, quod eius morte gaude-
 rent. Plures quippe ille nobiles Romanorū extinxerat. Nam
 erat importabilis in ira, irreuocabilis ad quicquid perpetrans
 dum cupiditas impulisset, & sine ratione quoq; malorum oc-
 casionem inueniens, & in omnibus quæ facienda decernebat,
 asper agrestisq; constabat. Ob hæc illi mortem eius audientes,
 suam letitiam manifestare uerebantur. Interea Marcellus
 Agrippæ horum deportarat nuncium, quem cū in bal-
 neo reperisset iam egredientem, noto ei signo dato, Hebræaq;
 lingua locutus: mortuus est, inquit, leo. At ille uerbum intelli-
 gens, gaudio cœpit extolli. Tibi, inquit, super omnia pro hoc
 etiam bono nuncio gratiæ abundantes repositæ sunt, tantum
 ut uera sint quæ dicuntur. Tunc centurio, qui Agrippæ custo-
 diendo

diendo præerat, intendens tam festinationem Marsyæ qui ad-
 uenerat, quàm gaudium Agrippæ, quod ex eius uerbis illi cō-
 tingerat, ratus nouitatem quandam significatam, interrogabat
 eos quid uellet ille sermo, qui fuisset allatus. Illi tantisper secre-
 tum efferre trepidabant: sed dum urgeret, nihil hæsitans indi-
 cauit Agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille
 autem gaudium magnum illo sermone percipiens, quòd etiam
 prosperitatem ex hoc Agrippæ euenire cernebat, conuiuium
 ponit. Eis epulantibus, potuq; indulgentiore procedente, ue-
 nit quidam dicens uiuere Tiberium, & intra paucos dies in
 ciuitatem uenturum. Tunc centurio aspere ualde illo sermone
 turbatus, eò quòd cernebat morte digna quæ gesserat, quòd
 morte Cesaris audita cum illo uincto gaudens conuiuium ce-
 lebrauerit, ex lecto ponit Agrippam: Tu, inquit, fallere festi-
 nasti, mortem imperatoris falso denūcians: sed scito hunc sera-
 monem poena tui capitis expiandum. Hæc dicens, confestim
 ligari iubet Agrippam, & constringi arctiore custodia. Et no-
 ste quidem illa, Agrippa in malis fuerat constitutus: sequenti
 uerò die, per omnem ciuitatem de morte Tiberij sermo firma-
 tur, & iam iamq; homines illum sermonem confidenter ac pu-
 blice proferebant. A Caio quoq; destinatur epistolæ, una qui-
 dem ad senatum, mortem Tiberij nuncians: altera uerò ad Pi-
 sonem, præfectum tunc temporis urbi: in qua iubebat Agrip-
 pam ex militum auferri custodia, & ad domum transferri, in
 qua primitus habitabat, antequam haberetur in uinculis: &
 ibi tunc interim erat in remissione custodia. Sed Caius postquā
 Romam uenit, Tiberij corpus secum adducens, iusta ei secun-
dum morem patriū opulenter magnificèq; celebrauit. Agrip-
 pam uerò, cum ipso die cuperet absolvere, Antonia prohibuit,
 non odio aliquo circa uinctum, sed opinionis consulens Caij:
 ne putaretur mortem Tiberij gratanter accipere, si eum tam

celeriter absoluisse, quem ille deuinxerat. Veruntamen non multis diebus prætereuntibus, cum accersuit in domum, tonsdique præcepit: & uestibus cultuq; mutato, diadema capiti eius imposuit, & regem confirmat tetrarchiæ Philippi, donans ei etiam Lysania alteram tetrarchiam. Pro catena uero ferrea quam gerebat, auream ei parem pondere condonauit. Magistrum autem equitum in Iudæa constitutorum Maxillum destinat. Verum secundo anno Caij Cæsaris, Agrippa postulat, ut nauigare permetteretur ad propria, quò prouinciam sibi commissam, & aliqua necessaria certo dispensans moderamine, reuertatur. Et permittente imperatore, uenit in patriam: & præter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in hoc cunctis apparebat, quantam haberet in omnibus fortuna licentiam. Omnes enim hæsitabant, comparantes penuriam hominis, in quam tempore priori deciderat, & prosperitatem, quia fuerat sublimatus. Plerique etiam beatificabant hominem, quòd non fuerit defraudatus recuperatione fortune. Alij etiam pene incredibilia putabant, licet suis intueretur obtutibus. Tanta quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur, ut quorundam mentes adducerentur in dubium.

Herodes qua ratione missus in exilium Lugdunum Galliæ.

CAPVT XIII.

Herodias autem soror Agrippæ, quæ Herodi coniuncta fuerat (tetrarcha enim erat iste Galiliæ prouinciæ & trans Iordanem) potestatem fratris ex inuidia non ferebat, quòd cum in maiore dignitate cerneret quàm maritum, & quòd de prouincia quidem cum fuga discesserit, debitum non ualens resolvere, reuersus autem esset cum amplissima dignitate. Contristabatur igitur, grauiterq; portabat tantam mutationem fratris: maxime autem, quando cum intuebatur cum regalibus

regalibus insignibus incedentem, atque hinc inde circumferri
 multitudine populorum, infelicitatem suæ non tolerabat in-
 uidie. Sed & uiri animum concitabat, exhortando ut Ro-
 mam nauigaret, similemque sibi dignitatem imploraret à Cæ-
 sare: Intolerabilem nanque sibimetipsis uitam esse firmabat;
 si Agrippa filius Aristobulli, qui culpatus à patre mori merue-
 rit, inopia magna compressus, ita ut aliter non posset euade-
 re creditores, nisi nauigatione diffugeret, atque hoc modo pa-
 tria decedens, cum regali fuisset dignitate reuersus: ipse uero
 cum esset filius regis, & frater eius qui tetrarchiam illam antè
 possederat, unde magis ei cognationis iure deberetur, sede-
 ret in humilitate priuatæ degens uitæ. Quòd si antea nihil
 Herodem contristabat, quòd minorem honorem parente pro-
 prio possideret, saltem tunc excitari debere consanguinei tam
 præclarissima dignitate: neque se pati debere superari ab eo, cui
 pecunia sua subuentum est: confusionemque debere putare, ut
 ille præiret honoribus, qui anteriori tempore sua sustentaba-
 tur misericordia. Verum Romam, inquit, pergamus, nec labo-
 ri parcèles, nec sumptibus: non enim pro auro re peritura de-
 bemus prohiberi, ne ad honores ualeamus ampliores ascende-
 re: sed omne quicquid nobis est expendamus, ut regnum ua-
 leas adipisci. Ille uero repugnabat, otium diligens & quietem:
 & molestiam Romæ declinans, moliebatur eam ratione de-
 placare. At illa quantò uidebat eum quiescere cupientem, tan-
 tò amplius instabat: iubens ne aliquid agendum prætermitte-
 ret, quò posset regnum à Cæsare promereri. His igitur illa
 mulier nullo modo cessabat, donec sæpius fatigando, in suam
 eum fecit transire sententiam. Ille igitur præparans opulenter
 uniuersa, & nihil sumptibus parcens, nauigat Romam, simul
 secum Herodiadem adducens. Agrippa uero intentionem eo-
 rum intelligens, uel qualiter præparabantur attendens, etiam

ipse seipsum præparat. Cum autem nauigasse eos cognosce-
 ret, mittit etiam ipse Romam quendam ex libertis suis, nomine
 Fortunatum, plurima Cæsari munera deportantem, et episto-
 las aduersus Herodem. Ipsum etiam instruit, quæ ore proprio
 Caium edoceret opportunitate reperta. Qui cum subsecutus
 esset Herodem, epistolas Cæsari reddidit. Nam simul in Dice-
 archiam uenientes, Caium apud Baias inueniunt, quæ ciuitas
est parua Campaniæ, quinque stadiorum intervallo distans a
Dicearchia. Habitacula quoq; ibi imperialia opulenter con-
structa sunt, opibus diuersorum per tempora principum ma-
gnifice exornata. Lauacra calida ille locus exhibet, aquis ex
terra ultrò manantibus, aptis saluti corporum, quos tibi laua-
ri contigerit. Caius autem, mox ut Herodem suscepit, et pri-
 mum sermonem cum eo cōmiscuit, confestim Agrippæ suscepit
 epistolas, quibus accusationes continebantur Herodis. Accusa-
 tiones autem erant huiusmodi: consilium habuisse Herodem
cum Seiano aduersus Tiberium, et cum Arabano Partho ad-
uersus Caium. Probamentum autem huius rei dicebatur, quod
 haberet Herodes constructionem impensam armorum, quæ
 septuaginta milibus pugnatorum suffecisset: hanc in armamen-
 tario Herodis repositam dicebat asseruari. Quibus lectis motus
 Caius, percontatur Herodem, si uerum esset quod de armis nū-
 ciaretur. Ille uerò cum aliter dicere non posset, ne ueritate
 conuinceretur, respondit esse arma. Tunc Cæsar ueram cre-
 dens accusationem, tetrarchiam eius abstulit, et Agrippæ rea-
 gno coniunxit: sed etiam omnes opes similiter Agrippæ con-
 tribuit: ipsum autē eterno condemnauit exilio, habitaculū illi
constituens in Lugdunensium Galliæ ciuitate. Cognoscens ue-
 rò Herodiadem Agrippæ esse sororem, opes et alia quæcunq;
 propria esse probarentur, ei restituit, arbitrans in cōsilio uiri
 consciam non fuisse: tutabatur enim etiam eam quod sororem
 Agrippæ

Agrippæ cognouerat. At illa: Tu quidē, inquit, imperator magnifice satis, sicut dignitatem tuam decebat, hæc mihi largiēs: uerum ego tuo uti nō possum beneficio tuisq; muneribus propter dilectionem qua marito meo cōstringor: cui socia in prosperitatibus existens, iustum non existimo, ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eīus indigne suscipiens, simul eam cum Herode misit in exilium, eiusq; substantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia, quam circa fratrem gerebat, & Herodi ob id quòd muliebres hortationes & uanitates aduertit, tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum est. Caius autem primo quidem ac sequenti anno magnifice rebus utebatur, & mediocrem semet exhibenti fauor in dies tam apud Romanos quàm apud ceteros subiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore, magnitudine dignitatis eleuatus, humanum perdidit intellectum, & sese uolebat cōsimilem diuinitati, diuinitatem quæ uera est inhonorans.

De statua Caij Cæsaris impedita ne statueretur in templo.

C A P V T X V.

Illo tempore cum in Alexandria seditio proueniret inter Iudeos ibidem habitantes atque paganos, terni ex unaquaque parte legati mittuntur ad Caium. Erat uerò inter Alexandrinorum legatos unus, Apio nomine, qui Iudeos plurimum blasphemabat, multa quidem & alia dicens: illud autem præ ceteris eos accusabat, quoniam Cæsaris honores haberent omnino contemptui. Nam cum Romano imperio subiectos, templa Caio fundare, altaria construere, atque alia sicuti dijs celebrare firmaret, à solis Iudæis duci proclamabat inglorium: debere quoq; istos simulachris honorare Cæsarem, nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur Apione, & alia huiusmodi durissima prolocuto, quibus eum in super-

D D s biam

Philo

biam eleuari posse censebat : Philo econtra suscepit, qui prae-
erat legationi Iudeorum, uir in omnibus quidem magnae glo-
ria : nam Alexandri Halabarchi germanus extabat : philoso-
phia quoque non expers : idoneus etiam defendere causas, &
purgare quaecunque accusationibus subiacebant. At hunc ex
secretario Caius iubet excludi, absentemq; fieri. Nam tanta in-
dignatione succensus est, ut crederetur aliquid sauisimum
perpetrare. Tum Philo egrediens e secretario, dicit ad Iudeos,
qui forte circa illum fuerant, ut animo confidentes existerent,
neque Caij furore terrentur : nam prope esse, ut ipsis ope-
ribus deum repugnare claresceret. Interea Caius grauiter fru-
rens, quod in tanto despectu apud Iudeos solus existeret, le-
gatum in Syriam mittit Petronium, successorem Vitellio, iu-
bens ut cum numerosa manu Iudeam inuaderet. & si quidem
susciperet sponte eius simulachrum, erigeretur in templo dei :
si uero resistere molirentur, pugnando superans idipsum in-
cunctanter efficeret : atq; ita Petronius in Syriam, decreta Cae-
saris exigens, pergebat, ut mandatis Caesaris minister existe-
ret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit congregaret, duasq;
Romanae militiae legiones assumeret, Ptolemaidem uenit : ut
ibidem hyberna perageret, ut primo ueris tempore praelium
posset agere cum Iudeis : inde quoque consilium suum Cae-
sari per literas intimauit. Ille autem laudabat eius sententiam,
iubens ut nullo modo praetermitteret : & si minus obediens
esset, praelium Iudeis intentius importaret. Interea Iu-
deorum multa milia ueniunt ad Petronium in Ptolemaidem,
deprecantes, ne ad solutionem & ad transgressionem pater-
nae legis cogerentur. Si autem modis omnibus statuisset simu-
lachrum in Hierosolymam inferre, ibiq; statuere, semetipso-
s primitus, si placeret, interimi postulabant. Neque enim pos-
sumus, inquit, quoad uiuimus rem istam admittere : quae non

bis ne

bis ne fieret interdicta est ab eo legislatore, cuius auctoritatem
 non ualemus omnino contemnere : neque illas constitutiones
 parumpendere possumus, quas proauī maioresq; nostri usque
 ad suum interitum seruauere. Petronius autem respondit : Si
 in primis essem, meis uterer ad agendum quod oporteret con-
 silijs, et iusta uobis ad me hæc esset oratio : nunc autem Cæ-
 sare iubente incumbit mihi multa necessitas eius decreta com-
 plendi: ne si contempsero, aliud periculum maius incurram.
 Tunc Iudæi: Quoniā, inquam, ita sapiō Petroni, ut trans-
gredi Cæsaris mandata non audeas, neque nos legis diuinæ
præcepta transgredimur, qui uirtute maiorum nostrorum et
laboribus instituti, nunc usq; sine transgressione uiuimus: neq;
in tantam ausi fuerimus nos præcipitare nequitiam, ut quæ à
deo interdicta sunt fecerimus, uel aliquibus bonis illecti, uel
metu mortis adacti : sed fixum animo tenemus, ut pro serua-
tione legis nostræ cuncta pericula subeamus, spem gerentes
fortissimam, deum nobis auxiliaturum in præsentia, et mer-
cedem postea redditurum, si pro eius cultura fuerimus alia
 qua mala perpepsi. Si uerò tibi uoluerimus obedire, non so-
 lum infamiam debilitatis incurrimus, quòd timore transgres-
 sores legis efficimur, uerum etiā immaniter offendimus deum,
qui etiam te iudice multo antiquior tempore censetur esse
quàm Caius. Tunc Petronius considerans ex uerbis eorum
 immutabile firmumq; propositum, et sine pugna se non pos-
 se Caij præcepta perficere in eius erigendo simulachro, nec
 sine multa cade negotium illud euadere: assumens omnes ami-
 cos, et cuncta sua seruitia, in Tiberiadem pergit, uolens Iu-
 deorū instituta cognoscere, uel cuiusmodi essent, uel qualibus
 ordinibus haberentur. Iudæi uerò magnum quidem sibi ex
 bello Romanorum cernebant imminere periculum, sed ma-
 gis iudicabant subigi, quàm impij efficerentur in deum. Multa
 itaq;

itaq; milia Petronio in occursum ueniunt, ad Tiberiadem undique confluentes : & supplicationibus utebantur, ne cogerentur ad talia, ut pollueretur ciuitas erectione simulachri. Ad hæc Petronius : Et pugnabitis, inquit, contra Cæsarem, neq; illius potentiam, neque uestram putantes infirmitatem? At illi: Minime nos, inquiunt, pugnare disponimus, uerum etiam sumus mori parati, antequam legis nostræ mandata soluamus. Simulq; in faciem prostrati, perim se paratos esse firmabant. Et hæc quidem per dies quadraginta gerebant, culturam quoq; terræ negligentes, cum maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni uertebatur, quando solent semina terræ mādari. Tantus quippe eos moriendi feruor accenderat, ne simulachrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur se rebus habentibus, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Elias maior, alij quoque optimi uiri ex eadem ipsa familia, & plures de primatibus ad Petronium uenere, deprecantes ut bene de negotio præsentis consuleret, neque de tantæ multitudinis perditione cogitaret : quin potius scribendum Caio decerneret, significans immobilem animum Iudeorum, neque eos constitutionem simulachri uelle suscipere: omnem quoq; culturam terræ negligere. sed & in occursum suum uenisse: & pugnare quidem nec uelle nec posse : mori tamen incunctanter paratos, antequam transgressores suæ legis extarent: debere igitur consuli, ne in aliud intenta multitudine, terra inculta remaneat, & postea per inopiam latrocinia perpetrentur: fortassis enim posse Caium emoliri, & nihil crudele decernere, neq; talia disponere, quibus ad seditionem populus excitetur. Et Aristobulus quidem, alijq; qui cum illo erant, talibus Petronium deprecabatur. Petronius uero instante Aristobulo & ceteris, uidens quoniam non pro rebus minimis supplicabant, uidens etiam Iudeorum constantiam : scium quoq;

quoq; ratus, ut multa milia hominum per ipsum darentur in mortem, si uellet Caij furie ministrare: simul etiam se deum offensurum, & cum pessimis postea spebus adiuuere: multo melius iudicat, ut scriberet Caio: ut eius animo mitigato, ni- hil per eum iniquum contingeret: aut si forsitan indignatione cōmoueretur, quod eius mandata minime compleuerit, & ad- uersus eum aliquid mali decerneret: bene contentum esse iu- dicabat, pro meliore causa, & pro tanta hominum multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in Tiberiadem ma- gnam multitudinem Iudeorum (nam multa milia illic fuerant congregata) & constituens in circuitu cunctas militias & turmas, censuit primò non suam, sed Caesaris proferre senten- tiam, dicens timere se iracundiam Caij: proinde accedere ad perficienda quæ sibi præcepta sint, oportere se firmabat: qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus, ut nihil cō- trarium eius uoluntati perageret. Verum non arbitror, in- quit, iustum esse: ut salutem honoremq; meum non pro uo- bis, qui tam plures estis, impendam: nec permittam, ut per me paternæ legis uestre instituta soluantur: nec adeam dignita- tem templi dei contemnere, ut per potestates principum, in- iuriæ uestris religionibus ingerantur: sed scribam ad Caium, uestras illi uoluntates intimans, quantum possum causam ade- iuuans, & uestrum in bono propositum: & spero quia aderit deus, cuius potestas potior est omni humano molimine huma- naq; uirtute: potens est enim & uos in cōseruatione legis ue- stre protegere, & me tutari, ut nec ab ipsis etiam excidam hu- manis honoribus. Quod si etiam exasperetur forsitan Caius, ut iram suâ in me uelit effundere, sumam omne periculū, omnem miseriam, quæcunq; corpori meo possit infligi, ne uos tantos pro rebus optimis pereūtes intuear. Itē igitur unusquisq; ue- strum ad opus proprium, & terræ uestre culturam impēdit.

deus adesset.

Ego

Ego uerò Roman literas destinabo, & omnia pro uobis, tam
 per me quàm per amicos, quæ rei conueniant agere non omit-
 tam. Hæc dicens, Iudeorum dimitti congregationem iubet, ut
 cultura terræ diligentiam exhiberent. Omnes autem alloquio
 nobiles populi adhortabatur, ut spem meliorem gererent. Et
 ille quidem hoc modo multitudinem lætificare festinabat. Deus
autem suam manifestauit repente præsentiam, & adiutorium
suum in omnibus fore Petronio. Simul enim ut finem loquen-
di fecit, confestim ingens descendit pluuia præter spem o-
mnium. Nam illo die ab ipso solis ortu serenitas magna cla-
ruerat, nullumq; signum pluuiæ in cælo fuerat uisum: sed
etiam omnis annus magna fuerat ariditate siccatus, ita ut de-
speratio fuisset exorta, non solum pluuiæ, sed etiam si unquam
posset cælum tectum nubibus apparere. Tunc igitur etiam
præter consuetudinem tanta inundatio uenit aquarum, ut Iu-
deis spes magna fieret in nullo frustratum iri Petronium, pro
eorum negotio laborantem. Petronius autem amplius obstu-
puerat, uidens manifestissimè deum Iudeorum se consolato-
rem ostendere, & multum suam declarasse sententiam, ita ut
nec illi fortè contradicere ualerent, quibus religioni nostræ
reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Caium, postu-
lans ne tanta milia hominum contemneret, quæ non possent
sine bello & ingenti cade ad transgressionem suæ religio-
nis impelli: peritura quoque tanta tributa, quæ ab illa gen-
te darentur: memoriam etiam non bonam Romani nomi-
nis in postiora tempora relinqui: super hoc quoque uir-
tutem diuinam Iudeis præbere presidium. Nam exploratum
esse firmabat pro Iudeis euidenter indicium. Et Petronius
quidem huiusmodi literas destinauit. Agrippa uerò rex (iam
enim tunc Romæ fuerat) amplius in amicitia gratiaq; Caij
crescebat. Et fortè quadam die epulum præparauerat Cæsa-
 ri, ubi

ri, ubi magnam impenderat diligentiam, ut omnium in ci-
 bis elegantiam uinceret, omnesq; suauitates & delicias stu-
 diosius prouideret, ita ut non solum ceteros anteciret adin-
 uentionibus epularum: sed nec ipse Caius multum cupiens ei
 posset equari. Tunc Caius admodum admiratus tam inge-
 nium eius, quam magnificentiam animi, quod super uirtu-
 tem suam sumptus expenderet ut sibi placeret, uoluit muni-
 ficientiam Agrippæ remunerare. Tum itaque ex delicijs &
 uoluptate ac uino hilarior effectus, cum ab Agrippa ad po-
 tum inuitaretur: Et primum, inquit, quamuis tibi honori-
 ficientiam exhibui pro beneuolentia & fauore, quem circa
 me semper habuisti, ut etiam apud Tiberium periculum in-
 gens incurreres: uerum quia in omnibus te uideo & uirtu-
 te præditum, & nos amore superantem, indecorum existi-
 mo tuo circa me studio superari. Volo itaque, quod antea mi-
 nus feci, modo perficere, & tantas tibi munerum copias attri-
 buere, ut magnum momentum tuis opibus, & tuis accedat
 honoribus. Et ille quidem hæc dicebat, existimans quod po-
 sceret aliquos redditus sibi dono dari: uel ciuitates exhiberi. Ille
 autem, quamuis præparatum haberet quod petere cupiebat,
 timens, haud suam uoluit aperire sententiam: sed respondens
 confestim Caio, quia neque primo lucro, sed eius gratia de-
 lectatus, ut contra Tiberij præceptum studium accurationis
 ei impenderet, neque modo se aliquid agere intentione lucri,
 sed sola eius gratia semper se fuisse contentum aiebat: nam &
 multa sibi ab eo & maiora fuisse donata: Quæ si tua, inquit,
 uirtute tuâq; potentia minora sunt, meo tamen, hoc est, acci-
 pientis merito & dignitate mea multum constat esse maiora.
 Caius autem obstupescens eius continentiam, magis instabat
 ut diceret, quid sibi cuperet donari: Ille quoniam, inquit, o do-
 mine magnanimitate nimis dignum me muneribus tuis exi-
 stimas,

stimas, populo nihil quidē quod ad diuitias opesq; pertineat:
 nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem
 reddidisti: sed illud peto, quod tibi & opinionem pietatis effi-
 ciat, & diuinitatis mereatur auxilium, una etiam mihi glorie
 fuerit apud audientes: quod nihil à te petieram, ad usus perti-
 nens temporalium rerum. Postulo igitur, ut erectionem sta-
 tue, quam in templo Iudeorum faciendam Petronio precepi-
 sti, ultra nolis effici. Et ille quidem, licet periculosum existi-
 maret illud exposcere: nam nisi rectum quod petebatur, iudi-
 caret Cæsar, nihil aliud nisi mortem afferret illa petitio: ergo
 quamuis periculosum esse censeret, tamen contemptis alijs sibi
 necessarijs & utilibus, illud Cæsarem postulauit. Cuius autem,
 tum cō quod ab Agrippa taliter fuerit accuratus, tum quia
 indignum existimabat mendax corā tantis arbitris apparere,
 ante quos alacriter compellabat Agrippam quod uellet expe-
 tere, paululum sui pœnitens, mox uerò uirtutem Agrippæ mi-
 ratus, quod suum regnum non re ditibus, non pecunijs, nō alio
 quocunque munere amplificari cupiuerit, sed pro conseruan-
 da lege culturaq; diuinitatis illibata celebranda interuencor
 extiterit, concessit: ac scribit ad Petronium, laudans quidem
 eum, quod exercitus instruxerit, pugnareq; cum Iudæis fuerit
 preparatus, & omni nisu laborauerit iniuncta perficere. Vea-
 rum statuam, inquit, si contigerit erexisse, ut cōstituta est, per-
 seueret: si uerò necdum erecta est, nihil ultra fatigandus exer-
 citus, & auxilia dimittenda: te ipsum uerò ad ea quæ missus es
 curanda, cōuenit proficisci: nam ultra iam opus non habeo, ut
 erigatur statua. Hoc enim Agrippæ gratiæ concessum esse uo-
 lo, uiro honorabili mihi semper, sed nunc amplius honorando.
 Et Caius quidē talia scribit Petronio, antequam seditio maior
 oriretur. Nam ita iam mentes omnium tumebant, atq; talia uo-
 luntatum eorum indicia monstrabantur, ut si fortē contrarium
 nuncium

nuncium adueniret, parati essent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Caius, cuius animus erat obnoxius turpitudini, alienus bono consilio: & in omnibus quæ faciēda decerneret, ira magis pertinax ad implendum: moderari se nullo modo sciens: sed beatitudinem iudicans, si omne quod sibi esset uoluptati perficeret: postea scribit Petronio huiusmodi uerba: Quoniam, inquit, dona quæ tibi Iudæi dedere, meliora iudicas quàm mea complere præcepta, & cuncta quæ illis libita sunt studes efficere, mea mandata contemnens, iubeo temetipsum iudicem fieri, & eligere quid debeas pati, qui me ad tantam iracundiam concitasti: ut exēplum efficiare cunctis & presentibus & futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epistolam destinauit quidē Petronio, non tamen ipso uiuente perlata est. Petronius autē tardius eam aliquanto suscepit, remoratis nauigio portatoribus: in tantum ut etiam ante hanc epistolam alias literas accepisset, in quibus de morte Cæsaris certior redderetur. Non enim obliuisci poterat deus tantorum periculorum, quæ Petronius cum alacritate magna subierat, ut Iudæis in honorem eius religionis gratiam præstitisset: & Caium de medio aufrens, mercedem illi dignam pro illius impietate restituit, cooperatus est autem Petronio. Nam tanta illi dilectio comparata est, tam Romæ quàm in unoquoque regno, ut dei gratia super eum euidenter appareret. Romæ namque senatorij ordinis, & quotquot dignitatibus eminebant, tam uirtutis merito, quàm odio Caij, quod propter eius crudelitatem iniquitatemque conceperant, circa Petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem est non post multum temporis, quàm fuerat epistola scripta Petronio, in qua eum morte damnauerat. Causam autem per quam extinctus est, & totum ordinem insidiarū, narrabo procedēte sermone. Petronio uerò prima uenit epistola, mor-

tem indicans Caij: post aliquantum uerò temporis ea, in qua propria manu semetipsum interimere iuebatur. Vbi miranda est diuinæ clementiæ prouidentia, quomodo sine ulla dilatione tantam illi retributionē mercedis indulserit, pro honore quem exhibuit templo dei, & pro adiutorio, quod Iudeis prestitit, ut per eum beneficium salutis acciperent.

De actis Asinei & Anilei fratrum, & maxima strage Iudæorū in Babylonia & Seleucia. CAP. XVI.

Contigit etiam per idem tempus Iudeis illis, qui in Mesopotamia & Babylonia habitabant, ualde magna calamitas, ubi quoque multa cedes accidit, quanta nunquā antè refertur in historia: de qua cuncta diligēter absoluam, ut causas ipsas ex quibus prouenit insinuem. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas, admodum populosa, habens circa se plurimam fecundamq; regionem: quæ cum alijs plurimis bonis, tum etiam hominibus ipsa referta est, hostibus quoque inadibilis. Nam eam Euphrates undique circumiens, in medio continet uniuersam. Ad hæc etiam mœnibus est munita firmissimis. Est autem alia ciuitas, cuius Nisibis uocabulum, circa eiusdē fluminis fluenta constructa: unde Iudæi quoque natura confidentes locorum, censum quem solent in honorē dei tribuere, ibidem custodiendum illo tempore deponebant. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis ueluti penu, uel promptuario munitissimo securius utebantur: hinc autem in Hierosolymam, cum tempus expeteret, pecunias dirigebant. Plurima quoque inde hominum milia passcebantur. Erant itaq; duo quidam homines, Asineus & Anileus nomine, Neerdatenses quidem genere, & inter se germani fratres. His præceperat mater (nam patre orbatu fuisse) ut nauium operarentur uela: quia non indecorum apud eiusdem loci ciues hoc opus habebatur, ita ut etiam plures apud

eos uirorum, eis exerceantur operibus, quæ usui marino proficiant. Hos quadam die magister, qui eidem operi præerat, apud quem etiam ipsam artem didicerant, de aduentu & tarditate culpauit, eosq; uerberibus ultus est. Illi uerò grauitè hoc ferentes, arma quantacunque in eius domo seruabantur, abripiunt : pergunt in quendam uicum, qui diruptio fluminum uocatur, ubi optima solebant pascua germinari, ibiq; ea reposuerunt. Quo factò, congregantur ad eos plurimi iuuenes, quotquot egestate laborabant. Hos armis instruunt, ipsi uerò ueluti ductores agebant. Ibi quandam sibi extruentes arcem, demandant uniuersis, qui per illa pascua armenta ducebant, ut illis censum redderent, atque ex hoc & cum eis amicitiam haberent : & aduersus hostem qui depopulatum fortè prorumperet, auxilio fore se firmabant. Illi uerò dicto audientes fuere, non enim aliter facere ualebant, & ex pecoribus mittebant quantacunque iuebantur : ac proinde manus & uirtus illis amplior accedebat, & potestati habebant quæcunque animus uellet efficere, alios fugare uel ledere, alios regere uel curare, non solum incolas regionis, sed etiam quos fortè transire contingeret : nomenq; eorum formidolosum satis habebatur, & per singulos dies de eis sermo crescebat : donec ad regem Parthorum usq; peruenit rumor. Satrapa uerò Babylonie, postquam ista cognouit, uoluit eos in ipsis initijs reprimere, antè quàm eis licentia crescente malum amplius oriretur. Et congregans manum quàm plurimam potuit, sed etiam ex Parthis Babylonijsq; quàm plurimos, aduersum eos repente tendebat, nolens eos nuncium sui antè quàm ueniret, accipere. Igitur per occulta ductans exercitum, & ueniens in quendam nemorosum locum, ibidem latitabat. Et sequenti die (illucescebat namq; sabbatū, in quo Iudei nihil operantur) ratus est resistere non ausuros, atque hoc modo sine pugna

uinctos posse abducere. Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locum, ut cum proximus fieret, statim in eos irrueret. Sed Asineus, sicut fortè cum alijs nonnullis confederat, antè quos arma fuere iacentia: O uiri, inquit, hinnitus equorum meas aures allapsus est, non equarum amor: sed equorum utros uehementium hinnitus scio existere: nam etiam strepitum frænorum simul aduerto. Vereor itaq, ne nos circumfusi hostes aggressi sint. Sed citius quispiam ex uobis spectatū procurrat, qui nobis quidnam istud sit manifeste denunciaret. Opto autem falsa me locutum fuisse, & deceptum potius uerissimilitudine sonitus, quàm uera sensisse. Et ille quidem huiusmodi uerba locutus est. Cum ecce simul quidam adueniunt speculati negotium: & celeriter accurrentes, Neq; tu, inquit, falleris, sed integre cōiectasti, quæ aduersus nos geruntur. Ab hostibus circumdati quippe sumus dolo, nihil à brutis animantibus differētes. Nam nos plurimus equitatus inuadit, eò præsertim tempore, quo nudi omnibus armis extamus, ob id, quod lex paterna uacare nos, & nihil agere hodie præcipiat. Asineus porrò, non secundum speculatoris sententiā quid deberet fieri decernebat: sed legale magis existimans, ne demissis manibus pereuntes, letitiam hostibus exhiberēt, oportere iuadicat, ut non sine hostium ultione operentur. Arma itaq; corripit, alios qui circa illum erant similiter adhortatur, eos in audaciam excitans, ut uirtutis memores, hostes itinere fessos inuaderent: atq; impetum facientes, multos obtruncant, alios fugauerunt. Nam eos securitas, qua se putauerant quasi cuncta parata reperturos, & ignauos & molles effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisset, obstupescens super illorum fratrum audacia, desiderauit eos uidere, & cum eis miscere colloquium: & mittit ex armigeris fidelissimū, qui diceret: Imperator Artabanus, quamuis latus

à uobis,

à uobis, & quamuis sua prouincia depraedata, tamē nulla cir-
 ca uos indignatione, qua debebat accensus est: sed considera-
 tione uirtutis uestre, magis in uestram gratiam factus attoni-
 tius, misit me, dextram uobis fidemq; præbiturum, ut ad eum
 ueniat, & eius habeatis amicitia, nullum dolum aut insidias
 formidantes: dona etiam se daturum promittit, & honoribus
 sublimare, ex quibus potentia uobis maior accrescat. Tunc
 Asineus ipse quidem distulit, sed fratrem suum Anileum cum
 muneribus mittit, quæ præparare potuerunt. Et ille quidē ita
 perrexit, atq; perueniens ad imperatorē ingreditur. Artaba-
 nus autem audiens Anileum uenisse, interrogabat causam, cur
 etiam Asineus non simul aduenerit. Cumq; audisset, quod ti-
 more suum aduētum subtraxerit, cœpit per deos patrios ob-
 testari, nihil se mali facturum in eos, si se etus cōmitterent fi-
 dei. Inter illos enim barbaros esse solet iudicium, ut nunquam
 quisquam inter eos, postquam dextram præbuerit, mentiaturi
 nec quisquam de fide dantis dextram dubitauerit. Et Artaba-
 nus quidem ista gerens, mittit Anileum persuasurum fratri,
 ut ad eum etiam pariter ipse adueniret. Agebat autē hæc im-
 perator, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satra-
 piæ, eò quòd in aliena regione faciliè possent ab imperio suo
 decedere, ut antè quàm tale aliquid contingeret, ipse illos per
 amicitiam occuparet. Timebat etiā ne in Babylonia plurimi
 se Asineo coniungerent, & ille manu ualida cōgregata, præ-
 sertim in illis locis tam munitissimis, faciliè se à Persarum im-
 perio defensaret. Et ille quidem talia reputans, mandabat Asi-
 neo. Anileus autem persuasit fratri, intimans ei munificetiam
 & alacritatem imperatoris, tum etiam iusiuramentum quod ei
 præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebāt.
 Ille autem eos cum gratia magna suscipiens, admirabatur
 Asineum, quòd ita magnanimus extitisset, cum corpus possi-

deret ad uidendum breue, & quodd contemptui ab intuentibus haberetur: eiusq; prudentiam strenuitatemq; considerans, fertur ad amicos dixisse, quàm maior esset anima, corpore tam minore. Ostendenteq; Asineum uni ductorum suorum, Abdagadi nomine, atq; eius nomen indicante, omnemq; uirtutem & strenuitatem eius intimante, qualis extitisset in bello: Abdagades postulabat permissum sibi cōtribui, ut eum occideret, atq; iniurias eius & depopulationes, quas in prouincias commiserat, ultum iret. Non permittam, inquit imperator, hæc fieri in eum uirum, qui mea fide præsumptus, dextram à me iurationemq; deorum accipiens, uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello, nihil periurijs meis opus est, ut Parthorum iniurias ulciscaris: discedentem uerò, si cupis, insequere, eumq; si poteris iure belli superato. Mane itaque factò, accersiri iubet Asineum. Tempus tibi est, inquit, o iuuenis ad propria discedendi, ne fortè plurimos ad te ductorum irrites, & sine mea conscientia pereas. Commendo autem tibi Babylonix regionem, ut eam ledi à latronibus non permittas, sed tua uirtute à malis omnibus defendatur. Dignus nanque sum à te optimo homine hanc reciprocationem accipere, qui tibi fideles animos omnino seruauerim: neque ad eos attendi, qui fuerant ad tuum interitum irritati, sed ad salutem tuam tutandam sedulo festinaui. Hæc dicens, eum donatum muneribus competentibus, in propriam destinat regionem. Ille autem domum reuersus, oppida constituit, & castella quæ primò fuere restaurando confirmat, atque ita breui magnus effectus est: tantaq; per eum negotia gerebantur, quanta nunquàm ab alio ante ipsum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus, ut etiam ab ipsis Parthorum ductoribus honoraretur, qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam solam Babyloniorum honorificentiam

entiam habere minorem ducebat, quam suæ uirtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negotia quæ in Mesopotamia gerebantur, ex eius potestate pendebant, & amplius eius felicitas per annos quindecim amplificata crescebat, & bonorum omnium uigore ac flore pollebat. Sed dum tali prosperitate fruerentur, subito malorum illos occupauere principia, quæ huiusmodi causis occipiunt. Postquam enim strenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam, conuertuntur ad iniurias perpetrandas, & transgressiones paternarum legum, cupiditatibus in transuersum agentibus. Denique Parthorum quendam ductorem inuadunt, qui ad gubernandam illam missus fuerat regionem, quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in alijs pluribus rebus laudabilis erat, tum pulchritudine cunctas fœminas anteibat, ita ut magnum decoris miraculum spectantibus apportaret. Hanc Anileus siue pulchritudinem eius auditu cognoscens, siue proprio uisu conspiciens, adamanit. Deinde cœpit insidias eius uiro præparare, cumq; hostiliter inuadens interemit, illam autem abripiens sibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem sine magnis calamitatibus Anilei domum ingressa est, sed tam ipsi quam Asineo fratri, magnorum malorum deportauit aggeriem, per huiusmodi causam: Cum enim illa post mortem uiro, deorum suorum simulachra sumpsisset, quæ more paterno tam ab ipsa, quam à uiro eius religiose colebantur: cœpit ea domi habere, & simili cultu uenerari: sed etiam cum alicubi fortè pergebant in exterarum regiones, secum illa simulachra portabat. Et primò quidem latenter hunc ritum religionis exercebat, postea cœpit etiã marito monstrare, quali modo uel lege deos illos cum primo suo coniuge coleret. Tunc socij eorum, qui ab eis inter primos honorabantur, primū quidē ad ipsum

Anileum locuti sunt : quia non deberet Hebraico ritu cōtempto, & neglectis suis legibus, eam mulierē accipere, quæ contrario ritu aliam religionem habens, interdicta sibi sacrificia dijs extraneis exhiberet: debere illum aiebant rebus suis bene consulere, ne fortē amore mulieris & uoluptate corporis captus, illa celebrari permittens seq; regnumq; suum pessunderet. Sed cum nihil proficerent talia cōmonentes, uirum etiam quendam illorum, qui maxime inter eos honore fungeretur, quoniam ampliore fiducia locutus sit, interemit. Ille uerō moriens, maledixit ipsi Anileo fratriq; ipsi Asineo, cunctisq; socijs, ut similiter ab hostibus interirent: ipsi quidem, quòd tale in se facinus perpetraret: illis autem, quòd non prohibuerint, neque ullum auxilium tulerint homini, pro legibus paternis & pro tanta gente proloquēti. Cuius mortem omnes quidem grauitè ferebant : tolerabant tamen non ob aliud, nisi quia illorum potentia ad infelicitatem dūcebantur. Cum autē culturam etiam deorum Parthorum audissent, ultrā tolerandum non esse iudicabant opus Anilei, quòd in legem patriam iniuria gerebatur. Itaque plurimi congregati, ad Asineum accedunt: & eum magnis uocibus increpabant, dicentes : Bene quidem esset, si neq; primum tale aliquid fieret : sed quia iam factum est, saltem nunc correctio consequatur, antè quàm illud peccatum illi cum ceteris omnibus adducat interitum. Eiq; exprobrabant, propter nuptias cum alienigena muliere confectas, contra consuetudinem legis ipsorum : & superstitionem mulieris, quæ in iniuriam dei sui fuisset inducta. Ille autem, quamuis peccatum fratris cognosceret magnorum malorum fuisse causam & fore, ueruntamen uictus consanguinitatis fauore tolerabat: ueniamq; fratri dabat, quòd fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eū in dies accusationes à pluribus aduenirent, tunc de his Anileo loqui compulsus

compulsus est, increpans eum, & quiescere de cætero iubens ab illis operibus, & ut mulierem ad sua propria, parentesq; reuocaret. Sed nihil eorum uerborum percipiebat effectum. Mulier autem sentiens tumultum, qui propter se populos obtineret, uenenum inter cibos dedit Asineo. Quo ille accepto, defunctus est. At illa sine ullo timore postea degere cœpit, solum sui iudicē habens, quem sentiebat suo amore constrictum. Porro Anileus solus regni moderamina excipiens, exercitum sumens, uicos Mithridatis inuadit, uiri apud Parthos in primo loco constituti, & regis Artabani filiam in coniugio possidentis. Vbi cū irrumperet, omnia prædæ dedit: & multas pecunias inde, multosq; captiuos abripuit, & numerosum pecus abduxit, & alia plurima, quæ ad diuitias, opulentiamq; pertinere noscuntur. Sed cū hæc Mithridates audisset, quod talis in suis uicis præda & captiuitas fuisset effecta, grauiter iulit, quod ipse antè nihil læsisset Anileum. Anileus uerò quod exordium tantæ sumpsisset iniuriæ, tanta in se dignitate contempta: congregansq; quàm plurimum potuit equitatum, sed etiam ætate feruentium non minimam manum, aduersus Anileum uenit, & contendebat, ut cum eo bello decerneret. Sed antè quàm ad eum uenisset, in quodā uico occultè castra constituit; ut inde proxima die in hostes irrumperet: quoniam sabbatum illucescebat, cū à Iudæis otium & uacuitas exercetur. Anileus autem ista cognouit à quodam homine Syro, alienigena, ex alio uico, qui cū alia integrè nuntiaret, tum etiam uicum intimabat, ubi Mithridates mansionem fecerat. Milites itaq; cœnare faciens, castris egressus est, cunctis ignorantibus, quod aduersus Parthos tenderet. Et circa noctis ferè quartam uigiliam, hostes inuadit, alios dormientes obtruncat, plerosq; in fugam conuertit. Mithridatem autem uiuum tenens, secum ducebat, super asinum nudum imponens, quod

ualde ignominiosissimum apud Parthos habetur. Cumq; ad locum proprium peruenit, hortabantur amici, ut Mithridatem perimeret. Sed contra ipsum consilium aliud dicebat, non rectum esse dicens, ut Mithridatem extingueret, uirum primo genere apud Parthos ortum, & necessitudine connubij apud regem Artabanum magnifice honorabilem: nunc autem ut cunq; tolerabile censeatur esse quod factum est: quoniam et si iniuriatus est Mithridates, uerum tamen beneficio salutis erit se liberantibus gratiam debiturus: si uero quicquam patitur, nequaquam regem Artabanum patienter laturum, sed magnam cladem Iudeis importaturum in Babylonia constitutus. Parcere itaq; illi melius uidetur, & propter consanguinitatem, qua regi coniunctus est, & pro tanta dignitate qua inter suos honorabilis, ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus persuasit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti, cuius mulier exprobrabat, nisi festinaret utpote regis gener, & in tanta dignitate constitutus, supplicia sumere de his qui contumeliam ingessissent. Turpe namq; illa esse dicebat, ut salutem eligeret, postquam captiuus in manus Iudei hominis fuisset, & nunc aut ultum ire suam iniuriam intenderet, aut se per deos iurare coniugij foedera soluturam. Has ille exprobrationes per dies singulos minime ferens, magnanimitatem etiam mulieris metuens, ne inter eos coniugium solueretur, non sponte quidem neque uolens congregans manum quam plurimam potuit aduersus Iudeos tendebat, intolerandam & ipse salutem existimans, si Parthus impune fuisset à Iudeis repulsus belli certamine. Anileus autem, ut cognouit ad se tendentem cum multa manu Mithridatem, in glorium iudicauit si in locis suis maneret, & non magis anteueniens hostes occurreret, ex prosperitate prima confidens iterum se pugnaturum, credens audentibus uirtutis etiam

etiam robur accrescere. Multi itaq; illi superiorum exercitus se coniungere, sperantes prædam se sicut antea relaturos, et in ipsa prima facie terrorem hostibus illaturos. Pergunt itaq; illo die stadia nonaginta, per loca uasta et inaquosa iter facientes: sed medio die, ardore solis ingenti, sitis Iudeos occupat. Mithridates autem apparens continuò, fissos itinere, ac siti fatigatos inuadit. Illi nec æstum nec arma ferre ualentes, profugiunt. Parthi uerò insequentes, magnam cædem faciunt, Iudeorum multæ myriades occumbunt. Anileus autem, et quotquot circa eum erant, in syluam se recipiunt. Mithridates uerò magnam uictoriam sumens, magno gaudio coepit exultare. Congregatur autem ad Anileum infinita multitudo hominum, pessimorum, et suam salutem parui pendentium, quos Anileus suscipiebat, uolens ex his recompensationem efficere multitudinis, quæ bello perierat: sed haud sanè similes illis, qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitatum. Sed etiam cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorum, eosq; passim depopulabatur. Tum Babylonij, quamuis ad bellum parati, mittunt tamen in Neerdam ad Iudeos qui ibidem habitabant, tradi sibi Anileum expetentes. Illi uerò nequaquam illorum sermonem accipientes, neq; cum traditione Anilei pacem facere uolentes, prouocabant eos ad prælium. Veruntamen aditum legatis Babyloniorum permisere, ut ad Anileum uenirent, et cum eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babylonij locum integre specularantes quo se constituerat Anileus, et cuncta diligenter inspicientes, occulte nocte somno oppressos inuadunt, necantq; quantoscunq; reperiunt, ipsumq; Anileum obtruncant, atque hoc modo Babylonij iniurijs Anilei, et grauedine liberati sunt. Impressio nanque eis illa magno constabat odio, quod circa eos detinebatur: nam penè semper inimicitias exercebant. Causa uerò hu

rò huius iræ, fuit lex eorum paterna, quam ille oppugnabat:
 & propterea sibi semper inuicem emulabantur: unde si co-
 rum quisquam opportunitatē inuenerat, ab iniurijs non par-
 cebat. Tunc itaq; hoc modo pereunte Anileo, cœpere Baby-
 lonij Iudeis instare. Illi uerò & grauiter ferentes impressio-
 nem Babyloniorum, & repugnare penitus non ualentes, in
 Seleuciam cum suis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas est
 admodum opulens, & decora, quam Seleucus Nicanor fabri-
 catus est. Habitant autem eam Macedoniorum plurimi, &
 Græcorum abundantissimi. Est ibi etiam Syrorum non mini-
 ma multitudo. In hanc igitur Iudei refugium, & per quin-
 quidem annos illesi, & expertes malorum fuere. Sexto uerò
 anno (nam Babylonia corruptio eorum magna contigit &
 ruina, & ob hoc plurimi in Seleuciam magis, magisq; confu-
 giunt) eos amplior ibi clades suscipit, propter causam quam
 breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduersus
 Syros ex maxima parte inimicitie acute gerebantur, sed
 Græci semper superiores extabant. Tunc itaq; cohabitabant
 eis & Iudei, qui aduenerant. Syri autem seditionem mouen-
 tes, cœperunt superiores existere, ex consensu & auxilio Iu-
 deorum, hominum inconsiderate se in pericula precipitan-
 tium, & intentionem solam ad bellum gerendum habentium.
 Tunc Græci hac seditione superantur. Illi uerò nullam aliam
 rationem cernebant, qua possent statum suum pristinum, &
 dignitatem reformare, nisi Syros à Iudeis separarent. Vnus-
 quisq; igitur eorum, uerba faciunt ad Syros, cum quo quisq;
 se familiaritatem habere cernebat: atque hoc modo pacem in-
 ter se, amicitiamq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraq;
 parte, pacta quibus pax & concordia seruaretur, instituunt:
 atque hoc modo inuicem exhortantur, ut cum Iudeis bellum
 gerant. Quos ex constituto repente inuadunt: interimuntq;

super

super quinquaginta milia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos, qui fortè aut amicorum, aut uicinarum misericordia conseruati sunt. Et quia iam ibidem uiuere non poterant, discedunt exinde Ctesiphontem, ciuitatem uicinam Seleuciæ: ubi consuetus est Parthorum rex, per singulos annos hyberna peragere: ubi etiam plurimæ eius opes, et plurimus regni cultus asseruatur. Nulla tamen iam eis uiuendi spes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Iudeorum terrore regis premebatur. Nam tam Babylonios, quàm Seleucios formidolosos habebant: sed etiam omnis multitudo Syrorum, quæ in illis locis habitabat, id ipsum cum Seleucijs loquebantur, ut bellum gererent cum Iudeis. Ob hoc ergo discedunt etiam inde in Neerdam, et in Nisibin: ubi propter munimentum illarum ciuitatum tutos se esse censebant. Super hæc etiam habitantur illæ ciuitates, ab hominibus bellicosiss. Et ea quidem quæ circa Iudeos Babylonici constitutos, acta sunt, huiusmodi fuere.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA=

tis Iudaicæ liber decimus nonus.

Qualiter C. Caligula Cæsar insidijs extinctus sit.

CAPVT

I.

CAIVS autem non in solos Iudeos, qui Hierosolymis fuere, et eos qui in his regionibus habitabant, iniustitiæ suæ demonstrabat insaniam, sed per omnem terram, et per omne mare super eos præcepta destinabat; quaquauersum imperium Romanum protenditur: et pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit, quales antè nunquā historie

storie prodiderunt. Maxime autem omnium Roma cladem
 perpetiebatur, quam in nullo honorabiliorem ceteris ciuita-
 tibus existimabat. Nam cum omnes ceteros externos libenter
 tractaret, non ita senatum, et omnes quantuncq; ex nobili-
 bus uel generosis clarissimi constabant. Multa etiam crimina
 perpetrabat, aduersus equites Romanos. Quidam autem hoc
 dignitatis nomine censebantur, opibus autē penē pares sena-
 toribus existebant: propter quod etiam in conuentu sena-
 tus interesse solebant, quos ualde inhonoros habuit: pluri-
 mosq; ex eis morte damnabat, quorum etiam simul pecunias
 auferebat. Nam multas etiam cedes non ob aliud, nisi ut eo-
 rum auferret pecunias, perpetrabat. Diuinum uerō sibi cul-
 tum et honores uolebat, non cum hominibus exhiberi: sed et-
 tiam in templum Iouis ueniens, quod Capitolum quidem uo-
cant, magis autem uenerabile illis est omnium templorū, fra-
ctum se Iouis ausus est appellare. Sed etiam alia quę gerebat,
 non erant à furore aliena. Nam etiam ex Dicæarchia ciuita-
 te, quę in Campania constituta est, ad Messanam, quę alia
 quoq; maritima ciuitas est, graue putans uti remis trāsitumq;
 facere, putansq; sibi subijcere etiam hoc elementum posse, ne-
 lut domino maris existēti, talia etiam uolebat in fluctibus ge-
 rere, qualia solet terrę natura sustinere. Voluit ergo ex à lit-
tore ad littus, stadia ferme trecenta in medio mari, et intra
tam uastum sinum, pontem cōstruere, super quem carrucis et
diuersis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed et templorum
 paganorum nullum non depopulatum reliquit. Quęcunque
 enim pictura aut sculptura uenusta fuere, uel alio quolibet o-
 pificio pulchra simulachra, atq; omnimodo anathematizata,
 deferri iussit ad se. Non enim alibi pulchras res esse dicebat
oportere, nisi in pulchriori loco. hunc autem Romam esse fir-
 mabat. Non solum autem suam domū, sed etiam hortos, aliaq;

sua habitacula, ubicunq; terrarum Italiae constabāt, ex talibus
 repleuerat ornāmētis. Nam etiam Iouem Olympiū, qui maxi-
 me apud gentiles uenerabilis habetur, quē Phidias Athenien-
 sis fecerat, ausus est in Romanam transferre ciuitatem: non ta-
 men ad effectū res perducta est, architectis dicētibus ad Men-
 nium Regulum, cui res illa fuerat imperata, quōd si illud simul-
 lachrum moueretur, aliquod malū posset accidere. Fertur au-
 tem Mennius, etiā prodigijs propter hoc multis acceptis di-
 stulisse negotium. Veruntamen eiusmodi uerba scribit ad Cai-
 um, unde periculum mortis illi protinus imminabat: euasit ta-
 men, quoniam Caius morte praeuentus est. Intantum etiā pro-
 ruperat eius insania, ut cum ei filia fuisset exorta, eam perdu-
 cens in Capitolium, super genua simulachri cōstitueret, com-
 munem sibi natam, Ioui q; confirmans, duos patres uni proli
 constituens. Et haec illum etiam talia perpetrantem, pro nefas,
 homines tolerabant. Molitus est et seruos ad accusationē ex-
 citare dominorum, quacunq; uellent in publicum crimina de-
 portare. Illi autem, quaecūq; illis pessima oriebantur in animo,
 nulla prohibebantur dicere ratione: cernentes gratum illi fo-
 re, quicquid mali dixissent: ita ut etiam Claudiu auderet Po-
 lydeuces seruus eius accusare: et ille patiebatur, aduersus pa-
 trem suum geri capitale iudicium: sperans etiam ipsum, quō
 faciliorem potentiam aduersus ceteros adipisceretur, extin-
 guere: non tamen affecutus est, quod uolebat. Repleta igitur
 uniuersa repub. diuersis malis, diuersisq; calumnijs, ex auda-
 cia seruorum aduersus dominos ubiq; insidiae gerebantur: ab
 alijs quidem, ut suas iniurias quas passi sunt ulciscerentur: ab
 alijs autem, praeuenire dominos cupientibus, cum sibi ab eis
 pro culpis suis aliquid supplicij imminere sentirent. Proinde
 quoniam corruptis legibus et hominibus in afflictione consti-
 tutis, non paruum beatitudinis momentum mors illius ho-
 minis

minis apportauit : sed etiam genti nostræ, quæ breui iam o-
 mnis interfisset, nisi mors illum celeriter occupasset: uolo super
 eo cuncta differere. Nam aliàs quoq; magnam felicitatem con-
 fert hominibus, & solatium in calamitatibus constitutis: ac et-
 tiam correctionem his, qui putant prosperitatem esse perpe-
 tuam: docetq; ne rebus secundis quisque pessime commutetur,
sed uirtutis studium esse percolendum. Vias equidẽ tres mors
 illa parauerat: & harum uniuscuiusq; uiri boni primatum in
 consilijs habebant. Aemilius enim Regulus, ex Corduba Hi-
 spaniæ ciuitate originem ducens, congregauit plurimos, ut
 siue per illos, siue per semetipsum alacriter Caium interime-
 ret: alterius autem principatum gerebat Cassius Cherea tri-
 bunus: sed & Minutianus non paruam partem hominum ad
 hoc opus aggregauerat. Causa autẽ erat illis odium, quo cir-
 ca Caium uniuerſi tenebantur. Et Regulus quidem iracun-
 diam eius, & iniustitiam, qua in cunctos utebatur, horrebat:
 Gerit quippe indignationis aliquid animus liber, ut iniqui-
 tatem ferre non ualeat. Hic igitur cum multis aduersus Caium
 consilium capit, cum amicis & cum alijs, qui efficaces ei ui-
 debantur ad causam. Minutianus autem, ut Lepidum ulcisce-
 retur amicum suum: hunc enim cum aliquibus suis conciuibus
 Caius extinxerat. Super hoc quoq; sibi timebat, ne à Caio si-
 militer pateretur. Nam uidens ex alijs exemplis sibi mortem
 imminere, festinabat suum præuenire periculum. Chereas ue-
 ro confusionem suam, & Caij obprobria non ferebat, quibus
 eum arguebat, quòd quasi nihil in se fortitudinis haberet, in-
 super etiam periculum sibi per singulas dies imminere cerne-
 bat. Mortem quoq; Caij, omnes honestum opus & liberũ lia-
 benter excipere reputabant: ceteri uerò cupiebant super hoc
 habere commune consilium: uidentes tantas iniurias, & exem-
 plum prauum dari cupientibus principatum. Omnes ergo, ut
 tantis

tantis cladibus liberarentur, desiderabāt aduersus Caium ali-
quid geri : decere nanq; ad talia negotia bonos uiros accede-
re, pro salute pietatis, & imperij macula auferēda, etiam cum
suo discrimine. super omnia autem Cheream ad opus geren-
dum excitabat melioris famæ cupiditas : & quia cernebat fa-
cilem sibi aditum fore ad Caium : tribunus uanq; erat, & per
hoc se opportunitatem reperturū putabat, qua perimeret Ca-
ium. Interea ludi currules agebātur: circa quæ spectacula ma-
gnū geritur à Romanis studium. Concurrūt enim alacriter
ad circum: & pro quibuscunq; rebus opus habuerint, ab impe-
ratoribus congregatione facta, deposcūt. Illi uerò, quod mul-
titudini non iudicant resistendum, confestim grate petita con-
cedunt. Rogabāt itaq; tunc Caium, cum omni intentione po-
stulationibus utentes, ut censuū releuationes efficeret, & gra-
uedines cunctas auferret. Ille uerò nolebat ista concedere. At
illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa lo-
ca mittens, iubet clamantes abripi, & sine ulla dilatione con-
festim interimi. Et ille quidem talia iusserat: quibus autē præ-
ceptum erat, iussa complebant. Plurimis itaque pro hac causa
morientibus, populus spectans clamare cessauit. Tunc omni-
bus suæ facultates in contemptu fuerunt, uidentibus alios pro
suis opibus ad interitum peruenire. Hac & huiusmodi Chæ-
ream excitabāt, ut magnanimiter ingrederetur in causam, &
insidias quas parauerat Caio, perficeret, & eum tam nequiter
aduersus homines exasperatum reprimeret. Et sæpius in con-
uiujs Caij, rem uoluit aggredi, & tamen consideratione re-
uocabatur : non se cernens inuenire opportunitatem, qualem
negotio aptam esse iudicabat: uerens, ne frustra ad tantū opus
accederet: sed ita rem moderabatur, ut consiliū animi sui con-
sequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat,
non libenter conuersationem sustinens Caij. Cum autem eum

constituisset Caius super omnes publicas functiones, & cetera alia quæ Cesaris erant inferenda thesauris, per illud omne tempus à rato negotio priuabatur. In quo tamen maiore sibi uirtutem implendi operis aggregabat, quòd more suo magis rebus utebatur, quàm Caij obediebat imperio: parcebat enim humilibus atq; depressis. Vnde ad iracundiã prouocauit Caium, ita ut eum de mollitie, & de socordia criminaretur, non ualentem sicut ipse uellet, pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat, & muliebria oppingebat nomina, omni confusione plenissima. Et hæc quidẽ cum alijs increparet, ipse magis gerebat in quibusdam celebrationibus mysteriorum, quas ipse constituerat. Stolas nanque muliebres induebatur, & circumpositionem crinium complicatorũ adhibens, aliãq; quæ ad ornamentum, cultumq; muliebrem pertinent, ipse sustinẽs, huius confusionem criminis audebat alijs exprobrare. Cherea autem, quando hæc uestimenta Caesar sumebat, indignatione ferebatur: maxime autem, cùm illa uestimenta ministris irridentibus redderet, ita ut etiam tribuni in derisionem eum haberet & opprobrium. Nam cùm sumpturi essent ministri à Cesare muliebria uestimenta, prædicabant aliquas, ut consueti erant, ad lusum illũ proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior accessit, ut socios quosdã acciperet, quibus se ostenderet, non pro causis minoribus indignari. Nam erat etiam Pompidius senatorius, qui penè per omnes ordines & gradus administrationis transierat. Epicureus autẽ erat, & propter hoc otij & quietis studiosus. Hunc Timidius inimicus eius accusauit, quòd posset Caium maleficijs turpibus infamare, eò assumẽs Quintiliam mulierem, quæ in rebus scenicis erat propter pulchritudinem clara, & pulchritudine plurimorum amorem habebat & studium: nam etiam ab ipso Pompidio diligebatur; accusatio autẽ erat falsa.

Illa uerò graue iudicante, testimonium in causa mortis aduersus auatorem proferre, torqueri eam dixit debere Timidius. Tum Caius excitatus, iubet Cheream sine ulla dilatione continuo tormentis examinare Quintiliam. Nam & in rebus capitalibus, & ubicunq; tormētis opus esset, eodem Cherea utebatur: eò quòd eum crudelius arbitrabatur ministerium exhibere, timentem, ne ab eo de mollitie & socordia culparetur. Quintilia itaq; dum ad tormenta duceretur, consciorum cuiusdam pedem calce deprimens, significauit eos debere confidere, & nihil de tormentis eius penitus timere. Chereas tamē etsi nolens, tormentis eam adegit: timens propter illam ipse subire periculum. Et nihil differens, eam in conspectum Caij deducit, sœdatam tormētis, atq; deformatam: ut etiam ab amatoribus suis sine ulla uoluptate uideretur. Tunc Caius illā speciem non sustinens, sed admodum compassus Quintiliæ, eò quòd grauius tormentis fuisset affecta, liberam crimine absolutamq; pronuntiat, & cum ea simul Pompidium. Ipsam tamen etiam pecuniarum dono muneratur: unde illi solatiū esset, propter quod grauius erat debilitata tormētis. Nam non solum sanitas eius corporis ex supplicijs corrupta erat, sed etiam pulchritudo defœdata. Hæc igitur grauius Cheream commouerunt, quòd per eum homines torquerentur. Vnde quoque suam iracundiam non sustinens, dixit ad Clementem, atque Papinium: quorum Clemens quidem super militiam constitutus erat, Papinius super eos qui Caij fuere custodes: O' Clemens, inquit, nimis fecimus in agendo, quæ pro imperatore constabant. Nam etiam eos, qui aduersus eius principatum coniurationem fecerant, multa prouidentia uigilantes, & laboribus desudantes, alios quidem extinximus, alios autem tormentis affecimus: intantum: ut etiam ipsi Caio miserabiles uideantur. Ita nostram militiam cum nimia seueritate

tractamus. Tacente autem Clemente, grauiter quidem se ferre, quæ imperabantur, tam oculis erat, quàm uultu & colore manifestus: uerbis autem insaniam imperatoris aperire, iniustum esse iudicauit. Chereas autem cohortes prouidenter præparans, cœpit fiducialibus uti sermonibus: & ad eum enarrabat mala, quæ ciuitatem, & imperium illud obtinerent: & quod uerbo quidem Caius illorum esse causa malorum diceretur: Si uerò quisquam rem, inquit, cum ueritate discutiat, inueniet o Clemens, quòd ego sim totius mali causa, & hic Papinius, & tu, qui Romanis & uniuerse humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus, non imperijs compulsi Caij, sed nostra in hoc uoluntate progressi. Festinemus igitur comprimere tantum iniuratorem in ciues suos, omnesq; subiectos, cui non ministerium exhibemus: & ueluti satellites, atque carnifices, ad eius crudelitates explendas extamus: & arma quæ aduersus hostes proferre debemus, in nostros ciues conuertimus, non pro libertate, non pro imperio Romano: sed pro salute eius, qui suæ iniquitati festinat cuncta subijcere. Nam simul & nostra corpora, & nostras conscientias, per singulos dies polluimus tormentis & sanguine miserorum: donec etiam alter aliquis inueniatur, qui in nos quoque tale Caio ministerium exequatur. Non enim propter hæc quæ gerit, cum fauore circa nos conuersabitur, magis autem cum suspitione. Ad hæc etiam cum pereuntium multam stragem fecerit (non enim poterit Caij unquam scæuitia terminari, quoniam non iudicio in talibus causis intendit, sed sola libidine ad hominum cædem impellitur) tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hæc Clemens consilium Chereæ manifestius approbabat: taceri autem iubebat, ne in plures sermo ferretur: & diffusis passim rebus quæ gerebantur, antè quàm res consequatur effectum, secreto

secreto prodito, & insidijs propalatis, ipsi ducerentur ad poenam: sed tempore procedente, rem spei permittere, ut opportunitatem fortuna tribuente, opus gnauiter adimpleretur: se tamen dicebat per senectutem non posse audaciam gerere, ad tantum negotium inchoandum. His uerò quæ à te ò Chærea tractata, dictaq; sunt, cautius aliquid fortassis inueniam: decentius autem quis poterit inuenire? Et Clemens quidem continuo mutare sententiam, omniaq; quæ audierat, quæq; ipse dixerat, cœpit efferre per plurimos. Chæreas autem formidans, perrexit ad Sabinum, existentem uirum dignum, quem etiam libertatis cognouerat amatorem, & propterea dispositiones illorum temporum hostiliter abhorrentem. Opus itaq; putans, ut celeriter quæ cogitabat inciperet, opportunum ratus est, ut cum eorum communicarent maximo timore, ne à Clemente secreta proderentur. Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas. Cum autem libenter Sabinus tali cogitationi, taliq; uoluntati consentiret, tunc quidem tacere se dixit, & ad nullum de tali re suam proferre uoluntatem: si uerò tempus & hominem nanciscerentur, tunc non solum silentium abiecturum, sed etiam suam uoluntatem manifestaturum esse firmabat: sed si aliquid uiriliter uolumus efficere, nihil dilationis penitus detur. His igitur dictis, exinde cōuertuntur ad Minutianum, ipsis quidem studijs & uirtute parem, & similia ex animi magnitudine cupientem: consanguineum tamen Caij, sed suspectum propter mortem Lepidi. Multam nanq; inter se amicitiam Minutianus, Lepidusq; possidebant: & propterea etiam ipse timore periclitabatur, ne similiter cum perire contingeret. Erat quippe Caius omni nobilitati terribilis, ut putaretur aduersus unumquemq; singulari insania prorupturus. Propter hoc enim alterutri sibi met erant pro rerum necessitate formidini: & uoluntatem,

quam circa odium Caij gerebant, indicare non poterant. Ob huius utique suspitionem, nec deuotionem sibi apertè impendere præsuebant. Dum igitur conuenissent, & Minutiano honorem sicuti prius exhibuissent, erat enim dignitate præclarus, & cunctorum ore laudatus, inter principia sermonum, præcedens ille uerba fecit ad Cheream: requirens quòd signum illa die perceperit. Per totam nanque ciuitatem grata Chereæ uidebatur iniuria, quam per signorum datione ipse portabat. Et ille inter uerba iucunda nihil motus, Minutiano respondit, eiq; sermonem de rebus talibus faciendum esse commisit: Et tu mihi, inquit, da libertatis signum, gratias agenti tibi, qui me amplius acuisi, quàm egomet implere consueui. Neque mihi sermonibus iam pluribus opus erit, sed hoc sufficiet iudicio, si etiam tibi idem placeat, quod & mihi: quando & prius quàm conueniremus, eiusdem cognoscimur fuisse communionis. Vno itaque gladio sum accinctus, qui sufficere possit ambobus, in quo cōsecuti fortiter & accedamus ad opus. Princeps autem si uis, ipse consisto, iubens operibus innanere. Quòd si cepero tui cooperationem solatij, persequar grassatione ferri, concessa mihi te confirmante fiducia: per hoc enim, ipsum quoq; ferrum efficacius solet existere. Impellor enim ad actum non pro his, quæ patior ego, dum spe ipse circumferar. Non enim hæc lenitas, mea pericula tantummodo me considerare permittit: dum & libera patriæ atque legibus, & ademptæ uirtuti, & tante condoleam pesti, quæ cunctos simul propter Caium apprehendit. Dignus enim sum apud te iudicem fide rerum huiusmodi, quando etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc Minutianus considerans ardorem sermonum eius, libenter amplexus est, & eius audaciam approbavit, atque laudauit: & uale dicto, cum uotis eum, precibusq; dimisit. Quidam enim asseuerabant, ea quæ contingebant

tingebant quodam auspicio fuisse firmata. Nam dum Chæreas ingrederetur in curiam, uox cuiusdam de populo fertur emissa, quæ quasi admoneret, dicens: Perfice, quod agendum est, opitulante diuinitate. Quo facto, primum quidem Chæreas expauit, ne quis coniuratorum uideretur prodidisse secretum: nouissime uerò considerando, quia hæc pro inuitatione dicerentur, siue commonente aliquo sociorum, seu certe deo (qui cuncta humana respicit) consulente, omnibus ad confortationem insidiarum causa patuisset, uniuerſi simul armati sunt: alij quidem ex ordine senatorio, alij uerò Romanorum militum, qui conscij esse uidebantur. Neque enim erat uir nobilitate, seu felicitate præditus, qui Caij exitium non ardentem appeteret. Quapropter omnes, quo possent studio, ut uita priuaretur, totaq; confidentia, atque uirtute, ad tyrannicidium erant & sermonibus, & operibus præparati. Nam & Calistus libertus Caij, uir unus potentia summi culminis eleuatus, qui nihil aliud potestate sua, quam tyranno æquus esse putaretur, timore cunctorum, & magnitudine pecuniarum, quæ ei nimis accesserant, eò quòd esset in muneribus accipiendis, & iniurijs exercendis acerrimus, & uigorem ultra modum haberet, cum naturam Caij instabilem esse sciret, & in quibus declinasset, nequaquam posse reuocari: & multas quidem alias periculi causas, necnon & magnitudinem pecuniarum haberet, accedens latentem ad Claudium, sperans, quia si ei cederet principatus, deficiente Caio, honorem similem ei præberet, eò quòd illi gratiam & uerba clementiæ impendisset primitus, ait, quia iussus à Caio Claudium ueneno perimere, crebras huius rei dilationes quæsisset, ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur, quia fingebat hæc Calistus, uolens capere Claudium. Nam neque Caius studens interfici Claudium honestas poterat occasiones ex-

quirere, neque Calistus iussus optabilem rem Caio perpetrare, si distulisset mandata domini sui, pericula potuit declinare. Sed Claudium quidem diuinitas à Caij uesania liberauit. Calistus autem pro commendatione finxit hanc gratiam, quæ ei nequaquam probabatur iniuncta. Hi quidem, qui circa Chaream erant, differebant quotidie, dum multos segnicies detineret: Chareas autem nullam moram gerebat, sed omne tempus ad agendum opportunissimum iudicabat. Nam dum Caius in Capitolium ascendisset, ut pro filia sacrificaret, uenit frequenter ad eum, & in imperialis loci culmine stantem, ac populo auri & argenti pecunias dispergentem, dum hæc ministeria gererentur, precipitem ex eminenti loco cogitauit impellere: cum se à nullo uideri putaret, nec insidias fecisse crederetur. Et licet non optata mors euenisset, ipsi tamen accessisset audacia, ut etiam præter ferrum periret Caium. Tantum habuit cum coniuratis Chareas ardo-rem, metuens, ne tempora opportuna diffuerent. Illi uero uidebant quidem eum pro sua libertate sollicitum: poscebant autem, ut paucum tempus usque ad solennitatem spectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit impleri, turba fieret ciuitati, dum conscij requirerentur à Caio: & insidiarum non ualeret utilitas in futuro: sed hoc utile fore, ut in celebratione spectaculorum res potius agi tentaretur. Hæc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris, in paruo eius rotundo templo aguntur, qui primus potestatem populi conuertit in seipsum, quæ scilicet Romani nobiles cum filiis simul & coniugibus libenter spectare noscuntur. Tunc enim Caius negligens ad omnes ita facilis erat incursus, quando multa milia hominū paruo loco concurrerant, ut potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere: absentibus quoque custodibus, qui licet uellent, non tamen ei præsidium facile deportarent. Expectabat

emplu rotundum

pectabat ergo Chereas, & uenientibus spectaculis, prima die nitebatur, ut quod fuerat præcogitatum, sine dilatione fortune solatijs adimpleret: à quo tamen tribus diebus ludorum transactis, uix die nouissimo opus ualebat terminari. Itaque Chereas aduocans cōiuratos, Satis, inquit, o uiri præteritum tempus nostram potest obiurgare segnitiam, pro his quæ cum tanta uirtute tractata sunt, & neglecta noscuntur. Et melius est, ne proditione facta, pereat occasio, & potius Caius nos afficiat, cunctorumq; auferat libertatem, his diebus, quos nos tyrannidi eius adijcimus, cum & nos de cætero debeamus esse liberi, & alijs causam præbere felicitatis, præteriti seculi honorem & miracula reparare. Illis uero nequaquam cōtradicentibus, quasi non bene fuisset hortatus, neq; actum hunc aduersæ suscipientibus, sed potius conticescentibus: Cur, inquit, o fortissimi, segnes sumus? An nō uigetis hodie spectaculorum diem esse nouissimum, & Caium ferri ad Alexandriam nauigaturum, ut Aegyptum cōtempletur? Bonum ergo uobis est, ut uestris manibus Romanæ gloriæ auferatis obprobrium, & hoc terra mariq; diuulgetur. Nam quomodo non iuste erimus cōfusione obnoxij, si quis eum Aegyptius uideatur perimere, iniuriam nō ferens libertatis oppressæ? Ego siquidem nequaquam cogitationes uestras differre patior, sed hodie ad pericula simul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenierit: animo scilicet consistens ad pericula omnia præparato, quàm ut mihi huius laudis possit euenire priuatio. Hæc ille dicens, & ipse audacius armatus est, & reliquis fiduciam præparauit: cunctisq; iam erat desiderium, ut conamen attingeretur, nihilq; differens, diluculo ad palatium multitudo equestrium armata conuenit. Mos erat tribunis ense cinctis, petere ab imperatore signum, quod ei competebat, ut signum acciperet. Concurrabant ergo ad palatium omnes, ut pro spectaculo

loca sibi met occuparent. Cumq; multa plebe atq; cōpessione Caius exultaret, ita ut prae multitudine, neq; senatui, nec Romanis equitibus locus esset: sed omnes permixti sederent, cum uiris pariter mulieres, et liberi una cum seruis, Caius processu sibi met facto, Diuo Caesari sollemniter immolabat: cuius etiam spectacula celebrabat. Et cum de sacrificijs aliquid sanguinis cecidisset, contigit, ut ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprenatis nomine, uestis adimpleretur: quod factum Caio quidem praeiuit risum. Asprenati uero augurium fuit apertum, qui scilicet una cum Caio peremptus est. Ferunt itaque Caio ultra suam naturam illa die fuisse nitissimum, ita ut omnibus eius humilis salutatio mira uideretur. Qui post sacrificia ad spectacula ueniens, praesidebat: et circa eum primi procerum. Est autem ipsum spectaculum, ubi annis singulis exhibetur in duabus cellis, quarum altera quidem ducit ad atrium, altera uero ad porticum, ingressibus et egressibus apta, quatenus non turbentur, qui interius esse noscuntur. Est enim illic et alia cella, ubi lutores exerceri solent, atque cantores. Residente itaq; populo, et Cherea cum tribunis non procul à Caio (dextrum namq; cornu Caesar tenebat) quidam Battibius ex ordine senatorum, uir militaris, Cluditum cōsularem uirum iuxta se residentem, nullo audiente requirebat, si quis ei aliquid dixerit nouitatis. Quo dicente, nihil sibi ea die nunciatum: O Cludite, inquit, hodie tyrannicidij certamen agitur. Tunc Cluditus, O fortissime, inquit, tace: et mox uersum Homeri subiecit, dicens: ne quis alius maleuolus sermonem exaudiat. Cumq; multa poma in Theatro spectantibus spargerentur, et pariter aues innumerae, et quae pro raritate sua sunt comparantibus preciosae, Caius lites et rapinas propter haec actas libenter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo, duo ei auguria prouenerunt. Mimus namque introducitur, quo

duabus cellis
spectacula

quo actum est, ut iudex deprehensus crucifigeretur, et pantomimus fabulam saltavit Cynaræ, in qua et ipse occisus, et eius filia Myrrha uidebatur: atque sanguis mimica arte diffusus, et circa iudicem crucifixum, et circa Cynaram et Myrrham. Constat autem, quoniam dies ipse fuit, quo Philippum Amyntæ filium, Macedonum regem, in spectaculum ingredientem, unus sociorum suslineret in spectaculo, usque in finem, eo quod nouissimus erat dies, aut certe usus balneis, atque cibis illic, deinde remearet, sicut et prius. Minutianus iuxta Caium sedens, ac metuens, ne in uacuum tempus efflueret, surgens, cum etiam Chaream uideret egressum, pergebat ut confortaret eum. Tunc egrediētem tenuit Caius a ueste, et quasi per amicitiam, Quò, inquit, pergis o beatissime? At ille reueritus Caesarem, cum timore resedit, et paululum quiescens, de nouo surrexit, et abiit. Cui egrediēti non impediuit iter Caius, credens eum ad necessaria progredi. Asprenas quoque, cum esset et ipse particeps operis, admonebat Caium, sicut et prius, ut ingressus ad balneas atque prandium, ad spectacula remearet: querens ut ad finem sua tractata perducerentur. Illi siquidem, qui circa Chaream erant, exacuebant alterutros, quasi tempus esset singulos preparari, ne ad opus absentes inuenirentur, et negligentes opportunum tempus amitterent. Erat namque etiam dies, iam circa horam nonam. Chareas itaque tardante Caio, erat paratus, ut ingrederetur ad sedem eius: præsciū tamen, quia illic necē principis cum multo sanguine senatorum, et simul equestrium adimpleret: licetque arderet, melius tamen esse iudicauit, omnium tutamen libertatemque seruari. Cumque essent omnes ad spectaculorum uota conuersi. Caius signum surgendi fecit: turbaque repente facta, conuersi sunt coniurati, et populos impellebant, ut quasi Caio secreti officium præberent, opere uero uolentes habere

bere licentiam, ut cum in silentio trucidarent. Præcedebant itaq; Claudius patruus eius & M. Minutianus sororis coniunx, & Valerius Asiaticus: quos etiam si uoluissent repellere, propter dignitatis reuerentiam non ualebant. Caius uero sequebatur cum Paulo Aruntio. Cumq; iam esset intra regalia, rectum dimisit iter, ubi cõstituti erant famuli, qui ei gratifice ministrabant, Claudio scilicet præcedente. Et conuersus est ad locum quendam angustum, silentio iturus ad balneas, simul & pueros qui uenerant ex Asia contemplaturus, qui eorum forent utiles ad hymnos mysteriorum, quæ erat celebrare cõsuetus, aut qui ad Pyrrhicam in theatris apti esse uiderentur. Tunc itaq; occurrit ei Chareas, ut signum peteret. Quo quasi ad illusionẽ eius signum dante mollium, nihil ille moratus, iniurijs utebatur aduersus Caium, & euaginato gladio, ei intulit plagam uehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt, hoc à Cherea de industria factum: ne Caius unius plage uulnere moreretur, sed plagarum multitudine sauciatus, maiori dolore cruciaretur. Sed mihi non uidetur hic sermo credibilis, ed quòd in huiusmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam si Chareas ita cogitauit, omnes stultitia præcessisse credendus est, uoluptati magis fauorem præbens, quàm per celeritatem sibi & cõiuratis periculorum euasione acquirere, dum possent multe machinationes auxilium Caio conferre, antè quàm potuisset mori. Vnde certum est, quia Chareas nõ circa supplicia Caij restitit, sed de se & amicis potius cogitauit: quando etiã acta causa silentio magis usus est, ut uindicum fugeret iracundiam, & quatenus res gesta celaretur: ne sermonibus usus, & se perderet, simul & tẽpus. Et hæc quidem licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Caius itaq; uulneris dolore ferebatur: inter humerum enim & collum ensis illatus, iuguli osibus est retẽtus, ne ulterius

rius posset accedere. Quo facto, neque clamauit, neque uocauit quemlibet amicorum, seu incredulitate, sine imprudentia, sed dolorem fortiter ferens, interius fugiebat. Quem suscipiens Cornelius Sabinus, et ipse iam sua mente praestructus, impulsit. Tum genu flexo cadentem, multi circumstantes, singuli adinuicem gladijs, et quasi ad certamina discerpserunt. Constat autem, quia ultimus Aquila ei mortis intulit plagam. Omnis itaque causa, Cherea indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus efficeret, primus tamen cogitauit quemadmodum gereretur, et primus ceteris hoc ausus fuit edicere: quibus susipientibus, in illius necem uerbo subinde alios congregauit: et sapienter cuncta disponens, ubi erat sententiarum adhibenda professio, etiam sermonibus locutus est utilibus: necnon necessitatem suae praesumptionis imposuit, ut dum tempus exigeret, manibus uterentur. Is quoque rem prior aggressus est, et uirtutem illius necis impleuit: atque nisum facilem Caius iam moriente concessit. Quapropter iustum est, ut etiam quaecumque ceteri gesserunt, Cherea cogitationi et labori manuum ac uirtutibus applicentur. Caius itaque hoc modo, multis uulneribus iacebat extinctus. Chereas autem et ceteri perimentes Caium, per eadem itinera reuertentes, euadere se impossibile iudicabant, propter haec utique, quae fuerant gesta. Non enim paruum erat periculum, peremisse principem, stultitia populi saepius honoratum: cum et a militibus non sine sanguine, de morte eius facienda esset seditio. Ita cum essent angustiae uiae, in quibus hoc opus effectum est, et maxima turba repleret eas militum, qui illo die pro custodia principis aderant, per uias alias discedentes, ad domum uenire Germanici patris Caii. Erat enim domus coniuncta regalibus, eo quod hi qui in eminentia constituti sunt, diebus suae potentiae in talibus habitare noscuntur: et declinantes multitudinis inuasionem,

sionem, esse iam uidebantur in requie. Cum itaque lateret ad-
 huc pestis illata Caio, primum Germanis est agnita. Erant e-
 nim armigeri, æquiuocum gentis suæ Celticæ habētes tagma,
 quorum patriæ mos est, importabili uti furore, sicut Hispanis,
 aut cæteris Barbaris: eo quod omnes huiusmodi homines
 ratione minore sint, corporisq; robusti: & impetu primo,
 quibuscunq; congressi hostibus, præuallentes: cum non habe-
 rent uirtutis discretionē, pro utilitate cunctorum, sed tantum
 sibi prospicerent: quibus Caius charissimus ob hoc erat, quod
 pecuniarum muneribus eos sibi placauerat. Euaginati ergo
 gladijs, ingressi sunt domū, perscrutantes Cæsaris perempto-
 res, quorum tribunus Sabinus erat: qui nō tantum uirtute &
 fortitudine maiorum, quantum suo robore, cum monomachus
 esset, hanc obtinuerat dignitatē. His itaq; requirētibus Aspre-
 nas primus occurrens exoluit poenas: cuius uestem sacrificio-
 rum sanguis, sicut prædiximus, cruentauerat, & nō ei bonum
 fecisse uidebatur augurium. Post hunc occurrit eis Barbarus
 Norbanus, fortissimus ciuium, & de cuius maioribus impera-
 tores multi processerant: cuius etiam ciues eminentiam non
 ignorabant. Is cum esset ualetudine robustus, primo sibi met
 occurrentium abripiens gladium, permixtus alijs contende-
 bat, ne sine aliorum interitu moreretur. Qui multorū agmi-
 ne constipatus, frequentium uulnerum illatione defunctus est.
 Tertius autem Anteijs, ex ordine senatorio, Germanis sicuti
 priores occurrit. Is ut uideret Caium iacentem, & letaretur,
 aduenerat: quia patrem illius eiusdem nominis effugauerat:
 eumq; nec sic satiatu, militibus destinatis, occiderat. Aderat
 ergo Anteijs, ut Caij uideret funus, turbataq; subito domo,
 dum se uellet occulere, furentes Germanos, & tunc subtiliter
 inquirentes qui Caium occiderant, etiam innoxios unā peri-
 nentes, latere non potuit. Et illi quidem ita sunt mortui. Cum
 igitur

igitur in theatrum de Caij morte uenisset sermo, admiratio
 & incredulitas facta est. Alij nanq; ualde delectabatur in eius
 morte: & licet dudum scirent sibimet utilem fore, hoc non si-
 nebantur credere per timorē. Quibusdam uerò hoc in despe-
 ratione erat, cum neq; uellent circa Caium huiusmodi aliquid
 prouenire, nec uerè hoc crederent, quasi nō posset aliquis ho-
 minum, opus huius uirtutis implere. Erant enim, quibus non
 erat grata mors Caij, muliēres & infantes, & quidam mili-
 tum: alij propter mercedem, & qui ad nihil aliud, quā ty-
 ranno conueniente ad iniurias potentissimorum ciuium, illius
 ministerio erant preparati: muliēres autem ac iuuenes, pro-
 pter spectaculorum & gladiatorum munera, in quibus solet
 uulgo delectatio ministrari, & propter carnum dilaceratio-
 nes, quas in ludis agebat Caius, ut quasi populo uoluptatem
 exhiberet: pro ueritate autē ad satiandam suae crudelitatis in-
 saniam. Serui autem dominos contemnebant, & ad iniurian-
 dum eos, eius fulciebantur auxilio. Facile nanq; eis mentiēti-
 bus cōtra dominos credebatur: eorumq; pecunias ostendenti-
 bus, & libertas & diuitiae succedebant: nec accusationis me-
 tuebant poenam, quibus erant proposita praemia, octaua pars
 substantiae senatorū. Igitur etsi aliquibus in theatro credibilis
 uidebatur de Caij perēptione sermo, eò quod aut praescissent
 insidias, aut optassent, de his quae nunciabantur nō solum gau-
 dia retinebant, sed etiam audire hoc aut dicere fugiebant, me-
 tuentes, ne cum uerū non appareret, poenae succūberent, quasi
 uota suae uoluntatis aperientes. Illi uerò qui insidias praescie-
 bant, amplius se celabant: formidantes ne dum alicui amatori
 tyrānidis hoc panderēt, proditi uiuēte Caio punirētur. Nam
 & alius sermo fuerat dispersus in populo, quia res quidem à
 coniuratis fuisset tentata, non tamen Caius extinctus, sed abla-
 tus à medicis, ductus fuisset ad curā: nullusq; erat uerax, cui se
 quicunq;

quicumq; committeret, aut suam panderet uoluntatem. Nam
 & si quis amicus erat, propter fauorem tyranni uidebatur
 esse suspectus, & multo magis odiosus non poterat credi. Di-
 cebatur autem senatoribus, à quibusdam eorum animos per-
 turbantibus, quòd inter ipsa pericula atque uulnera, ut erat
 sanguine cruentus, uenisset in forum, & concionem habuisset
 ad populum: quæ reficiebant eorum mentes, neque loca suæ
 custodiæ relinquebant, formidantes ne illis quelibet impin-
 geretur culpa: quando nō qua uoluntate discederent accusari
 poterant aut damnari: sed quemadmodum uellent, accusato-
 res aut iudices. Cum itaq; turba Germanorum euaginati gla-
 dijs spectaculum circūdedisset, cunctis spectantibus metus suæ
 perditionis accessit: & ex omnibus aditibus terror erat, quasi
 repente ingredientium gladijs caperetur: & neq; discedendi
 securitatem habebant, neque in theatro poterant morari sine
 periculo. Illis igitur irruētibus, in theatro fragor eruptus est,
 supplicantium atq; dicentium, quia & quæ cogitata fuissent,
 (si tamen aliquid prouenisset) & quæ dicebantur gesta, ne-
 scirent: & deberent parcere, nec alienam præsumptionem
 eis, qui non essent culpabiles, irrogarent: sed exquirent
 commissores, si tamen aliquod scelus probaretur esse commis-
 sum. Et illi quidē hæc & his potiora cum lachrymis & per-
 cussione uultus sæpius clamitabant, facientes ea quæ periculi
 & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militum ira cessauit &
 poenitentia ducti sunt, in spectaculo constitutos occidere.
 Erat enim crudele etiam illis, licet uiderentur exasperati:
 portabant enim capita Asprenatis & eorum quos una perea-
 merunt. Quæ cum uiderent in spectaculo positi, amplius sunt
 concussi, pro dignitate uirorum, & misericordia huiusmodi
 casuum. Quapropter & semetipsos à talibus erumnis eua-
 dere non credebant: & incertū sibi fore, si tanta pericula pos-
 sent

sent declinare. Ideoq; licet aliqui aperte & iuste odium circa Caium habuissent, eius alacritatis munus expulere: cum ad tanta pericula peruenissent, & spe totius cecidissent uitæ. Fuit igitur Aruntius quidam, gratus homo inter præcones rerum uenalium, & propterea magnitudine uocis utebantur, indutus uestibus diuersi coloris, ad instar nobilium Romanorum: habebatq; potentiam agendi quæ uellet in ciuitate, in his quæ tunc & postea gerebantur. Is aptauit semetipsum ueluti lugentem, licet & ipse odio Caium haberet: eratq; timore superior eius concio, atque militiæ, qua nitebatur salutem in rebus præsentibus apparare: & omnem ornatum, quasi de charissimi principis morte amisisse consingens, progressus est in theatrum, ut mortem Caij denunciaret. Quo factò, quies omnibus affuit, ne possent ulterius ignorantia fluctuare. Deinde statuas etiã Aruntius, & loca singula circuibat, reuocans Germanos, & cum eo tribuni, iubentes recondi ferrum, atque manifestantes Caium fuisse defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit, & uniuersos qui furorem incurrerant Germanorũ à morte seruauit: nam prius spem habentes uiuere Caium, à nulla factione penitus abstinebant. Tantam enim deuotionem circa eum habuerant, ut etiam post amissionem animæ eius fauorabiles essent. Quem dum aperte mortuum cognouissent, ab iracundia diuersorum & supplicio quieuerunt, eo quòd uindicta illis utilis iam non esset: nec foret, qui eis pro talibus recompensaret: deinde timentes ad potio rem iniuriam prorumpere, ne senatum contra se prouocarent, si ad eos imperij summa deueniret. Igitur Germani à sua rabie, quæ eos inuaserat pro Caij morte, quieuerunt. Chæreas autem cum nimis esset de Minutiano sollicitus, ne Germanorum fuisset insania extinctus, singulos militum de eius salute requirebat. & Minutianum quidem Clemens adduxit in

medium: ad Cheream uerò conuersus, cum multis alijs senatoribus, iustitiæ et uirtuti testabatur, eius laudans cogitatum, et actum sine formidine completum, tyrannidem dicens ad nihilum fuisse perductam, eò quòd iniuriarum uoluptate fuerit eleuata: quippe cum non posset felix uita illi præberi, qui uirtuti probaretur odibilis, sed cum tali calamitate deficere, quali Caius, qui etiam ante coniuratorum consensum, proprium facinus sibi constituit inimicum, agendo iniurias diuersorum, et prouidentiam legis exterminando: ut quos habebat charos, sibi hostes efficeret, et sermone quidem alios eius esse peremptores, opere uerò semetipsum sine dubio perdidisse. Iam ergo surgebant de theatro custodiæ, quæ principio perniciosæ fuerat, quando omnes abscedere festinabant. Cuius mali tunc causa fuit Alcion medicus, abreptus quidem quasi ad curam aliquorum uulneratorum, et mittens qui cum eo erant, ut quasi ad medicinam necessaria deportarent: quos inde pro ueritate dirigebat, ut pericula declinarent. Interea conuentus agitur senatorum et plebis in foro. Et populus quidem inquisitionem de Caij peremptoribus uehementius faciebat. Aderat et senatus: inter quos Asiaticus Valerius, uir consularis, stans in populo, tumultuantibus illis et dirum esse clamantibus, eò quòd imperator eis ignorantibus uideretur occisus: dum eum cuncti requirerent: qui sunt qui Caium interemerunt? Utinam, inquit, ego. Ad hæc autem et consules edicta proposuerunt, accusantes Caium: atque iubentes populo simul et militibus, ut ad propria remearent: populo quidem multam requiem promittentes, militibus autem honores: si tamen solita disciplina consisterent, et nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus, ne forsitan exasperati mala ciuitati facerent, et ad rapinas aut ad templorum spolia uerterentur. Conueniebat itaque omnis multitudo senatorum, et maxime consentientes aduer

tes aduersus Caium: fiducia iam utentes, & in contemptu maxima constituti, quasi in eis respublica resideret.

Sentij oratio pro libertate Romana, & mors uxoris
filiaeq; Caij. CAPVT II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto concilio, alterutri de rebus agendis dedere sermonē. Videbant enim impossibile fore, ut tantis rebus existentibus quis rempublicam gubernaret: nec sibi utile, si quis illorū qui cooperatores in nece Caij fuerunt, ad imperium perueniret: sed bonum esse si nondum perfectis rebus Claudium principem facerent, defuncti patrum, & omnium senatoria dignitate præcipuum, uirtute maiorum fultum, militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt, in medio statuentes, imperatorem facere: dignitatibusq; solennibus honorare. Sentius itaque Saturninus, licet Claudij cognouisset raptum, & quasi pro laude fugientem, qui uidebatur quidem ad hoc inuitus accedere, non tamen declinabat integra uoluntate, stans in medio senatus, nihilq; metuens, apud liberos fortesq; uiros perorauit hæc dicens: Licet incredibile sit ô Romani, libertatis nos acquisisse dignitatē, eò quòd longo tempore nobis ab-
fuerit: ueruntamen tenemus eam incertam quidem, quantum ad magnitudinem pristinae seruitutis: sed tamen alacritatem fore possibile est, si eius felicitatem nequiuerimus amittere. Satis est enim, & una hora sensum uirtutis habentibus, cum securâ uoluntate in libera patria uitam degere, & legibus florentibus aliquando communicare. Ego siquidem iam prioris libertatis oblitus, quam olim quidem amisimus, nunc autem magna beatitudine retinemus, reuerentiam exhibendam his, qui geniti in ea atque nutriti sunt, & non minorem à dijs honorem his uiris præbendum esse decerno: qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt, ita ut etiam in futuro seculo

Oratio

eius premia teneamus. Sufficiet itaq; etiam hac dies, & iuue-
 nibus nostris, & quicunq; senuimus: senibus quidem, quando
 eius conspicientes libertatem, cum dulcedine moriemur: iunio-
 ribus autem, eò quòd sit eis doctrina uirtutis. Vnde constat uis-
 ros esse istos, quorum labore consistimus, propter hac quæ
 nuper gesta noscuntur: quia nihil quam cum uirtute degere
 maius est, de qua consuevit libertas humana solummodo cogi-
 tare. Ego siquidem antiqua noui auditu cognoscens: quæ ue-
 rò uisu conspexi, ualde sunt graua. Malis enim ingentibus
 inuasert rempublicam principes tyrannidum, prohibentes
 utiq; omnem uirtutis modum, & magnanimitatis officium, li-
 bertati derogantes, docentes blandimenta pariter & timorem
 eò quòd principum uoluntati cuncta subiiciuntur. Ex quo enim
 Iulius Caesar potestatem populi soluit, & ornamenta legum
 comprimens, rempublicam conturbauit, iustitiam præuari-
 catus, & sua delectatione uictus, nihil est mali quod non ir-
 ruit ciuitati, successoribus adinuicem imperium sibi detrahent-
 tibus, ad destructionem scilicet patriæ libertatis, & ut præ-
 cipue in defectum robur ciuium deueniret, arbitrati suam esse
 munitionem, si uitiosis uterentur hominibus, & uirtute præ-
 celsos, non solum gloriæ immanitate priuarent, sed etiam ad
 mortem usque perducerent. Singuli nanq; regnantium quæq;
 sunt graua commiserunt. Quorum Caius, qui hodie mortuus
 est, amplius extitit sæuior uniuersis, qui nō solum in ciues, sed
 etiam in cognatos pariter & amicos effrenatam intulit sue
 ferocitatis insaniam, iniuste pœnas exigens, & ueluti furiosus
 in homines atq; deos ferus existens. Nihil etenim tyrānus sua-
 uitatis habere potest. Non ne cum iniuria uobis abusus est?
 Non ne in pecunijs uos & coniugibus contristauit? Non ne
 omne uotū uestrum precibusangebatur insistentibus inimicis?
 Aduersa quidem tyrannis cuncta libertas est, nec eis unquam
 faueri

fieri potest: sed nec ipsi, qui consentiunt eis, patiuntur turpia
 sustinere. Sentientes namq; tyranni quibus malis insignes ui-
 ros affligant, & eos uidentes patienter talia sustinere, nec ta-
 men ignorare quod geritur, sed solatium expectare, hoc so-
 lummodo suam credunt comparare securitatem, si eos potue-
 rint penitus amputare. His igitur erepti malis, & sub alteru-
 tra uestri ditione constituti, quod reipublice maxime prodest,
 & ad praesentem respicit deuotione, insidijs amputatis, & re-
 stituta republica, iustum est utilitati communi provideatis, &
 quod placet non imminente periculo censeatis: quando non erit
 dominus, qui rempublicam gubernaturus eligitur, ut ciuita-
 tem ledere, & imperiali iure cuilibet loquenti poenarum multa
 genera possit inferre. Sub tyranno siquidem quod illi displi-
 ceat dici non potest, nec diuersa sententia reluctari. Haecenus
 igitur amittentes delectatione pacis, & consueti degere modo
 serui, importabiles incurrentes arumnas, etiam proximis ma-
 lorum uidebamur autores: fugientesq; cum uirtute mori, no-
 uissima confusione peribimus. Quapropter primitus tyrannici-
 cidis decernite honores egregios, & maxime Cassium Cha-
ream principem fortium uirorum annuntiate, qui cum alijs uir
unus & consilio, & opere acquisitor nostrae libertatis appa-
ruit: cuius nunquam dignum est obliuisci, qui contra tyranni-
dem nostra pro libertate primus consilium sumpsit, & semet-
ipsum periculo pro salute nostra ante cunctos ingessit. Opus
est enim optimu, & uiris liberis beneficiu opportunu prestan-
tibus, aliquid recompensare dignum: qualis scilicet uir iste cir-
ca uos extitit, non similis Cassio & Bruto, qui Caium Iulium
peremerunt. Illi namq; seditionis principia bellorumq; ciuiliu,
subuersionem ciuitatis excitauerunt: hic autem cum tyrannici-
dij grassatione, etiam malis eius priuauit urbem. Sentius itaque
his sermonibus usus est, senatu delectabiliter audiete, & equis
 GG 3 tibus

cherdas

Brutus & Cassius

tibus Romanis, qui presentes erant. Quo facto, quidam Tre-
 bellius Maximus insiliens, anulum de digito traxit, habentem
 lapidem clausum, in quo forma Caij celata uidebatur: quem
 ille sibimet studio dicendi, quæ suadebat impleri, fuerat obla-
 tus auferre. Et celatura quidem est agnita, nox autem conti-
 nuo subsecuta. Chereas uerò cum signum à consulibus petisset:
 & illi libertatem ei dedissent, miraculum fuit cunctis, & ueluti
 incredulitas, quia reuersa uideretur ad consules hac pote-
 stas. Hi si quidem, antequàm tyrannus inuaderet ciuitatem, re-
 bus militaribus ciuilibusq; præsidebant, qui senatui consensu-
 tiebant. Chereas uerò percepto signo militantibus præside-
 bat. Erant autem cohortes quatuor, quibus uiuere sine princi-
 pe magis quàm sub tyrannide placebat. Milites itaq; cum
 tribunus abibant, & populi discedebant læti, hanc spem haben-
 tes atque cogitationem, quasi ipsi gubernationem reipublicæ
 rursus acquirerent, & nequaquàm alij subiacerent: inter quos
 Chereas præcipuus existerat. Igitur Chereas periculum crea-
 dens, si Caij uxor & filia superessent, & non omnis domus
 eius pariter deperiret: quando si quis ex eis derelingeretur,
 non hoc sine peste ciuitatis lethoq; constaret: insuper & pro-
 positum suū perficere, & odium quod circa Caium habebat,
 explere festinans, misit Lupum, unum tribunorum, qui uxore
 Caij filiamq; perimeret. Erat enim is Lupus cognatus Clemē-
 tis, cui hoc officiū tradiderunt, quatenus uel hoc opere & uir-
 tute tyrannicidij particeps esset, & quasi in omnibus uidere-
 tur insidijs prioribus consensisse. Quidusdam uerò coniura-
 torum crudele uidebatur, ut contra mulierem taliter uteretur,
 dicentibus Caium sua magis natura malis usum, quàm uxori
 consilio facinora molitū, quibus & ciuitas uexata esset, & flo-
 ruium deperisset. Et illi quidem his assertionibus eam defen-
 dere nitentur: omnium autem malorum quæ à Caio gesta
 fuerant,

fuerant, hæc erat caput. Caio namq; dederat poculum, ut eius mentem suo posset subiugare seruitio & amor: & incantationibus ad uesaniam transformatum ita sibi deuinxerat, quædæ tenuis fortune omnium Romanorum, & totius urbis cui præstare debet, ei subditæ uiderentur, nihilq; defensores eius ualere potuerunt. Missus itaq; Lupus, in nullo moratus est ministerium eo momento differre, ne culpabilis esset in his, quæ ei pro utilitate publica uidebantur iniuncta: ueniensq; ad palatium, inuenit Cæsoniam Caij coniugem, iuxta uiri corpus humi prostratam, & omnes in luctu positos, sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus eratq; sanguine uulnerû eius plena, & maxima calamitate circumdata: necnô & filia iacebat simul: nihil illic diud audiebatur, nisi culpa Caij, tanquam non bene gubernantis, & quia uxor eius frequenter talia uentura prædixisset. Hæc enim ratio & tunc, & nunc similiter existimatur, & in omnium mente sita est circa eos qui compatiuntur. Alij namq; dicebant, quia suassisset Caio, ut recedens à seuitia & crudelitæ ciuium, humiliter & cû uirtute rempub. gubernaret: qui cû in sua seueritate uiueret, propter talia deperisset: alij uerò, quia eum sermo de cõiuratis peruenisset ad Caium, suassisset illa, ut sine ulla dilatione uelociter cunctos placaret, quia licet nihil iniuste tentasse aliqui probarêtur, tamẽ hoc agēs cuncta pericula declinaret. Quæ igitur à Cæsonia dicta sunt, & quæ de ea homines dicebāt, hæc sunt. At illa cum uidisset uenientẽ Lupum, corpus Caij monstrabat, & ut ad proximũ uentret, eum cum lachrymis exorabat. Cumq; eum uidisset mente attonitum, & nulla compassione motum, cognoscens ad quod uenerat, ei suum iugulum præparabat: & lugens ea promptius faciebat, quæ agere soliti sunt, qui in uitæ desperatione cõstituantur. Tum inuitauit eum, ut quæ decreta fuerant, non moraretur implere. Et illa quidem magnanimiter à Lupo hoc modo

Cæsonia Caij
iux

anno quarto
 imperij Caius
 cesaris

perempta est, & super eā filia pariter extincta est. Caius igitur quarto imperij sui anno, minus quatuor menses, ita defunctus est, uir & ante regnum nequitia summus, libidinibus subiugatus, derogationibus amicus, in rebus terribilibus timidus, & pronæ semper auidus potestatis, in quibus non oportebat nimie largus, acquirens diuitias occidendo, & contra leges agendo, & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens, atq; uideri uolens. Is fauore populi saepe deceptus, quæcunq; leges tanquam turpia sapiunt, sua credidit esse ornamenta, uirtutis & amicitiarum immemor, quando contra hæc cum illatione supplicij frequenter exorsus est, inimicum sibi existimans quicquid uirtuti esset aptissimum, & in his quæ concupisceret, nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ sorori permixtus, odium ciuium maxime coepit habere, eò quòd simile aliquid longo tempore minime factum esse constaret. Opus autem magnum aut regium, nullum ab eo ad utilitatem præsentium temporum, aut futurorum reperitur gestum, nisi quod circa Rhægium & Siciliam, propter aduentum nauium frumenta ex Aegypto deferentium, horrea decenter instituit. hoc enim constat maximum, & nauigantibus utilissimum, quod tamen non uenit ad effectum: sed semiplenum ab eo, dum segnius construitur, derelictum est. Cuius moræ hæc causa fuit, eò quòd rebus inutilibus, sibiq; placitis uoluptatibus studens, & illic expensas efficiens, melioris operis dereliquit utilitatem. Insuper fuit & rhetor optimus, Græca pariter & Latina lingua, ad dicendum uelocissimus, & ad intelligendum aliena opera præparatus: ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis, & acerrimo ingenio, meditationisq; labore, suum magis opus excellere dictionis fortitudine comprobaret. Hunc nanq; Tiberius, tanquam fratris nepotem, quem etiam habuit successorem, magna necessitate studuit erudiri, cum ipse

ipse eisdem annis primo floruerit. Caius itaque puer colebat hæc, quasi cognatus et imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit presidere, quod non tamen obtinere preuoluit, neque ex eruditionis opere bona congregata seruare: sed abusus potestate, peruenit ad mortem. Difficile nanque est, ut illis possit acquiri uirtus, quibus facile uidetur agere quo trahuntur. Initio siquidem, faciente eruditionis causa, amicis studebat dignis zelo meliorum rerum: postea perductus ad inuiriam, onus et odium quod circa eum homines omissa prior deuotione gerebant, ad id usque descendit, ut ab eisdem passus insidias extingueretur.

Claudius in imperium à militibus uocatus, à senatu rogatur missis legatis, si cedere imperio noluerit, id coram potius quam militum autoritate usurpet. CAPVT III.

Claudius igitur, sicut dixi superius, interruptione facta Cuia- rum, egrediebatur de theatro: Qui Caio mortuo, et domo Cesaris nece turbata, in angustia pro salute consistens propria, et in quodam arctissimo loco deueniens se celabat: nullam periculorum causam, nisi ruborem formidans. Is enim cum priuatus esset, se mediocriter tractabat inter omnes, sufficienter doctus, et disciplina maxime Græca compositus, qui etiam se ab omni turbarum inquietudine subtrahebat. Tunc itaque, dum trepidatio populos obtineret, et omne palatium ferocitate militum plenum esset, et terror atque in-disciplinatio cunctos apprehendisset, summi duces in curia de his que forent agenda tractabant. Et Caij quidem interitum parui pendentes, eo quod iuste uideretur extinctus, que sibi essent utilia potius cogitabant: quemadmodum bene cuncta disponderentur. Cumque Germani ad necem peremptores Caij requirentes, sue magis quam cunctorum utilitati consulerent, Claudius turbatus, et nequaquam de salute sua secu-

rus, maxime quia capita ferri uiderat Asprenatis, et quos cum eo constabat occisos: stabat in quodam loco super paucos gradus, obscuritate celatos. Tunc Gratus quidam militum in palatio uidens eum, nec perfecte prae obscuritate cognoscens, credens hominem esse, qui magis in eo loco insidias faceret: proxime ueniens, eumque apprehendens agnouit, sequi requirentibus ait: Iste Germanicus est, eum constituamus imperatorem. Claudius uidens eos in suo raptu preparados, et metuens ne propter Caium ipse quoque moreretur, parcendum sibi esse poscebat, eisque sua facta commemorabat. Tunc Gratus subridens, dexteram ei porrexit: et noli, inquit, de tua salute pusillanimitas esse, cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare: quod dii auferentes Caium, mundoque prospicientes, tunc concessere uirtuti. Perge nunc, et maiorum tuorum recipe solium. Supportabatque eum, nequaquam ualentem pedibus ambulare, propter timorem scilicet, gaudiumque dictorum. Concurrebant autem circa Gratum etiam multi militum, et uidentes Claudium duci quasi ad supplicium rerum gestarum, tanquam pro uiro suauis ac quieto, et multa pericula in imperio Caii perpeffo, dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis, factaque turba, fuga totius plebis exorta sunt. Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non ualente, eum in uehiculo rapientes, pro eius incolumitate solliciti, cum fuga ad palatium deuenerunt. Qui locus, ut sermo tradit, primus in ciuitate Romana habitaculum dedit hominibus. Cumque iam reipublica tenere uideretur, multo magis militum concursus procedebat, cunctis utique aspectum Claudii libenter inspicientibus, eumque principem statuere festinantibus, pro fauore Germanici eius fratris, qui magnam gloriam suae uitae reliquerat uniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatoriae potestatis, et quae pridem suo principatu deliquerant. Inter haec etiam

etiam rursus cogitabant, quia imperium deductum ad unum, periculo non careret: quando quodcunque solus uellet efficere pro fauore senatui gratiam perpersaret sufficienter: inter aliter utrosq; cogitabant, et quæ solent prouenire quotidie loquebatur. Erant ergo diuise hæ sententiæ populi atq; senatus. Hi quidem dignitatem pristinā appetebant, et onerosum seruitium pro tyrannorum iniuria declinabant: populus autem inuidiam circa senatum habens, et auaritiam eius effugiens, in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tunc itaq; bellum penè iam civile sub Pompeio flagrabat, quod tamen imperatore constituto sedatum est. Inter hæc senatus agnoscens Claudium à militibus abreptum, misit ad eum de suo coetu uiros uirtute claros, qui eum admonerent, ut pro adeptione regni nullam uim faceret: sed magis ut senatui tantorum uiro- rum unus cederet, et communem utilitatem prospicientibus legibus subiaceret, utq; memor esset, quorum malorum prisca tyranni occasio fuerint ciuitati, et quæ sub Caio etiam ipse cum eis pericula pertulerit: neq; imitaretur tyrannidis onus, et iniuriam ab alijs grauiter irrogatam, sponte ad subuersionem patriæ coarmaret, sed ut magis priorē uirtutem suæ quietis ostenderet: quatenus ei honores liberiorum ciuium, et legum decreto succederent: quo facto, fauorem imperantium et quibus imperatur acquireret: quia si neq; obtemperare uellet, nec cederet auctoritati senatoriæ, grandem manum ad resistendum haberent, et armatorum copiam et famulorum multitudinē, quibus aduersus eum fortiter uterentur: maximum uero sibi met esse remedium spei atq; fortunæ. Sed etiam deos non alijs præbituros esse solatia, nisi eis, qui cum uirtute et boni principio ad congressionem certaminis aduenirent, cum ipsi scilicet pro patriæ libertate pugnaret. Et legati quidē Verannius et Brachus, ambo tribuni, his utebantur uerbis, et prostrati Claudium

Claudium suppliciter exorabant, ne bellorum ac subuersionis foret occasio ciuitati: uidentes utiq; cum multitudine militum circumseptum, & in comparatione illius exercitus consulis nihil esse: Suadebantq; simul, ut si appeteret principatū, a senatu magis sibi datum acciperet, quod esset prosperius atq; felicius, si non cum iniuria, sed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogancia direxisset, & ad præsens miti sententia mediocriter se tractabat: sed tam propter metum & instantiam militum, quam regis Agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui sponte uenerat, cedere non debere.

Calliditas Agrippæ erga senatum. Dissensio senatus & populi: & cædes coniuratorū. CAP. IIII.

Igitur Agrippa, completis solennibus circa mortem Caij, à quo fuerat honoratus, & eius lecticam lugubriter prosecutus, agnoscens Claudium à militibus raptum, festinabat ad eum. Quem turbatum inueniens, & paratum ut senatui cederet, exacuit monens, ut imperium sibi defenderet. Cumq; talia dixisset, abscessit. Quem cum senatus euocasset ad curiam, unguens caput unguentis, quasi ab scorto remearet, senatum interrogabat quid de Claudio gereretur. Illis autem que gesta fuerant dicentibus & consulentibus quam ipse sententiam posideret, paratum quidem se mori pro gloria curiæ sermone professus est, & tractandum suasit de utilitate cunctorum: opus esse dicens, si resistere Claudio uellent, armis atq; militibus, quibus eum uiriliter expugnarent: ne forsitan imparati incidere uiderentur in malis. Respondente uerò senatu, armorum copiam & pecunias abundare, sed etiam militum copiam aliquam partem congregandam, quatenus libertas seruis emergeret: Opto, inquit Agrippa, o curia, peragere uos que desiderij uestri sunt: dicendū tamen est indubitanter, quod
crede

credo fore pro uestra salute. Scitis militiam, quæ pro Claudio pugnat, longo tempore armis imbutam : nostra uerò pars hominum est incerta fluctuatio & turba multorum, & seruitute inopinabiliter liberata, retineri difficilis. Nos uero aduersus expertos bella suscipimus, producētes uiros neq; gladios sciētes educere. Quapropter mihi uidetur esse mittendū ad Claudium, qui suadeant componendam esse huiusmodi causam. Si censetis etiam me legatione fungi, paratus sum. Hæc cum dixisset, cunctis cōsentientibus, missus cum alijs, Claudio tumultum senatus exposuit: eumq; magis latenter exacuit, imperially & dignitatis potestate respondere. Tunc Claudius ait, nō esse mirabile, si imperatorem non libenter exciperet curia, quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dum eius mansuetudinem prægustaret, cum nomine tantū ipse princeps foret, opere uerò communitas imperaret, eò quòd multarum uariarumq; rerum uideretur expertus, prospere eius imperium sibi met obuenisse gauderet. Et legati quidem hæc audientes uerba, reuersi sunt ad senatum. Claudius autem cōgregato exercitu loquebatur, ab eis iusiurandum secum permanendi accipiēs, donauitq; singulos custodū corporis sui quinq; milibus drachmis, & ducibus numerorum promeritam portionem largitus est : sed & militibus absentibus similia com-promisit. Consules itaque conuocauere senatum ad templum Triumphatoris, adhuc existente nocte : quorum alij quidem semetipsos in ciuitate celarunt, consultationem refugientes eorum : alij uerò in agros proprios sunt egressi, prospicientes, quoniam si res ad effectū ueniret, in libertatis desperatione consisterent, præstantius iudicantes, sine periculo seruiendi cum segnitie uiuere, quàm possidentes dignitatem patrum, sub salute dubia commanere. Veruntamen non amplius centum collecti sunt : quibus in commune de præsentī statu tractantibus,

Triumphatoris
templum

bus, repente clamor congregati exercitus est cmissus, petentium ut militaris imperator eligeretur, & nequaquam principatus Romanus multis solueretur. Et hoc quidem milites apud semetipsos decreuerant, ne cunctis simul, sed uni traderetur imperium, hoc tantum senatui concedentes, ut ipsi qui dignus uideretur eligerent. Ob quam rem contraria erant uota senatus & populi: multo magis autem tam pro amissione gloriæ libertatis, quam pro formidine Claudij. Erant uero qui eligerent alios quos ex genere nobilium, dignitatibus & coniunctione coniugum præpollentes. Minutianus namque Marcum fortitudine dignum, qui Iuliam Caij sororem habebat uxorem, studebat eligere, ut rerum culmine potiretur. Consules uero diuersis occasionibus differebant. Sed etiam Valerium Asiaticum Minutianus anteponebat, & penè homicidia facta sunt desiderantium principatum, ut Claudio quoquo modo repugnaretur. Monomachorum uero turba non parua militum, per noctem ad ciuitatis custodiam positorum, concurrebat ad Claudium. Quapropter alij nouam urbis libertatem, alij quoque Claudium metuentes, à consulibus abcesserunt. Diluculo autem Chereas cum socijs adueniens, & ad medium transeuntes uerba facere nitentur ad milites. Quos dum multitudo uidisset silentium postulantes, & dicendi initia facientes, continuo disturbauit: non acquiescens eis ut aliquid allegarent, eo quod ipsi ad monarchiam pariter conspirassent. Tum regnatura fauebant, tanquam non patientes senatui cedere potestatem, quæ etiam si imperare niterentur, milites non sinerent interficere Caij regnare. Inter hæc igitur Chereas iram non ferens imperatorem poscenti populo daturum se promissit ducem, quæ ei signum abeunti deportaret. Erat enim hic Etibicus, agitato prasinus, Caio & militibus circa solennitates Circensium & seditiones atque opera inhonesta deuotus: multaque Chereas op
 propri

probria sibi reluctantibus inferebat, sed & Claudij caput se dicebat ablaturum. Pessima nanque est insipientia cum furore. Milites ergo non reuerentes uerba Chæreæ, sed euaginantés gladios, & signa tollentes ad Claudium deuenerunt, communicaturi cum illis qui etiam præbuerant iusiurandum. Consules autem & senatus in desolatione relictí sunt, non differentes aliquid à priuatis: eratq; eis formido pariter & angustia ignorantibus quid passuri forent, dum Claudius præualeret: & sibi metipsi adinuicem derogabant, & poenitentiam facti gerebant. Sabinus autem unus interfectorum Caij, transiens ad medium, prius semetipsum interficere minatus est, quàm Claudium principem constitui, & seruitute se damnari uideret. Sed & Chæream hanc magnanimitatem assequi compulsi: qui dum contempsisset Caium, & primus autor bonæ fuisset uitæ, neq; sic patriæ uindicare potuit libertatem. Chæreas autem de morte quidem in nullo dicebat esse dubitandum, uelle tamen mentem Claudij trutinare. & illi quidem in his erant: ad milites autem omnis undique populus concurrebat. Interea Q. Pompeius dum accusaret milites, & pro libertate senatus supplicaret, impetu facto euaginati gladijs, nisi mitis Claudius prohibuisset, opus in eum necis impleuerant. Tunc Claudius ereptum consulem à periculo, fecit sibi asidere. Senatores autem qui cum Quinto fuerant, non simili honore suscepit. Nam quidam eorum etiam plagis affecti sunt, & ad eum uenire compulsi. Apronius autem uulneratus effugit, eratq; periculum uniuersis. Tunc rex Agrippa accedens ad Claudium, postulauit ut circa senatum mitis existeret, dicens quia si quid crudelitatis exerceretur in curia, non esset super quos eius consisteret iam potestas. Claudius autem his flexus, senatum ad curiam conuocauit. Cumq; de palatio per ciuitatem ipse procederet, obsequentibus in eius processu militibus,

cum

cum multo nimis impetu atque ridiculo Caij interficētes in publicū proruperunt, Chereas & Sabinus, prohibentes eum mandato Pollionis, quem ante paululum Claudius ducem custodum corporis instituerat. Claudius itaq; dum ad palatium denuo uenisset congregans alios, protulit sententiam in Cheream: quibus opus quidem uidebatur esse præclarum. Sed Pollioni præcipue causam mortis applicabant, qui tantum opus fieri persuaserat: & ut ipse pariter pro metu futuri temporis deperiret, iustum esse clamabant. Ducebatur itaq; Chereas ad mortem, & cum eo Lupus, sequebanturq; multi Romanorū. Dicitur autem quia Chereas magnanimiter hanc cladem exceperit, non solum uultu nequaquam deposito, sed etiam Lupum resolutum in lachrymas obiurgando. Cumq; turba ad uidendum prosequeretur, dum uenisset ad locum, requirebat militem, si interficiendi meditationem haberet: rogauitq; ut gladium ad necem suam deferret, quo Caium ipse uidebatur occidisse. Et feliciter ergo mortuus est Chereas, unius uulneris percussione finitus: Lupus autem crudeliter est extinctus plurimarum ictu plagarum, eò quòd ceruicem mollius preparasset ad necem. Post paucos uerò dies imminente festiuitate, Romani honorauerunt facta Cherea, petentes expiationem fieri, eò quòd eius memorie fuissent ingrati. Hoc itaque modo Cherea uita priuatus est. Sabinus autem, dum cum Claudius non solum absoluisset à culpa, sed etiam dignitatem quam habuerat remisisset, iniustum credens ut relinqueret coniuratos, semetipsum occidit gladio: sic incumbens, ut cum usq; ad capulum uulnus absorberet.

De Agrippa honorato à Claudio & edictis pro Iudæis.

CAPVT V.

Claudius itaq; susceptos milites dispergēs, edicta proposuit: & principatum Agrippæ, quē Caius ei præstiterat, ipse

ipse confirmans, regem quoq; collaudans, adiecit ei omne regnum Herodis, quod auus eius super Iudeos et Samaritanas habuerat. Et hæc quidem tanquam debitum proprii generis ei restituit. Abelan uero Lysaniæ, et quæcunq; in Libano sunt monte, ei de suo pariter adiecit imperio: et publice in media ciuitate Romana, cum Agrippa fœdera celebrauit. Antiocho uero regnum aufrens, quod habebat, Ciliciam et Comagenen donauit ei. Distinxit autem Lysimachum, antiquo sibi amicitiarum iure coniunctum, qui etiam Antonie matris eius tutor extiterat, et circa Caium deuietus erat: cuius filius, Beronicen Agrippæ filiam duxit uxorem. Quam, dum Marcus Alexander filius fuisset mortuus, resumens uirginem fratri suo. Herodi Agrippa coniunxit, petens ei regnum Chalcididæ Claudio. Hoc itaq; tempore, seditio inter Iudeos atq; paganos in Alexandrina ciuitate surrexit. Moriente namque Caio, sub cuius principatu ab Alexandrinis uidebatur afflictæ Iudeorum gens, recepta fiducia, repente ueniunt ad prælia. Claudius autem Aegypti præfecto mandauit, ut seditionem amoueret. Et supplicantibus sibi regibus, Agrippa pariter et Herode, edictum misit in Alexandriam atq; Syriam, huiusmodi oratione cõscriptum: Tiberius Claudius Cæsar, Pius, Germanicus, tribunitiæ potestatis dicit: Notum est, Iudeos in Alexandria constitutos, qui etiam Alexandrini uocantur, cohabitasse temporibus priscis Alexandrinis: et paria ciuitatis iura a principibus impetrasse. Quod palam est ex rescriptis eorum, pariter et edictis. Sed postquam nostro imperio Alexandria per Augustum noscitur subiugata, seruata sunt eis iura sua, a præfectis per diuersa tempora destinatis: et nulla de legibus eorum mutatio facta est, tempore quo Aquila in Alexandria fuit. Moriente uero Augusto principe, ut fuerunt singulorum, in suis solennitatibus permanserunt, neque coacti

sunt religionis paternæ iura transcendere. Quapropter Alexandrinos eleuatos cōtra Iudeos ibidem cōstitutos, qui temporibus C. Cæsaris, pro uehementi eius superbia simul et impudentia, quod nollet gens Iudeorum patriam religionem transcendere, et illum deum appellare, humiliati sunt: præcipio, ut nequaquam propter impudentiam Caij, de iure Iudeorum aliquid auferre nitantur: sed seruanda eis iura priora, manentibus utique in suis solennitatibus: quamobrem partem utranque præcipio magnam habere curam, ut postquam fuerint hæc edicta proposita, nulla de cætero turba fiat. Edictum siquidem in Alexandria pro Iudeis missum, huiusmodi esse dinoscitur. Quod uero in omni orbe directum est, his continetur eloquijs: Tiberius Claudius, Pius, Germanicus, tribunitiæ potestatis, consul ordinarius secundo, dicit: Petentibus me regibus Agrippa et Herode charissimis, quatenus eadem Iudeis iura concederem, in omni imperio Romanorum, quæ in Alexandria constitutis, libenter hoc præbui: non solum petentibus hoc concedens, sed etiam ipsos, pro quibus rogatus sum, dignos existimans, propter fidem et amicitiam Romanis impensam: præcipue iustum esse decernens, ut neq; Græcorum ulla ciuitas eorum iure priuetur, quoniam ad dei culturam hæc facere noscuntur. Optimum ergo iudico, Iudeos in omni orbe sub nobis constituto, paternas solennitates sine prohibitione celebrare: quibus iam nunc præcipio, ut hanc meam clementiam mansuete custodiant: et ipsi aliarum gentium religionem nequaquam adnihilare pertentent, sed suas leges obseruent. Hoc igitur edictum meum, iudices ciuitatum atque coloniarum, et municipiorum, intra Italiam et extra eam, regesq; pariter et potentes, per proprios legatos transcribere uelint, propositamq; non minus triginta diebus esse in loco, unde ex humili ab omnibus legi possit. His igitur edi-

ctis in

His in Alexandriam, & in omnem terrarum orbem directis,
 ostendit Caesar Claudius, quam uoluntatem circa Iudeos ha-
 buerit. Mox autem etiam Agrippam, reddito ei regno, maxi-
 mis cumulatam donis, remisit ad propria: principibus pro-
 uinciarum atque praesidibus, literis suis scribens, ut ei hono-
 rem debitum exhiberent. Ille uero dum meliori fuisset fortuna
 prouectus, cum celeritate reuersus est: ueniensq; ad Hieroso-
 lymam, gratificas hostias celebravit, nihil quod erat legiti-
 mum derelinquens: unde & multos Nazaraeos tonderi praee-
 cepit. Auream uero catenam, quam ei dederat Caius, factam
 ad instar ponderis ferreae catenae, in qua manus regiae fuerant
 obligatae, ut tristis fortunae memoriam reuocaret, & testimo-
 nium de rebus melioribus perhiberet, in templo suspendit su-
 pra gazophylacium, ut & maximum eius indicaret casum,
 & simul ostenderet, posse eum qui corruerit, denuo suscitari.
 Hoc enim illius catenae oblatio omnibus indicabat: quoniam
 rex Agrippa ex parua causa, antequam dignitatem accipe-
 ret, fuerat alligatus, & post paululum compedibus absolutus,
 ad regnum priscum clarius probatur euectus. Propter haec
 ergo oportet intelligi, quia res hominum & lapsu faciente
 corruunt, & inclinatae ad culminis fastigium saepius reducun-
 tur. Perfekte igitur Agrippa cultu exhibito deo, Theophi-
 lum quidem Anni pontificatu semouit: & Boethi Simoni,
 cui cognomentum erat Canthara, honorem eius attribuit.
 Duo etenim erant fratres Simoni, & Boethus pater, cuius
 filiam habuit rex Herodes uxorem: sicut superius declara-
 tum est. Cum fratribus ergo sacerdotium habuit. Simonis au-
 tem Oniae tres filij, in Macedonum principatu fuerunt, sicut
 in priori scriptura contradidi.

Iniuria Doritarum erga Iudeos, quomodo ulta est à
 Petronio.

C A P. VI.

H H 2

Rex

Rex igitur Agrippa hoc modo sacerdotes instituit, Hierosolymitis compensationem eorum devotioni restituit: & uniuscuiusque modum bene disponens, affectuosam praebeat largitatem. Praefectum uero militiae totius fecit Syllam, uirum qui multis laboribus ei saepe communicauerat. Igitur tempore paruo praetereunte, Doritis iuuenes, praepoñentes uenerationi praesumptionem, cum natura uiderentur audaces, tollentes Caesaris simulachrum, in synagoga statuere Iudeorum, quod opus Agrippam uehementer exacerbauit. Videbatur namque ad destructionem paternarum legum esse celebratum. Pro qua re ad Publium Petronium praesidem Syriae festinanter aduenit: & contra Doritas conquestus est: ei qui non minus indignatus, cum utique & ipse transgressus esset legum factam nimiam esse iudicaret, impietate indisciplinatorum Doritarum, haec cum magna indignatione scripta direxit: Publius Petronius, legatus Tiberij Claudij Caesaris Pij Germanici, primatibus Doriensum dicit: Audiuimus, quoniam quidam uestrum tanta superbia praesumptione firi uisi, ut nec dictis Caesaris Claudij Pij Germanici subderentur: quibus sancitum est, Iudeos observationi paternarum legum esse dimittendos: nosque omnia contraria fecisse cognouimus, synagogam consistere prohibentes Iudeorum, cum in ea posueritis simulachrum Caesaris, praenarrationem scilicet agentes non solum contra Iudeos, sed contra ipsum imperatorem: cuius simulachrum melius poneretur in omni Iudeorum templo, quam in debito loco: cum utique decreto Caesaris sit sancitum, unumquemque in locis suis habere potestatem. Verum tamen cum edictum imperatoris, praecipientis ut iure solennitatibus suis utantur, & cum Graecis pariter conuersentur, contempsistis, risibile est si dicam cur mei iudicii fueritis inmemores. quapropter eos qui contra edictum Caesaris talia commiserunt, cum etiam eorum iudices indig

indignentur, quando non propria uoluntate afferunt, sed impetu plebis impletum, à centurione Proculo Vitellio ad me perducì præcipio, quatenus possint gestorum reddere rationem. Primates uero seu principes moneo, ut si nolint uideri hanc querelam sua uoluntate celebratam, culpabiles personas centurioni demonstrarent, nullam seditionis aut litis relinquentes occasione, quam scilicet maleuoli uenari his opcribus demonstrantur. Mihi namq; & charissimo meo regi Agrippa, nulla potior cura est, quam ne gens Iudeorum occasione sumat uindictæ gratia, & ut ad tumultum seditionis accedat. Ut autè apertius sciatis, quid & Cæsar ex huiusmodi causa præcepit: edicta eius Alexandriam destinata, huic scriptura præposuit: quæ licet omnibus nota esse uideantur, tum etiam apud tribunal meum charissimus mihi rex Agrippa hæc legit, allegans, ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agit siquidem me pronunciante, ut de cætero nulla seditionis aut turbe queratur occasio, sed unusquisque suæ religionis iura sectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerant comissa, correxit, ut denuo nihil posset huiusmodi perpetrari. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, & denuo Ionam Annæ constituit, eum scilicet existimans digniorem: cui tamen gratum non fuit tantum recipere dignitatem, pro qua re supplicabat, hæc dicens: Tu quidem o rex meo honori congaudens, hanc mihi restituis proprio consilio dignitatem: licet me pontificatu nunquam dignum iudicauerit deus: semel tamen cum indutus sim stola sacerdotij, sufficit mihi: prius enim sum dignius indutus, quam nunc denuo recepturus. Tu uero si modo uis, ut accipiat dignior hunc honorem, agnosce quia omni peccato mundior est apud deum & apud te rex frater mihi, qui possit ad hunc honorem dignus accedere. In his ergo sermonibus rex Agrippa collaudans Ione uoluntatem,

tem, præbuit Matthiæ eius fratri pontificatum. Et non multo post tempore, Petronio successit Marsus, qui Syriam gubernabat.

Quid Agrippa egerit circa Syllam, Hierosolymitas atque Berytios.

CAP. VII.

SYLLAS igitur præfectus regis Agrippæ, quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat, & nec in periculorum eius communionem recesserat, sed cum eo in manifestis laboribus atque necessitatibus succubuerat, circa eum magnam habebat fiduciam: concedereq; sibi petijt apud eum parem honorem, pro amicitiarum pristina firmitate, & nequaquam patiebatur ei legaliter obedire: ita ut maxima ab eo beneficia postulando, onerosus esse uideretur, cum semetipsum inmensa arrogantia glorificaret, & regi sæpius ad memoriam causas communis tristitiæ produceret, ut studium quod tunc circa eum gerebat ostenderet. Quod dum crebro faceret, ut militi uidetur, improperare beneficia noscebatur: cuius rex apertam fiduciam tolerare non potuit. Non est enim ignobilium temporum grata memoria: neque suavis agnoscitur, qui frequenter ea quæ præstat, improperat. Quid plura? dum frequenter Syllas regis prouocaret iram, & ille plus indignationi quàm rationi tribueret, non eum remouit à præfectura solummodo, sed etiam tradendum uinculis in patriam destinauit. Cumq; eius ira longo fuisset tempore mitigata, & perspecta ratione in memoriam reuocasset, quantos pro eo labores ille pertulerat, eius remisit culpam. Die siquidem festi uo natiuitatis suæ, dum cuncti quibus imperabat in lætitia magna consisterent, Syllam reuocari iussit, secum scilicet comensurum. Ille uerò modum libertatis, quem iustum esse credebat, uenientibus ad se non tacuit, dicens: En ad quem me honorem rex euocat, quem denuo post paululum ablaturus est: quippe

quippe nec primos honores deuotionis exhibita custodiuit,
 qui iniurijs me afficere non quieuit. Cum qua ergo fiducia,
 aut qua conscientia ad eum ueniam? Quantis malis eum eri-
 pui, quanta pericula sustinui, ut illi salus acquireretur et ho-
 nor? pro quibus omnibus retributionem merui, uincula et
 carcerem tenebrosam. Nunquam ergo horum obliuiscar ma-
 lorum: mihi enim pro bonis actionibus, etiam post solutio-
 nem carnis et anime hæc memoria reseruatur. Hæc loquens,
 poscebat ut regi dicerentur Agrippæ. Qui dum eum cognou-
 uisset animo non posse mitigari, dimisit eum in carcere cus-
 todiri. Hierosolymorum uero muros, qui circa nouam respi-
 ciunt ciuitatem, publicis sumptibus munitissimos latitudine
 et altitudine fabricatus est: et omni humano reddidisset tu-
 tamine fortiores, nisi Marcellus Syria præses Claudio Cæsari
 quod agebatur suis indicasset scriptis. Quamobrem Claudius
 rebellandi causa suspicatus hoc fieri, Agrippæ mandauit, ut
 à murorum edificatione cessaret. Qui mox ut agnouit, reluc-
 tandum ei non censuit. Fuit etenim rex iste natura bonus,
 et ad beneficia munifica præparatus, et ciuitatem proprijs
 sumptibus exornare non tardus, ita ut sua claritate muneribusq;
 gauderet, et fauorabiliter suæ uitæ iura disponderet, in
 nullo similis Herodi regi. Illi nanque mens erat callida, et ad
 supplicia præparanda, et aduersus odiosos sine retentatione
 perniciofa, Græcis magis quam Iudæis familiaris existens, et
 alienigenarum ciuitates sæpe nobilitans: impensa magna pec-
 uniarum balneas, theatra, et templa, porticusq; constituens.
 Iudeorum uero ciuitates nulla fabrica reparauit, nec aliquam
 eis præbuit impensam, unde potuissent habere eius memoriam.
 Mores autem Agrippæ erant mansueti, circa omnes benefi-
 cia similia conserebat. Alienigenis quoq; erat clemens, etiam
 in illis dona suæ uoluntatis ostendens: circa suam gentem pro

modo benignus, & potius compassione pronus. Grata siquidem ei commoratio atque frequens in Hierosolymis erat, seque in paterna solennitate seu puritate seruabat: nullaque dies praeteribat hostijs uiduata solennibus. Quidam igitur in Hierosolymis uir, nomine Simon, qui putabatur madata legitima perfecte discernere, multitudine in ecclesia conuocata, cum rex Caesaream perrexisset, eum accusare praesumpsit, quasi non sanctum & iustum: suadens, ut rex prohiberetur a templi limine, quò non nisi dignis ingredi liceret. Hec ergo regi literis indicata sunt a praefecto, quia Simon talia concionatus esset. Quem rex euocatum, dum tunc esset in theatro, sedere iuxta se fecit, & sub silentio mitissime requisivit: Die mihi, inquit, quid horum quae hic aguntur contra legem esse noscitur? Ille uero nihil habens quod responderet, ueniam postulabat. Tunc rex circa eum magis placatus quam ab aliquo crederetur, iudicans etiam mansuetudinem conuenire regi potius quam furorcm, muneribus honoratum remisit ad propria. Cum autem multis multa concesserit, praecipue Berytios honorauit. Instruxit enim eis theatrum, amplitudine & pulchritudine praecipua decoratum, & amphitheatrum copiosa impensa constructum. Sed & balneas, & porticus celsis operibus exaltauit: nullaque tenacitate sumptuum aut pulchritudinem foedauit, aut magnitudinem quamlibet imminuit: quorum omnium dedicatione largissime ac magnifice ministravit. Cum igitur in theatro spectacula celebraret, musica quaeque illic instrumenta produxit, & uaria delectationum opera affluenter exhibuit. In amphitheatro autem multitudine gladiatorum suam largitatem cunctis ostendit. Vbi uolens numerositate certantium delectationem spectantibus exhibere, alios septingentos pugnatuos emisit: quoscumque malignos habuit, in hac actione distribuens, ut & illi hoc modo pugnarent, & opus

et opus belli uoluptas pacis existeret. Hos itaque passim hoc modo cunctos extinxit.

De magnificentia Agrippæ, & obitu. CAP. VII.

His spectaculis celebratis, in Tiberiadem urbem Galilæe migravit: eratq; inter alios reges ualde conspicuus: ad quem uenit Comagenensis rex Antiochus, et Emesorum Sigerannus, et Cotys minoris Armeniæ, qui etiam in Ponto Polemoniaco regnabat: pariter et Herodes frater eius, qui et ipse Chalcidis habebat imperium, habuitq; colloquium apud eos, susceptione et amicitijs ualde dignissimum, ita ut ostenderet suæ sapientiæ culmen: et in præsentem eos uideretur regaliter honorare. Sed his apud Agrippam ita degentibus, Marsus Syriæ præses aduenit. Verum Agrippa rex, sciens eum honorabilem Romanis esse, processit è ciuitate, occursum ei quasi ab stadijs septem. Hoc etenim principium inimicitiarum circa Marsum fuit. Sedens enim in tribunali Agrippa, inuitauit alios reges: quorum concordia Marso, et tanta pariter amicitia in suspicionem repente uenit: non credenti expedire Romanis, reges huiusmodi habere consensum. Mox itaq; ad unumquemq; mittens, mandauit, ut non segniter ad propria remearet. Hæc Agrippa dolenter accepit, et propterea Marso quidem factus est inimicus. Matthia uero pontificatu spoliato, pro eo constituit sacerdotem Elioneum Canthara natum. Igitur cum tertium annum in Iudæa compleisset regno, uenit in Cæsaream ciuitatem, quæ primitus turris Stratonis appellabatur, ibiq; spectaculum ad honorem Cæsaris pro eius salute celebrabat: ad quam festiuitatem omnis prouinciæ multitudo nobilium, simul et procerum una cõuenerat. Secunda uero spectaculorum die, stola uestitus undiq; argento contexta, ita ut textus esset ualde mirabilis, uenit ad theatrum incipiente die, et primis radijs sole Oriente demissis, argenti cla-

ritas reperiçssa fulgorem reddidit ualde perspicuum; & oculis in spicientibus formidandum. Mox autem adulatores uoces fauorabiles emittebāt, quā nec illi bone pro ueritate uidebantur, deum scilicet adpellantes eum, atq; dicentes: Propitius nobis esto, quia licet haftenus te uelut hominem timuerimus, atamen iam nunc superioris naturæ te esse conspiciamus. Has autem uoces rex nequaquam compefcuit, nec impia eorum uerba comprefsit. Post paululum uerò respiciēs, uidit supra suum uerticem in quodam fune sedentē bubonem: quem etiam mox esse malorum causam intellexit, qui fuerat ei aliquando bonorum. Mox ergo passionem mortijeram corde suscipiens, & uehementer uteri dolore percussus, respiciensq; suos amicos: Ego, inquit, uester deus iam uitam mutare compellor. Repente nanq; increpitus sum, cum mendaces ad me clamarent. Nam qui uocabar immortalis à uobis, ecce iam ducor ad mortem. Susciptenda est sententia, quæ profertur à deo. Viximus etenim non prauè, sed claritatem beatitudinis appetentes. Hæc itaq; cum dixisset, crescēte dolore comprimebatur. Tunc cum festinatione ad regalia reportatus est. Et sermo est apud cunctos egressus, quia indubitanter mbriturus esset. Mox itaq; cuncti cum coniugibus simul & liberis, lege patria in saccis iacentes, deprecabantur pro rege deum, & omnia luctu, gemituq; complebantur. Rex autem cum in domo sublimiore idceret, deorsum respiciens, atq; uidens eos prostratos esse, nec ipse à lachrymis potuit abstinere. Quinq; uerò continuis diebus uentris dolore confectus, uita priuatus est, habens annum ætatis quartum & quinquagesimum, septimum uerò regni. Quatuor nanque sub Cesare Caio regnauit annis, cum Philippi quidem tetrarchia tribus, quartum uerò cum Herodis: tres autem reliquos sub Claudij complauit imperio: in quibus & Iudeam percepit, & Samariam, atq; Cesaream, & tribu-

ta sui

ta sui innumera auxit imperij. Multum tamen à diuersis mutuum sumpsit. Nam cum esset ualde munificus, supplicanti-
bus larga munera conferebat, et dona sine aliqua parcitate
præbebat. Igitur cum mors eius populis esset ignota, conspi-
rantes simul Herodes Chalcidis rex, et Telchi præfectus, et
regis amicus, Aristonem quendam fidelissimum ministrorum
destinauerunt: et Sylam, quoniam eorum erat inimicus, quasi
iubente rege peremerunt.

Quæ Agrippa mortuo contigerint Iuniori Agrippæ.

C A P V T V I I I

REx igitur Agrippa hoc modo cōuersatus, discessit à ui-
ta: qui de suo genere filium dereliquit, Agrippam nomi-
ne, agentem septimum et decimum ætatis annum, et filias
tres: quarum alia quidem nomine Beronice, sextodecimo æta-
tis anno Herodi patris fratri uidebatur esse coniuncta: uirgi-
nes autem due erant, Maria et Drusilla, Maria quidem de-
cimum agens annum, Drusilla uero sextum. Eratq; desponsa-
ta à suo patre Maria Archelao Chelcæ filio: Drusilla uero
filio Antiochi Comagenensis regis, qui dicebatur Epiphanes.
Cumq; mors Agrippæ cunctis innotuisset, Cæsarienses et Se-
basteni benefactorum eius immemores, pessimas res egerunt,
blasphemantes uehementer, indecenterq; defunctum. Sed et
militem quæ tunc aderat multitudo, in domum eius adeuntes,
et statuas filiarum regis uirginum diripientes, pariter ad lo-
ca fornicaria detulerunt: et statuētes eas in publico, reclinan-
tes eis foedas contumelias inferebant: et turpiora facinora
quàm dici fas est, scelestis actibus adimplebāt: celebrantes con-
uiuia publica coronati, et madentes unguētis et oleo, sacri-
ficia pariter exhibentes: prandiaq; sibi et alterutri pro re-
gia morte mittentes. Erant autem immemores non solum A-
grippæ, qui multas eis præbuerat largitates, sed etiā ui eius
Herodis,

Herodis, qui ipsas ciuitates instruxerat, porticusq; simul et templa clavis probabatur fabricatus impensis. Filius uero defuncti, Agrippa erat tunc Romæ, et aiebatur à Cesare. Tunc Claudius audiens Agrippam fuisse defunctum, et Sebastenos, atq; Cesarienses ei mortuo contumelias intulisse, graui dolore percussus est: eratq; preparatus, ut eius filium Agrippam in illius regnum dirigeret successorem, uolens etiam iusiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit, quod deliberarat super commendato sue fidei puero: interrogans, quid et ipsis uideretur, utrum cogitata de hoc mancre uel non decernerent: qui perspecto Cesaris animo, prudentius aliquid consiliati sunt, collaudantes quidē benignitatis eius propositum, uoluntatem autem eius incautum esse dicentes, ut puero, qui nec pueriles annos excefferat, magnitudinem tanti regni committeret, cui esset impossibile tanta gubernacula detinere. Cumq; uideret eos rectē locutos Cesar, prefectum in Iudeam, totumq; regnum direxit Cuspium Fadum: quo facto etiam honorem defuncto prestauit, ne Marsum ad eius regnum, qui illi fuerat inimicus, eueheret. Pre omnibus autem Fado precepit Claudius, ut Cesarienses, et Sebastenos pro defuncti contumelijs coerceret. Cohortem uero Cesariensium, et Sebastenorum, et quinq; numeros in Pontum transferri iussit, ut ibidem militarent: et ex numeris Romanorum in Syria constitutis, eligerentur milites, qui eorum loca complerent. Sed nequaquam tali inuisione migrati sunt. Mittentes namq; legationem ad Claudium supplicauerunt, et in Iudea consistere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus causa maximarum calamitatum Iudeis effecti sunt, sumentes initio semina belli sibi Floro. Quamobrem tempore quo Vespasianus uicit, sicut post paululam referemus, eos ex illa regione migravit.

FLAVII IOSE

PHI ANTIQVITA=

tis Iudaice liber uigesimus.

Dedisdio Iudæorum, & Philadelphinorum com=
posito, & de stola sacerdotali.

CAP. I.

MORIENTE siquidem Agrippa rege,
sicut in libro precedente narrauimus, Cæ=
sar Claudius misit successorem Marso Cas=
sium Longinum, memorie confrēs hoc de=
functi, à quo uiuēte rogatus fuerat, ne Mar=
sus ulterius Syria præsideret. Fadus inter hæc, dum præfectu=
re culmine in Iudæam uenisset, comperit Iudeos habitantes
trans fluuium, contra Philadelphinos habentes contentionem
pro finibus uici, cuius nomen est Meas. Erantq; illic armato=
rum plurimi congregati, qui præter uoluntatem primatū suo=
rum sumentes arma, multos Philadelphinorum peremisse no=
scuntur. Hæc audiens Fadus, uehementer accensus est, eo quod
non eius reseruassent iudicio, qui se dicebant à Philadelphinis
fuisse lesos, sed usq; ad arma uenissent: Qui sumens tres prio=
res ipsius seditionis, alligari præcepit. Deinde quendā eorum
Antibam nomine iussit occidi: duobus autem reliquis, Amara=
mao, & Eleazaro fugam commisit. Ptolemæus autem prin=
ceps latronū, & qui multa mala Idumæis, & Arabis frequen=
ter intulerat, non multo post captus, & ad eum deductus,
morte multatus est. Hoc itaq; modo cuncta Iudæa latronibus
est purgata, Fadi prouidentia, atq; sollicitudine. Is enim Fa=
dus tunc cunctos roicans sacerdotes, & priores Hierosolymi=
tarum, admonuit eos, ut talarem tunicam, & sacerdotalem sto=
lam, quæ solus pontifex indui solet, in Antonie castro repo=
nerent: ut sicuti prius, sic b Romanorum potestate iaceret.

Illi

Illi uero nequaquam contradicere præsumpserunt, sed rogabant Fadum, atq; Longinum (nam & ipse cum multo exercitu ad Hierosolymam uenerat, metuens, ne præceptis Fadi multitudo resisteret Iudæorum) & ab eis suppliciter exorabant, ut sinerent legationem ad Claudium destinari, quatenus ab eo peterent, ut sacerdotale uestem haberent in propria potestate: & ipsi sustinerent, donec. Claudij responsa perciperent. Illi uero ita se hæc præstare dixerunt, si eorum filij obfides præberentur. Quibus obedientibus, filiosq; dantibus, legati sunt missi. Cumq; Romam uenissent, audiens Agrippa iuuenis defuncti filius, causam aduentus eorum (erat nanque, sicut iam prædiximus, apud prædictum Claudium) Cesari supplicauit, ut eisdem Iudeis concederet, mittens ad Fadum sua scripta, quæ de sacerdotali ueste poscebant. Vocans itaq; Claudius legatos Iudæorum, promisit se concedere quæ petebant: iussitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent, cuius precibus hæc eis iura concederet. Quamobrem huiusmodi ad Fadum misit epistolam. Claudius Cesar, Germanicus, tribunitie potestatis, quinquies cōsul, ordinarius quater, imperator decies, pater patriæ, Hierosolymorum principibus, curiæ, populoq; Iudæorum, & cunctæ genti salutem. Agrippa meo pijsimo, quem ego connutriui, & habeo mecum, perducente ad me legatos uestros, gratias agente, eò quòd habeam gentis uestre sollicitudinem, & cum summa deuotione pro sacerdotali ueste atq; corona supplicante, ut sub uestra potestate cōsistant: quæ sunt à me postulata, cōcedo, sicut uir fortissimus & mihi charissimus Vitellius fecit. Huic itaq; uoluntati consensi, primum quidē propter pietatē meam, uolēs unūquēq; exhibere suam in paterna traditione culturam: deinde sciens, quia dum hæc fecero, & ipsius regis Herodis, & Aristobuli iuuenis, potentium personarum, quorum circa me pietatem, & circa uos studium

episto la.

dium esse cognosco, amplissimas amicitias collocabo. Scripsi uerò ob hanc causam & Cuspio Fado, meo procuratori. Nomina uerò literas deferentium hæc sunt : Cornelius Leo, Tryphon Theodionis, Derotheus Nathelis, Ioannes Iouis panis. data est x i i i. Calendas Iulij, Consulibus Ruso, & Pompreio Syluano. Petijt autem à Claudio Cesare & Herodes, frater Agrippæ defuncti, cui illo tempore Chalcidis regnum uidebatur esse commissum, potestatem templi & sacerdotum ordinationem: & omnia pariter impetrauit. Ex illo autem fuit apud omnes eius liberos hæc potestas, usq; ad belli finem. Herodes itaque à pontificatu remouit Cantharam, & Ioseph Camisilium ei successorem dedit.

De Helena regina ad Iudaismum conuersa. CAP. II.

EO siquidem tempore Helena Adiabenorum regina, & filius eius Izates, ad solennitatem Iudeorum hac causa proueniens migrauerunt : Monobazus Adiabenorum rex, cui cognomen erat Bazus, sororem Helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dum ex eo haberet in utero, contigit, ut dum cum ea dormiret, super uentrem mulieris manum poneret per soporem, & quandam subito uocem audiret, præcipientem, ut manum de uentre eius auferret, ne infans in eo uerxaret, qui prouidente deo & principium, & finem esset felicissimum possessurus. Quæ uoce turbatus, repente surgens, hæc dixit uxori, & natum filium Izatem nuncupauit. Habebat autem ex Helena & alium seniore filium, nomine Monobazum, & alios filios ex alijs mulieribus procreatos: maximam tamen deuotionem quasi unigenito Izati desiderabiliter impendebat : pro qua re ille inuidiam fratrum sustinebat. Habebat & odium, quando cuncti contristabantur, quia eum pater omnibus præponebat. Hoc pater aperte cognoscens, illis quidem ignouit : sciens quia hoc non agebant pro malitia,

malicia, sed quoniam singuli fauorem patris habere desiderabant. Izatem uero, cum pro eo ualde metueret, ne odio fratrum mali aliquid sustineret, multis muneribus sarcinatum, in castrum Pasini misit ad Abennerigum regem, commendans ei nati salutem. Abennerigus autem libenter eum excepit, et pro multa deuotione, filiam suam Amacos nomine, ei dedit uxorem: donauitque provinciam, ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cum iam senectute grauaretur, et paucum sibi tempus uiuendi se peresse uideret, uoluit aspectum filij ante quam moreretur, inspicere: et uocans eum, delectabiliter est amplexus. Cui dedit quoque provinciam, que dicitur Carrorum, terra fertilis amoni, in qua etiam reliquie sunt arca Noë, que ex imbrium diluuiio liberata fertur, et hactenus uidere uolentibus demonstratur. Commorabatur itaque Izates in hac regione, et Artabancum Parthicum ad Iudeam destinauit. Cumque legibus crederet Iudeorum, studebat et ipse conuerti: et credens se perfectum non esse Iudeum, nisi signum circumcisionis acciperet, erat hoc agere paratus. Quod dum cognouisset mater eius, prohibebat, dicens ei fore periculum: quia cum esset rex, multorum acquireret inimicitias subiectorum, cum peregrinas solennitates et sue genti extraneas adimpleret: nec pati eos super se regnare Iudeum. Et illa quidem hæc dicens, omnino prohibuit. At ille ad Anariam uerba referebat: Qui matri dixit, atque interminatus est, quia nisi acquiesceret, repente decederet. Cui mater ait: metuere se, ne causa omnibus indicata, periculum ipse supplicij sustineret, qui quasi autor et doctor existeret operum indecentium apud regem. Tunc ille audiens hæc, respondit, quia posset etiam præter circumcisionem colere diuinitatem, si omnino decerneret apud se leges Iudaicas obseruare: et hoc esse firmitus quam circumcisionem accipere: ueniamque illi daturum deum,

opus

Noë, Arc 2a

opus hoc non implenti propter necessitatem, subiectorumq;
 formidinem. Tunc ergo rex huiusmodi sermonibus acquieuit.
 Post hæc autem cum nequaquam suum desiderium abieciisset,
 Iudeum quendam alium de Galilea uenientem, Melazarum
 nomine, & leges eruditum patrias inuitauit, ut circumcisionis
 opus impleret. Qui cum intrasset ad eum, & inuenisset legem
Moseos legentem: Ignoras, inquit, o rex Moseos iura, & per
hæc deo facere uideris iniuriam. Non enim solum legere, sed
primitus facere te oportet, quæ præcepta sunt. Quam diu sine
circumcisione permanes, legibus nequaquam nosceris obedire.
Sed si nondum ex hoc legisti legem, ut scias, quapropter hoc
geratur, uel nunc lege. Hæc audiens rex, actum differri non
 pertulit, sed ad aliam conuersus est domum, & uocans medi-
 cum, quod præcipiebatur, impleuit. Tunc euocata matre, &
 Anania doctore, eis quod egerat, explanauit. Qui repente
 non mediocri timore sunt territi, ne causa cunctis manifesta
 rex periculum deiectionis incurreret, non patientibus subie-
 ctis uirum extranei dei cultorem sibimet superesse: ipsiq; pa-
 riter pericula sustinerent: quasi & huius rei uiderentur au-
 tores. Deus autem præsens erat, qui illorum metum non per-
duxit ad terminum. Nam cum multa pericula & Izates, &
eius filij sæpius incurrissent, eum ex ingentibus liberauit an-
gustijs, & salutis dona concessit: ostendens, quia respicienti-
bus ad eum, & ipsi soli credentibus, nequaquam fructus pie-
tatis auferetur. Sed hæc quidem postea explanabimus. Igitur
Helena regis mater, uidens regem pacifice gubernare, &
suum filium esse beatum, & ultra cunctas gentes prouiden-
tia diuina religiosum, desiderium habuit Hierosolymitarum
conspicere ciuitatem, atq; cunctis hominibus diuulgatum dei
templum suppliciter adorare, & hostias pacificas offerre.
 Ob quam rem filio supplicauit. Quo matri petenti prone

consentiente, & multam preparationem itineris faciente, & plurimas dante pecunias, descendit in Hierosolymam, etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus Hierosolymitis tunc profuit ualde. Nam dum eorum ciuitatem illo tempore fames apprehendisset, & multi fuissent egestate consumpti, Helena regina misit quosdam suorum, alios quidem ad Alexandrinam urbem, ut frumenta ex eius pecunijs compararent: alios Cyprum, quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cumq; uenissent hæc onera deportantes, alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ beneficiorum suorum maximam memoriam dereliquit. Cuius filius Izates audiens hanc famem, multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt, quæ postea declarauimus.

De gestis Izatis regis, & obitu.

CAP. III.

Artabanus itaq; rex Parthorum, sentiens sibi met satrapas inimicos, degere apud eos sibi iudicauit incautum, Quapropter decreuit pergere ad Izatem regem, salutem apud eum inuenire se credens, & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatorum, atq; familiarium circa mille uiris, uenit ad regem Izatem. Cumq; ipse illum aperte nosset, Izates uero Artabanum penitus ignoraret, inueniens eum in itinere constitutum, & astans ei, prior secundum morem patrum adorauit. Deinde: O rex, inquit, nec me despexeris tuum seruum, nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerum mutatione factus, existens ex rege priuatus, tuum posco solatium. Perspice siquidem inconstantiam fortunæ, & hanc scito esse communem, & uim similem habituram. Nam si me sine uindicta despexeris, erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges

reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat, capite reclinato deorsum. Izates autem ut eius nomen audiuit, & Artabanum suppliciter sibi respexit astantem, mox ex equo desiliens: Habe, inquit, fiduciam o rex, nec te præsentia fata confundant. Velociter enim erit tibi mutanda tristitia: amicum nanque me & auxiliatorem inuenies plus, quam credis: aut enim in Parthorum regno te rursus, aut in meo constituam regem. Hæc dicens: Artabanum imposuit equo, ipse uero pedibus sequebatur, honorem tribuens ei, quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc Artabanus, grauitè tulit: & per præsentem fortunam, honoremq; iurauit, descensurum se, nisi ille rursus ascenderet, atq; præiret. Tunc ille in equum ascendens, eumq; ad regalia sua perducens, omnem ei honorem libenter exhibuit: & in confesso, atque conuiujs primum recubitus ei parauit, non præsentem fortunam intendens, sed eius præstintam dignitatem, eumq; ratione frequenter consolatus est, quia communes sunt omnibus fortunæ permutationes hominibus. Scripsitq; Parthis, suadens eis ut Artabanum susceperent regem, promittens eum præstintorum in se non habere memoriam, simul & iuramenta præbens. Parthis uero suscipere quidem se uelle eum non negantibus, sed non posse dicentibus habere regem, eò quod Cinnamum iam constituissem principem, ne forte certamen inter eos emergeret: agnoscens eorum Cinnamus uoluntatem, mandauit, ut ueniret Artabanus, regnū proprium recepturus. Cui utiq; credens Artabanus, reuersus est: occurritq; ei Cinnamus, & adorans eum, & regem simul appellans, auferens de suo capite, imposui eius uertici diademata. Sic igitur Artabanus per Izatem rursus in regnum, unde per procures suos ceciderat, restitutus est: nec fuit immemor beneficiorum in se gestorum, sed Izatem magnis muneribus redonauit. Nam & tiara recta ei permisit uti: & in aureo

lecto, quo solis Parthorum regibus licet dormire, concessit: deditq; ei maximam, & optimam regionem regis Armeniorum, cuius terra nomen est Nisibis: in qua etiam primum fecerunt Antiochiam ciuitatem, quam Mygdoniam nuncupauerunt. His itaque muneribus à rege Parthorum Izates honoratus est. Post paululum uerò tempus Artabanus regnum Bardani filio dereliquit. Is enim ueniens ad Izatem, suadebat ei, ut sibi contra Romanos pugnaturo ferret auxilium, cui tamen persuadere non potuit. Izates enim Romanorum sciens potentiam, atque fortunam, putabat eum impossibilia bella tentare. Insuper dum misisset quinque filios etate nouellos, ut linguam nostrae patriae & eruditionem sub integritate condiscerent, sed & matrem, ut templum sicut praediximus adoraret: segnior erat ad bellandum. Sed & Bardanem sepius prohibebat, narrans ei Romanorum uirtutes, & credens eum per talia uerba terrere, quatenus à desiderio contra Romanos bellandi recederet. In his ergo Parthorum rex indignatus, bellum aduersus Izatem repente pronuntiauit. Sed nullam in hoc utilitatem habere promeruit, deo scilicet spem eius annihilante. Agnoscetes enim Parthi Bardanis uoluntatem, & quia contra Romanos bellum suscipere decreuisset, illum quidem extinxerunt, principatum uerò Gotarzi eius germano contradiderunt. Cui etiam post paululum per insidias rebus humanis ablato, successit frater Vologeses, qui duobus ex eodem patre germanis suis praebuit potestatem. Pacoro quidem seniori Medorum, Tyridati uerò iuniori dedit Armeniam. Monobazus igitur regis frater, pariter & eius cognatio, uidentes Izatem propter pietatem quam circa deum habebat, ultra omnes homines excellentem, habuerunt & ipsi desiderium, ut mores patrios derelinquentes, Iudaicis solennitatibus obedirent. Horum nisus fuit subiectus ualde in-

gratus

gratus, & in hoc procures indignati, iram equidē retinebant expectantes opportunum tempus, ut in eis ulciscerentur. Quamobrem ad Abiam regem Arabiæ scripserunt, multas se duros pecunias promittentes, si contra eorum regem castra moueret: simulq; professi sunt circa primam congressionem cum se quoque deserere: quem uellent propter odium, quod eorum cultum reliquerat, pœnas exoluere. Dictis ergo sacramento firmatis, festinabant ad terminum peruenire. His itaque flexus Arabiæ rex, cum multo exercitu uenit ad Izatem. Tunc ipsa prima congressione, antè quàm ad manus accederent, facto signo omnes Izatem uelut uno uincti funiculo reliquerunt, & dorsum hostibus dantes effugerunt. Non tamen Izates expauit, sed consilium proditiōis agnoscens à primatibus factum, & ipse cum exercitu discessit: causamq; requirens, ut agnouit constitutum ad Arabas factum, autores quidem interfecit. Altera uerò die congressus, plurimos occidit, omnes autem simul in fugam uertit: ipsumq; regem persequens, in quodam castro Arsanum nomine circūclusit. Quo tamē forti dimicatione præualuit, captoq; castro, dum Abiam regem non inuenisset uiuum, quoniam seipsum peremerat, abripiens omnem prædam, quæ in eo uidebatur esse magna amplitudine constituta, in Adiabenorum regressus est regionem. Primo quidem conamine Adiabenorum procures non ualentes aduersus regem, deo scilicet eos eius potestati tradente, neque tunc quiescere uoluerunt: sed scripserunt Parthorum regi Vologesi, rogantes eum, ut Izatem occideret, & eis principem de Parthorum gente constitueret: dicentes se odio habere proprium regem, qui iura patriæ destruxerat, & extranea diligebat. Hæc audiens rex Parthorum, eleuatus est ad bellum: & cum iustam belli non inueniret occasionem, datos ei à patre honores repetit, & resistenti bellum se

inferre minatus est. His auditis, Izates non mediocriter turbatus est: & iudicans turpitudinem sibi fore, si propter metum collatis honoribus cedere uideretur, sciens insuper, quia etiam si his cederet, Parthorum rex ab eius inimicijs non cessaret, decreuit magis deo curatori omnium, anime sue pericula committere: eumque maximum habere se arbitratu auxiliatorem, filios quidem & coniuges constituit in munitissimis locis, cunctaque frumenta & fœnum, & pabula congregauit. Quibus gestis, hostium sustinebat aduentum. Veniente uero Parthorum rege, cum exercitus sui multa uirtute, pedestrium pariter & equestrium, & cum magna uelocitate faciente uallum circa fluuium, Medorum scilicet & Adiabenorū prouinciā terminantem, etiam Izates castra posuit non procul ab eo, habens circa se equestrium quasi sex milia. Quo facto, uenit ad Izatem nuntius, à Parthorum rege directus, qui eorum uirtutem ediceret, quomodo ab Euphrate fluuius usque ad Bactrorum terminos resideret: simul & subiectos reges ei adesse dicens: interminatus pariter, quia poenas Izates exolueret, eò quòd circa suum dominum esset ingratus: à cuius manibus neque deus eum posset quem colebat eruere. Hac dicente nuntio, Izates nosse se quidem ait Parthorum exercitū suo abundantius potiore: sciendum tamen quia cunctis hominibus potentior esset deus. Et huiusmodi dato responso, ad supplicationem dei conuersus, humi se prosternens, & cinere caput implens, cum filijs & uxoribus ieiunauit, inuocans deum, atque dicens: Dominator domine, si non frustra me tue dignitati subieci, & iuste omnium te solum & primum dominum esse cognoui, adueni auxiliator: non pro me solummodo ultor in hostibus, sed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda presumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscens, cum lachrymis supplicabat: quem repente deus exaudiuit.

oratio ad
deum

exaudiuit. Ea nanque nocte Vologeses accepit epistolas, in quibus scriptum erat, quia Dacæ, et Sacæ cum maxima manu, contemnentes eius absentiam, ad diripiendam Parthorum prouinciam deuenissent. Quapropter nihil agens, retrorsum denuo remeauit. Sic itaq; Izates, deo providente, Parthici regis interminationem effugit. Post paululum uero tempus, cum quinquagesimum quintum ætatis, et uicesimum quartum regni compleisset annum, relinquens filios masculos uigintiquatuor, et filias uigintiquatuor, uita priuatus est. Successionemq; regni fratrem Monobazum habere præcepit: repensans ei, quia per eius absentiam post mortem patris, regnum ei fideliter conseruasset. Cuius mater Helena, audita filij morte, grauiter quidem tulit, et sicut potuit mater, quæ piissimum filium uidebatur amisisse: ueruntamen consolata est, audiens regni successionem ad seniore suum filium fuisse perductam: ad quem etiam pergere festinabat. Cumq; uenisset ad regionem Adiabenorum, non multo tempore super filium Izatem uiuit. Monobazus autem et illius ossa pariter et germani mittens, in Hierosolymis sepelire præcepit in Mausoleis, quæ mater tribus procul stadijs ab Hierosolymis construxisse uidebatur. Sed quæcunque rex Monobazus uite sue tempore gesserit, postea declarabimus.

De Theodamago, & pseudopropheta. CAP. III.

Igitur dum Fadus Iudeam prouinciam gubernaret, quidam uir magus, nomine Theodas, populo multa suaserat, ut summes substantias suas, sequerentur eum ad Iordanem fluuium: semetipsum asserens esse prophetam, et præcepto fluuium diuidere, ut eis facile transitum præberet. Hæc ergo dicens, seduxit quidem multos: non tamen permisit eos Fadus ad experimentum sue insipientiæ peruenire, sed repente cohortem misit equestriam super eos: quæ inopinabiliter irruens, mul-

Mausoleum

tos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit : ipsum que Theodam comprehendentes, capitis sectione multauerūt. Hæc sunt ergo, quæ Iudæis contigerunt, tempore quo Fadus in eorum præfuit regione.

De Iudæ Galilæi filijs.

C A P. V.

VENITq; Fado successor Tiberius Alexander, Alexandri filius, qui etiam in Alexandria fuit Halabarches, id est, princeps salis, genere diuitijsq; Alexandrinorum cunctos excellens : sed etiam filio suo Alexandro diuina cultura melior, quippe cum ille in paternis solennitatibus non permanferit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames, quando etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex Aegypto, indigentibus, sicut prædiximus, est partita. Insuper autem Iacobum, atque Symonem, filios Iudæ Galilæi, qui populum à Romanorum potestate subducere nitebatur sub Cyrenio Iudææ præfide, sicut prædiximus, crucifigi Alexander imperauit. Herodes autem rex Chalcidis remoto à pontificatu Ioseph successionem hanc Ananiæ Nibidæi contribuit. Tiberio autem Alexandro Cumanus successor aduenit. Defunctusq; est Herodes frater regis Agrippæ maioris, octauo anno Claudij principatus, tres filios derelinquens : Aristobulum, qui ei de priori fuerat uxore progenitus, et ex Beronice fratris filia Beronicianum, et Hyrcanum. Cuius regnum Claudius Cæsar Agrippæ iuueni dedit.

De seditione orta in diebus azymorum ob impudentiam militis.

C A P. VI.

Seditione igitur incidēte in Hierosolymitarum ciuitatem, dum Cumanus in Iudæa pro rerum gubernatione consideret, multi Iudæorum perempti sunt : sed primum causam narrabo, propter quam talia prouenerunt. Instante festiuitate Pasche, in qua mos est nobis azyma offerre : dum undique ad festi

ad festiuitatem hanc populus conuenisset, metuens Cumanus, ne qua per multitudinem turba aut res uel actio nasceretur, iussit militibus, ut unam aciem armatorum faciētes, circa porticus templi cōsisterent: ut si fortē aliquid excitaretur, tumultantium inquietudinem prohiberent: hoc etenim & priores præsides Iudæe in huiusmodi festiuitatibus faciebant. Cumq; quarta dies eius celebrationis excessisset, quidam militum reuelauit genitalia sua, & populo demonstrabat. Quod illi uidentes, ad iram furoremq; perducti sunt: non semetipsos contumeliam passos, sed in deo impietatem gestam esse dicentes. Quidam uerò procaciores, Cumanum blasphemabant, asserentes militem ab eo summissum. Cumanus autem audiens, & ipse non mediocriter prouocatus est. Veruntamen hortabatur eos à seditione quiescere, ne in festiuitate inquietudines excitarent. Quibus dum suadere non posset, & illi ad blasphemias magis accederent, iussit omnes milites arma sumentes ad Antoniam conuenire. Erat enim hoc castrum, sicut prædiximus, suprapositum templo. Multitudo siquidē uidens milites ibidem congregari, perterrita cœpit effugere. Et dum se milites persequi crederent, per angustos egressus pariter cum timore fugientes oppressi sunt, & multos ad inuicem conterentes interemerunt. Viginti milia enim dinumerati sunt, qui in illa turba defecerunt. Quapropter erat eis pro festiuitate luctus: & omnes obliui orationum atque sacrificiorum, ad lamentationes lachrymasq; conuersi sunt. Has ergo passionēs unius militis lasciuiā generauit. Nondum igitur luctus quieuerat, & alter incidit denuo super eos. Quidā enim qui ex illa turba fugientes euaserant, uia publica uenientes, quasi centum stadijs procul à ciuitate, & Stephanum Cæsaris seruum iter ugentem more latrocinij spoliantes, omnem eius diripere substantiam. Audiens hoc Cumanus, milites continuo desti-

navit, præcipiens uicinos diripi uicos, & nobiles eorum ad se uinctos adduci. Igitur uastatione facta, quidam militum leges Moseos in quodam uico reperiens, easq; sumens cunctis uidentibus rupit, & multas blasphemias atque contumelias eis imposuit. Iudei uerò hæc audientes & multi pariter concurrentes, in Cæsaream descēderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accesserunt dicentes: non se, sed deum, ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur, ulturum: se autem nolle uiuere, dum leges patrias sic tractari uiderent. Cumanus autem metuens, ne denuo tumultum populus excitaret, suadētibus amicis, & milite, qui contumeliam fecerat legibus, securi percussos, occasionem secundæ seditionis abruptit.

Alia seditio orta inter Samaritas & Iudæos. C. A. VII.
Post hæc igitur inter Samaritas atque Iudeos inimicitia huiusmodi causa prouenerunt. Mos erat Galileis, tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem, & iter facere per Samariam. Dum ergo aliquando iter haberent per uicum nomine Ginais, inter Samariā & campum maximum constitutum, quidam conserentes litem, multos eorum interemerunt. Primi siquidem Galileorum audiētes, quæ gesta fuerant, ad Cumanū uenerunt, rogantes eum ut de interemptorum nece inquireret. At ille pecunias à Samaritis accipiens, neglexit hoc facere. Tunc Galilei dolentes, multitudinē excitauere Iudæorum, ut arma sumerent, & suam defenderent libertatem: seruitutem amarissimam esse dicentes, & iniurias importabiles, in talibus non defendi. Primatibus uerò eorum, eos cōpescere uolentibus, ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus, illi penitus nō acquiescentes, ad arma progressi sunt: & sumentes in auxilium Eleazarum Dinci, qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus, uicos alios quos Samaritanorum incendentes, cuncta diripuerunt. Cumanus

manus autem hoc audiens, atque sumens Sebastenorum cohortem, & pedestrium quatuor ordines, & coarmans pariter Samaritas, super Iudeos egressus est: factaq; congressione multos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit. Primi uerò Hierosolymorum genere pariter & honore, uidentes ad quantam calamitatum magnitudinem deuenissent, induti saecis, & cinere capita sua complentes, omnino eis qui resoluauerant, ut quiescerent, supplicabant: ponentes ante oculos eorum subuertendam propriam regionem & templum pariter concremandum, uxorum ac filiorum captiuitates futuras: & ideo rogabant ut mutarent uoluntatem, & proijcientes arma quiescerent, & de cetero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes, flexerant eos. Quorum alij recesserunt, latrones autem ad munitiora loca profecti sunt. Ex illo omnis Iudea latrocinij est impleta.

De dissensione Iudæorū & Samaritanorū. CA. VIII.

Samaritanorum uerò primates, ad Numidium Quadratum Syriæ præsidem, qui illo tempore in Tyro erat, aduenientes, accusauere Iudeos, qui uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quæ ipsi passi fuerant, non tantum se dolere dicebant, nisi quia Romanorum contempserint potestatem: ad quorum iudiciū debuerant pro sua, si qua fuisset, lesione concurrere. Nunc autem quasi Romanos iudices nō haberent, hæc ab eis acta dicebant, & propterea uindictam fieri postulabant. His ergo Samaritæ querebantur: Iudei uerò & seditionis, & litis autores Samaritas fuisse dicebant; & ante omnia Cumanum munerū oblatione corruptum, qui peremptorum necem noluerit uindicare. Quadratus ergo cum audisset, distulit iudicare, dicens tunc se sententiam prolaturum, cum in Iudeam ueniēs ueritatem subtiliter indagasset. Et illi quidē nihil agētes reuertebantur. Post paululum

lulum uerò tempus Quadratus in Samariam uenit, ubi autores seditionis audiens, et quosdam Samaritanorum ac Iudeorum indiscipulatos inueniens, crucifixit eos, quos Cumanus captiuos habuerat. Et exinde ueniens in quendam uicum nomine Liddam, non breuiorem magnitudine ciuitatis, sedens in tribunali, et secundo Samaritas audiens, à quodam Samaeo didicit, quomodo quidam primus Iudeorum nomine Dortus, et aliqui cum eo iuueni, numero quatuor, populo suassissent, ut à Romanorum potestate recederet. Et illos quidem Quadratus precepit occidi. Ananiam uerò pontificem, et Anianum magistrum alligans, Romam direxit, quatenus de his quae gesta fuerant, redderet Cesari Claudio rationem: iussitque primatibus Samaritanorum atque Iudeorum, pariter et Cumanus, et Celeri tribuno, et uiolentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent, pro alternis inter se questionibus audiendis. Ipse uerò metuens ne multitudo Iudeorum seditionem iterum excitaret, Hierosolymam uenit: inuenitque urbem in pace degentem, et festiuitatem patriam deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari, relinquens eos in festiuitate, reuersus est Antiochiam. Cumanus autem, et qui cum eo erant, necnon et primi Samaritanorum Romam directi, acceperunt ab imperatore constitutum diem, quo deberent intentionum suarum causas exponere. Habebant enim patrociniū Cumanus et Samaritae libertorum Caesaris, et pariter amicorum, qui scilicet praeualere poterant contra Iudeos: nisi Agrippa iuuenis cum Romae consisteret, et primos Iudeorum opprimi uideret, uxorem imperatoris Agrippinam suppliciter exorasset, ut marito suaderet, quatenus decenter audies, sua iustitia seditionum puniret autores. Claudius autem his precibus praestructus causam audies, dum agnouisset malorum principes fuisse Samaritas, eos quidem qui

Agrippina Caesaris
1700r

qui ascenderant ad eum, iussit occidi: Cumanum autē in exilium egit: Celerem uerò tribunum praecepit Hierosolymam duci, & omnibus uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; differgi.

De Agrippa iuniore, qui praeside Felice, donatus est à Caesare tetrarchia Philippi, alijsq; regionibus. CA. IX.

Misit autem & Claudius Felicem Pallantis fratrem in Iudeam praesidem, qui rebus in regione Iudaea praesideret. Cumq; decimū principatus compleisset annū, Agrippae Philippi tetrarchiam donauit, & Bathaneam, & Trachonitidem simul adiecit, unā cum Abela, quae fuerat de tetrarchia Lysaniae. Chalcidem uerò ei abstulit, cui quatuor praesuerat annis. Agrippa uerò sumens donationē Caesaris, Aziazo regi Emesorum, uolenti se circumcidere, sororem Drusillam dedit uxorem. Epiphanes enim Antiochi regis filius, eius nuptias refutauit, nolens Iudeorum solennitates sequi, licet hoc facturum se eius compromiserit patri. Mariam uerò dedit Archelao, Chelciae filio, cui ab Agrippa patre fuerat primitus desponsata: quibus nata est filia, nomine Beronice. Nuptiae siquidem inter Drusillam & Aziazum celebratae, non multo tempore interueniente, huiusmodi causa solutae sunt. Dum Felix in Iudeam uenisset administrator, uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine praecellentem, eius speciem concupiuit: & quendam Iudeum Simonem nomine, amicum suum, genere Cyprium, magum, mittēs ad eam, suadebat ut derelicto uiro nuberet ei, promittens eam beatam fieri, si eius non despiceret thorum. Illa uerò non benefaciens, & declinare uolens inuidiam Beronices sororis propter pulchritudinem suam, transcendere paternam solennitatem flexa est, & Felicis nuptias est secuta: Ex quo susceptum filium uocauit Agrippam. Sed quemadmodum iste iuuenis cum uxore per incendium

Vesuij

condam ne iuy
vntis demore
172

Vesunij montis tēporibus Titi Caesaris deperierit, postea de-
clarabimus. Beronice uerō post Herodis mortem, qui eius fue-
rat maritus & patruus, multo tempore uiduata, fama discursu-
rente, quia cum fratre coiret, suasit Polemoni regi Lyciae, ut
circuncisus eam haberet uxore. Sic enim iudicabat falsas dela-
tiones posse monstrari. Polemon autē flexus est, maxime pro-
pter diuitias eius. Non multo tamen post eorum nuptiae per-
manserunt, sed Beronice propter nimitatē coitus, ut dixe-
runt, Polemonem dimisit. At ille solutis nuptijs, etiam solēni-
tates Iudeorū pariter dereliquit. Eodem uerō tēpore & Ma-
ria repudiāns Archelaū, coniuncta est Demetrio Alexandrino,
Iudeo, genere & diuitijs ualde claro: tunc enim & Halabar-
ches erat: susceptumq; ex illo filiū, Agrippae uocabulo nun-
cupauit. Sed de singulis horū subtiliter postea declarabimus.

De Nerone suffecto & matre occisa.

CAP. X.

Claudius interea Caesar defunctus est, cum imperasset an-
nis tribus & decem, & mensibus octo, diebusq; uiginti.
Est autem sermo quorundam, quia ab uxore Agrippina fue-
rit ueneno peremptus: cuius Agrippinae pater fuit Germani-
cus Caesaris frater: uir autem eius Domitius Aenobarbus no-
bilissimus Romanorum. Quo moriente, uiduatam multo tem-
pore Claudius duxit uxorem, habentem filium, qui patris no-
mine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelum A-
grippinae, Messalinam peremit uxore, ex qua liberos habue-
rat Britannicum & Octauiam. Erat autē ei & Antonia filia
senior, quā ex prima uxore nomine Petronia habuerat. Octa-
uiam itaque desponsauit Neroni: sic enim eum postea uocita-
uit, cum Caesar eum filium adoptasset. Agrippina autem me-
tuens, ne Britannicus crescens regnum à patre perciperet, &
uolens imperium suo filio preparare, de morte Claudij, sicut
erat sermo, tractauit. Quo mortuo, repente misit principem
militia

duis anni
sciam mensis
Hic accensu u
nt mortuus

militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum ualde præpotentes, qui deducerent de castris Neronem; & cum more principis adorarent. Nero siquidem hoc modo principatu sumpto, Britannicū quidem ueneno latenter occidit, matrem uero propriam interemit: hoc ei retributionis munus impendens, non solum pro matris officio, sed etiam quòd ei suis machinantibus Romanorum præbuerat principatum. Peremit etiam Octauiam suam uxorem, multosq; uiros insignes, quasi insidias ei fecissent. Sed de his quidem desino plura narrare. Multi nanque de Nerone historiam conscripserunt: quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alij uero propter odium & eius inimicitias, sic impudenter mendacijs inuoluti sunt, ut aperta reprehensione sint digni. Mirandi tamen à me non sunt, qui de Nerone mētiti esse noscuntur: dum neque priorum gesta conscribentes, ueritatem uideantur historiæ custodisse: licet circa eos neque odium habuisse noscantur, cū longis post eos tēporibus extiterint. Sed de his quidem, qui ueritatem historiæ præuidere nolunt, liceat scribere sicut uolunt. Probatur enim hoc habere gratissimum. Nos autem propositum ueritatis habentes, perfectionē præsentis negotij breuiter comprehendere nitimur, & quæ nobis Iudæis euenerunt enunciamus, non negligentes aut calamitates, aut delicta referare.

De Iudea latronibus & seductoribus populi referta.

C A P V T

X I.

Reuertar igitur ad narrationem casuum gentis nostræ. Primo itaque imperij Neronis anno, moriente Aziazo Emeform rege, eius frater successit in principatu, & minoris Armeniæ præsulatus Aristobulo Herodis regis Chalcidensis filio à Nerone commissus est. Sed & Agrippæ donatus Cæsar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ: precipiens,

præcipiens, ut ei esset subiectus: deditq; ei & Iuliadem ciuita-
 tem trans fluuium constitutam, & uicos circa eam positos
 quatuordecim. Res itaque Iudeorum clementum semper ad
 peiora suscipiebant. Latronum namq; denuo & magorum ho-
 minum turba populum seducentium est repleta prouincia.
 Quorum multos quotidie cum latronibus capiens Felix ne-
 cabat: pariter & Eleazarum Dinei filium, qui latronum or-
 dinem instituerat, per insidias cepit uiuum. Dans enim ei fi-
 dem, quia nihil mali sustineret, flexit eum ad se uenire, quem
 uinctum Romam direxit ad Cesarem. Habens autem simulta-
 tem Felix cum pontifice Ionatha, eò quòd esse pius ab eo mo-
 neretur, ut rebus Iudeorum melius præsideret, ne querelam à
 plebe susciperet: cum populus petisset à Cesare, ut ipse in Iu-
 deam dirigeretur administrator, occasionem querebat per
 quam remoueret eum, qui uideretur ei sæpius importunus.
Graue namq; est nocere uolentibus, si crebrius arceantur. Pro
 hac igitur causa Felix, fidelissimum amicorū Ionathæ quena-
 dam, nomine Ioseph, genere Hierosolymitam, multarū pecu-
 niarum promissione flexit, ut super Ionathan latrones indu-
 ceret, qui cum uita priuarèt. Ille autē sumpto cōsilio, hoc mo-
 do per latrones necem illius adpetiuit: Ascēderunt quidā eo-
 rum ad ciuitatem, quasi adoraturi deum: gladiosq; sub ueste
 portantes, & permixti populis, peremerūt eum. Cumq; mors
 eius inulta remansisset, de cetero cum omni fiducia latrones
 in festiuitatibus ascendebant, & gladios abscondos habentes,
 quos uolebant inimicorum permixti populis perimebant, &
 non solum in reliqua ciuitate, sed etiā in tēplo quosdam inte-
 rimebant. Nam & ibi sæpius cades facere præsumpserūt, ni-
 hil se agere impietatis existimātes. Ob quam causam arbitror
etiam deum auersatū nostram urbē & templū, uelut nequaq;
suo habitaculo mundum, tradidisse Romanis, & ut purgatio
 fieret

fieret ciuitatis, ignem & seruitutē intulisse, dum uellet nos cum uxoribus atq; filiis crebris castigare calamitatibus. Opera siquidem latronū hoc implebant scelere ciuitatem. Magi uerò & seductores populo suadebant, ut eos in eremū sequeretur, dicentes se dei prouidentia signa & prodigia monstraturos. Multiq; in hac insipientia flexi, supplicia pertulerunt: quoniam dum ad hoc acceperant, à Felice puniti sunt.

De Aegypto quodam propheta, uelut seductore populi à Felice occiso.

CAPVT XII.

Hoc etiam in tempore uenit aliquis ex Aegypto ad Hierosolymam, dicens se esse prophetam: & populari multitudini persuasit, uti cum eo ad montē, qui dicitur Oliuariū, positum ē diuerso ciuitatis procul stadijs quinque conscenderet, uelle se dicens eis exinde monstrare, quia eo iubente Hierosolymorum muri corruerent, unde ingressum eis faciendum esse promittebat. Felix autem dum hæc audisset, iussit militibus ut arma sumerent. Quo facto cum multis equestribus impetu facto ab Hierosolymis, irruit super eos: & quadringentos quidē eorū gladijs interemit, ducētos uerò uiuos cepit: ipse autem Aegyptius fuga lapsus disparuit. Rursus itaq; latrones populū cōtra Romanorū praelia concitabant, suadentes ne eis subiacere deberent, & sibi resistentium uicos incendebant atq; diripiebāt.

De contentione Cæsareæ orta inter Iudæos & Syros, deq; alia inter pōtīfices & sacerdotes. Felix etiā à Iudæis accusatur, succedente illi Portio Festo.

CAP. XIII.

Inter hæc autem Iudæi habitatores Cæsareæ, contra Syros pro æquitate ciuitatis huiusmodi fecere seditionem. Iudæi namq; primos se esse dicebant, eò quòd conditor Cæsareæ rex Herodes, de genere fuit Iudæorum: Syri uerò de Herode quidē ita esse profitebantur: dicebant autem Cæsaream Stratonis tuarim primitus uocitatam, & tunc nullum habitatorem

KK

ipsius

*Stadij quinque
omnes montes
Hierosolymorum*

ipsius ciuitatis fuisse Iudæum. Hæc audientes præfelli prouincie, sumentesq; ex utraq; parte seditionis autores, plagarum affecere uulneribus, et tempestatem litis eorum, ad breue tempus hoc opere sedauerunt. Rursus enim Iudæi habitantes in ciuitate, diuitijs confidentes, et propterea spernentes Syros, blasphemijs studebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi uerò pecunijs quidem minores, sed sapientia fortiores, dum multi Cesarientium et Sebastenorum sub Romanis ibidem militarent, pauco tempore et ipsi Iudæis iniurias sermonibus inferebant. Post alterutros se ita lapidauerunt, donec ex utraque parte uulnerati conciderent: ueruntamen uicere Iudæi. Felix autem cum uidisset belli modo eorum esse certamen, metuens petebat Iudæos, ut à lite cessarent. Quibus non audientibus, milites armatos immisit, et multos quidem eorum peremit, plurimos autem uiuos cepit, et domos quorundam multis pecunijs refertas, expilari militari irruptione permisit. Iudæorum uerò modestiores, et dignitate nobiliores, metuentes pro semetipsis, rogauere Felicem, ut milites missa tuba reuocaret, eisq; de cætero parceret, quod Felix facere eorum precibus acquieuit. Hoc itaque tempore rex Agrippa dedit pontificatum Ismaëli filio Siab. Exorta est enim et pontificum contentio, contra sacerdotes et Hierosolymitarum primates. Unusquisque enim eorum cateruas procacium et seditiosorum hominum colligens, uidebatur esse princeps. Et conserentes semetipsos ad lites, alterutris derogabant, et se lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat, sed ut in ciuitate sine præfule, audaci potestate ab omnibus talia gererentur. Tantam siquidem impudentiam atque presumptionem pontifices obtinuerant, ut etiam seruos suos ad aras destinare præsumperint, qui decimas sacerdotibus competentes auferrent. Vnde fiebat, ut sacerdotes per inopiam deperirent.

Sic enim

Sicenim inquietorum uis, oppressa iustitiæ grauitate, præuoluerat. Portio siquidem Festo directo à Nerone pro successione Felicis, primi Iudeorum Cæsaream habitantes, ascenderunt Romam accusaturi Felicem. Qui sine dubio poterat potestas exoluere pro lesione Iudeorum, nisi plurimum ei Nero pro fratris Pallantis precibus indulgisset, cui tunc honorem maximum impendebat.

Felix cui successione

Cōtentio inter Syros & Iudæos, ac de Beryllo Neronis pædagogus, deq; mago quodam seductore populi.

C A P V T X I I I I.

INterea primates Syrorū Cæsariensium, Beryllo pædagogus Igo Neronis, qui officium super Græcos habebat, per epistolas multis pecunijs suaserunt, ut à Nerone peteret, daret eis epistolam, per quā ius ciuilitatis, quod cum eis habebant Iudæi cōmuniter, penitus non fieri intimaretur. Beryllus ergo imperatorem rogauit, atq; promeruit ut huiusmodi scriberetur epistola, quæ tamen genti nostræ postea ingentiū malorum fuit occasio. Agnoscētes namq; Iudæi Cæsarienses, quæ fuerant scripta pro Syris, tantas suscitauere seditiones, donec bella succederēt. Festo igitur in Iudeā ueniente, contigit ut prouincia à latronibus uastaretur, & uici omnes incenderētur: præcipue namq; sicarij tunc abundabant, utentes gladiolis magnitudine similibus Persicorū ensium, cum summitatibus obuncis, & quales sunt Romanorū sica, à quibus etiam uocabulū sicariorum latrocinantes habuerūt. Hi namq; latenter permixti, in festiuitatibus populorum, sicut prius diximus, ad ciuitatē pro cultura diuina conuenientium, quos uolebant facile perimebāt. Sæpius etiam cum armis ad uicos inimicorū uenientes diripiebāt, & cuncta pariter concremabant. Interea diuersis rebus turbata prouincia, Festus multitudinē destinauit equitum atq; pedestrium super populos, qui decepti fuerant à quodam mago,

K K 2 salutem

salutem eis & malorum requiem promittente, si cum sequi in desertum contenderent. Quo facto, & ipsum seductorem & seductos irruentes qui missi sunt, occiderunt.

De pariete circa templum ædificato, & Anano sacer-
dote.

CAPVT XV.

Hoc tempore rex Agrippa fabricatus est ædificium, magnitudine ualde præcipuum, in palatio Hierosolymorum, iuxta theatrum. Quod palatium factum est olim a filijs Asamonæi, in loco eminenti positum. Quod etiam uolentibus ciuitatem despicere, delectabilem conferebat aspectum: unde rex inclinatus, inspiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hec itaque uidentes Hierosolymorum primates, grauitè habuerunt. Non enim patrium erat, ut ea quæ fiebant in templo, & maxime cum sacra dispensarentur, aliquis exceptis sacerdotibus aspiceret. Quapropter parietem excelsum ædificauerunt circa exedram, quæ erat in interiori sacrario ad occidentem conuersa. Hic ergo paries non solum tridinijs regalis aspectum abstulit, sed etiam Occidentalis porticus, quæ erat in exteriori templo, ubi custodias in festiuitatibus propter templum habere Romani solebant. In his igitur indignatus rex Agrippa, & præcipue Festus præfectus, præcepit eis, ut opus ædificatum repente destruerent. At illi rogauerunt, ut eis potestas daretur, quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronem, dicentes non se uitam habituros, si quedam pars templi destrueretur. Tunc permittente Festo, miserunt de suis primatibus decem, simul & Ismaëlem pontificem, & Helchiam gazophylacem. Nero autem audiens eos, non solum ueniam gesti operis condonauit, sed etiam ædificium manere permisit, hoc beneficium Pompeæ coniugi religiose pro Iudeis supplicanti condonans. Qui decem quidem qui uenerant redire præcepit, Helchiam uero & Ismaëlem obsidum loco retinuit. Rex igitur

coeca.

Hic man.

8

reges & his

igitur hæc agnoscens, pontificatum dedit Ioseph, filio Simonis pontificis, qui cognomen habebat Gaddis. Porro Cæsars misit Albinum in Iudeam præfectum, mortem Festi cognoscens. Rex autem denuo Ioseph quidem pontificatu priuauit, et Anani filio, qui et ipse Ananus uocabatur, eius successorem dedit. Hunc etenim seniore Ananum dicunt fuisse felicissimum: filios nanque habuit, qui omnes dei pontificatu sunt functi, dum et ipse primum hunc honorem plurimis temporibus habuisset, quod nulli pontificum apud nos prouenisse dignoscitur. Ananus autem iunior cum pontificatum suscepisset, erat uehementer asperimus et audax, secta Sadduceus, qui circa iudicia sunt ultra omnes Iudeos ualde crudeles, sicut iam declarauimus.

De Iacobo fratre domini lapidato sub Anano pontifice, qui pontificatu priuatus, sacerdotum decimas rapuit. Deque Cæsarea illustrata, & pontificum dissidio. CAP. XVI.

Cum ergo huius sectæ Ananus esset, credens se inuenisse tempus opportunum, Festo mortuo, et Albino in itinere constituto, concilium fecit iudicum, et quosdam deducens ad semetipsum, inter quos et fratrem IESU, qui dicitur Christus, nomine IACOBYM, quasi contra legem agentes accusans, tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatissimi esse ciuitatis, et circa legis integritatem habere sollicitudinem, grauiter hoc tulere: miseruntque latentem ad regem, rogantes eum, ut scriberet Anano, ne talia perpetraret, cum neque prius recte fecisset. Quidam uero eorum etiam Albino occurrerunt, ab Alexandria uenienti, eumque docuerunt, quia non liceret Anano præter illius uoluntatem congregare concilium. Albinus autem eorum sermonibus flexus, cum iracundia scripsit Anano, interminatus eum poenas exoluere. Quapropter et rex Agrippa, sublato ei pontificatu, quæ tribus habuerat men-

sibus, Iesum Dannei filium in eius locum cōstituit. Cumq; Albinus in Hierosolymitarum uenisset urbem, omni prouidentia nifus est, ut prouincia pacem haberet: & ideo sicariorum plurimos interemit. Pontifex igitur per singulos dies ad meliorem gloriam conscendebat, & fauorem ciuium habebat, pariter & honorem. Erat enim locuples, & quotidie Albinū atq; pontifices muneribus complacabat. Habuit autē famulos ualde laboriosos, qui cum procacibus conuersati uiris pergentes ad arceas sacerdotum, decimas accipiebant, uim facientes & nō abstinentes a cade non dantium. Sed etiam alij pontifices similia seruorum illius peragebant, cum nullus utiq; prohiberet. Quapropter, sacerdotes, qui olim ex decimis alebantur, tunc inopiæ necessitate deficiebant. Rursus igitur sicarij, festiuitatis tempore, noctu ciuitatem ingredientiēs, comprehenderunt unū scribam magistratus, Eleazarum filium Ananiæ pontificis, & alligantes eduxerunt ē ciuitate. Deinde mittentes ad Ananiam, dixerunt ita sese scribam remissuros ad eum, si Albino suaderet, ut decem uiros, quos ex eis ceperat, & uinctos habebat, absolueret. Ananias autem propter necessitatem Albino ut hoc faceret persuasit, quōd opus maximorum malorum fuit initium. Latrones namq; semper moliebantur ut aliquos famulorum caperent Ananiæ: quos non aliter, nisi quosdam sicariorū reciperent, dimittebant. Cumq; numerus eorum iterum accreuisset, capta fiducia rursus prouinciam affligebant. Hoc itaq; tempore rex Agrippa, Philippi Cæsaream amplius fabricatam, ad honorem Neronis Neroniam appellauit, & Berytijs theatrum pecunijs multis instructum, annalibus spectaculis condonauit, innumeras illic expensas efficiens. Frumenta namq; populo copiosa, & oleum opulenter exhibuit, & omnem pariter ciuitatem statuarum pulchritudine & antiquorum imaginibus exornauit, & penē omne decus regionum
ibi mi

ibi migravit. Quapropter crescebat aduersus eum odium subiectorum, eo quod illorum pompam auferens, ornaret extraneam ciuitatem. Iesus autem Gamalielis filius, à rege successionem pontificatus accepit, Iesu Dannei honore priuato: Et propterea seditio inter alterutros orta est. Facientes etenim collectionem prauorum hominum, frequenter usq; ad lapides blasphemijs precedentibus inciderunt. Ananias autem precebat eos, quando diuitijs suis paratos accipere pecunias redimebat. Custobarus etenim et Saul maximam ei multitudinem congregabant, cum essent genere regio, et propter Agrippæ cognitionem populi fauorem haberent, uiolenter scilicet iura et res infirmorum diripere parati. Ex quo precipue contigit nostram ciuitatem languere magis, cum utique res eius ad peiora prouerentur.

De hymnidicis, & ædificio templi ac ciuitatis.

CAPVT

XVII.

Albinus itaque cum audisset sibi successorem Gesium Floarum fuisse directum, uolens aliquid Hierosolymitis prestare, producit uinctos, qui erant indubitanter morte digni, eos precepit occidi: alios autem qui ex parua querela tenebantur in carcere, pecunijs sumptis abire precepit. Et ita factum est, ut carcer quidem purgaretur à noxijs, sed provincia latronibus impleretur. Interea ex tribu Leui quicunq; erant hymnorum dictores, persuaserunt regi, ut factio concilio eis concederet, quatenus stola linea proxime sacerdotibus uterentur: eius regnum decere dicentes, ut memoriam de nouitate introducta perciperet. Quod petentes, impetraverunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio presidebant, hymnidicis hoc concessit, ut posita ueste prima, linea sicut uoluerant uterentur. Omnia contraria paternis legibus agebantur: quibus spretis, non poterant penè non solui. Igitur

KK 4 cum

cum iam tunc etiam templum uideretur esse perfectum, & ci-
ues conspicerent artifices ultra decem & octo milia uacantes
operibus & labore, indigentes unde mercedes acciperet, qui-
bus scilicet ex opere tēpli alimenta ministrabantur, pecuniāq;
 repositas propter timorem Romanorum habere non ualeret:
 tunc habito concilio, ut cura haberetur artificū, & eis potius
 liceret expendi thesauros: quando si una hora quilibet ope-
 raretur, mercedes acciperet: regi persuaserunt, ut Orientalem
 porticum altius eleuaret. Erat autem hæc porticus in exteriora
 ri templo posita, in conualle profunda, quadringentorum cu-
 bitorum parietes habens, ex lapide quadrato alboq; constru-
 ctos: Singulorū enim lapidum erat longitudo cubitorum ui-
 ginti, altitudo uerò sex, opus Salomonis regis, qui primum
 templum omne construxit. Rex autem, dum ei à Claudio tem-
 pli fuisset cura commissa, iudicans quia omnis operis destru-
 ctio quidem esset facilis, instructio uerò difficilis: & precipue
 ad hanc porticū, & tempore & copiosis pecunijs opus esset:
 hoc quidem supplicantibus fieri denegauit: ciuitatem uerò ster-
 ni albo lapide non prohibuit. Iesu autem filio Gamalielis pon-
 tificatu priuato, dedit hunc honorem Matthiæ Theophili:
 sub cuius pontificatu & bellum Romanorum contra Iudeos
 sumpsit initium.

Catalogus omnium pontificum Iudæorū ab Aaron
 usq; ad destructionē tēpli, & de Floro præside. c. a. xviii.

Necessarium inter hæc credo, & historie presenti esse
 conueniens, narrare de pontificibus, quomodo inchoa-
 uerunt, & quibus fungi hoc honore permissum est, & quanti
 fuerunt usque ad belli finem. Primum itaque omnium dicunt
 Aaron fratrem Moyses pontificatum sumpsisse diuinum: quo
 moriente successisse mox filios, & alijs eorum denuo liberis
 honorem unius distributum. Vnde legitimū est, nullum posse
 pontifi

Porticus

9.

opus Salomonis

pontificatum percipere, nisi de sanguine fuerit Aaron. Ex
 alio nanque genere, neque si in regno constitutus sit, ponti-
 ficatum potest adipisci. Fuerunt itaque omnes ab Aaron (sicut
 diximus) primo, usque ad Dinasum, qui belli tempore per dis-
 scordiam pontifex ordinatus est, numero octogintatres. Ex
 quibus, in deserto temporibus Moscos consistente tabernacu-
 lo, quod Moses deo dicauit, usque dum ad Iudeam populus
 aduenisset, ubi Salomon rex deo edificauit templum, ponti-
 ficatum habuerunt uiri numero tredecim. Primi nanque do-
 nec uitam morte finirent, habebant ineripibiliter hunc hono-
 rem, postea uero etiam uiuentibus successio praebebatur. Sed
 hi quidem tredecim, Aaron existentes ex genere, per succes-
 sionem sumebant honorem. Fuit autem Hebraeorum respu-
blica primo quidem sub populi potestate, post hoc autem sub
unius principatu sita, tertio uero sub regibus. Tempus ergo
 quo isti tredecim habuere principatum, à die qua Aegyptum
 patres nostri Mose duce reliquerunt, usque ad edificationem
 templi, quod Salomon rex Hierosolymorum in urbe constru-
 xit, fuit annorum duodecim et sexcentorum. Post illos itaque
 tredecim pontifices, decem et octo alij hanc tenuere potesta-
 tem, à Salomonis regis temporibus Hierosolymis sibi met suc-
 cedentes, usque ad aduentum Nabuchodonosor Babylonio-
 rum regis, qui castrametatus aduersus urbem, templum qui-
 dem concremauit, gentem uero nostram in Babyloniam mi-
 grauit, et pontificem Iosedech captiuum duxit. Tempus enim
 pontificatus horum, quadringentorum sexaginta sex fuit an-
 norum, mensium sex, dierumque uiginti, cum utique iam Iudei
 sub regibus essent constituti. Post tempus autem annorum se-
 ptuaginta captiuitatis gestae per Babylonios, Cyrus Persa-
 rum rex dimisit ex Babylonia Iudeos ad propriam remeare
 terram, atque concessit templum edificare captiuis. His itaque

803.

Hebraeorum respu-
 blica primo quidem
 sub populi potestate
 sita, tertio uero sub
 regibus.

remeanibus, Syſon pontificatum ſumpſit, & ex eius genere alij quindecim, uſque ad tempus regis Antiochi qui uocabatur Eupator, hunc habuere præſulatum. Conuerſabantur autem populari poteſtate annis quadringentis quatuordecim: primuſq; Antiochus, quem prædiximus, & princeps militie eius Lyſias, Oniam, cui erat Menelaus cognomentum, pontificatu depoſuerunt, perimentes eum in Berœa, & conſtituerunt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron, non autem ex iſta domo. Propterea & Onias, deſuncti fratruelis, & nomen referens patris, ueniens in Aegyptum, Ptolemæi Philometoris amicus effectus & Cleopatre eius uxoris, ſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura deo conſtruerent templum, Hieroſolymitano ſimile, & cum pontificem ordinarent. Sed de templo quidem apud Aegyptum ædificato, ſæpius declarauimus. Ioachim uerò cum tribus annis habuiſſet pontificatum, deſunctus eſt: cui nemo ſucceſſit, ſed per annos ſeptem ciuitas fuit ſine pontifice. Rurſus autem deſcendentes ex genere filiorum Aſamonæi, commiſſa ſibi met poteſtate gentis, arma ſumentes aduerſus Macedones, Ionathan ſeptem annis conſtituere pontificem. Quo per inſidias moriente, dolo Tryphonis, ſicut ſuperius iam quodam loco narrauiſus, acceperit hunc honorem. Simon germanus eius. Huic quoque per dolum generi in conuiuium morienti, filius ſucceſſit Hyrcanus. Qui cum tenuiſſet pontificatum annis triginta & uno, Ariſtobulum filium ſucceſſorem habuit, in ſenectute moriens, qui cum & pontificatum tenuiſſet & regnum (is nanque primus uſus eſt anno uno diademate) hæredem fratrẽ reliquit Alexandrum. Cuius uxor Alexandra, fratrem eius Alexandrum conſtituit in regno. Alexander autem cum & regnaſſet, & ſacerdotium tenuiſſet annis uiginti ſeptem, uita priuatus eſt: Alexandra cōiungi præcipiens, ut ipſa pontificẽ ordinaret. Que pontificatum

tificatum quidem Hyrcano suo filio dedit, regnum uero ipsa
 retinens annis nouem defuncta est. Cuius filius Hyrcanus per
 tempus pontificatum obtinuit. Post mortem nanque Alexan-
 dra, dimicauit aduersus eum frater Aristobulus, et dum uici-
 fet, illum quidem pontificatu remouit : ipse uero et regnum
 tenuit, et dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni, mense
 similiter tertio, ueniens Pompeius, et Hierosolymitarum ci-
 uitatem forti dimicatione deuincens, ipsum quidem Romanum
 cum filiis uinctum misit, Hyrcanum uero denuo in pontifica-
 tum restituit : quem gentis quidem praesidatum habere per-
 misit, diademate uero uti prohibuit. Habuit autem Hyrcanus
 hanc potestatem super nouem priores, alios annos uiginti-
 tres. Barsabarnes autem et Pacorus Parthiae potentes transe-
 untes Euphratem, et pugnantes aduersus Hyrcanum, ipsum
 quidem ceperunt : Aristobuli uero filium Antigonom consti-
 tuere regem. Qui dum tribus annis et mensibus totidem te-
 nuisset regnum, Sosius et Herodes obsederunt eum : Antonius
 autem deductum Antiochiam trucidauit. Herodes uero, com-
 misso regno sibi met à Romanis nequaquam constituit ex ge-
 nere Asamonaei pontifices : sed quibusdam ignobilibus, et
 qui solummodo de sacerdotibus essent, praeter Aristobulum tri-
 buit hunc honorem. Aristobulum namque filium Hyrcani, qui à
 Parthis captus fuerat, pontificem constituens, sororem eius Ma-
 riammen duxit uxorem : ob quam rem fauorem populi sibi met
 collocauit, propter Hyrcani memoriam. Deinde metuens, ne
 cuncti ad Aristobulum declinarent, eum in Hierico suffocari
 dolo machinatus est cum nataret, sicut iam declarauimus. Post
 hunc autem nequaquam alicui ex genere Asamonaei pontifi-
 catus tribuit potestatem. Similia quoque gessit in constitutio-
 ne sacerdotum Archelaus Herodis filius : pariter et Romani,
 postea super Iudeos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri
 qui ab

qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt, usq; ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens concremauit, cuncti simul uigintinouem. Tempus autem horum, anni sunt centum & septem. Quorum quidam conuersati sunt sub Herodis regno & filij eius Archelai. Post horum uero mortem, populi quidem potestate cuncta regebantur: presulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hec ergo de pontificibus dicta sufficiant. Gessius itaq; Florus, missus à Nerone successit Albino, qui plurimis malis Iudeos attriuit. Erat nanque genere Clasonius, habuit autem uxorem nomine Cleopatram: que dum esset amica Poppeæ Neronis uxoris, & malignitate marito non minor, per eam uir eius insulas huius dignitatis adeptus est. Sic autem Florus circa potestatem malignus fuit & uiolentus, ut pro magnitudine malorum eius, Albinus quasi beneficij largitorem Iudei laudarent. Ille nanque malignitatem celabat, & ne penitus deprehenderetur à turba, quodammodo prouidebat. Gessius autem Florus quasi ad docendam nequitiam missus, iniquitates suas in gentem nostram aperta malignitate portabat, neque direptioni parcens, neque modum iniusti supplicij derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miserandum, & omnibus lucris auarus: qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore namque multi ad hoc accedebant, cum illius promissione de sua salute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quare propter infelices Iudei, cum non ualerent uastationes sustinere latronum, cogeantur à proprijs solennitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius, ubicunq; liceret, apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit, qui nos contra Romanos bellum fecit assumere: melius iudicans, citius quam paulatim & per tempora nos perire. Initium quippe sumpsit hoc bellum secundo quidem anno administrationis Flori, duodecimo autem

Neronis

Neronis imperij. Sed ea quidem quaecunq; aut facere coacti sumus, aut pati, perfecte scire poterunt, qui legere uoluerint libros à me de Iudaica dimicatione conscriptos.

PERORATIO.

Hic igitur ponam terminum Antiquitatis historiae, post quam etiam bellum coepi cōscribere. Continet autem hoc opus à primi hominis natiuitate traditionem, usq; ad decimum annum Neronis imperij. Ea siquidem quae nobis Iudeis prouenerunt in Aegypto, et Syria atq; Palaestina, et quaecunque perpepsi sumus ab Assyrijs et Babylonijs, uel circa nos Persae seu Macedones egerunt, et post eos Romani, sicuti reor, sunt cum integritate composita. Nisus sum autem etiam descriptionem pontificum conseruare, qui per annos duo milia constituti sunt. Conscripsi etiam sine errore successiones regum, actus eorum et conuersationes enuncians, et monarchiarum potestates enarrans, sicut ex sacris libris de rebus omnibus descriptio cōtinetur. Hoc enim in principio historiae me facere compromisi. Dico siquidem cum fiducia, opere iam perfecto, quia nullus alter, licet uoluntatem habuerit, neq; Iudeus, neq; alienigena, potuit hoc negotium Graecis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter à congentilibus meis maximam eruditionem nostrae prouinciae, etiam Graecas studui literas adipisci. Artis nanque grammaticae experimentum sumpsi, integritatem uero prolationis uerborum possidere me paterna consuetudo prohibuit. quippe cum apud nos non recipiant eos, qui elocutionem multarum gentium didicisse noscuntur, eo quod commune putent hoc officium non liberis tantummodo, sed etiam uolentibus seruis. Sapientiam uero illos tantummodo testantur habere, qui leges sub integritate cognoscunt, et uirtutem sacrarum literarum interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus, uix duo quidem aut tres

918215 Neron
Cōscriptis totis

aut tres adepti, et laborum fructum repente potiti sunt. Non
erit forsan inuidiosum, etiam de genere meo, et uitae actibus
postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de an-
tiquitate cessabo, libris quidem existentibus uiginti, habenti-
bus uero sexaginta milia uersuum. Et si diuinitas concesserit,
per discursum quidem commemorabo rursus et causas belli,
et eorum quae ad praesentem pertinent diem, quae est tertij
decimi quidem anni Domitiani Caesaris principatus:

mibi autem à natiuitate quinquagesimi et sexti.

Proposui quoque uobis conscribere etiam no-

stras, id est, Iudaeorum sectas, in quatuor

libris: de deo eiusque substantia, et de

legibus, et cur secundum eas

aliud facere permitti-

mur, aliud pro-

hibemur.

FINIS.

ori xx.

et huc uero sepa-
rata milia.

miss. 56. 61

lib. Ioseph.

187
KV
191
m
d.

